

NAUDOJAMI SUTRUMPINIMAI

- AEI** – atsinaujinantys energijos ištekliai
- AKR** – Asociacija „Klaipėdos regionas“
- AKR VNS** – Asociacijos „Klaipėdos regionas“ visuotinis narių susirinkimas
- Atviras regionas** – KR SS horizontalusis prioritetas „Gerovės regionas“
- BSIC** – Baltijos skaitmeninių inovacijų centras
- BVP** – bendrasis vidaus produktas
- Darbotvarkė 2030** – JT Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 metų
- DG** – Programų rengimui sudaromos darbo grupės
- DVT** – darnaus vystymosi tikslai
- ES** – Europos Sąjunga
- Gerovės regionas** – KR SS horizontalusis prioritetas „Gerovės regionas“
- Identiteto analizė** – Klaipėdos regiono identiteto ir vertybinio pagrindo analizė
- IPDG** – KR SS įgyvendinimo priežiūros darbo grupė
- JT** – Jungtinės tautos
- JTO** – Jungtinių tautų organizacija
- JTS** – jungtiniai techniniai sekretoriatai
- JVEK** – Jūrinės vėjo energetikos klasteris
- KEPS2030** – Klaipėdos miesto ekonominės plėtros strategija iki 2030 m.
- Klaipėdos RTO** – Klaipėdos regiono turizmo organizacija
- KLEZ** – Klaipėdos laisvoji ekonominė zona
- KMPT** – Klaipėdos mokslo ir technologijų parkas
- KPA** – Klaipėdos pramoninkų asociacija
- KPPAR** – Klaipėdos prekybos, pramonės ir amatų rūmai
- KR** – Klaipėdos regionas
- KRATC** – UAB Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras
- Krypčių koordinatoriai** – KR SS krypčių įgyvendinimo koordinatoriai

Kryptys – KR SS kryptys
KRPT – Klaipėdos regiono plėtros taryba
KR SS – Klaipėdos regiono specializacijos strategija iki 2030 m.
KSU – Kazimiero Simonavičiaus universitetas
KTU – Kauno technologijos universitetas
KU – Klaipėdos universitetas
KU JTI – Klaipėdos universiteto Jūros tyrimų institutas
KVJUD – VĮ Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcija
KVK – Klaipėdos valstybinė kolegija
LAKD – VĮ Lietuvos automobilių kelių direkcija
LCC – LCC tarptautinis universitetas
LG – AB „Lietuvos geležinkeliai“
LIC – VšĮ Lietuvos inovacijų centras
LSMU – Lietuvos sveikatos mokslų universitetas
LJK – Lietuvos jūrinis klasteris
LOU – VĮ Lietuvos oro uostai
LSA – Lietuvos savivaldybių asociacija
LR – Lietuvos Respublika
LRP – Lietuvos Respublikos Prezidentas
LRS – Lietuvos Respublikos Seimas
LRV – Lietuvos Respublikos Vyriausybė
LTSA – Lietuvos transporto saugos administracija prie SM
LŽPGA – Lietuvos žuvininkystės produktų gamintojų asociacija
LŽŪKT – VšĮ Lietuvos žemės ūkio konsultavimo tarnyba
MLEKGT – Mažosios Lietuvos etninės kultūros globos taryba
MITA – Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūra
MRU – Mykolo Riomerio universitetas
MTEP – moksliniai tyrimai ir eksperimentinė plėtra
MTEPI – moksliniai tyrimai, eksperimentinė plėtra ir inovacijos
NVO – nevyriausybinės organizacijos
Priemonės – Krypčių įgyvendinimui numatytos priemonės

Priemonių koordinatoriai – Krypčių įgyvendinimui numatytų priemonių koordinatoriai

Programos – Krypčių įgyvendinimo trimetės programos

Regionas – Klaipėdos regionas

SADM – LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

Savivaldybės – Klaipėdos regiono savivaldybės

SM – LR Susisiekimo ministerija

Stebėseną – nuolatinė KR SS įgyvendinimo stebėseną

STRATA – Vyriausybės strateginės analizės centras

ŠMSM – LR Švietimo, mokslo ir sporto ministerija

TIC – Klaipėdos regiono turizmo informacijos centrai

Ugdantis regionas – KR SS horizontalusis prioritetą „Ugdantis regionas“

UT – Užimtumo tarnybos prie SADM Klaipėdos klientų aptarnavimo departamentas

VDA – Vilniaus dailės akademija

VDU – Vytauto Didžiojo universitetas

VPSP – vieša ir privati partnerystė

VU – Vilniaus universitetas

VVG – vietos veiklos grupės

VVKD – VĮ Vidaus vandens kelių direkcija

ŽIA – žvejybos įmonių asociacijos

ŽRVVG – žuvininkystės regiono vietos veiklos grupės

ŽT – Žuvininkystės tarnyba prie LR Žemės ūkio ministerijos

**KLAIPĒDOS REGIONO SPECIALIZACIJOS
STRATEGIJOS IKI 2030 M.
JŪRINĒS EKONOMIKOS KRYPTIES
APRAŠOMOJI DALIS**

Išvadas

Dėl palankios geografinės padėties, Klaipėdos valstybiniame jūrų uoste koncentruojamų veiklų ir vis stiprėjančių sąsajų su jūriniu mokslu Klaipėdos regionas yra tiesiogiai sietinas su mėlynosios ekonomikos proveržiu Lietuvoje.

Modernios tyrimų infrastruktūros išvystymas ir jūrinės specializacijos mokslininkų sutelkimas pagal konceptualią jūrinio slėnio – integruoto mokslo, studijų ir verslo centro¹ – viziją, regione sudarė unikalias prielaidas produktyviam mokslo ir verslo bendradarbiavimui, naujų verslo šakų ar net naujų ekonomikos sektorių vystymui. Moderni jūrinė akvakultūra, jūrinė energetika, suskystintų gamtinių dujų (toliau – SGD) sektoriaus plėtra, elektra varomi laivai, jūrinės biotechnologijos – realūs projektai, jau šiandien vystomi Klaipėdos regione. Šalia tradicinės jūrinės ekonomikos sričių, tokių kaip laivų statyba ir remontas, žuvininkystė, krovinių ir keleivių pervežimas, įsitvirtinančioms naujoms veikloms reikia investicijų į intelekto ir modernių technologijų stiprinimą.

Šiuolaikinė jūrinė ekonomika neatsiejama nuo atsinaujinančios energetikos, suskystintomis dujomis ir elektra varomų laivų gamybos, akvakultūros ir jūrinių biotechnologijų vystymo projektų, jūrinių mineralinių išteklių paieškų ir gavybos, turizmo ir povandeninio kultūrinio paveldo apsaugos ir naudojimo. Visos šios sritys skatina tvarų ir žiniomis grįstą gamtinių išteklių panaudojimą, naujų jūrinių technologijų ar jų komponentų gamybą ir paslaugų išvystymą. Mėlynosios ekonomikos koncepcija paremta tvarių naujomis technologijomis ir moksliniais tyrimais grįstu jūros išteklių panaudojimu, naujų ekonomikos sektorių plėtra ir su tuo susijusiu tiek regiono, tiek ir visos valstybės ekonomikos augimu.

Pagal Europos Komisijos naudojamą sampratą išskiriami 7 jūrinės ekonomikos sektoriai, kurie telpa po mėlynosios ekonomikos samprata:

- **jūros gyvieji ištekliai;**
- **jūros negyvieji ištekliai;**
- **jūrinė atsinaujinanti energetika;**
- **uostų veikla;**
- **laivų statybą ir remontas;**
- **jūrų transportas ir**
- **jūros bei pakrančių turizmas.**

Šis veiksmų planas apima visus mėlynosios ekonomikos sektorius, išskyrus turizmą.

¹ Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2009 m. gruodžio 23 d. įsakymas Nr. 4-726 „Dėl Valstybės planuojamų Integruotų mokslo, studijų ir verslo centrų (slėnių) projektų sąrašo patvirtinimo“ (Žin., 2009, Nr. 156-7051)

Veiksmų plano atitiktis pagrindinėms strateginių dokumentų nuostatomis

Jūrinė ekonomika yra viena iš Klaipėdos regiono specializacijos strategijos kryptių. Regioninės specializacijos strategija ir planuojamas rengti Klaipėdos regiono plėtros planas yra svarbiausi regiono ekonominės plėtros dokumentai, apibrėžiantys regiono vietos savivaldos, verslo, mokslo ir švietimo bei bendruomeninių struktūrų sutartą regiono plėtros viziją, jos įgyvendinimo kryptis ir priemones. Regionų specializacijos svarba ir būtinybė įtvirtinta ir svarbiuose Lietuvos Respublikos strateginiuose dokumentuose – regioninės plėtros² ir strateginio valdymo įstatymuose³). Regioninė specializacija yra pagrindinė ES regionų politikos stiprinimo priemonė. Tai ypač svarbu ateinančiu ES finansavimo periodu, kuomet Lietuva iš mažiau išsivysčiusio regiono bus perkvalifikuota į pereinamojo lygmens regioną; tai reiškia, kad mažės ES skiriamų lėšų dalis, o ES fondų finansavimo priemonės (Europos regioninės plėtros fondas, Sanglaudos fondas ir Europos socialinis fondas) bus nukreipiamos pagal valstybių narių ir (arba) regionų pasirinktas specializacijos (vadinamąsias proveržio) kryptis. Dėl to šiuo metu Lietuvoje oficialiai atnaujintos ir patvirtintos 7 prioritetinės mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros ir inovacijų raidos (sumanios specializacijos) kryptys⁴ (energetika ir tvari aplinka; sveikatos technologijos ir biotechnologijos; agroinovacijos ir maisto technologijos; nauji gamybos procesai, medžiagos ir technologijos; išmanusis, netaršus, susietas transportas; informacinės ir ryšių technologijos; įtrauki ir kūrybinga visuomenė) neatspindi sparčiai augančios jūrinės ekonomikos sektoriaus plėtros potencialo.

Pagrindinis strateginis nacionalinio lygmens dokumentas, apibrėžiantis jūrinės ekonomikos raidos kryptis ir prioritetus –patvirtinta nauja Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano koncepcija⁵ (toliau – LR BP koncepcija), kurioje jūrai ir pakrantei yra skiriama atskira dalis „Atsakingai naudojama jūra ir pakrantė“. LR BP koncepcijos jūrinių sprendinių dalis formuojama atsižvelgiant į bendrus jūrinių teritorijų planavimo principus, kaip numato 2014 m. liepos 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/89/ES, kuria nustatoma jūrinių teritorijų planavimo sistema. Jūrinės aplinkos planavimo prioritetai formuojami pagal Lietuvos įsipareigojimus vykdyti ES integruotą jūros politiką⁶, Jūrų strategijos pagrindų direktyvą, Helsinkio komisijos rekomendacijas ir poziciją dėl ES Baltijos jūros regiono strategijos⁷, VASAB⁸ Baltijos jūros regiono teritorijos ilgalaikio vystymo perspektyvos (iki 2030 m.) nuostatas, Nacionalinę darnaus vystymosi strategiją, Nacionalinę saugumo strategiją⁹, Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos strategiją¹⁰, Nacionalinę susisiekimo plėtros 2014–2022 m. programą¹¹, Lietuvos žuvininkystės sektoriaus veiksmų

² 2020 m. birželio 11 d. Nr. XIII–3041

³ 2020 m. birželio 25 d. Nr. XIII–3096

⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. balandžio 30 d. nutarimas Nr. 411

⁵ Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. birželio 4 d. nutarimas Nr. XIII–3021

⁶ Communication from the Commission: An Integrated Maritime Policy for the European Union, COM_COM(2007)0575 / FULL / EN15/10/2007

⁷ ES Baltijos jūros regiono strategija, COM(2009) 248

⁸ Vasab.org. Tarpvyriausybiniis daugiašalis Baltijos jūros regiono bendradarbiavimas teritorijų planavimo ir plėtros srityje, vadovaujamas už teritorijų planavimą ir plėtrą atsakingos ministrų konferencijos

⁹ Lietuvos Respublikos Seimo 2017 m. sausio 17 d. nutarimo Nr. XIII–202 redakcija

¹⁰ Lietuvos Respublikos Seimo 2015 m. balandžio 16 d. nutarimas Nr. XII–1626 „Dėl Nacionalinės aplinkos apsaugos strategijos patvirtinimo“

¹¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. gruodžio 18 d. nutarimas Nr. 1253 „Dėl Nacionalinės susisiekimo plėtros 2014–2022 metų programos patvirtinimo“

programas¹², Nacionalinę energetikos strategiją¹³, Nacionalinę klimato kaitos valdymo politikos strategiją¹⁴, kitus susijusių Lietuvos Respublikos įstatymų reikalavimus. Jūrinių teritorijų planavimas turi paskatinti Lietuvos ekonominę integraciją į ES ir ypač sąsają su Baltijos jūros regiono šalimis, taip pat padidinti viso jūrinio sektoriaus konkurencines galimybes ES ir pasaulinėse rinkose vystant mėlynąją ekonomiką.

LR BP koncepcijoje yra aiškiai apibrėžti jūrinių sprendinių formavimo principai, kurie turi atsispindėti ir rengiamo veiksmų plano tiksluose ir priemonėse:

1. Saugus, švarus ir efektyvus jūrinis transportas. Regione vystomas jūrinis transportas turi atitikti esamus ir numatomus valstybės bei Klaipėdos regiono poreikius, užtikrinti jūrinio transporto jungčių efektyvumą, ekonomiškumą ir saugumą.

2. Nuosekli visos Baltijos jūros energetikos politika. Regione numatomas jūrinės energetikos vystymas ir jos efektyvumo užtikrinimas yra priklausomas nuo nacionalinės ir tarpvalstybinės infrastruktūros ir energijos perdavimo jungčių plėtros. Energijos gamyba, perdavimas ir poreikis privalo būti derinami tarpvalstybiniu lygmeniu, užtikrinant efektyvią ir saugią energijos sistemos veiklą.

3. Sveika jūrinė aplinka. Gera aplinkos būklė yra viena iš esminių sąlygų gamtinių išteklių kokybei užtikrinti, taip pat tai būtina sąlyga su išteklių naudojimu susijusių ūkinių veiklų plėtrai.

4. Tvari žuvininkystė ir akvakultūra. Žuvininkystė yra svarbi jūrinių valstybių kultūros ir tradicijų dalis, išskirtinė tarpvalstybinio sutarimo reikalaujanti jūrinės ekonomikos sritis. Jūrinės akvakultūros vystymas – nauja vis sparčiau besivystanti ekonomikos sritis Klaipėdos regione, kurios vystymas neatsiejamas nuo tiesioginės įtakos ekosistemai ir žuvų ištekliams.

5. Atsparumas klimato kaitos poveikiams. Gamtiniai Baltijos jūroje ir jos pakrantėje vykstantys procesai yra tampriai susiję su ekonomikos vystymusi, inžinerinės infrastruktūros plėtra, todėl būtina užtikrinti aktyvų mokslininkų įsitraukimą stebint ir numatant neigiamų aplinkos pokyčių pasekmių scenarijus ir priemones pasekmių švelninimui.

Atsižvelgiant į ES Lisabonos strategijoje¹⁵ iškeltus tikslus, kurių įgyvendinimas turi tiesioginę įtaką tradicinių ir naujų jūrinių veiklų konkurencingumo augimui, LR BP koncepcijoje pabrėžiama, kad inovacijomis, moksliniais tyrimais ir žiniomis pagrįstas tradicinės jūrinės ekonomikos transformavimas leidžia išplėsti jūrinių teritorijų naudojimo galimybes, pritraukti naujų investicijų. LR BP koncepcijoje siūlomos plėtoti šios ir su Klaipėdos regionu tiesiogiai susijusios nacionalinės proveržio kryptys:

1) jūros aplinka: gamtiniai išteklių ir akvakultūra, aplinkos apsauga ir krantotvarka, rekreaciniai išteklių ir turizmas;

2) jūros technologijos: jūrų transportas ir uostai, jūrinės konstrukcijos ir technologijos, jūrinės mechatroninės sistemos. Jūrinėms teritorijoms ypač svarbi nauja veikla – atsinaujinančių energijos išteklių naudojimas;

3) jūros ir sausumos integracija: sausumos transporto jungtys, uosto infrastruktūra, logistikos centrai, krovinių daugiarūšiai vežimai.

Iš esmės į šias LR BP koncepcijoje numatytas plėtros kryptis įtraukti visi mėlynosios ekonomikos sektoriai, todėl galima teigti, kad rengiamas Klaipėdos regiono specializacijos

¹² European Maritime and Fisheries Fund – Operational Programme for Lithuania, EC C(2015)5897

¹³ Lietuvos Respublikos Seimo 2007 m. sausio 18 d. nutarimas Nr. X-1046 „Dėl Nacionalinės energetikos strategijos patvirtinimo“

¹⁴ Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. lapkričio 6 d. nutarimas Nr. XI-2375 „Dėl Nacionalinės klimato kaitos valdymo politikos strategijos patvirtinimo“

¹⁵ European Union Parliament Website Lisbon European Council 23 and 24 March Presidency Conclusion, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/00100-r1.en0.htm

strategijos krypties „Jūrinė ekonomika“ veiksmų planas yra darnus tiek Europos Sąjungos, tiek valstybės, tiek ir Klaipėdos regiono lygmeniu. Todėl, siekiant sudaryti Klaipėdos regionui palankesnes finansines sąlygas įgyvendinti LR BP nuostatas (per sumaniųjų specializacijų finansavimą ES lygmeniu), būtina papildyti Lietuvos sumaniųjų specializacijų sąrašą Klaipėdos regionui ypač svarbiu prioritetu „Jūrinė ekonomika“, kuris apimtų:

- jūros išteklius (vėjas, nafta, smėlis),
- jūrų transportą ir uostų technologijas,
- jūrinę žuvininkystę, akvakultūrą ir mėlynąją (arba jūros) biotechnologiją,
- specializuotų laivų statybą ir remontą.

Jūrinės ekonomikos subsektoriai

Nebiologinių jūros išteklių naudojimas

Racionalus ir efektyvus energinių ir kitų gamtinių išteklių naudojimas yra viena iš strateginių Baltijos jūros regiono¹⁶ veiklų. Lietuva, kaip ir daugelis kitų Baltijos jūros regiono valstybių, turi gausius atsinaujinančius energijos išteklius, tačiau jie naudojami nepakankamai. Siekiant sutvirtinti valstybės ir viso regiono energetiką ir kitas ūkio šakas, susijusias su turimų naudingųjų išteklių gavyba ir naudojimu, būtina identifikuoti valstybės turimus gamtinius išteklius jūroje, sudaryti sąlygas naftos ir kitų naudingųjų iškasenų jūroje paieškoms ir žvalgybai bei suformuluoti prielaidas, skatinančias jų tausojamąjį naudojimą, taip kaip numato Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymas¹⁷.

Nepaisant to, kad mineralinių išteklių paieška ir gavyba Lietuvos išskirtinėje ekonominėje zonoje (toliau – IEZ) dar nepradėta, poreikis naudoti turimus išteklius nuolat auga. Naftos kompanijos jau seniai išreiškia siekius pradėti naftos ir dujų telkinių paieškas jūroje. To pagrindas – esama informacija apie egzistuojančias perspektyvias naftos paieškoms struktūras. Be to, jūrinis smėlis efektyviai naudojamas krantų tvarkymo tikslais. Moksliniai tyrimai atskleidžia ir vėjo bei bangų energetinį potencialą. Atsinaujinančių energijos išteklių (vėjo, bangų, srovių) naudojimas Lietuvos IEZ – nauja Lietuvoje, bet labai aktyviai vystoma Europoje bei EK skatinama ūkinės veiklos sritis. Šiuo metu, vadovaujantis Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2017 m. gruodžio 11 d. įsakymu Nr. 1–317 „Dėl Lietuvos Respublikos teritorinės jūros, Lietuvos Respublikos išskirtinės ekonominės zonos Baltijos jūroje tyrimų ir kitų veiksmų, reikalingų Lietuvos Respublikos teritorinės jūros ir (arba) Lietuvos Respublikos išskirtinės ekonominės zonos Baltijos jūroje dalims, kuriose tikslinga organizuoti konkursą (konkursus) atsinaujinančius energijos išteklius naudojančių elektrinių plėtrai ir eksploatacijai, ir šių elektrinių įrengtosioms galioms nustatyti, atlikimo ir jų rezultatų skelbimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ parengta vėjo elektrinių parkų statybos jūroje projektų vystymo tvarka, VšĮ Lietuvos energetikos agentūra organizuoja viešuosius pirkimus jūrinio vėjo elektrinių parko specialiajam planui parengti, SPAV ir PAV atlikti. Kitų jūrinės energijos šaltinių (bangos ar srovės) naudojimas kol kas dar tik eksperimentiškai vystomas.

Jūrų transportas ir uostai

Lietuvos teritorija, Klaipėdos regionas ir jūros teritorija yra itin svarbi Baltijos jūros regiono dalis, užtikrinanti sklandų tranzito krovinių judėjimą Vakarų–Rytų ir Rytų–Vakarų kryptimis. Baltijos jūros regiono transporto infrastruktūra turi svarbią reikšmę pasaulio ekonomikai, yra svarbūs Europos ir Azijos rinkas jungiantys vartai. Svarbu didinti Lietuvos jūrų transporto veiksmingumą, užtikrinti ilgalaikį jo konkurencingumą, šalies pasiekiamumą jūra, įsiliejant į bendrą integruotą Europos jūrų transporto erdvę. Itin svarbu išlaikyti Klaipėdos valstybinį jūrų uostą (toliau – KVJU) kaip strateginį Pietryčių Baltijos logistikos ir Rytų–Vakarų tranzito mazgą. Tai, kad Klaipėdos regionas daugelio ekonominių ir socialinių rodiklių atžvilgiu yra trečias po Vilniaus ir Kauno miestų, daugiausia lemia su KVJU glaudžiai susijusio verslo veikla. Pastarosios įmonės sukuria 2,182 mlrd. Eur BVP arba apie 9 % Lietuvos BVP. KVJU yra vienas didžiausių darbdavių tiek Klaipėdos regione, tiek ir visoje Lietuvoje. Su uostu susijusiose įmonėse dirba per 58 tūkst. darbuotojų, tai sudaro 4,5 % visų Lietuvos dirbančiųjų. Kaip reikšmingas Klaipėdos regiono ir Lietuvos logistikos sistemos dalis, KVJU kuria didelę pridėtinę vertę transporto ir infrastruktūros plėtrai, tačiau itin svarbu išnaudoti uosto

¹⁶ ES Baltijos jūros regiono strategija, COM(2009) 248

¹⁷ 2011 m. gegužės 12 d. Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymas Nr. XI-1375

ekonominį potencialą, pasitelkiant jį kaip visos regiono inovacijų ekosistemos variklį. Didžiausią ekonominį ir socialinį Klaipėdos uosto poveikį Klaipėdos regionui galima pasiekti transformuojant regiono logistikos pramonės įmones iš technologijų vartotojų į technologijų kūrėjas, šiam tikslui nukreipiant regione sukauptas žinias, kompetencijas ir kapitalą.

Būtina užtikrinti, kad Klaipėdos regiono investicijos ir žmogiškieji išteklių, kurie pasitelkiami sprendžiant uosto plėtros ir konkurencingumo iššūkius, būtų išnaudoti maksimaliai, t. y. įgalintų regiono technologinio, mokslinio ir ekonominio potencialo plėtrą plačiaja prasme, prisidėtų kuriant inovatyvius produktus ir paslaugas bei pritraukiant užsienio investuotojus. Stebint uostų veiklos ir laivybos dinamiką, vėjo energetikos sektoriaus atėjimą į Klaipėdos regioną, matomas objektyvus poreikis plėsti esamo KVJU infrastruktūrą.

Besivystantis jūros transporto sektorius ir naujos tendencijos laivininkystėje, kai rinkoje pradeda dominuoti didesnės keliamosios galios ir grimzlės laivai, nustato naujus reikalavimus šiuolaikiniams uostams. Siekiant išsaugoti KVJU strateginį vaidmenį Pietryčių Baltijos regione, būtina nuolat modernizuoti infrastruktūrą ir pasiekti maksimalius Baltijos jūros projektinius gylius. Be to, būtina papildomai plėtoti Lietuvos jūrinių uostų (Klaipėdos ir Šventosios) infrastruktūrą ir formuoti naujas teritorijas, tinkamas krovos darbams ir galimam naujų jūrinių veiklų (pvz., vėjo elektrinių jūroje plėtra, akvakultūra, naftos gavyba) aptarnavimui, kaip numatoma LR BP koncepcijoje. Siekiant didinti krovinių pralaidumą per Lietuvos jūrų uostus, būtina vystyti esamas ir (arba) formuoti naujas transporto jungtis su pagrindinėmis geležinkelių ir automobilių kelių transporto arterijomis ir oro uostais.

Vertinant sektoriaus plėtros potencialą iki 2030 m., galima išskirti 3 pagrindines kryptis: (1) demografiniai iššūkiai, (2) technologiniai sprendimai ir (3) aplinkosauga:

- (1) augant pasaulio populiacijai ir spartėjant urbanizacijos procesams, vyksta ekonominės veiklos koncentracija, todėl būtina užtikrinti investicijas į uosto ir logistikos infrastruktūrą siekiant išplėsti regiono aptarnaujamų rinkų geografiją. Investicijos į uosto gilinimą, krantinių infrastruktūrą yra itin svarbios siekiant išlaikyti esamas augimo tendencijas, tačiau ilgainiui būtina investuoti į daugiarūšio transporto logistikos grandines, gerinant susisiekimą su uostu, atsižvelgiant į aplinkosaugos tendencijas. Itin reikšminga yra geležinkelių infrastruktūros plėtra ir elektrifikavimas, europinės vėžės plėtra, vidaus vandenų laivybos vystymas, oro uostų krovinių infrastruktūros ir logistikos centrų plėtra atsižvelgiant į elektroninės prekybos tendencijas, trumpųjų nuotolių laivybos linijų pritraukimas. Keičiantis pasaulio ekonominei struktūrai ir vykstant ketvirtajai pramonės revoliucijai, uostai tampa ir gamybos centrais. Siekiant išnaudoti šį potencialą, būtina užtikrinti glaudesnę KVJU ir LEZ infrastruktūros sinergiją, bendradarbiavimą pritraukiant užsienio investuotojus, skatinant ir įgalinant vietos pramonės įsitraukimą;
- (2) siekiant išlaikyti Klaipėdos regiono uostų ir logistikos pramonės konkurencingumą, būtinos svarios investicijos į technologinius sprendimus gamybos ir logistikos procesų integracijai, daiktų interneto sprendimus krovos proceso efektyvumui ir daugumui, išmaniųjų tinklų ir energijos valdymo sprendimus energetiniam efektyvumui, autonominio transporto plėtrą, krovos procesų, išmaniosios apskaitos technologijų robotikos sprendimus, dronų ir 3D spausdinimo technologijas;

(3) ES žaliojo kurso politika¹⁸ ir Paryžiaus klimato susitarimas¹⁹ apsprendžia, kad pasaulio pramonei vis stipriau atsigręžiant į aplinkosaugos standartus, uostai privalo užtikrinti minimalią juose vykstančių procesų įtaką klimato kaitai – tai daroma investuojant į atsinaujinančių išteklių panaudojimą ir žaliąsias technologijas. Rengiama KVJU žaliojo uosto strategija atveria technologinės plėtros galimybes orientuojantis į projektus ir inovacijas, kurie susiję su poveikio aplinkai mažinimu ir atsinaujinančių energetikos išteklių panaudojimu.

Su uostų vystymu yra susijęs jūros dugno gilinimas uostų akvatorijoje ir iškasto grunto tvarkymas. Dėl to reikės ir toliau šalinti gruntą jūroje esamose ir naujose grunto šalinimo vietose arba pradėti taikyti naujas technologijas, leidžiančias panaudoti iškastą gruntą infrastruktūros plėtrai (pvz., naujoms teritorijoms formuoti, keliams tiesti ar kt.).

Baltijos jūros strategijoje²⁰ kaip regioninės politikos tikslas įvardytas siekis vystyti mažųjų uostų arba prieplaukų tinklą Baltijos jūros priekrantėje, taip keliant pakrančių bendruomenių gerovę, patrauklumą ir pasiekiamumą. Naujų uostelių plėtra, tenkinanti tiek priekrantės žvejų, tiek turizmo poreikius, sutampa su strateginiais valstybės tikslais, kad būtų užtikrintas šalies pasiekiamumas jūra ir įsiliejimas į bendrą integruotą Europos jūrų transporto erdvę.

Jūrinė žuvininkystė, akvakultūra ir mėlynoji biotechnologija

Žuvininkystės sektoriaus efektyvumo stiprinimas – viena iš Baltijos jūros regiono strategijoje nurodytų prioritetinių sričių. Bendroji ES žuvininkystės politika (toliau – BŽP) grindžiama bendru rinkų organizavimu. Siekiama išlaikyti tinkamą pasiūlos ir paklausos pusiausvyrą, kuri būtų naudinga tiek Europos žvejams, tiek vartotojams. BŽP²¹ tikslai yra šie: apsaugoti išteklius nuo pereikvojimo, užtikrinti žvejų pajamas, nuolat aprūpinti vartotojus ir perdurbimo pramonę jūros gėrybėmis už priimtina kainą, tausiai naudoti gyvusius jūros išteklius biologiniu, aplinkos ir ekonominiu požiūriu.

Lietuva, turėdama senas žvejybos Baltijos jūroje ir Atlanto vandenyne tradicijas, privalo modernizuoti ir taip išsaugoti priekrantės (įskaitant Kuršių marias) ir jūrinę verslinę žvejybą kaip tradicinį žvejybos verslą. Tam būtina pritaikyti ir (arba) naujai įrengti žvejams reikalingą infrastruktūrą, modernizuoti žvejybos laivyną. Verslinė žvejyba vystoma jūros priekrantėje ir atviroje jūroje, vis populiarsnė tampa rekreacinė žvejyba. Dėl intensyvėjančių kitų jūrinių veiklų tradiciniam žvejybos verslui lieka vis mažiau jūrinės erdvės, todėl svarbu užtikrinti verslinės žvejybos galimybes žuvų išteklių gausiausiuose ir žvejybai patogiausiuose jūros rajonuose.

Senkant pasauliniams natūraliems žuvų ištekliams ir siekiant juos išsaugoti, plečiamos jūrinės akvakultūros galybės, vystomos naujos su tvariu jūros išteklių ir biomasės naudojimu, modernia akvakultūra siejamos technologijos. Tai naujos – mėlynosios – bioekonomikos vystymo pagrindas. Nepaisant to, kad šiandien šio sektoriaus potencialas Klaipėdos regione yra silpnai išnaudojamas, jo vystymosi tempai ir pasirengimo lygis nuolat kyla. Klaipėdos regione akvakultūros plėtra sietina su šiuo metu KU JTI Žuvininkystės ir akvakultūros laboratorijoje jau vykdomu eksperimentiniu vertingųjų žuvų rūšių auginimu uždaroje sistemoje. Be to, pasaulyje naujų akvakultūros sprendimų vystymas sietinas su jūrine biotechnologija – vandens organizmų, jų produktų ir funkcijų panaudojimu maisto,

¹⁸ The European Green Deal, COM/2019/640

¹⁹ The Paris Agreement, 2015

²⁰ Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategija, COM(2009)

²¹ The Common Fisheries Policy, regulation (EU) No 1380/2013

pašarų, farmacijos, kosmetikos, biokuro, biopolimerų pramonėje. Tai itin perspektyvi naujos ekonomikos rūšies veikla, kuriai būtina ruošti jau šiandien, kad būtų užtikrintas ekonominis ir intelektualinis pranašumas. Akvakultūra, tvarus išteklių naudojimas, biotechnologijos arba mėlynoji bioekonomika privalo tapti viena svarbiausių strateginių Klaipėdos regiono ekonominės plėtros krypčių.

Laivų statyba ir remontas

Laivų statybos ir jūrinių technologijų sektoriai yra vieni iš kertinių siekiant užtikrinti sklandžią užsienio ir vidaus prekybą, panaudojant jūrinius išteklius pridėtinės vertės kūrimui. Europos jūrinių technologijų sektorių sudaro 300 laivų statybos įmonių ir 28 000 jūrinių technologijų gamintojų ir tiekėjų. Bendra sektoriaus produkcijos vertė yra 114,8 mlrd. eurų – tai sudaro 28 % pasaulinės jūrinių technologijų rinkos. Daugiau nei 80 % tarptautinės ir 40 % vidinės prekybos vyksta prekes pervežant jūra. ES verslas valdo 40 % pasaulinio prekybinio laivyno²².

Lietuvos laivų statytojų ir remontininkų asociacijos duomenimis Klaipėdos regione veikia 20 laivų statybos ir jūrinių technologijų gamybos ir tiekimo įmonių. Sektorius įdarbina daugiau nei 2 200 darbuotojų. Lietuvos laivų statybos ir remonto sektorius yra Baltijos jūros regiono laivų statybos ir remonto sektoriaus tiekimo grandinės dalis, tiesiogiai priklausoma nuo ES šalių ir Norvegijos įmonių užsakymų. 90 % prekių ir paslaugų, kurias sukuria minėtas sektorius Lietuvoje, yra eksportuojama. Lietuvos laivų statybos ir remonto pramonė turi strateginę reikšmę ne tik Klaipėdos regiono, bet ir Lietuvos ekonomikos gyvybingumui. Laivų statybos ir remonto įmonės itin svarbios įgyvendinant energetikos, jūrinių išteklių panaudojimo, darnaus transporto vystymo, gynybos ir aplinkosaugos projektus. Laivų remonto ir statybos pramonė yra technologiškai sudėtinga ir kompleksinė, tad įmonių konkurencingumas tampriai susijęs su esamu inžineriniu ir technologiniu potencialu. Siekiant užtikrinti regiono pramonės konkurencinį pranašumą, būtina stiprinti mokslo ir verslo bendradarbiavimą finansuojant tyrimų ir plėtros veiklas, didinant regiono technologinį potencialą, plėtojant inžinerines kompetencijas ir mokslinę infrastruktūrą. Atsižvelgiant į pasaulinį sektoriaus plėtros potencialą ir ES prioritetus, Lietuvos laivų statybos ir remonto sektorius turėtų susitekti į projektus, susijusius su alternatyviaja energetika, žaliuoju ir autonominiu transportu, akvakultūra, aplinkosauga.

Vėjo energetikos jūroje plėtra atveria puikias perspektyvas laivų statybos ir remonto sektoriui: tiekti metalo konstrukcijas, statyti instaliavimo ir aptarnavimo laivus, elektros energijos perdavimo ir saugojimo įrenginius jūroje. Vis dėlto vėjo energija yra tik vienas iš jūrinės energetikos sektorių. Vandenynų energijos potencialas galimai daugiau nei 2 kartus didesnis už pasaulyje suvartojamos energijos kiekius, tad siekdamas panaudoti šiuos išteklius valstybės ir energetikos įmonės investuoja į naujas alternatyvios energijos generavimo technologijas. Didžiausias ateities potencialas siejamas su potvynių, srovių, plaukiojančiomis saulės ir geotermiškėmis elektrinėmis. Siekdama geriau panaudoti šio sektoriaus potencialą, Lietuvos laivų statybos ir remonto pramonė privalo investuoti į infrastruktūrą, mokslinių tyrimų ir plėtros projektus ir specialistų kvalifikaciją. Taip pat labai svarbu įsitraukti į pasaulines šio sektoriaus vertės grandines, kuriant verslo partnerystę, kurti ir plėtoti produktus ir paslaugas.

²² SEA EUROPE'S VISION FOR 2030 AND BEYOND. White paper. Maritime technology in Europe: a strategic solution provider for major societal challenges.

Igyvendinant Europos žaliąjį kursą ir tarptautinėje jūrų organizacijoje (toliau – IMO) susitarta, kad jūrų transportas iki 2030 m. 50 % sumažins šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijas, o iki 2050 m. – net 90 %. Ši ambicija reikalauja didelio pramonės ir valstybių įsitraukimo kuriant ir finansuojant žaliosios laivybos iniciatyvas, vystant naujas technologijas. Norint pasiekti užsibrėžtus tikslus, reikalingos naujos laivų variklių, korpusų dizaino, medžiagų, kuro užpildymo, navigacinės technologijos. Siekiant panaudoti šios rinkos komercinį potencialą, būtina investuoti į mokslinių tyrimų ir plėtros veiklas, kurti žaliojo ir autonominio transporto technologinius sprendimus.

Jūrinės ekonomikos plėtros tikslai iki 2030 m.

Siekiant realaus Klaipėdos regiono ekonomikos proveržio, būtini spartūs sprendimai reaguojant į šiuo metu vykstančius procesus ir verslo poreikius. Sparčiai sau kelią Lietuvoje besiskinanči mėlynoji energetika arba jūros vėjo energijos sektorius (jūrinio verslo bendrovės jau dabar gamina laivus ir komponentus jūrinės vėjo energetikos projektams), SGD paslaugų plėtra (įkurtas SGD kompetencijų centras), pirmuosius sėkmės vaisius skinanti akvakultūra (vykdomi eksperimentiniai projektai, rengiama KU JTI Žuvininkystės ir akvakultūros laboratorijos strategija) – tai ženklai, rodantys, kad dar vakar užuomazgomis buvusios šios Klaipėdos regionui naujos jūrinės ekonomikos sritys tampa veiksniais, galinčiais iš esmės pakeisti regiono ekonomikos žemėlapi. Jūrinė vėjo energetika – tai ne tik vėjo elektrinių parkas jūroje, bet ir su tuo susijusios aptarnavimo ir remonto paslaugos, naujų infrastruktūros elementų poreikis, apgyvendinimo ir kitų socialinių paslaugų plėtra. Dėl to atsižvelgdami į regiono poreikius galime formuluoti Klaipėdos regiono jūrinės ekonomikos plėtros tikslą:

„Klaipėdos regionas 2030 – modernus ir patrauklus investicijoms jūrinės ekonomikos lyderis Pietryčių Baltijoje“.

Įgyvendinant pagrindinį bei LR BP koncepcijoje įtvirtintą siekį „Tvariai naudoti jūrą ir pakrantę“, būtina formuluoti prioritetus taip, kad atspindėtų šių dienų aktualijas ir greit besikeičiančią ekonominę situaciją, ir numatyti, kad iki 2030 m.:

- Klaipėdos regionas – įsitvirtinęs kaip jūrinės ekonomikos centras, kuriame sėkmingai vystosi tradicinis ir naujai besikuriantis jūrinis verslas, sukurta inovacijų ekosistema, telkianti tarptautinį mokslinį potencialą ir mokslinę infrastruktūrą, įgalinanti naujų produktų ir paslaugų kūrimą ir startuolių ekonomikos plėtrą;
- Klaipėdos regione įsteigtas jūrinės vėjo energetikos klasteris, vienijantis srities specialistus, gamybos ir aptarnavimo paslaugas teikiančias verslo įmones, jūrinių veiklų strategijos ir planavimo, poveikio aplinkai vertinimo ir jūrinių technologijų srityse dirbančius mokslininkus;
- KVJ uostas įsitvirtinęs kaip viso Klaipėdos regiono inovacijų ekosistemos variklis, maksimaliai išnaudojantis regiono technologinio, mokslinio ir ekonominio potencialo plėtrą, inicijuojantis inovatyvių produktų ir paslaugų kūrimą, pritraukiantis užsienio investuotojus, transformuojantis regiono logistikos pramonės įmones iš technologijų vartotojas į technologijų kūrėjas;
- maksimaliai išvystyti KVJ uosto teritorijos pajėgumai, suformuotos ir parengtos naudoti pridėtinę vertę kuriančios pietinės uosto teritorijos;
- Lietuvos laivų statybos ir remonto subsektorius išvystytas į konkurencingą žaliojo kurso tikslus atliepiantį sektorių, investuojantį į modernią infrastruktūrą, inovacijas ir mokslinius tyrimus;
- Klaipėdos universitetas – jūrinių technologijų ir jūrų mokslo lyderis PR Baltijos regione. Regiono inovacijų ekosistemos lyderis, valdantis modernią jūrinio mokslo infrastruktūrą, telkiantis tarptautinį mokslinį potencialą.

**KLAIPĖDOS REGIONO SPECIALIZACIJOS
STRATEGIJOS IKI 2030 M.
BIOEKONOMIKOS KRYPTIES
APRAŠOMOJI DALIS**

Bioekonomikos terminas ir vystymo tikslai

Vadovaujantis 2012 m. Europos Sąjungos bioekonomikos strategija¹, bioekonomika (angl. „bioeconomy“) „apima tvarią atsinaujinančių biologinių išteklių gamybą ir tų išteklių bei atliekų srautų perdirbimą į pridėtinę vertę turinčius produktus, kaip antai į maistą, pašarus, biotechnologinius produktus ir bioenergiją“. Pagal Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorių (EVRK, 2 red.) bioekonomikai priskirtinos 1 paveiksle pateikiamos veiklos. Laikytina, kad biologiniai yra tie produktai, kurie gauti visiškai arba iš dalies iš biologinės kilmės medžiagų, neįskaitant geologinėse formacijose glūdinčių ar fosilizuotų medžiagų.

Biomosės gamyba	Pilnai (100 %) biogrįsta apdirbamoji gamyba	Dalinai (< 100 %) biogrįsta apdirbamoji gamyba
A01 – Augalininkystė ir gyvulininkystė, medžioklė ir susijusių paslaugų veikla A02 – Miškininkystė ir medienos ruošą A03 – Žvejyba ir akvakultūra	C10 – Maisto produktų gamyba C11 – Gėrimų gamyba C12 – Tabako gaminių gamyba C16 – Medienos bei medienos ir kamštienos gaminių, išskyrus baldus, gaminių iš šiaudų ir pyrimo medžiagų gamyba C17 – Popieriaus ir popieriaus gaminių gamyba	C13 – Tekstilės gaminių gamyba C14 – Drabužių siuvimas (gamyba) C15 – Odos ir odos dirbinių gamyba C20 – Chemikalų ir chemijos produktų gamyba C21 – Pagrindinių vaistų pramonės gaminių ir farmacinių preparatų gamyba C22 – Guminių ir plastikinių gaminių gamyba C2365 – Fibrolito gamyba C31 – Baldų gamyba C32 – Kita gamyba
		Dalinai (< 100 %) biogrįstos kitos veiklos D3521 – Dujų gamyba E38 – Atliekų surinkimas, tvarkymas ir šalinimas; medžiagų atgavimas

1 pav. Bioekonomikos sektorių klasifikacija²

2018 m. Europos Komisija pristatė atnaujintą bioekonomikos strategiją³, kurioje išplėtė bioekonomikos aprėptį nurodydama, kad ji „apima visus sektorius ir sistemas, kuriuose naudojami biologiniai ištekliai (gyvūnai, augalai, mikroorganizmai ir jų biomasė, įskaitant organines atliekas), jų funkcijas ir principus“. Nauja sąvoka neapsiriboja biomasės gamyba ir jos perdirbimu, pradedamas vertinti bioekonomikos indėlis transporto, prekybos, maitinimo ir kituose sektoriuose, taip pat mokslo srityje. Tokiam pakeitimui įtakos turėjo tai, kad bioekonomikos vystymas sukuria įvairių produktų bei paslaugų paklausą kituose sektoriuose ir, siekiant didesnio tvarumo, reikalinga viso biomasės produktų gyvavimo ciklo analizė (angl. „Life Cycle Analysis“ – LCA) ir tobulinimas.

Nepaisant pasikeitusios sąvokos, Europos Sąjungoje bioekonomikos vystymo tikslai išlieka tie patys, t. y.:

- užtikrinti apsirūpinimą maistu;
- tvariau valdyti gamtos išteklius;
- mažinti priklausomybę nuo neatsinaujančių (iškastinių) išteklių;
- kovoti su klimato kaita ir prisitaikyti prie jos padarinių;
- kurti darbo vietas (ypač kaimo ir priekrančių regionuose);
- išlaikyti ir didinti Europos konkurencingumą.

Pažymėtina, kad Europos Sąjungos bioekonomikos strategijos atsiradimui ir jos įgyvendinimo politiniam palaikymui yra reikšmingas jos ekonominis potencialas, kurį lemia auganti biomasės ir jos produktų paklausa bei atsinaujinančios energijos poreikis, numatomas didesnis tvarių produktų ir žiedinis vartojimas. Bioekonomika taip pat turi didelį inovacinį potencialą, nes jos plėtra remiasi įvairiomis mokslo sritimis (gyvybės ir gamtos mokslais, ekologija, agronomija, veterinarija, maisto technologijų mokslu, biotechnologija, nanotechnologija, inžinerija, informacinėmis ir ryšių technologijomis bei socialiniais mokslais), o išvystytos technologijos taikomos pramonėje. Atitinkamai 2021–2027 m. pagal programą

¹ COM (2012) 60, „Inovacijos varden tvaraus augimo. Bioekonomika Europai“, 2012 02 13. Prieiga internete: [https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com\(2012\)0060_/com_com\(2012\)0060_lt.pdf](https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com(2012)0060_/com_com(2012)0060_lt.pdf) [2021 02 22].

² Vitunskienė, V., Miceikienė, A., Aleknevičienė, V., Čaplikas, J., Miškinis, V., Pilverte, I., Makutėnienė, D., Dabkienė, V., Lekavičius, V., Øistad, K., Ramanauskė, N., Kargytė, V., Jazepčikas, D., Serva, E., Markelytė, A. (2017). „Lietuvos bioekonomikos plėtros galimybių studija“. – Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto Žemės ūkio akademija. Prieiga internete: <https://eimin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/inovaciju-veiklos-sritis/analizes-tyrimai-ir-studijos> [2021 02 22].

³ COM (2018) 673, „Tvari Europos bioekonomika. Ekonomikos, visuomenės ir aplinkos sąsajų stiprinimas“, 2018 10 11. Prieiga internete: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2018:0673:FIN:LT:PDF> [2021 02 22].

„Europos horizontas“ numatoma investuoti 10 mlrd. eurų į bioekonomikos mokslinius tyrimus ir inovacijas. Prielaidas vystyti bioekonomiką įtvirtina ir 2019 m. pabaigoje tarp Europos Sąjungos šalių pasiektas susitarimas Europos žaliasis kursas (angl. „European Green Deal“)⁴, kuriame planuojama gerokai sumažinti cheminių pesticidų, trąšų ir antibiotikų naudojimą žemės ūkyje, taip pat numatoma kovoti su tarša, kurią sukelia mikroplastikas, cheminės medžiagos ir kiti ypač žalingi taršos šaltiniai, bei taikyti kitas su bioekonomikos vystymu susijusias priemones. Žaliojo kurso strategijoje „Nuo ūkio iki stalo“ iškeltas konkretus tikslas, kad iki 2030 m. bent 25 % ES žemės ūkio paskirties žemės būtų naudojama ekologiniam ūkininkavimui, taip pat siekis gerokai išplėsti ekologinę akvakultūrą⁵.

Bioekonomikos potencialas ir jos plėtra Lietuvoje

Remiantis Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos užsakymu 2017 m. parengta Lietuvos bioekonomikos plėtros galimybių studija⁶, bioekonomika užima svarbų vaidmenį bendroje Lietuvos ekonomikoje. Neskaičiuojant jos indėlio į susijusius sektorius (transporto, prekybos, kt.), Lietuvos bioekonomikoje 2014 m. sukurta bendroji pridėtinė vertė (toliau – BPV) siekė beveik 4,7 mlrd. eurų ir sudarė 12,8 % šalies bendrojo vidaus produkto (toliau – BVP), o pagal vėlesnius skaičiavimus⁷ bioekonomikos sektoriuose 2017 m. sukurta BPV išaugo iki daugiau kaip 5 mlrd. eurų ir išlaikė apie 12 % dalį Lietuvos BVP. Kitų ES šalių kontekste Lietuva išsiskiria stipria visiškai biomase grįstų bioekonomikos sektorių specializacija. Studijoje⁸ atlikta lokacijos koeficientų (angl. „Location Quotients“ – LQ) analizė parodė, kad pagal BPV susikcentravimą biomasės gamybos sektoriuose Lietuva užima 6 vietą tarp 28 ES šalių, o pagal BPV susikcentravimą visiškai biomase grįstos apdirbamosios gamybos sektoriuose – 1 vietą tarp 28 ES šalių. Lietuvai, kaip mažai atvirai ekonomikai, svarbu ir tai, kad bioekonomika svariai prisideda prie šalies eksporto apimčių. 2016 m. Lietuvos bioekonomikos sektorių produkcijos eksporto vertė siekė beveik 9,9 mlrd. eurų, t. y. 43,7 % viso Lietuvos prekių eksporto. Nors, kaip ir visoje Europoje, ilgalaikės dirbančiųjų skaičiaus kitimo Lietuvos bioekonomikoje tendencijos yra neigiamos, bioekonomikos sektoriai (ypač visiškai biomase grįsti jos sektoriai) yra taip pat reikšmingi užimtumui šalyje. Vadovaujantis naujausiais skaičiavimais⁹, 2017 m. bioekonomikos sektoriuose dirbo 223,3 tūkst. darbuotojų, t. y. šeštadalis (16,4 %) visų Lietuvos ekonomikos dirbančiųjų.

Siekiant išlaikyti ir didinti Lietuvos bioekonomikos konkurencingumą, kelti palyginti su kitomis ES šalimis žemą produktyvumo lygį¹⁰ ir išnaudoti galimybes, susijusias su ES žaliojo augimo tikslų įgyvendinimu, būtina plėtoti bioekonomikos srities mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą (toliau – MTEP), diegti inovacijas, tobulinti esamus ir ieškoti naujų verslo modelių. 1 lentelėje apibendrinamos Lietuvos biotechnologų asociacijos ekspertų 2020 m. parengtoje apžvalgoje¹¹ pateiktos Lietuvos bioekonomikos proveržio kryptys, galinčios šaliai suteikti konkurencinį pranašumą trumpuoju, vidutiniu ir ilguoju laikotarpiu.

⁴ COM (2019) 640, „Europos žaliasis kursas“, 2019 12 11. Prieiga internete: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1588580774040&uri=CELEX:52019DC0640> [2021 02 22].

⁵ COM (2020) 381, „Sąžininga, sveika ir aplinkai palanki maisto sistema pagal strategiją „Nuo ūkio iki stalo“, 2020 05 20.

Prieiga internete: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?qid=1590404602495&uri=CELEX%3A52020DC0381> [2021 02 24].

⁶ Vitunskienė, V., Miceikienė, A., Aleknevičienė, V., Čaplikas, J., Miškinis, V., Pilverte, I., Makutėnienė, D., Dabkienė, V., Lekavičius, V., Øistad, K., Ramanauskė, N., Kargytė, V., Jazepčikas, D., Serva, E., Markelytė, A. (2017). „Lietuvos bioekonomikos plėtros galimybių studija“. – Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto Žemės ūkio akademija. Prieiga internete: <https://eimin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/inovaciju-veiklos-sritis/analizes-tyrimai-ir-studijos> [2021 02 22].

⁷ Vitunskienė, V., Aleknevičienė, V., Čaplikas, J., Makutėnienė, D., Konstantinavičienė, J., Ramanauskė, N. (2019). „Lietuvos bioekonomikos strateginės nuostatos“. – Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto Žemės ūkio akademija. Prieiga internete: https://zum.lrv.lt/uploads/zum/documents/files/1_%20Lietuvos%20Bioekonomikos%20strategines%20nuostatos_AT_ASKAITA_Galutine.pdf [2021 02 22].

⁸ Vitunskienė, V., Miceikienė, A., Aleknevičienė, V., Čaplikas, J., Miškinis, V., Pilverte, I., Makutėnienė, D., Dabkienė, V., Lekavičius, V., Øistad, K., Ramanauskė, N., Kargytė, V., Jazepčikas, D., Serva, E., Markelytė, A. (2017). „Lietuvos bioekonomikos plėtros galimybių studija“. – Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto Žemės ūkio akademija. Prieiga internete: <https://eimin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/inovaciju-veiklos-sritis/analizes-tyrimai-ir-studijos> [2021 02 22].

⁹ Vitunskienė, V., Aleknevičienė, V., Čaplikas, J., Makutėnienė, D., Konstantinavičienė, J., Ramanauskė, N. (2019). „Lietuvos bioekonomikos strateginės nuostatos“. – Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto Žemės ūkio akademija. Prieiga internete: https://zum.lrv.lt/uploads/zum/documents/files/1_%20Lietuvos%20Bioekonomikos%20strategines%20nuostatos_AT_ASKAITA_Galutine.pdf [2021 02 22].

¹⁰ Nustatyta Europos Komisijos Jungtinių tyrimų centro ekspertų (Ronzon, T., M'Barek, R. (2018). „Socioeconomic Indicators to Monitor the EU's Bioeconomy in Transition“. Sustainability, 10(6), 1745), taip pat Lietuvos ekspertų atliktose analizėse.

¹¹ Kargytė, V., Matijošytė, I. (2020). „Bioekonomikos plėtros perspektyvos Europoje ir Lietuvoje. COVID-19 pandemijos sukeltos ekonominio nuosmukio ir žemų iškastinio kuro kainų veiksnių vertinimas“. – Vilnius: Lietuvos biotechnologų asociacija. Prieiga internete: https://www.vdu.lt/wp-content/uploads/2020/06/Bioekonomikos_perspektyvos_LBTA_2020_05_29_galut-1.pdf [2021 02 22].

1 lentelė. Lietuvos bioekonomikos proveržio kryptys pagal poveikį konkurencingumui

Trumpuoju laikotarpiu konkurencinį pranašumą suteikiančios plėtros kryptys	Vidutiniu laikotarpiu konkurencinį pranašumą suteikiančios plėtros kryptys	Ilguoju laikotarpiu konkurencinį pranašumą suteikiančios plėtros kryptys
<ul style="list-style-type: none"> • Biomasės vertės kūrimo grandinių potencialo panaudojimas, orientuojantis į didesnės pridėtinės vertės sukūrimą iš vietos biologinių išteklių (biožaliavų, įskaitant bioatliekas) • Industrinės simbiozės diegimas ir teikiant ekologines paslaugas atsirandančių biožaliavų panaudojimas pridėtinę vertę turinčių produktų gamybai • Biomasės gamybos ir jos perdirbimo sektoriuose susidarančių bioatliekų panaudojimas biodujų ir biodegalų gamybai 	<ul style="list-style-type: none"> • Ekologiškas ir funkcionalusis maistas • Aplinkai draugiški medienos, tekstilės ir chemijos pramonės produktai, pagaminti iš biologinės kilmės žaliavų 	<ul style="list-style-type: none"> • Bioplastiko kūrimas, gamyba ir biodegradacijos sprendimų vystymas • Biotechnologinių įrankių kūrimas ir jų pritaikymas biopramonėje
<p>Kitos proveržio kryptys, tokios kaip pažangių informacinių ir ryšių technologijų kūrimas ir pritaikymas biopramonei (dirbtinio intelekto sistemų, blokų grandinės technologijos, kt.)</p>		

Nurodytų bioekonomikos sričių plėtra yra imli MTEP ir atveria plačias galimybes kurti bei diegti į rinką naujus produktus ir paslaugas, kurių paklausa augs sprendžiant pasaulinius aplinkosaugos iššūkius. Net ir nesiekiant tarptautinės lyderystės šiose srityse, bus akivaizdus poreikis Lietuvoje vystyti atitinkamas kompetencijas. Pavyzdžiui, vadovaujantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, Lietuvoje bendras ekologinio ūkininkavimo plotas 2019 m. siekė 242 tūkst. ha ir sudarė per 8 % viso naudojamų žemės ūkio naudmenų ploto, kai ES numato, kad iki 2030 m. bent 25 % žemės ūkio paskirties žemės būtų naudojama ekologiniam ūkininkavimui. Nacionalinis energetikos ir klimato srities veikslių planas 2021–2030 m.¹² įtvirtina ambicingus Lietuvos siekius atsinaujinančių energijos išteklių (toliau – AEI) srityje, t. y. iki 2030 m. AEI dalį, palyginti su šalies bendroju galutiniu energijos suvartojimu, padidinti iki 45 % (2019 m. AEI dalis sudarė 25,5 % pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis). Prie šios transformacijos turės prisidėti ir bioenergetika, kuri, nepaisant spartaus vėjo ir saulės energijos gamybos augimo per pastarąjį dešimtmetį, yra pagrindinis AEI Lietuvoje, sudarantis apie 90 % visų šalies suvartojimų AEI¹³.

Bioekonomika glaudžiai siejasi su dabartinės Lietuvos sumanios specializacijos prioritetais¹⁴ ir horizontaliai į juos integruojasi. 2 lentelėje pateikiamos bioekonomikos vystymui aktualios Lietuvos sumanios specializacijos prioritetų įgyvendinimo tematikos.

¹² Lietuvos Respublikos nacionalinis energetikos ir klimato srities veikslių planas 2021–2030 m. Prieiga internete: https://enmin.lrv.lt/uploads/enmin/documents/files/Teisinė%20informacija/Teisės%20aktai/Bendrieji%20energetikos%20strateginiai%20dokumentai/NECP/Lietuvos_Respublikos_nacionalinis_energetikos_ir_klimato_srities_veiksniu_planas.pdf [2021 02 24].

¹³ Vitunskienė, V., Aleknevičienė, V., Čaplikas, J., Makutėnienė, D., Konstantinavičienė, J., Ramanauskė, N. (2019). „Lietuvos bioekonomikos strateginės nuostatos“. – Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto Žemės ūkio akademija. Prieiga internete: https://zum.lrv.lt/uploads/zum/documents/files/1_%20Lietuvos%20Bioekonomikos%20strategines%20nuostatos_AT_ASKAITA_Galutine.pdf [2021 02 22].

¹⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. liepos 24 d. nutarimas Nr. 760 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. balandžio 30 d. nutarimo Nr. 411 „Dėl Prioritetinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros ir inovacijų raidos (sumanios specializacijos) krypčių ir jų prioritetų įgyvendinimo programos patvirtinimo“ pakeitimo“. Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c0ba9ee0b2a311e982dae1db4290b1a9> [2021 02 22].

2 lentelė. Bioekonomikos vystymui aktualios Lietuvos sumanios specializacijos prioritetų įgyvendinimo tematikos

Prioritetas	Bioekonomikos vystymui aktualios tematikos
Energetika ir tvari aplinka	<ul style="list-style-type: none"> • Atsinaujančiųjų biomasės ir saulės energijos išteklių panaudojimo ir atliekų perdirbimo energijai gauti plėtra
Sveikatos technologijos ir biotechnologijos	<ul style="list-style-type: none"> • Molekulinės technologijos medicinai ir biofarmacijai • Pažangios taikomosios technologijos asmens ir visuomenės sveikatai
Agroinovacijos ir maisto technologijos	<ul style="list-style-type: none"> • Tvarūs agrobiologiniai ištekliai ir saugus maistas • Beatliekis biožaliavų perdirbimas į vertingus komponentus
Nauji gamybos procesai, medžiagos ir technologijos	<ul style="list-style-type: none"> • Pažangiosios medžiagos ir konstrukcijos • Lanksčios produktų kūrimo ir gamybos technologijos
Informacinės ir ryšių technologijos	<ul style="list-style-type: none"> • Dirbtinis intelektas, didieji ir paskirstytieji duomenys • Daiktų internetas • Įvairiarūšė analizė, apdorojimas ir diegimas • Finansinės technologijos ir blokų grandinės
Įtrauki ir kūrybinga visuomenė	<ul style="list-style-type: none"> • Modernios ugdymosi technologijos ir procesai • Dizaino ir audiovizualinių medijų technologijos ir produktai • Socialinės ir kultūrinės inovacijos visuomenės vystymo produktams ir paslaugoms kurti, novatoriški verslo modeliai • Lanksčiosios ir taikomosios procesų valdymo technologijos

Įvardytos Lietuvos sumanios specializacijos prioritetų įgyvendinimo tematikos sudaro prielaidas valstybės paramos skyrimui bioekonomikos srities MTEP ir inovacijoms, tačiau reiktų atkreipti dėmesį į tai, kad jos kartu ir riboja galimybes vystyti kai kurias perspektyvias bioekonomikos sritis, pvz., mėlynąją (jūrinę) bioekonomiką, kitas (ne maisto) biopramonės sritis. Kadangi ateities technologijos remsis ne tik pradinės agrobiomasės perdirbimu ir dėl to vis svarbesni taps kiti atsinaujinantys biologiniai ištekliai (pvz., dumbliai, organinės atliekos), visiškai bioekonomikos inovacinio ir ekonominio potencialo šalyje atskleidimui būtų reikalingas esamų prioritetų (jų įgyvendinimo tematikų) praplėtimas.

Bioekonomikos plėtra Lietuvoje yra valdoma skirtingų ministerijų, t. y. Žemės ūkio ministerijos (žemės ir maisto ūkis, žuvininkystė, kaimo plėtra), Sveikatos apsaugos ministerijos (visuomenės sveikatos priežiūra, apimanti mitybą, farmaciją), Aplinkos ministerijos (miškų ūkis, aplinkosauga, atliekų tvarkymas), Energetikos ministerijos (atsinaujinantys energijos ištekliai, apimantys bioenergetiką), Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos bei Ekonomikos ir inovacijų ministerijos, atsakingų už MTEP ir inovacijų sritį. Kol kas Lietuva neturi bendros bioekonomikos plėtros strategijos, tačiau Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos užsakymu 2019 m. buvo atliktas tyrimas ir parengtos Lietuvos bioekonomikos strateginės nuostatos, orientuotos į didžiausio bioekonomikos sektoriaus, t. y. į maisto sektoriaus, apimančio žemės ūkį, žuvininkystę ir apdirbamąją maisto gamybą, plėtrą¹⁵. Šiame dokumente išskirtos tokios plėtros kryptys: (i) strategiškai orientuoti bioekonomikos vystymąsi; (ii) skatinti konkurencingos aplinkos kūrimąsi bioekonomikos verslui plėtoti; (iii) skatinti biologinių išteklių ir didesnės pridėtinės vertės produktų gamybą, inovatyvių technologijų ir verslo modelių diegimą, atliekų mažinimą bioekonomikoje; (iv) plėtoti švietimą, mokymą ir mokslinius tyrimus bioekonomikos srityje.

Bioekonomikos sektorių tendencijos ir jų plėtros perspektyvos Klaipėdos regione

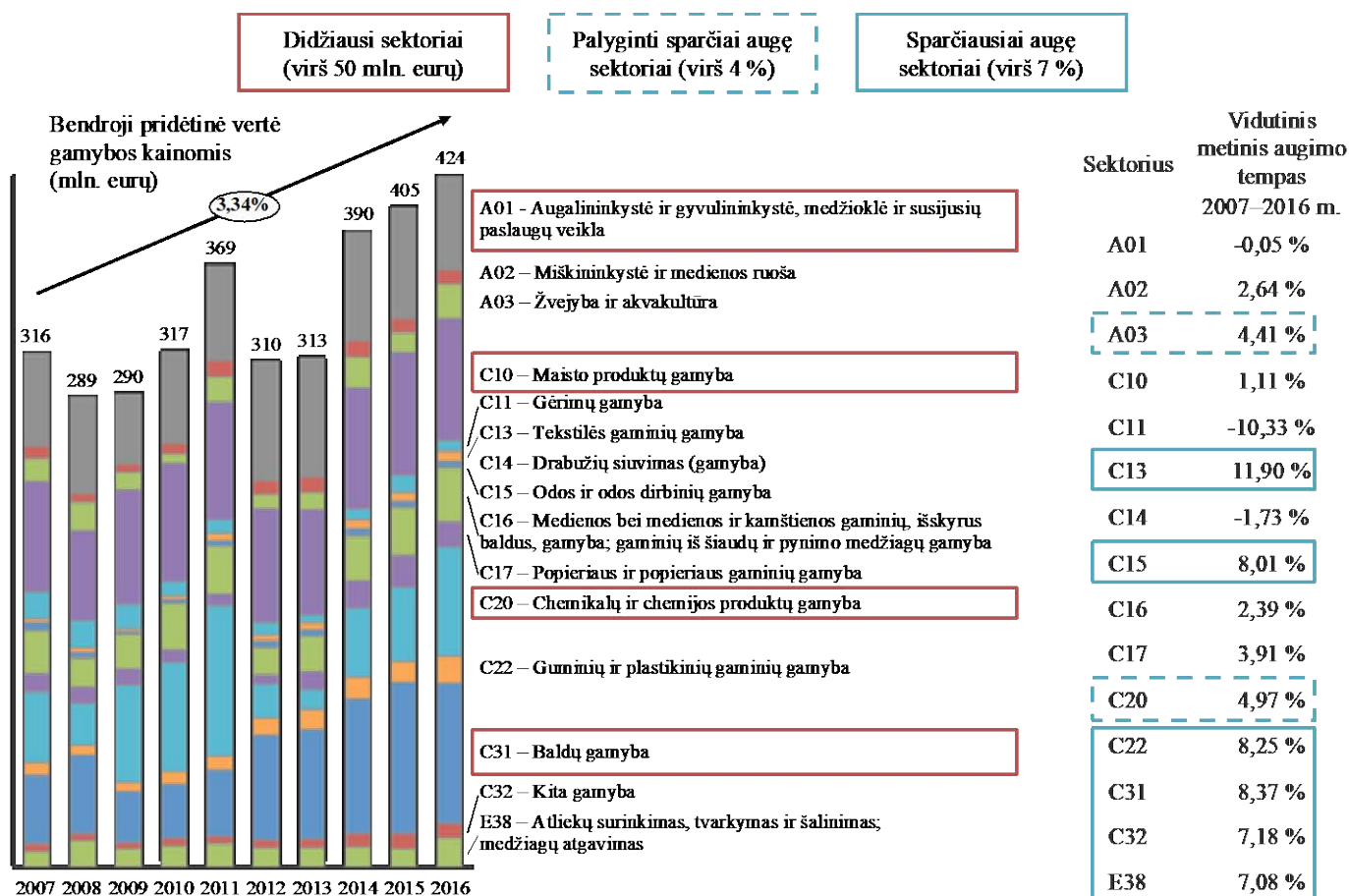
Vadovaujantis asociacijos „Klaipėdos regionas“ užsakymu atlikta Klaipėdos regiono turizmo ir žemės ūkio sektorių plėtros studija¹⁶, Klaipėdos regione bioekonomikos sektoriai 2016 m. sukūrė 424

¹⁵ Vitunskienė, V., Aleknevičienė, V., Čaplikas, J., Makutėnienė, D., Konstantinavičienė, J., Ramanauskė, N. (2019). „Lietuvos bioekonomikos strateginės nuostatos“. – Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto Žemės ūkio akademija. Prieiga internete: https://zum.lrv.lt/uploads/zum/documents/files/1_%20Lietuvos%20Bioekonomikos%20strategines%20nuostatos_ATASKAITA_Galutine.pdf [2021 02 22].

¹⁶ Klaipėdos regiono turizmo ir žemės ūkio sektorių plėtros studija (2019 m.). Prieiga internete: <https://klaipedaregion.lt/wp-content/uploads/2018/10/3.-ZU-esama-situacija-ir-ateities-vizija-03-13.pdf> [2021 02 22].

mln. eurų BPV ir tai sudarė daugiau nei 10 % visos regione sukurtos BPV. Biomasės gamybos sektorių, t. y. augalininkystės ir gyvulininkystės, medžioklės ir susijusių paslaugų veiklos, miškininkystės ir medienos ruošos, žvejybos ir akvakultūros, indėlis į Klaipėdos regiono bioekonomikos sukurtą BPV sudarė 87,7 mln. eurų (21 %), o visiškai ir iš dalies biomase grįstos apdirbamosios gamybos indėlis – beveik 336,8 mln. eurų (79 %). 2007–2016 m. laikotarpiu Klaipėdos regiono bioekonomikos sukuriama BPV augo 3,34 % augimo tempu.

Iš 2 paveiksle pateiktų Klaipėdos regiono bioekonomikos sektorių sukuriamos BPV duomenų matyti, kad didžiausi sektoriai (sukuriantys daugiau nei 50 mln. eurų BPV per metus) yra augalininkystė ir gyvulininkystė, medžioklė ir susijusių paslaugų veikla (A01), maisto produktų gamyba (C10), chemikalų ir chemijos produktų gamyba (C20) ir baldų gamyba (C31). Sparčiau nei vidutiniškai (daugiau nei 4 % metiniu augimo tempu) augo žvejybos ir akvakultūros (A03) bei chemikalų ir chemijos produktų gamybos (C20) sektorių sukuriama BPV (atitinkamai 4,41 % ir 4,97 % metiniu augimo tempu), o dar spartesniu augimu (daugiau nei 7 % metiniu augimo tempu) pasižymėjo atliekų surinkimo, tvarkymo ir šalinimo, medžiagų atgaivinimo (E38), kitos gamybos (C32), odos ir odos dirbinių gamybos (C15), guminių ir plastikinių gaminių gamybos (C22), baldų gamybos (C31) ir tekstilės gaminių gamybos (C13) sektoriai (atitinkamai jų sukuriama BPV augo 7,08 %, 7,18 %, 8,01 %, 8,25 %, 8,37 % ir 11,90 % metiniu augimo tempu).

2 pav. Klaipėdos regiono bioekonomikos sektorių sukuriamos bendrosios pridėtinės vertės tendencijos¹⁷

Remiantis tuo pačiu šaltiniu, Klaipėdos regiono bioekonomikos sektoriuose 2016 m. dirbo daugiau nei 20 tūkst. darbuotojų, t. y. 3,8 tūkst. darbuotojų augalininkystės ir gyvulininkystės, medžioklės ir susijusių paslaugų veiklos sektoriuje¹⁸ ir 18,5 tūkst. darbuotojų kituose bioekonomikos sektoriuose. Nuo

¹⁷ Klaipėdos regiono turizmo ir žemės ūkio sektorių plėtros studijoje (2019 m.) pateikti skaičiavimai pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis. Dėl duomenų konfidencialumo ar nepakankamumo iš bioekonomikos sektorių sąrašo eliminuoti C12 (tabako gaminių), C21 (vaistų ir farmacijos preparatų), C2365 (fibrolito), C3521 (dujų) gamybos sektoriai. Prieiga internete: <https://klaipedaregion.lt/wp-content/uploads/2018/10/3.-ZU-esama-situacija-ir-ateities-vizija-03-13.pdf> [2021 02 22].

¹⁸ Pažymėtina, kad Klaipėdos regiono žemės ūkyje sąlyginių darbuotojų skaičius buvo 13,1 tūkst., o ūkininkaujančių asmenų ir jų šeimos narių skaičius – 19,3 tūkst.

2007 m. iki 2010 m. darbuotojų skaičius regiono bioekonomikoje mažėjo, vėliau pradėjo augti ir 2016 m. beveik pasiekė 2007 m. lygį. Verslo subjektų skaičius Klaipėdos regiono bioekonomikoje 2016 m. siekė 2,2 tūkst., neįskaičiuojant beveik 13,8 tūkst. regione veikiančių ūkininkų ūkių. 2007–2016 m. laikotarpiu šių verslo subjektų skaičius augo 3,3 % augimo tempu, tačiau ūkininkų ūkių sumažėjo daugiau kaip 6 tūkst.

Atsižvelgiant į Klaipėdos regiono bioekonomikos struktūrą, jos sektorių vystymosi tendencijas ir išorinius veiksnius, tokius kaip formuojama ES bioekonomikos strategija ir esami Lietuvos sumanios specializacijos prioritetai, Klaipėdos regione potencialiai galėtų formuotis trys bioekonomikos klasteriai (3 lentelė).

3 lentelė. Potencialūs bioekonomikos klasteriai Klaipėdos regione

Tematika	Pagrindimas
Agro-maisto klasteris	<ul style="list-style-type: none"> Nors maisto sektoriaus, apimančio žemės ūkį, žuvininkystę ir apdirbamąją maisto gamybą, sukuriama BPV augo lėčiau nei bendrai visų Klaipėdos regiono bioekonomikos sektorių BPV, tai yra stambus sektorius (daugiau nei 150 mln. eurų BPV 2016 m.) su dideliu potencialių klasterio dalyviu skaičiumi (beveik 400 verslo subjektų ir 13,8 tūkst. ūkininkų ūkių 2016 m.). Be to, ši sritis patenka į esamus Lietuvos sumanios specializacijos prioritetus, t. y. į prioritetą „Agroinovacijos ir maisto technologijos“ Kartu su maisto pramonės atstovais klasteryje dalyvaujantys ūkininkai galėtų ieškoti būdų prailginti savo produkcijos vertės kūrimo grandinę, t. y. įsijungti į apdirbamąją gamybą. Pagal kitose Europos šalyse veikiančių analogiškų klasterių praktiką taip pat galėtų būti ieškoma sprendimų tobulinti įvairius maisto sistemos aspektus (tvaresnė produktų logistika, aplinkai draugiškos pakuotės, kt.) Toks klasteris kurtų sinergiją tarp Klaipėdos miesto ir regiono rajoninių savivaldybių, kurios specializuojasi gaminti pirminę biomasę. Pagal dirbančiųjų žemės ūkyje skaičių specializuotos yra Skuodo r. ir Šilutės r. savivaldybės, žvejybos srityje – Neringos, Palangos m. ir Šilutės r. savivaldybės, akvakultūros srityje – Šilutės r. savivaldybė. Taigi galėtų būti kuriami ir diegiami trumpųjų maisto tiekimo grandinių sprendimai, kurie skatintų vietos ekonomiką ir prisidėtų prie aplinkos tausojimo (reikia mažiau transportavimo, galima išvengti maisto švaistymo ir pan.). Prisidedant savivaldai, Klaipėdos regiono savivaldybių viešosios įstaigos (mokyklos, ligoninės, kt.) galėtų sukurti didesnę regiono rajono savivaldybių ūkininkų produkcijos paklausą ir taip padėti jiems vystyti savo veiklą
Mėlynosios bioekonomikos klasteris	<ul style="list-style-type: none"> Lietuvos lygmeniu tai yra mažas bioekonomikos segmentas, tačiau Klaipėdos regionas ypač specializuojasi šioje srityje. Tiek pagal sukuriamą BPV, tiek pagal darbuotojų skaičių Klaipėdos regionas išsiskiria iš kitų šalies regionų savo žvejybos sektoriaus dalimi vietos ekonomikoje, taip pat regione auga ir akvakultūros sektorius, kuriame labiausiai specializuota yra Šilutės r. savivaldybė. Itin svarbu yra tai, kad Klaipėdos regione yra sukoncentruota mėlynosios bioekonomikos vystymui reikalinga MTEP kompetencija ir infrastruktūra, orientuota į jūros išteklius ir susijusias technologijas. Akvakultūros plėtra regione sietina su šiuo metu Klaipėdos universiteto Jūros tyrimų instituto Žuvininkystės ir akvakultūros laboratorijoje jau vykdomu eksperimentiniu vertingųjų žuvų rūšių auginimu uždaroje sistemoje. Taip pat Klaipėdos regionas turi unikalius geoterminius išteklius, kurie gali būti panaudoti akvakultūros vystymui Pažymėtina, kad mėlynoji bioekonomika turi didelį neišnaudotą potencialą. Europos Komisijos Jungtinio tyrimų centro ekspertų atliktos analizės¹⁹

¹⁹ Camia A., Robert N., Jonsson R., Pilli R., García-Condado S., López-Lozano R., van der Velde M., Ronzon T., Gurria P., M'Barek R., Tamosiunas S., Fiore G., Araujo R., Hoepffner N., Marelli L., Giuntoli J., „Biomass production, supply, uses and flows

Tematika	Pagrindimas
	<p>duomenys rodo spartų akvakultūros produkcijos paklausos didėjimą, tačiau ES akvakultūros gamybos apimtys susiduria su stagnacija. Mažėjant žuvininkystės produkcijos apimtims ir vietine gamyba tenkinant maždaug 56 % visos ES žuvų ir kitų vandens produktų paklausos, akvakultūra ateityje bus vis svarbesnis apsirūpinimo vandens gėrybėmis šaltinis. Europoje taip pat sustojęs makro- ir mikrodumblių, kurie gali būti pritaikomi maisto, pašarų, biologinės kilmės trąšų, kosmetikos, vaistų ir kitų produktų gamyboje, auginimas, kai pasauliniu mastu stebimas spartus šių dumblių gamybos apimčių augimas. Dėl šių priežasčių Europa skiria didelį dėmesį mėlynosios bioekonomikos vystymui. 2012 m. Europos Komisija pristatė strategiją „Mėlynasis augimas. Tvaraus jūrų ir jūrininkystės sektoriaus augimo galimybės“²⁰. Atitinkamai 2014–2020 m.: (i) pasitelkiant Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondą į šią sritį investuota daugiau kaip 2 mlrd. eurų; (ii) Europos regioninės plėtros fonde mėlynosios bioekonomikos vystymui skirta daugiau nei 5,5 mlrd. eurų; (iii) įgyvendinant ES mokslinių tyrimų ir inovacijų finansavimo programą „Horizontas 2020“ buvo skelbiami specialūs mėlynojo augimo kvietimai, pagal kuriuos į šios srities projektus kasmet investuota apie 260 mln. eurų²¹</p> <ul style="list-style-type: none"> • Siekiant sukurti mėlynosios bioekonomikos ir jūrinės ekonomikos vystymo sinergiją Klaipėdos regione, būtų tikslinga į Lietuvos jūrinį klasterį, kurio veiklą koordinuoja Klaipėdos mokslo ir technologijų parkas²², įtraukti aktyvius akvakultūros ir jūrinių biotechnologijų srities atstovus
<p>Biogrįstos pramonės klasteris</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tokiame klasteryje galėtų telktis kitų (ne maisto) biopramonės sektorių atstovai. Kaip pristatyta anksčiau, Klaipėdos regione veikia: <ul style="list-style-type: none"> — Didelis pagal sukuriamą BPV ir sparčiai augęs baldų gamybos sektorius (243 verslo subjektai 2016 m.) — Didelis pagal sukuriamą BPV ir palyginti sparčiai augęs chemikalų ir chemijos produktų gamybos sektorius (22 verslo subjektai 2016 m.) ir sparčiai augęs guminių ir plastikinių gaminių gamybos sektorius (34 verslo subjektai 2016 m.) — Sparčiai augę tekstilės gaminių gamybos (108 verslo subjektai 2016 m.) bei odos ir odos dirbinių gamybos (21 verslo subjektas 2016 m.) sektorius • Klasterio nariai gali bendradarbiauti kuriant ir diegiant švarios gamybos technologijas (angl. „clean tech“) bei aplinkai draugiškus iš biologinės kilmės žaliavų gaminamus produktus, vystant biodegradacijos sprendimus ir beatliekinę gamybą, kuri gali remtis uždaro ciklo (angl. „closed loop“) sistemos diegimu atskiroje įmonėje arba industrinės simbiozės (angl. „industrial symbiosis“) sprendimų diegimu, kai utilizuojant atliekas dalyvauja keletas įmonių

Klasterių kūrimas yra skatinamas tiek ES, tiek nacionaliniu lygmeniu. Vadovaujantis Lietuvos klasterių plėtros koncepcija²³, bendras klasterio narių veikimas padeda paspartinti naujų produktų, paslaugų ir technologijų kūrimo procesus ir jų įvedimą į rinką, taip pat kuriamos inovacijos klasteryje plėtojant verslo ir mokslo bei tarpsektorinį bendradarbiavimą. Svarbu pastebėti, kad ES šalyse veikiantys

in the European Union. First results from an integrated assessment”, EUR 28993 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2018, ISBN 978-92-79-77237-5 (online), DOI: 10.2760/539520 (online), JRC109869.

²⁰ COM (2012) 494 „Mėlynasis augimas. Tvaraus jūrų ir jūrininkystės sektoriaus augimo galimybės“, 2012 09 13. Prieiga internete: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012DC0494&from=EN> [2021 02 24].

²¹ 2017 m. Europos Komisijos ekspertų parengta ataskaita apie COM (2012) 494 „Mėlynasis augimas. Tvaraus jūrų ir jūrininkystės sektoriaus augimo galimybės“ įgyvendinimą:

https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/swd-2017-128_en.pdf [2021 02 24].

²² Informacija apie Lietuvos jūrinį klasterį: <https://klaster.lt/klasteris/jurinis-klasteris/> [2021 03 02].

²³ Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos informacija apie klasterius: <https://eimin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/inovaciju-veiklos-sritis/klasteriai> [2021 02 24].

klasteriai gali naudotis Europos klasterių bendradarbiavimo platformos²⁴ teikiamomis galimybėmis (partnerių kitose šalyse paieška, kt.).

Vadovaujantis Lietuvos klasterių žemėlapiu²⁵, pavienės Klaipėdos regiono įmonės dalyvauja „Smart Food Cluster“, Lietuvos medinių surenkamųjų namų klasterio „PrefabLT“ ir Lietuvos plastikų klasterio veiklose. Taip pat 2018 m. buvo sukurtas Medienos produktų gamybos inovacijų klasteris, kuriame kaip partneriai dalyvauja Klaipėdos r. savivaldybė ir kelios Klaipėdos regione veikiančios šio sektoriaus įmonės²⁶. Nepaisant to, šios veiklos neužtikrina inovacinės ir ekonominės plėtros Klaipėdos regiono lygmeniu. Pavyzdžiui, Bavarijos regionas Vokietijoje kaip vieną iš savo strateginės plėtros priemonių įgyvendino klasterių sukūrimo iniciatyvą²⁷. Olandijos analogiškuose klasteriuose, pvz., Šiaurės Brabanto „AgriFood Capital“²⁸, Šiaurės Brabanto ir gretimų regionų „Biobased Delta“²⁹, dalyvauja per šimtas vietos organizacijų. Taigi regioninių klasterių sukūrimas padėtų į plėtros procesus įtraukti daugiau Klaipėdos regiono įmonių.

Konkrečios Klaipėdos regiono bioekonomikos klasterių iniciatyvos (klasterių narių projektai) priklausys nuo į juos įsitraukusių organizacijų veiklos poreikių ir atsirandančių rinkos galimybių, tačiau jie visi remsis pagrindiniais bioekonomikos vystymo įrankiais, t. y. biotechnologijomis ir žiedinės ekonomikos principiniais metodais.

Biotechnologija (angl. „biotechnology“), integruojanti gamtos ir technikos mokslus, siekiant panaudoti organizmus, ląsteles, jų dalis ir molekulinis analogus produktų gamybai ir paslaugų teikimui³⁰, leidžia vystyti bioekonomikai pagal šias kryptis³¹:

- pramoninė („baltoji“) biotechnologija padedant fermentams ir mikroorganizmams leidžia sukurti biologinės kilmės produktus, kurie naudojami chemijos, maisto ir pašarų, popieriaus, tekstilės, kitose pramonės srityse ir bioenergetikoje. Platesnis biotechnologijos taikymas pramonėje yra vienas iš pagrindinių jos žaliosios transformacijos įrankių;
- agro- („žalioji“) biotechnologija naudojama aplinkosaugos problemoms spręsti (pvz., pasitelkiama teršalų valymui fermentais arba mikroorganizmais), taip pat taikoma augalų savybėms ir jų veisimo metodams gerinti, cheminių trąšų naudojimui ūkiuose mažinti;
- jūros („mėlynoji“) biotechnologija taikoma įvairiems jūros organizmams tirti ir šių tyrimų rezultatams panaudoti kuriant naujus produktus (pvz., biomedžiagas, bioplastiką, biodegalus, biokatalizatorius);
- medicininė („raudonoji“) biotechnologija taikoma biofarmacijoje, pvz., vaistų kūrimui rekombinantinių baltymų pagrindu, papildų kūrimui žolelių pagrindu.

Kita visiems bioekonomikos sektoriams svarbi vystymosi kryptis yra žiedinės ekonomikos principo metodų taikymas. Reikia pabrėžti, kad žiedinė bioekonomika gali būti plėtojama įvairiais būdais. Bioatliekų panaudojimui gali būti diegiama uždaro ciklo sistema atskiroje įmonėje, taikomi industrinės simbiozės sprendimai dalyvaujant kelioms įmonėms arba vystoma bioatliekų supirkimu grįsta gamyba (pvz., kaip „Modus Group“ biodujų gamyba). Iš savivaldybių perspektyvos labai aktuali yra industrinė simbiozė. Industrinė simbiozė leidžia vienos įmonės likučius paversti kitos įmonės ištekiais ir taip apsirūpinti energija bei gaminti kitus pridėtinę vertę turinčius produktus. Svarbu tai, kad industrinės simbiozės modelis yra orientuotas į biologinės kilmės atliekų panaudojimą vietos pramoniniame klasteryje. Žiedinėje bioekonomikoje pažengusiuose Europos regionuose savivalda investuoja į industrinės simbiozės kompetencijų centrų, kurie analizuoja galimybes ir skatina įmones bendradarbiauti,

²⁴ Europos klasterių bendradarbiavimo platforma: <https://clustercollaboration.eu/vibrant-platform-service-cluster-organisations> [2021 02 24].

²⁵ Lietuvos klasterių žemėlapis: <http://maps.klaster.lt/> [2021 02 24].

²⁶ Verslo žinių informacija: <https://www.vz.lt/pramone/2018/02/08/ikurtas-medienos-produktu-gamybos-inovaciju-klasteris> [2021 03 02].

²⁷ Bavarijos (Vokietija) klasterių iniciatyva: https://www.stmwi.bayern.de/fileadmin/user_upload/stmwi/E-Paper/catalogs/Cluster_2018_englisch/pdf/complete.pdf [2021 02 24].

²⁸ Šiaurės Brabanto (Olandija) klasteris „AgriFood Capital“: <https://www.agrifoodcapital.nl/nl/about-agrifood-capital/> [2021 02 24].

²⁹ Šiaurės Brabanto ir gretimų regionų (Olandija) klasteris „Biobased Delta“: <https://biobaseddelta.com/what-is-the-biobased-delta/> [2021 02 24].

³⁰ Biotechnologijos apibrėžimas, priimtas 1989 m. Europos biotechnologijos federacijos (angl. „European Federation of Biotechnology“).

³¹ Kargytė, V., Matijošytė, I. (2020). „Bioekonomikos plėtros perspektyvos Europoje ir Lietuvoje. COVID-19 pandemijos sukulto ekonominio nuosmukio ir žemų išskatinio kuro kainų veiksnių vertinimas“. – Vilnius: Lietuvos biotechnologų asociacija. Prieiga internete: https://www.vdu.lt/wp-content/uploads/2020/06/Bioekonomikos_perspektyvos_LBTA_2020_05_29_galut-1.pdf [2021 02 22].

veiklą (pvz., Danijos regionuose Kalundborge³² ir Skivėje³³). Vertinant tokių kompetencijos centrų potencialią naudą, galima pasiremti Skivėje (kaimiškame Danijos regione) veikiančio žaliosios pramonės parko „GreenLab Skive“ veiklos rezultatais³⁴:

- pritraukta 150 mln. eurų investicijų (2020 m.);
- sukurta 70 nuolatinių darbo vietų (2020 m.);
- apytiksliai 89 tūkst. tonų sumažinta CO2 emisija;
- komercializuojamos naujos technologijos, kuriasi startuoliai, išbandomi nauji verslo modeliai;
- sulaukta susidomėjimo iš Meksikos, Kinijos, Japonijos ir kitų pasaulio šalių ekspertų;
- per metus parką aplanko apie 20 tūkst. verslo turistų.

2020 m. Europos biopramonės konsorciumo (angl. „Bio-Based Industries Consortium“ – BIC) pristatyta ataskaita apie bioatliekų susidarymą ir jų panaudojimą ES šalyse³⁵ rodo, kad Danija yra viena sėkmingiausiai bioatliekų potencialą išnaudojanti ES šalis. Ši ataskaita taip pat atskleidė Lietuvoje neišnaudotą biologinės kilmės atliekų potencialą.

Remiantis ES finansuoto projekto „BioEconomy Regional Strategy Toolkit“ (toliau – BERST) surinkta informacija apie Europos regionų taikomas bioekonomikos plėtros priemones³⁶, šios srities vystymui pasitelkiamos žinių ir technologijų perdavimo bei švietimo programos, įvairios finansinės priemonės (parama MTEP veikloms, verslo pradžiai, kt.).

³² Industrinės simbiozė Kalundborge (Danija): <http://www.symbiosis.dk/en/> [2021 02 24].

³³ Industrinės simbiozė Skivėje (Danija): <https://www.greenlab.dk/take-the-tour/> [2021 02 24].

³⁴ Siaurės ministrų tarybos regioninės plėtros tyrimų centro „Nordregio“ tyrimų direktorės dr. Karen Refsgaard pristatymas Rygoje, 2020 m.

³⁵ Europos biopramonės konsorciumo ataskaita apie bioatliekų susidarymą ir jų panaudojimą ES šalyse (2020 m.): <https://biconsortium.eu/sites/biconsortium.eu/files/documents/BIC-ZWE%20report%20-%20Bio-waste%20generation%20in%20the%20EU%20-%20current%20capture%20and%20future%20potential.pdf> [2021 02 24].

³⁶ Projekto „BioEconomy Regional Strategy Toolkit“ (BERST) katalogas: <https://berst.vito.be> [2021 02 24].

**KLAIPĖDOS REGIONO SPECIALIZACIJOS
STRATEGIJOS IKI 2030 M.
DARNAUS JŪRINIO IR PAKRANČIŲ TURIZMO
KRYPTIES
APRAŠOMOJI DALIS**

TURINYS

TURINYS	2
ĮVADAS	3
1. Turistinių vietovių valdymo principai	5
1.1. Turistinių vietovių valdymo pokyčiai.....	5
1.2. Turistinių vietovių valdymo poreikis regioniniu lygiu.....	7
2. Darnus jūrinis ir pakrančių turizmas	10
2.1. Darnaus turizmo principai.....	10
2.2. Jūrinis ir pakrančių turizmas	12
2.3. Jūrinio ir pakrančių turizmo plėtra Klaipėdos regione.....	16
2.3.1. Baltijos jūros ir pakrančių svarba nacionalinio lygmens dokumentuose	16
2.3.2. Turizmo prioritetai Klaipėdos regiono planavimo dokumentuose	18
2.3.1.1. Jūrinis turizmas.....	19
2.3.1.2. Pakrančių turizmas.....	22
3. Klaipėdos regiono rinkodaros prioritetai ir poveikis	24
3.1. BENDRADARBIAVIMAS TURIZMO RINKODAROS SRITYJE	25
3.2. BENDRA KLAIPĖDOS REGIONO TURIZMO STATISTIKOS APŽVALGA.....	28
3.2.1. Turizmo paslaugas teikiančių įmonių skaičius	28
3.2.2. Turistų skaičiaus Lietuvos apgyvendinimo įstaigose analizė.....	30
3.2.3. Turistų skaičius kaimyninių šalių pajūrio regionuose	34
3.2.4. Lankytojų skaičius turizmo informacijos centruose	35
4. PASIŪLYMAI	37
4.1. Efektyvus turistinės vietovės valdymas ir DMO vaidmuo.....	38
4.2. Partnerystė ir klasterizacija	39
4.3. Vieningas įvaizdis ir bendra turizmo rinkodara	42
4.4. Bendrų turizmo produktų kūrimas.....	44
4.5. Kompleksinė turizmo infrastruktūros plėtra	46
PRIEDAI	48
LITERATŪRA	53

IVADAS

Nacionaliniu lygmeniu pripažįstama, kad Baltijos pajūryje ir pamaryje tikslinga skatinti ir remti ekologinio transporto, vandens transporto ir viešosios turizmo infrastruktūros plėtrą bei siekti sukurti bendrą, patrauklų ir konkurencingą jūrinio turizmo regioną.

Darnus jūrinis ir pakrančių turizmas – viena iš Klaipėdos regiono specializacijos sričių. Racionaliam Klaipėdos regiono rekreacinių išteklių ir turizmo potencialo išnaudojimui trūksta kompleksinio požiūrio. Turizmo plėtrai reikia daug lėšų, efektyvaus valdymo ir glaudaus bendradarbiavimo. Klaipėdos regiono konkurencingumo stiprinimui būtinas kompleksiškas ir darnus požiūris į jūrinio ir pakrančių turizmo infrastruktūros tinklo vystymą.

Klaipėdos regione yra parengti turizmo plėtrai svarbūs turizmo planavimo dokumentai su išsamiais esamos situacijos analizėmis, nustatytomis problemomis, numatytomis priemonėmis, tačiau juos įgyvendinant susiduriama su iššūkiais: kas atsakingas už bendros rinkodaros stebėseną, kas imasi lyderystės vystant bendrus turizmo produktus ar įrengiant vientisas turizmo trasas regione, kas atsakingas už turizmo inovacijų diegimą regiono lygiu, kokie darnaus jūrinio ir pakrančių turizmo prioritetai.

Darbo tikslas – parengti Klaipėdos regiono specializacijos strategijos iki 2030 m. specializacijos prioriteto „Darnus jūrinis ir pakrančių turizmas“ veiksmų planą ir jo įgyvendinimo stebėsenos modelį (toliau – veiksmų planas).

Rengiant veiksmų planą susidurta su esminiais klausimais: kaip valdyti turistinę vietovę regioniniu lygiu (siekiant veiklos sinergijos, išlaidų mažinimo ir regiono konkurencingumo), kas apima darnų jūrinį ir pakrančių turizmą, kas yra pakrančių zona, kokie yra svarbiausi šios specializacijos krypties ir infrastruktūros plėtros prioritetai, kas gali prisiimti lyderystę ir atsakomybę už Klaipėdos regiono, kaip vieningo turizmo regiono, žinomumo ir konkurencingumo didinimą, ir pan.

Rengiant veiksmų planą vadovautasi regioniniu požiūriu, analizuojant Klaipėdos regiono turizmo planavimo dokumentus, regionui aktualius Europos Sąjungos (ES) lygmens tyrimus ir analizes, nacionalinio lygmens strateginius dokumentus. Vadovaujantis šiuo požiūriu vengta detalizuoti atskirų savivaldybių privalumus ir problemas, daugiau dėmesio skirta bendroms Klaipėdos regiono turizmo problemoms spręsti, siekiant sukurti bendrą, patrauklų ir konkurencingą Klaipėdos, kaip darnaus jūrinio ir pakrančių turizmo, regioną.

Klaipėdos regionas turi išnaudoti savo konkurencinius pranašumus (geografinę padėtį, turizmo išteklius ir paslaugas, bendradarbiavimo patirtį) ir siekiant pritraukti užsienio turistų srautus daugiau dėmesio skirti pasiekiamumo ir įvaizdžio gerinimui, žmogiškųjų išteklių kompetencijų gerinimui, rinkodaros stiprinimui, turizmo produktų auditui ir bendrų produktų vystymui, koordinuotam ir efektyvesniam valdymui.

Klaipėdos regiono turizmo sektoriaus stiprinimas turi užtikrinti darnią regiono plėtrą, tai ypač svarbu kuriant efektyvius ir darnius turizmo modelius, planuojant naujus infrastruktūros objektus, mažinant neigiamą turizmo įtaką aplinkai. Klaipėdos regiono

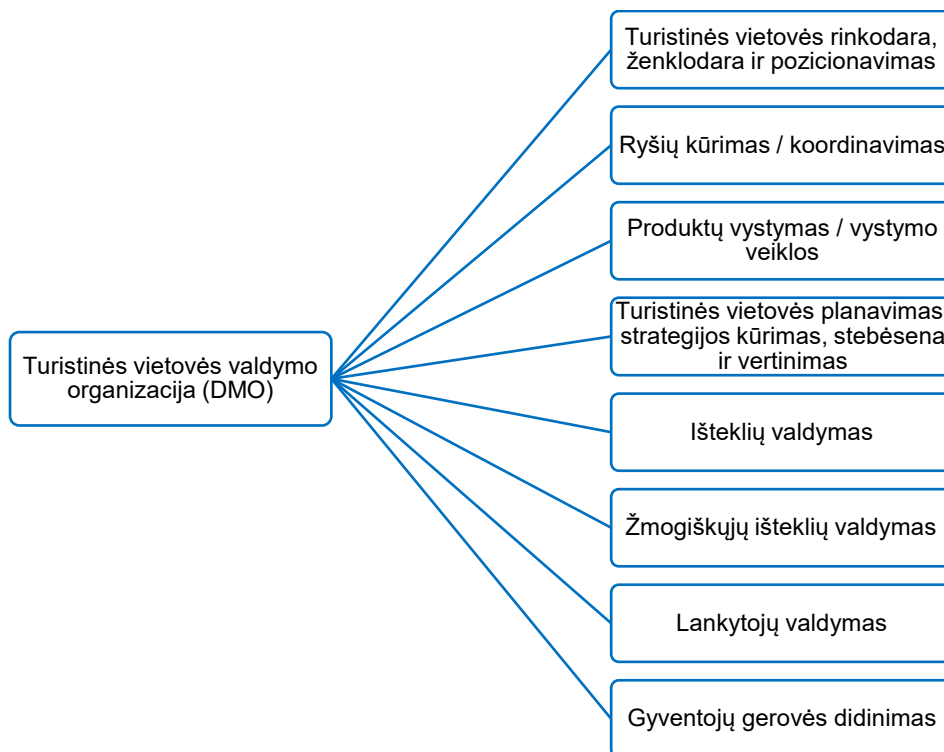
pajėgumų didinimas turi apimti turizmo valdymą, rinkodarą, tinklaveiką, pasiekiamumo gerinimą, dėmesį darnaus turizmo aspektams planuojant infrastruktūros plėtrą. Vykdamas kryptingą, koordinuotą turizmo plėtrą ir tikslingą rinkodarą, Klaipėdos regionas gali padidinti iš turizmo gaunamą socialinę ir ekonominę naudą (didinti užsienio turistų skaičių ir jų išlaidas, spręsti sezoniškumo problemas, išskaidyti turizmo srautus visame Klaipėdos regione, valdyti spūstis, kurti naujas darbo vietas) ir mažinti neigiamą turizmo poveikį aplinkai pagal šiuolaikiškus turistinių vietovių valdymo principus. Turistinių vietovių valdymo gebėjimas valdyti turistines vietas yra susijęs su darnia ir konkurencinga turistinių vietovių plėtra (Sheehan ir kt., 2016; Morrison, 2019).

1. TURISTINIŲ VIETOVIŲ VALDYMO PRINCIPAI

1.1. TURISTINIŲ VIETOVIŲ VALDYMO POKYČIAI

Sparčiai besikeičianti turizmo sektoriaus aplinka lemia turistinių vietovių valdymo koncepcijos pokyčius, todėl turistinės vietovės valdymas ir rinkodara tampa vis glaudžiau susijusios. Turistinės vietovės rinkodara yra svarbi dėl kuriamo turistinės vietovės įvaizdžio, prekės ženklo ir turizmo produktų, tuo tarpu turistinių vietovių valdymas turi spręsti turistų, turizmo verslo, vietinių gyventojų, turizmo sektoriaus poreikius ir problemas kaip tarpusavyje susijusių veiksnių visumą (Pearce, 2015). Akivaizdu, kad rinkodara yra svarbi turistinės vietovės valdymo dalis, tačiau nemažiau svarbūs su turistinės vietovės valdymu susiję aspektai: informacinių technologijų galimybių panaudojimas, suinteresuotų šalių išteklių sutelkimas ir skirtingų požiūrių sujungimas, integruota turistinės vietovės rinkodara.

Naujausi tyrimai pabrėžia turistinių vietovių valdymo organizacijų (angl. „Destination Management Organisation“ – DMO), kaip kompleksinio turistinės vietovės valdymo organizacijų, svarbą (Beritelli ir kt., 2015; Pikkemaat ir kt., 2018; Pechlaner ir kt., 2019).

1 pav. Turistinės vietovės valdymo organizacijos funkcijos (Pechlaner ir kt., 2019)

Jei ankstesnis pagrindinis DMO tikslas buvo susijęs su turistų į tam tikrą geografinę teritoriją pritraukimu, tai pastaruoju metu DMO suvokiamas kaip veiksnys, kuriam padedant

skirtingos nuomonės ir interesai sujungiami į bendrą turistinės vietovės viziją ir vystymo strategiją, skatinant ir palaikant suinteresuotų šalių bendradarbiavimo procesus. Vis didesnis dėmesys kreipiamas į išteklių planavimą ir nuolatinį kompetencijų ugdymą (Beritelli ir kt., 2014). Dėl to DMO turi parengti strategiją ir suformuoti turistinės vietovės tikslus, pritaikytus prie suinteresuotų šalių poreikių, kompetencijos ir prioritetų.

Nors **DMO** paprastai užsiima rinkodaros veikla, jų kompetencija tampa kur kas platesnė – **būti strateginiu lyderiu planuojant ir valdant turistines vietoves**. Pabrėžiami DMO, kaip lyderiaujančios organizacijos, veiksmai, apimantys įvairias valdžios institucijas, suinteresuotas šalis ir specialistus bei palengvinantys partnerystės procesus turizmo sektoriuje, siekiant kolektyvinės turistinės vietovės vizijos įgyvendinimo ir partnerystės (UNWTO, 2019). DMO vadovavimas ir lyderystė turi būti pagrįsta bendrais principais, vertybėmis ir strategine vizija.

Turistinių vietovių valdymo organizacijų pagrindinės funkcijos apima (UNWTO, 2019):

- strateginį planavimą;
- turistinės vietovės turizmo politikos formavimą ir įgyvendinimą;
- rinkos tyrimus (duomenų rinkimas ir analizė, rinkos tyrimai ir kt.);
- turizmo produktų ir verslo plėtrą;
- skaitmenizaciją ir inovacijas;
- stebėseną;
- krizių valdymą;
- mokymus ir gebėjimų stiprinimą;
- reklamą, rinkodarą ir prekės ženklą;
- finansavimo ir investicijų skatinimą.

DMO veikla apima koordinavimo veiksmus, susijusius su įvairiomis valdžios institucijomis, suinteresuotomis šalimis, siekiant palengvinti ir paremti turizmo sektoriaus gyvavimą, įtraukti visus susijusius viešojo ir privataus sektoriaus suinteresuotus subjektus, gyventojus ir vietos bendruomenes, kuriant ir įgyvendinant platesnį strateginį mąstymą apimantį galutinį tikslą – užtikrinti turistinės vietovės konkurencingumą ir darnumą trumpuoju, vidutiniu ir ilguoju laikotarpiais. DMO gebėjimas valdyti turistines vietoves yra susijęs su darnia ir konkurencinga turistinių vietovių plėtra (Sheehan ir kt., 2016; Morrison, 2019).

Turistinės vietovės valdymo žingsniai remiasi išmanios (angl. „smart“) turistinės vietovės koncepcija, pagrįsta penkiais elementais: valdymu, inovacijomis, technologijomis, prieinamumu ir darnumu. Šie penki elementai ir jų tarpusavio sąveika yra kertinis pagrindas siekiant turistinę vietovę paversti išmania, o DMO yra šios transformacijos ašis.

Vieningai sutariama, kad turistinės vietovės, kuriose yra veiksmingas turistinės vietovės valdymas, koordinuojamas ir vadovaujamas DMO, kad ir kokia būtų jo valdymo struktūra, turi daugiau pajėgumų neatsilikti nuo turizmo tendencijų, diegti inovacijas ir prisitaikyti prie besikeičiančių vartotojų poreikių. Tokios DMO yra atsparesnės iššūkiams,

turi aukštesnį planavimo ir produktų kūrimo efektyvumo lygį ir yra aktyvesnės priimančios sprendimus.

Turizmo inovacijos diegiamos siekiant padidinti turistinės vietovės vertę, pagrindines turizmo sektoriaus kompetencijas ir padidinti turizmo konkurencingumą ir (arba) tokių įmonių veiklos darną. Turizmo inovacijos gali apimti tokias sritis kaip turizmo produktai, technologijos, procesai, organizacijos ir verslo modeliai, įgūdžiai, paslaugos, valdymas ir rinkodara, komunikacija, procesai ir kt.

Atsakingas ir darnus turistinių vietovių valdymas apima procesą, kuris efektyviai ir darniai spręstų lankytojų, juos aptarnaujančio turizmo sektoriaus, priimančios bendruomenės ir aplinkos plačiąją prasmę (gamtos ir kultūros išteklių) sąveiką. DMO yra organizacija, kuri turi gebėti koordinuoti turistinės vietovės suinteresuotų šalių veiklą ir sujungti jas į tinklą.

DMO taip pat yra atsakinga už turistinės vietovės prekės ženklo tapatybės kūrimą, nes turistinių vietovių prekių ženklai glaudžiai susiję su turistinės vietovės vertybėmis, verte ir galia. DMO užduotimi tampa konkurencingas turistinės vietovės pozicionavimas rinkoje.

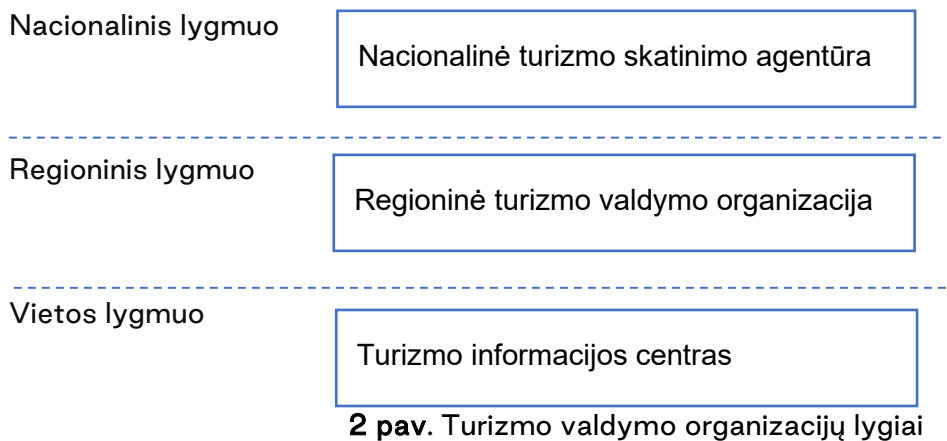
Sėkmingą DMO veiklą lemia gebėjimas įgyti visų **suinteresuotų šalių patikimumą ir pasitikėjimą tiek turistinėje vietovėje, tiek ir už jos ribų**. DMO, kaip pagrindinė turistinės vietovės organizacija, turi užsitikrinti suinteresuotų šalių paramą ir būti laikoma **veikiančiu subjektu (instituciniu, teisiniu ir operatyviniu požiūriais) ir prisiimti atsakomybę už turistinės vietovės valdymą**. Kad tai įvyktų, turi būti sukurtas tinkamas valdymo modelis, kuris yra pagrindinis DMO ir turistinės vietovės sėkmės elementas.

1.2. TURISTINIŲ VIETOVIŲ VALDYMO POREIKIS REGIONINIU LYGIU

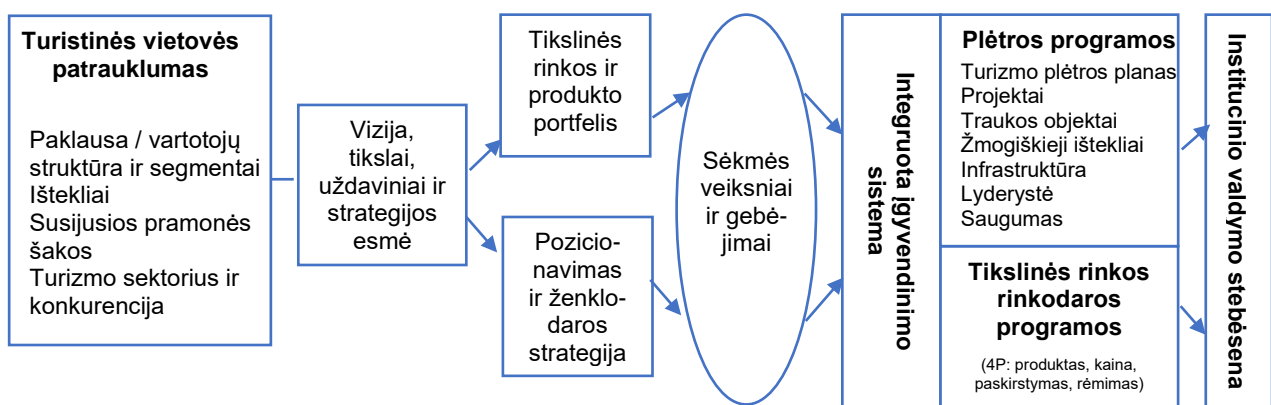
Pasaulio turizmo organizacija (toliau – PTO) skatina kurti efektyvius valdymo modelius / struktūras, daugiausia dėmesio skiriant turizmo politikai ir strateginiam planavimui; valdymui ir vertikaliam bendradarbiavimui (nacionaliniu, regioniniu, vietiniu lygiais); viešojo ir privataus sektoriaus partnerystei (toliau – PPP). DMO gali būti nacionalinio, regiono, vietos lygmens:

- **nacionalinio lygmens** turizmo organizacijos (angl. „National Tourism Authorities“ – NTA) atsakingos už nacionalinį turizmo valdymą ir rinkodarą. Lietuvoje veikia nacionalinė turizmo skatinimo agentūra „Keliauk Lietuvoje“;
- **regioninės turizmo organizacijos** (angl. „Regional Tourism Organisations“ – RTO) atsakingos už geografinio regiono (regiono, apskrities, provincijos, valstijos) turizmo valdymą ir rinkodarą. Lietuvoje regioninio lygmens turizmo valdymo ir (arba) rinkodaros organizacijų nėra;
- **vietinės DMO** (angl. „Local Tourism Organisations“ – LTO) atsakingos už mažesnės geografinės vietovės (miesto, rajono) turizmo valdymą ir (arba) rinkodarą. Už turizmo rinkodarą Lietuvoje atsakingi savivaldybių įkurti turizmo informacijos centrai.

Įvairiose Europos šalyse veikia ne tik nacionaliniai ar vietiniai, bet ir regioniniai DMO. Pvz., Suomijoje veikia apie 70 regioninių turizmo organizacijų. Lenkijoje regioninės turizmo organizacijų teisinis statusas – asociacijos, kuriose bendradarbiauja valdžios institucijos ir turizmo pramonė. Pagrindinės bendradarbiavimo sritys – rinkodara šalies viduje ir užsienyje. RTO vaidmuo apima rinkodarą, turizmo informacinių sistemų veikimo ir plėtros palaikymą, turizmo infrastruktūros plėtros planų inicijavimą, vertinimą ir palaikymą bei bendradarbiavimą su Lenkijos turizmo organizacija (žr. priedą Nr. 1). Vadovaujantis užsienio šalių pavyzdžiais 2 paveiksle pateikiami turizmo valdymo organizacijų lygiai.

Regiono turizmo sektoriaus dalyvių interesai turi būti sujungiami į bendrą turistinės vietovės viziją.

Siekiant turistinės vietovės vizijos, tikslų ir uždavinių įgyvendinimo, būtina nustatyti tikslines rinkas ir turizmo produkto portfelį, parengti pozicionavimo ir ženklodaros strategiją,

įvertinti sėkmės veiksnius ir turimus gebėjimus. Turizmo plėtros programų ir priemonių įgyvendinimą užtikrina institucinio valdymo stebėseną, kurios funkcijas atlieka DMO / RTO.

APIBENDRINIMAS

Padedant DMO skirtingos nuomonės ir interesai sujungiami į bendrą turistinės vietovės viziją ir vystymo strategiją, skatinant ir palaikant suinteresuotų šalių bendradarbiavimo procesus. Nors DMO paprastai užsiima rinkodaros veikla, jų kompetencija tampa kur kas platesnė – būti strateginiu lyderiu planuojant ir valdant turistines vietoves. DMO tikslai susiję su turistinės vietovės konkurencingumo ir darnumo užtikrinimu.

Šiuolaikiškos DMO yra atsparesnės iššūkiams, jų planavimo ir produktų kūrimo efektyvumo lygis ir aktyvumas priimant sprendimus yra aukštesnis. Sėkmingą DMO veiklą lemia gebėjimas įgyti visų suinteresuotų šalių patikimumą ir pasitikėjimą tiek turistinėje vietovėje, tiek ir už jos ribų. DMO, kaip pagrindinė turistinės vietovės organizacija, turi užsitikrinti suinteresuotų šalių paramą, būti laikoma veikiančiu subjektu (instituciniu, teisiniu ir operatyviniu požiūriais) ir prisiimti atsakomybę dėl turistinės vietovės valdymo. Kad tai įvyktų, turi būti sukurtas tinkamas valdymo modelis, kuris yra pagrindinis DMO ir turistinės vietovės sėkmės elementas.

Naujas požiūris į turistinių vietovių valdymą ir regiono konkurencingumo didinimas lemia vieną iš svarbiausių uždavinių – sukurti šiuolaikišką DMO / RTO, kaip lyderiaujančios regioninės turizmo organizacijos, modelį, skatinant turizmo sektoriaus dalyvių partnerystę, tinklaveiką ir bendros vizijos įgyvendinimą.

2. DARNUS JŪRINIS IR PAKRANČIŲ TURIZMAS

2.1. DARNAUS TURIZMO PRINCIPAI

Europos Komisijos (toliau – EK) komunikate „Turistų lankomiausias žemynas – Europa. Nauja turizmo politika“ pažymima, kad didinti ES turizmo konkurencingumą yra labai svarbu – tai prisideda prie dinamiško ir darnaus sektoriaus augimo.

EK komunikate „Darnaus ir konkurencingo Europos turizmo darbotvarkė“ akcentuojama, kad ilgainiui **konkurencingumas priklauso nuo darnumo**. Jei darnumo elementai integruojami prisiimant socialinę atsakomybę, turizmo sektorius gali diegti savo produktų ir paslaugų naujoves, didinti jų kokybę ir vertę. Turistinės vietovės turi rūpintis darniu gamtos ir kultūrinių išteklių saugojimu ir valdymu. Siekti, kad paklausa mažiau priklausytų nuo metų laiko, spręsti turizmo transporto poveikio aplinkai problemas, stengtis, kad turizmas būtų prieinamas visiems ir gerinti darbo vietų turizmo sektoriuje kokybę. Be to, turistinės vietovės turi užtikrinti, kad turistai ir vietos bendruomenės būtų saugios, nes saugumas – pagrindinė sėkmingos turizmo plėtros sąlyga.

EK komunikate „ES ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo plėtojant pakrančių ir jūrų turizmą strategija“ išskiriami turizmo iššūkiai, susiję su darnumo stiprinimu: aplinkai užkraunamos naštos mažinimas; integruotas **pakrančių valdymas** ir jūrų erdvės planavimas padeda užtikrinti darnios ir žaliosios infrastruktūros plėtrą vykdant pažangų planavimą ir bendradarbiavimą. EK skatina vystyti **ekologinį turizmą** bei kitus **darnius turizmo produktus**. Inovatyvios, darnios ir aukštos kokybės **pasiūlos skatinimas, didinant pakrančių ir jūrų archeologijos, jūrų paveldo, povandeninio turizmo, gastrominės veiklos ir pan. patrauklumą** ir prieinamumą. Visuomenės susidomėjimas vandens sporto veiklomis, tokiomis kaip pramoginė žvejyba, plaukiojimas laiveliais ir burlentėmis, nardymas, atveria naujas galimybes ir gali padėti spręsti sezoniškumo problemą, nes ši veikla nepriklauso nuo turistinio sezono. Populiarėjant pramoginei laivybai būtina, kad **jachtų uostai būtų saugūs ir prieinami**, tačiau problemos išlieka, nes trūksta miegamųjų vietų ir tinkamų paslaugų žmonėms su judėjimo negalia.

Dokumente „Darnaus turizmo plėtra Baltijos jūros regione“ (2020 m.) pažymima, kad bendradarbiavimą lemia poreikis: kurti žinias apie besikeičiančius keliautojų lūkesčius, susijusius su demografiniais pokyčiais ir skaitmenizacija; panaudoti jūrų ir sausumos pasiūlymų **sinergiją kruiziniam ir jachtų turizmui**; pagerinti turizmo infrastruktūrą, ypač atsižvelgiant į mobilumą, prieinamumą ir jungiamumą **ekologišku**, integruotu ir sąveikos būdu; pagerinti kaimo vietovių ir mažesnių turistinių vietovių prieinamumą, matomumą ir patrauklumą; sušvelninti sezoniškumą ir didinti turizmo paklausą ištisus metus, **reklamuojant produktus ir paslaugas**; parengti strategijas ir koncepcijas, kaip įveikti kvalifikuotos darbo jėgos trūkumą ir padidinti sektoriaus patrauklumą darbo rinkoje, ir kt.

Subalansuotai ir tvariai plėtoti aktualias turizmo kryptis, didinant turizmo srityje kuriamą pridėtinę vertę ir mažinant sezoniškumą, ypač daug dėmesio būtina skirti vietos ir

regionų savitumui, skatinti keliautojus daugiau laiko praleisti šalies regionuose. Turizmo potencialas šalies pažangai turi būti naudojamas laikantis **darnumo principų ir taikant inovatyvius sprendimus, skaitmeninimo galimybes, specializuojant paslaugas konkrečioms rinkoms, tikslinėms grupėms** (2021–2030 m. Nacionalinis pažangos planas).

Nacionalinio lygmens galimybių studijoje „Turizmo sektoriaus analizė bei strateginės plėtros kryptys“ (2019 m.) (toliau – studija „Turizmo strateginės plėtros kryptys“) pateikiamos darnaus vystymo ir regionų atskirties mažinimo rekomendacijos. Rekomenduojama **skatinti savivaldybes bendradarbiauti tarpusavyje**, pasirinkti bendras ir jų išskirtinumą, konkurencinį pranašumą, unikalumą atitinkančias turizmo kryptis vystymui ilguoju laikotarpiu; mažinti regionų atskirtį, į turizmo produktų ir paslaugų teikimą įtraukiant bendruomenes, NVO, jas įgalinant ir suteikiant reikalingą pagalbą pritraukiant turistų srautą; siekti minimalaus turizmo sektoriaus poveikio gamtai ir tausaus vartojimo; mažinti turizmo sektoriaus sezoniškumą.

Drius ir kt. (2018 m.) pažymi, kad darniu turizmu siekiama patenkinti turistų poreikius (infrastruktūros, natūralaus kraštovaizdžio ir poilsio vietų aspektu), atsižvelgiant į vietos gyventojų poreikius, apgyvendinimo pajėgumus ir aplinką.

APIBENDRINIMAS

ES lygmeniu akcentuojama, kad turizmo konkurencingumas ilgai priklausys nuo darnumo. Turistinės vietovės turi rūpintis darniu gamtos ir kultūrinių išteklių saugojimu ir valdymu. Darnumo turi būti siekiama mažinant aplinkos naštą, integruotai valdant pakrantes, vykdant pažangų planavimą ir bendradarbiavimą. EK skatina vystyti ekologinį turizmą ir kitus darnius turizmo produktus, panaudoti jūrų ir sausumos pasiūlymų sinergiją kruiziniam ir jachtų turizmui, pagerinti turizmo infrastruktūrą, ypač atsižvelgiant į mobilumą, prieinamumą ir jungiamumą ekologišku, integruotu ir sąveikos būdu.

Nacionaliniu lygmeniu ateinančiu laikotarpiu siūloma savivaldybėms bendradarbiauti regionų lygmeniu ir iš nacionaliniu lygiu nustatytų prioritetinių turizmo krypčių pasirinkti vieną ar kelis bendrus prioritetus geriausiai išnaudojant turimus pranašumus, savitumą ir mažinant konkurenciją dėl turistų srautų, pasirinktas turizmo kryptis kryptingai vystyti ilguoju laikotarpiu.

Lietuvoje turizmo sektoriaus vystymui vis dar išlieka aktualūs šie bendrieji principai:

- darnus vystymasis;
- regionų sanglauda;
- pasiekiamumas visiems;
- objektų integralumas;
- siekis mažinti sezoniškumo įtaką.

2.2. JŪRINIS IR PAKRANČIŲ TURIZMAS

Siekiant įvertinti Klaipėdos regiono turistinį patrauklumą ir potencialą, būtina aiškiai apibrėžti jūrinį ir pakrančių turizmo sektorius.

ES lygiu pripažįstama, kad **jūrinis turizmas** (angl. „maritime tourism“) apima turizmą, kuris daugiausia yra vandenyje (pvz., valtys, jachtos, kruizai, jūrinis sportas), o ne sausumoje (Jūrinio ir pakrančių turizmo politikos priemonių paramos ES lygmeniu tyrimas, 2013 m.). Tegar ir Gurning (2018 m.) teigia, kad jūrinis turizmas labiausiai yra susijęs su kruizinių laivų ir buriavimo veiklomis; taip pat apima laisvalaikio veiklas, susijusias su vandens pramogomis ir sporto šakomis (dažnai vykdomomis pakrančių vandenyse), t. y. nardymas, žvejyba, vandens slidžių ir burlenčių sportas, ekskursijos (pvz., laukinių žinduolių stebėjimas ir kt.). Dauguma jūrinio turizmo veiklų vyksta jūroje, tačiau jų aptarnavimo infrastruktūra ir paslaugos paprastai yra sausumoje.

Pakrančių turizmas (angl. „coastal tourism“) apima poilsį ir turizmą paplūdimyje (maudynes, banglenčių sportą, saulės vonias) ir su paplūdimiu nesusijusį sausumos turizmą pakrantės zonoje, t. y. pakrantės zonoje vykdomos turizmo ir poilsio veiklos, kurioms jūros artumas yra būtina sąlyga (Jūrų ir pakrančių turizmo politikos priemonių paramos ES lygmeniu tyrimas, 2013 m.). Pakrančių turizmas apibūdinamas kaip turizmo forma, kurioje vyrauja vandens ir jūros elementai. Ši turizmo rūšis yra glaudžiai susijusi su jūriniu turizmu ir apima paplūdimių turizmą bei rekreacines veiklas, tokias kaip maudynės, saulės vonios, pasivaikščiojimai pakrantėje ir pan. (Tegar ir Gurning, 2018 m.). Pakrančių turizmas taip pat apima infrastruktūrą ir patogumus: viešbučius, kurortus, antruosius namus.

Drius ir kt. (2018 m.) pagrindinėmis jūrinio ir pakrančių turizmo rūšimis išskiria:

- **kruizinį turizmą**, apimantį kruizų veiklą netoli pakrantės, pvz., įlaipinimo / išlaipinimo infrastruktūrą ir pakrančių laivybą;
- **pramoginių laivų**, įskaitant jachtas, **turizmą**;
- **miestų turizmą**, kuris susijęs su lankymusi miestuose ir kaimuose, esančiuose jūros **pakrantės zonoje**;
- **paplūdimių turizmą**, apimantį visas paplūdimiuose vykdomas veiklas ir jūrinį sportą, priklausantį nuo paplūdimių infrastruktūros;
- **ekologinį turizmą**, apimantį atsakingą keliavimą ir lankymąsi gamtinėse vietovėse, mėgaujantis gamtos ištekliais. Ekologinis turizmas yra plati sąvoka ir vadovaujantis nacionalinio lygmens planavimo dokumentais ekologinis turizmas apima pažintinį, aktyvųjį (dviračių, vandens, pėsčiųjų ir kitokį) turizmą ir kaimo turizmo paslaugas (Lietuvos turizmo 2014–2020 m. plėtros programa).

Lynn ir kt. (2019 m.) teigia, kad jūrinis ir pakrančių turizmas yra vienas iš sparčiausiai augančių turizmo pramonės subsektorių. Jūrinio turizmo keliautojus traukia **miestai ir miesto aplinka**, pakrančių turizme svarbiausią vietą užima **įspūdingi kraštovaizdžiai**: upių žiotys, pelkės ir kiti jautrūs natūralios ekosistemos elementai.

Vis dėlto pagrindinė viešai prieinama **literatūra dažnai nepateikia aiškaus pakrančių turizmo apibrėžimo geografiniu aspektu**, t. y. kokia turizmo veikla ar traukos objektai yra priskiriami pakrantės zonai, esančiai tam tikru (x km) atstumu nuo jūros. Europos pakrančių zonų besikeičiančio vaizdo ataskaitoje (2006 m.) **pakrantės zonos sausumos dalis apibrėžiama kaip teritorija, besitęsianti 10 km į sausumą nuo pakrantės**. Pagrindinė pakrantės zona apima pakrantės zonos juostą iki 1 km, atokios pakrantės zonos juosta – nuo 1 iki 10 km, ne pakrantės teritorija vadinama sausuma. Taigi jūros pakrantės zonos dalis apibrėžiama kaip zona, besitęsianti 10 km nuo jūros. Pakrantės zona suprantama kaip **sausumos ir jūros sąsaja**. Kituose dokumentuose pakrančių zonos apibrėžiamos kaip **savivaldybės, besiribojančios su jūra arba turinčios didžiąją teritorijos dalį 10 km atstumu nuo kranto** („Turizmo poveikis pakrantėms: regioniniai plėtros aspektai“, 2008 m.). Toks 10 km atstumas Europos lygmeniu pasirinktas siekiant, kad į pakrančių turistines zonas nepatektų dideli miestai, kurie taip pat yra turistiniai objektai, tačiau nėra (arba yra labai mažai) susiję su pakrančių turizmu („Pakrantės zonos politikos alternatyvų poveikis Europos pakrantės zonoms 2000–2050 m.“, 2011 m.). Pakrantės zona retai atitinka esamas administracines ribas. Natūralios pakrančių sistemos ir vietovės, kuriose žmogaus veikla susijusi su pakrančių išteklių naudojimu, gali būti gerokai didesnės už teritorinių vandenų ribą ir kilometrus į sausumą. Pakrančių zonų geografinis apibrėžimas apima ne tik 10 km nuo pakrantės, bet jūrų vandenį (marios, žiotys), kurie įtraukti į vidaus vandenų teritorijas, tačiau tiesiogiai veikiami jūrinės aplinkos.

Pagrindinės problemos, su kuriomis susiduriama vystant jūrinį ir pakrančių turizmą („Turizmo poveikis pakrantėms: regioniniai plėtros aspektai“, 2008 m.):

- **masinio turizmo (saulės ir paplūdimio) turizmo verslo modelis** turi vis daugiau problemų ir yra mažiau darnus. Šis modelis sukuria didelę naštą aplinkai, įskaitant spūstis, gamtos apsaugos, taršos ir vandens kokybės problemas;
- **kruizinis turizmas** ekonominės veiklos požiūriu vystosi sėkmingiau, pakrančių regionai (įskaitant pačias kruizinių kelionių vietas ir aplinkinius regionus) stengiasi sukurti ir pasinaudoti ekonomine nauda, tačiau didėja spaudimas investuoti į uostų infrastruktūrą;
- pagrindiniai **jūrų ir pakrančių turizmo verslo modeliai** vis dar kelia iššūkių, **nesuderinamų su darnaus turizmo koncepcija**. Susiduriama su nuolatiniiais neigiamais išoriniais padariniais, susijusiais su socialinėmis ir aplinkos pasekmėmis vietos bendruomenėms, darbuotojų įgūdžiais ir kvalifikacija, vietinių gamtos išteklių vartojimu ir naudojimu.

Daugelį išvardytų bendrų problemų lemia: a) turizmo paklausos nepastovumas ir sezoniškumas; b) fragmentiškas ir nekoordinuotas sektorius riboja reagavimo pajėgumus; c) ilgalaikės darnumo problemos; d) aplinkosaugos problemos, keliančios iššūkius vystymosi potencialui; e) struktūrinis įgūdžių trūkumas, ribojantis inovacijas ir galimybes naudotis ištekliais. Nors minimos problemos aktualios visam turizmui, tačiau kai kurie aspektai (pvz.,

masinio turizmo verslo modelis ir paklausos nepastovumas, ribota vietovės sukurta vertė) labiau susijusios su jūrų ir pakrančių turizmu. Iš pateiktos problemų analizės išryškėja trys bendri jūrinio ir pakrančių turizmo tikslai:

- būtina stiprinti jūrų ir pakrančių turizmo sektoriaus **konkurencingumą**. Pakrančių ir jūrų turizmas yra gyvybiškai svarbi ekonominė veikla daugeliui jūros pakrančių regionų, todėl būtina atsižvelgti į sunkumus, su kuriais susiduria sektorius;
- perorientuoti „masinio turizmo“ verslo modelį ir skatinti kitus verslo modelius, kurie orientuoti į **aukšto lygio turizmą ir nišinį turizmą**, galinčius pritraukti daugiau turistų. Tai yra modeliai, pagrįsti unikaliais pasiūlymais, kurie leidžia kurti vertę turistams, didesnę pelningumą dalyviams ir investicijų galimybes turistinėms vietovėms. Iš to kyla vietos ir regionų turizmo strategijų poreikis;
- poreikis ne tik vystyti, bet ir vietoje suvokti jūrų ir pakrančių **turizmo vertę**. Tiek masiniam turizmui, tiek kruiziniam turizmui būdinga didesnių bendrovių ir operatorių veikla, o vietos dalyviams dažnai paliekama mažai galimybių. Taip pat vietos dalyviai turi pripažinti, kad didžiosios bendrovės ir operatoriai gali sukurti ir nukreipti didelius turistų srautus bei potencialias regiono ir vietovių pajamas. Dėl to tikslinga išplėsti didžiųjų turizmo įmonių, operatorių ir vietos dalyvių bendradarbiavimą, kad jie galėtų pateikti bendrus pasiūlymus, sukuriančius darnią vertę, ir pripažintų būtinybę pasidalyti ekonomine nauda bei investicijomis su visais dalyviais;
- efektyviau rinkti, analizuoti ir skleisti darnaus jūrinio ir pakrančių turizmo verslo modelių gerosios praktikos pavyzdžius, kai kalbama apie **didesnį įsitraukimą ir naudą** vietos bendruomenėms, darbuotojų įgalinimą ir nuolatinės inovacijas, taip pat apie vietinių gamtos išteklių ir aplinkos išsaugojimą.

Atsižvelgiant į tai, ES lygiu nustatytos šios prioritetinės jūrinio ir pakrančių turizmo vystymo kryptys: **didinti konkurencingumą** ir stiprinti reagavimo pajėgumus; **spręsti sezoniškumo problemą**, įskaitant paklausos nepastovumą, ir **pagerinti prieinamumą ir matomumą**; **stiprinti jūrų ir pakrančių turizmo darną**; **skatinti įgūdžius, inovacijas** ir prieigą prie išteklių.

LR bendrojo plano „Lietuva 2030“ esamos būklės analizėje (toliau – BP „Lietuva 2030“) pažymima, kad Lietuvos ir visų Baltijos jūros regiono valstybių vystymasis yra glaudžiai susijęs su jūra, kuri daro ypač reikšmingą įtaką ekonominės, socialinės ir politinės aplinkos formavimuisi.

Nacionalinio lygmens turizmo planavimo dokumentuose jūrinis ir pajūrio turizmas apibrėžiamas kaip turizmo kryptis, apimanti jūros pakrančių ir prieplaukų, kruizinių, privačių laivų ir keltų turizmą, t. y. jūroje ir ant jūros kranto vykstančias veiklas. Jūrinis ir pajūrio turizmas įvardijama kaip viena iš rūšių, susijusi su didžiausiomis turistų išlaidomis ir didžiausiu kelionių skaičiaus potencialu (studija „Turizmo strateginės plėtros kryptys“, 2019 m.).

4 pav. Jūrinio ir pajūrio turizmo potencialas

APIBENDRINIMAS

ES lygmens planavimo dokumentų analizė rodo, kad jūrinis turizmas labiausiai yra susijęs su kruizinių laivų ir buriavimo veiklomis, pakrančių turizmas yra glaudžiai susijęs su jūriniu turizmu ir apima paplūdimių turizmą bei rekreacines veiklas. Pasitelkus mokslinę literatūrą nustatyta, kad jūrinio ir pakrančių turizmo samprata yra platesnė ir apima ne tik kruizinį ir pramoginių laivų turizmą, bet ir miestų turizmą, paplūdimių ir ekologinį turizmą. Daugiausia diskusijų kelia pakrantės zonos ribų nustatymas. Remiantis atlikta analize nustatyta, kad pakrantės zona yra teritorija, besitęsianti 10 km į sausumą nuo pakrantės ir apima vandenį (marios, žiotys), tiesiogiai veikiamus jūrinės aplinkos.

ES lygmeniu pagrindinėmis problemomis, su kuriomis susiduriama vystant jūrinį ir pakrančių turizmą, išskiriamas „masinio turizmo“ (saulės ir paplūdimio) modelis ir kruizinis turizmas. Atsižvelgiant į tai, turistinės vietovės yra skatinamos vietos ar regiono lygiu stiprinti jūrų ir pakrančių turizmo sektoriaus konkurencingumą, persiorientuoti nuo masinio turizmo verslo modelio į kitus verslo modelius, ypač tuos, kurie orientuoti į aukšto lygio ir nišinį turizmą. Vystant kruizinį turizmą rekomenduojama išplėsti didžiųjų turizmo įmonių, operatorių ir vietos dalyvių bendradarbiavimą.

Prioritetinės jūrinio ir pakrančių turizmo kryptys ES lygiu: didinti konkurencingumą; spręsti sezoniškumo problemą, įskaitant paklausos nepastovumą, ir pagerinti prieinamumą ir matomumą; stiprinti jūrinio ir pakrančių turizmo darną; skatinti įgūdžius, inovacijas ir prieigą prie išteklių.

2.3. JŪRINIO IR PAKRANČIŲ TURIZMO PLĖTRA KLAIPĖDOS REGIONE

2.3.1. Baltijos jūros ir pakrančių svarba nacionalinio lygmens dokumentuose

BP „Lietuva 2030“ nurodoma, kad pajūrio ruože koncentruojasi daugiausiai rekreacinių išteklių, todėl **Klaipėda, Neringa, Palanga** priskiriamos **didžiausią turistinį ir rekreacinį potencialą turinčioms vietovėms vietinio ir tarptautinio turizmo požiūriu**. Didžiausią potencialą turinčios vietovės pasižymi didžiaisia lankytinų objektų sankaupa ir vertintinos kaip kompleksiniai turizmo paslaugų centrai. Prie **didelio rekreacinio potencialo priskirtos Klaipėdos ir Šilutės rajonų savivaldybės**.

Didžiausias turistinis potencialas	Klaipėda, Neringa, Palanga
Didelis rekreacinis potencialas	Klaipėdos ir Šilutės rajonų savivaldybės
Mažas rekreacinis potencialas	Skuodo ir Kretingos rajonų savivaldybės

5 pav. Klaipėdos regiono turistinių vietovių potencialas

BP „Lietuva 2030“ pažymima, kad turizmas turi didelį potencialą Baltijos jūros regione. Vienas iš Baltijos jūros regiono strateginių siekių – plėtoti ir **vystyti turizmo sektorių, užtikrinant regiono patrauklumą ir pasiekiamumą**; skatinti konkurencingumą, pasiūlant naujas turizmo plėtros kryptis. **Klaipėdos regiono specializacija – rekreacinio ir jūrų transporto plėtra, ypatingą dėmesį skiriant pažintinio turizmo (įskaitant kruizinį), jūrų žvejybos, taip pat poilsinės rekreacijos ir pramogų verslo plėtrai** (BP „Lietuva 2030“). Greta Klaipėdos regione vystomo kruizinio turizmo būtina sudaryti sąlygas kito jūrinio turizmo augimui ir su tuo susijusios infrastruktūros plėtrai. Būtina užtikrinti bendrų europinių nuostatų laikymąsi, susijusį su nedidelių jachtų ir mažųjų laivų uostų / uostelių tinklo plėtra visoje Baltijos jūros pakrantėje, išlaikant minimalų 50 km atstumą tarp jų, įrengti juos prie **Karklės ir Šventosios gyvenviečių**.

Ekonominės integracijos ir konkurencingumo srityje siūlomos plėtoti proveržio kryptys (BP „Lietuva 2030“, jūros aplinka ir turizmas):

- jūros aplinka (gamtiniai išteklių ir akvakultūra, aplinkos apsauga ir krantotvarka);

- rekreaciniai ištekliai ir turizmas. Ypač dideliais rekreaciniais ištekliais pasižymi **Kuršių nerijos ir žemyninis krantas bei visa jūros priekrantė**. Kuršių nerijos, žemyninio kranto, jūros priekrantės rekreacinio potencialo išnaudojimas ir iki šiol Lietuvoje naujos – **jūrinės rekreacijos, jūrinio kultūrinio ir gamtinio paveldo pažinimo skatinimas yra vieni iš kertinių tikslų, siekiant užtikrinti valstybės patrauklumą jūrinio turizmo srityje**. Lietuvai identifikuojant save kaip jūrinę valstybę, turi būti skatinamas pažintinis turizmas ir jūrinių pramogų paslaugos, tam aktyviai naudojant jūrinės kultūros ir gamtos paveldo objektų teikiamas galimybes.

APIBENDRINIMAS

Baltijos jūra, gamtiniai pajūrio ir vandens ištekliai suteikia Klaipėdos regionui unikalumo, palyginti su kitais Lietuvos regionais. Didžiausią potencialą turinčios vietovės (Klaipėda, Neringa, Palanga) pasižymi didžiausia lankytinų objektų sankaupa ir vertintinos kaip kompleksiniai turizmo paslaugų centrai. Prie didelio rekreacinio potencialo priskirtos Klaipėdos ir Šilutės rajonų savivaldybės.

Nacionaliniu lygmeniu pripažįstama, kad Klaipėdos regiono specializacija – rekreacinio ir jūrų transporto plėtra, ypatingas dėmesys turi būti skiriamas pažintinio turizmo (įskaitant kruizinį), jūrų žvejojimo, taip pat poilsinės rekreacijos ir pramogų verslo plėtrai.

Greta Klaipėdos regione vystomo kruizinio turizmo būtina sudaryti sąlygas kito jūrinio turizmo augimui ir su tuo susijusios infrastruktūros plėtrai. Būtina užtikrinti bendrų europinių nuostatų laikymąsi dėl nedidelių jachtų ir mažųjų laivų uostų / uostelių tinklo plėtos visoje Baltijos jūros pakrantėje (greta Karklės ir Šventosios gyvenviečių).

2.3.2. Turizmo prioritetai Klaipėdos regiono planavimo dokumentuose

Klaipėdos regiono turizmo ir žemės ūkio sektorių plėtros studijoje (2019 m.) (toliau – KR turizmo ir žemės ūkio sektorių studija) pagrindine Klaipėdos regiono specializacija siūloma pasirinkti darnaus **pajūrio ir vandens turizmo** kryptį, kuri taptų reikšmingą pridėtinę vertę kuriančia Klaipėdos regiono paslaugų ekonomikos dalimi, besiremiančia gamtiniais **pajūrio ir vandens ištekliais**, ekonomiškai pagrįstomis inovatyviomis ir kokybiškomis kultūrinio, sveikatingumo, nišinio, gamtos, miesto ir dalykinio turizmo paslaugomis, palaikomomis regioninių inovacijų, kūrybinių industrijų ir sveikatingumo tinklo horizontaliųjų prioritetų. Efektyvesnis turimų išteklių išnaudojimas ir tinklaveikos platformų stiprinimas leistų Klaipėdos regionui padidinti konkurencingumą Europos pajūrio ir vandens turizmo rinkoje.

Studijoje pažymima, kad **Klaipėdos miesto, Klaipėdos rajono, Neringos ir Palangos** miesto savivaldybių pajūrio ir jūrinio turizmo (turizmo rūšis, apimanti ant jūros kranto ir jūroje vykstančias veiklas) specializacija įvardijama kaip esama ir norima plėtoti turizmo kryptis.

Jūrinis turizmas	Klaipėdos miesto ir rajono savivaldybės
Pajūrio (kurortinis) turizmas	Klaipėdos miesto ir rajono, Neringos ir Palangos miesto savivaldybės
Aktyvus ir gamtos turizmas	Klaipėdos miesto ir rajono, Neringos, Kretingos rajono, Skuodo rajono ir Šilutės rajono savivaldybės

6 pav. Klaipėdos regiono savivaldybių specializacija pagal turizmo rūšis

Visos Klaipėdos regiono savivaldybių planuojamos vystyti turizmo rūšys pateikiamos priede Nr. 2.

Klaipėdos regiono stiprybės darnaus jūrinio ir pakrančių turizmo srityje:

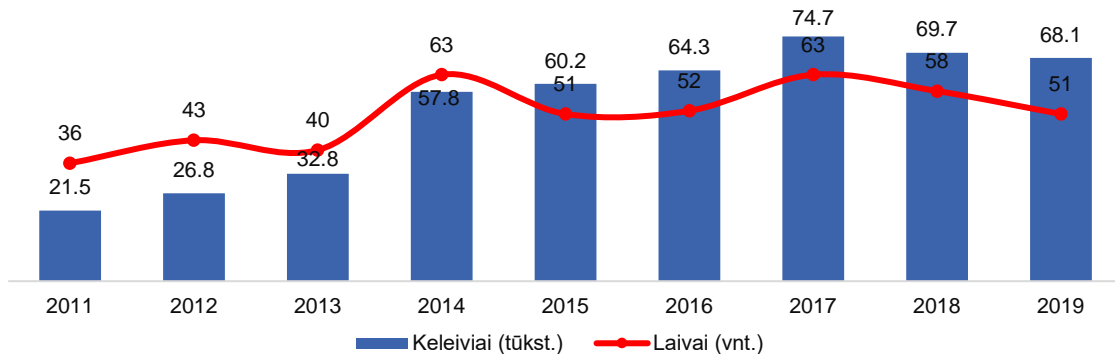
- geografinė padėtis ir susisiekimas: prieiga prie Kuršių marių ir Baltijos jūros, tarptautinis Palangos oro uostas, Klaipėdos jūrų uostas, išvystytas kelių ir geležinkelių tinklas;
- gamtiniai rekreaciniai ištekliai: jūros akvatorija, pajūrio paplūdimiai, savitas natūralus neurbanizuotas jūros kranto ruožas, saugomos teritorijos, rekreaciniai miškai, švarus jonizuotas oras, mineralinio vandens ir gydomojo purvo ištekliai;
- kultūros ištekliai: Kuršių nerijos nacionalinis parkas, UNESCO pripažintas pasaulio paveldo objektu, etnografiniai Mažosios Lietuvos ir Žemaitijos regionai;

- turizmo paslaugos: apgyvendinimo ir maitinimo įstaigų koncentracija, turizmo informacijos centrai;
- turizmo produktai: kruizinis turizmas, vandens turizmas, sveikatos turizmas, kultūriniai (Europos gintaro kelias, Kuršių kelias, Vėtrungių kelias) ir dviračių („EuroVelo 10“) maršrutai;
- bendradarbiavimas: Pamaro turizmo klasteris, įvairių formų turizmo organizacijų susivienijimai, asociacija „Klaipėdos regionas“.

2.3.1.1. Jūrinis turizmas

Jūrinis turizmas numatytas vystyti Klaipėdos miesto ir rajono, Palangos miesto savivaldybėse. Kaip aprašyta 2.2. poskyryje, jūrinis turizmas susijęs su kruiziniu ir pramoginių laivų (įskaitant jachtas) turizmu.

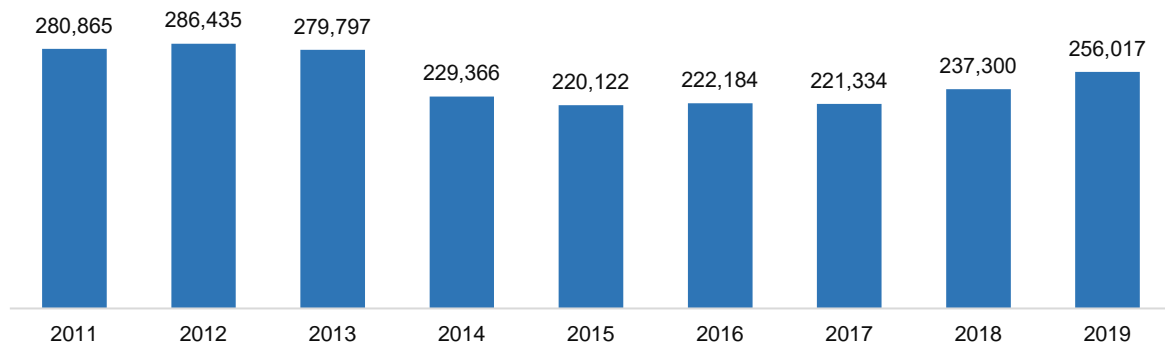
Didžiausią potencialą jūrinio turizmo srityje turi Klaipėdos miesto savivaldybė. Regiono jūrinio turizmo vystymo srityje svarbus vaidmuo tenka Klaipėdos miestui – regiono centrui, trečiam pagal dydį Lietuvos miestui, vystančiam jūrinį turizmą. **Klaipėdos miestas – jūros vartai, keliautojams atveriantys galimybes aplankyti kitas Klaipėdos regiono savivaldybes** (gamtos ir kultūros išteklius, traukos objektus, apgyvendinimo ir maitinimo paslaugas ir kt.). 2019 m. kruizinių keleivių skaičius sudarė 68,1 tūkst., palyginti su 2015 m. keleivių skaičius išaugo 13,1 proc.

7 pav. Atvykusių kruizinių keleivių ir laivų skaičiaus kitimas 2011–2019 m.

Į bendrą keleivių skaičių nėra įtraukti laivų įgulų nariai, kurie paprastai sudaro apie 30 proc. atvykstančių keleivių skaičiaus. Pagal „Cruise Baltic“ Klaipėdos uoste atliktą tyrimą vidutiniškai vienas kruizinio laivo keleivis palieka apie 40–60 Eur. Į šią kainą įskaičiuota ekskursinė programa, pirkiniai, paslaugos ir kt. Vidutiniškai vienas kruizinio laivo turistai Klaipėdoje praleidžia nuo 6 iki 9 val. Kruizinio laivo keleiviai vizito metu Klaipėdoje aplanko visą regioną – Klaipėdos miestą, Palangą, Neringą, Kretingą, Šilutės kraštą ir kitas vietas.

2019 m. linijinių laivų keleivių skaičius sudarė 256 tūkst., palygti su 2015 m. keleivių skaičius išaugo 16,3 proc.

8 pav. Linijinių laivų keleivių skaičiaus kitimas 2011–2019 m.

Klaipėdos miesto patrauklumas jūrinio turizmo srityje siejamas su šiais elementais: puoselėjama jūros šventės tradicija; jūrinės kultūros reprezentacija susieta su Baltijos jūros regiono politika – skatinti jūrinį turizmą; palankūs politiniai sprendimai koncesijos pagrindu stiprinti Klaipėdos pilies mažųjų laivų uosto ir Smiltynės jachtų uosto infrastruktūrą ir paslaugų funkcionalumą; didėjantis kruizinių turistų skaičius sukuria maitinimo, pramogų ir gidavimo sričių pridėtinę vertę; sudarytos sąlygos jūrinių jachtų įplaukimui ir švartavimuisi; uostai atitinka technologinius jūros turizmo infrastruktūros standartus, yra žinomi Baltijos jūros regione (Laivybos kliūčių šalinimo Kuršių mariose galimybių studija, 2020 m.).

Klaipėdos miesto trūkumais įvardijama tai, kad jūrinio turizmo skatinimas labiausiai vyksta per tarptautinius susitarimus dėl kruizinių laivų atplaukimo į Klaipėdą kruizinio sezono metu ir kruizinių turistų aptarnavimą (Laivybos kliūčių šalinimo Kuršių mariose galimybių studija, 2020 m.). Klaipėdos miestui rekomenduojama daugiau dėmesio skirti jūrinio turizmo skatinimui ir darnaus judumo principams, įvairinant susisiekimo galimybes gyventojų mobilumui, perspektyvoje įkuriant daugiau perkėlimo keltais punktu per Kuršių marias į Smiltynę ir Kopgalį, sukuriant mažųjų prieplaukų tinklą Dangės upėje, skatinant keliauti vandens transporto priemonėmis.

Klaipėdos ekonominės plėtros strategijoje „Klaipėda 2030“ (toliau – strategija „Klaipėda 2030“) pažymima, kad vykdant integruotą ir ambicingą urbanistinės plėtros programą būtina paskatinti esminį miesto įvaizdžio pokytį. Uosto plėtrą (ypač išorinio jūrų uosto statybą) panaudoti kaip galimybę išplėtoti miesto proveržį kuriančią infrastruktūrą, pritaikytą verslo turizmo, gyventojų, rekreacinės laivybos poreikiams.

Atlikus planavimo dokumentų analizę, pateikiamos prioritetinės priemonės, susijusios su jūrinio turizmo Baltijos jūroje ir Kuršių mariose infrastruktūros skatinimu:

- 1. Kruizinis turizmas ir susisiekimo Baltijos jūra gerinimas** (Klaipėdos miesto ir rajono, Palangos miesto savivaldybės):
 - kruizinių laivų prieplaukos „Memel city“ teritorijoje atidarymas (strategija „Klaipėda 2030“);

- **kruizinių laivų ir keltų infrastruktūros plėtra** regiono uostuose ir uosteliuose (BP „Lietuva 2030“; KR turizmo ir žemės ūkio sektorių plėtros studija);
 - laivybos Baltijos jūra sąlygų gerinimas: **Šventosios jūrų uosto vystymas ir Karklės prieklauskos statyba** (BP „Lietuva 2030“; regioninė galimybių studija „Vakarų krantas“ (toliau – studija „Vakarų krantas“));
 - **naujos kelto kryptys** iš Klaipėdos į Gdanską (Lenkija) ir Stokholmą (Švedija) (strategija „Klaipėda 2030“; KR turizmo ir žemės ūkio sektorių plėtros studija);
 - **žvejybinio turizmo plėtra** (BP „Lietuva 2030“; KR turizmo ir žemės ūkio sektorių plėtros studija; VRM iniciatyvos).
- 2. Pramoginių laivų turizmas Kuršių mariose** (Klaipėdos miesto ir rajono, Palangos miesto, Neringos ir Šilutės rajono savivaldybės):
- **Kuršių nerijos pasiekiamumo vandenimis gerinimas:** Nidos uosto modernizavimas; Juodkrantės uosto įrengimas; Pervalkos ir Preilos prieklauskų įrengimas, Pervalkos, Preilos, Nidos krantinių rekonstrukcija (Laivybos kliūčių šalinimo Kuršių mariose galimybių studija, KR turizmo ir žemės ūkio sektorių plėtros studija, Neringos savivaldybės darnaus judumo strateginis planas, studija „Vakarų krantas“);
 - **laivybos Kuršių mariomis gerinimas:** rytinio farvaterio Ventės ragas–Smeltės pusiasalis tiesimas; farvaterio Dreverna–Juodkrantė tiesimas (studija „Vakarų krantas“); mažųjų ir pramoginių laivelių uosto prie Kuršių marių įrengimas (strategija „Klaipėda 2030“);
 - **Dangės upės pritaikymas laivybai:** Dangės upės išvalymas, mažų uostelių statyba ir plėtra (Klaipėdos miesto savivaldybė);
 - **laivybos Nemuno delta sąlygų gerinimas:** keltų prieklauskos prie Rusnės statyba (studija „Vakarų krantas“).
- 3. Miestų turizmas** (kruizinių laivų keleiviai lanko ne tik Klaipėdos miestą, Palangą, bet ir Neringą, Kretingą, Šilutės kraštą; remiantis pasauline praktika, jūrinį turizmą papildo šalia jūros esantys miestai, todėl šioje dalyje atliekama ne pavienių traukos objektų, o Klaipėdos ir Palangos miestų, susijusių su jūriniu turizmu ir esančių pakrantės zonoje, suplanuotų turizmo infrastruktūros plėtros priemonių apžvalga):
- **regiono centro (Klaipėdos miesto) turistinio patrauklumo didinimas:** megaobjekto įkūrimas; piliavietės teritorijos ir buvusios „Laivitės“ teritorijos vystymas, pastatant išskirtinės architektūros objektų; naujo Jūrų muziejaus padalinio įkūrimas (KR turizmo ir žemės ūkio sektorių plėtros studija; strategija „Klaipėda 2030“);
 - **turizmo paslaugų plėtra Klaipėdos mieste:** pritraukti ne žemesnės nei 4 žvaigždučių klasifikacijos viešbučių (strategija „Klaipėda 2030“);
 - **turizmo paslaugų plėtra Palangos mieste:** Europos standartus atitinkančių kempingų įrengimas; kultūros ir istorijos objektų pritaikymas visuomenės

poreikiams (Palangos miesto savivaldybės strateginis plėtros planas 2021–2030 m.);

- **laisvalaikio ir sporto infrastruktūros modernizavimas ir plėtra Palangos mieste:** sporto, kultūros ir pramogų objektų rekonstravimas / statyba; daugiafunkčių kultūros ir konferencinių centrų statyba; balneologinių sveikatingumo gydyklų, sveikatinimo centrų, SPA projektavimas ir rekonstravimas / statyba (Palangos miesto savivaldybės strateginis plėtros planas 2021–2030 m.).

2.3.1.2. Pakrančių turizmas

Pakrančių turizmas apima paplūdimių ir ekologinį turizmą. Ekologinis turizmas apima pažintinį, aktyvųjį (dviračių, vandens, pėsčiųjų) turizmą.

Pakrančių turizmo srityje svarbus vaidmuo tenka Lietuvos pajūrio kurortams Neringos ir Palangos miesto savivaldybėms, Klaipėdos miesto ir rajono, Šilutės rajono savivaldybėms, kurios atitinka pakrančių zonos sampratą – ribojasi su Baltijos jūra arba nutolusios nuo jūros 10 km atstumu nuo kranto ir susijusios su Kuršių mariomis, kurias tiesiogiai veikia jūrinė aplinka.

Jei paplūdimių turizmas susijęs su savivaldybėmis, kurios ribojasi su Baltijos jūra (Klaipėdos miesto ir rajono, Palangos miesto ir Neringos savivaldybės), tai ekologinio turizmo vystymas gali apimti visas Klaipėdos regiono savivaldybes, siekiant užtikrinti vientisų pėsčiųjų, dviračių, vandens turizmo trasų infrastruktūros ir produktų vystymą.

Pakrančių turizmas apima **paplūdimių turizmą**. Paplūdimių infrastruktūros plėtra numatyta Nidoje, Pervalkoje, Juodkrantėje, Preiloje, Palangoje, Nemirsetoje, Šventojoje, Karklėje, Smiltynėje, Giruliuose, Melnragėje (studija „Vakarų krantas“). Paplūdimių turizmo produktų konkurencingumui užtikrinti reikia aukštų infrastruktūros ir paslaugų kokybės standartų. Baltijos pajūryje yra 5 aukščiausius kokybės reikalavimus atitinkantys sertifikuoti mėlynosios vėliavos paplūdimiai (Nidos, Juodkrantės, Smiltynės, Melnragės, Palangos). ES lygiu rekomenduojama vystyti turistines vietas, persiorientuojant nuo masinio turizmo verslo modelio į aukšto lygio turizmą ir nišinį turizmą, galinčius pritraukti daugiau turistų. Tokia koncepcija atitinka Palangos ir Neringos kurortų vystymo kryptis (Palangoje taikomas „pagalvės“ mokestis, vietinė rinkliava už įvažiavimą į Neringą, sveikatingumo ir viešbučių paslaugų plėtra, gamtinio ir aktyvaus turizmo specializacijos).

Norint didinti ekologinio turizmo konkurencingumą Baltijos jūros pakrantėse svarbu gerinti su **ekologiniu turizmu susijusių paslaugų kokybę**, vystyti infrastruktūrą ir siekti tarptautinius standartus atitinkančių įvertinimų. Ekologinį turizmą tikslinga kompleksiskai vystyti visose Klaipėdos regiono savivaldybėse: Klaipėdos miesto ir rajono, Neringos, Palangos miesto, Šilutės rajono, Skuodo rajono ir Kretingos rajono savivaldybėse.

Vienas svarbiausių prioritetų darniai vystant pakrančių (ekologinį) turizmą – **dviračių turizmo infrastruktūros plėtra**, sustiprinanti Klaipėdos regiono konkurencingumą, mažinanti

turizmo sezoniškumą ir sudaranti galimybes bendradarbiauti regiono savivaldybėms, vystant darnaus judumo priemones ir dviračių takų / trasų tinklą savivaldybėse. Dviračių takų infrastruktūros plėtra suplanuota įrengiant dviračių takus (Palangos miesto darnaus judumo planas, Neringos savivaldybės darnaus judumo strateginis planas, studija „Vakarų krantas“), gerinant dviračių infrastruktūrą „EuroVelo“ pajūrio trasose (strategija „Klaipėda 2030“), didinant dviračių saugojimo galimybes (Klaipėdos miesto darnaus judumo planas, Palangos miesto darnaus judumo planas, studija „Vakarų krantas“). Paslaugų kokybės gerinimas apima dviračių dalijimosi sistemos plėtrą (Klaipėdos miesto darnaus judumo planas, Palangos miesto darnaus judumo planas) ir regioninės dviračių nuomos sistemos sukūrimą (studija „Vakarų krantas“).

Kitos ekologinio turizmo priemonės, stiprinančios regiono turistinį patrauklumą:

- **Minijos vandens turizmo trasos** plėtra (Kretingos ir Klaipėdos rajonų savivaldybės) ir **nišinis turizmas** – vandens kelių tyrinėjimas (Neringos, Klaipėdos ir Šilutės rajonų savivaldybės);
- **pėsčiųjų turizmo** skatinimas (Klaipėdos miesto ir rajono, Šilutės rajono, Neringos, Palangos miesto, Skuodo ir Kretingos rajonų savivaldybės);
- **ornitologinio turizmo** skatinimas (Neringos, Šilutės ir Klaipėdos rajonų savivaldybėse).

Klaipėdos regiono savivaldybėse suplanuotos ir kitos turizmo rūšys, kurios tiesiogiai nesusijusios su jūriniu ir pakrančių turizmu – tai kultūrinis, sveikatingumo ir dalykinis (MICE) turizmas. Šios turizmo rūšys Klaipėdos regiono savivaldybėse gali būti vystomos vadovaujantis vietos lygmens planavimo dokumentais.

APIBENDRINIMAS

Lietuvos pajūryje yra daugiausia rekreacinių išteklių, todėl Klaipėdos regione dominuoja jūrinis ir pakrančių turizmas. Efektyvus išteklių naudojimas ir tinklaveikos stiprinimas sudaro galimybes didinti Klaipėdos regiono konkurencingumą tarptautiniu ir nacionaliniu lygiu. Formuojant turizmo jūrinio ir pakrančių turizmo produktą, Klaipėdos regione dėmesys turi būti skiriamas materialiams ir nematerialiems elementams (gamtos, kultūros ir žmogaus sukurtiems ištekliams, traukos objektams, infrastruktūrai, paslaugoms ir veikloms), susitelkusiems aplink jūrinio ir pakrančių turizmo interesų centrą, kuris būtų pagrindinis Klaipėdos regiono rinkodaros pagrindas, sukuriantis bendrą turistų patirtį.

Klaipėdos regiono savivaldybių specializacija turi būti įgyvendinama atsižvelgiant į turizmo išteklių ir paslaugų koncentraciją, esamą ir planuojamą infrastruktūros plėtrą:

- **jūrinio turizmo krypties specializacija: kruizinių laivų ir jachtų turizmas** rekomenduojama kryptis savivaldybėms, turinčioms prieigą prie Baltijos jūros (Klaipėdos miesto ir rajono, Palangos miesto savivaldybės);
- **pramoginių laivų turizmas** – prieigą prie Baltijos jūros ir Kuršių marių turinčioms savivaldybėms (Klaipėdos miesto ir rajono, Neringos, Palangos miesto, Šilutės rajono savivaldybės);
- **pakrančių turizmo krypties specializacija** rekomenduojama savivaldybėms, turinčioms prieigą prie Baltijos jūros ir Kuršių marių (Klaipėdos miesto ir rajono, Neringos, Palangos miesto ir Šilutės rajono savivaldybės);
- **ekologinio turizmo krypties specializacija** – visų Klaipėdos regiono (Klaipėdos miesto ir rajono, Neringos, Palangos miesto, Šilutės rajono, Skuodo rajono ir Kretingos rajono) savivaldybių partnerystė.

3. KLAIPĖDOS REGIONO RINKODAROS PRIORITETAIR IR POVEIKIS

3.1. BENDRADARBIAVIMAS TURIZMO RINKODAROS SRITYJE

Turistų pritraukimas į Klaipėdos regioną susijęs su bendradarbiavimu ir vykdoma rinkodara tarptautiniu, nacionaliniu ir regioniniu lygmeniu.

2017–2019 m. Klaipėdos regionas dalyvavo tarptautiniame turizmo projekte „Baltijos jūros turizmo centras – darnios plėtros struktūra aktyvaus turizmo skatinimui“ (toliau – BSTC projektas), kurio tikslas – populiarinti Baltijos jūros regioną, kaip tvarią turistinę vietovę, pristatant gamtinį ir kultūrinį potencialą bei turizmo galimybes ne sezono metu. BSTC projekto rėmuose identifikuoti pagrindiniai Klaipėdos regiono turizmo iššūkiai.

Viena iš Klaipėdos regiono konkurencingumo problemų, susijusių su vieningu įvaizdžiu, esamų turistų skaičiumi ir bendradarbiavimu, yra ta, kad nėra aiškaus Klaipėdos regiono turizmo pozicionavimo ir atpažįstamo prekės ženklo; Klaipėdos regioną dažniausiai pristato atskiri savivaldybių prekių ženklai. Norint būti matomiems užsienio rinkose, būtina turėti vieningą regiono rinkodaros strategiją, prekės ženklą, aiškiai suformuotą žinutę, tikslinėms auditorijoms pritaikytus ir atrinktus pasiūlymų paketus. BSTC projekto partnerių patirtis parodė, kad siekiant efektyviai koordinuoti regioninį turizmą būtina efektyviai planuoti ir valdyti turimus gamtinius ir finansinius išteklius. Tarptautinė praktika įrodė, kad vieninga vizija, nuoseklus ilgalaikių turizmo plėtros tikslų nustatymas ir nuoseklus jų įgyvendinimas yra raktas į vietovės turistinio patrauklumo ir žinomumo didinimą. Kita problema – viešojo ir privataus turizmo sektorių bendradarbiavimo stoka. BSTC projekto metu išryškėjo dar viena turizmo sektoriaus problema – pasirengimas kokybiškai priimti ir aptarnauti užsienio turistus. Darbas su tarptautiniais partneriais ir rinkomis atskleidė, kad nemaža dalis regiono turizmo paslaugų teikėjų nėra pasiruošę dirbti su užsienio turistais: dažnai unikalios ir išskirtinės paslaugas bei patirtis regione siūlantys smulkieji verslininkai ir amatininkai nesiūlo paslaugų užsienio kalba, dažnai neturi interneto svetainės ar bent dalies turinio anglų ar kitomis kalbomis.

Dokumente „Baltijos jūros turizmo centro profilis ir verslo planas“ (2018 m.) nurodoma, kad tarptautinis bendradarbiavimas iš dalies taip pat susijęs su tarptautine rinkodara ir reklama. Kuriant ir reklamuojant turizmo produktus kartu su tarptautiniais partneriais, reali nauda galima tolimosiose rinkose. Be to, tarptautinė rinkodara taip pat gali būti susijusi su Baltijos jūros regionų populiarinimu. Vis dėlto yra daugybė argumentų nukreipti prieš bendrą tarptautinę rinkodarą. Bendro ilgalaikio požiūrio šiuo metu negalima atpažinti, nes su rinkodara susijęs bendradarbiavimas dažnai yra laikinas ir pagrįstas terminuota projektine veikla, o nuolatinio įsipareigojimo nėra. Kadangi tikslai ir strateginis požiūris Baltijos jūros regiono šalyse yra per daug nevienalytis, vargu ar galima įgyvendinti sienas peržengiančias rinkodaros kampanijas.

Studijoje „Turizmo strateginės plėtros kryptys“ (2019 m.) išskiriamos rekomendacijos, susijusios su inovatyvia rinkodara: nustatyti turizmo prioritetų rinkodarai užtikrinti išskeltus

tikslus atitinkantį finansavimą derinant skirtingus finansavimo šaltinius, įgalinant taikyti visapusišką / kompleksinę turizmo produktų ir paslaugų rinkodarą; stiprinti viešojo ir privataus turizmo sektoriaus partnerystę įgyvendinant bendrus turizmo rinkodaros projektus, stiprinti turizmo rinkodaros koordinavimą savivaldos lygmeniu; užtikrinti prioritetinių turizmo kryptių rinkodaros priemonių aktualumą, inovatyvumą ir veiksmingumą, nuolat vertinant ir stebint įgyvendintų rinkodaros priemonių ir kampanijų rezultatus bei jų poveikį, esant poreikiui operatyviai koreguoti planuojamus veiksmus; operatyviniu lygmeniu išgryninti aiškias tikslines vartotojų grupes, atsižvelgiant į jų psichografines savybes, geografines rinkas ir kt. kriterijus. Minėtoje studijoje pateiktos rekomendacijos dėl Lietuvos turizmo sektoriaus strateginio įtvirtinimo ir plėtros bei numatytos prioritetinės turizmo kryptys savivaldybių lygiu. Ateinančiu laikotarpiu siūloma skatinti savivaldybes bendradarbiauti tarpusavyje (pvz., regionų lygmeniu) ir iš nacionaliniu lygiu nustatytų prioritetinių turizmo kryptių pasirinkti vieną ar kelis bendrus prioritetus geriausiai išnaudojant turimus pranašumus, savitumą ir mažinant konkuravimą dėl turistų srautų ir pasirinktas turizmo kryptis kryptingai vystyti ilguoju laikotarpiu. Tokiu būdu šalies mastu sukuriant turizmo produktų ir paslaugų pasiūlos įvairovę, orientuojantis į integralų unikalios turisto patirties kūrimą ir valdymą. Siekiant darnaus vystymo ir regionų atskirties mažinimo numatoma skatinti savivaldybes bendradarbiauti tarpusavyje, pasirinkti bendras ir jų išskirtinumą, konkurencinį pranašumą, unikalumą atitinkančias turizmo kryptis vystymui ilguoju laikotarpiu.

Klaipėdos regiono turizmo rinkodaros 2016–2022 m. strategijoje (toliau – KR turizmo rinkodaros strategija) numatyti 4 strateginiai regiono turizmo rinkodaros tikslai:

- informacijos apie turizmo produktus regione kūrimas ir sisteminimas;
- informacijos apie regiono turizmo produktus sklaida tiksliniams turistų segmentams;
- rinkodaros paslaugų paketo tobulinimas siekiant kurti unikalią turistų patirtį;
- rinkodaros priemonių integralumo didinimas įtraukiant lankytojus į rinkodaros procesus.

KR turizmo rinkodaros strategijoje nurodoma, kad regiono žinomumas užsienio rinkose yra menkas. Atskiros regiono savivaldybės turi ir rinkodaroje naudoja savo prekės ženklus, o bendras regioninis įvaizdis nėra sukurtas. Rinkodara regiono mastu turi būti vystoma ir koordinuojama. Strategijoje pasiūlytos dvi regiono ženklo alternatyvos: (1) vystyti atskirus prekės ženklus; (2) kurti regiono prekės ženklą. Turizmo rinkodaros strategijoje akcentuojama, kad vieno prekės ženklo visam regionui kūrimas potencialiai mažintų rinkodaros išlaidas ir leistų pristatyti visas savivaldybes kaip vieną teritoriją. Tai prisidėtų prie turizmo išteklių panaudos koordinavimo, leistų efektyviau kurti viso regiono įvaizdį. Visą regioną pristatantis prekės ženklas galėtų prisidėti prie turizmo rinkodaros strategijos tikslų siekimo. Rekomendacijos regiono prekės ženklo kūrimui: ateityje plečiant bendros Klaipėdos regiono turizmo rinkodaros apimtį, turėti bendrą prekės ženklą bei įvaizdį būtų tikslinga ir rekomenduotina. Taip teigiama dėl to, jog atskirų regiono savivaldybių prekės ženklų

vystymas ir efektyvus jų viešinimas kelia konkurenciją paties regiono viduje ir daug kainuoja. Tarptautiniu lygmeniu savo paskirtį galėtų atlikti vienas stiprus regiono prekės ženklas, sujungiantis skirtingų savivaldybių išskirtines savybes į visų tipų turistų poreikius tenkinantį vienetą. Turizmo rinkodaros strategijoje pažymima, kad bendro prekės ženklo kūrimas yra laikomas antriniu rinkodaros prioritetu, todėl rekomenduojama bendro regiono prekės ženklo kūrimo klausimą spręsti tik įgyvendinus strategijos uždavinius.

KR turizmo rinkodaros strategijoje išskiriamos tikslinės rinkos: Lietuva, Vokietija, Rusija, Baltarusija, Latvija, Lenkija, Jungtinė Karalystė ir kitos atvykstamojo turizmo rinkos (Estija, JAV, Prancūzija, Italija, Norvegija, Ispanija, Olandija, Suomija, Švedija, Danija, Izraelis, Japonija, Ukraina). Strategijoje pasirinkta gana plati prioritetų aprėptis pagal produktus ir rinkas, todėl, dirbant su 20 rinkų, sunku tikėtis didesnio turizmo proveržio Klaipėdos regione. Be to, pastaruoju metu ryškėja tendencija, kuomet vartotojų segmentavimui taikomi kiti kriterijai (kaip, pvz., psichografinis vartotojų segmentavimas pagal būdingus pomėgius, įpročius, motyvaciją ir kt.).

Pagrindinis Klaipėdos regiono turizmo rinkodaros strategijos stebėsenos įrankis – metinės strategijos įgyvendinimo priežiūros ataskaitos rengimas, svarstymas ir tvirtinimas. Ataskaitoje turėtų būti pateikiama pagrindinė su strategijos įgyvendinimu susijusi informacija (įgyvendinti rezultatai ir pasiektos stebėsenos rodiklių reikšmės; išorės ir vidaus veiksnių, dariusių reikšmingą įtaką strategijos įgyvendinimui, analizė; keistinos ar papildytinos turizmo rinkodaros strategijos dalys ir siūlymų argumentacija). Tačiau Klaipėdos regiono turizmo strategijos įgyvendinimo stebėseną nėra atliekama.

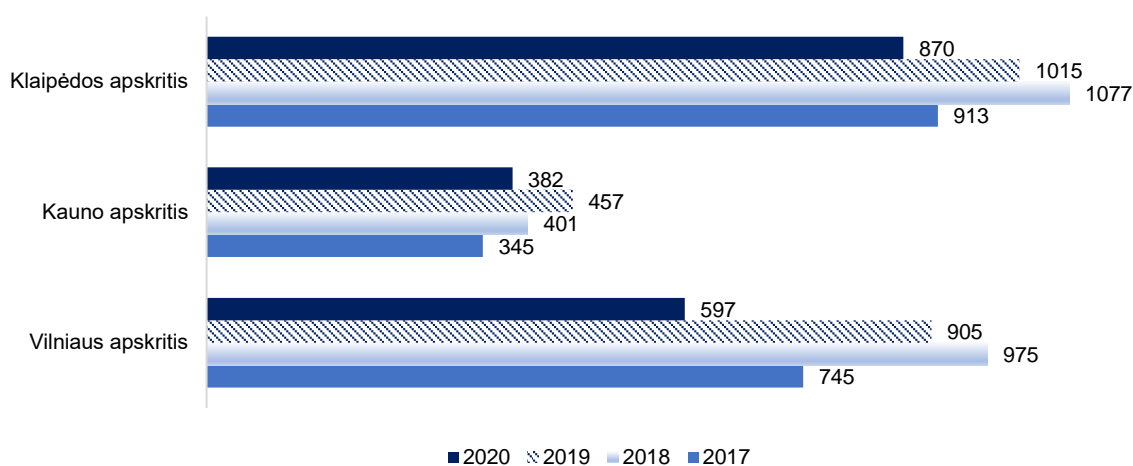
Regioniniu lygmeniu aktualios periodinės rinkų, turizmo produktų ir paslaugų analizės, turistų nuomonės tyrimai (pagal psichografinį vartotojų segmentavimą, keliavimo sezoną ir kt.), kurie leistų priimti įrodymais pagrįstus turizmo plėtros ir rinkodaros priemonių įgyvendinimo sprendimus. Rinkos tyrimus būtina sistemingai kartoti kasmet. Turizmo srautus ir pagrindines jų charakteristikas, reikalingas efektyviai tikslinei rinkodarai, apibūdinantys statistiniai rodikliai šiuo metu nėra sistemingai ir vieningai renkami bei analizuojami. Dažnai atliekant regiono turizmo analizę ar vertinant situacijos pokyčius remiamasi Lietuvos statistikos departamento arba savivaldybių TIC renkama informacija, tačiau ji negali būti vertinama kaip objektyvi ir tiksli. Klaipėdos regione rinkos tyrimai nėra atliekami, tačiau rinkos tyrimai ir vieninga turizmo informacijos duomenų apskaita leistų lengvai vertinti turizmo sektoriaus būklę, rengti strateginius dokumentus, nustatyti ir pritaikyti reikalingas rinkodaros priemones.

3.2. BENDRA KLAIPĖDOS REGIONO TURIZMO STATISTIKOS APŽVALGA

3.2.1. Turizmo paslaugas teikiančių įmonių skaičius

Šiame skyriuje pateikiamas Klaipėdos, Kauno ir Vilniaus regionų turizmo statistinių rodiklių palyginimas. Vadovaujantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, Klaipėdos regionas išsiskiria apgyvendinimo įstaigų skaičiumi.

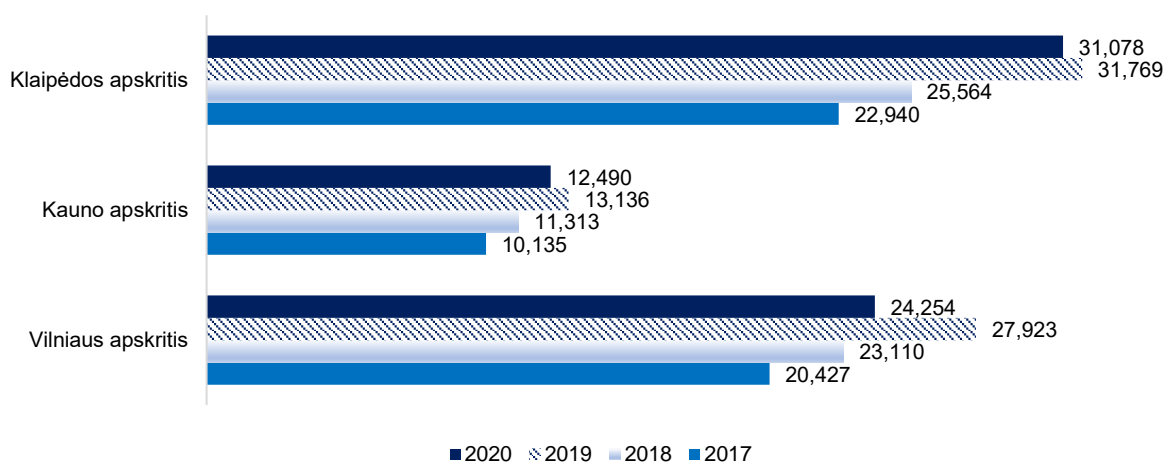
2020 m. Klaipėdos regione apgyvendinimo įstaigų buvo 2,3 karto daugiau nei Kauno regione ir 1,5 karto daugiau nei Vilniaus regione. Tačiau Klaipėdos regione 2020 m., palyginti su 2019 m., apgyvendinimo įstaigų sumažėjo 14 proc. (tam įtakos turėjo COVID-19).

9 pav. Apgyvendinimo įstaigų skaičius 2017–2020 m.

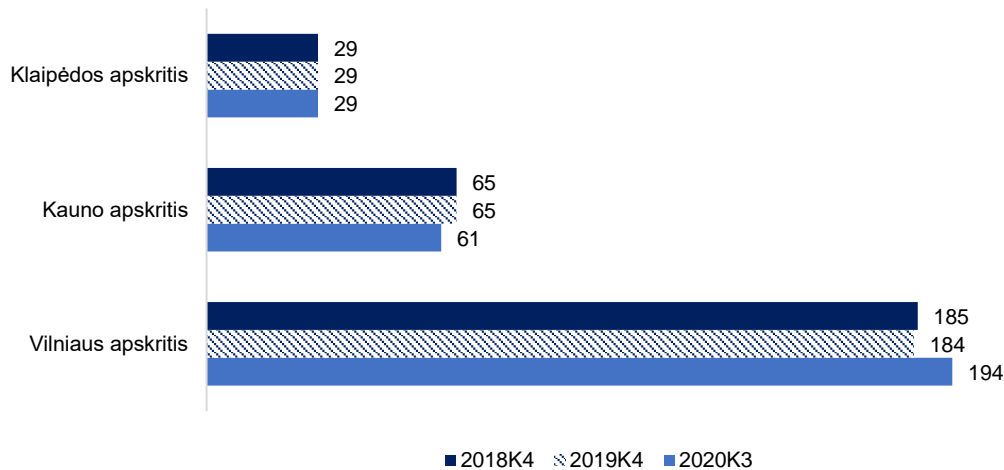
Vietų skaičiumi apgyvendinimo įstaigose taip pat išsiskyrė Klaipėdos regionas (31 tūkst. vietų). Vietų skaičius 2020 m. Klaipėdos regione, palyginti su 2017 m., išaugo 35,5 proc., Kauno regione – 23,2 proc., Vilniaus regione – 18,7 proc.

2020 m., palyginti su 2019 m., vietų skaičius sumažėjo nežymiai – 2,2 proc.

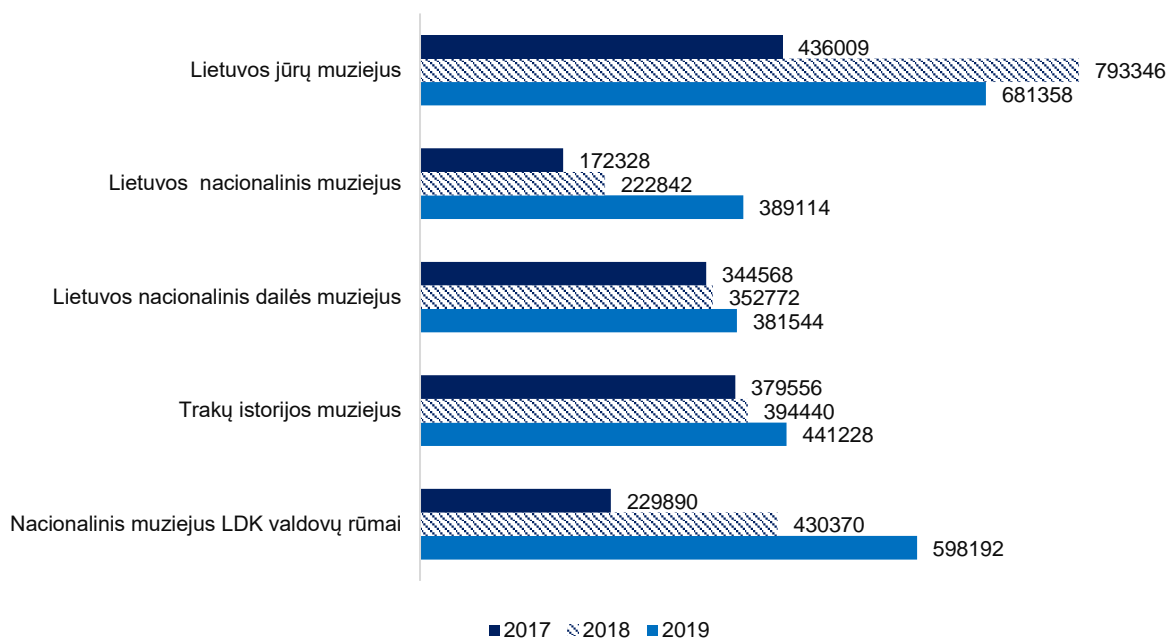
10 pav. Vietų skaičius 2017–2020 m.

Sėkminga kelionių agentūrų ir organizatorių veikla gali lemti augantį užsienio turistų skaičių. Vadovaujantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2020 m. III ketvirtį Klaipėdos regione veikė 29 kelionių agentūros ir organizatoriai, t. y. 6,5 karto mažiau nei Vilniaus regione ir 2 kartus mažiau nei Kauno regione. Pastaraisiais metais įstaigų skaičius nekito.

11 pav. Kelionių agentūrų ir kelionių organizatorių įmonių skaičius

Vienas iš svarbiausių traukos objektų Klaipėdos regione – Lietuvos jūrų muziejus. Šis objektas tematiškai glaudžiai siejasi su jūriniu turizmu. Vadovaujantis LR kultūros ministerijos pateikiama informacija apie muziejų lankytojų skaičių, matyti, kad Lietuvos jūrų muziejus 2019 m. pritraukė net 681,4 tūkst. lankytojų. Tai – daugiausia lankytojų pritraukiantis muziejus Lietuvoje.

12 pav. Muziejų lankytojų skaičius 2017–2019 m.

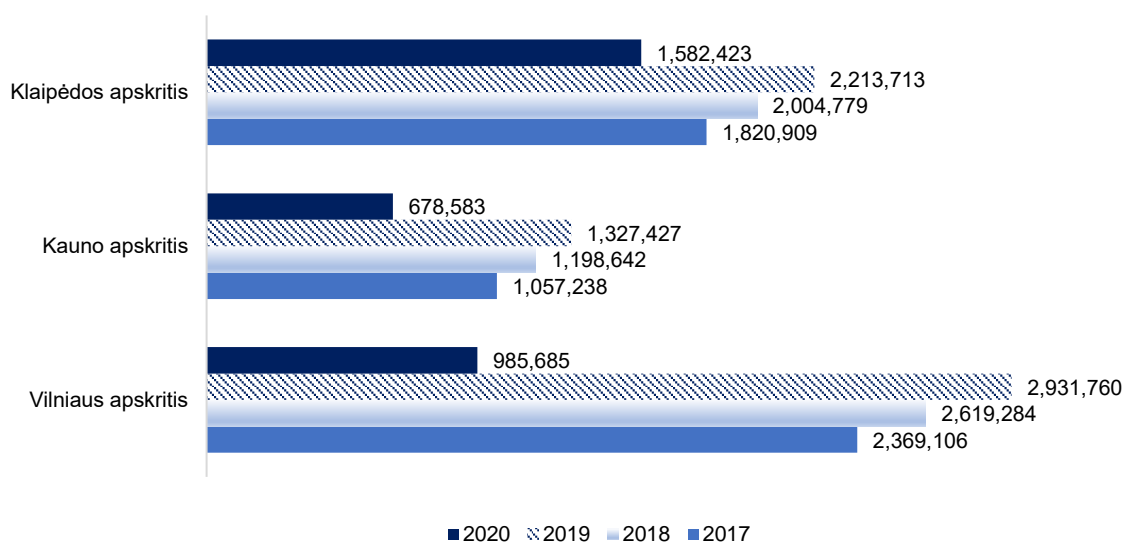
3.2.2. Turistų skaičiaus Lietuvos apgyvendinimo įstaigose analizė

Turistinis patrauklumas užtikrina vietovės (šalies, regiono, miesto) sėkmę ir yra susijęs su atvykstančių turistų skaičiumi. Svarbiausia turistinės vietovės patrauklumo vertė – jos traukiantis poveikis turistų atžvilgiu, t. y. jei keliautojai nesuvokia vietovės patrauklumo ir (arba) turizmo pasiūla nėra pakankama, jie neturi motyvų ar noro keliauti į turistinę vietovę.

Šiame skyriuje pateikiamas Klaipėdos, Kauno ir Vilniaus regionų turizmo statistinių rodiklių palyginimas.

Palyginus nakvynių skaičių apgyvendinimo įstaigose matyti, kad 2019 m. Klaipėdos regionas nusileido Vilniaus regionui, tačiau lenkė Kauno regioną. Vilniaus regiono apgyvendinimo įstaigose nakvynių skaičius siekė 2,9 mln., Klaipėdos – 2,2 mln., Kauno – 1,3 mln. Nakvynių skaičiaus augimu labiausiai pasižymėjo Vilniaus (+23,8 proc.) ir Kauno regionai (+25,6 proc.). Klaipėdos regione nakvynių skaičiaus augimas buvo mažiausias (+21,6 proc.).

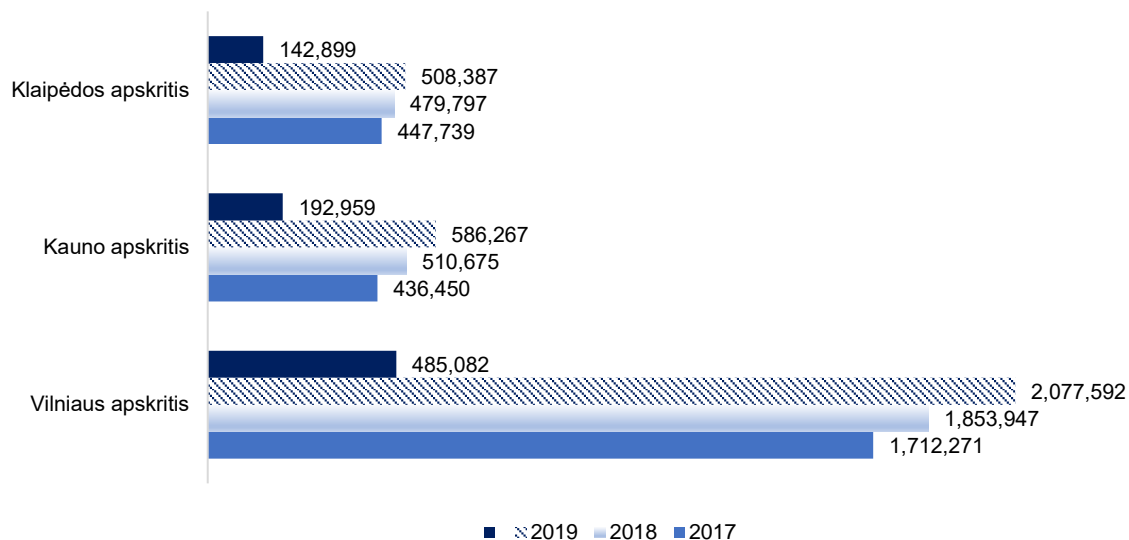
2020 m. pagal nakvynių skaičių Klaipėdos regionas aplenkė Vilniaus ir Kauno regionus. Klaipėdos regione nakvynių skaičius, palyginti su 2019 m., sumažėjo 28,5 proc., tuo tarpu Kauno regione – 48,9 proc., Vilniaus – net 66,4 proc.

13 pav. Nakvynių skaičius 2017–2020 m.

2019 m. daugiausia užsieniečių nakvynių sulaukė Vilniaus regiono apgyvendinimo įstaigos – 2,1 mln., antroje vietoje – Kauno regiono (586,3 tūkst.), trečioje – Klaipėdos regiono apgyvendinimo įstaigos (508,4 tūkst.). Užsieniečių nakvynių skaičius 2019 m., palyginti su 2017 m., labiausiai didėjo Kauno (+34,3 proc.) ir Vilniaus regionuose (+21,3 proc.). Klaipėdos regione užsieniečių nakvynių skaičius išaugo 13,6 proc.

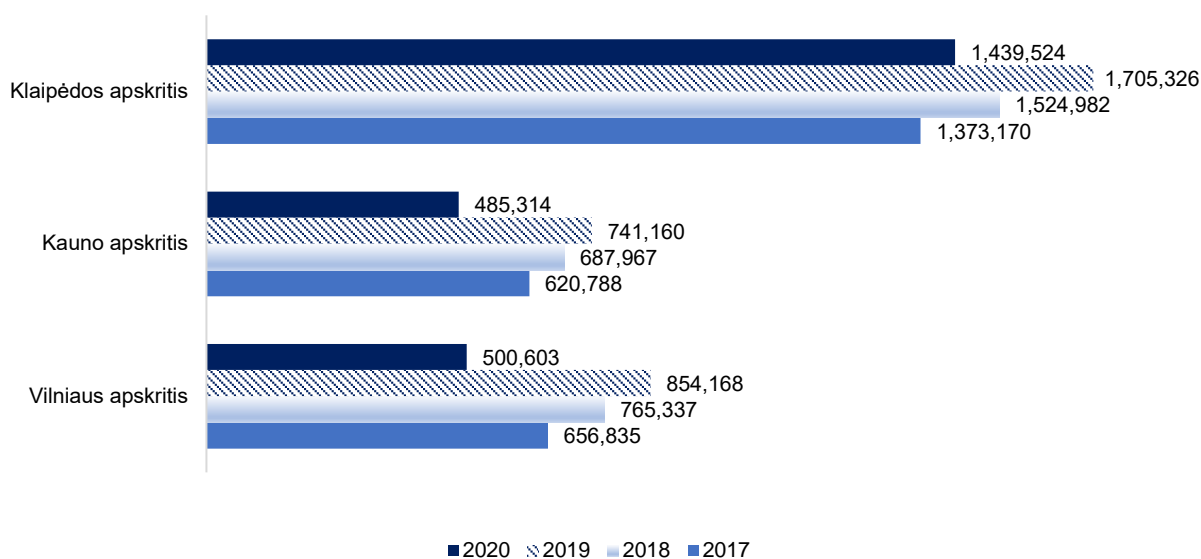
2020 m. drastiškai mažėjo užsieniečių nakvynių skaičius visose Lietuvos regionuose, palyginti su 2019 m., Klaipėdos ir Kauno regionuose sumažėjo po daugiau kaip 3 kartus, Vilniaus regione daugiau kaip 4 kartus.

14 pav. Užsieniečių nakvynių skaičius 2017–2020 m.

Daugiausia lietuvių nakvynių 2019 m. sulaukė Klaipėdos regiono apgyvendinimo įstaigos – 1,7 mln., antroje vietoje – Vilniaus (854,2 tūkst.), trečioje – Kauno regiono apgyvendinimo įstaigos (741,2 tūkst.). Šie skaičiai rodo, kad Klaipėdos regionas yra populiariausias vietinių turistų Lietuvos regionas. Lietuvių nakvynių skaičius 2019 m., palyginti su 2017 m., labiausiai augo Vilniaus (+30 proc.) ir Klaipėdos regionuose (24,2 proc.), mažiausias pokytis buvo Kauno regione (19,4 proc.).

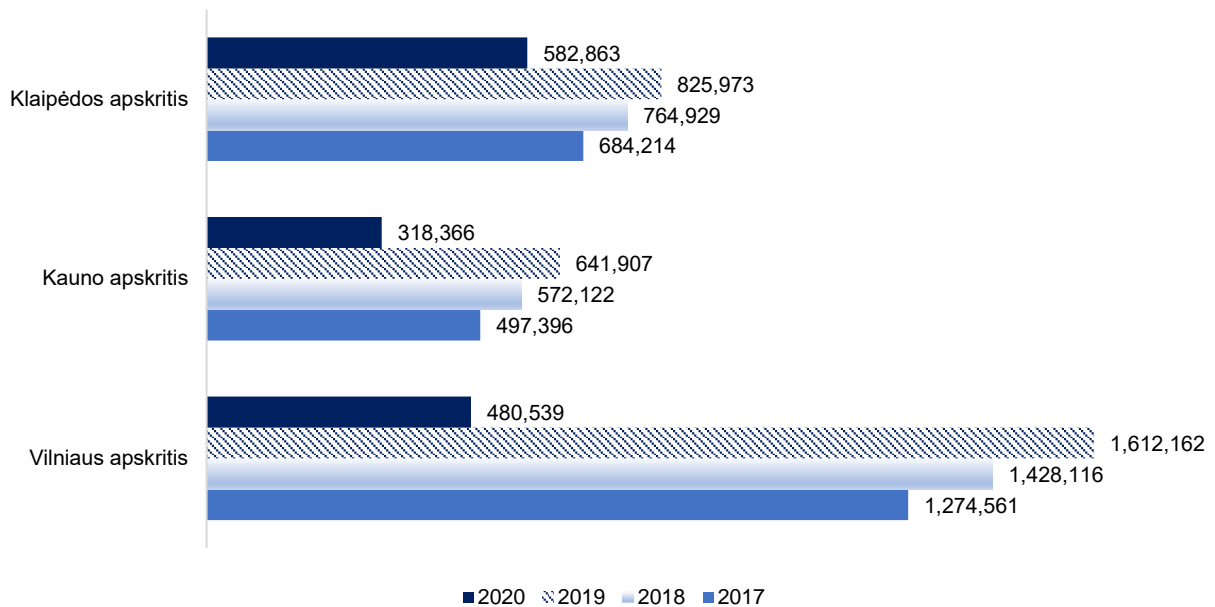
2020 m., palyginti su 2019 m., mažiausius praradimus dėl COVID-19 patyrė Klaipėdos regionas (-15,6 proc.), tuo tarpu Vilniaus regione lietuvių nakvynių skaičius sumažėjo 41,4 proc., Kauno – 34,5 proc.

15 pav. Lietuvos gyventojų nakvynių skaičius 2017–2020 m.

Turistų skaičiumi apgyvendinimo įstaigose labiausiai išsiskyrė Vilniaus regionas, nes apgyvendinimo įstaigose sulaukė 1,6 mln. turistų (išaugo 26,5 proc.). Klaipėdos regione svečiavosi beveik dvigubai mažiau turistų nei Vilniaus regione, t. y. 826 tūkst. turistų (augimas siekė 20,7 proc.). Nors Kauno regioną aplankė mažiausiai (641,9 tūkst.) turistų, tačiau regionas pasižymėjo didžiausiu turistų skaičiaus didėjimu (+29,1 proc.).

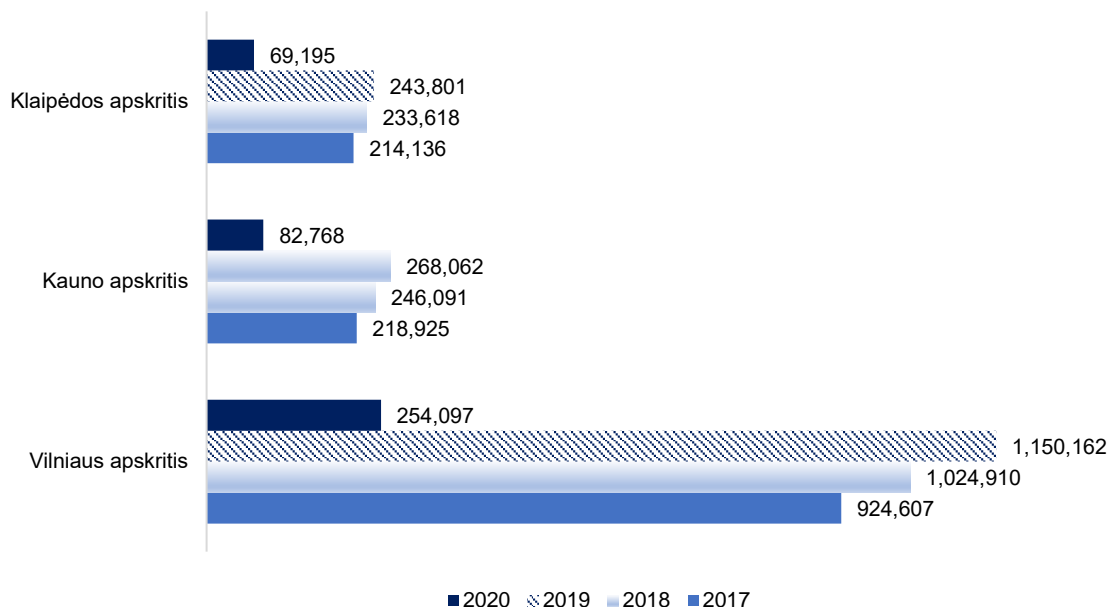
2020 m. Klaipėdos regiono apgyvendinimo įstaigos sulaukė didžiausio skaičiaus turistų, palyginti su kitais regionais. 2020 m. turistų skaičius Klaipėdos regione, palyginti su 2019 m., sumažėjo 29,4 proc., Kauno regione – 50,4 proc., Vilniaus regione – net 70,2 proc.

16 pav. Turistų skaičius 2017–2020 m.

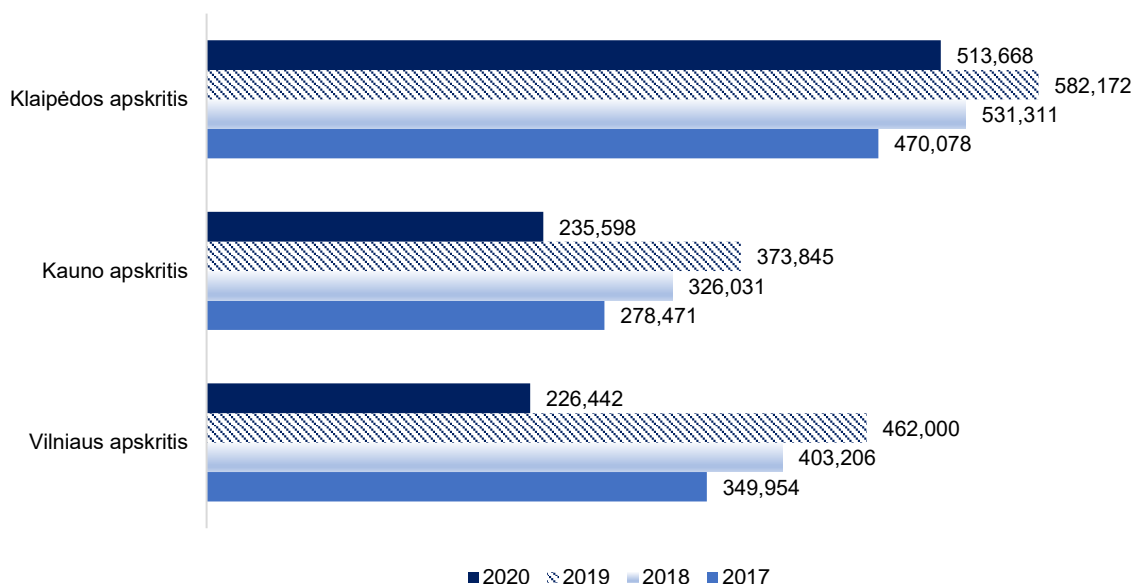
Didžiausias skirtumas tarp Lietuvos regionų pastebimas lyginant užsienio turistų skaičių. Čia lyderiauja Vilniaus regionas, kitus regionus pagal užsienio turistų skaičių apgyvendinimo įstaigose lenkiantis net 4–5 kartus. Užsienio turistų skaičius Vilniaus regione 2019 m., palyginti su 2017 m., išaugo 24,4 proc., Kauno – 22,5 proc., o Klaipėdos regione – 11,3 proc.

2020 m. užsienio turistų skaičius apgyvendinimo įstaigose, palyginti su 2019 m., itin sumažėjo, pvz., Klaipėdos regione tesiekė 69,2 tūkst. turistų (–71,6 proc.), Kauno regione – 82,8 tūkst. (–69,1 proc.), Vilniaus regione – 254,1 tūkst. (–77,9 proc.).

17 pav. Užsienio turistų skaičius 2017–2020 m.

Palyginus Lietuvos turistų skaičių, matyti, kad lyderio pozicijos priklauso Klaipėdos regionui, kuris sulaukė 582,2 tūkst. vietinių turistų. Turistų skaičius Klaipėdos regione 2019 m., palyginti su 2017 m., išaugo 23,9 proc., Kauno – 34,3 proc., o Vilniaus regione – 32 proc.

18 pav. Vietinių turistų skaičius 2017–2020 m.

2020 m. vietinių turistų skaičius apgyvendinimo įstaigose, palyginti su 2019 m., labiausiai sumažėjo Vilniaus (-51 proc.) ir Kauno regionuose (-37 proc.), mažiausią COVID-19 įtaką pajuto Klaipėdos regionas, kur vietinių turistų skaičius buvo didžiausias, sumažėjo 11,8 proc. Tokių prognozių ir buvo galima tikėtis atsižvelgiant į uždarytas valstybių sienas ir nacionalinės turizmo skatinimo agentūros „Keliauk Lietuvoje“ (2020 m.) vietinio turizmo

tyrimą. Tyrimas rodo, kad dažniausia vietinių turistų pastarųjų metų kelionių kryptis – Klaipėdos regionas (Palanga, Šventoji, Klaipėda). Pajūrio regionas išlieka populiariausia kryptis kasmetinių atostogų metu ir ilgųjų savaitgalių išvykoms. Dažniausiai pasitaikančios veiklos kelionių metu yra susijusios su gamta: vietiniams turistams svarbiausia ramus poilsis gamtoje (58 proc.), gamtos objektų lankymas (50 proc.) ir aktyvus poilsis gamtoje (31 proc.). Ramus poilsis gamtoje (prie jūros ar kito vandens telkinio) sudaro ir didžiausią dalį kaip pagrindinė kelionės veikla (41 proc.). Analizuojant vietinio turizmo tyrimo duomenis, susijusius su artimiausiomis poilsiautojų kelionėmis, matyti, kad dažniausia minima kryptis – Lietuvos kurortai prie jūros (62 proc.). Dažniausiai numatomos veiklos COVID-19 kontekste – ramus poilsis gamtoje (buvimas prie jūros ar kito telkinio, sodyboje ir pan.) – 69 proc. Klaipėdos regionas yra atpažįstamas ir patrauklus vietiniams turistams.

3.2.3. Turistų skaičius kaimyninių šalių pajūrio regionuose

Šiame skyriuje pateikiamas Klaipėdos, Kuržemės (Latvija), Rygos (Latvija) ir Meklenburgo–Pomeranijos (Vokietija) turizmo statistinių rodiklių palyginimas.

Palyginimui Kuržemės regione (Latvija) nakvynių skaičius 2019 m. apgyvendinimo įstaigose siekė 499,7 tūkst., iš jų užsieniečių – 192,3 tūkst. 2019 m., palyginti su 2017 m., bendras nakvynių skaičius išaugo 13,4 proc., užsieniečių – 21,3 proc. Rygos regione (Latvija) bendras nakvynių skaičius apgyvendinimo įstaigose siekė – 3,3 mln. nakvynių, užsieniečių – 2,9 mln. 2019 m., palyginti su 2017 m., bendras nakvynių skaičius Rygos regione išaugo 11,9 proc., užsieniečių – 11,2 proc. Palyginimui Kuržemės regione (Latvija) vietinių nakvynių skaičius 2019 m. apgyvendinimo įstaigose siekė 307,4 tūkst., Rygos regione – 452 tūkst. 2020 m. nakvynių skaičius mažėjo visuose pajūrio regionuose.

1 lentelė. Nakvynių skaičius (mln.) 2017–2020 m.

Regionas	Bendras nakvynių skaičius				Užsieniečių nakvynių skaičius				Vietinių nakvynių skaičius			
	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
Klaipėdos	1,82	2,01	2,21	1,58	0,45	0,48	0,51	0,14	1,37	1,53	1,71	1,44
Kuržemės	0,44	0,49	0,50	0,43	0,16	0,18	0,19	0,15	0,28	0,31	0,31	0,28
Rygos	2,96	3,28	3,32	1,37	2,58	2,83	2,87	1,03	0,38	0,45	0,45	0,34
Meklenburg o- Pomeranijos	29,75	30,88	34,12	n. d.	0,99	1,07	1,10	n. d.	28,75	29,82	33,01	n. d.

1 lentelės duomenys rodo, kad vietinis turizmas yra svarbus pajūrio regionų ekonomikai. Meklenburgo–Pomeranijos regione vietinių turistų nakvynės sudarė 96,75 proc. visų nakvynių, Kuržemės – 62 proc., Klaipėdos – 77,4 proc. Tik Rygos regione, vietinių turistų nakvynės sudarė 13,6 proc., užsieniečių – 86,5 proc.

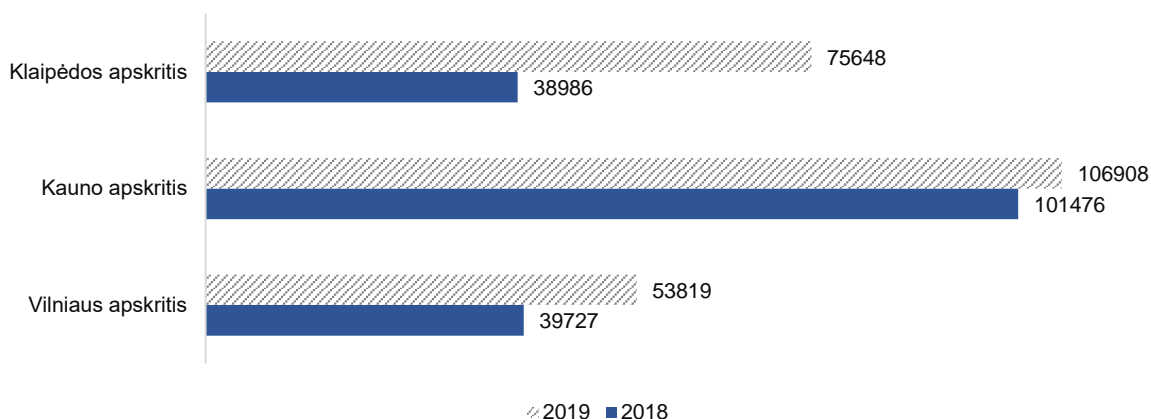
2 lentelė. Turistų skaičius (mln.) 2017–2020 m.

Regionas	Turistų skaičius				Užsienio turistų skaičius				Vietinių turistų skaičius			
	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
Klaipėdos	0,68	0,77	0,83	0,58	0,21	0,23	0,24	0,07	0,47	0,53	0,58	0,51
Kuržemės	0,24	0,26	0,28	0,24	0,08	0,09	0,10	0,07	0,16	0,17	0,18	0,17
Rygos	1,58	1,72	1,69	0,64	1,39	1,48	1,46	0,48	0,19	0,33	0,23	0,16
Meklenburg o- Pomeranijos	7,53	7,87	8,36	n. d.	0,38	0,40	0,39	n. d.	7,15	7,47	7,97	n. d.

2020 m. turistų skaičius sumažėjo Lietuvos ir Latvijos pajūrio regionuose, ypač stipriai sumažėjo Rygos regiono turizmo rinka.

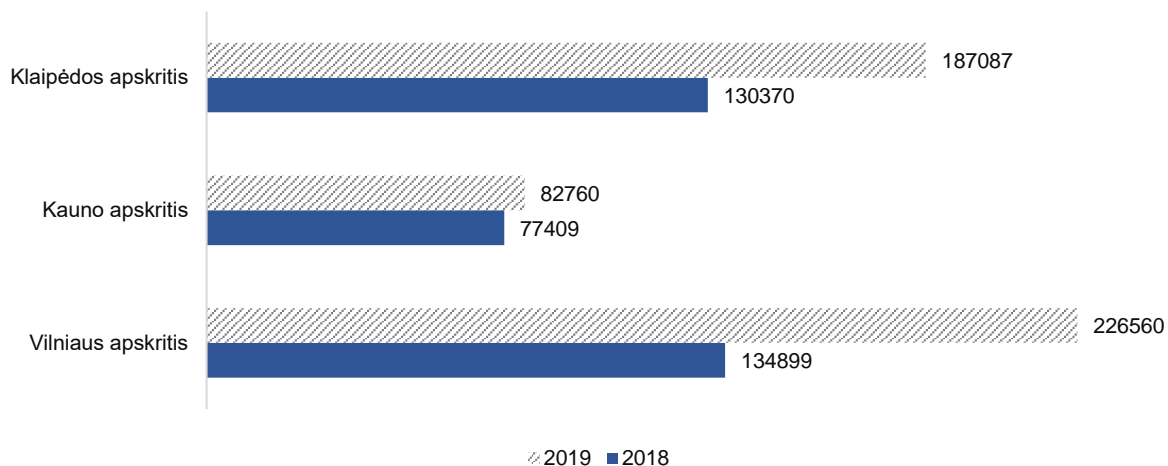
3.2.4. Lankytojų skaičius turizmo informacijos centruose

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos statistikos departamento duomenimis, 2019 m. Lietuvos gyventojų daugiausia apsilankė Kauno regiono turizmo informacijos centruose (106,9 tūkst.), tačiau jų skaičius, palyginti su 2018 m., išaugo nežymiai (5,4 proc.). Klaipėdos regiono turizmo informacijos centruose lankėsi 75,7 tūkst. lankytojų ir pasižymėjo dideliu augimu (94 proc.), Vilniaus regiono informacijos centrus lankė 53,8 tūkst. Lietuvos gyventojų ir skaičius padidėjo 35,5 proc.

19 pav. Lietuvos gyventojų skaičius turizmo informacijos centruose 2018–2019 m.

Lietuvos Respublikos statistikos departamento duomenimis 2019 m. daugiausia užsieniečių apsilankė Vilniaus regiono turizmo informacijos centruose (226,6 tūkst.), o jų skaičius, palyginti su 2018 m., išaugo net 68 proc. Klaipėdos regiono turizmo informacijos centruose lankėsi 187,1 tūkst. užsieniečių (augimas 43,5 proc.), Kauno regiono – 82,8 tūkst. (augimas 6,9 proc.).

20 pav. Užsienio lankytojų skaičius turizmo informacijos centruose 2018–2019 m.

APIBENDRINIMAS

Klaipėdos regiono savivaldybių patrauklumas ir žinomumas bei vykdoma rinkodara didesnę poveikį turi vietinių turistų pritraukimui, tačiau didžiausiomis regiono problemomis išlieka nepakankamas Klaipėdos regiono žinomumas tarptautinėse rinkose, nesukurtas vieningas Klaipėdos regiono įvaizdis (prekės ženklas ir žinutė tikslinėms auditorijoms); trūksta vieningo ir efektyvaus regiono turizmo rinkodaros ir komunikacijos priemonių plano 1-2 metams (ne ilgiam laikotarpiui, nes rinkodaros ir kitų priemonių planai yra labai jautrūs pasaulio įvykiams ir inovacijoms), nesukurti turizmo produktų (pasiūlymų) paketai tikslinėms auditorijoms, neatliekami rinkos tyrimai (susiję su turistų pasitenkinimu, kelionės motyvais ir pan.).

Siekiant didinti Klaipėdos regiono, kaip turistinės vietovės, žinomumą ir gerinti įvaizdį, tikslinga:

- atlikti rinkodaros tyrimus, nes tik tyrimais paremtas turizmo produktų ir paslaugų vartotojų segmentavimas, sudarytų galimybę efektyvesniam tikslinių turizmo produktų ir paslaugų vystymui, tikslinei rinkodarai ir efektyvesniam lėšų panaudojimui;
- optimizuoti rinkų skaičių;
- diegti inovacijas ir įgyvendinti elektroninės rinkodaros projektus;
- bendradarbiaujant vykdyti kompleksinę rinkodarą prioritetinėse užsienio turizmo rinkose (kuriose tikimasi didžiausio efekto);
- bendradarbiauti siekiant veiklos sinergijos ir įgyvendinant bendrus turizmo rinkodaros projektus.

Atlikta analizė rodo, kad Klaipėdos regionas išsiskiria apgyvendinimo įstaigų ir vietų skaičiumi, regionas yra populiarus tarp Lietuvos gyventojų, tačiau vis dar sulaukiama nepakankamai užsienio turistų.

Atvykstamasis turizmas ir pajamos iš jo yra esminis Klaipėdos regiono turizmo sektoriaus plėtros ir ekonominio augimo veiksnys, todėl turizmo sektoriaus vystymo priemonės tikslinga labiau orientuoti į atvykstamojo turizmo skatinimą.

4. Pasiūlymai

Veiksmų plano pasiūlymai formuojami atsižvelgiant į esmines Klaipėdos regiono problemas darnaus jūros ir pakrančių turizmo srityje:

- **pasiekiamumas:** neišvystytas oro transportas ir įvairiarūšis viešasis transportas; neišvystytas vandens transportas keltais prioritetinėmis kryptimis (Gdanskas ir Stokholmas). Atsižvelgiant į problemos horizontalumą, su regiono pasiekiamumo susijusi priemonė numatoma specializacijos „Paslaugų ekonomika“ veiksmų plane;
- **turistų srautas:** mažas turistų skaičius apgyvendinimo įstaigose ir neišnaudojamos turizmo paslaugų eksporto galimybės;
- **švietimas ir žmogiškieji ištekliai:** nepakankamai užtikrinami poreikiai ateičiai ir Klaipėdos regiono specializacijos krypties „Darnus jūros ir pakrančių turizmas“ įgyvendinimui; regiono plėtrai reikalingas didesnis specialistų spektras; turizmo sektoriuje pastebima didelė darbuotojų kaita;
- **rinkodara:** trūksta bendro produktų vystymo, rinkodaros ir įvaizdžio formavimo veiksmų koordinavimo, nesukurta efektyvi rinkodaros sistema; trūksta bendrų ir efektyviai koordinuojamų rinkodaros ir viešųjų ryšių veiksmų tikslinėse rinkose; trūksta regiono žinomumo, išskirtinumo tarptautiniu mastu; nesukurtas bendras regiono prekės ženklas; nepakankamas šiuolaikinių skaitmeninių technologijų panaudojimo lygis turizmo reikmėms regione;
- **valdymas ir derinimas:** trūksta koordinacinio centro, kuris padėtų įgyvendinti vieningą turizmo sektoriaus politiką ir leistų atskleisti regiono turizmo sektoriaus stiprybes.

Veiksmų plano tikslas – stiprinti Klaipėdos regiono jūrinio ir pakrančių turizmo konkurencingumą pagal darnios plėtros principus.

Atlikta esamos situacijos analizė parodė, kad didžiausias dėmesys Klaipėdos regiono darnaus jūrų ir pakrančių turizmo srityje turėtų būti teikiamas turistinės vietovės (regiono) valdymui ir suinteresuotų šalių bendradarbiavimui, todėl išskiriamos prioritetinės Klaipėdos regiono turistinio patrauklumo ir konkurencingumo didinimo strateginės kryptys (uždaviniai), lemiančios sėkmingą plėtrą regiono lygmeniu:

- efektyvus turistinės vietovės valdymas ir lyderystė;
- partnerystė ir klasterizacija;
- vieningas įvaizdis ir bendra turizmo rinkodara;
- bendrų turizmo produktų kūrimas;
- kompleksinė turizmo infrastruktūros plėtra.

Siekiant įgyvendinti Klaipėdos regiono viziją ir vystyti darnaus jūrinio ir pakrančių turizmą, didinti regiono žinomumą ir turistų srautus, 4.1.–4.5. poskyriuose pateikiamos pagrindinės priemonės 2021–2030 m. laikotarpiui.

4.1. EFEKTYVUS TURISTINĖS VIETOVĖS VALDYMAS IR DMO VAIDMUO

Nors regione suformuotas turizmo politiką formuojančių ir įgyvendinančių institucijų tinklas (asociacija „Klaipėdos regionas“, vienintelė Lietuvoje regioninė nevyriausybinė organizacija; viešas turizmo institutas – regioninė turizmo taryba; atskirų savivaldybių turizmo informacijos centrai), tačiau regione nėra sukurta efektyvi regioninio lygmens turizmo veiklos planavimo ir stebėsenos sistema, nėra integruotos turizmo valdymo ir įgyvendinimo stebėsenos:

- regione nėra sukurta atsakomybės už atitinkamų turizmo tikslų įgyvendinimą ir pasiektus rodiklius apskaitos sistema;
- regione trūksta turizmo valdymo ir verslo kompleksinio bei tinklinio požiūrio į regiono turizmo išteklius ir potencialo išnaudojimą;
- regione trūksta bendrų ir efektyviai koordinuojamų rinkodaros bei viešųjų ryšių veiksmų tikslinėse rinkose: tarp savivaldybių skiriasi turizmo informacijos teikimo būdai, priemonės, sistemos;
- į regiono turizmo valdymą menkai įsitraukia turizmo verslo atstovai;
- neatliekama regiono turizmo išteklių vertingumo periodinė stebėseną ir konkurencingumo kaitos įvertinimas;
- trūksta bendro regioninio renginių cikliškumo derinimo.

Siekiant išnaudoti turizmo galimybes nacionaliniu ir tarptautiniu mastu, Klaipėdos regionas turizmą turi vystyti darniai ir kompleksiškai. Tam turi būti įdiegtas efektyvus regiono lygmens turizmo valdymas, vykdoma vieninga ir kompleksinė rinkodara, skatinimas bendradarbiavimas ir vykdoma turizmo rodiklių stebėseną.

Parengti Klaipėdos regiono turizmo strateginio planavimo dokumentai (KR turizmo ir žemės ūkio sektorių plėtros studija, Klaipėdos regiono turizmo rinkodaros 2016–2022 m. strategija, studija „Vakarų krantas“), regiono lygmeniu patvirtinta darnaus jūros ir pakrančių turizmo specializacija, nacionaliniu lygmeniu akcentuojamas kompleksinio požiūrio į pajūrio regiono plėtrą poreikis, reikalauja šiuolaikiško požiūrio į turistinės vietovės valdymą ir efektyvios turizmo vizijos įgyvendinimo stebėsenos.

Naujas požiūris į turistinių vietovių valdymą ir Klaipėdos regiono konkurencingumo didinimas lemia vieną iš svarbiausių uždavinių – sukurti šiuolaikišką RTO, kaip lyderiaujančios regioninės turizmo organizacijos, modelį, kuriuo būtų skatinama turizmo sektoriaus dalyvių partnerystė, tinklaveika ir bendros vizijos įgyvendinimas (strateginis planavimas, regiono ženklodara, pozicionavimas, projektų įgyvendinimas, inovacijų diegimas ir kt.).

Klaipėdos regiono DMO (toliau – Klaipėdos RTO) vaidmuo pagal Morrison (2019 m.):

vadovavimas ir koordinavimas: Klaipėdos RTO turi būti pagrindinė organizacija, koordinuojanti visų regiono suinteresuotų šalių pastangas užtikrinant tinkamą turizmo elementų (traukos objektų, patogumų, pasiekiamumo, žmogiškųjų išteklių ir kt.) naudojimą. Klaipėdos RTO turi prisiimti lyderystę, įgyti turizmo sektoriaus suinteresuotų šalių

pasitikėjimą ir būti atsakinga už visų suinteresuotų šalių pastangų koordinavimą, siekiant užsibrėžtų regiono lygmens darnaus jūrinio ir pakrančių turizmo vystymo tikslų įgyvendinimo, viešojo ir privataus sektoriaus bendradarbiavimo skatinimą ir partnerystės kūrimą;

rinkodara ir įvaizdis: vienas iš Klaipėdos RTO tikslų – turistų pritraukimas į Klaipėdos regioną, todėl RTO turi būti atsakinga už Klaipėdos regiono pozicionavimą ir ženklodarą, tinkamiausių turizmo rinkų pasirinkimą, rinkodarą ir komunikaciją, formuojant Klaipėdos regiono įvaizdį ir didinant atvykstančių turistų srautą iš prioritetinių užsienio turizmo rinkų;

tinkamos turizmo aplinkos kūrimas: politikos formavimas (regiono specializacija, turistų rinkliavos („pagalvės mokestis“) ir kt.), Klaipėdos regiono turizmo planavimas ir infrastruktūros plėtra, turizmo produktų kūrimas, žmogiškųjų išteklių plėtra, inovacijos ir pan. Klaipėdos RTO turėtų būti atsakinga už svarbiausių su darnaus jūrų ir pakrančių turizmo plėtra susijusių strategijų rengimą ir priemonių stebėseną, rinkos tyrimų organizavimą ir Klaipėdos regioninės turizmo politikos įgyvendinimą. Regioniniu lygmeniu turi būti atliekamas turizmo produktų auditas, kompleksiskai planuojama, įgyvendinama darnaus jūrų ir pakrančių turizmo plėtra.

1 uždavinys – užtikrinti efektyvų Klaipėdos regiono, kaip turistinės vietovės, valdymą. Klaipėdos RTO turi būti atsakinga už lankytojų srautų valdymą Klaipėdos regione, keliautojų saugumo, patirties ir pasitenkinimo didinimą.

3 lentelė. Siūlomos 1 uždavinio priemonės

Eil. Nr.	Priemonė	Vykdytojas (partneriai)	Metai
1.	Klaipėdos RTO sukūrimas ir veiklos tęstinumo užtikrinimas	Asociacija „Klaipėdos regionas“ (AKR), regiono savivaldybės ir Klaipėdos RTO (asocijuotos turizmo verslo struktūros)	2021–2030
2.	Klaipėdos RTO veiklos strategijos ir kasmetinių veiklos planų parengimas	Klaipėdos RTO	2022–2030
3.	Turizmo rinkos ir vartotojų tyrimų atlikimas	Klaipėdos RTO	2022–2029
4.	Nuolatinė infrastruktūros priemonių įgyvendinimo stebėseną	Klaipėdos RTO (regiono savivaldybės)	2021–2030

4.2. PARTNERYSTĖ IR KLASTERIZACIJA

Viena iš Klaipėdos regiono silpnybių yra ta, kad trūksta efektyvaus bendradarbiavimo tarp skirtingų šios sistemos dalyvių, dėl to regione turi būti skatinamas bendradarbiavimas. Sąveika ir tinklaveika yra kertiniai akcentai, leidžiantys sukurti dinamišką regioninę sistemą; tam svarbus mokslo, verslo ir viešojo valdymo įstaigų bendradarbiavimas. Kaip rodo Skandinavijos šalių pavyzdžiai, konkurencinis pranašumas gali būti kuriamas per abipusio

mokymosi procesą inovacijų srityje – bendradarbiavimą tarp įmonių, juose dirbančių darbuotojų ir žinių infrastruktūros atstovų.

Tarptautinė praktika rodo, kad partnerystė apibrėžiama kaip sinerginis ryšys tarp DMO ir kitų organizacijų ar verslo subjektų. Turistinės vietovės konkurencingumas grindžiamas gebėjimu planuoti ir integruoti suinteresuotų šalių veiklą. Efektyvus turistinės vietovės valdymas priklauso ne tik nuo DMO, bet reikalauja ir kitų suinteresuotų šalių pastangų bei partnerių įsitraukimo (Zehrer ir kt., 2014). Turizmo strategijų kūrimui ir įgyvendinimui būtinas bendradarbiavimas, todėl DMO galėtų priimti lyderystę koordinuojant suinteresuotų šalių pastangas siekiant sukurti Klaipėdos regiono darnaus jūrinio ir pakrančių turizmo vystymo viziją ir tikslų įgyvendinimą. Bendradarbiavimas su kitomis organizacijomis ypač svarbus, nes tarptautinėse turizmo rinkose konkurencija labai intensyvi, o Klaipėdos regiono turizmo plėtrai ir efektyviai rinkodarai reikalingos didelės finansinės lėšos.

Turizmo sektoriaus suinteresuotos šalys Klaipėdos regione (pagal Morrison, 2019 m.):

turistai: jie yra svarbiausia suinteresuota šalis, nes lanko traukos objektus, leidžia pinigus ir gali reklamuoti turistinius objektus ar vietoves tiek žodžiu, tiek socialinės žiniasklaidos priemonėmis (jei patirtis teigiama). Todėl labai svarbu atlikti rinkos tyrimus, nustatant turistų pasitenkinimą ir analizuojant turistų atsiliepimus (socialinių tinklų paskyroje, turizmo platformose, pvz., booking.com ar tripadvisor.com);

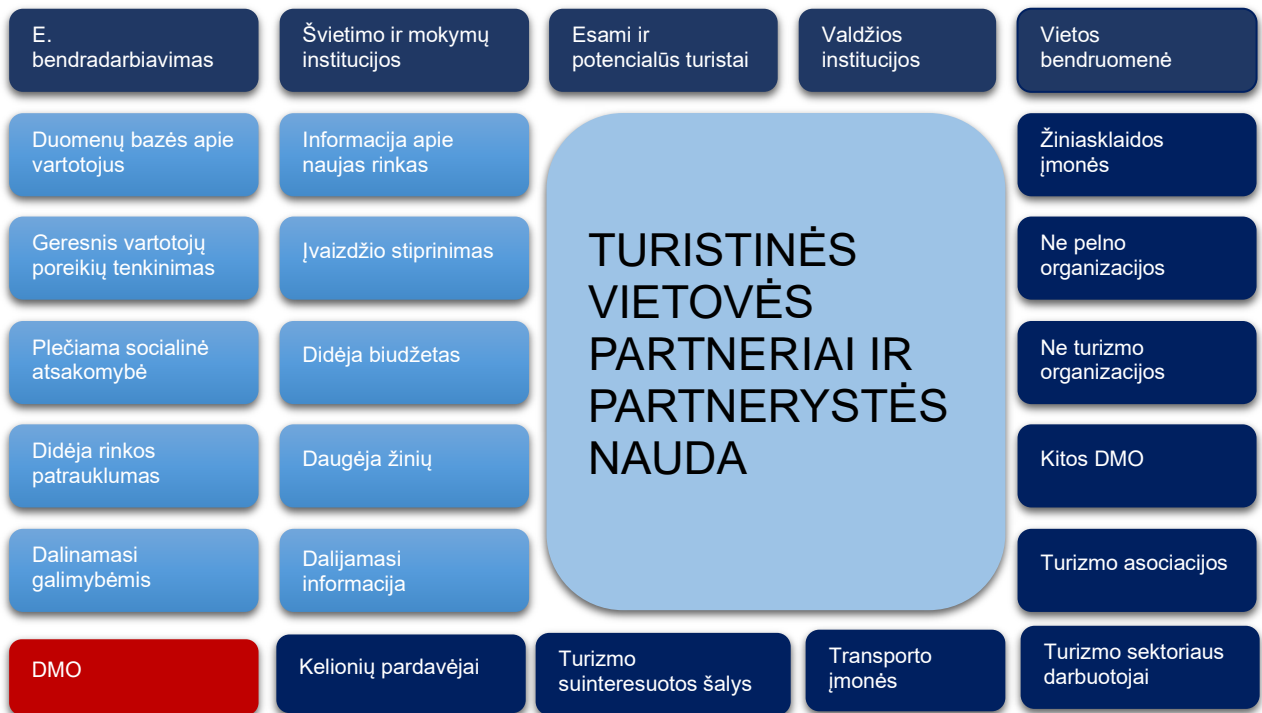
vietos valdžios institucijos: joms tenka svarbus vaidmuo vystant viešąją turizmo infrastruktūrą. Todėl būtina bendradarbiauti kuriant bendrą regiono strategiją, nustatant regiono lygmens turizmo specializaciją ir prioritetus;

turizmo įstaigos, įmonės ir asociacijos: Klaipėdos regione paslaugas teikia transporto (oro linijų, kruizų ir keltų linijų, geležinkelių ir autobusų) bendrovės, apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų įmonės, kelionių organizatoriai ir agentūros, turizmo informacijos centrai, lankytojų informacijos centrai, asociacijos (Palangos viešbučių ir restoranų asociacija, Pamaro turizmo klasteris), traukos objektų (muziejai) valdytojai, švietimo įstaigos (Klaipėdos universitetas ir Klaipėdos valstybinė kolegija);

vietos bendruomenė: gyventojai, turintys skirtingas vertybes ir kultūrą, gali suteikti pridėtinę vertę Klaipėdos regionui (privatus apgyvendinimas, gidai ir pan.);

darbuotojai: planavimo dokumentuose išskiriamas darnios, lanksčios ir sistemingos turizmo darbuotojų kvalifikacijos kėlimo sistemos trūkumas.

Turizmu suinteresuotų šalių partnerystė gali duoti didelę naudą (Zehrer ir kt., 2014 m.): turistinės vietovės valdymas, poveikis turizmo plėtrai, keitimasis informacija ir patirtimi, rinkos plėtra, žmogiškųjų ir finansinių išteklių apjungimas, dalijimasis sąnaudomis, pasiskirstymas veiklomis ir užduotimis, interesų koordinavimas, bendrų projektų įgyvendinimas, atstovavimas ir rinkodara. Suinteresuotos šalys bendradarbiavimui turi būti atsirenkamos priklausomai nuo tikslų.

21 pav. Turistinės vietovės partnerių matrica ir partnerystės nauda (Morrison, 2019 m.)

Klaipėdos regione bendradarbiavimo tikslai gali būti susiję su vieningo įvaizdžio kūrimu, regiono pasiekiamumo gerinimu, bendrų turizmo produktų vystymu, rinkodaros priemonių įgyvendinimu, bendrų jūrinio ir pakrančių turizmo plėtros projektų įgyvendinimu, turizmo rinkos tyrimais, dalijimusi patirtimi ir žiniomis, kvalifikacijos kėlimu. Bendradarbiavimo nauda gali apimti įvaizdžio stiprinimą, įėjimą į tarptautines rinkas, prieigą prie klientų duomenų bazių, geresnį turistų poreikių tenkinimą.

2 uždavinys – įgyvendinti Klaipėdos regiono turizmo srities suinteresuotų šalių bendradarbiavimo skatinimo priemones.

4 lentelė. Siūlomos 2 uždavinio priemonės

Eil. Nr.	Priemonė	Vykdytojas (partneriai)	Metai
1.	Efektyvaus kruizinio turizmo vystymo skatinimo modelio, atsižvelgiant į darnaus turizmo principus ir kruiziniu turizmu suinteresuotų šalių poreikius, sukūrimas	Klaipėdos turizmo ir kultūros informacijos centras (KVJUD, Klaipėdos RTO, regiono savivaldybės, turizmo verslo atstovai)	2023–2025

2.	Bendradarbiavimo modelio, su apgyvendinimo, maitinimo įstaigomis, kelionių organizatoriais ir agentūromis, traukos objektų valdytojais, informacijos centrais dėl paslaugų kokybės gerinimo, inovacijų diegimo ir įvaizdžio gerinimo, sukūrimas	Klaipėdos RTO (asocijuotos turizmo verslo struktūros, regiono turizmo informacijos centrai, turizmo verslo atstovai)	2022–2025
3.	Bendradarbiavimo su Klaipėdos regiono švietimo ir mokymo įstaigomis modelio sukūrimas, stiprinant turizmo specialistų kompetencijas ir užtikrinant turizmo rinkos poreikius	Klaipėdos RTO (Klaipėdos universitetas ir Klaipėdos valstybinė kolegija, asocijuotos turizmo verslo struktūros)	2022–2030
4.	Bendradarbiavimo modelio su jūrinio turizmo verslo atstovais dėl paslaugų kokybės gerinimo, inovacijų diegimo ir įvaizdžio gerinimo sukūrimas	Klaipėdos RTO (regiono turizmo informacijos centrai, turizmo verslo atstovai)	2022–2025
5.	Bendradarbiavimo modelio su vietos lygmens turizmo paslaugų teikėjais (gidais, privatus apgyvendinimo atstovais, NVO bei kt.) dėl paslaugų kokybės gerinimo ir pridėtinės vertės kūrimo sukūrimas	Klaipėdos RTO (regiono turizmo informacijos centrai, turizmo verslo atstovai, viešojo sektoriaus organizacijos)	2023–2030
6.	Teminių turizmo klasterių, kurių veiklos apimtų bendrų produktų kūrimą, pardavimus, rinkodaros priemonių įgyvendinimą, kūrimosi skatinimas	Klaipėdos RTO (regiono turizmo informacijos centrai, turizmo verslo atstovai, viešojo ir privataus sektoriaus organizacijos)	2024–2030

4.3. VIENINGAS ĮVAIZDIS IR BENDRA TURIZMO RINKODARA

Statistiniai rodikliai rodo, kad Klaipėdos regionas išsiskiria apgyvendinimo įstaigų ir vietų skaičiumi ir yra populiarus tarp Lietuvos gyventojų, tačiau vis dar neišnaudojamos atvykstamojo turizmo galimybės. Atvykstamasis turizmas ir pajamos iš jo yra esminis turizmo sektoriaus plėtros bei ekonominio augimo veiksnys, todėl Klaipėdos regiono turizmo sektoriaus vystymo priemonės tikslinga labiau orientuoti į atvykstamojo turizmo skatinimą, o tam reikia daug žinių rinkodaros ir komunikacijos srityje ir lėšų.

Klaipėdos regiono tarptautinio, nacionalinio ir regioninio lygmens su rinkodara susijusių dokumentų analizė parodė, kad didžiausios regiono problemos – mažas Klaipėdos regiono žinomumas tarptautinėse rinkose, nesukurtas vieningas Klaipėdos regiono bendras įvaizdis (prekės ženklas ir žinutė tikslinėms auditorijoms), trūksta vieningo ir efektyvaus regiono turizmo rinkodaros ir komunikacijos priemonių plano 1–2 metų laikotarpiui (rinkodaros ir kitų

priemonių planai yra labai jautrūs pasaulio įvykiams ir inovacijoms), tikslinėms auditorijoms nesukurti turizmo produktų (pasiūlymų) paketai.

Siekiant didinti Klaipėdos regiono, kaip turistinės vietovės, žinomumą ir gerinti įvaizdį, būtina atlikti rinkos tyrimus, diegti rinkodaros inovacijas ir įgyvendinti elektroninės rinkodaros projektus, vykdyti kompleksinę rinkodarą tikslinėse turizmo rinkose (kuriose tikimasi didžiausio efekto), bendradarbiauti regiono savivaldybėms įgyvendinant bendrus turizmo rinkodaros projektus. Vartotojų elgsenos tyrimais paremtas turizmo produktų ir paslaugų vartotojų segmentavimas sudarytų galimybę efektyvesniam tikslinių turizmo produktų ir paslaugų vystymui, tikslinei rinkodarai ir efektyvesniam lėšų panaudojimui.

Atlikus Klaipėdos regione apsilankiusių turistų apklausas, tikslinga kurti bendrą turizmo prekės ženklą ir bendrą komunikacijos stilių, formuojant Klaipėdos regiono, kaip turizmui patrauklios vietovės, įvaizdį.

Sparčiai augantis turizmo sektorius, didėjanti konkurencija tarp miestų, regionų, kaimyninių šalių skatina ieškoti naujų formų ir priemonių pritraukti lankytojus, kurti unikalų vietovės įvaizdį. Pasaulio turizmo rinkodaros ekspertai teigia, kad turizmo sektorius jau dabar turi pereiti prie visiškai naujų sprendimų, tiek kalbant apie vietovės patrauklumo strategijų peržiūrą ir adaptaciją prie naujos realybės, tiek apie naujus technologinius sprendimus, kurie turės įtakos rinkodaros veiksmams siekiant pritraukti ir išlaikyti skirtingų segmentų turistus iš tikslinių rinkų. Bendras prekės ženklas galėtų būti naudojamas ne tik turizmo srityje, bet ir formuojant bendrą regiono įvaizdį, skirtą talentų ir investicijų pritraukimui, todėl siūloma su jo kūrimu susijusią priemonę numatyti specializacijos „Paslaugų ekonomika“ veiksmų plane.

3 uždavinys – kurti išskirtinį Klaipėdos regiono darnaus jūrinio ir pakrančių turizmo įvaizdį ir kryptingai vykdyti turizmo rinkodaros veiklą.

5 lentelė. Siūlomos uždavinio priemonės

Eil. Nr.	Priemonė	Vykdytojas (partneriai)	Metai
1.	Užsienio turizmo rinkų analizė atliekant rinkų išlaidų ir naudos vertinimą; tikslinių užsienio rinkų atranka	Klaipėdos RTO	2022–2030
2.	Kompleksinės rinkodaros tikslinėse užsienio rinkose įgyvendinimas	Klaipėdos RTO	2023–2030
3.	Regiono turizmo rinkodaros ir komunikacijos strategijos parengimas	Klaipėdos RTO	2022–2026
4.	Reklamos kampanijų vietos ir užsienio rinkose (turistų pritraukimui ir sezoniškumo mažinimui) įgyvendinimas	Klaipėdos RTO ir savivaldybių turizmo informacijos centrai	2023–2030
5.	Klaipėdos regiono turizmo platformos sukūrimas	Klaipėdos RTO	2023–2023

Bendras (regiono mastu) įvaizdžio kūrimas ir rinkodara padėtų didinti Klaipėdos regiono išskirtinumą Lietuvoje ir žinomumą tarptautiniu mastu. Pvz., Meklenburgo–

Pomeranijos (Vokietija), Laplandijos (Švedija) ir Vakarų Švedijos regionai naudoja vieningus regionus reprezentuojančius prekių ženklus (žr. priedą Nr. 3) ir administruoja regiono turizmo skatinimui skirtas interneto svetaines (vastsverige.com, swedishlapland.com, www.off-to-mv.com/en).

Vietinio turizmo skatinimo rinkodaros priemonės ir toliau turi būti vykdomos savivaldybių lygiu (savivaldybių TIC).

4.4. BENDRŲ TURIZMO PRODUKTŲ KŪRIMAS

Pagrindinės turizmo inovacijos – tai nauji produktai ar paslaugos, pateikiant turistams tokią inovaciją, kuri leistų jiems patirti kažką naujo (pvz., gera emocinė patirtis), nesvarbu, ar tas produktas yra visai naujas, ar pritaikytas iš kito sektoriaus. Turizmo rinkos pokyčiai lemia nuolatinį naujų turizmo produktų ir paslaugų kūrimo procesą. Turizmo sektoriuje inovacijos sprendžia emocinius poreikius arba užtikrina, kad turistams būtų pasiūlyta nauja patirtis. Kuriant naują turizmo produktą ar paslaugą svarbūs šie aspektai: pagrindinio produkto tobulinimas, patogumo didinimas, nauji poreikiai ir diversifikacijos modeliai (pagrindinis turistinių vietovių rūpestis – užtikrinti, kad turistai kuo ilgiau pasilikėtų vietovėje, dažniausiai tai užtikrinti padeda pramogų įvairovė), informacinių technologijų pritaikymas (mobiliųjų technologijų ir socialinių tinklų galimybės), galimybė patirti išskirtinę paslaugą. Kūrybiškumas ir orientavimasis į klientą yra būtinas, norint turistinėse vietovėse sukurti inovatyvius produktus ir juos pasiūlyti turistams. Tai svarbu visoms Klaipėdos regiono suinteresuotoms šalims.

Turizmo produktas reikalauja visų suinteresuotų šalių bendradarbiavimo, kad turizmo produktas būtų integruotas ir pasiektas pagrindinis tikslas – turistų pasitenkinimas. Turistinės vietovės valdymo organizacija (DMO) gali daryti netiesioginę įtaką klientų produkto suvokimui rinkodaros ir skatinimo veiksmais, kurių imamasi siekiant pagerinti produktų ir paslaugų kokybę. DMO paprastai negali kontroliuoti turizmo produkto, bet turi pasikliauti suinteresuotomis šalimis, kurios gali pagerinti produktą. DMO gali inicijuoti turistinės vietovės produktų vertinimą. Turizmo produktų audito elementai:

- turizmo infrastruktūra ir paslaugos (traukos objektai, maitinimas ir apgyvendinimas, veiklos ir kt.);
- paveldas ir kultūra (tradicijos, paveldo objektai, menai, amatai, virtuvė);
- kraštovaizdis (kraštovaizdžio savybės, patrauklumas ir išskirtinumas; turizmo trasos ir takai, turistiniai maršrutai, pajūris, paplūdimiai);
- aplinka (miestų ir kaimo vietovių bendras vaizdas (įskaitant priežiūrą); parkai ir sodai, viešosios zonos);
- prieinamumas ir transportas (keliai, geležinkeliai, jūrų ir upių laivyba, oro jungtys; viešieji ir privatūs transporto paslaugų teikėjai);

- paslaugos lankytojams (rinkodaros priemonės ir informacijos teikimas; ženklai, automobilių stovėjimo aikštelių prieinamumas, viešieji tualetai ir kitos paslaugos; turizmo produktų ir paslaugų prieinamumas).

4 uždavinys – vystyti bendrus Klaipėdos regiono jūrinio ir pakrančių turizmo produktus.

6 lentelė. Siūlomos 4 uždavinio priemonės

Eil. Nr.	Priemonė	Vykdytojas (partneriai)	Metai
1.	Klaipėdos regiono jūrinio ir pakrančių turizmo produktų (kruizų, pramoginių laivų ir jachtų, paplūdimių, dviračių, vandens, pėsčiųjų turizmas) audito atlikimas	AKR, Klaipėdos RTO (regiono turizmo informacijos centrai)	2021–2025
2.	Jūrinio turizmo produkto sukūrimas ir populiarinimas	Klaipėdos RTO (regiono turizmo informacijos centrai)	2024–2030
3.	Paplūdimių ir pramogų jūros pakrantėse produkto sukūrimas ir populiarinimas	Klaipėdos RTO (regiono turizmo informacijos centrai)	2022–2030
4.	Dviračių turizmo produktų sukūrimas ir „EuroVelo“ trasos populiarinimas	Klaipėdos RTO (regiono turizmo informacijos centrai)	2022–2030
5.	Vandens turizmo produktų sukūrimas ir populiarinimas	Klaipėdos RTO (regiono turizmo informacijos centrai)	2023–2030
6.	Pėsčiųjų turizmo produktų sukūrimas ir populiarinimas	Klaipėdos RTO (regiono turizmo informacijos centrai)	2022–2030
7.	Pavieniams (solo) keliautojams ir lėtajam turizmui skirtų turistinių maršrutų Klaipėdos regione sukūrimas	Klaipėdos RTO (regiono turizmo informacijos centrai)	2022–2030
8.	Nišinio (ornitologinio, gastronominio, nardymo ir kt.) ir kultūrinio turizmo (kultūros kelių) sukūrimas ir populiarinimas turizmo produktų	Klaipėdos RTO (regiono turizmo informacijos centrai, viešojo ir privataus turizmo sektoriaus organizacijos)	2023–2030
9.	Užsienio rinkoms skirtų komercinių turizmo pasiūlymų (paketų) sukūrimas (nakvynė, maitinimas, ekskursijos ir kt.), bendradarbiaujant su kelionių organizatoriais, agentūromis ir informacijos centrais	Klaipėdos RTO (regiono turizmo informacijos centrai)	2022–2030

Produktų kūrimas apima ir infrastruktūrą (produktų auditas – regioniniu lygmeniu, infrastruktūra įgyvendinama savivaldybių lygmeniu).

Turizmo produktai turi atitikti Klaipėdos regiono viziją ir specializaciją, todėl visų produktų pagrindas – darnus jūrinis ir pakrančių turizmas. Pvz., vystant jūrinį turizmą dėmesys turėtų būti skiriamas ne tik kruiziniam turizmui, bet ir keltų, jachtų, pramoginių laivų, istorinių burlaivių regatoms, sporto veikloms jūroje. Tikslinėms užsienio rinkoms turi būti pristatyti tik unikalūs ir konkurencinių pranašumų turintys regiono turizmo produktai. Taip būtų formuojamas išskirtinis ir patrauklus Klaipėdos regiono įvaizdis. Turizmo produktai turi būti kuriami kūrybiškai, pasitelkiant inovacijas ir vystomi vadovaujantis darnumo principais. Svarbiausių turizmo produktų potencialas turi būti pagrįstas tikslinės rinkos poreikiais ir atitikti finansines galimybes.

4.5.KOMPLEKSINĖ TURIZMO INFRASTRUKTŪROS PLĖTRA

Conejo ir Woolliscroft (2015 m.) pabrėžia, kad turistinėje vietoje būtinas nuoseklus vietovės infrastruktūros gerinimas ir turizmo paslaugų plėtra, siekiant didinti turistų skaičių ir skatinti turistus ilgiau pabūti, aplankyti papildomus traukos objektus ir padidinti turistų išlaidas vietovėje. Regiono lygmeniu turizmo infrastruktūros vystymas turi atitikti Klaipėdos regioninę turizmo specializaciją, t. y. prioritetą teikiamas darnaus jūrinio ir pakrančių turizmo konkurencingumo didinimui.

Esamos situacijos analizė parodė, kad Klaipėdos regionas planavimo dokumentuose daug dėmesio skiria turizmo infrastruktūros plėtrai, tačiau labai trūksta aiškių prioritetų ir kompleksinio požiūrio į konkurencingų turizmo produktų kūrimui būtiną infrastruktūrą.

5 uždavinys – sukurti patrauklią turizmo aplinką vadovaujantis Klaipėdos regiono turizmo infrastruktūros plėtros prioritetais ir darnios plėtros principais.

7 lentelė. Siūlomos 5 uždavinio priemonės

Eil. Nr.	Priemonė	Vykdytojas (partneriai)	Metai
1.	Dviračių turizmo tinklo plėtra	Klaipėdos regiono savivaldybės (Klaipėdos RTO)	2021–2030
2.	Kruizinių laivų turizmo infrastruktūros plėtra	Klaipėdos regiono savivaldybės (, KVJUD, Klaipėdos RTO)	2021–2030
4.	Keltų infrastruktūros plėtra ir naujų keltų kryptų vystymas	Klaipėdos regiono savivaldybės (Klaipėdos RTO)	2021–2030
5.	Naujų turizmo traukos objektų ir infrastruktūros kūrimas	Klaipėdos regiono savivaldybės (Klaipėdos RTO)	2021–2030
6.	Mėlynosios vėliavos paplūdimių plėtra	Klaipėdos regiono savivaldybės (Klaipėdos RTO)	2021–2030

7.	Laivybos plėtra vidaus ir išorės vandenyse (uostų, krantinių rekonstrukcija ir statybos darbai, reguliarus laivų ir keltų grafikas)	Klaipėdos regiono savivaldybės (Klaipėdos RTO)	2021–2030
----	---	--	-----------

Regioniniu lygiu didžiausias dėmesys turi būti skiriamas tos infrastruktūros plėtrai, kuri jungia dvi ar daugiau savivaldybių, nes regioninis turizmas – tai efektyvesnis ir racionalesnis turimų išteklių panaudojimas produktų sukūrimui ir tinklaveikos platformų stiprinimas, kuris leidžia padidinti regiono konkurencingumą. Dėmesys turi būti skiriamas darnai ir aplinkai planuojant infrastruktūros plėtrą.

Pagrindiniai turizmo poveikio rodikliai:

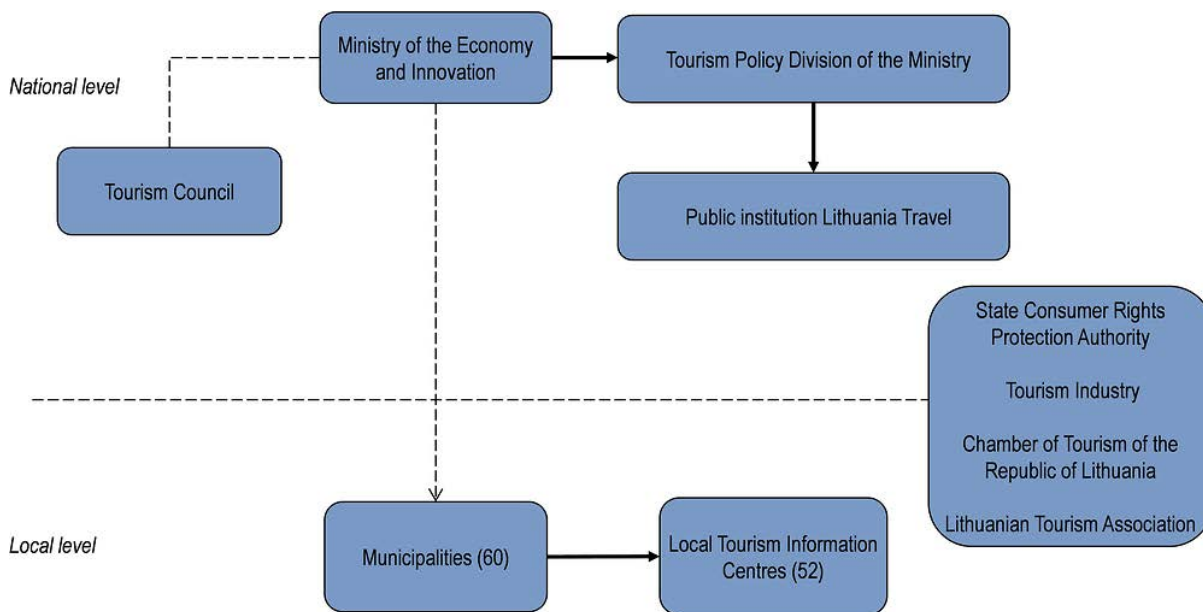
- turistų pasitenkinimo indeksas, proc.;
- regiono žinomumo rodiklis, proc.;
- turistų išlaidų augimas, proc.
- turistų nakvynių skaičiaus augimas, proc.

PRIEDAI

Priedas Nr. 1

Parengta pagal OECD (www.oecd-ilibrary.org)

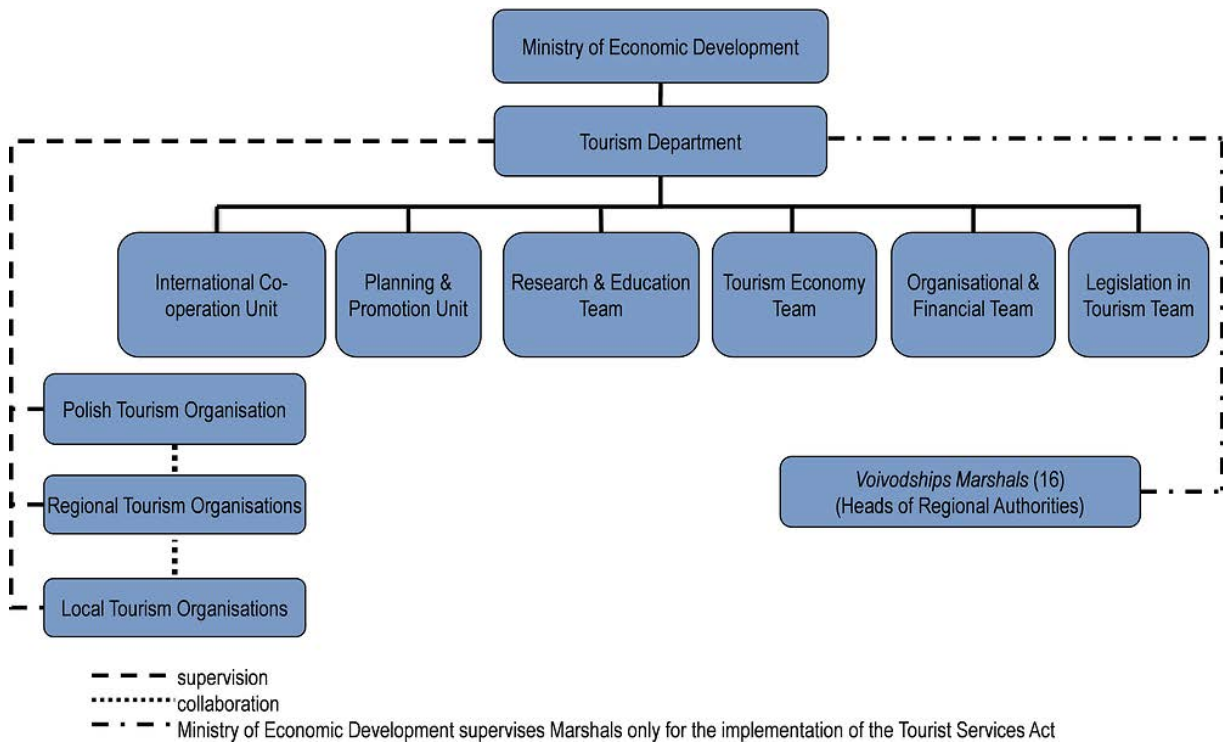
Lietuva: turizmo įstaigų organizacinė schema

Source: OECD, adapted from the Ministry of the Economy and Innovation, 2020

Lietuvoje turizmo organizacijų regioniniu lygmeniu nėra.

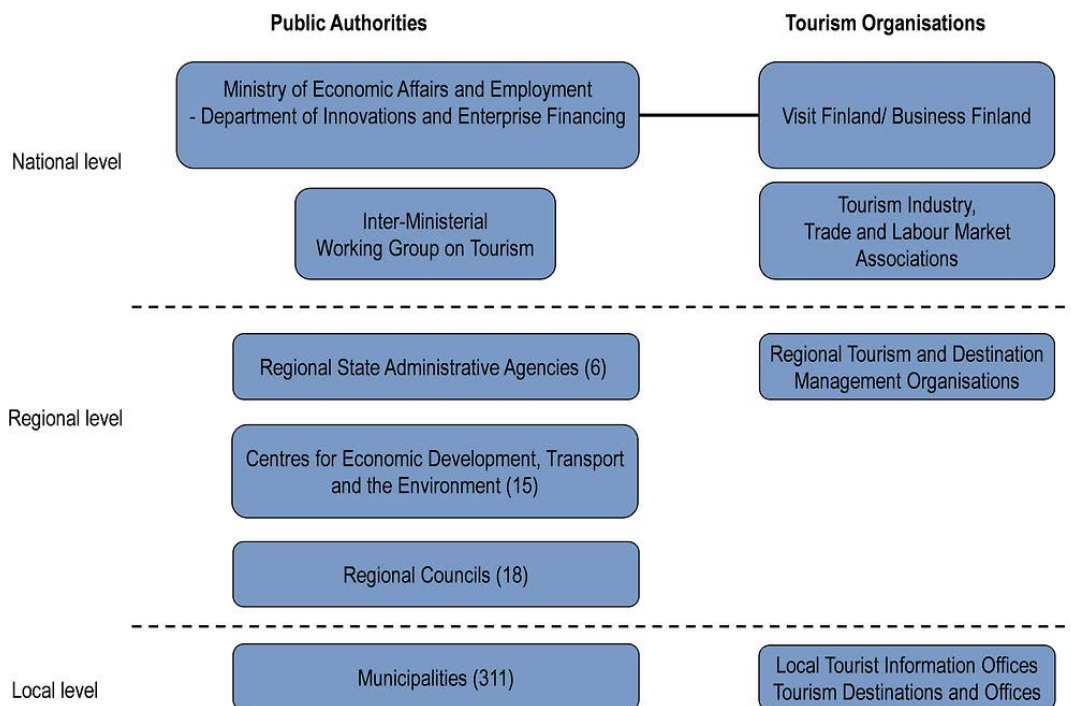
Lenkija: turizmo įstaigų organizacinė schema

Source: OECD, adapted from the Ministry of Economic Development, 2020

Regioninės turizmo organizacijos (angl. „Regional Tourism Organisations“ – RTO) yra organizacijos, kuriose bendradarbiauja valdžios institucijos ir turizmo pramonė. Pagrindinės bendradarbiavimo sritys – rėmimas ir rinkodara šalies viduje ir užsienyje. RTO teisinis statusas – asociacija. Be reklamos – RTO vaidmuo apima turizmo informacinių sistemų veikimo ir plėtros palaikymą, turizmo infrastruktūros plėtros ir modernizavimo planų inicijavimą, vertinimą ir palaikymą bei bendradarbiavimą su Lenkijos turizmo organizacija (angl. „Polish Tourism Organisation“).

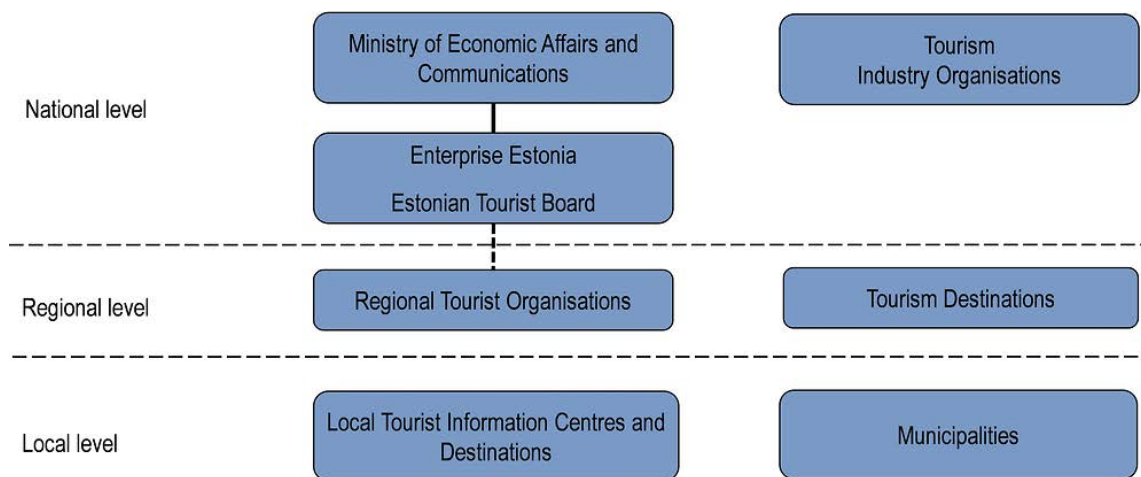
Suomija: turizmo įstaigų organizacinė schema

Source: OECD, adapted from the Ministry of Economic Affairs and Employment, 2020

Regioniniu lygmeniu ekonominės plėtros, transporto ir aplinkos centrai (angl. „Centres for Economic Development, Transport and the Environment“) (toliau – ELY centrai) teikia finansines, patariamąsias, konsultavimo ir mokymo paslaugas turizmo įmonėms, nes jų užduotis – skatinti regionų konkurencingumą, gerovę ir darnią plėtrą. Regioninės tarybos (angl. „Regional Councils“) taip pat teikia paramą turizmo plėtros projektams, bendrai rinkodarai, konsultavimo paslaugoms, mokymams ir tyrimams. Veikia apie 70 regioninių turizmo organizacijų, kurių tikslai, užduotys ir nuosavybės struktūra skiriasi.

Estija: turizmo įstaigų organizacinė schema

Source: OECD, adapted from the Ministry of Economic Affairs and Communications, 2020.

Regioniniu lygmeniu apskrities plėtros centrai (angl. „County Development Centres“) užsiima turizmo informacijos valdymu, sklaida ir plėtojimu. Kai kuriose apskrityse centrai valdo turizmo informacijos centrus (angl. „Tourist Information Centres“) ir įdarbina specialius turizmo koordinatorius. Centrai bendradarbiauja su Estijos turizmo valdyba (angl. „Estonian Tourism Board“), regioniniais turizmo fondais (angl. „Regional Tourism Foundations“) ir vietos verslu. Didesniuose miestuose, pvz., Taline, kai kurios vietos valdžios institucijos sukūrė specifines turizmo plėtros struktūras. Vietos savivaldybės ir įmonės, taip pat pagrindiniai uostai, tokie kaip Talino uostas ir Talino oro uostas, investuoja į turizmo infrastruktūrą ir paslaugų plėtrą.

Klaipėdos regiono savivaldybių specializacija pagal strateginius dokumentus

	ESAMA SPECIALIZACIJA	NORIMA SPECIALIZACIJA
Klaipėdos m. sav.	Kultūrinis, pajūrio ir jūrinis turizmas	Kultūrinis, pajūrio ir jūrinis, aktyvus, miesto, sveikatinimo ir dalykinis turizmas
Klaipėdos r. sav.	Pamario, kaimo ir aktyvus turizmas	Pajūrio ir jūrinis, vandens ir aktyvus turizmas
Kretingos r. sav.	Kultūrinis ir aktyvaus poilsio turizmas	Kultūrinis ir aktyvaus poilsio turizmas
Neringos sav.	Pajūrio kurortinis, vandens, kultūrinis ir gamtinis turizmas	Pajūrio kurortinis, aktyvus, gamtinis ir sveikatingumo turizmas
Palangos m. sav.	Pajūrio kurortinis, aktyvus ir kultūrinis turizmas	Pajūrio kurortinis, sveikatingumo ir dalykinis turizmas
Skuodo r. sav.	Kultūrinis turizmas	Kultūrinis ir gamtinis turizmas
Šilutės r. sav.	Vandens ir kaimo turizmas	Kultūrinis, gamtinis ir vandens turizmas

Vokietijos Meklenburgo–Pomeranijos regiono prekės ženklas

Švedijos Laplandijos regiono prekės ženklas

Vakarų Švedijos regiono ir regiono DMO prekės ženklas

LITERATŪRA

1. 2021–2030 m. Nacionalinis pažangos planas.
Prieiga internete: <https://lrv.lt/lt/aktuali-informacija/xvii-vyriausybe/strateginis-valdymas/2021-2030-m-nacionalinis-pazangos-planas> [2020-12-07].
2. Beritelli, P., Bieger, T., & Laesser, C. (2014). The new frontiers of destination management: applying variable geometry as a function-based approach. *Journal of Travel Research*, 53(4), 403–417.
3. Beritelli, P., Buffa, F., & Martini, U. (2015). The coordinating dmo or coordinators in the dmo? – an alternative perspective with the help of network analysis. *Tourism Review*, 70(1), 24–42.
4. Conejo, F. & Wooliscroft, B. (2015). Brands defined as semiotic marketing systems. *Journal of Macromarketing*, 35(3). 287–301.
5. Darnaus ir konkurencingo Europos turizmo darbotvarkė.
Prieiga internete: <https://eur-lex.europa.eu/lexuriserv/lexuriserv.do?uri=celex:52007dc0621:lt:html> [2020-12-07].
6. Drius, M., Bongiorno, L., Depellegrin, D., Depellegrin, D., Menegon, S., Pugnetti, A. & Stifter, S. (2018). Tackling challenges for Mediterranean sustainable coastal tourism: an ecosystem service perspective. *Science of The Total Environment*, 652, 1 302–1 317.
7. ES ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo plėtojant pakrančių ir jūrų turizmą strategija.
Prieiga internete: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lt/txt/html/?uri=celex:52014dc0086&from=en> [2020-12-07].
8. Coastal zones policy alternatives impacts on European coastal zones 2000–2050 (2011).
Prieiga internete: <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/coastal-zones-policy-alternatives-impacts-european-coastal-zones-2000-2050> [2021-02-07].
9. Galimybių studija „Turizmo sektoriaus analizė bei strateginės plėtros kryptys“ (2019).
10. Klaipėda 2030: ekonominės plėtros strategija ir įgyvendinimo veiksmų planas (2018).
11. Klaipėdos miesto darnaus judumo planas (2017).
12. Klaipėdos regiono specializacijos kryptys.
Prieiga internete: <http://www.nrp.vrm.lt/lt/regionu-pletros-programu-ir-planu-rengimas/npp-rodikliu-analize-ir-specializacija/268> [2020-12-16].
13. Klaipėdos regiono turizmo ir žemės ūkio sektorių plėtros studija (2019).
14. Klaipėdos regiono turizmo rinkodaros 2016–2022 m. strategija (2016).
15. Klaipėdos uosto statistika.
Prieiga internete: <https://www.portofklaipeda.lt/uosto-statistika> [2020-12-11].

16. Laivybos kliūčių šalinimo Kuršių mariose galimybių studija (2020).
17. Latvijos statistikos departamentas.
Prieiga internete: <<http://data1.csb.gov.lv>> [2021-02-28].
18. Lietuvos statistikos departamentas.
Prieiga internete: <<https://osp.stat.gov.lt/turizmas>> [2021-02-28].
19. Lietuvos turizmo 2014–2020 m. plėtros programa (2016).
Prieiga internete: <https://eimin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/turizmas/lietuvos-turizmo-pletros-programa> [2020-12-13].
20. Lynn, J., C., Botha, N., M. & Myles, P. (2019). A curriculum framework for undergraduate coastal and marine tourism university programs. *Tourism in marine environments*, 14(4), 249–264.
21. LR bendrasis planas „Lietuva 2030“.
Prieiga internete: <http://www.bendrasisplanas.lt/> [2020-12-03].
22. Morrison, M. A. (2019). *Marketing and managing tourism destinations* (2nd ed.). Abingdon, Oxon: Routledge.
23. Muziejų statistika.
Prieiga internete: <https://lrkm.lrv.lt/lt/veikla/kulturos-statistika/muzieju-statistika/> [2020-12-10].
24. Neringos savivaldybės darnaus judumo strateginis planas (2018).
25. Palangos miesto darnaus judumo planas (2017).
26. Pearce, D. G. (2015). Destination management in new zealand: structures and functions. *Journal of destination marketing and management*, 4(1), 1–12.
27. Pechlaner, H., Zacher, D., Eckert, C., & Petersik, L. (2019). Joint responsibility and understanding of resilience from a dmo perspective – an analysis of different situations in bavarian tourism destinations. *International journal of tourism cities*, 5(2), 146–168.
28. Pikkemaat, B., Peters, M., & Chan, C. S. (2018). Needs, drivers and barriers of innovation: the case of an alpine community–model destination. *Tourism management perspectives*, 25, 53–63.
29. Profile and business plan for the Baltic sea tourism center (2018).
30. Regioninė galimybių studija „Vakarų krantas“ (2014).
31. Sheehan, I., Vargas-Sánchez, A., Presenza, A., & Abbate, T. (2016). The use of intelligence in tourism destination management: an emerging role for DMOs. *International Journal Of Tourism Research*, 18(6), 549–557.
32. Study in support of policy measures for maritime and coastal tourism at EU level (2013).
Prieiga internete:
https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/docs/body/study-maritime-and-coastal-tourism_en.pdf [2021-02-10].
33. Sustainable tourism development in the Baltic sea region post 2020 (2020).

34. Tegar, D. and Gurning, R.O.S. (2018). Development of marine and coastal tourism based on blue economy. *International Journal of Marine Engineering Innovation and Research* 2(2).
35. The changing faces of Europe's coastal areas (2006).
Prieiga internete: https://www.eea.europa.eu/publications/eea_report_2006_6
[2021-02-09].
36. The impact of tourism on coastal areas: regional development aspects (2008).
Prieiga internete:
<https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/docs/body/the_impact_of_tourism_en.pdf> [2021-02-08].
37. Turistų lankomiausias žemynas – Europa. Nauja turizmo politika.
Prieiga internete: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lt/txt/html/?uri=celex:52010dc0352&from=en>> [2020-12-07].
38. UNWTO guidelines for institutional strengthening of destination management organizations (DMOs) (2019).
Prieiga internete:<<https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284420841>>
[2020-12-05].
39. UNWTO (2019). UNWTO tourism definitions.
Prieiga internete: <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284420858>
[2020-12-05].
40. VšĮ „Keliauk Lietuvoje“ vietinio turizmo tyrimo ataskaita (2020).
Prieiga internete: <https://www.lithuania.travel/lt/news/vietinio-turizmo-tyrimas>
[2020-12-12].
41. Zehrer, A., Raich, F., Siller, A. & Tschiederer, A. (2014). Leadership networks in destinations. *Tourism Review*, 69(1). 59–73.

**KLAIPĖDOS REGIONO SPECIALIZACIJOS
STRATEGIJOS IKI 2030 M.**

**PAŽANGIOS PRAMONĖS EKONOMIKOS KRYPTIES
APRAŠOMOJI DALIS**

TURINYS

1. Klaipėdos regiono specializacijos krypties „Pažangios pramonės ekonomikos“ koncepcija.....	3
2. Klaipėdos regiono pramonės tendencijos.....	6
3. Klaipėdos regiono pramonės skaitmeninė transformacija.....	22
4. Su jūrine ekonomika ir bioekonomika susijusios pažangios pramonės plėtra	22
4.1. Pažangios pramonės potencialas jūrinės ekonomikos kontekste	23
4.2. Pažangios pramonės potencialas bioekonomikos kontekste	28
5. Lietuvos pažangios pramonės ekonomiką skatinančios investicijų kryptys.....	33
PRIEDAI	37
Lentelių ir grafikų sąrašas	37
Bioekonomikai priskiriami sektoriai	39

1. Klaipėdos regiono specializacijos krypties „Pažangios pramonės ekonomikos“ koncepcija

Regioninė specializacija – regiono plėtros kryptį ir jų įgyvendinimo priemonių visumą, koncentruojant žmogiškąjį ir finansinį kapitalą į produktyviausias ir perspektyviausias ekonominės plėtros sritis. Regioninės specializacijos įgyvendinimas apima specializuotą infrastruktūrą, tyrimus, švietimo ir kvalifikacijos kėlimo programas, informacijos sklaidą, rinkodarą ir privačių investicijų pritraukimą, verslo iniciatyvų palaikymą¹.

Pagrindinis Lietuvos vizijos dokumentas, kuriame atsispindi pamatinėmis valstybės ir visuomenės vertybėmis grįsta valstybės erdvinė raida iki 2050 m. yra 2020 m. birželio 4 d. LR Seimo patvirtintas nutarimas Nr. XIII-3021 „Dėl Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano valstybės teritorijos erdvinio vystymo kryptį ir teritorijos naudojimo funkcinių prioritetų patvirtinimo“ (toliau – LR BP). Šio dokumento tikslas – atsižvelgiant į geopolitinius, ekonominius, socialinius procesus ir pasaulio klimato kaitos kontekstą, užtikrinti sklandų šalies vidinių sistemų ir elementų funkcionavimą, išsaugoti ir išryškinti šalies tapatumą (identitetą) Europos kontekste, sukurti konkurencingos valstybės pagrindus.

LR BP nuostatose yra numatyta, kad regionų vystymo ir planavimo procesai turėtų būti grindžiami specializacija, konkurencinių pranašumų išgryninimu, kompetencijų telkimu ir tarpregioninių sinergijų paieška, nes sinergijų identifikavimas ir partnerystės, teikiant nacionalinio ar regioninio lygmens paslaugas, padeda efektyviau naudoti viešuosius finansinius, administracinius ir žmogiškuosius išteklius. Atskirų regionų specializacijomis grįstas teritorinis planavimas sumažintų regionų tarpusavio konkurenciją dėl viešųjų finansinių išteklių, padėtų išvengti funkcijų dubliavimo gretimose teritorijose ir sutaupyti viešųjų finansinių, žmogiškųjų ir administracinių išteklių, kuriuos galima būtų koncentruotai nukreipti pasirinktos specializacijos linkme.

Atsižvelgiant į LR BP ir kitų šalies strateginių dokumentų, tokių kaip Valstybės pažangos strategija „Lietuva 2030“, nuostatas, 2020 m. rugsėjo 9 d. LR Vyriausybė patvirtino **2021–2030 m. Nacionalinį pažangos planą** (toliau – NPP), kuriuo siekiama nustatyti pagrindinius valstybėje siekiamus pokyčius ateinantį dešimtmetį, kurie užtikrintų pažangą socialinėje, ekonominėje, aplinkos bei saugumo srityse, ir sutelkti finansavimo šaltinius šiems pokyčiams įgyvendinti. Šiame plane kaip vienas iš strateginių tikslų yra numatytas siekis tvariai ir subalansuotai vystyti Lietuvos teritoriją bei mažinti regioninę atskirtį. Šio tikslo aktualumą suponuoja tai, jog šiuo metu esamų regioninių centrų potencialas ir specializacija nebeatitinka gyventojų poreikių, todėl reikia siekti geografiškai subalansuoto ekonomikos vystymosi, remiantis išgrynintomis regionų specializacijomis.

¹ Lietuvos regioninės politikos baltoji knyga darniai ir tvariai plėtrai, 2017–2030 m., https://vrm.lrv.lt/uploads/vrm/documents/files/LT_versija/Naujienos/Regionines_politikos_baltoji_knyga_20171215.pdf

Pagrindinis įstatymas, reglamentuojantis nacionalinės regioninės politikos tikslus, jų įgyvendinimo uždavinius, regioninės plėtros skatinimo priemones yra **LR regioninės plėtros įstatymas**, patvirtintas LR Seimo 2000 m. liepos 20 d. Nr. VIII–1889 (aktuali redakcija 2020 m. rugsėjo 1 d.). Šiame įstatyme nurodoma, jog siekiant tolygios ir tvarią plėtros visoje valstybės teritorijoje yra būtina skatinti regionų prisitaikymą prie kintančių ekonominės ir socialinės aplinkos sąlygų, išnaudojant ir stiprinant kiekvieno regiono konkurencinį pranašumą ir kompetenciją.

Atsižvelgiant į nacionalinės regioninės politikos pokyčius, Klaipėdos miesto savivaldybė, siekiant išsigryninti miesto ekonomines plėtros kryptis bei į jas sutelkti ribotus išteklius, jau nuo 2016 m. lapkričio mėnesio iniciavo strateginio dokumento „**Klaipėda 2030: ekonominės plėtros strategija ir įgyvendinimo veiksmų planas**“² (toliau – KEPS2030) rengimą. Šioje strategijoje nustatyta ambicija Klaipėdos miestui iki 2030 m. tapti pasaulinio lygio mėlynosios ekonomikos ir sparčių sprendimų miestu. Siekiant šią viziją ir ekonominę ambiciją paversti realybe, išskirtos 4 miesto ekonominės plėtros kryptys: jūrinė ekonomika, bioekonomika, pažangios pramonės ekonomika ir kūrybinių industrijų bei paslaugų ekonomika.

Pažangios pramonės ekonomikos krypties aprašyme numatoma, kad Klaipėdos miestas iki 2030 m. siekia tapti „Pramonė 4.0“ kompetencijų centru, kurio specializacija būtų automatizacijos sprendimų kūrimas ir diegimas. Taip pat siekiama Klaipėdos mieste skatinti aukštos pridėtinės vertės elektrinių automobilių komponentų, autonominių sistemų, robotų ir su robotika susijusių prietaisų, plastiko ir netaršios chemijos produkcijos gamintojų bei su suskystintų gamtinių dujų (toliau – SGD) technologijų panaudojimu susijusių pramonės įmonių kūrimąsi. Tai rodo, kad KEPS2030 kontekste pažangios pramonės ekonomika suprantama kaip *sektorius, apimantis pramonės įmones, kurios kuria (ir gamina) automatizacijos sprendinius, ir aukštą pridėtinę vertę kuriančias įmones, veikiančias elektrinių automobilių komponentų, autonominių sistemų, robotų ir su robotika susijusių prietaisų, plastiko ir netaršios chemijos produkcijos gamintojų bei su SGD technologijų panaudojimu susijusiose pramonės šakose.*

Tačiau kitoje KEPS2030 vietoje, grafiškai atvaizduojant Klaipėdos ekonominės plėtros strategijos modelį, nurodoma, kad „Pažangios pramonės ekonomikos“ kryptis apima *aukštos pridėtinės vertės elektros įrangos ir transporto priemonių gamybą bei automatizacijos sprendimų kūrimą ir taikymą logistikoje, transporte bei pramonėje*, kas, lyginant su pirmiau dokumente pateiktos sąvokos „pažangios pramonės ekonomika“ apimtimi, yra kur kas siauresnė formuluotė, į ją neįtraukti visi minėti prioritetiniai pramonės sektoriai, tačiau įtrauktas logistikos ir transporto sektorius, kurie nepriskiriami pramonei.

² https://www.klaipeda.lt/data/public/uploads/2018/04/klaipedos-miesto-ekonomines-pletros-strategija-ir-veiksmu-planas_lt_v1.01.pdf

KEPS2030 tikslui „Tapti pažangios pramonės kompetencijų centru“ pasiekti yra nustatytas vienas uždavinys – sudaryti sąlygas aukštos pridėtinės vertės gamybos plėtrai, nedetalizuojant pramonės sektorių. Šio uždavinio pasiekimas bus matuojamas apdirbamosios gamybos sektoriaus pridėtine verte darbuotojui (Eur) ir apdirbamosios gamybos sektoriaus darbuotojų skaičiumi (Eur). Šiam uždaviniui spręsti yra numatytos 6 veiklos:

1. įsteigti automatizacijos ir skaitmenizacijos sprendimų plėtros kompetencijų centrą, orientuotą į sprendimų kūrimą pramonei, transportui ir logistikai;
2. skatinti vietinių įmonių elektrinio transporto priemonių gamybą, vykdant ikiprekybinius pirkimus ir atnaujinant Klaipėdos autobusų parką;
3. pritraukti SGD varomų transporto priemonių (lokomotyvų, sunkvežimių, autobusų) gamintojų;
4. kurti elektrinio transporto priemonių klasterį;
5. sukurti Klaipėdos regione elektriniam transportui pritaikytą infrastruktūrą;
6. plėtoti inovatyvių produktų kūrimą ir gamybą.

Galima teigti, kad tokios veiklos kaip elektrinio transporto priemonių klasterio kūrimas ar elektriniam transportui pritaikytos infrastruktūros kūrimas mažai tiesiogiai siejasi su apdirbamosios gamybos sektoriaus kuriamą pridėtine verte ar darbuotojų skaičiumi. Taip pat planuojamose veiklose niekaip neatsispindi automatizacijos sprendimų kūrimo ir taikymo pramonėje (tuo labiau logistikoje ir transporte) progreso.

Siekiant suvienyti Klaipėdos regiono pastangas ir veiksmus nustatant Klaipėdos regiono specializacijos plėtros kryptis, 2017 m. rugpjūčio 8 d. Klaipėdos miesto, Klaipėdos rajono, Kretingos rajono, Neringos, Palangos miesto, Skuodo rajono ir Šilutės rajono savivaldybės pasirašė **rezoliuciją dėl Klaipėdos regiono specializacijos**, kuria buvo nutarta suvienyti pastangas ir veiksmus identifikuojant Klaipėdos regiono ekonominę specializaciją ir įvertinant jo ekonominės plėtros potencialą ir iššūkius, konsoliduojant savivaldybių turimus žmogiškuosius, materialinius, organizacinius ir finansinius išteklius.

2017 m. gruodžio 19 d. Klaipėdos regiono plėtros taryba, atsižvelgusi į Klaipėdos miesto savivaldybės įdirbį rengiant miesto ekonominio proveržio kryptis, priėmė sprendimą Klaipėdos regiono ekonominės specializacijos pagrindu laikyti tuo metu rengiamoje KEPS2030 nustatytas plėtros kryptis, prie jų prijungiant regionui svarbius turizmo ir žemės ūkio sektorius. Šio posėdžio metu buvo identifiкуotos **6 Klaipėdos regiono potencialios specializacijos kryptys**:

- 1) jūros ekonomika;
- 2) bioekonomika;
- 3) pažangios pramonės ekonomika;
- 4) kūrybinė ir paslaugų ekonomika;
- 5) darnus pakrančių ir jūros turizmas;

6) inovatyvus ekologinis žemės ūkis.

2018 m. sausio 9 d. Klaipėdos regiono plėtros tarybos protokole Nr. 51/3P-1 įvardyta, kad Klaipėdos regiono **pažangios pramonės ekonomikos kryptis** apima:

- *automatizacijos sprendimų plėtros kompetencijų centro steigimą bei sprendimų kūrimą, kurie bus pritaikomi pramonės, logistikos ir transporto sektoriuose, ir*
- *aukštos pridėtinės vertės elektros įrangos, autonominių sistemų, robotų ir su robotika susijusių prietaisų gamybą.*

Apibendrinant galima teigti, jog vadovaujantis šiuo protokolu, „pažangios pramonės“ koncepcija Klaipėdos regiono specializacijos kontekste apima: **(1) pramonės automatizaciją bei (2) aukštos pridėtinės vertės elektros įrangos, autonominių sistemų, robotų ir su robotika susijusių prietaisų gamybos sektorius.**

Nustatytos specializacijos kryptys toliau buvo analizuojamos ir gryninamos atskirų darbo grupių (ekspertų) susitikimų metu, taip pat atliekant Klaipėdos regiono turizmo ir žemės ūkio sektorių plėtros studiją, kuri turėjo padėti identifikuoti numatytą turizmo ir žemės ūkio sektorių ekonominės specializacijos kryptis, kuriančias didžiausią pridėtinę vertę ir ekonominę naudą.

2018 m. kovo mėnesį, siekiant išsigryninti Klaipėdos regiono sumanios specializacijos kryptis, įvyko Pramonės tematinės grupės susitikimas, kurio metu buvo nutarta, kad Klaipėdos regiono specializacijos pažangios pramonės ekonomikos krypties plėtojamos sritys galėtų būti:

- logistikos sektoriaus kompetencijos centrų kūrimas ir vystymas;
- savarankiško uosto sistemų, logistikos sprendimų kūrimas ir vystymas;
- didžiųjų duomenų saugojimas ir apdorojimas.

Tačiau šios trys kryptys tiesiogiai su pramonės sektoriumi yra nesusijusios ar susijusios tik netiesiogiai per galimą pažangių technologijų sprendinių kūrimą ir taikymą pramonės sektoriuose. Taip pat šios kryptys mažai koreliuoja su Klaipėdos regiono plėtros tarybos protokole užfiksuota pažangios pramonės koncepcijos samprata.

Išanalizavus šiuos dokumentus ir jų nuostatas, galima teigti, kad šiuo metu nėra aiškaus sutarimo, ką apima Klaipėdos regiono specializacijos krypties „pažangios pramonės ekonomika“ koncepcija, kokios yra prioritetingos pramonės vystymosi sritys, kokių pramonės sektorių plėtra bus grindžiamas Klaipėdos regiono ateities vystymasis.

2. Klaipėdos regiono pramonės tendencijos

Užsienio šalių pateikiamuose šaltiniuose³ „pažangi pramonė“ yra apibūdinama įvairiai. Šis terminas yra naudojamas apibūdinti: 1) naujas ir kylančias pramonės šakas,

³ <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/us/Documents/manufacturing/us-indprod-deloitte-and-council-on-competitiveness-advanced-tech-report.pdf>

tokias kaip aviacija ar kosmoso pramonė, 2) pramonės šakas, kurios kuria naujesnius ir geresnius produktus, pasitelkdamos pažangias gamybos technologijas, 3) pramonės sektorius, pasižymintis greitu mokslo rezultatų ir technologijų perkėlimu į gamybos procesus ir produktus, 4) bet kurį pramonės sektorių, kuris pasižymi technologine pažanga ir inovacijomis.

Apibendrinus visas koncepcijas, galima išskirti kelis bendrus bruožus, kurie apibūdina „pažangios pramonės“ terminą. Pažangia pramone galima laikyti pramonę, kuriai būdinga:

1. produkcijos imlumas intelektinei nuosavybei ir skaitmeninių sprendimų komponentams;
2. įtinklinimas į tarptautinės vertės grandines;
3. intensyvi mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros (toliau – MTEP) veikla;
4. bendradarbiavimas su mokslo sektoriumi;
5. didelė aukštos kvalifikacijos gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos, meno / dizaino ir matematikos (toliau – STEAM) srityje darbuotojų dalis.

Pažangi pramonė nuo tradicinės skiriasi šiais aspektais:

- gamybos strategija: masinė produkcija palyginti su į vartotoją orientuota produkcija;
- organizacinė struktūra: hierarchinė palyginti su plokščia, pasižyminti informacijos ir žinių sklaida;
- žmogiškieji ištekliai: nekvalifikuoti ar žemos kvalifikacijos darbuotojai palyginti su vidutinės ir aukštos kvalifikacijos darbuotojais;
- darbuotojų išsilavinimas: vidurinis, profesinis išsilavinimas arba įgūdžiai darbo vietoje palyginti su technologinės pakraipos aukštuoju išsilavinimu;
- gamybos technologijos: liejimas, suvirinimas, litavimas, lipdymas, spausdinimas ir pan. palyginti su adityvia gamyba⁴, 3D spausdinimu, medžiagos nusėdimu ir pan.;
- MTEP veikla: investicijos į gamybą palyginti su investicijomis į MTEP ir pan.

Siekiant išgryninti Klaipėdos regiono specializacijos krypties „pažangios pramonės ekonomika“ uždavinius ir veiklas toliau analizuojant pramonės tendencijas, „pažangios pramonės“ sąvoka bus naudojama atsižvelgiant į tarptautinę praktiką ir pirmiau išvardytus požymius, leidžiančius nustatyti pažangios pramonės skatinimo sritis.

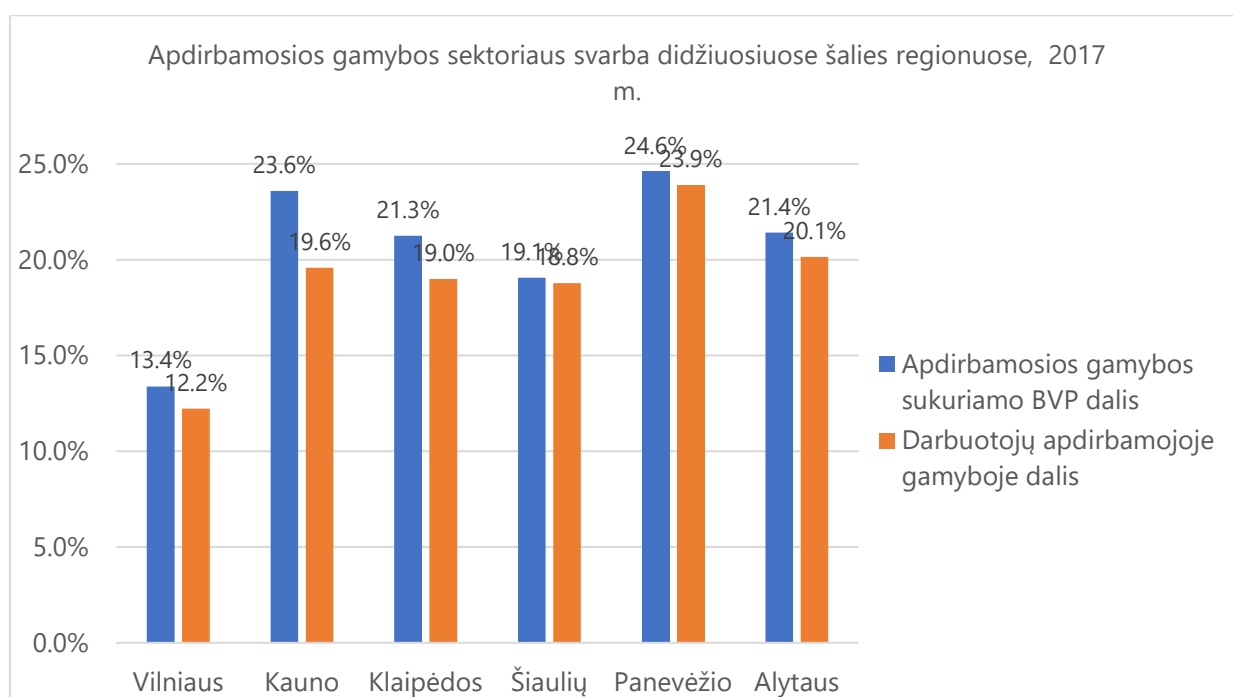
https://www.mckinsey.com/~media/mckinsey/dotcom/client_service/Aerospace%20and%20Defense/How_can_the_US_advanced-industries_sector_maintain_its_competitiveness.ashx
<https://www.brookings.edu/research/americas-advanced-industries-what-they-are-where-they-are-and-why-they-matter/#/M10420>

<https://www.nist.gov/system/files/documents/2017/05/09/advanced-manuf-papers.pdf>

⁴ Terminas „adityvi gamyba“ apibrėžia technologijas, kurias naudojant kuriami objektai pagal nuoseklaus sluoksniavimo techniką. Šiuo būdu pagaminti produktai gali būti taikomi įvairių gamybos ciklų metu, tiek priešgamybinei (t. y. greitų prototipų) plataus masto (greitos gamybos) produkcijai, tiek mechaninio apdirbimo ar pogaamybinio apdirbimo srityje.

Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2017 m. Klaipėdos regione beveik ketvirtadalis BVP buvo sukurtas pramonės sektoriuje – 24,6 proc. arba 1,2 mlrd. Eur. Nors tai nėra pats didžiausias šio regiono sektorius, svarbiausią vaidmenį šioje regione turi prekybos, transporto, apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų sektoriai, sukuriantys 37,3 proc. viso regiono BVP, tačiau pramonės sektorius išlieka itin svarbi šio regiono ekonomikos augimą lemianti sritis.

Didžiąją dalį regiono pramonės BVP sukuria konkrečiai apdirbamosios gamybos srityje veikiančios įmonės. Apdirbamoji gamyba 2017 m. sukūrė 1,04 mlrd. Eur, t. y. 21,3 proc. regiono BVP, joje dirbo 19 proc. regiono darbuotojų. Tai yra 0,6–4,9 procentiniais punktais mažiau nei kituose lyderiaujančiuose pramonės regionuose: Kauno regione, Alytaus regione ir Panevėžio regione.

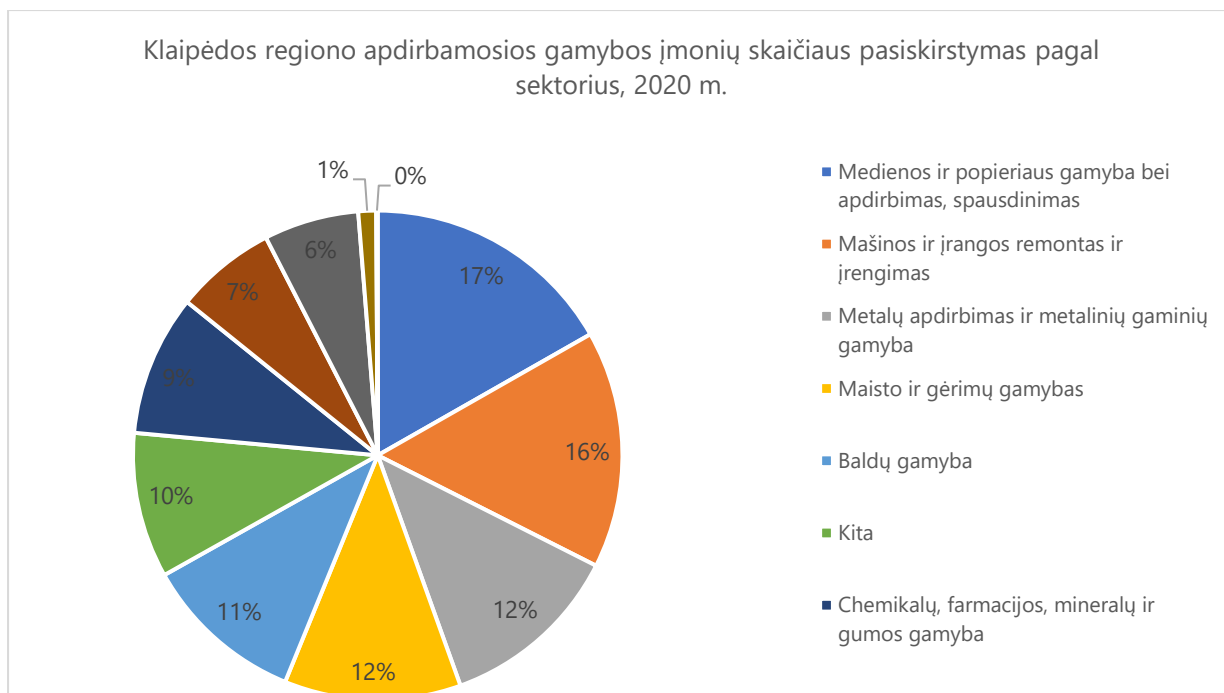

1 grafikas. Apdirbamosios gamybos sektoriaus svarba didžiuosiuose Lietuvos regionuose pagal sukuriama BVP ir darbuotojų dalį (šaltinis: parengta autorių pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Klaipėdos regione apdirbamosios gamybos sektorių 2020 m. sudarė 1 018 apdirbamosios gamybos įmonių. Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2019 m. apdirbamojoje gamyboje dirbo 28 111 gyventojų.

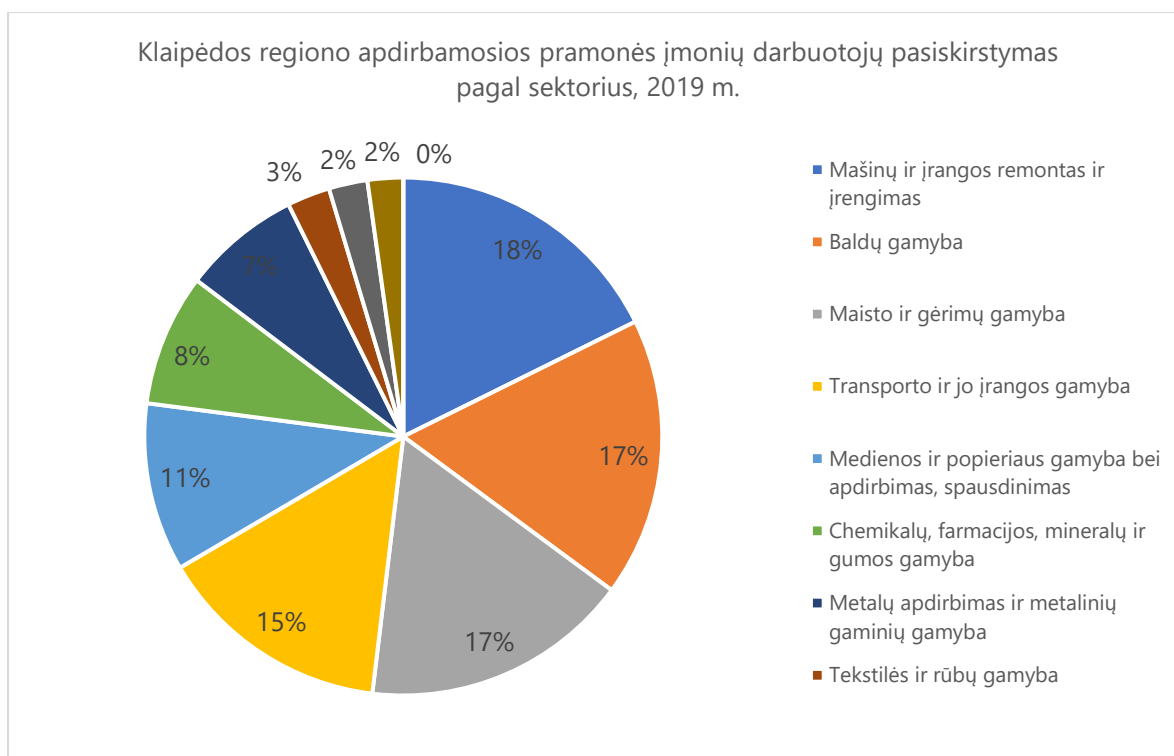
Daugiausia regiono apdirbamosios gamybos įmonių 2020 m. užsiėmė medienos ir popieriaus gamybos bei apdirbimo, spausdinimo veiklomis – tokių įmonių buvo 171 (16,8 proc.). Kiek mažiau įmonių veikė mašinų ir įrangos remonto ir įrengimo srityje – 160 (15,72 proc.) metalų apdirbimo ir metalinių gaminių gamybos srityje – 123 (12,08 proc.), maisto ir gėrimų gamybos srityje – 119 (11,59 proc.), baldų gamybos srityje – 109 (10,71 proc.), chemikalų, farmacijos, mineralų ir gumos gamybos srityje – 95 (9,3 proc.), transporto ir jo įrangos gamybos srityje – 64 (16,29 proc.). Kokso ir rafinuotų naftos produktų

gamybos srityje dirbo 1 įmonė, o – elektronikos gaminių gamyba užsiėmė vos 12 (1,18 proc.) regiono įmonių.

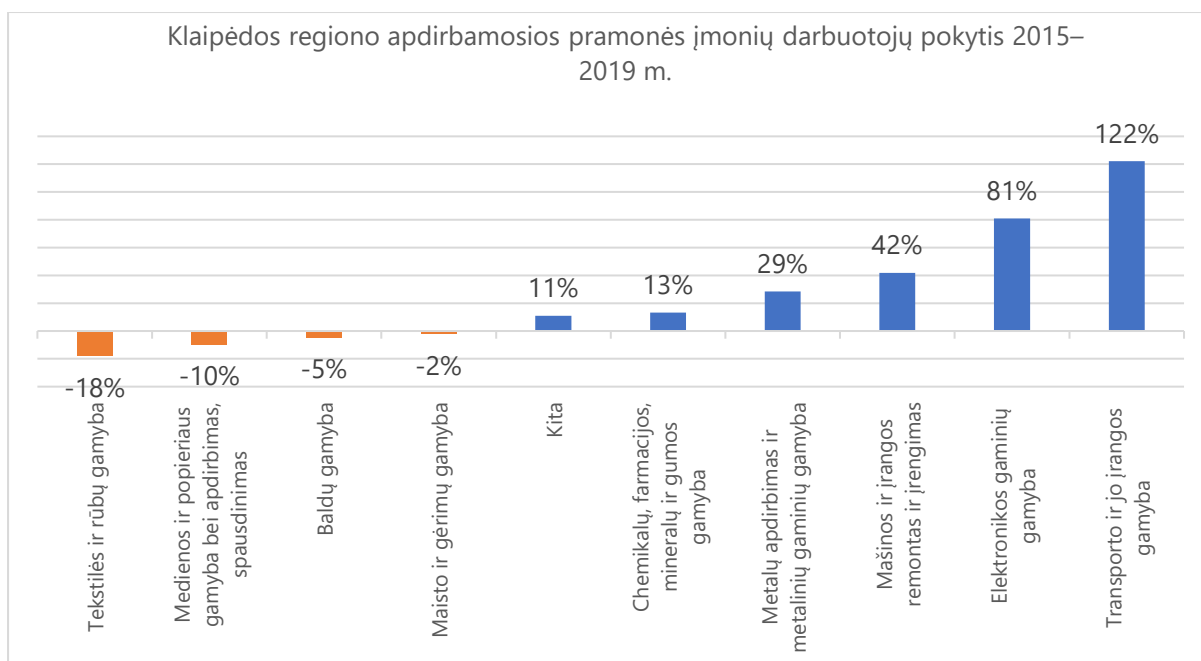
2 grafikas. Klaipėdos regiono apdirbamosios gamybos įmonių skaičiaus pasiskirstymas pagal sektorius 2020 m. (šaltinis: parengta autorių pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Daugiausia darbuotojų dirbo mašinų ir įrangos remonto ir įrengimo – 4 971 (17,7 proc.), baldų gamybos – 4 899 (17,4 proc.), maisto ir gėrimų gamybos – 4 723 (16,8 proc.) sektoriuose. Kitos darbuotojų skaičiumi išsiskiriančios sritys: transportas ir jo įranga, medienos ir popieriaus gamyba bei apdirbimas.

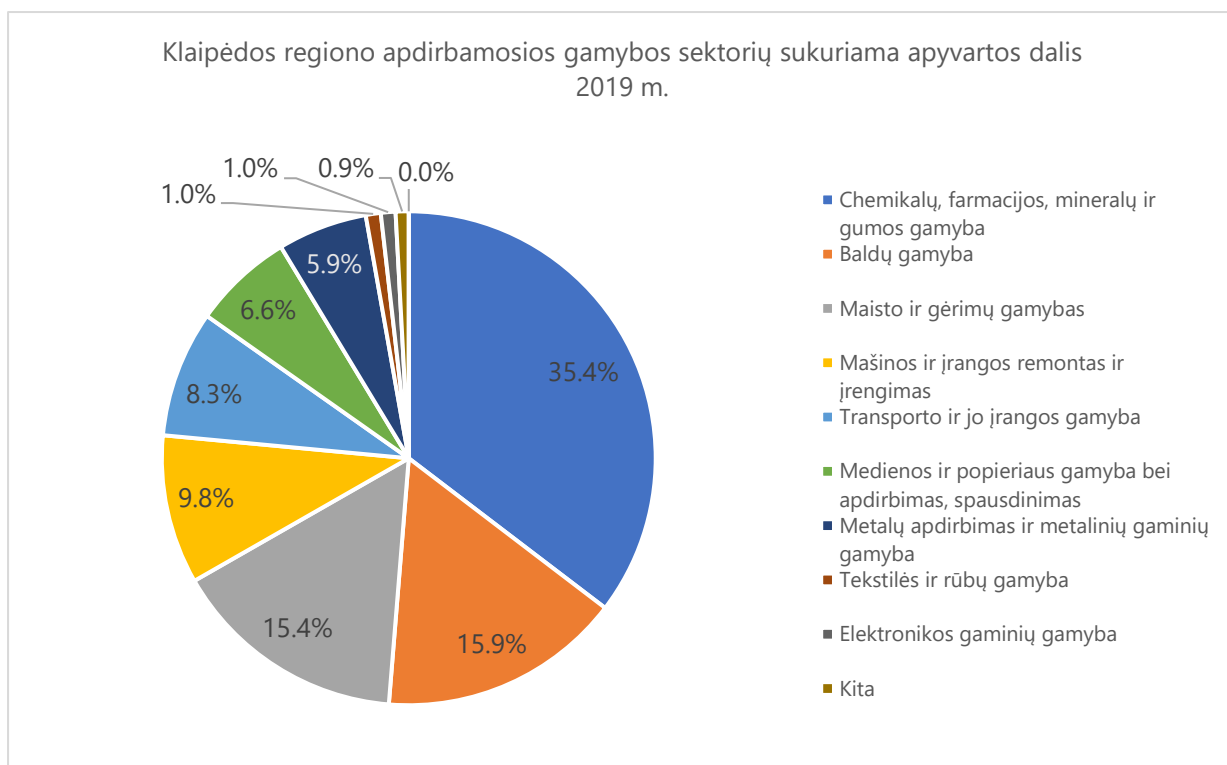
3 grafikas. Klaipėdos regiono apdirbamosios gamybos įmonių darbuotojų pasiskirstymas pagal sektorius 2019 m. (šaltinis: parengta autorių pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Svarbu atkreipti dėmesį ir į tai, kaip per analizuojamą laikotarpį kito skirtingų sektorių darbuotojų skaičius. Iš visų sektorių galima išskirti mašinų ir įrangos remonto ir įrengimo bei transporto ir jo įrangos gamybos sektorius, kurie pasižymėjo sparčiu darbuotojų skaičiaus augimu. Mašinų ir įrangos gamybos sektorius 2019 m. tapo didžiausiu apdirbamosios pramonės darbdaviu Klaipėdos regione – 2019 m. šiame sektoriuje dirbo 42 proc. daugiau darbuotojų nei 2015 m. Transporto ir įrangos gamybos sektorius buvo greičiausiai augantis apdirbamosios gamybos sektorius Klaipėdos regione, kuriame darbuotojų skaičius 2019 m. išaugo daugiau nei dvigubai (122 proc.) palyginti su 2015 m. Tuo tarpu kituose svarbiausiose apdirbamosios pramonės sektoriuose: baldų gamybos, maisto ir gėrimų gamybos, medienos ir popieriaus gamybos darbuotojų skaičius 2015–2019 m. laikotarpiu mažėjo atitinkamai –2 proc., –5 proc. ir –10 proc.

4 grafikas. Klaipėdos regiono apdirbamosios pramonės įmonių darbuotojų pokytis 2015–2019 m. (šaltinis: parengta autorių pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

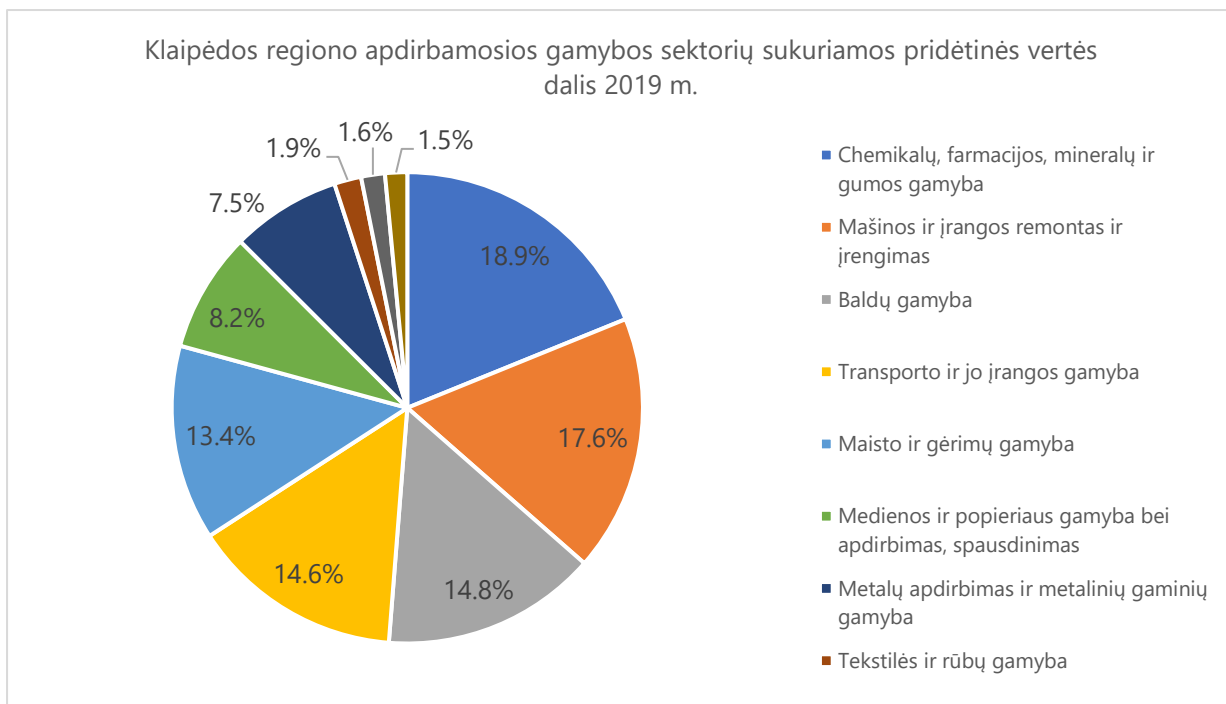
Klaipėdos regione iš visų apdirbamosios gamybos sektorių pagal generuojamą metinę apyvartą labiausiai išsiskiria chemikalų, farmacijos, mineralų ir gumos produktų gamybos sektorius, kuriame yra sugeneruojama daugiau nei trečdalis visos apdirbamosios gamybos sektoriaus apyvartos (35,4 proc.). Taip pat pagal sugenerojamą apyvartą Klaipėdos regione išsiskiria baldų gamyba (15,9 proc. visų apdirbamosios gamybos įmonių apyvartos), maisto ir gėrimų gamybos įmonės (15,4 proc.). Tuo tarpu kiti sektoriai tarpusavyje gana panašūs ir tolygiai išsiriakavę taip: mašinos ir įrangos remontas ir įrengimas (11,02 proc. visų apdirbamosios gamybos įmonių apyvartos), transportas ir jo įranga (8,3 proc.), medienos ir popieriaus gamyba bei apdirbimas, spausdinimas (6,6 proc.), metalų apdirbimas ir metalinių gaminių gamyba (5,9 proc.). Mažiau nei 1 proc. visų Klaipėdos regiono apdirbamosios gamybos įmonių apyvartos generavo tekstilės ir rūbų gamyba bei elektronikos gamyba. Į šią statistiką nėra įtraukiami kokso ir rafinuotų naftos produktų gamybos ir tabako gamybos sektoriai, kurių duomenų Lietuvos statistikos departamentas nepateikia.

5 grafikas. Klaipėdos regiono apdirbamosios gamybos sektorių apyvartos dalis 2019 m. (šaltinis: parengta autorių pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

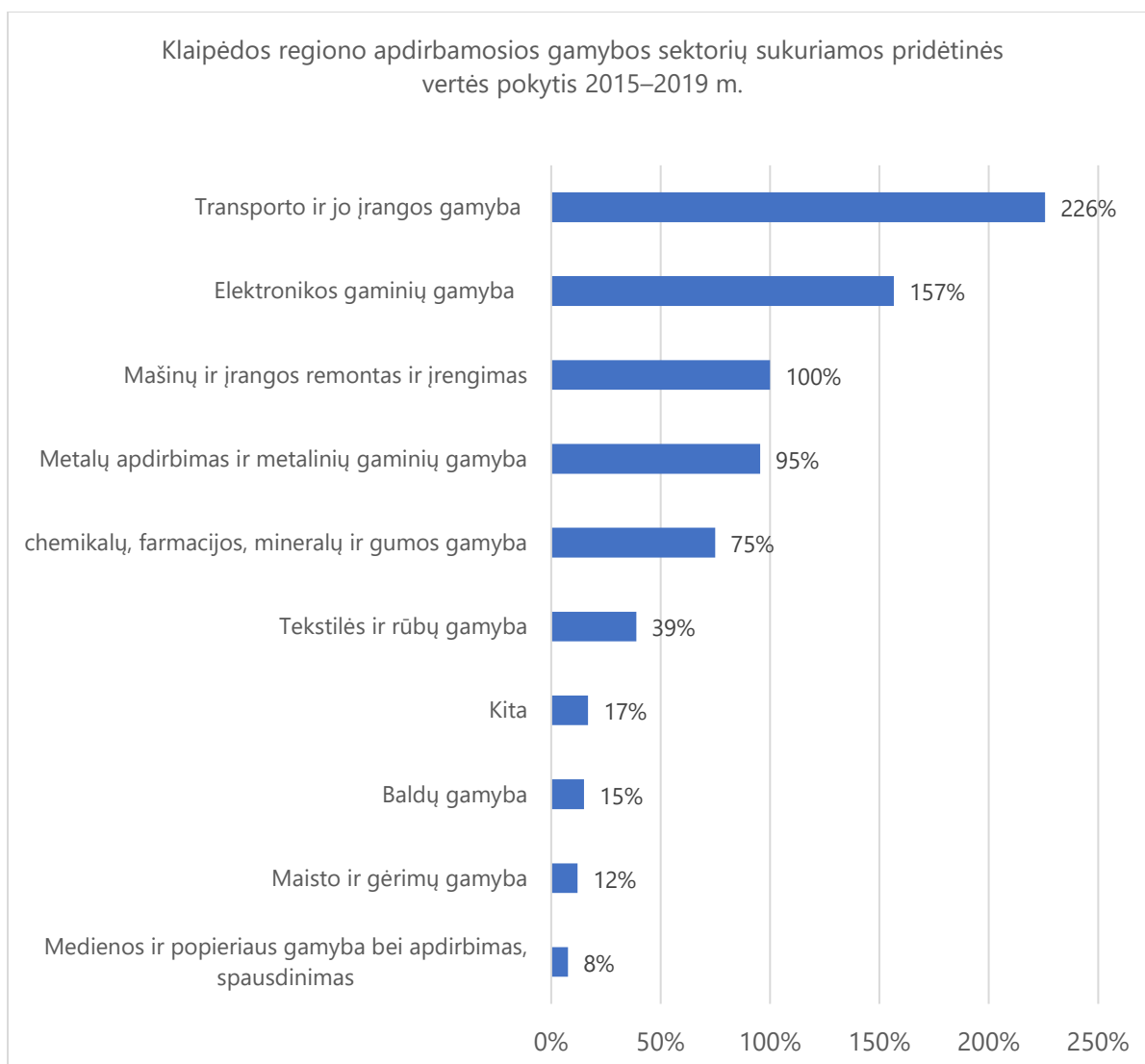
Verta atkreipti dėmesį į tai, kad mašinos ir įrangos remonto ir įrengimo sektoriuje dirba didžiausias skaičius darbuotojų, taip pat veikia daugiau įmonių nei kituose sektoriuose, tačiau jo apyvarta yra palyginti maža, jį lenkia kiti 3 mažesni kiekį darbuotojų ir įmonių turintys sektoriai. Panaši padėtis yra medienos ir popieriaus gaminių sektoriuje, kuriame yra labai daug įmonių, tačiau jų apyvarta yra viena mažiausių. Tuo tarpu chemikalų, farmacijos, mineralų ir gumos produktų gamybos sektoriuje dirba vos 8 proc. viso apdirbamosios pramonės sektoriaus darbuotojų, tačiau, kaip minėta, jų generuojama apyvarta sudaro daugiau nei 35 proc. visų apdirbamosios gamybos įmonių apyvartos.

Apdirbamosios gamybos sektorių išsivystymą gana gerai iliustruoja juose sukuriama pridėtinė vertė ir tai, kokią dalį apyvartos ji sudaro. Didžiausi Klaipėdos regiono apdirbamosios gamybos sektoriai pagal sukuriamą pridėtinę vertę yra chemikalų, farmacijos, mineralų ir gumos produktų gamybos (18,9 proc.), mašinos ir įrangos remonto ir įrengimo (17,6 proc.) sektoriai. Nedaug nuo šių sektorių atsilieka baldų gamyba (14,8 proc.), transporto ir jo įrangos gamyba (14,6 proc.), maisto ir gėrimų gamyba (13,4 proc.). Minėti 5 sektoriai generuoja beveik 80 proc. visos apdirbamosios gamybos įmonių sukuriamos pridėtinės vertės, kartu jie patenka ir tarp didžiausių apyvartą generuojančių sektorių Klaipėdos regione. Tiesa, verta atkreipti dėmesį į tai, kad chemikalų gamyba – vienintelis iš šių sektorių, kuris nepatenka tarp didžiausių darbdavių apdirbamojoje pramonėje.

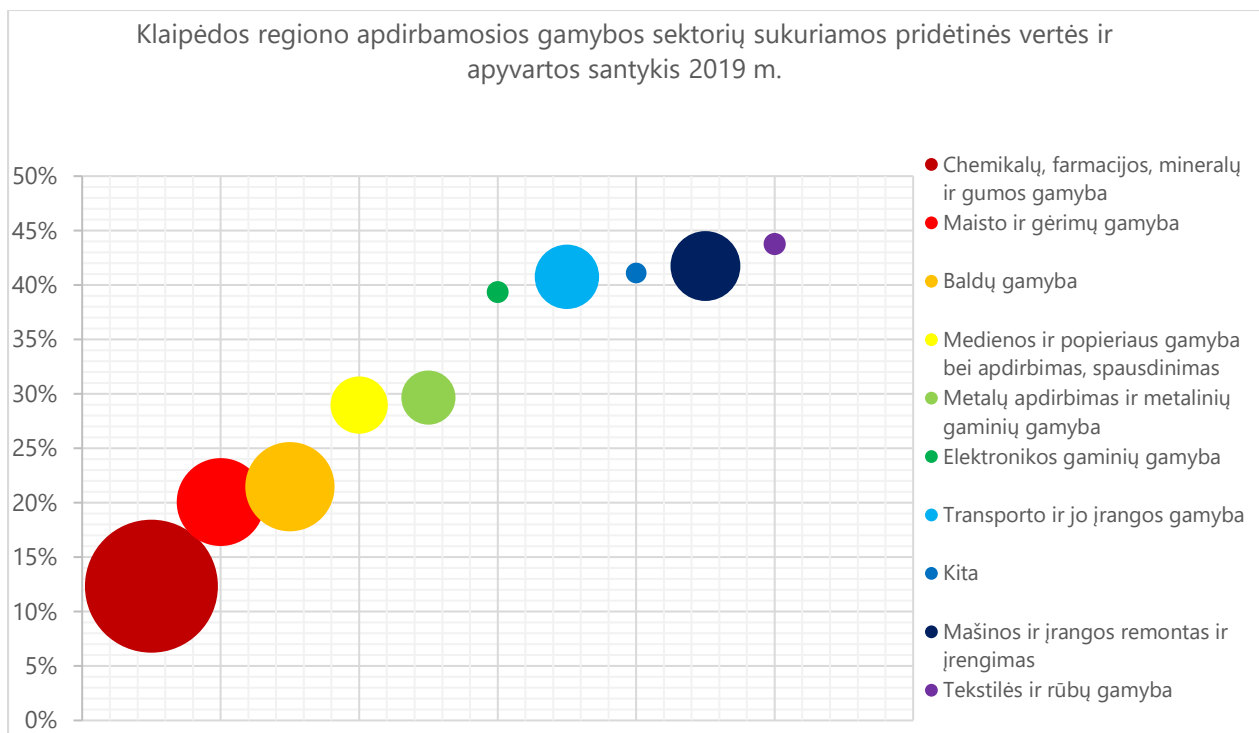
6 grafikas. Klaipėdos regiono apdirbamosios gamybos sektorių sukuriama pridėtinė vertė dalis 2019 m. (šaltinis: parengta autorių pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Analizuojant apdirbamosios pramonės sektorius, reikia atkreipti dėmesį ir į tai, kaip laikui bėgant kito skirtinguose sektoriuose sukuriama pridėtinė vertė. Visi analizuojami apdirbamosios gamybos sektoriai 2015–2019 m. laikotarpiu padidino kuriamą pridėtinę vertę, tačiau skirtumai tarp sektorių yra labai dideli. Didžiausiuose Klaipėdos regiono apdirbamosios pramonės sektoriuose pagal darbuotojų skaičių ir sukuriamą apyvartą reikšmingiausias pokytis įvyko transporto ir jo įrangos gamybos sektoriuje, mašinų ir įrangos remonto ir įrengimo sektoriuose, juose sukuriama pridėtinė vertė per 4 metus padidėjo atitinkamai 226 proc. ir 100 proc., tuo tarpu kituose itin svarbiuose Klaipėdos regiono sektoriuose pokytis buvo gana mažas: baldų gamyba – 15 proc., maisto ir gėrimų gamyba – 12 proc., medienos ir jos gaminių gamyba – 8 proc. Iš mažųjų Klaipėdos regiono sektorių, kurių sukuriama pridėtinė vertė regione neviršija 10 proc., būtų galima išskirti elektronikos gamybos ir metalo gamybos sektorius, kuriuose augimas taip pat buvo itin spartus, atitinkamai 157 proc. ir 95 proc.

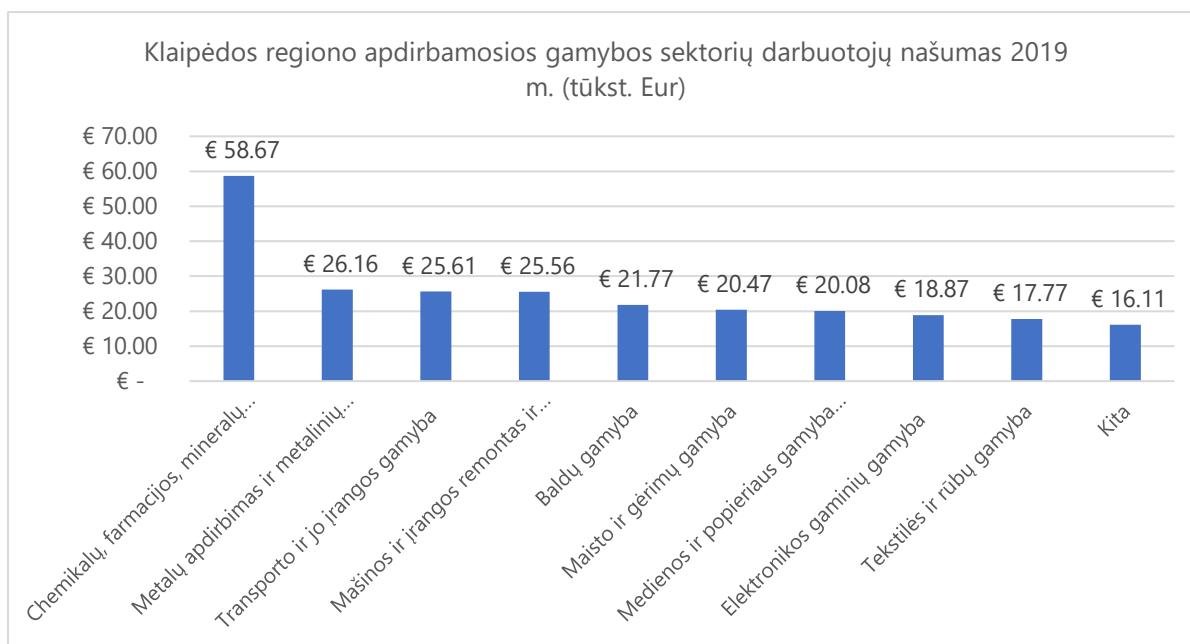
7 grafikas. Klaipėdos regiono apdirbamosios gamybos sektorių pridėtinės vertės pokytis 2015–2019 m. (šaltinis: parengta autorių pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Apdirbamosios gamybos sektoriai taip pat gali būti vertinami atsižvelgiant į sukuriama pridėtinės vertės ir apyvartos santykį: kuo didesnis šis rodiklis, tuo didesnę indėlį toje vertės grandinėje turi vietos gamintojai ir tik nedidelė pajamų dalis yra skiriama iš dalies apdirbtiems produktams pirkti. Pagal šį rodiklį Klaipėdos regiono apdirbamosios gamyboje pirmauja palyginti mažą apyvartą generuojantys sektoriai: tekstilės ir rūbų gamyba (0,44) ir elektronikos gamyba (0,39), taip pat išsiskiria du vidutinio dydžio sektoriai: mašinos ir įrangos remontas (0,42) ir transporto ir jo įrangos gamyba (0,41). Tuo tarpu kiti apdirbamosios gamybos sektoriai gerokai atsilieka pagal pridėtinės vertės ir apyvartos santykio rodiklį. Trys didžiausių apyvartą generuojantys sektoriai – chemijos produktų gamyba, maisto ir gėrimų gamyba, baldų gamyba – turi patį žemiausią rodiklį, atitinkamai 0,12, 0,2 ir 0,21. Palyginimui Jungtinės Karalystės chemijos produktų gamyboje šis rodiklis siekia 0,35.

8 grafikas. Klaipėdos regiono apdirbamosios gamybos sektorių pridėtinės vertės ir apyvartos santykis 2019 m. (šaltinis: parengta autorių pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

2018 m. vidutinis darbo našumas Klaipėdos regiono apdirbamosios gamybos sektoriaus įmonėse buvo 25,66 tūkst. Eur vienam sektoriaus darbuotojui, kai Lietuvoje vidutinis apdirbamosios pramonės darbo našumas siekia 21 tūkst. Eur darbuotojui. Taigi bendras Klaipėdos regiono darbuotojų našumas yra didesnis nei bendras Lietuvos vidurkis. Analizuojant atskirus Klaipėdos regiono sektorius galima matyti, kad tik dviejuose regiono apdirbamosios pramonės sektoriuose darbuotojų našumas yra didesnis už vidutinį našumą Klaipėdos regione: chemijos produktų gamyboje jis siekia 58,67 tūkst. Eur, metalų apdirbimo pramonėje – 26,16 tūkst. Eur, taip pat dar dviejuose sektoriuose darbuotojų našumas nedaug atsilieka nuo regioninio vidurkio: transporto ir jo įrangos gamyboje – 25,61 tūkst. Eur, mašinų ir įrangos remonto sektoriuje – 25,56 tūkst. Eur.

9 grafikas. Klaipėdos regiono apdirbamosios gamybos sektorių darbuotojų našumas 2019 m. (šaltinis: parengta autorių pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

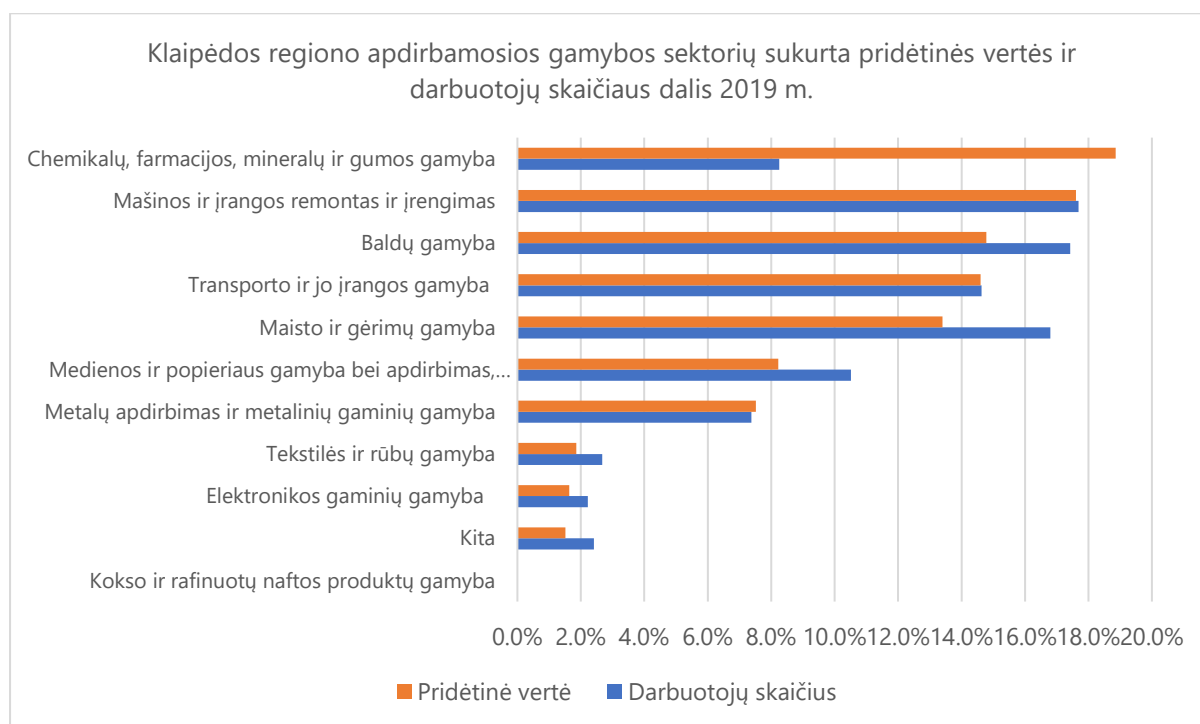
Apdirbamosios gamybos sektorių produktyvumas gana gerai parodo, kokio tipo išteklių reikia skirtingiems sektoriams, kad juose būtų gaminami rinkoje paklausūs produktai. Chemijos produktų gamybos sektoriuje yra sukuriama santykiškai didelė dalis visos apdirbamosios pramonės pridėtinės vertės, tačiau ten dirba palyginti nedidelė dalis darbuotojų; tai rodo, kad šis sektorius yra imlus kompetencijoms – gaminant produktus yra reikalingi aukštos kompetencijos darbuotojai, kurie atlieka daug eksperimentinių tyrimų, kol galutinis produktas yra pateikiamas vartotojams. Tokia tendencija yra ir Klaipėdos regione. Vis dėlto, kaip minėta, Klaipėdos regiono chemijos pramonės pridėtinės vertės ir apyvartos santykio rodiklis yra gana žemas, tai rodo, kad šis sektorius vis dar turi potencialo išplėsti savo kuriamą pridėtinę vertę dar daugiau investuodamas į aukštos kompetencijos darbuotojus ir jų atliekamus tyrimus.

Priešingai nei chemijos sektoriuje, maisto ir gėrimų gamybos sektoriuje santykiškai didelis darbuotojų skaičius sukuria palyginti nedidelę pridėtinę vertę, tad šis sektorius yra itin imlus darbo jėgai, o gaminant produktus nėra naudojami modernūs gamybos procesai. Tai patvirtina ir ISM universiteto ekspertų atlikta studija „Pramonė 4.0 iššūkiai: našumo, užimtumo ir integralaus augimo sprendimai“⁵. Jos rezultatai rodo, kad Klaipėdos regione daugiausia naujų darbo vietų yra sukuriama tose srityse, kurioms būdinga aukšta automatizacijos rizika. Be to, tokiuose sektoriuose kaip maisto ir gėrimų gamyba, tekstilės produktų gamyba, medienos produktų gamyba, metalų apdirbimas ir baldų gamyba, itin didelę reikšmę galutinių produktų kainai turi gamybai reikalingų žaliavų išlaidos. Kuo

⁵ Maik Huettinger et al, Pramonė 4.0 iššūkiai: našumo, užimtumo ir integralaus augimo sprendimai, ISM Vadybos ir ekonomikos universitetas, 2020.

mažesnė žaliavų kaina, tuo santykiškai didesnę pridėtinę vertę gali sukurti šių sektorių darbuotojai, tad šie apdirbamosios pramonės sektoriai taip pat yra imlūs žaliavoms. Produktiviausias būdas didinti šiuose sektoriuose sukuriama pridėtinę vertę yra didinti gamybos procesų efektyvumą, juos automatizuojant ir skatinant tvarų žaliavų naudojimą.

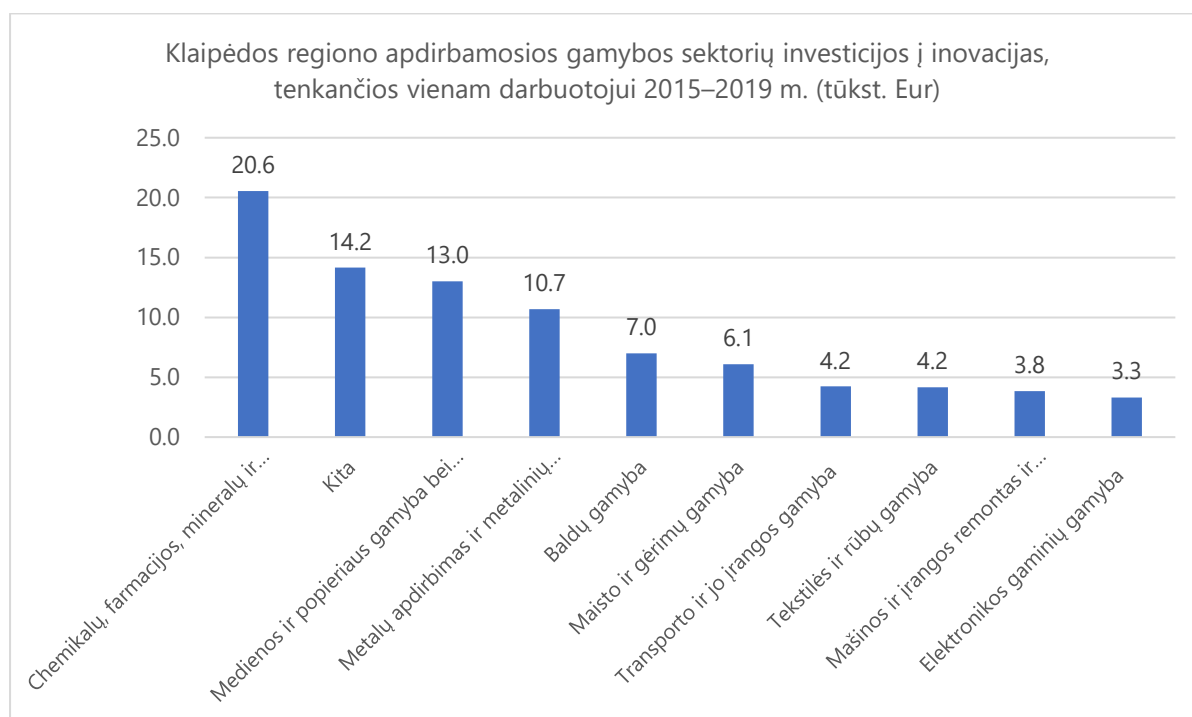
Pramonės sektorius skirstant pagal jiems didžiausią svarbą turinčius išteklius, būtų galima išskirti ir dar vieną kategoriją – tai technologijoms arba kapitalui imlūs sektoriai. Juose sukuriama santykinė pridėtinė vertė apdirbamajame sektoriuje būna didelė, o darbuotojų skaičius mažas. Tačiau skirtingai nuo kompetencijoms imlių pramonės sektorių, šios kategorijos sektoriai didelę pridėtinę vertę kuria investuodami į modernią įrangą ar brangius komponentus, kurie yra reikalingi tokių produktų gamybai. Taip pat šiuose sektoriuose yra atliekama nemažai eksperimentinių tyrimų. Dažniausiai prie šios kategorijos priskiriami elektronikos gamybos, mašinų ir įrangos gamybos bei transporto ir jo įrangos gamybos sektoriai. Tačiau Klaipėdos regione visuose minėtuose sektoriuose santykinis darbuotojų skaičius yra didesnis nei jų sukuriama santykinė pridėtinė vertė. Tai rodo, kad Klaipėdos regiono įmonėse nėra išnaudojamas visas šių sektorių potencialas.

10 grafikas. Klaipėdos regiono apdirbamosios gamybos sektorių sukurta pridėtinės vertės ir darbuotojų skaičiaus dalis 2019 m. (šaltinis: parengta autorių pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

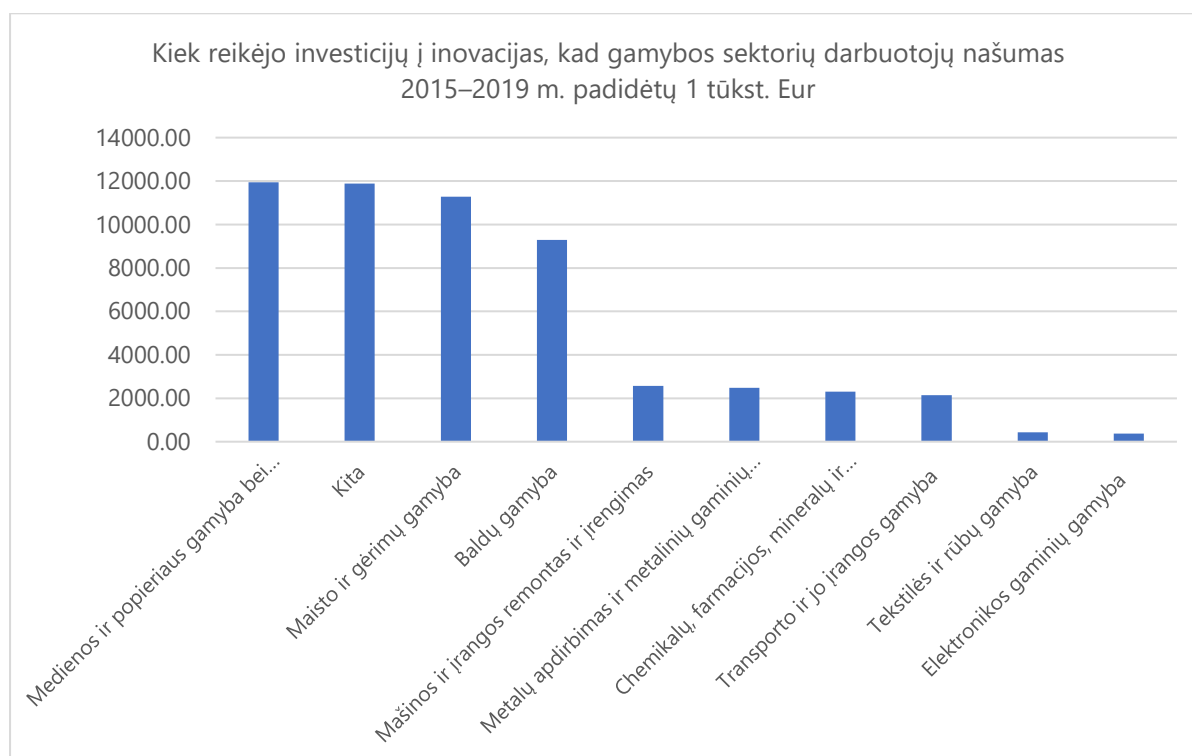
Vienas iš efektyviausių būdų, padedančių didinti apdirbamosios gamybos įmonių našumą, yra investicijos į naujų technologijų ir programų diegimą. Diegiamos naujos gamybos proceso technologijos leidžia kurti ir pristatyti rinkai naujus produktus, didina įmonių veiklos efektyvumą. Įmonių investicijas į inovacijas leidžia įvertinti Lietuvos statistikos departamento pateikiami duomenys apie Klaipėdos regiono įmonių investicijas į mašinas, įrengimus, transporto priemones ir inventorių, investicijas į programinę įrangą.

Daugiausia investicijų, tenkančių vienam darbuotojui, buvo skirta chemijos gamybos pramonėje – 20,6 tūkst. Eur, iš viso šiame sektoriuje į inovacijų diegimą per 5 metus buvo investuota 47,7 mln. Eur. Tuo tarpu kiti apdirbamosios gamybos sektoriai gerokai atsilieka: medienos ir popieriaus gamybos pramonėje vienam darbuotojui tenkančios investicijos siekė 13 tūkst. Eur, metalo apdirbimo pramonėje – 10,7 tūkst. Eur, baldų gamybos sektoriuje – 7 tūkst. Eur. Pastarajame sektoriuje absoliučios investicijos į inovacijų diegimą per 5 metus yra vienos iš didžiausių tarp visų apdirbamosios gamybos sektorių ir siekė 34,3 mln. Eur per laikotarpį. Mažiausios investicijos į inovacijas, tenkančios vienam darbuotojui, buvo elektronikos gamybos (3,3 tūkst. Eur), mašinos ir įrangos remonto (3,8 tūkst. Eur), tekstilės gamybos (4,2 tūkst. Eur), transporto ir įrangos gamybos (4,2 tūkst. Eur), maisto ir gėrimų gamybos (6,1 tūkst. Eur) sektoriuose. Tai yra tie apdirbamosios gamybos sektoriai, kuriuos yra gana sunku automatizuoti ir skaitmenizuoti dėl specifinių šiuose sektoriuose esančių gamybos procesų: juose dažniausiai vyrauja nedidelės apimties produktų partijų ir vienetinių produktų gamyba, taip pat Klaipėdos regione yra daug mažų įmonių, kurioms dėl nedidelių gamybos mastų yra neracionalu diegti brangias automatizuotas stakles. Tiesa, pastaraisiais metais pasaulyje yra pastebima tendencija, kad apdirbamosios pramonės įmonės vis sparčiau investuoja į naują programinę įrangą, o ne į mašinas. Lietuvoje ši tendencija nėra tokia ryški – nežymus investicijų į programinę įrangą padidėjimas pastaraisiais metais fiksuojamas tik chemijos gamybos, maisto ir gėrimų gamybos, elektronikos gamybos sektoriuose.

11 grafikas. Klaipėdos regiono apdirbamosios gamybos sektorių investicijos, tenkančios vienam darbuotojui 2015–2019 m. (tūkst. Eur) (šaltinis: parengta autorių pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

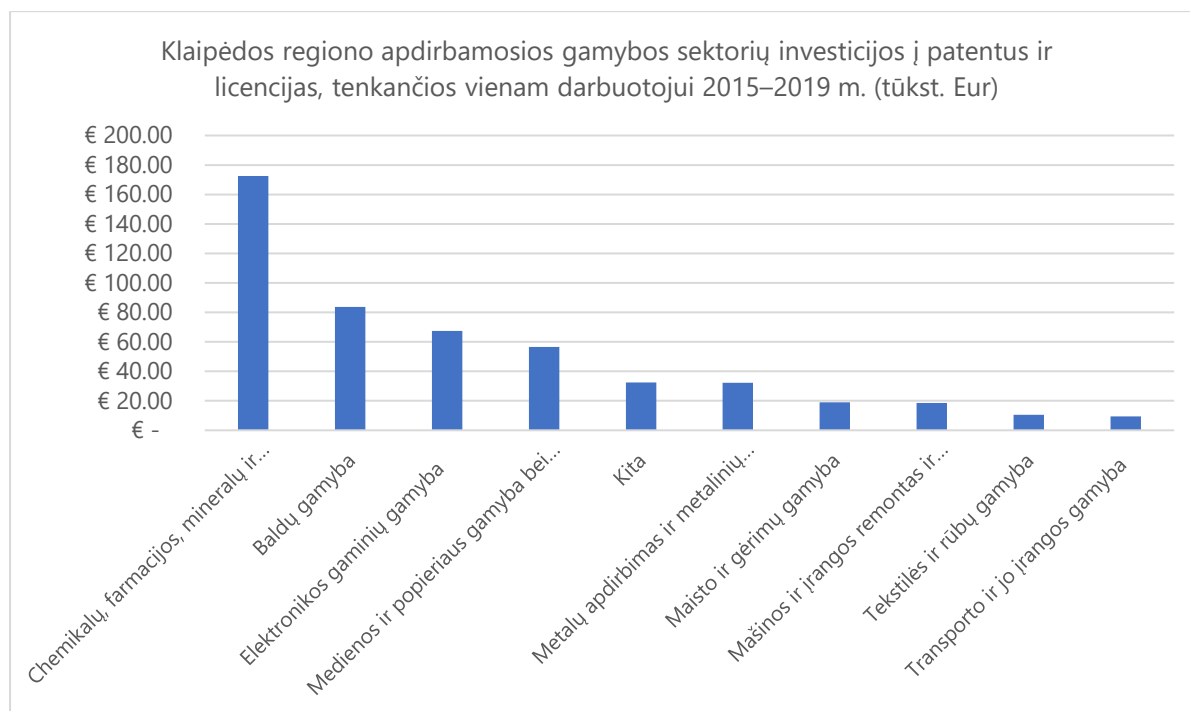
Investicijos į inovacijas yra ilgalaikis procesas, kurio rezultatas gali būti matomas tik po kelerių metų. Pagrindinis tikslas, kurio yra siekiama šiomis investicijomis – didinti darbuotojų našumą, pardavimų apimtis ir padėti kurti naujus, dažniausiai eksporto rinkoms skirtus produktus. Dėl to šioje analizėje buvo įvertinta, kokią įtaką pastarųjų ketverių metų (2015–2018 m.) investicijos į inovacijų diegimą darė apdirbamosios gamybos darbuotojų našumui. Buvo analizuojama, kokią sumą pinigų reikėjo investuoti į inovacijas, kad vieno darbuotojo našumas padidėtų 1 tūkst. Eur per 2015–2019 m. laikotarpį. Daugiausia investicijų didinant darbuotojų našumą prireikė medienos ir popieriaus gamybos sektoriuje (11,9 tūkst. Eur), maisto ir gėrimų gamybos sektoriuje (11,9 tūkst. Eur) ir baldų gamybos sektoriuje (9,3 tūkst. Eur). Tuo tarpu mažiausiai investicijų reikalavo elektronikos gaminių gamyba (371 Eur) ir tekstilės ir rūbų gamyba (432 Eur). Tiesa, reiktų atkreipti dėmesį į tai, kad abu šie sektoriai pasižymi žemiausiu darbuotojų našumu tarp visų apdirbamosios gamybos sektorių, o 2015 m. atsilikimas buvo dar didesnis nei 2019 m., todėl šių sektorių lyginamoji bazė yra labai žema, tai ir lemia tokį gerą šių sektorių investicinės gražos rodiklį.

12 grafikas. Kiek reikėjo investicijų į inovacijas, kad gamybos sektorių darbuotojų našumas 2015–2019 m. padidėtų 1 tūkst. Eur (šaltinis: parengta autorių pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Viena iš priežasčių, kodėl įmonėms, daug investuojančioms į gamybos procesų skaitmenizavimą ir automatizavimą, nepavyksta reikšmingai padidinti savo našumo, jų investicijos į inovacijų ir naujų produktų kūrimą yra ribotos. Įmonės, kurios neturi didelių gamybos pajėgumų, savo pajamas gali didinti kurdamos ir gamindamos aukštesnės pridėtinės vertės produktus. Analizuojant apdirbamosios gamybos įmonių investicijas į

patentus ir licencijas matyti, kad daugiausia šioje srityje investuoja didžiausią darbuotojų našumą turinčios chemijos produktų gamybos įmonės – vienam darbuotojui teko 172,5 Eur investicijų, baldų gamyba (83,7 Eur), elektronikos gamyba (67,3 Eur), medienos ir popieriaus gamybos pramonė (56,5 Eur). Nors pastarieji trys sektoriai nepasižymi kuriama didele pridėtine verte, tačiau artimiausiu metu galima tikėtis jų proveržio, nes didžioji dalis penkmečio investicijų į patentus ir licencijas buvo atliktos 2018 ir 2019 m., atitinkamai 62 proc., 98 proc. ir 82 proc.

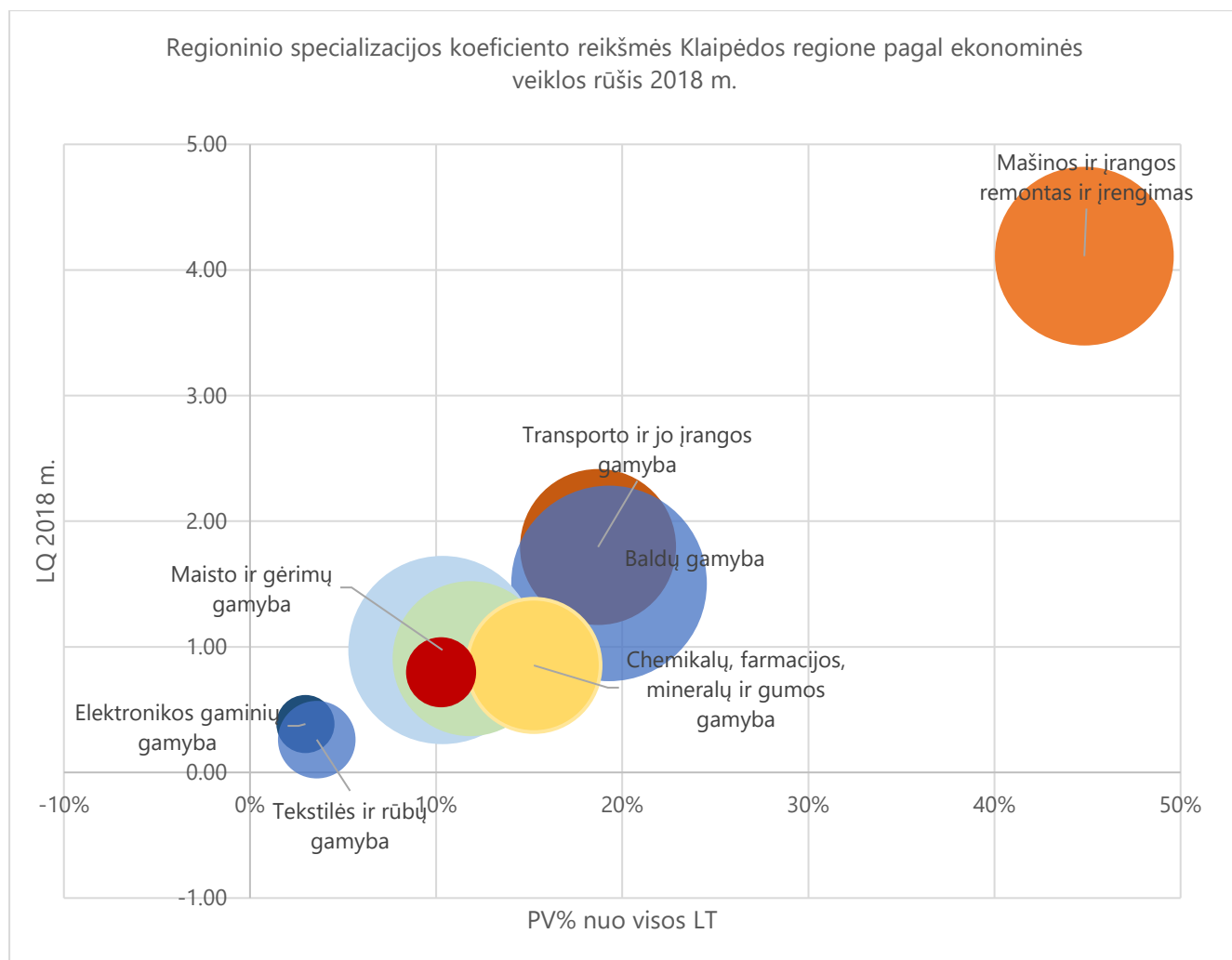

13 grafikas. Klaipėdos regiono apdirbamosios gamybos sektorių investicijos į patentus ir darbuotojus, tenkančios vienam darbuotojui 2015–2019 m. (tūkst. Eur) (šaltinis: parengta autorių pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Regiono apdirbamosios gamybos sektorių svarba taip pat gali būti vertinama remiantis jų specializacija pagal vietos koeficientą (angl. „location quotient“ – LQ).⁶ Pagal šiuos rodiklius Klaipėdos regiono apdirbamoji pramonė yra stipriai sutelkta į mašinos ir įrangos remonto ir įrengimo sritį, jos darbuotojų dalis yra daugiau nei 4 kartus didesnė nei vidutiniškai šalyje. Be to, regione sukuriama 45 proc. šio sektoriaus pridėtinės vertės Lietuvos mastu. Taip pat pagal vietos koeficientą Klaipėdos regione daugiau nei vidutiniškai yra sutelkta transporto ir jo įrangos gamybos (1,79) ir baldų gamybos įmonių (1,5), abiejuose sektoriuose sukuriama 19 proc. sektoriaus pridėtinės vertės Lietuvos mastu. Reiktų pabrėžti, kad transporto gamybos sektoriuje net 75 proc. pridėtinės vertės (79,2 mln. Eur) sukuriama įvairių tipų laivų statybos srityje, taip pat ten dirba ir 64 proc. šio sektoriaus darbuotojų. Šis sektorius išsiskiria ir tuo, kad per penkmetį jame sukurta pridėtinė vertė ir darbuotojų skaičius augo sparčiausiai.

⁶ LQ koeficientas parodo, ar santykinis vidutinis samdomų darbuotojų skaičius tam tikroje ekonominėje veikloje regione yra didesnis už šalies vidurkį. Šaltinis: „Strategy Labs“.

Kitų apdirbamosios gamybos sektorių specializacija regiono mastu nėra tokia ryški. Galima pastebėti, kad kai kurių sektorių koncentracija Klaipėdos regione ilgainiui mažėjo: tekstilės ir rūbų gamybos, medienos ir popieriaus gamybos, chemijos gamybos pramonės.

14 grafikas. Regioninio specializacijos koeficiento reikšmės Klaipėdos regione pagal ekonominės veiklos rūšis 2018 m. (šaltinis: parengta autorių pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Klaipėdos regiono apdirbamojoje pramonėje dominuoja žemų ir vidutinių technologijų įmonės, 95 proc. visų apdirbamosios pramonės darbuotojų dirba žemo ir vidutinio technologinio išsivystymo gamybos įmonėse, pagal darbuotojų skaičių dominuoja mašinų ir įrangos remonto, transporto gamybos, baldų gamybos, maisto ir gėrimų gamybos sektoriai. Palyginimui, Vokietijoje, Švedijoje ar Danijoje šiek tiek daugiau nei 50 proc. visos gamybos produkcijos pagaminama vidutinių ir aukštųjų technologijų pramonės įmonėse. Taigi Klaipėdos regionas, kaip ir visa Lietuva, dar nemažai atsilieka nuo ES valstybių lyderių ir išlieka labai priklausomas nuo žemesnės pridėtinės vertės užsakomosios gamybos. Siekiant skatinti pažangios pramonės plėtrą Klaipėdos regione, būtina didelį dėmesį skirti investicijoms į pramonės skaitmenizavimą ir automatizavimą,

kad būtų sukurtos sąlygos kurti naujesnius ir geresnius produktus, kuriems gaminti reikia naujų technologijų. Taip pat reikėtų skatinti mokslinių žinių perkėlimą į tuos apdirbamosios gamybos sektorius, kurie kuria didžiąją dalį darbo vietų regione, generuoja reikšmingą pridėtinės vertės dalį ir yra tarptautinių vertės grandinių dalis.

3. Klaipėdos regiono pramonės skaitmeninė transformacija

Per pastarąjį penkmetį Lietuvos apdirbamosios gamybos įmonės nemažą dėmesį skyrė savo gamybos skaitmeninimui ir naujų technologijų diegimui, kad būtų didinamas darbuotojų darbo našumas, tačiau Klaipėdos regiono įmonės pagal šį rodiklį atsiliko nuo Lietuvos vidurkio. 2015–2019 m. laikotarpiu vienam Klaipėdos regione dirbančiam darbuotojui vidutiniškai teko 1 854 Eur investicijų į inovacijų diegimą (investicijas į mašinas, įrengimus, transporto priemones ir inventorių bei investicijas į programinę įrangą) per metus, tuo tarpu Lietuvoje vidurkis siekė maždaug 2 400 Eur vienam darbuotojui. Klaipėdos regionas pagal šį rodiklį lenkė tik tris kitus regionus: Alytaus, Panevėžio ir Utenos. Tai rodo, kad Klaipėdos regione, kaip ir yra nurodyta vienoje iš KEPS2030 plėtros kryptių, turi būti skiriamas itin didelis dėmesys pramonės automatizacijai ir inovacijų diegimui, kurios leistų įmonėms didinti savo produktyvumo lygį ir kurti naujus aukštesnės pridėtinės vertės produktus.

Kita KEPS2030 strategijoje nustatytos pažangios pramonės plėtros krypties – aukštos pridėtinės vertės elektros įrangos, autonominių sistemų, robotų ir su robotika susijusių prietaisų gamybos sektorių vystymas – priemonės artimiausiu metu būtų sunkiai įgyvendinamos. Nors Klaipėdos regione šių technologijų svarba ateityje tik didės, regione yra tik labai maža dalis įmonių, kurios tiesiogiai prisideda prie automatizacijos produktų kūrimo. Pramoninių mašinų ir įrangos įrengimo sektoriuje 2019 m. Klaipėdos regione veikė 8 įmonės, kuriose dirbo 207 darbuotojai. Nors šių įmonių našumas buvo palyginti aukštas (43,72 tūkst. Eur vienam darbuotojui), vis dėlto įmonės yra nedidelės, turinčios ribotus gamybos pajėgumus, todėl sunku tikėtis, kad šioje srityje Klaipėdos regionas galėtų vystyti specializaciją. Panaši situacija yra ir kituose sektoriuose, kurie galėtų tiesiogiai prisidėti prie automatizacijos ir robotikos sprendimų kūrimo – niekur kitur nepriskirtų mašinų ir įrangos gamybos bei elektros įrangos gamybos sektoriuose.

4. Su jūrine ekonomika ir bioekonomika susijusios pažangios pramonės plėtra

Investicijos į kapitalą (mašinas, technologijas, programinę įrangą ir kt.) tėra tik vienas iš būdų, leidžiančių didinti darbuotojų našumą bei jų sukuriama pridėtinę vertę. Siekiant kurti aukštesnės pridėtinės vertės produktus, labai svarbu yra investuoti į žmogiškuosius išteklius ir jų kompetencijas, kurios leistų regione kurti žiniomis grįstą pažangią pramonę. Remiantis Klaipėdos regiono turizmo ir žemės ūkio sektorių plėtros

studija, Klaipėdos regione yra gana gausūs biomasės išteklių (augalininkystės, miškininkystės, akvakultūros), kurie gali būti efektyviai panaudoti didžiausiuose Klaipėdos regiono sektoriuose: baldų gamyboje, maisto ir gėrimų gamyboje, chemijos produktų gamyboje. Šiuose trijuose sektoriuose 2019 m. buvo sugeneruota net du trečdaliai visos Klaipėdos regiono apdirbamosios gamybos apyvartos. Taip pat šie sektoriai pasižymi gana žemu sukuriama pridėtinės vertės ir apyvartos santykiu, todėl yra būtina didinti darbuotojų kompetencijas ir skatinti MTEP veiklas, kad iš regione esančių biomasės išteklių būtų kuriami nauji aukštesnės pridėtinės vertės produktai. Bioekonomikos plėtra remiasi gyvybės mokslais, molekuline biologija, biofizika, biochemija, biotechnologija, nanotechnologija ir kt. mokslais, tad didžiausias dėmesys turėtų būti skiriamas darbuotojų ir regione esančių tyrėjų šių sričių kompetencijoms didinti.

Taip pat, atsižvelgiant į Klaipėdos regiono geografinę padėtį, regione galėtų būti skatinamas su jūrine ekonomika⁷ susijusių pramonės sektorių konkurencingumas. Pirmiausia turėtų būti efektyviai išnaudojami akvakultūros išteklių, kurie gali būti pritaikomi įvairiuose apdirbamosios gamybos sektoriuose: maisto, chemijos ar tekstilės gamybos. Turi būti skatinamas mokslo ir verslo bendradarbiavimas, kad būtų atrasti nauji akvakultūros išteklių pritaikymo būdai ir jie būtų įtraukiami į didžiausią pridėtinę vertę kuriančias vertės grandines, kad Lietuvoje būtų sukuriama ir eksportuojama biomase paremti aukštųjų technologijų gaminiai.

Klaipėdos regionas yra stipriai specializuota įvairių tipų laivų statybos sektoriuje, kuris yra dar vienas itin svarbus jūrinės ekonomikos sektorius. Laivų statybos sektorius per pastarąjį penkmetį buvo sparčiausiai augantis tarp visų Klaipėdos regiono apdirbamosios gamybos sričių, kurios didelė dalis sukuriama produkcija yra eksportuojama. Dėl to didelis dėmesys turėtų būti skiriamas šio sektoriaus konkurencingumo didinimui. Viena iš šio sektoriaus silpnųjų yra ta, kad jis itin atsilieka nuo kitų apdirbamosios gamybos sričių pagal investicijas į inovacijas, ypač žemas yra investicijų į patentus ir licencijas rodiklis, tai atskleidžia gana ribotą šio sektoriaus inovatyvumo lygį, kurį yra būtina didinti. Taip pat skatinant jūrinę ekonomiką į laivų statybos vertės grandinę galėtų būti įtraukti ir kiti itin svarbūs apdirbamosios gamybos sektoriai: baldų gamyba, tekstilės gaminių gamyba, elektronikos gamyba ir kt. Efektyvus tarpsektorinis bendradarbiavimas leistų padidinti šio į eksportą orientuoto sektoriaus sukuriama pridėtinę vertę.

4.1. Pažangios pramonės potencialas jūrinės ekonomikos kontekste

Klaipėdos regiono geografinė padėtis turėjo didelės įtakos šio regiono istoriniam, socialiniam ir ekonominiam vystymuisi. Klaipėdos miestas turi neužšalantią Baltijos jūrą, todėl nemažos dalies Klaipėdos regione esančių įmonių veikla yra neatsiejama nuo jūrinės

⁷ Jūrinė ekonomika oficialiuose Europos Sąjungos dokumentuose taip pat dar yra įvardijama kaip mėlynoji ekonomika (angl. „Blue economy“).

ekonomikos. Klaipėdos regiono įmonės jau yra sukūrusios galias laivybos, laivų statybos ir turizmo sektorių tradicijas, bet tuo pačiu vystosi ir kitos su jūrine ekonomika susijusios veiklos. Tai atsispindi ir Klaipėdos miesto strategijoje, kurioje yra įtvirtinta jūrinės ekonomikos strateginė kryptis, ir Klaipėdos regiono turizmo ir žemės ūkio plėtros studijoje, kurioje rekomenduojama plėtoti darnaus pajūrio ir vandens turizmo sektorių.

Klaipėdos regiono pasirinkta jūrinės ekonomikos strateginė kryptis turėtų užtikrinti įvairių ekonomikos sektorių proveržį, nes ji skatina tvarų ir žiniomis grįstą išteklių panaudojimą, kuris padės kurti naujus produktus, paslaugas ir verslo modelius. Remiantis Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (toliau – EBPO) ekspertų vertinimais, mėlynosios ekonomikos perspektyvos yra išties optimistinės: dar 2016 m. mėlynoji ekonomika sukūrė 1,5 trln. dolerių pridėtinės vertės pasaulinėje ekonomikoje ir tikimasi, kad iki 2030 m. mėlynosios ekonomikos vertė padvigubės.⁸ ES mėlynosios ekonomikos apyvarta 2018 m. siekė 556 mlrd. Eur, ji sukūrė 1,3 proc. viso ES BVP, o šiame sektoriuje dirba 3,5 mln. žmonių. Didžiausią naudą iš tvarios jūrinės ekonomikos plėtros turėtų gauti pakrančių regionai, būtent juose šis sektorius turėtų skatinti ekonomikos augimą ir plėtrą, taip pat darbo vietų kūrimą.

Jūrinės ekonomikos pagrindas yra inovacijos ir tvarumas. Jų skatinimas turėtų užtikrinti aukštos pridėtinės vertės prekių ir paslaugų kūrimą. Pasaulyje sparčiai augant žmonių skaičiui, jūros ir vandenynai vis daugiau bus naudojami maistui, erdvei, energijai ir mineralams gauti, todėl ES yra skatinamas itin sistemingas požiūris į tausų jų naudojimą. Didžiausias jūrinės ekonomikos potencialas kyla dėl jos orientacijos į tvarų jūros išteklių panaudojimą įvairioms ekonominėms veikloms. Technologinis ir mokslinių tyrimų proveržis leidžia atrasti naujų jūros išteklių panaudojimo būdų arba skatina daugkartinį šių išteklių naudojimą pratęsiant jų gyvavimo ciklą – taip sukuriama didžiulė pridėtinė vertė visai ekonomikai. Didžiausią įtaką tvariam išteklių panaudojimui daro biotechnologijų ir švariųjų technologijų proveržis⁹.

Analizuojant skirtingus tyrimus ir studijas, jūrinės ekonomikos apibrėžimas ir apimtis skiriasi. Dėl nuolatos vykstančios jūros ir vandenynų išteklių eksperimentinės plėtros, naujų medžiagų ir technologijų pritaikymo jūriniame sektoriuje jūrinės ekonomikos apimtis nuolat plečiasi. Atsiranda ir vystosi tokios naujos sritys kaip jūrinė robotika, jūrinė akvakultūra, jūros vandens mineralų gavyba, kurios yra įtraukiamos kaip naujos šio sektoriaus sritys. Apskritai jūrinės ekonomikos samprata apima platų tradicinių, įsitvirtinusių arba besiformuojančių ekonominės veiklos, susijusios su jūromis ir vandenynais, sektorių. Šiame sektoriuje savo veiklą vykdančios įmonės tyrinėja, vysto ir naudoja vandenynų išteklius; gamina produktus naudodamiesi jūrų ir vandenynų ištekliais,

⁸ Claire Jolly, *The Ocean Economy in 2030*, Organisation for Economic Co-operation and Development, 2016.

⁹ Švariosios technologijos (angl. „cleantech“) – tai žiniomis grįsti produktai ar paslaugos, kurie pagerina įmonių veiklos rezultatus, našumą ar efektyvumą ir kartu padeda sumažinti gamybos sąnaudas, energijos suvartojimą, atliekas ir taršą.

teikia paslaugas kitiems jūrinės ekonomikos sektoriams ir vykdo vandenynų aplinkosaugos veiklą.

2020 m. mėlynosios ekonomikos studijoje Europos Komisija išskyrė 7 pagrindinius jau įsitvirtinčius mėlynosios ekonomikos sektorius, kurie visiškai prisideda prie mėlynosios ekonomikos plėtros. Šie sektoriai yra: jūros gyvieji išteklių, jūros negyvieji išteklių, jūrų atsinaujinanti energetika, uosto veikla, laivų statybą ir remontas, jūrų transportas ir jūros bei pakrančių turizmas. Kiekvienas sektorius taip pat yra išdalytas į atskirus subsektorius, kurie yra pateikti 1 lentelėje.

Sektorius	Subsektorius
Jūros gyvieji išteklių	Pirminė produktų gamyba
	Žuvies produktų perdirbimas
	Žuvies produktų tiekimas
Jūros negyvieji išteklių	Nafta ir dujos
	Kiti mineralai
Jūrų atsinaujinanti energetika	Jūros vėjo energija
Uosto veikla	Kroviniai ir sandėliavimas
	Uosto ir vandens projektai
Laivų statyba ir remontas	Laivų statyba
	Įrangos ir mechanizmų gamyba
Jūrų transportas	Keleivinis transportas
	Krovininis transportas
	Paslaugos transportui
Jūros bei pakrančių turizmas	Apgyvendinimas
	Transportas
	Kitos išlaidos

1 lentelė. Sektoriai, kurie yra priskiriami mėlynajai ekonomikai (šaltinis: parengta autorių pagal Europos Komisijos duomenis)

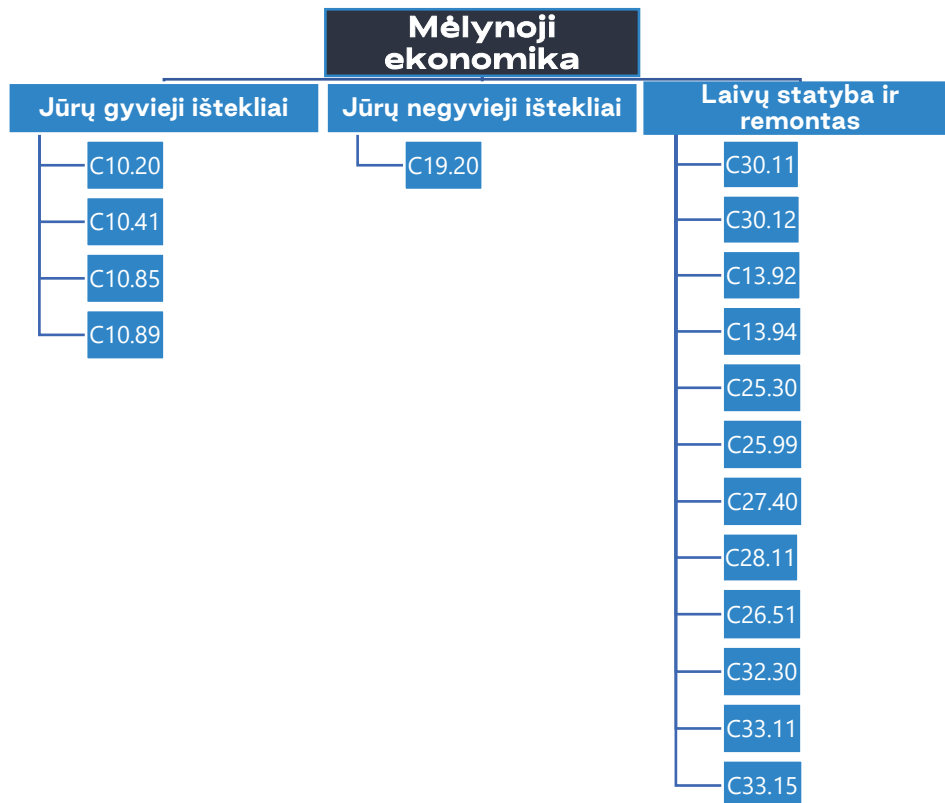
Visus jūrinės ekonomikos sektorius galima priskirti prie skirtingų ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriuje (toliau – EVRK 2) išvardytų veiklos rūšių. Toks jūrinės ekonomikos sektorių klasifikavimas padeda geriau išanalizuoti šio sektoriaus tendencijas, palyginti Lietuvos jūrinės ekonomikos sektoriaus sukuriamą vertę su kitomis ES šalimis ir įvertinti jos tolesnį vystymosi potencialą. Nėra duomenų apie Klaipėdos regione jūrinės ekonomikos sektoriuje veikiančių įmonių sukuriamą pridėtinę vertę, apyvartą ar darbuotojų skaičių, tačiau Europos Komisija pateikia nacionalinių valstybių jūrinės ekonomikos rodiklius. Kadangi jūrinės ekonomikos sektoriams didelę įtaką daro geografinė vieta – pakrantės regionai turi didžiausius jūrinės ekonomikos sektorius, galima manyti, kad Klaipėdos regionas daro itin didelę įtaką Lietuvos jūrinės ekonomikos plėtrai ir jos

makroekonominiais rodikliais. Taip pat analizuojant jūrinės ekonomikos dydį ir potencialą kyla problemų vertinant statistinių duomenų patikimumą, nes verslo subjektai, kurie yra priskiriami prie jūrinės ekonomikos sektorių, savo produkciją gali gaminti arba paslaugas teikti ne tik šiam sektoriui, bet ir kitoms pramonės šakoms. Vis dėlto tokį statistinių duomenų vertinimą taiko ir Europos Komisija, todėl šioje studijoje bus analizuojami tie pramonės sektoriai, kurie yra priskiriami mėlynajai ekonomikai pagrindiniuose Europos Komisijos strateginiuose dokumentuose.

Analizuojant makroekonominius rodiklius galima matyti tendenciją, kad pastarąjį dešimtmetį Lietuvos mėlynosios ekonomikos sektoriai augo greičiau negu kitose ES šalyse. 2018 m. septyni mėlynosios ekonomikos sektoriai Lietuvoje sukūrė 590 mln. Eur bendros pridėtinės vertės ir tai yra net 57 proc. daugiau negu 2009 m. Palyginti ES per tą patį laikotarpį šis rodiklis paaugo 15 proc. Lietuvos verslo subjektų, kurie savo veiklą vykdo mėlynosios ekonomikos sektoriuje, apyvarta 2018 m. buvo 2,37 mlrd. Eur – 72 proc. daugiau negu 2009 m., kai tuo tarpu ES apyvarta padidėjo tik 12 proc. Lietuvos įmonių pelnas mėlynojoje ekonomikoje taip pat sparčiai augo: per 2009–2018 m. laikotarpį jis beveik padvigubėjo ir pasiekė 277 mln. Eur.

Mėlynosios ekonomikos sektoriuose veikiančiose Lietuvos įmonėse 2018 m. dirbo 23 961 žmogus, palyginti su 2009 m. šis skaičius tik nežymiai pakito – sumažėjo 3 proc. Didžiausias sumažėjimas per šį laikotarpį buvo fiksuojamas laivų statybos ir remonto sektoriuje, kuriame 2018 m. dirbo 4 928 darbuotojai, tai yra 18 proc. mažiau negu 2009 m., taip pat ketvirtadaliu sumažėjo darbuotojų jūrų transporto sektoriuje – 2018 m. ten dirbo 1 578 darbuotojai. Tuo tarpu didžiausias darbuotojų augimas (16 proc.) buvo fiksuojamas jūros gyvųjų išteklių sektoriuje. Tai didžiausias mėlynosios ekonomikos sektorius Lietuvoje, kuriame 2018 m. dirbo 7 548 žmonės. 2009–2018 metais augo ir mėlynosios ekonomikos sektorių darbuotojų darbo užmokestis – per šį laikotarpį jis padidėjo 33 proc., vis dėlto augimas nebuvo toks didelis kaip jų sukuriamos pridėtinės vertės augimas.

Kaip minėta, jūrinė ekonomika apima itin daug sričių, tarp kurių yra įvairios mokslinių tyrimų, paslaugų ar tvarios gamybos veiklos. Apdirbamoji gamyba taip pat yra labai svarbi jūrinės ekonomikos dalis ES ir Lietuvoje, apdirbamosios pramonės įmonės sukuria didelę dalį visos šio sektoriaus pridėtinės vertės ir jame dirba didelė dalis šio sektoriaus darbuotojų. Pagrindiniuose ES strateginiuose dokumentuose mėlynajam ekonomikos sektoriui yra priskiriama 17 apdirbamosios pramonės ekonominės veiklos sektorių pagal EVRK statistinį klasifikatorių, keturių skaitmenų lygmeniu visi jie yra išskiriami 2 lentelėje.

2 lentelė. Apdirbamosios pramonės sektoriai pagal EVRK statistinį klasifikatorių, kurie yra priskiriami mėlynajai ekonomikai (šaltinis: parengta autorių pagal Europos Komisijos duomenis)

Analizuojant duomenis matyti, kad Lietuvos apdirbamosios pramonės įmonėse dirba didelė dalis mėlynojo sektoriaus darbuotojų. 2018 m. šiose įmonėse dirbo 10 779 darbuotojai ir tai sudarė 45 proc. visos Lietuvos mėlynosios ekonomikos sektoriaus darbo jėgos. Šie darbuotojai sukūrė 231,6 mln. Eur pridėtinės vertės. Tiesa, galima pastebėti, kad apdirbamosios pramonės darbuotojų našumas yra kiek mažesnis negu likusiuose mėlynosios ekonomikos sektoriuose. 2018 m. vidutinis darbo našumas Lietuvos mėlynosios ekonomikos apdirbamosios pramonės įmonėse buvo 21,5 tūkst. Eur šio sektoriaus darbuotojui, tuo tarpu bendras Lietuvos mėlynosios ekonomikos sektoriaus našumas buvo 24,6 tūkst. Eur. Lyginant Lietuvos apdirbamosios pramonės įmonių našumą su ES mėlynosios ekonomikos rodikliais galima matyti, kad Lietuva stipriai atsilieka nuo ES vidurkio, ypač laivų statybos ir remonto sektoriuje, kur ES vidutinis našumas siekia 54,3 tūkst. Eur šio sektoriaus darbuotojui. Skiriasi pačios apdirbamosios sektoriaus struktūra Lietuvoje ir likusiose ES šalyse: kitose ES valstybėse dauguma apdirbamosios pramonės darbuotojų dirba laivų statybos ir remonto sektoriuje, kur yra sukuriama didžiausia pridėtinė vertė, tuo tarpu Lietuvoje iš 10 779 apdirbamosios pramonės darbuotojų mėlynosios ekonomikos sektoriuje net 54 proc. dirba žuvies produktų apdirbimo sektoriuje, o ES vidurkis šiame sektoriuje yra tik 31 proc. Tad Lietuvoje

dominuoja žemesnę pridėtinę vertę generuojantys mėlynosios ekonomikos apdirbamosios pramonės sektoriai palyginti su kitomis ES valstybėmis.

Apibendrinant galima teigti, kad jūrinės ekonomikos sektorius yra itin svarbi pramonės sritis pakrančių regionams. Poreikis kurti tvarius ir inovatyvius produktus išnaudojant jūrų ir vandenynų išteklius bus augantis ir ilgalaikis, todėl regionai, sugebėsiantys išnaudoti šio sektoriaus teikiamus išteklius ir galimybes ateityje, gali pereiti prie aukštosiomis technologijomis grįstos gamybos ir neprarasti savo konkurencinio pranašumo kurdami aukštos pridėtinės vertės produktus. Apdirbamosios gamybos sektorius yra itin svarbi jūrinės ekonomikos dalis, kuriame sukuriama didžiulė dalis pridėtinės vertės ir kuriai reikia nemažos dalies darbo jėgos. Lietuvoje jūrinės ekonomikos apdirbamosios gamybos sektorius augo greičiau negu likusioje ES, tačiau žvelgiant į šio sektoriaus darbuotojų našumą Lietuvoje galima daryti išvadą, kad ji dar turi nemažai potencialo ir toliau augti.

4.2. Pažangios pramonės potencialas bioekonomikos kontekste

Kita didelį augimo potencialą turinti sritis yra bioekonomika. Europos Komisija išskiria jos svarbą tvirtindama, kad būtent ji turėtų tapti pagrindiniu Europos ekonomikos vystymosi principu ateinantį dešimtmetį¹⁰. ES mastu yra formuojama strategija¹¹, kad valstybėse narėse vis daugiau įmonių turės pereiti nuo iškastinio kuro prie biomasės naudojimo. Bioekonomika turėtų padėti mažinti žmonių veiklos poveikį klimatui, atrasti naujas medžiagas, kurios galėtų būti panaudojamos gaminant maisto produktus, pertvarkyti gamybos procesus ir didinti Europos pramonės konkurencinį pranašumą, kuris būtų grįstas tvariais sprendimais ir inovatyviu biomasės panaudojimu. Bioekonomikos svarba bus ypač reikšminga toms valstybėms ir regionams, kurie turi didelius žemės ūkio, miškininkystės ir akvakultūros biologinius išteklius ir jie gali būti efektyviai panaudojami kaip biomasė įvairiuose apdirbamosios pramonės sektoriuose. Tokiuose regionuose įmonės turėtų būti skatinamos išnaudoti biologinių išteklių tiekimo grandines, taip būtų sprendžiami pagrindiniai aplinkosaugos iššūkiai.

2018 m. išleistu Europos Komisijos komunikatu apie tvarią Europos bioekonomiką buvo apibrėžta bioekonomikos apimtis. Pagal šį dokumentą bioekonomika apima visus sektorius ir sistemas, kuriuose naudojami biologiniai ištekliai (gyvūnai, augalai, mikroorganizmai ir jų biomasė, įskaitant organines atliekas), jų funkcijas ir principus. Ji apima ir tarpusavyje susieja: sausumos ir jūrų ekosistemas, jų teikiamas paslaugas; visus pirminės gamybos sektorius, kuriuose naudojami ir gaunami biologiniai ištekliai (žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė ir akvakultūra); visus ekonomikos ir pramonės sektorius,

¹⁰ European Commission, A sustainable Bioeconomy for Europe: Strengthening the connection between economy, society and the environment, 2018.

¹¹ McCormick, K., Kautto, N., The bioeconomy in Europe: An overview. Sustainability. 5(6), 2013, 2589–2608.

kuriuose biologiniai ištekliai ir procesai naudojami maistui, pašarams, bioproduktams, energijai gaminti ir paslaugoms teikti. Kad Europos bioekonomika būtų sėkminga, svarbiausi jos principai turi būti tvarumas ir žiediškumas¹².

Bioekonomika jau dabar yra tapusi labai svarbia ES ekonomikos dalimi, šio sektoriaus apyvarta 2017 m. siekė 2,4 trln. Eur, ji sukūrė 4,2 proc. viso ES BVP. Šiame sektoriuje dirba 18,5 mln. žmonių, tai sudaro apie 8 proc. visos ES darbo jėgos, kurie sukūrė 621 mlrd. Eur pridėtinės vertės¹³. Išplėtojus tvarią Europos bioekonomiką būtų sukurta naujų darbo vietų, pirmiausia pakrančių ir kaimo vietovėse, nes vietos bioekonomikoje aktyviau dalyvautų pirminiai gamintojai. Pramonės skaičiavimais¹⁴, iki 2030 m. biopramonės sektoriuose galėtų būti sukurta milijonas naujų darbo vietų.

Analizuojant ES bioekonomikos dydį ir jos makroekonomikos rodiklius kyla keletas iššūkių. Pirmiausia skirtinguose dokumentuose ir tyrimuose išsiskiria nuomonė¹⁵, kokie sektoriai turėtų būti priskiriami bioekonomikai. Galima pastebėti nesutapimų ir ES valstybių bioekonomikos strategijose¹⁶, kurias pramonės sritis jos priskiria prie bioekonomikos. Taip pat ne visi sektoriai visa savo apimtimi prisideda prie bioekonomikos vystymo, todėl kyla iššūkis įvertinti, kokia dalis produktų, gaminamų tuose sektoriuose, gali būti sietini su bioekonomika. Šiems iššūkiams išspręsti Europos Komisija aktyviai dirbo su įvairiomis tyrėjų grupėmis¹⁷, kad būtų patvirtinta bioekonomikos apimtis ir jos makroekonominių rodiklių skaičiavimo metodika. Taigi toliau analizuojant bioekonomikos apimtį ir potencialą bus remiamasi būtent šiomis naujausiomis tyrėjų grupių parengtomis studijomis.

Europos Komisijos išskiriami bioekonomikos sektoriai gali būti tiesiogiai susieti su nacionaliniais EVRK kodais. Pagal EVRK kodus bioekonomikos sektoriai gali būti skirstomi į tris dideles veiklų grupes:

pirma grupė: gamtiniais ištekliais paremta veikla, kurioje tiesiogiai naudojami biologiniai ištekliai (žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė) ir biomasė, tiekiamą kitoms pramonės šakoms kaip žaliava;

antra grupė: biomasės apdirbimas (maistas, pašarai, tabakas, gėrimai, mediena ir medienos gaminiai, tekstilė, drabužiai, oda, popierius ir kamštiena, baldai);

trečia grupė: nauja veikla, skirta toliau perdirbti biomasę ir (arba) biomasės likučius, gautus iš pirminės gamybos, arba gamybai naudoti po

¹² European Commission, Bioeconomy: the European way to use our natural resources, Directorate-General for Research and Innovation, 2018.

¹³ European Commission, A sustainable Bioeconomy for Europe: strengthening the connection between economy, society and the environment, Directorate-General for Research and Innovation, 2018

¹⁴ EuropaBio, Jobs and growth generated by industrial biotechnology in Europe, 2019.

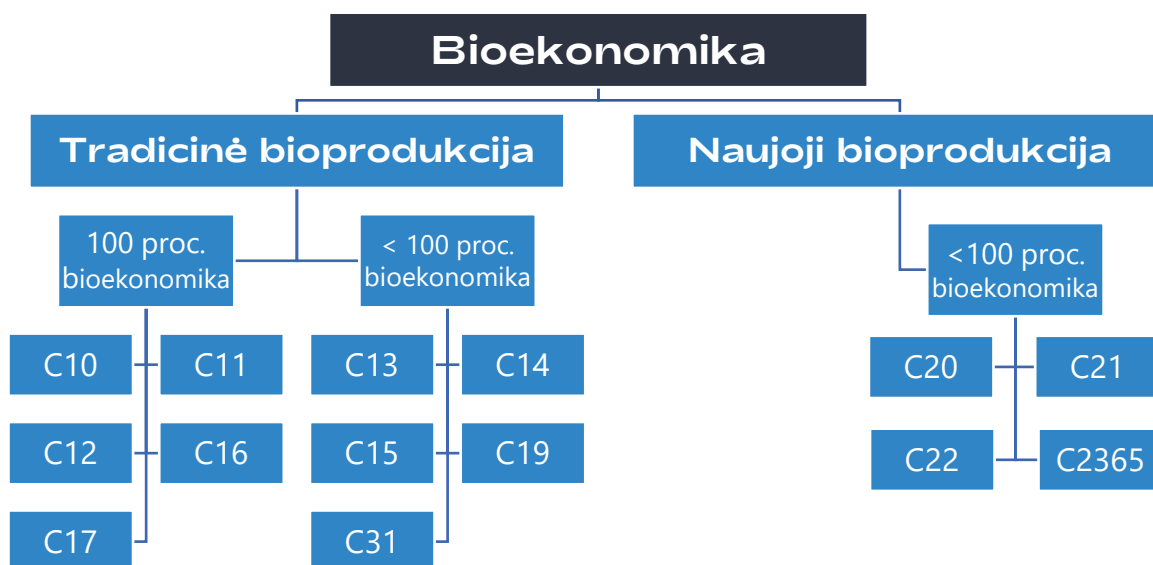
¹⁵ Olaf Porc et al, European Bioeconomy in Figures 2008–2017, Bio Based Industries Consortium, 2020.

¹⁶ Maximilian Kardung et al, Framework for measuring the size and development of the bioeconomy, Biomonitor, 2019.

¹⁷ Timo Kuosmanen et al, How big is the bioeconomy?, JRC Technical Report, 2020.

apdirbamosios gamybos likusias medžiagas (biorafinavimas, biokuras, biologiniai chemikalai, biologiniai plastikai, biodujos).

Visi pirmosios grupės ekonominės veiklos sektoriai visa savo apimtimi gali būti priskiriami bioekonomikai. Antrai grupei priskiriami sektoriai yra svarbiausia bioekonomikos dalis – apdirbamoji gamyba, kurios metu biologiniai išteklių yra paverčiami tvariais produktais. Bioekonomikai gali būti priskiriama visa maisto ir gėrimų gamyba, tabako produktų gamyba, mediena ir medienos produktų gamyba, popieriaus ir plaušienos produktų gamyba. Tuo tarpu tekstilės gaminių gamyba, drabužių siuvimas, odos ir odos dirbinių gamyba, baldų gamyba, kokso ir rafinuotų naftos produktų gamyba yra tos tradicinės apdirbamosios gamybos sritys, kurių tik dalis pagaminamos produkcijos yra priskiriama bioekonomikai, nes jų gamyboje naudojami ne tik biologiniai išteklių. Visai neseniai prie bioekonomikos sektorių, kurių tik dalis produkcijos yra gaminama atsižvelgiant į bioekonomikos principus, buvo priskirti chemikalų ir chemijos produktų gamyba, vaistų ir farmacinių preparatų gamyba, guminių ir plastikinių gaminių gamyba ir pluoštinio cemento gamyba, kuriuose biomasė buvo pradėta naudoti kaip iškastinių žaliavų pakaitalas; šiuose sektoriuose yra naudojami novatoriški gamybos procesai biomasės apdorojimui. Gamybos įmonėse apdoroti biologiniai išteklių taip pat yra naudojami ir kai kuriuose paslaugų sektoriuose, kurie taip pat iš dalies gali būti priskiriami bioekonomikai: elektros, dujų, garo tiekimas ir oro kondicionavimas; pastatų statyba; inžinerinių statinių statyba; didmeninė prekyba; mažmeninė prekyba; apgyvendinimo veikla; maitinimo ir gėrimų teikimo veikla. Priede yra išskirti visi bioekonomikai priskiriami sektoriai ir pažymima, kokia jų produkcijos ar paslaugų dalis yra priskiriami bioekonomikai. Toliau pateiktoje 3 lentelėje išskiriama 14 apdirbamosios gamybos sektorių EVRK sekcijų lygiu (išskyrus fiblorito gamybą), kurie yra priskiriami bioekonomikai.

3 lentelė. Apdirbamosios pramonės sektoriai pagal EVRK statistinį klasifikatorių, kurie yra priskiriami bioekonomikai (šaltinis: parengta autorių pagal Europos Komisijos duomenis)

Žvelgiant į pramonės sritis, kurios priskiriamos bioekonomikai, galima matyti, kad tai yra labai kompleksiškas sektorius, kuris, kaip ir jūrinė ekonomika, dėl technologinės pažangos nuolatos plečiasi ir yra papildomas naujomis sritimis. Dėl šios priežasties oficialiose ES duomenų bazėse negalima surasti oficialios pastarųjų metų bioekonomikos statistikos, kurioje būtų pateikiami atskirų valstybių arba bioekonomiką sudarančių sektorių duomenys. Remiantis vėliausiais oficialiais Europos Komisijos pateiktais duomenimis, 2015 m. daugiau nei pusė (55 proc.) visų bioekonomikos darbuotojų dirbo pirminės gamybos sektoriuose – 10 mln. darbuotojų¹⁸, tačiau svarbiausia šiandieninės bioekonomikos dalimi reikėtų laikyti apdirbamosios pramonės sektorių, kuris įdarbina apie 44 proc. darbuotojų ir sukuria didžiąją dalį (56 proc.) bioekonomikos pridėtinės vertės – 346 mlrd. Eur¹⁹. ES apdirbamosios pramonės sukuriama produkcijos vertė ateityje turėtų dar labiau augti, nes naujojoje žaliojo kurso strategijoje nurodoma, kad ES ir visos valstybės narės aktyviai prisidės prie ES pramonės bazės modernizavimo ir stiprinimo. Parama, skatinanti pramonę diegti technologijas, mažinančias pramonės poveikį klimatui, mažinanti rizikas pereinant prie žiedine ekonomika grįstų verslo modelių ir didinanti iniciatyvas kurti naujus žalius produktus ir paslaugas, padės sukurti naujas vertės grandines, kuriose dominuos biologiniai išteklių, padės įdiegti draugiškesnius gamtai ir ekonomiškiau pramonės procesus. Viena iš pagrindinių augimą apdirbamojoje

¹⁸ Maximilian Kardung et al, Framework for measuring the size and development of the bioeconomy, Biomonitor, 2019.

¹⁹ Ten pat.

pramonėje skatinančių prižasčių yra neregėta gyvybės mokslų ir biotechnologijų pažanga. Atliekami moksliniai tyrimai, kuriamos inovacijos ir diegiami novatoriški sprendimai naujiems ir tvariems bioproduktams (pvz., biochemijos produktams, biodegalams) gaminti padeda surasti pakaitalų iškastinėms žaliavoms labai svarbiuose Europos pramonės segmentuose (pvz., pakuočių, tekstilės, chemijos, kosmetikos, farmacijos produktų sudedamųjų dalių, vartojimo prekių)²⁰. Remiantis pramonės sektoriaus prognozėmis, tikimasi, kad pramoninių biotechnologijų paklausa per ateinantį dešimtmetį beveik padvigubės²¹. Biotechnologijos turėtų paskatinti tvarių medžiagų plėtrą, priversti gamintojus ir vartotojus atsisakyti tokių taršių medžiagų kaip plastikas, kuris gali būti pakeistas biologinėmis ir biologiškai skaidžiomis medžiagomis.

Taip pat prie apdirbamojoje gamyboje sukuriama pridėtinės vertės augimo turėtų prisidėti modernizuojami gamybos procesai, kuriuose būtų taikomi nauji verslo modeliai, žiedinės ekonomikos principai. Bioekonomika yra žiedinės ekonomikos atsinaujinančiųjų išteklių segmentas, tad šių dviejų sričių sinergija yra neišvengiama. Bioekonomikoje atliekami moksliniai tyrimai ir apdirbamosios pramonės įmonių diegiamos inovacijos gali biologines atliekas, liekanas ir atmatas paversti vertingais ištekliais ir sukurti inovacijų bei paskatų, leisiančių iki 2030 m. maisto ir kitų produktų atliekų kiekį sumažinti 50 proc.²².

Bioekonomika ateinantį dešimtmetį turėtų tapti strategine ES vystymosi kryptimi. Diegiant bioekonomikos principus bus siekiama pramonės transformacijos, kurioje būtų tausiau naudojami ištekliai, kuriami ir diegiami novatoriški biopramoniniai sprendimai. Didelę reikšmę bioekonomikos vystymuisi turės gamtos mokslų, biotechnologijų pažanga ir šiose srityse įgytų žinių pritaikymas pramonėje. Šios žinios gali padėti apdirbamosios pramonės įmonėms gaminti aukštesnę pridėtinę vertę turinčius bioproduktus ir paskatinti diegti novatoriškus biopramoninius procesus, kurie prisidėtų prie pramonės ekologiškumo didinimo ir žiedinės ekonomikos procesų diegimo.

Atsižvelgiant į bioekonomikos ir jūrinės ekonomikos sričių išsivystymo lygį Klaipėdos regione, atsiveriančias rinkos ir mokslinių tyrimų pritaikymo galimybes, rekomenduojama, kad šios sritys taptų prioritetinėmis regiono vystymosi kryptimis. Intensyvų šių sektorių skatinimą turėtų užtikrinti horizontalioji pažangios pramonės ekonomikos kryptis, kuri numato, kad bioekonomikai ir jūrinei ekonomikai priklausančiuose apdirbamosios gamybos sektoriuose būtų didinamas produkcijos imlumas skaitmeninėms technologijoms, skatinamas įmonių įsitraukimas į tarptautines vertės grandines, intensyvinama mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros veikla, didinamas aukštos kvalifikacijos darbuotojų skaičius. Taip būtų užtikrinamas naujų technologijų,

²⁰ Europos Komisija, Investavimas į pažangią, novatorišką ir tvarią pramonę. Atnaujinta ES pramonės politikos strategija, COM(2017)479.

²¹ EuropaBio, Jobs and growth generated by industrial biotechnology in Europe, 2019.

²² European Commission, Bioeconomy: the European way to use our natural resources, Directorate-General for Research and Innovation, 2018.

netechnologinių inovacijų ir mokslinių žinių indėlis į apdirbamosios gamybos įmones, savo veiklą vykdančias bioekonomikos ir jūrinės ekonomikos srityse.

5. Lietuvos pažangios pramonės ekonomiką skatinančios investicijų kryptys

Šiuo metu pagrindiniai šalies strateginiai planavimo ir programavimo dokumentai, kuriuose planuojamos investicijų kryptys 2021–2030 m. laikotarpiu ir kurie nurodo pramonės pažangos ir plėtros skatinimo kryptis, yra: 1) 2021–2030 m. Nacionalinis pažangos planas, 2) 2021–2027 m. ES fondų investicijų programos Lietuvai projektas, 3) Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė. Toliau bus analizuojamos šiuose dokumentuose numatomos investicijų kryptys tiek, kiek jos yra susijusios su pažangios pramonės skatinimu.

Kaip minėta, pagrindinis šalies dokumentas, kuriuo nustatomi pagrindiniai ateinantį dešimtmetį valstybėje siejami pokyčiai, užtikrinantys pažangą socialinėje, ekonominėje, aplinkos ir saugumo srityse, ir sutelkiami finansavimo šaltiniai šiems pokyčiams įgyvendinti, yra 2020 m. rugsėjo 9 d. LR Vyriausybės patvirtintas **2021–2030 m. Nacionalinis pažangos planas** (toliau – NPP). Šiam planui įgyvendinti bus sutelktos visos lėšos, skirtos pokyčiams šalyje, įskaitant ES ir kitas tarptautines investicijas kartu su nacionaliniu biudžetu. Šiame plane numatomi ilgalaikiai strateginiai tikslai, pažangos uždaviniai ir kiekybiniai pažangai matuoti skirti rodikliai su siektinomis reikšmėmis 2030 m.

NPP konstatuojama, kad pagrindiniai iššūkiai, su kuriais yra susiduriama siekiant pažangios ekonomikos šalyje, yra vidutinių pajamų spąstai, žmogiškojo kapitalo trūkumas, nepakankamas konkurencingumas. Panašūs iššūkiai ir galimybės nustatytos ir Europos Komisijos vertinimuose ir ataskaitose: poreikis skatinti produktyvumą, inovacijas, didelę pridėtinę vertę kuriantį verslą, demografiniai klausimai, klimato kaita ir žiedinė ekonomika, ryšiai, spartūs technologiniai pokyčiai. Siekiant įveikti šias problemas, NPP yra nustatyta 10 strateginių pokyčių tikslų kitam dešimtmečiui.

NPP trys strateginiai tikslai yra orientuoti į pažangios ekonomikos plėtrą ir pramonės skaitmeninį progresą.

Pirmasis NPP strateginis tikslas **„Pereiti prie mokslo žiniomis, pažangiosiomis technologijomis, inovacijomis grįsto darnaus ekonomikos vystymosi ir didinti šalies tarptautinį konkurencingumą“** yra nukreiptas į mokslo, technologijų ir inovacijų sistemos stiprinimą. Įgyvendinant šio strateginio tikslo pažangos uždavinius siekiama skatinti žmogiškojo kapitalo plėtrą; mokslo ir verslo bendradarbiavimą; inovacijų kūrimą ir sklaidą; pramonės skaitmeninimą; skatinti verslumą, intelektinės nuosavybės kūrimą ir naudojimą; prekių ir paslaugų eksportą, konkurencingumą. Siekiant telkti ir kryptingai orientuoti pastangas, prioritetą įgyvendinant šį NPP strateginį tikslą teikiamas naujų mokslo žinių, technologijų, naujų produktų pagal sumaniosios specializacijos prioritetus kūrimui,

komercinimui ir diegimui, daugiausia dėmesio skiriant didžiausio potencialo sritims, tokioms kaip gyvybės mokslai, inžinerinė pramonė, informacinės ir komunikacinės technologijos.

Trečiasis NPP strateginis tikslas **„Didinti švietimo įtrauktį ir veiksmingumą, siekiant atitikties asmens ir visuomenės poreikiams“** yra nukreiptas į švietimo sistemos kokybės, įtraukties, prieinamumo, lygių galimybių iššūkių sprendimą, didinant švietimo sistemos atitiktį dabarties ir ateities darbo rinkoms ir visuomenės poreikiams, technologinėms naujovėms, pasaulinėms švietimo ir mokslo tendencijoms. NPP yra akcentuojama, kad Lietuvos švietimo sistema yra gana neveiksminga, šalis neturi galimybių pakankamai gerai numatyti, kokios kvalifikacijos darbuotojams reikės, ir suteikti tą kvalifikaciją (ypač informacinių ryšių technologijų ir inžinerijos srityse), žemas mokymosi visą gyvenimą lygis ir perkvalifikavimo programos. Šiems klausimams spręsti planuojama gerinti švietimo sistemos atitiktį darbo rinkai ir kintančiai aplinkai, ugdant ekonomikos poreikius atitinkančias ir ateities iššūkiams įveikti reikalingas kompetencijas, t. y. didinant profesinio mokymo patrauklumą ir kokybę, plėtojant mokymą pameistrystės būdu, stiprinant profesinį orientavimą ir pan. Taip pat yra siekiama didinti suaugusiųjų mokymosi visą gyvenimą lygį stiprinant suaugusiųjų mokymosi motyvaciją (paklausą) ir sukuriant vieningą suaugusiųjų kvalifikacijos ir kompetencijų suteikimo bei tobulinimo sistemą, kuri turėtų užtikrinti visų suaugusiųjų galimybes mokytis ir įgyti darbo rinkos poreikius atitinkančias kvalifikacijas arba kompetencijas.

Šeštasis NPP strateginis tikslas **„Užtikrinti gerą aplinkos kokybę ir gamtos išteklių naudojimo darną, saugoti biologinę įvairovę, švelninti Lietuvos poveikį klimato kaitai ir didinti atsparumą jos poveikiui“** pabrėžia pramonės pertvarkymo į žiedinę ekonomiką, poveikio aplinkai mažinimo poreikį, taikant joje žiedinės ekonomikos principus atitinkantį projektavimą ir gamybą, laikytis atliekų prevencijos ir prioritetų eiliškumo tvarkant atliekas. Siekiant pereiti prie žiedinės ekonomikos, pagrindinis dėmesys bus skiriamas tokiems prioritetiniams sektoriams ir probleminėms sritims kaip plastikai, pakuotės, tekstilės gaminiai, elektronika, baterijos, transporto priemonės, maisto atliekos, pavojingų cheminių medžiagų vengimas ir valdymas, vartotojų elgsenos ir antrinių žaliavų rinkos pokyčiai.

Pagrindinis šalies dokumentas, kuris nustato tinkamą ES ilgalaikio biudžeto Lietuvai skirtų lėšų panaudojimą ir suderinamumą, yra šiuo metu rengiama **2021–2027 m. ES fondų investicijų programa Lietuvai** (toliau – IP). Atsižvelgiant į šio dokumento nuostatas, ES fondų investicijos po 2021 m. bus sutelktos į 5 ES lygiu nustatytus politikos tikslus: pažangesnė Lietuva, žalesnė Lietuva, geriau sujungta Europa, socialiai atsakinga Europa ir artimesnė savo piliečiams Europa. Keturi prioritetai yra susiję su pramonės transformacija pažangumo link ir jos skaitmeninimu.

Siekiant pirmojo politikos tikslo „pažangesnė Europa“, ES fondų investicijomis bus skatinama Lietuvos ekonomikos transformacija į aukštesnės pridėtinės vertės ekonomiką ir jos konkurencingumas. Siekiant Lietuvos ūkio transformacijos į aukštos pridėtinės vertės ekonomiką, bus siekiama:

- 1) **stiprinti mokslinių tyrimų ir inovacinius pajėgumus ir diegti pažangiąsias technologijas**, padedant vystyti MTEP idėjoms, plėtojant brokerystės tarp verslo ir mokslo, inovacijų naudos vertinimo, idėjų vystymo ir fasilitavimo, technologijų perdavimo ir tarpininkavimo paslaugas;
- 2) **skatinti įmones skaitmenizuoti veiklą**, ypatingą dėmesį skiriant verslo modelio ir produktų skaitmeninimui, pažangiausių technologijų diegimui;
- 3) **stiprinti MVĮ augimą ir konkurencingumą**, skatinant verslą pradedančiųjų smulkaus ir vidutinio verslo subjektų išankstinį akseleravimą, akseleravimą, inkubavimą ir plėtrą, ypač finansinių šaltinių prieinamumą, ir trumpose vertės kūrimo grandinėse dalyvaujančių smulkaus ir vidutinio verslo procesų modernizavimą. Taip pat planuojama skatinti MVĮ tarptautiškumą, naujų užsienio rinkų paiešką, esamų plėtrą ir įsitraukimą į tarptautines vertės grandines;
- 4) **ugdyti pažangiajai specializacijai, pramonės pereinamajam laikotarpiui ir verslumui reikalingus įgūdžius.**

Žalioji gamyba, žaliosios inovacijos ir žiedinė ekonomika yra kita su pramonės pažangia plėtra susijusio prioriteto „žalesnė Lietuva“ tema. Yra siekiama šių pokyčių pramonės vystymo srityse:

- 1) **skatinti naudoti energijos vartojimo efektyvumą didinančias priemones** ir mažinti šiltnamio dujų išmetimą sparčiai plėtojant mažai energijos suvartojančias ir energijos vartojimo efektyvumą didinančias pramonės šakas, diegiant ir įsigyjant naujausių ir aplinkai palankių technologijų ir įrenginių;
- 2) **skatinti perėjimą prie žiedinės ekonomikos ir tausiai išteklius naudojančios ekonomikos**, didelį dėmesį skiriant atliekų susidarymo prevencijai ir tvariam vartojimui, gaminių projektavimui ir dizainui (perdirbimo skatinimas ir pan.), antrinėms žaliavoms ir jų panaudojimui naujiems gaminiams, taip pat išnaudojant mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros, inovacijų ir skaitmenizacijos potencialą.

Žmogiškasis kapitalas taip pat yra svarbi tema, minima ketvirtame IP prioritete „socialiai atsakinga Europa“. Programoje teigiama, kad bus investuojama į konkrečias mokymo formas ir mokymus (mokymai ir perkvalifikavimas), ypatingą dėmesį skiriant MVĮ darbuotojų skaitmeninių įgūdžių ir kitų pramonės pertvarkai svarbių įgūdžių ugdymui ir tobulinimui. Be to, bus skiriama daugiau investicijų, kad būtų parengti reikalingi dirbtinio intelekto, daiktų interneto, didžiųjų duomenų ir kitų sričių specialistai, kurie yra labai

svarbūs pramonės transformacijai. Prioritetas „geriau sujungta Lietuva“ taip pat turės įtakos pramonės skaitmeninimui, nes didelis dėmesys yra skiriamas IRT plėtrai ir tolesniam įvairių technologijų diegimui. Programoje pabrėžiama, kad norint greitai skaitmeninti ekonomiką reikia įdiegti ir plėtoti naujas ir pažangias technologijas, tokias kaip 5G.

2020 m. lapkričio 10 d. Europos Parlamentas, siekdamas skatinti ekonomikos atsigavimą po COVID–19 pandemijos, sutarė dėl laikinos priemonės 2021–2024 m. laikotarpiui „**Naujos kartos ES**“, kurios suma siekia 750 mlrd. Eur. Šios lėšos bus investuojamos trimis kryptimis:

- 1) **su investicijomis ir reformomis susijusi parama.** Finansinė parama teikiama investicijoms ir reformoms, susijusioms su žaliaja bei skaitmenine pertvarka ir valstybių narių ekonomikos atsparumu;
- 2) **postūmis ES ekonomikai skatinant privačias investicijas.** Bus telkiami privatūs ištekliai, siekiant kuo skubiau suteikti paramą gyvybingoms Europos bendrovėms labiausiai nukentėjusiuose sektoriuose, regionuose ir šalyse. Taikant šią priemonę bus siekiama paruošti įmones naujai ekologiškumo, skaitmeninių technologijų ir atsparumo erai. Taip pat bus siekiama padidinti strateginių sektorių, pirmiausia susijusių su žaliaja ir skaitmenine pertvarka, ir pagrindinių vertės grandinių vidaus rinkoje atsparumą;
- 3) **krizės metu įgytos patirties panaudojimas.** Bus stiprinamas sveikatos saugumas ir rengiamasi būsimoms sveikatos krizėms, bus siekiama finansuoti ypač svarbius mokslinius tyrimus sveikatos, atsparumo bei žaliosios ir skaitmeninės pertvarkos srityse.

Apibendrinant galima teigti, kad prioritetinės pažangios pramonės plėtros sritys, į kurias yra kreipiamos šalies investicijos ir kurioms bus skiriamas pagrindinis dėmesys ateinantį dešimtmetį, yra susijusios su: **1) mokslinių tyrimų ir inovacinių pajėgumų, pažangiųjų technologijų diegimo stiprinimu, 2) pramonės transformacijai reikalingų žmogiškųjų kompetencijų formavimu ir tobulinimu, 3) perėjimo prie žiedinės ekonomikos skatinimu.**

PRIEDAI

Lentelių ir grafikų sąrašas

1 lentelė. Sektoriai, kurie yra priskiriami mėlynajai ekonomikai (šaltinis: parengta autorių pagal Europos Komisijos duomenis).....	25
2 lentelė. Apdirbamosios pramonės sektoriai pagal EVRK statistinį klasifikatorių, kurie yra priskiriami mėlynajai ekonomikai (šaltinis: parengta autorių pagal Europos Komisijos duomenis).....	27
3 lentelė. Apdirbamosios pramonės sektoriai pagal EVRK statistinį klasifikatorių, kurie yra priskiriami bioekonomikai (šaltinis: parengta autorių pagal Europos Komisijos duomenis).....	31
4 lentelė. Apdirbamosios pramonės sektoriai pagal EVRK statistinį klasifikatorių, kurie yra priskiriami jūrinei ekonomikai (šaltinis: parengta autorių pagal Europos Komisijos duomenis).....	39
5 lentelė. Sektoriai pagal EVRK statistinį klasifikatorių, kurie yra priskiriami bioekonomikai (šaltinis: parengta autorių pagal Europos Komisijos duomenis).....	40
1 grafikas. Apdirbamosios gamybos sektoriaus svarba didžiuosiuose Lietuvos regionuose pagal sukuriama BVP ir darbuotojų dalį (šaltinis: parengta autorių pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)	8
2 grafikas. Klaipėdos regiono apdirbamosios gamybos įmonių skaičiaus pasiskirstymas pagal sektorius 2020 m. (šaltinis: parengta autorių pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis).....	9
3 grafikas. Klaipėdos regiono apdirbamosios gamybos įmonių darbuotojų pasiskirstymas pagal sektorius 2019 m. (šaltinis: parengta autorių pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis).....	10
4 grafikas. Klaipėdos regiono apdirbamosios pramonės įmonių darbuotojų pokytis 2015–2019 m. (šaltinis: parengta autorių pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis).....	11
5 grafikas. Klaipėdos regiono apdirbamosios gamybos sektorių apyvartos dalis 2019 m. (šaltinis: parengta autorių pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis).....	12
6 grafikas. Klaipėdos regiono apdirbamosios gamybos sektorių sukuriama pridėtinė vertė dalis 2019 m. (šaltinis: parengta autorių pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis).....	13
7 grafikas. Klaipėdos regiono apdirbamosios gamybos sektorių pridėtinė vertė pokytis 2015–2019 m. (šaltinis: parengta autorių pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis).....	14
8 grafikas. Klaipėdos regiono apdirbamosios gamybos sektorių pridėtinė vertė ir apyvartos santykis 2019 m. (šaltinis: parengta autorių pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis).....	15
9 grafikas. Klaipėdos regiono apdirbamosios gamybos sektorių darbuotojų našumas 2019 m. (šaltinis: parengta autorių pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)	16
10 grafikas. Klaipėdos regiono apdirbamosios gamybos sektorių sukurta pridėtinė vertė ir darbuotojų skaičiaus dalis 2019 m. (šaltinis: parengta autorių pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)	17

11 grafikas. Klaipėdos regiono apdirbamosios gamybos sektorių investicijos, tenkančios vienam darbuotojui 2015–2019 m. (tūkst. Eur) (šaltinis: parengta autorių pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)	18
12 grafikas. Kiek reikėjo investicijų į inovacijas, kad gamybos sektorių darbuotojų našumas 2015–2019 m. padidėtų 1 tūkst. Eur (šaltinis: parengta autorių pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)	19
13 grafikas. Klaipėdos regiono apdirbamosios gamybos sektorių investicijos į patentus ir darbuotojus, tenkančios vienam darbuotojui 2015–2019 m. (tūkst. Eur) (šaltinis: parengta autorių pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis).....	20
14 grafikas. Regioninio specializacijos koeficiento reikšmės Klaipėdos regione pagal ekonominės veiklos rūšis 2018 m. (šaltinis: parengta autorių pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis).....	21

Bioekonomikai priskiriami sektoriai

EVRK	Sektorius
Jūros gyvieji ištekliai	
C10.20	Žuvų, vėžiagyvių ir moliuskų perdirbimas ir konservavimas
C10.41	Aliejaus ir riebalų gamyba
C10.85	Paruoštų valgių ir patiekalų gamyba
C10.89	Kitų, niekur kitur nepriskirtų, maisto produktų gamyba
Jūros negyvieji ištekliai	
C19.20	Rafinuotų naftos produktų gamyba
Laivų statyba ir remontas	
C13.92	Gatavų tekstilės dirbinių, išskyrus drabužius, gamyba
C13.94	Virvių, lynų, virvelių ir tinklų gamyba
C25.30	Garų generatorių, išskyrus centrinio šildymo karšto vandens katilus, gamyba
C25.99	Kitų, niekur kitur nepriskirtų, metalo gaminių gamyba
C26.51	Matavimo, bandymo, navigacinės ir kontrolės įrangos prietaisų ir aparatų gamyba
C27.40	Elektros apšvietimo įrangos gamyba
C28.11	Variklių ir turbinų, išskyrus orlaivių, transporto priemonių ir motociklų variklius, gamyba
C30.11	Laivų ir plūdriųjų konstrukcijų statyba
C30.12	Pramoginių ir sportinių katerių (laivų) statyba
C32.30	Sporto reikmenų gamyba
C33.11	Metalo gaminių remontas
C33.15	Įvairių tipų laivų remontas ir techninė priežiūra

4 lentelė. Apdirbamosios pramonės sektoriai pagal EVRK statistinį klasifikatorių, kurie yra priskiriami jūrinei ekonomikai (šaltinis: parengta autorių pagal Europos Komisijos duomenis)

EVRK	Sektorius	Biologinių išteklių, biologinių produktų dalis sektoriuje
Gamtiniai ištekliai		
A01	Augalininkystė ir gyvulininkystė	100 proc.
A02	Miškininkystė ir medienos ruošą	100 proc.
A03	Žvejyba ir akvakultūra	100 proc.
Tradiciniai apdirbamosios gamybos sektoriai bioekonomikoje		
C10	Maisto produktų gamyba	100 proc.
C11	Gėrimų gamyba	100 proc.
C12	Tabako gaminių gamyba	100 proc.
C13	Tekstilės gaminių gamyba	40 proc.
C14	Drabužių siuvimas	40 proc.
C15	Odos ir odos dirbinių gamyba	40 proc.
C16	Medienos bei medienos ir kamštienos gaminių, išskyrus baldus, gamyba; gaminių iš šiaudų ir pynimo medžiagų gamyba	100 proc.
C17	Popieriaus ir popieriaus gaminių gamyba	100 proc.
C19	Kokso ir rafinuotų naftos produktų gamyba	Nėra informacijos
C31	Baldų gamyba	25 proc.
Nauji apdirbamosios gamybos sektoriai bioekonomikoje		
C20	Chemikalų ir chemijos produktų gamyba	10 proc.
C21	Pagrindinių vaistų pramonės gaminių ir farmacinių preparatų gamyba	49 proc.
C22	Guminių ir plastikinių gaminių gamyba	4 proc.
C2365	Fibrolito gamyba	Nėra informacijos
Paslaugų sektoriai		
D35	Elektros, dujų, garo tiekimas ir oro kondicionavimas	9 proc.
F41.2	Pastatų statyba	8 proc.
F42	Inžinerinių statinių statyba	Nėra informacijos
G46	Didmeninė prekyba, išskyrus prekybą variklinėmis transporto priemonėmis ir motociklais	35 proc.
G47	Mažmeninė prekyba, išskyrus variklinių transporto priemonių ir motociklų prekybą	39 proc.
I55	Apgyvandinimo veikla	84 proc.
I56.1–I56.3	Maitinimo ir gėrimų teikimo veikla	100 proc.

5 lentelė. Sektoriai pagal EVRK statistinį klasifikatorių, kurie yra priskiriami bioekonomikai (šaltinis: parengta autorių pagal Europos Komisijos duomenis)

**KLAIPĖDOS REGIONO SPECIALIZACIJOS
STRATEGIJOS IKI 2030 M.
PASLAUGŲ EKONOMIKOS KRYPTIES
APRAŠOMOJI DALIS**

Turinys

Įvadas ir paslaugų ekonomikos samprata	3
Paslaugų ekonomika Europos Sąjungoje ir Lietuvoje	6
Paslaugų ekonomikos apimtys ir tendencijos pagal ekonominės veiklos rūšis	11
(G sekcija) Ekonominių veiklų grupė „Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas“	12
(H sekcija) Ekonominių veiklų grupė „Transportas ir saugojimas“	14
(I sekcija) Ekonominių veiklų grupė „Apgyvendinimo ir maitinimo paslaugos“	23
(J sekcija) Ekonominių veiklų grupė „Informacija ir ryšiai“	26
(K sekcija) Ekonominių veiklų grupė „Finansinė ir draudimo veikla“	27
(L sekcija) Ekonominių veiklų grupė „Nekilnojamojo turto operacijos“	31
(N sekcija) Ekonominių veiklų grupė „Administracinė ir aptarnavimo veikla“	35
(O sekcija) Ekonominių veiklų grupė „Viešasis valdymas ir gynyba; privalomasis socialinis draudimas“	37
(P sekcija) Ekonominių veiklų grupė „Švietimas“	37
(Q sekcija) Ekonominių veiklų grupė „Žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas“	38
(R sekcija) Ekonominių veiklų grupė „Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla“	39
(S sekcija) Ekonominių veiklų grupė „Kita aptarnavimo veikla“	39
(T sekcija) Ekonominių veiklų grupė „Namų ūkių, samdančių darbininkus, veikla, susijusi su savoms reikmėms tenkinti skirtų nediferencijuojamų gaminių gamyba ir paslaugų teikimu“	40
(U sekcija) Ekonominių veiklų grupė „Ekstrateritorinių organizacijų ir įstaigų veikla“	41
Esminės įžvalgos dėl paslaugų ekonomikos Klaipėdos regione	42
Klaipėdos regiono paslaugų ekonomikos plėtros tikslas ir uždaviniai	44

Išvadas ir paslaugų ekonomikos samprata

Lietuvos ekonomika išgyvena transformaciją – paslaugų sektorius tampa vis reikšmingesne šalies ūkio dalimi. Per pastaruosius du dešimtmečius paslaugų sektoriaus sukuriamos pridėtinės vertės dalis bendrajame vidaus produkte (BVP) išaugo apie 10 procentinių punktų ir siekia apie 70 proc. Tiesa, kol kas vidutinis statistinis lietuvis paslaugoms skiria mažiau nei ketvirtadalį savo vartojimo išlaidų. Tai mažiausia dalis Europos Sąjungoje (ES) ir ji nesikeičia pastaruosius 10 metų¹. Taip pat pagal sukurtų darbo vietų apimtį paslaugų sektorius yra didžiausias darbdavys Lietuvoje².

Tokia ekonomikos transformacija nėra unikali – beveik visų šalių ekonomikos, augant jų išsivystymo lygiui, išgyvena panašų kaitos procesą, t. y. augant pajamoms, žemės ūkio ir pramonės sektorių santykinė reikšmė ekonomikoje menksta, o paslaugų sektoriaus – didėja. Labiausiai ekonomiškai išsivysčiusiose šalyse, pvz., Jungtinėse Amerikos Valstijose, Jungtinėje Karalystėje, Nyderlanduose, Prancūzijoje, paslaugų sektoriui tenkanti BVP dalis artėja prie 80 proc.

Šių struktūrinių pokyčių priežasčių yra ne viena. Augant pajamoms, gyventojai linkę įsigyti daugiau paslaugų, tad prekių dalis vartojimo atžvilgiu menksta. Be to, didėjant žmonių pajamoms, auga ir gamybos išlaidos, tad šalies apdirbamosios pramonės ir žemės ūkio konkurencingumas mažėja ir įmonės persiorientuoja teikti aukštesnės pridėtinės vertės paslaugas. Net Kinijoje, kuri laikoma pasaulio apdirbamosios pramonės centru, paslaugų sektoriui tenkanti BVP dalis per pastaruosius 20 metų išaugo nuo 33 proc. iki 50 proc.³.

Augant gyventojų pajamoms, visuomet fiksuojamas spartesnis paslaugų paklausos didėjimas vidaus rinkoje. Vis dėlto kol kas vidutinis statistinis lietuvis paslaugoms skiria mažiausią savo išlaidų dalį ES. Tai lemia kelios priežastys. Pirma, vis dar gana žemas vidutinis darbo užmokestis ir ganėtinai didelė šešėlinės paslaugų ekonomikos dalis. Antra, svarbus veiksnys yra ir vartotojų elgsenos konservatyvumas – neretai net ir turėdami tam finansinių galimybių lietuviai santykinai santūriai išlaidauja paslaugoms.

Klaipėdos regiono specializacijos strategijos iki 2030 m. krypties „paslaugų ekonomika“ veiksmų planas parengtas vadovaujantis Klaipėdos regiono plėtros tarybos 2017 m. gruodžio 19 d. sprendimu, kurio metu nustatytos **6 Klaipėdos regiono potencialios specializacijos kryptys:**

- 1) jūros ekonomika;
- 2) bioekonomika;
- 3) pažangios pramonės ekonomika;
- 4) kūrybinė ir paslaugų ekonomika;**
- 5) darnus pakrančių ir jūrinis turizmas;
- 6) inovatyvus ekologinis žemės ūkis.

Rengiant kūrybinės ir paslaugų ekonomikos krypties veiksmų planą svarbu suprasti šios ekonomikos apibrėžimą, struktūrą ir apimtį. Skiriami keturi ekonominės veiklos (ūkio šakų) sektoriai.

- Pirmasis sektorius (arba agrarinis) – tai gavybos ir žaliavų ir jų perdirbimo į pusfabrikačius ūkio šaka. Šiam sektoriui priskiriama: žemės ūkis,

¹ „Swedbank“ vyresnioji ekonomistė Laura Galdikienė. Prieiga internete: www.delfi.lt [2016 10 04].

² Lietuvos užimtumo tendencijos ir ateities prognozės. Prieiga internete: <https://uzt.lt/wp-content/uploads/2019/04/tendencijos-2.pdf>.

³ „Swedbank“ vyresnioji ekonomistė Laura Galdikienė. Prieiga internete: www.delfi.lt, [2016 10 04].

žuvininkystė, miškų ūkis, medžioklė ir žaliavų gavyba (nafta, anglis, metalo rūda ir t. t).

- Antrasis sektorius – ūkio sektorius, apimantis veiklą, kurios rezultatas yra baigtas naudoti tinkamas produktas; jam priskiriama apdirbamoji pramonė ir statyba.

- Trečiasis sektorius – tai sektorius, apimantis veiklą, kurios branduolį sudaro paslaugų teikimas. Paslaugų sektorius apima ūkines veiklas, kai bendrovės, įmonės ar atskiri žmonės, naudodami savo žinias ir laiką, didina produktyvumą, efektyvumą, potencialą, aplinkos tausojimą. Sektoriaus produktas yra ne gaminiai, o paslaugos; tai apima paslaugų teikimą tiek kitoms verslo formoms, tiek galutiniams vartotojams.

- Ketvirtasis sektorius – ganėtinai nauja informacijos pramonės šaka, apimanti mokslinių tyrimų ir jų pritaikymo veiklą, technologijų plėtotę, kompiuterių programavimą ir biochemiją.

Verta pažymėti, kad kūrybinės ekonomikos išskyrimas į atskirą ekonominę grupę yra mažai prasmingas, nes pagal savo esmę veiklos, susijusios su kūrybinio rezultato kūrimu ir jo teikimu ekonomikos dalyviams, priskiriamos paslaugų ekonomikai (trečiasis sektorius). Vis dėlto siekiant tikslumo ir aiškumo reikia paminėti sąvokų „kūrybinės ir kultūrinės industrijos“ ir „paslaugų ekonomika“ skirtumus.

Kūrybinė ekonomika arba kūrybinės ir kultūrinės industrijos (toliau – KKI) – prekių ir paslaugų kūrybos, gamybos ir paskirstymo veiklos, apimančios meno, kultūros, verslo ir technologijų sritis. Individo kūrybiniais gebėjimais ir gabumais pagrįsta veikla, kurios tikslas ir išdavos yra intelektualinė nuosavybė, galimai kurianti pridėtinę vertę⁴. KKI laikytinos vienu svarbiausių bet kurios šalies tarptautinio konkurencingumo šaltinių⁵ ir yra vertinamos kaip atsparios ekonominiams svyravimams⁶. Europoje KKI darbuotojai sudaro 7,5 proc. darbo jėgos, o sektorius generuoja 509 mlrd. Eur BVP⁷. Lietuvoje kūrybinių industrijų sektorius taip pat vis auga. Šis sektorius mūsų šalyje sukuria beveik 5 proc. pridėtinės vertės (tai daugiau, nei sukurama žemės ūkyje, ir gali būti palyginama su statybos sektoriumi), o kūrybinių industrijų produktai bei paslaugos sudaro 5 proc. šalies eksporto⁸. Taigi kūrybinės industrijos vertinamos kaip sektorius, kuris gali tapti vienu iš ilgalaikės sėkmės veiksnių ir atsparumo ekonominiams sukrėtimams garantija ir taip prisidėti prie bendros ekonomikos ir finansų sistemos tvarumo⁹.

Paslaugų ekonomika – ekonomika, kurioje vyrauja paslaugų teikimas, o ne galutinių produktų gamyba. Paslaugos (vadinamosios nematerialiosios prekės) apima dėmesį, patarimus, prieigą, patirtį ir emocinį darbą.

Paslaugų teikimas yra didžiausias pasaulio ekonomikos sektorius pagal pridėtinę vertę, ypač svarbus labiau išsivysčiusiose šalyse. Paslaugų ekonomika besivystančiose

⁴ Prieiga internete: <https://www.vdu.lt/lt/kurybines-industrijos-augantis-ekonomikos-sektorius>.

⁵ Lietuvos kūrybinių industrijų sektoriaus konkurencingumo tyrimas, 2014 m.

⁶ Creative Economy Outlook: Trends in international trade in creative industries 2002–2015. Country Profiles 2005–2014 United Nations Conference on Trade and Development. Prieiga internete: https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/ditcted2018d3_en.pdf.

⁷ European creative business network. Prieiga internete: <http://ecbnetwork.eu/>.

⁸ Martinaitytė E., Kregždaitė R. Kūrybinių industrijų įtaka ekonomikos plėtrai. Socialinių mokslų studijos. 2013; 5(4): 1 094–1 108.

⁹ Sapsed J., Mateos-Garcia J., Adams R., Neely A. Management Research Priorities in the Creative Industries: a Consultative Review. Paper for the DIME Conference: The Creative Industries and Intellectual Property. May 22–23, 2008.

šalyse daugiausia sutelkta į finansines paslaugas, svetingumą, mažmeninę prekybą, sveikatos apsaugą, žmonių paslaugas, informacines technologijas ir švietimą. Produktus šiandien sudaro didesnė paslaugų dalis nei ankstesniais dešimtmečiais.

Paslaugų ir kūrybinių industrijų ekonomikų kompleksiškas labai platus, o nesant nusistovėjusios stebėsenos ar analizės sistemos daugeliu atvejų jų pirminiai duomenys ar poveikis ekonomikai persidengia. Kita vertus, abi aptariamos ekonominės sritys yra labai neproporcingos: paslaugų ekonomika sudaro apie 70 proc. BVP, o kūrybinių industrijų ekonomika neviršija 5 proc. BVP Lietuvos mastu¹⁰. Dėl minėtų priežasčių šį veiksmų planą rekomenduojama apjungti į platesnės apimties ekonominę **paslaugų ekonomikos** kategoriją, įtraukiant regiono ekonomikai aktualias KKI temas.

Klaipėdos regiono specializacijos iki 2030 m. paslaugų ekonomikos veiksmų plano tikslas – suformuluoti kryptingo žmogiškųjų ir materialinių išteklių sutelkimo ir apčiuopiamo Klaipėdos regiono proveržio jūros ekonomikos, bioekonomikos ir darnaus jūrinio ir pakrančių turizmo kryptį prioritetus.

Paslaugų ekonomikos krypties veiksmų planas atliepia strateginius Lietuvos siekius ir regionuose prisideda prie bendro šalies konkurencingumo didinimo siekiant **2021–2030 m. nacionalinio pažangos plano** tikslų:

1. pereiti prie mokslo žiniomis, pažangiosiomis technologijomis, inovacijomis grįsto darnaus ekonomikos augimo ir didinti šalies tarptautinį konkurencingumą;
2. gerinti transporto, energetinį ir skaitmeninį vidinį ir išorinį junglumą;
3. didinti gyventojų socialinę gerovę ir įtrauktį, stiprinti sveikatą ir gerinti Lietuvos demografinę padėtį;
4. užtikrinti gerą aplinkos kokybę ir gamtos išteklių naudojimo darną, švelninti Lietuvos poveikį klimato kaitai ir didinti atsparumą jos poveikiui;
5. didinti švietimo sistemos veiksmingumą, siekiant atitikties asmens ir visuomenės poreikiams;
6. stiprinti tautinį ir pilietinį tapatumą, didinti kultūros skvarbą ir visuomenės kūrybingumą;
7. didinti teisės sistemos ir viešojo valdymo veiksmingumą;
8. tvariai ir subalansuotai vystyti Lietuvos teritoriją ir mažinti regioninę atskirtį;
9. stiprinti nacionalinį saugumą;
10. stiprinti Lietuvos įtaką pasaulyje ir ryšius su diaspora.

¹⁰ „Swedbank“ vyresnioji ekonomistė Laura Galdikienė. Prieiga internete: www.delfi.lt, [2016 10 04].

Paslaugų ekonomika Europos Sąjungoje ir Lietuvoje

Paslaugos yra labai svarbi ES ekonomikos dalis, nes jos sudaro 71 proc. pridėtinės vertės ir 68 proc. darbo vietų¹¹. Dėl to gerai veikiančios ir konkurencingos paslaugų rinkos yra **esminis augimo ir darbo vietų kūrimo** ES veiksnys. Vertinant paslaugų ekonomikos sandarą ir įtaką verta paminėti, kad verslo, statybos ir mažmeninės paslaugos yra ekonomiškai svarbiausios visos ES ekonomikoje¹².

- **Verslo paslaugos** apima įvairią profesinę, mokslinę ir techninę veiklą, taip pat administravimo ir aptarnavimo paslaugas. Tai didelė ES ekonomikos dalis: verslo paslaugos sudaro 12,8 proc. ES pridėtinės vertės ir 13,7 proc. viso užimtumo (t. y. 31 mln. darbo vietų). Jos yra pagrindiniai gamybos sektoriaus veiksniai. Šiandien 16 proc. vidutinės ES pagamintos prekės vertės gaunama iš verslo paslaugų veiklos. Daug didelės pridėtinės vertės verslo paslaugų teikia reglamentuojamųjų profesijų atstovai.

- **Statybos paslaugos** yra labai svarbios ES ekonomikoje. Statybininkų ir nekilnojamojo turto plėtotojų vykdomi statybos darbai sudaro 5,3 proc. ES pridėtinės vertės ir 6,3 proc. ES užimtumo. ES statybų sektoriuje dirba 14 mln. žmonių.

- **Mažmeninės paslaugos** sudaro 4,5 proc. visos ES pridėtinės vertės, mažmeninių paslaugų sektoriuje dirba 8,6 proc. darbuotojų, iš jų didelė dalis yra 15–24 m. amžiaus. Daugiau nei 3,5 mln. mažmeninės prekybos įmonių yra tūkstančių gaminių tiekėjų ir milijonų vartotojų tarpininkai. E. prekyba auga 12 proc. per metus ir teikia tradicinės mažmeninės prekybos galimybių, tačiau kelia ir tam tikrų problemų. Dėl jos didėja potenciali mažmenininkų rinka ir vartotojams prieinamų produktų asortimentas.

Apie 22 proc. darbuotojų ES užsiima **reglamentuojamąja profesine veikla**. Profesinės paslaugos reglamentuojamos visuose ekonomikos sektoriuose. Sveikatos ir socialinių paslaugų sektorius, įskaitant gydytojus ir odontologus, sudaro 40 proc. visų reglamentuojamųjų profesijų (pagal profesijų skaičių). Verslo paslaugos, tokios kaip teisininkų, buhalterių, inžinierių ir architektų, sudaro 15 proc. bendro skaičiaus, po jų eina transporto (beveik 10 proc.), viešųjų paslaugų ir švietimo (9 proc.) bei statybos sektoriai (7 proc.)¹³.

Euro zonoje paslaugų ekonomika kol kas dar vaduojasi iš pandemijos lemto susitraukimo, tačiau matomas gana greitas kilimas nuo didžiausios neigiamos reikšmės 2020 m.¹⁴.

¹¹ Prieiga internete: <https://www.ecb.europa.eu/mopo/eaec/html/index.en.html>.

¹² Prieiga internete: https://ec.europa.eu/growth/single-market/services/services-directive_en.

¹³ Prieiga internete: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_services-markets_lt.pdf.

¹⁴ Lietuvos ekonomikos situacija ir prognozės. Kotryna Tamoševičienė, Lietuvos banko ekonomikos departamento direktorė, 2021 m. kovo 30 d., Vilnius.

1 pav. Paslaugų pirkimo vadybininkų indeksas

Paslaugų ekonomika Lietuvoje

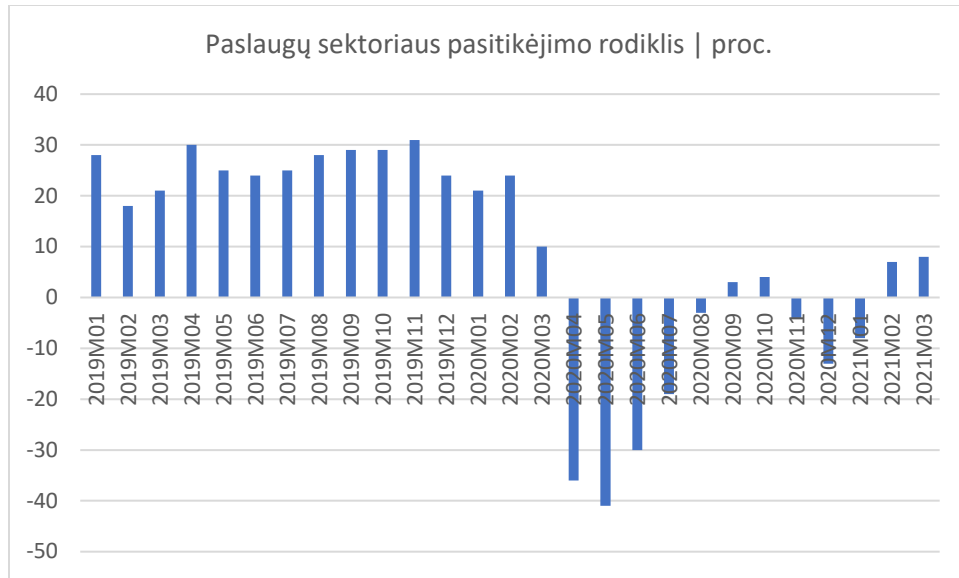
Analizuojant Lietuvos nacionalinės ir atskirai regioninės ekonomikos sandarą akivaizdu, kad mūsų šalies ekonomika dar turi potencialo augti, tačiau daugelyje sričių akcentuojami tie patys ateities prioritetai: aukštos pridėtinės vertės prekių ir paslaugų kūrimas, darbo našumo didinimas, aukštos kvalifikacijos darbuotojų ir talentų pritraukimas. Europos Komisijos pateiktame 2019 m. Lietuvos ekonomikos vertinime pastebima, kad Lietuva turi didinti **darbo našumą**, o pagrindinis būdas tai pasiekti – **didinti žinioms imlių sektorių**, pagrįstų aukštomis darbuotojų kompetencijomis ir pažangiųjų technologijų taikymu, **dalį ekonomikoje**¹⁵. Vis dėlto ilgalaikio Lietuvos ekonomikos augimo perspektyvos nėra džiuginančios. Lietuvos banko analizė rodo, kad net jei Lietuva augtų panašiu tempu kaip iki šiol, ES vidurkis būtų pasiektas tik po ketvirčio amžiaus. Nerimą kelia tai, kad **žmonišką kapitalo rezervai beveik išseko**¹⁶. Žinant tai, kad pagrindiniai paslaugų ekonomikos dalyviai yra žmonės, šis veiksnys tampa itin svarbus šios ekonominės krypties perspektyvos požiūriu.

Vartotojų elgsena paslaugų ekonomikoje labai tiksliai iliustruojama pasitelkus vartotojų pasitikėjimo rodiklį. Kaip matyti 2 pav., prasidėjus karantinui ir esant apribojimų sukeltai nežinomybei paslaugų ekonomika reagavo jautriai, tačiau rinkose atsirandant bent šiek tiek aiškumo tuojau pat pastebimas kilimas pozityvių reikšmių link¹⁷.

¹⁵ Country Report Lithuania 2019, European Commission, 2019.

¹⁶ Ar Lietuvos gyventojų pajamos pasieks ES vidurkį? Lietuvos bankas, 2020.

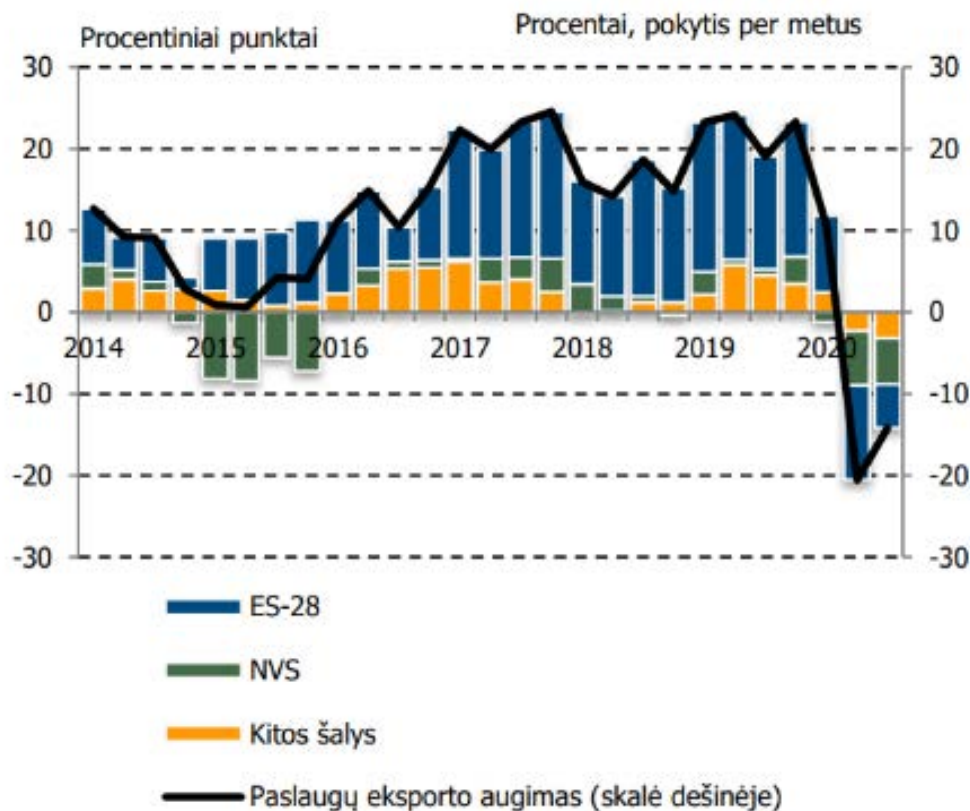
¹⁷ Lietuvos statistikos departamento duomenys.

2 pav. Paslaugų sektoriaus pasitikėjimo rodiklis

Lietuvos ekonominis gyvybingumas ir puikūs BVP rezultatai visoje euro zonoje COVID-19 pandemijos akivaizdoje buvo nulemti palankios ekonominės konjunktūros (sektorių sudėtis ir santykinė dalis ekonomikoje), taip pat ir aktyvaus eksporto. Pagal ūkio sektorius daugiausia pridėtinės vertės Lietuvoje eksportuoja **paslaugos** ir apdirbamoji gamyba. Šių dviejų sektorių indėlis į pridėtinės vertės eksportą labai didelis – apie 90 proc. viso pridėtinės vertės eksporto. Paslaugų sektoriaus veiklose dominuoja didmeninė prekyba, sausumos transportas ir sandėliavimo bei saugojimo veikla; apdirbamojoje gamyboje – maisto pramonė, baldų, tekstilės ir chemijos produktų sektoriai. Taigi šie sektoriai gali būti apibrėžiami kaip svarbiausieji Lietuvos eksporto struktūroje.

2020 m. pirmąjį ketvirtį paslaugų eksportas paaugo 10,6 proc. Antrąjį metų ketvirtį jo kritis buvo 20,6 proc. per metus labiausiai dėl mažėjusio kelionių, transporto ir kitų verslo paslaugų eksporto. 2020 m. trečiojo ketvirčio rezultatas taip pat neigimas – -14,2 proc. per metus, tai labiausiai lėmė kelionių, kitų verslo paslaugų ir iš dalies transporto paslaugų raida.

3 pav. Paslaugų eksporto raida pagal šalių grupes 2014–2020 m.¹⁸

Nors Klaipėdos regionas pagal gyventojų skaičių ir daugelį ekonominių rodiklių yra 3 vietoje palyginti su kitais regionais, tačiau šiame regione sukuriama tik dešimtadalis (10,9 proc. 2018 m.) visos šalies BVP. Tai rodo **nepakankamai veiksmingai išnaudojamą žmogiškąjį kapitalą ir infrastruktūros galimybes**. Šiame regione svarbų vaidmenį atlieka prekybos, transporto, apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų sektoriai, sukuriantys 37,3 proc. (2017 m.) viso regiono bendrosios pridėtinės vertės, bei pramonė ir apdirbamoji gamyba, kurios dalis regiono ekonomikoje 2017 m. taip pat buvo didesnė nei bendrai Lietuvoje.

Vis dėlto apdirbamojoje gamyboje svarbią dalį sudaro vidutinės ir žemos (plastikai ir jų produktai) bei žemos pridėtinės vertės prekių (tabako, baldų) gamyba. Didesnės nei vidutiniškai šalyje materialinės investicijos, tenkančios vienam regiono gyventojui, sudaro galimybes diegti technologines naujoves, didinti našumą ir konkurencingumą. Vis dėlto santykinai nedidelės tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios 1 gyventojui (2018 m. siekė 65,1 proc. šalies vidurkio), rodo nepakankamai išplėtotus ilgalaikius tarptautinius ekonominius verslo ryšius ir eksporto augimo galimybes. Šio regiono ekonomika stipriai orientuota į eksportą, o didelę eksporto dalį sudaro paslaugų eksportas. Vis dėlto paslaugų eksporto struktūroje galimai vyrauja mažai našios krovinio kelių transporto, įdarbinimo ir užsakomosios gamybos paslaugos, o aukštesnę pridėtinę vertę kurianti profesinė, mokslinė ir techninė veikla, kuri taip pat galėtų būti eksporto objektas, neišvystyta¹⁹. Siekiant užtikrinti

¹⁸ Lietuvos banko ir VŠĮ „Versli Lietuva“ skaičiavimai.

¹⁹ Lietuvos ekonomika. 2020 m. apžvalga.

ilgalaikį regiono ekonomikos konkurencingumą ir tolygų augimą, investicijos turėtų būti nukreiptos į aukštos pridėtinės vertės prekių ir paslaugų plėtrą ir eksportą.

Klaipėdos regiono BVP augimą riboja tipinė verslumo struktūra, kai dominuoja labai mažos įmonės, dažniausiai veiklą vykdančios **mažai našiose, su žinių ekonomika ir inovacijų plėtra menkai susijusiose ekonominės veiklos srityse**. 2018 m. vidutinis darbo našumas Klaipėdos apskrityje buvo vos 2,5 proc. didesnis nei vidutiniškai šalyje. Be to, nors Klaipėdos regione vidutinis darbo užmokestis 2019 m. buvo 3 didžiausias tarp regionų, vis dėlto jis nesiekė šalies vidurkio. Didėjančios realiosios gyventojų pajamos rodo pozityvias perspektyvas augti paslaugų ekonomikai, nes augant pajamoms gyventojai labiau linkę įsigyti daugiau paslaugų, taip skatindami šios ekonomikos dalies apimtį ir aktyvumą.

			Klaipėdos apskritis
Bendrosios pajamos per mėnesį	2019	vienam namų ūkiui, EUR	1 431
		vienam namų ūkio nariui, EUR	637
	2018	vienam namų ūkiui, EUR	1 202
		vienam namų ūkio nariui, EUR	554
	2017	vienam namų ūkiui, EUR	1 161
		vienam namų ūkio nariui, EUR	509

1 lentelė. Bendrosios gyventojų pajamos per mėnesį Klaipėdos regione²⁰

²⁰ Lietuvos statistikos departamento duomenys. Prieiga internete: <https://osp.stat.gov.lt/>.

Paslaugų ekonomikos apimtys ir tendencijos pagal ekonominės veiklos rūšis

Aptariant paslaugų ekonomikos apimtį, reikšmę ir tendencijas regione vadovaujamas bendru šalies ekonominių veiklų klasifikatoriumi (EVRK 2 red.), kuriame paslaugų ekonomikai priskiriamos šios veiklos:

1. (G sekcija) Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas
2. (H sekcija) Transportas ir saugojimas
3. (I sekcija) Apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikla
4. (J sekcija) Informacija ir ryšiai
5. (K sekcija) Finansinė ir draudimo veikla
6. (L sekcija) Nekilnojamojo turto operacijos
7. (M sekcija) Profesinė, mokslinė ir techninė veikla
8. (N sekcija) Administracinė ir aptarnavimo veikla
9. (O sekcija) Viešasis valdymas ir gynyba; privalomasis socialinis draudimas
10. (P sekcija) Švietimas
11. (Q sekcija) Žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas
12. (R sekcija) Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla
13. (S sekcija) Kita aptarnavimo veikla
14. (T sekcija) Namų ūkių, samdančių darbininkus, veikla, susijusi su savoms reikmėms tenkinti skirtų nediferencijuojamų gaminių gamyba ir paslaugų teikimu
15. (U sekcija) Ekstrateritorinių organizacijų ir įstaigų veikla

Toliau dokumente aptariama visų minėtų paslaugų ekonomikai priskiriamų ekonominių veiklų būklė ir reikšmė Klaipėdos regionui (nesant duomenų apie Klaipėdos regioną, aptariama bendroji situacija ar tendencijos Lietuvos mastu).

(G sekcija) Ekonominių veiklų grupė „Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas“

Šią ekonominių veiklų grupę sudaro:

- variklinių transporto priemonių pardavimo veiklų grupė;
- variklinių transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto veiklų grupė;
- variklinių transporto priemonių atsarginių dalių ir pagalbinių reikmenų pardavimo veiklų grupė;
- motociklų ir jų atsarginių dalių bei pagalbinių reikmenų pardavimo, techninės priežiūros ir remonto veiklų grupė;
- didmeninės prekybos, išskyrus prekybą variklinėmis transporto priemonėmis ir motociklais, veiklų skyrius (dėl didelės veiklų rūšių apimties į veiklų grupes nedetalizuojama);
- mažmeninės prekybos, išskyrus prekybą variklinėmis transporto priemonėmis ir motociklais, veiklų skyrius (dėl didelės veiklų rūšių apimties į veiklų grupes nedetalizuojama).

Vertinant didmeninės ir mažmeninės prekybos poveikį Klaipėdos regiono ekonomikai 2020 m. tenka vadovautis bendraisiais Lietuvos statistiniais duomenimis, nes atskirai pagal regioną ir veiklos rūšį duomenys viešuosiuose šaltiniuose dar neatnaujinti. Šios ekonominių veiklų grupės įtaka konkrečiam regionui aptariama vadovaujantis 2019 m. duomenimis.

Pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis didmeninės ir mažmeninės prekybos ir variklinių transporto priemonių ir motociklų remonto ekonominių veiklų įmonių apyvarta kasmet auga. 2020 m. apyvartos mažėjimai fiksuoti tik didmeninės prekybos už atlygį ar pagal sutartį ir nespacializuotos didmeninės prekybos veiklose.

		Didmeninės prekybos įmonių apyvarta (be PVM) to meto kainomis tūkst. EUR				
		2016	2017	2018	2019	2020
G46	Didmeninė prekyba, išskyrus prekybą variklinėmis transporto priemonėmis ir motociklais	18 754 268,6	20 446 499,8	22 510 438,9	23 867 717,5	25 130 763,3
G461	Didmeninė prekyba už atlygį ar pagal sutartį	58 505,4	65 173,5	76 770,6	85 953,3	82 526,3
G462	Žemės ūkio žaliavų ir gyvū gyvulių didmeninė prekyba	1 891 095,9	2 111 463,6	2 282 787,0	2 644 479,3	3 035 828,8
G463	Maisto produktų, gėrimų, tabako ir jo gaminių didmeninė prekyba	3 855 722,1	4 111 064,5	4 376 382,1	4 650 407,1	4 841 293,4
G464	Namų ūkio reikmenų didmeninė prekyba	3 556 665,4	3 731 477,7	3 991 561,8	4 182 951,8	4 526 901,0
G465	Informacijos ir ryšių technologijų (IRT) įrangos didmeninė prekyba	1 230 706,7	1 492 867,0	1 562 259,5	1 541 003,6	1 795 430,6
G466	Kitų mašinų, įrangos ir reikmenų didmeninė prekyba	2 014 626,0	2 177 589,5	2 309 621,5	2 321 398,8	2 389 238,1
G467	Kita specializuota didmeninė prekyba	6 082 254,6	6 676 181,0	7 798 419,2	8 294 918,8	8 342 069,9
G469	Nespacializuota didmeninė prekyba	64 692,5	80 683,0	112 637,2	146 604,8	117 475,2

2 lentelė. Didmeninės prekybos įmonių apyvarta (be PVM) to meto kainomis²¹

Mažmeninės prekybos, išskyrus prekybą variklinėmis transporto priemonėmis ir motociklais, ekonominė veikla Lietuvoje išliko gyvybinga iki pat 2020 m. pabaigos fiksuojant tik tekstilės, drabužių ir avalynės mažmeninės prekybos specializuotose parduotuvėse veiklos įmonių apyvartos sumažėjimą.

²¹ Lietuvos statistikos departamento duomenys. Prieiga internete: <https://osp.stat.gov.lt/>.

		G47 Mažmeninė prekyba, išskyrus variklinių transporto priemonių ir motociklų prekybą	G47_NOT_G473 Mažmeninė prekyba, išskyrus variklinių transporto priemonių ir motociklų prekybą; automobilių degalų prekybą	G47_TEX Tekstilės, drabužių ir avalynės mažmeninė prekyba specializuotose parduotuvėse	G47_COM Garso ir vaizdo įrangos, metalo dirbinių, baldų, apšvietimo įrangos mažmeninė prekyba specializuotose
Mažmeninės prekybos, variklinių transporto priemonių, maitinimo įmonių apyvarta (be PVM) to meto kainomis tūkst. EUR	2020	12 366 195,1	10 059 988,9	589 189,6	1 692 018,9
	2019	12 097 035,7	9 455 442,8	690 184,0	1 576 558,1
	2018	11 383 616,6	8 826 365,3	636 224,5	1 479 782,0
	2017	10 376 018,0	8 266 559,2	589 121,5	1 345 666,5
	2016	9 505 581,6	7 719 908,1	548 751,0	1 216 838,3

3 lentelė. Mažmeninės prekybos, variklinių transporto priemonių, maitinimo įmonių apyvarta (be PVM) to meto kainomis²²

2020 m. fiksuotas ženklus apyvartos sumažėjimas variklinių transporto priemonių ir motociklų didmeninės ir mažmeninės prekybos ir remonto ekonominės veiklos įmonėse.

		G45 Variklinių transporto priemonių ir motociklų didmeninė ir mažmeninė prekyba bei remontas
Mažmeninės prekybos, variklinių transporto priemonių, maitinimo įmonių apyvarta (be PVM) to meto kainomis tūkst. EUR	2020	3 893 345,3
	2019	4 323 033,9
	2018	3 778 048,5
	2017	3 377 776,8
	2016	2 912 779,1

4 lentelė. Mažmeninės prekybos, variklinių transporto priemonių, maitinimo įmonių apyvarta (be PVM) to meto kainomis, išskiriant variklinių transporto priemonių ir motociklų didmeninės ir mažmeninės prekybos ir remonto sritį²³

Tekstilės, drabužių ir avalynės mažmeninės prekybos specializuotose parduotuvėse ir variklinių transporto priemonių ir motociklų didmeninės ir mažmeninės prekybos ir remonto ekonominės veiklos įmonių apyvartos kritimą greičiausiai lėmė vartotojų pasitikėjimo ir atidėtų pirkinių elgsena, kai COVID-19 pasaulinės pandemijos ir visuotinio karantino sąlygomis didesnę neapibrėžtumą patiriantys namų ūkiai atidėjo nebūtinuosius pirkinius. Pirmoji karantino banga parodė, kad ekonominis aktyvumas ir gyventojų vartojimas Lietuvoje atsinaujino labai greitai, disponuojamųjų pajamų sumažėjimas buvo trumpalaikis, o taupymo norma pasiekė istoriškai rekordines apimtis²⁴.

²² Lietuvos statistikos departamento duomenys. Prieiga internete: <https://osp.stat.gov.lt/>.

²³ Lietuvos statistikos departamento duomenys. Prieiga internete: <https://osp.stat.gov.lt/>.

²⁴ Lietuvos ekonomikos situacija ir prognozės. Kotryna Tamoševičienė, Lietuvos banko ekonomikos departamento direktorė, 2021 m. kovo 30 d., Vilnius.

4 pav. Namų ūkių disponuojamosios pajamos, vartojimo išlaidos ir taupymo norma²⁵

Analizuojant šios ekonominių veiklų grupės apimtis Klaipėdos regione ir jas lyginant kitų dviejų didmiesčių regionų kontekste, verta pažymėti, kad Klaipėdos regione per 2017–2019 m. mažėjo didmeninės prekybos, išskyrus prekybą variklinėmis transporto priemonėmis ir motociklais, ekonominės veiklos įmonių apyvarta²⁶.

			Prekybos ir maitinimo įmonių apyvarta (be PVM) to meto kainomis tūkst. EUR ¹				
			2015	2016	2017	2018	2019
G45	Variklinių transporto priemonių ir motociklų didmeninė ir mažmeninė prekyba bei remontas	Vilniaus apskritis	1 457 296,0	1 664 070,8	1 964 913,7	2 099 955,7	2 561 108,0
		Kauno apskritis	579 224,5	665 579,4	733 171,9	806 532,6	923 695,0
		Klaipėdos apskritis	215 500,1	252 331,0	282 491,3	330 519,0	337 564,0
G46	Didmeninė prekyba, išskyrus prekybą variklinėmis transporto priemonėmis ir motociklais	Vilniaus apskritis	9 201 914,5	8 930 028,8	8 951 915,6	9 856 453,9	10 414 595,0
		Kauno apskritis	5 436 274,1	5 867 462,3	6 694 254,2	6 602 167,3	6 854 613,5
		Klaipėdos apskritis	1 516 947,6	1 604 251,8	1 971 069,5	1 663 683,7	1 596 408,0
G47	Mažmeninė prekyba, išskyrus variklinių transporto priemonių ir motociklų prekybą	Vilniaus apskritis	3 375 019,4	3 518 658,3	3 926 906,4	4 293 357,7	4 580 704,0
		Kauno apskritis	1 847 426,2	1 992 814,2	2 120 824,1	2 350 584,2	2 613 354,5
		Klaipėdos apskritis	1 137 803,2	1 190 836,0	1 221 111,1	1 355 518,9	1 515 866,0

5 lentelė. Prekybos ir maitinimo įmonių apyvarta (be PVM) to meto kainomis²⁷

(H sekcija) Ekonominių veiklų grupė „Transportas ir saugojimas“

Šią ekonominių veiklų grupę sudaro:

- sausumos transporto ir transportavimo vamzdiniais veiklos;
- vandens transporto veiklos;
- oro transporto veiklos;

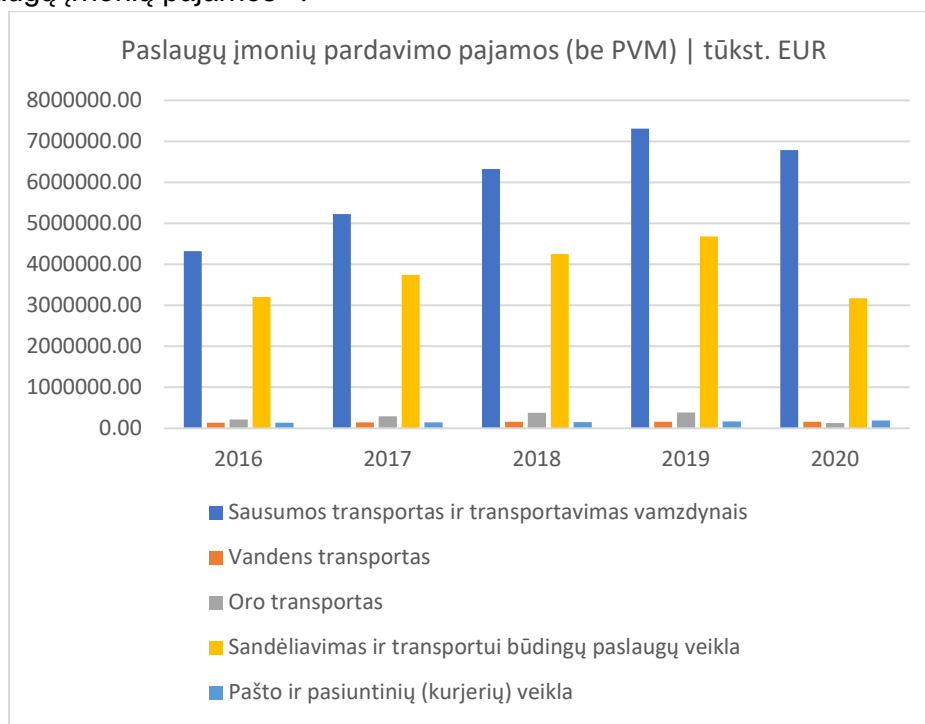
²⁵ Eurostato, Lietuvos statistikos departamento ir Lietuvos banko skaičiavimai.

²⁶ Informacija parengta remiantis struktūrinės verslo statistikos bei prekybos ir maitinimo įmonių metinio statistinio tyrimo duomenimis.

²⁷ Lietuvos statistikos departamento duomenys. Prieiga internete: <https://osp.stat.gov.lt/>.

- sandėliavimo ir transportui būdingų paslaugų veiklos;
- pašto ir pasiuntinių (kurjerių) paslaugų veiklos.

2019 m. transporto sektorius sukūrė 13 proc. BVP, jame dirbo apie 8 proc. visų šalies užimtų asmenų, todėl šis sektorius yra vienas svarbiausių šalyje. Vis dėlto šios ekonominių veiklų grupės ketverių metų iš eilės augimo tendencijas pakoregavo COVID-19 pasaulinė pandemija. Nuosekliai augusios visų grupės ekonominių veiklų – paslaugų įmonių pajamos Lietuvoje eurais be PVM 2020 m. sumažėjo 17,82 proc. Sausumos transporto ir transportavimo vamzdynais veiklų pajamos krito 7,18 proc., oro transporto pajamos mažėjo 67,05 proc., sandėliavimo ir transportui būdingų paslaugų veiklų pajamos sumenko 32,16 proc. Vandens transporto įmonių veiklos pajamos kito nedaug – didėjo 0,9 proc. (jūrų ir pakrančių keleivinio ir krovininio vandens transporto įmonių pajamos augo 1 proc., o vidaus vandenų transporto krito 7,2 proc.). Labiausiai (14,66 proc.) augo pašto ir pasiuntinių (kurjerių) paslaugų įmonių pajamos²⁸.

5 pav. Paslaugų įmonių pardavimo pajamos (be PVM)²⁹

Dėl geografinės padėties nepriklausomybę atkūrusi Lietuva pozicionuojama kaip strategiškai svarbi Europos susisiekimo sistemos šalis (Lietuvos teritoriją kerta Šiaurės ir Baltijos jūrų transporto koridorius, jungiantis Nyderlandų ir Belgijos jūrų uostus, Vokietiją, Lenkiją, Lietuvą, Latviją ir Estiją). Lietuva yra transporto srautų ašyje ir gali aptarnauti dideles rinkas: Baltijos jūros regioną (104 mln. gyv.), Rytų Europą ir Nepriklausomų valstybių sandraugą (275 mln. gyv.), Vakarų Europą (310 mln. gyv.).

²⁸ Lietuvos statistikos departamento duomenys. Autoriaus skaičiavimai.

²⁹ Lietuvos statistikos departamento duomenys. Prieiga internete: <https://osp.stat.gov.lt/>, autoriaus skaičiavimai.

Remiantis Europos transporto švieslentės duomenimis, pasaulio konkurencingumo indekso infrastruktūros rodiklio³⁰ (rodiklis apima transportą, energetiką) reikšmė buvo tik 4,47 balo iš 7 galimų balų ir šalis užėmė šiek tiek aukštesnę poziciją nei vidurkis – 12 iš 26 ES valstybių. Lietuvos transporto sektorius susiduria su įvairiais iššūkiais: **mažėjantis šalies gyventojų skaičius, nepakankamas pasiekiamumas ir mažas junglumas šalies viduje, nėra greitojo geležinkelio, eismo saugumas žemesnis nei ES vidurkis, globalizacija ir atsiveriančios užsienio valstybių sienos, augantis gyventojų mobilumas ir kt.**³¹.

Sausumos transportas

Kelių transportas. Lietuvoje automobilių kelių tinklas yra vienas tankiausių Europoje, o valstybinės reikšmės magistralinių kelių tinklas užtikrina susisiekimą šalies viduje ir su užsienio valstybėmis visomis kryptimis. Europinės reikšmės (E kategorijos) kelių šalyje bendras ilgis – 1 639 km. Lietuvos teritoriją kerta šešios europinės reikšmės magistralės. Bendras valstybinės reikšmės kelių ilgis³² Lietuvoje yra 21 237,6 km, iš kurių didžioji dalis (14 559,24 km) yra rajoninės reikšmės keliai (magistraliniai keliai – 1 750,71 km, krašto keliai – 4 927,68 km). Vertinant kelių eismo saugumą, galima teigti, kad Lietuvoje situacija gerėja. 2010–2019 m. laikotarpiu žuvusiųjų skaičius šalies keliuose sumažėjo 38 proc. – nuo 299 iki 184, o sužeistųjų tuo pačiu laikotarpiu sumažėjo apie 8 proc. – nuo 4 230 iki 3 908.

Kelių transportu dažniausiai vežami žemės ūkio, miškininkystės, maisto produktai, gėrimai ir tabakas, kt. Krovinių vežimo kelių transportu apimtys nuolat auga. Lietuvos oficialiosios statistikos portalo duomenimis, 2019 m. vežta du kartus daugiau krovinių nei 2010 m. (2010 m. – 44 716,3 tūkst. t, 2019 m. – 100 802,2 tūkst. t). Kiek mažesnis apimčių augimas pastebėtas keleivių pervežimo srityje. 2019 m. pervežta 290 mln. keleivių – 8 proc. daugiau nei 2010 m. (2010 m. – 268 686 tūkst. keleivių, 2019 m. – 290 106 tūkst. keleivių)³³.

Geležinkelių transportas. Lietuvoje geležinkelių tinklą sudaro 1 520 mm ir 1 435 mm pločio vėžės geležinkeliai, sukuriantys jungtis tiek su ES valstybėmis, tiek su Rytų šalimis. Remiantis 2020–2021 m. tarnybinio traukinių tvarkaraščio tinklo nuostatais, Lietuvos geležinkelių transporto tinklą 2019 m. sudarė 1 910,7 km eksploatuojamų geležinkelių kelių, iš jų: 1 459,2 km (76,3 proc.) vienkelių; 449,4 km (23,6 proc.) dvikelių; 2,1 km (0,1 proc.) trikelių. Didžioji geležinkelių tinklo dalis (93,7 proc., 1 790,6 km) Lietuvoje sudaryta iš 1 520 mm pločio vėžės geležinkelių linijų, likusi (120,1 km, 6,3 proc.) – iš 1 435 mm. Lietuvoje 2019 m. buvo elektrifikuota tik 152,4 km (7,97 proc. tinklo). Elektrifikuota trauka 2019 m. buvo transportuojami tik keleiviai, krovinių transportavimas geležinkeliais vykdomas šilumvežine trauka (naudojamas dyzelinis kuras), todėl į aplinką išmetama šiltnamio efektą sukeliančių dujų (toliau – ŠESD). 2010–2019 m. laikotarpiu geležinkelių transportu vežamų krovinių apyvarta augo 17 proc. (2010 m. – 13,4 mlrd. t/km, 2019 m. – 16,2 mlrd. t/km). Geležinkelių transportu dažniausiai vežamos cheminės ir mineralinės trąšos, nafta ir jos produktai, maisto ir augalinės kilmės produktai. Pagrindinė krovinių vežimo geležinkelių transportu kryptis – **Klaipėdos uostas**. 2010–2019 m. laikotarpiu geležinkeliais pervežtų keleivių skaičius išaugo

³⁰ Europos transporto švieslentė. Prieiga internete: https://ec.europa.eu/transport/facts-fundings/scoreboard/compare/investmentsinfrastructure/quality-airports-infrastructure_en.

³¹ Lietuvos susisiekimo plėtros iki 2050 m. strategija. Prieiga internete: [https://sumin.lrv.lt/uploads/sumin/documents/files/Strategija%202050%20m_%202020-12-07_Nr_%203-746\(1\).pdf](https://sumin.lrv.lt/uploads/sumin/documents/files/Strategija%202050%20m_%202020-12-07_Nr_%203-746(1).pdf).

³² VĮ Automobilių kelių direkcijos duomenys. Prieiga internete: <https://lakd.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/lietuvos-keliai/valstybines-reiksmeskeliai>.

³³ Oficialiosios statistikos portalo duomenys. Prieiga internete: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize#/>.

22 proc. (2010 m. – 4,3 mln. keleivių, 2019 m. – 5,5 mln. keleivių). Pagrindinės gyventojų kelionių kryptys: Vilnius–Kaišiadorys–Kaunas, **Vilnius–Šiauliai–Klaipėda**, Vilnius–Turmantas.

Jūrų transportas

Lietuva turi vienintelį jūrų transporto uostą – Klaipėdos valstybinį jūrų uostą. Jūrų transporto apimtys Lietuvoje taip pat auga nepaisant to, kad Klaipėdos uostas susiduria su kaimyninių Baltijos jūros uostų konkurencija. 2010–2019 m. Klaipėdos uosto krova **didėjo 33 proc.** (2010 m. – 31,28 mln. t, 2019 m. – 46,26 mln. t)³⁴, o visų Baltijos jūros rytinės pakrantės uostų bendra krova didėjo 23 proc. (73,6 mln. t). Klaipėdos uosto apyvarta didėjo sparčiau nei kitų Baltijos jūros rytinės pakrantės uostų.

		Iš viso pagal krovinių vežimo rūšis	Įvežta į šalį	Išvežta iš šalies	Vežimas tarp užsienio uostų
Krovinių vežimas jūrų transportu tūkst. tonų	2020K4	1 876,2	479,5	602,6	794,0
	2020K3	1 725,3	463,4	605,8	656,1
	2020K2	1 725,7	415,8	592,2	717,7
	2020K1	2 049,4	445,3	618,8	985,3
	2019K4	1 747,1	436,8	561,2	749,1
	2019K3	1 740,5	441,4	572,6	726,5
	2019K2	1 656,4	441,3	582,8	632,3
	2019K1	1 500,4	426,6	516,2	557,6

6 lentelė. Krovinių vežimas jūrų transportu³⁵

2010–2019 m. laikotarpiu jūrų transportu pervežtų keleivių skaičius išaugo 49 proc. (2010 m. – 35 tūkst. keleivių, 2019 m. – 68 tūkst. keleivių).

	Keleivių vežimas jūrų transportu tūkst.
2020K4	55,2
2020K3	75,7
2020K2	69,3
2020K1	60,0
2019K4	69,3
2019K3	104,2
2019K2	101,9
2019K1	77,7

7 lentelė. Keleivių vežimas jūrų transportu³⁶

³⁴ VĮ Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcijos duomenys. Prieiga internete: <https://www.portoRTOfklaipeda.lt/uosto-statistika>.

³⁵ Lietuvos statistikos departamento duomenys. Prieiga internete: <https://osp.stat.gov.lt/>.

³⁶ VĮ Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcijos duomenys. Prieiga internete: <https://www.portoRTOfklaipeda.lt/uosto-statistika>.

Vidaus vandenų transportas

Vidaus vandenų kelių sektoriaus potencialas Lietuvoje itin menkai išnaudojamas, o pagrindinė kliūtis – vidaus vandenų kelių laivybai tinkamų matmenų neatitikimas.

Vidaus vandenų keliais gabenami kroviniai yra vietiniai ir beveik visi (90 proc.) plukdomi **Kuršių mariomis**. 2010–2019 m. vidaus vandenimis pervežamų krovinių skaičius **didėjo 17 proc.** (2010 m. – 996 tūkst. t, 2019 m. – 1 189 tūkst. t). Vis dėlto šia transporto rūšimi gabenamų krovinių kiekis išlieka itin mažas, palyginti su kelių ir geležinkelių transportu (2019 m. vidaus vandenimis – 1 189 tūkst. t, geležinkelių transportu – 55 209,2 tūkst. t, kelių transportu – 100 802,2 tūkst. t).

	Krovinių vežimas vidaus vandenų transportu tūkst. tonų
2020	1 167,3
2019	1 189,6
2018	1 177,8
2017	1 076,4
2016	1 071,7

8 lentelė. Krovinių vežimas vidaus vandenų transportu³⁷

2010–2019 m. vidaus vandenimis pervežtų keleivių skaičius išaugo 15 proc. (2010 m. – 1,8 mln. keleivių, 2019 m. – 2,1 mln. keleivių). 97,5 proc. vidaus vandenų keliais pervežtų keleivių buvo vežami Smiltynės perkėla.

6 pav. Smiltynės perkėla ir kitais vidaus vandenų keliais pervežamų keleivių skaičius 2018 m.³⁸

³⁷ Oficialiosios statistikos portalo duomenys. Prieiga internete: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize#/>.

³⁸ AB Smiltynės perkėlos ir Vidaus vandenų kelių direkcijos 2020–2023 m. strateginio veiklos plano duomenys.

	Keleivių apyvarta vidaus vandenų transportu tūkst. keleivio km
2020	68 488,0
2019	5 053,7
2018	3 523,5
2017	3 099,5
2016	3 034,1

9 lentelė. Keleivių apyvarta vidaus vandens transportu³⁹

	Keleivių vežimas vidaus vandenų transportu tūkst.
2020	5 038,9
2019	2 148,5
2018	2 343,1
2017	1 999,2
2016	1 850,9

10 lentelė. Keleivių vežimas vidaus vandenų transportu⁴⁰

Pažymėtina, kad keleivinė ir pramoginė laivyba yra vykdoma (ypač Kuršių mariose ir Nemuno upės žemupyje) ir vis pasiūloma naujų maršrutų, tačiau problemų kelia nepakankamai valstybės ir savivaldybių prižiūrima infrastruktūra: neišplėtotas prieplaukų tinklas, naujos prieplaukos dažnai neprižiūrimos, trūksta laivams laikyti ir jiems nuleisti į vandenį skirtų vietų.

Vidaus vandenų laivų skaičius pastaraisiais metais mažėjo nežymiai: nuo 547 vnt. 2018 m. iki 540 vnt. 2019 m.

7 pav. Vidaus vandenų laivų skaičius metų pabaigoje⁴¹

³⁹ Oficialiosios statistikos portalo duomenys. Prieiga internete: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize#/>.

⁴⁰ Oficialiosios statistikos portalo duomenys. Prieiga internete: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize#/>.

⁴¹ Vidaus vandens laivų registro duomenys.

Oro transportas

VĮ Lietuvos oro uostai (LOU) valdo 3 tarptautinius oro uostus (Vilniaus, Kauno ir Palangos), kuriuose aptarnautų keleivių ir pervežtų krovinių skaičius kasmet auga.

	Lėktuvų judėjimas oro uostuose vnt.				
	2015	2016	2017	2018	2019
Oro uostai, iš viso	49 543	52 640	55 177	60 800	61 871
Vilnius	38 940	41 040	38 996	46 924	47 048
Kaunas	7 419	7 549	11 535	9 256	9 765
Šiauliai	166	220	288	149	28
Palanga	3 018	3 831	4 358	4 471	5 030

11 lentelė. Lėktuvų judėjimas oro uostuose⁴²

2010–2019 m. krovinių oro transportu buvo vežama vis daugiau – jų kiekis padidėjo 31 proc. (2010 m. – 11,9 tūkst. t, 2019 m. – 17,2 tūkst. t)⁴³. Daugiausia krovinių vežama Vilniaus oro uoste – apie 80 proc. visų krovinių, o Palangos oro uoste nevežama nė procento visų krovinių (2019 m. Vilniaus oro uoste – 13,97 tūkst. t, Kauno oro uoste – 3,19 tūkst. t, Palangos oro uoste – 0,06 tūkst. t)⁴⁴. 2019 m. duomenimis, LOU veiklą vykdė 16 reguliarius skrydžius turinčių oro bendrovių.

	Krovinių ir pašto perkrovimas oro uostuose tonos				
	2015	2016	2017	2018	2019
Oro uostai, iš viso	14 903	14 252	15 067	16 779	17 211
Vilnius	8 169	9 086	9 739	12 774	13 974
Kaunas	4 679	2 488	3 473	3 007	3 196
Šiauliai	2 049	2 673	1 851	985	39
Palanga	6	6	4	14	2

12 lentelė. Krovinių ir pašto perkrovimas oro uostuose⁴⁵

2010–2019 m. laikotarpiu oro transportu pervežtų keleivių skaičius išaugo 184 proc. (2010 m. – 2 283,6 tūkst. keleivių, 2019 m. – 6 504,7 tūkst. keleivių). Daugiausia keleivių pervežama Vilniaus oro uoste – apie 77 proc. visų keleivių, Kauno oro uoste – 18 proc., o Palangos oro uoste – tik 5 proc. (2019 m. Vilniaus oro uoste – 5 003 tūkst. keleivių, Kauno oro uoste – 1 160 tūkst. keleivių, Palangos oro uoste – 338 tūkst. keleivių). Palangos oro uoste keleivių skaičius išaugo 232 proc.: nuo 103,2 tūkst. 2010 m. iki 342,9 tūkst. 2019 m.⁴⁶

⁴² Oficialiosios statistikos portalas duomenys. Prieiga internete: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=c75ebd2f-76c2-4e03-bac9-624aed0a8613#/>.

⁴³ Oficialiosios statistikos portalas duomenys. Prieiga internete: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=c75ebd2f-76c2-4e03-bac9-624aed0a8613#/>.

⁴⁴ VĮ Lietuvos oro uostų duomenys. Prieiga internete: https://www.ltou.lt/uploads/documents/files/apie-orouostus/Aviacininkai/Infografikai/2019%20statistika/E_LOU_2019m-aviaciniu-rezultatu-infografikas-A3-3mm%20uzlaidos-LT.pdf.

⁴⁵ Oficialiosios statistikos portalas duomenys. Prieiga internete: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=c75ebd2f-76c2-4e03-bac9-624aed0a8613#/>.

⁴⁶ Ten pat.

2019 m. Lietuvos oro uostai siūlė 92 skrydžių kryptis. Populiariausia šalis 2019 m. pagal pervežtą keleivių skaičių – Jungtinė Karalystė (20 proc. keleivių), antroje vietoje – Vokietija (10 proc.), trečioje – Norvegija (9 proc.).

		Oro uostai, iš viso	Vilnius	Kaunas	Šiauliai	Palanga
Keleiviai oro uostuose tūkst.	2019	6 504,7	5 001,8	1 159,6	0,3	342,9
	2018	6 254,2	4 919,8	1 010,7	2,0	321,7
	2017	5 246,1	3 759,2	1 184,0	0,7	302,2
	2016	4 787,8	3 811,0	740,5	0,5	235,9
	2015	4 227,6	3 332,8	747,2	1,0	146,6
	2014	3 798,3	2 939,8	724,2	0,1	134,1
	2013	3 482,4	2 657,2	695,5	0,9	128,8
	2012	3 166,6	2 206,5	830,0	1,0	129,2
	2011	2 692,9	1 709,4	870,8	0,9	111,8
	2010	2 283,6	1 370,4	809,2	0,7	103,2

13 lentelė. Keleiviai oro uostuose⁴⁷

Palangos oro uoste 2019 m. veikė 6 vežėjai (5 didžiausi pagal pervežtų keleivių skaičių: „Wizz Air“, SAS, „Air Baltic“, „Norwegian Air Shuttle“, „Ryanair“), iš viso skrydžiai buvo vykdomi 7 kryptimis (populiariausios pagal keleivių srautus: Kopenhaga, Ryga, Londono Lutono oro uostas, Oslas, Londono Stanstedo oro uostas).

2020–2023 m. įmonė LOU, siekdama atitikti Europos aviacijos saugos agentūros (EASA) sertifikavimo specifikacijų ir rekomendacijų aerodromo projektavimui reikalavimus, rekonstruos Palangos oro uosto kilimo ir tūpimo taką bei peroną. Taip pat šiuo laikotarpiu bus vykdoma Palangos oro uosto terminalo rekonstrukcija, kuria siekiama perplanuoti esamas patalpas, padidinant terminalo pralaidumą ir sumažinant neatitiktis pagal Tarptautinės oro transporto asociacijos (IATA) ploto standartus vienam keleiviui⁴⁸.

Sandėliavimo ir transportui būdingų paslaugų veiklos

2020 m. Klaipėdos regionui buvo išskirtiniai, nes pastatyti du didžiausi šio regiono sandėliavimo paskirties objektai. Krovinių pervežimo ir logistikos paslaugas teikianti įmonė UAB „Vlantana“ šalia autostrados Vilnius–Klaipėda išplėtė savo valdomų sandėlių kompleksą ir pastatė dar vieną 32 000 kv. m ploto logistikos centrą. Nekilnojamojo turto plėtros bendrovė UAB „Urban Inventors“ kuriamame SBA Technologijų ir inovacijų parke įgyvendino pirmąjį projekto etapą, kurio metu buvo pastatytas apie 30 000 kv. m ploto logistikos centras. Juo naudosis ne tik SBA grupės, bet ir kitos įmonės. Dar trys mažesnės apimties projektai įgyvendinti Klaipėdos ekonominėje zonoje: UAB „Autoverslas“ baigė naujo 10 000 kv. m ploto sandėlio statybas, kitos įmonės šalia Vilniaus plento buvo rekonstruotas ir pastatytas naujas apie 10 000 kv. m sandėliavimo pastatas su administracinėmis patalpomis, o tarptautinis pakuočių gamintojas UAB „Retal“ išplėtė savo gamybinę bazę ir

⁴⁷ Oficialiosios statistikos portalo duomenys. Prieiga internete: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=c75ebd2f-76c2-4e03-bac9-624aed0a8613#/>.

⁴⁸ VĮ Lietuvos oro uostų strateginis veiklos planas 2020–2030 metams. Prieiga internete: <https://www.ltou.lt/uploads/documents/files/apie-oro-uostus/veikla/strateginis-veiklos-planas/Strateginis%20veiklos%20planas%202020-2023.pdf>.

pastatė apie 4 500 kv. m naują sandėliavimo pastatą su administracinėmis patalpomis. Įgyvendinus šiuos projektus bendras šiuolaikinių sandėliavimo patalpų plotas Klaipėdos mieste ir jo apylinkėse per 2020 m. tris ketvirčius padidėjo net 41 proc. – iki 296 500 kv. m.

Sandėliavimo patalpų pasiūla Klaipėdos regione augs 2021 m. ir vėliau: vykdoma tolesnė logistikos parko „Baltic Logistics Center“ ir SBA Technologijų ir inovacijų parko plėtra, „Vingės logistika“ planuoja plėsti Klaipėdos ekonominėje zonoje valdomų sandėlių plotą ir pan. Vis dėlto konkretūs naujų projektų įgyvendinimo terminai priklausys tiek nuo transporto ir logistikos sektoriaus situacijos, tiek nuo nekilnojamojo turto rinkos, tiek nuo juos plėtojančių įmonių galimybių. Ypač kalbant apie nuomai skirtų projektų plėtrą, kurių tradicinis bankinis finansavimas, neturint išankstinių nuomininkų, beveik neįmanomas.

Naujų sandėliavimo patalpų nuomos kainos Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos regionuose 2020 m. išliko stabilios, o senos statybos sandėliavimo patalpų nuomos kainos vidutiniškai ūgtelėjo 2–3 proc. Naujų sandėliavimo patalpų rinka reguliariai vis papildoma, o 2020 m. patalpų nuomininkai dėl pandemijos gyveno neapibrėžtumo sąlygomis ir itin atidžiai vertino su patalpų nuoma susijusias išlaidas. Tuo metu senų sandėliavimo patalpų nuomos kainos augimas daugiau susijęs su pakankamai žemu nuomos kainų lygiu, kuris toliau auga kartu su infliacija. 2020 m. trečiojo ketvirčio pabaigoje Vilniuje naujos statybos sandėliavimo patalpas siūloma nuomotis už 3,9–5,3 Eur/kv. m, o senos – už 2,0–3,6 Eur/kv. m. Kaune nauji sandėliai – 3,8–5,0 Eur/kv. m, seni – 1,8–3,3 Eur/kv. m, o **Klaipėdoje nauji sandėliai – 3,7–4,9 Eur/kv. m, seni – 1,8–3,3 Eur/kv. m.**

Dėl išliekančio stipraus vidaus vartojimo ir pakankamos sandėliavimo patalpų pasiūlos patalpų nuomos kainos artimiausiu metu turėtų būti stabilios. Vienas iš reikšmingesnių šiuo metu vykstančių pokyčių yra palaipsniui pradedamos taikyti ES Mobilumo paketo nuostatos, kurios gali turėti reikšmingos įtakos tiek Lietuvos transporto sektoriui, tiek ir visai ekonomikai. Mobilumo paketo tikslais siekiama suvienodinti konkurencines sąlygas, pagerinti vairuotojų darbo sąlygas, mažinti aplinkos taršą, skaitmenizuoti vežimo sandorius ir pan., o daugiausia pakeitimų numatoma skaičiuojant vairuotojų darbo užmokestį ir vykdant darbo laiko apskaitą. Taikant šio paketo nuostatas gali labai keistis vežėjų srautai dėl apribojimų laikyti vilkikus užsienyje ir prievolės periodiškai grįžti į įmonės veiklos šalį. Sandėliavimo patalpų segmento plėtra daugiausia priklauso nuo transportavimo ir logistikos paslaugas teikiančių įmonių, kurios, realiai įvertinusios šių pokyčių įtaką, ateityje gali mažinti investicijų apimtis ne tik į automobilių parkus, bet ir į šį nekilnojamojo turto segmentą. Kita vertus, prieš 15 metų Lietuvoje pradėti sparčiau statyti sandėliavimo paskirties objektai jau ne visada atitinka šiandieninių naudotojų poreikius. Dažnas nuomininkas, siekdamas veiklos efektyvumo, linkęs atnaujinti sandėliavimo patalpas, nes reikia patogesnės susisiekimo arba modernesnės pastato inžinerinės infrastruktūros, didesnio patalpų aukščio ir pan. Sparčiai augančios elektroninės prekybos apimtys sukuria efektyvaus ir greito prekių pristatymo galutiniam vartotojams poreikį, kuris gali paskatinti aktyvesnę kompaktiškų ir universalių sandėliavimo paskirties projektų plėtrą arčiau vartotojo.

Pašto ir pasiuntinių (kurjerių) paslaugos.

Gyventojai pašto paslaugomis naudojasi vis dažniau ir šių paslaugų rinka pastebimai auga. Ryšių reguliavimo tarnybos (RRT) duomenimis, pajamos už pašto paslaugų teikimą nuosekliai didėjo visu 2013–2018 m. laikotarpiu – nuo 2013 m. iki 2018 m. padidėjo 67,9 proc. 2011–2018 m. laikotarpiu korespondencijos siuntų kiekiai svyravo ir 2018 m. buvo išsiųsta 63,8 mln.

vnt. korespondencijos siuntų, t. y. 14 proc. mažiau nei 2011 m. Per visą 2013–2018 m. laikotarpį stebimas bendras siunčiamųjų korespondencijos siuntų kiekio sumažėjimas 9,8 mln. vnt. arba 18,1 proc. Tarptautinių pašto siuntinių skaičius nagrinėjamu 2013–2018 m. laikotarpiu padidėjo beveik 3 kartus, vidaus – beveik 2 kartus. Pašto siuntų dalies augimas nulemtas didėjančių elektroninės prekybos mastų, populiarumo. Statistikos departamento duomenimis, prekybos internetu ir užsakomuoju paštu apimtys Lietuvoje 2015–2019 m. vidutiniškai kasmet augo 28 proc. Tuo metu per 2020 m. devynis mėnesius, palyginti su 2019 m. tuo pačiu laikotarpiu, fiksuojamas 44 proc. apimčių augimas⁴⁹. Universalioji pašto paslauga (toliau – UPP) – teisės aktų nustatytos kokybės pašto paslauga, kuri už prieinamą kainą turi būti teikiama visoje Lietuvos teritorijoje. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. gegužės 15 d. nutarimu Nr. 467 AB Lietuvos paštas yra įpareigotas teikti universaliąją pašto paslaugą visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje nuo 2020 m. sausio 1 d. iki 2026 m. gruodžio 31 d.⁵⁰. AB Lietuvos pašto duomenimis, 2019 m. įmonė turėjo 831 UPP teikimo vietų tinklą, kurį sudarė 508 stacionariųjų paštų ir 323 kilnojamosios UPP teikimo vietos. UPP teikimo tinklo tankumą apibrėžia UPP tinklo charakteristikos, kurios šiuo metu numato, kad bent viena paslaugos teikimo vieta turi būti kiekvienoje kaimo gyvenamosios vietovės seniūnijoje, o miesto gyvenamojoje vietovėje paslaugų teikimo vieta turėtų būti nutolusi nuo vartotojo ne toliau nei 3 km tiesiausiu atstumu. UPP tinklo charakteristikos yra peržiūrimos ir reikalavimai UPP teikimo tinklui keičiami pagal poreikį.

(I sekcija) Ekonominių veiklų grupė „Apgyvendinimo ir maitinimo paslaugos“

Šią ekonominių veiklų grupę sudaro:

- viešbučių ir panašių laikinų buveinių veiklos;
- poilsiautojų ir kita trumpalaikio apgyvendinimo veikla;
- poilsinių transporto priemonių, priekabų aikštelių ir stovyklaviečių veikla;
- kitos apgyvendinimo veiklos;
- restoranų ir pagaminto valgio tiekimo veiklų grupė;
- pagaminto valgio tiekimo renginiams ir kitų maitinimo paslaugų veiklų grupė;
- gėrimų pardavimo vartoti vietoje veiklų grupė.

Karantino sąlygomis pažymėti 2020 m. ir su tuo susiję laisvalaikio, sveikatos ar darbo turizmo apribojimai stipriai pakeitė ekonominę apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veiklą visoje Lietuvoje. Apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų įmonės yra labiausiai pastaraisiais metais nukentėjęs sektorius (apdraustųjų skaičius šioje veikloje sumažėjo net 18,1 proc.)⁵¹. Apgyvendinimo veiklos paslaugų įmonių pajamos 2020 m. ketvirtąjį ketvirtį, palyginti su 2019 m. tuo pačiu periodu, mažėjo net 61,84 proc.⁵²

⁴⁹ Prieiga internete: <https://www.ober-haus.lt/wp-content/uploads/OH-Komercinis-2020-III-ketv.pdf>.

⁵⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. gegužės 15 d. nutarimas Nr.467. Prieiga internete: <https://www.etar.lt/portal/lt/legalAct/2fa67890789511e9b81587fcbd5a76f6>.

⁵¹ Lietuvos ekonomikos situacija ir prognozės. Kotryna Tamoševičienė, Lietuvos banko ekonomikos departamento direktorė. 2021 m. kovo 30 d.

⁵² Lietuvos statistikos departamento duomenys. Autoriaus skaičiavimai.

		I55 Apgyvandinimo veikla
Paslaugų įmonių pardavimo pajamos (be PVM) tūkst. EUR ¹	2020	169 355,4
	2019	315 728,3
	2018	281 007,6
	2017	245 406,4
	2016	219 355,8

14 lentelė. Paslaugų įmonių pardavimo pajamos (be PVM): apgyvendinimo veikla⁵³

2020 m. taip pat itin sumažėjo bendras apgyvendinimo įstaigų skaičius. Svarbu pabrėžti, kad, nepaisant bendro nacionalinio nuosmukio, Klaipėdos regione ši tendencija buvo švelniausia tarp visų regionų: visoje Lietuvoje apgyvendinimo įstaigų skaičius per pastaruosius metus sumažėjo 25,75 proc., Vilniaus regione – atitinkamai 34,03 proc., Kauno regione – 16,41 proc., o Klaipėdos regione – 14,28 proc.

		Apgyvandinimo įstaigų skaičius vnt.				
		2016	2017	2018	2019	2020
Viešbučiai ir panašios laikinos buveinės; poilsiautojų ir kitas trumpalaikis apgyvendinimas; poilsinės transporto priemonės, priekabų aikštelės ir stovyklavietės	Lietuvos Respublika	2 686	2 971	3 616	3 754**	2 787
	Sostinės regionas	606	745	975	905**	597
	Vilniaus apskritis	606	745	975	905**	597
	Vidurio ir vakarų Lietuvos regionas	2 080	2 226	2 641	2 849**	2 190
	Alytaus apskritis	247	263	310	454**	349
	Kauno apskritis	300	345	401	457**	382
	Klaipėdos apskritis	899	913	1 077	1 015**	870
	Marijampolės apskritis	71	72	88	88**	61
	Panevėžio apskritis	87	100	118	126**	91
	Šiaulių apskritis	90	105	149	162**	122
	Tauragės apskritis	36	45	64	65**	45
	Telšių apskritis	89	104	123	134**	90
	Utenos apskritis	261	279	311	348**	180

15 lentelė. Apgyvandinimo įstaigų skaičius⁵⁴

Švelnesnis apgyvendinimo įstaigų skaičiaus mažėjimas Klaipėdos regione leidžia tikėtis greitesnio šios ekonominės veiklos atsigavimo švelnėjant karantino apribojimams ir augant vidaus ir išorės turistų skaičiui.

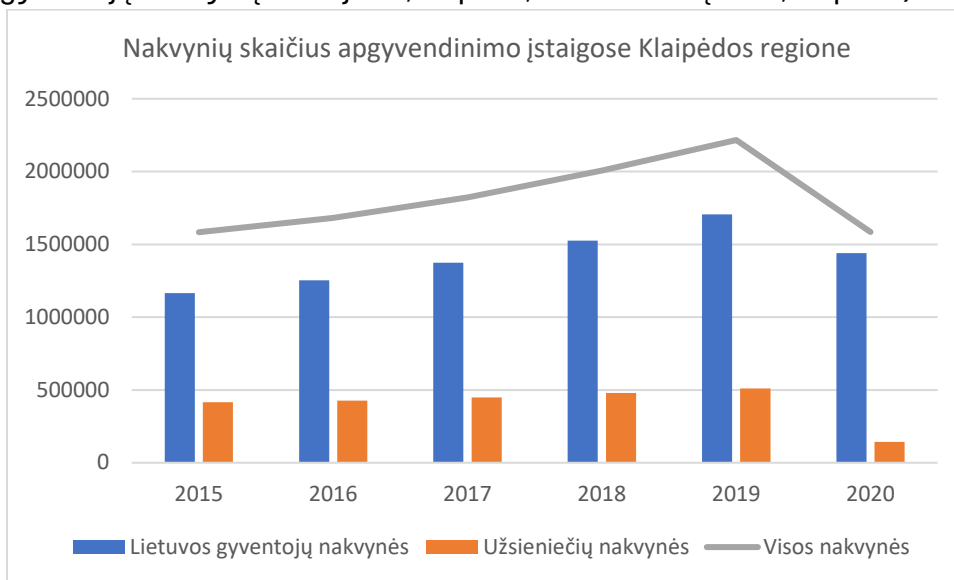
Greta apgyvendinimo įstaigų skaičiaus verta analizuoti ir jų užimtumo pokyčius. Numerių užimtumas apgyvendinimo įstaigose Klaipėdos regione 2020 m. sudarė tik 32,6 proc. viešbučiuose ir panašiose laikinose buveinėse (2019 m. atitinkamai 49 proc.), 32,80 proc. viešbučiuose ir svečių namuose (2019 m. atitinkamai 49,4 proc.), o moteliuose

⁵³ Oficialiosios statistikos portalo duomenys. Prieiga internete: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=c75ebd2f-76c2-4e03-bac9-624aed0a8613#/>.

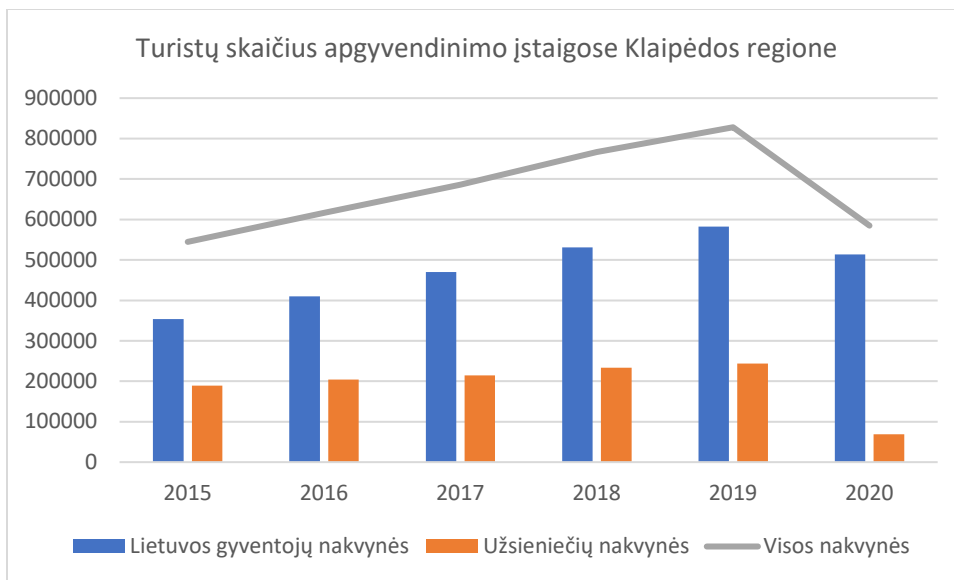
⁵⁴ Oficialiosios statistikos portalo duomenys. Prieiga internete: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=c75ebd2f-76c2-4e03-bac9-624aed0a8613#/>. Autoriaus skaičiavimai.

pastaruosius metus kambarių užimtumas liko beveik nepakitęs – 26 proc. (2019 m. atitinkamai 29,4 proc.)⁵⁵.

Akivaizdu, kad apgyvendinimo įstaigų ir jų užimtumo sumažėjimui 2020 m. po nuoseklaus augimo 5 metus iš eilės didžiausią įtaką turėjo vidaus ir užsienio turistų skaičiaus kritimas dėl COVID-19 pasaulinės pandemijos sukeltų pasekmių, turistų judėjimo apribojimų ir karantino priemonių. Nakvynių skaičius 2020 m., palyginti su 2019 m., mažėjo 28,51 proc. (Lietuvos gyventojų nakvynių mažėjo 15,58 proc., o užsieniečių – 71,89 proc.).

8 pav. Nakvynių skaičius apgyvendinimo įstaigose Klaipėdos regione⁵⁶

⁵⁵ Oficialiosios statistikos portalo duomenys. Prieiga internete: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=c75ebd2f-76c2-4e03-bac9-624aed0a8613#/>. Autoriaus skaičiavimai.

⁵⁶ Oficialiosios statistikos portalo duomenys. Prieiga internete: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=c75ebd2f-76c2-4e03-bac9-624aed0a8613#/>. Autoriaus skaičiavimai.

9 pav. Turistų skaičius apgyvendinimo įstaigose Klaipėdos regione⁵⁷

Maitinimo paslaugų įmonių apyvarta, nuolat augusi 2016–2019 m., COVID-19 pandemijos akivaizdoje patyrė nuosmukį. Bendra šio sektoriaus įmonių apyvarta 2020 m., palyginti su 2019 m., smuko 21,78 proc.

		I56 Maitinimo ir gėrimų teikimo veikla
Mažmeninės prekybos, variklinių transporto priemonių, maitinimo įmonių apyvarta (be PVM) to meto kainomis tūkst. EUR	2020	657 888,2
	2019	840 857,7
	2018	749 021,3
	2017	632 065,4
	2016	574 889,7

16 lentelė. Mažmeninės prekybos, variklinių transporto priemonių, maitinimo įmonių apyvarta (be PVM) to meto kainomis: maitinimo ir gėrimų teikimo veikla⁵⁸

Maitinimo paslaugų įmonių apyvartos kritimas 2020 m. fiksuotas visose šios veiklų grupės srityse: restoranų ir pagaminto valgio tiekimo veikla – nuosmukis 21,35 proc., pagaminto valgio tiekimas renginiams ir kitų maitinimo paslaugų veikla – nuosmukis 15,23 proc., gėrimų pardavimo vartoti vietoje veikla – nuosmukis 31,01 proc.

		I5610 Restoranų ir pagaminto valgio teikimo veikla	I562 Pagaminto valgio tiekimas renginiams ir kitų maitinimo paslaugų veikla	I5630 Gėrimų pardavimo vartoti vietoje veikla
Mažmeninės prekybos, variklinių transporto priemonių, maitinimo įmonių apyvarta (be PVM) to meto kainomis tūkst. EUR	2020	535 957,4	64 354,6	57 576,2
	2019	681 476,6	75 919,7	83 461,4
	2018	599 590,8	65 698,9	83 731,6
	2017	506 475,3	56 906,0	68 684,1
	2016	456 405,4	50 304,0	68 180,3

17 lentelė. Mažmeninės prekybos, variklinių transporto priemonių, maitinimo įmonių apyvarta (be PVM) to meto kainomis⁵⁹

(J sekcija) Ekonominių veiklų grupė „Informacija ir ryšiai“

Šią ekonominių veiklų grupę sudaro:

- leidybinės veiklos skyrius (apima knygų, periodinių leidinių, programinės įrangos ir pan. leidybą);
- kino filmų, vaizdo filmų ir televizijos programų gamybos, įrašymo ir muzikos įrašų leidybos veiklų skyrius;
- programų rengimo ir transliavimo veiklų skyrius;
- telekomunikacijos veiklų skyrius;
- kompiuterių programavimo, konsultacinių ir susijusių veiklų skyrius;
- informacinių paslaugų veiklų skyrius.

⁵⁷ Oficialiosios statistikos portalas duomenys. Prieiga internete: https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=c75ebd2f-76c2-4e03-bac9-624aed0a8613#/. Autoriaus skaičiavimai.

⁵⁸ Oficialiosios statistikos portalas duomenys. Prieiga internete: https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=c75ebd2f-76c2-4e03-bac9-624aed0a8613#/. Autoriaus skaičiavimai.

⁵⁹ Oficialiosios statistikos portalas duomenys. Prieiga internete: https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=c75ebd2f-76c2-4e03-bac9-624aed0a8613#/>.

2020 m. informacijos ir ryšių ekonominės veiklos paslaugų įmonių pajamos Lietuvoje augo 16,25 proc. Didžiąją augimo dalį lėmė telekomunikacijų (augimas 4,68 proc.), kompiuterių programavimo, konsultacinės ir susijusios veiklos (augimas 23 proc.) ir informacinių paslaugų (augimas 56,51 proc., didžiausia lyginamoji dalis tenka duomenų apdorojimo, interneto serverių paslaugų (prieglobos) ir susijusiai veiklai) ekonominės veiklos įmonių pajamos.

		Paslaugų įmonių pardavimo pajamos (be PVM) tūkst. EUR ¹				
		2016	2017	2018	2019	2020
J	Informacija ir ryšiai	1 841 185,6	2 281 321,8	2 393 186,3	2 709 466,8	3 149 828,0
J58	Leidybinė veikla	127 859,9	134 676,3	143 760,4	163 662,6	179 274,7
J59	Kino filmų, vaizdo filmų ir televizijos programų gamyba, garso įrašymo ir muzikos įrašų leidybos veikla	70 481,4	86 512,2	90 879,7	97 588,2	59 789,2
J60	Programų rengimas ir transliavimas	72 296,7	76 434,7	80 225,1	79 458,7	73 024,3
J61	Telekomunikacijos	825 933,7	921 170,0	971 230,5	996 871,0	1 043 611,2
J62	Kompiuterių programavimo, konsultacinė ir susijusi veikla	611 182,9	877 015,0	876 710,6	1 053 793,9	1 296 269,6
J63	Informacinių paslaugų veikla	133 431,0	185 513,5	230 379,9	318 092,4	497 859,0

18 lentelė. Paslaugų įmonių pardavimo pajamos (be PVM): informacija ir ryšiai⁶⁰

Minimu laikotarpiu didžiausias apyvartos kritimas fiksuotas kino ir vaizdo filmų bei televizijos programų gamybos, garso įrašymo ir muzikos įrašų leidybos veiklose (kritimas – 38,73 proc.), nes ši veikla, kaip ir apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikla, yra viena labiausiai nukentėjusių dėl COVID–19 pandemijos sukeltų pramoninės veiklos apribojimų.

(K sekcija) Ekonominių veiklų grupė „Finansinė ir draudimo veikla“

Šią ekonominių veiklų grupę sudaro:

- finansinių paslaugų, išskyrus draudimą ir pensijų lėšų kaupimą, veiklų skyrius;
- draudimo, perdraudimo ir pensijų lėšų kaupimo, išskyrus privalomąjį socialinį draudimą, veiklų skyrius;
- pagalbinių finansinių paslaugų ir draudimo veiklos skyrius.

Viešuosiuose statistikos šaltiniuose pateikiami tik 2018 ir kartais 2019 m. finansinės ir draudimo veiklos duomenys, todėl reikšmingas įžvalgas daryti sudėtinga. Vis dėlto bendroji tendencija rodo, kad šio sektoriaus paslaugų įmonės veikia gana stabiliai, fiksuojamas pajamų augimas beveik visose šios ekonominės veiklos paslaugų srityse.

⁶⁰ Oficialiosios statistikos portalas duomenys. Prieiga internete: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=c75ebd2f-76c2-4e03-bac9-624aed0a8613#/>.

		Finansinės ir draudimo veiklos įmonių (įskaitant individualiąsias) bendras prekių ir paslaugų pirkimas tūkst. EUR				
		2014	2015	2016	2017	2018
K	Finansinė ir draudimo veikla	485 712	476 639	498 611	509 325	585 197
K6411	Centrinė bankininkystė	21 822	18 011	20 714	16 662	17 003
K6419	Kitas piniginis tarpininkavimas	263 724	232 858	224 403	240 369	240 922
K6420	Kontroliuojančiųjų bendrovių veikla	1 138	1 608	6 032	11 949	3 785
K6430	Trestų, fondų ir panašių finansinių institucijų veikla	11 127	5 377	1 813	1 281	1 941
K6491	Finansinė išperkamoji nuoma	13 127	11 368	11 086	13 826	20 830
K6492	Kitas kredito teikimas	30 947	56 669	34 094	35 461	39 246
K6499	Kita, niekur kitur nepriskirta, finansinių paslaugų veikla, išskyrus draudimą ir pensijų lėšų kaupimą	4 007	5 492	22 527	6 006	9 425
K6511	Gyvybės draudimas	23 620	26 014	25 933	24 199	25 308
K6512	Ne gyvybės draudimas	51 736	52 208	68 155	59 635	85 732
K6530	Pensijų lėšų kaupimas	19 049	20 757	23 219	25 894	29 644
K6611	Finansų rinkos valdymas	1 004	1 156	958	1 339	2 494
K6612	Vertybinių popierių ir prekių sutarčių sudarymo tarpininkavimas	637	199	1 957	2 677	8 242
K6619	Kita pagalbinė finansinių paslaugų, išskyrus draudimą ir pensijų lėšų kaupimą, veikla	7 620	6 812	8 359	12 070	37 798
K6621	Rizikos ir žalos vertinimas	1 325	1 170	880	1 860	1 981
K6622	Draudimo agentų ir brokerių veikla	22 596	22 848	33 047	38 333	42 847
K6630	Fondų valdymo veikla	12 234	14 092	15 434	17 764	17 999

19 lentelė. Finansinės ir draudimo veiklos įmonių (įskaitant individualiąsias) bendras prekių ir paslaugų pirkimas⁶¹

Minimos ekonominės veiklos stabilumą taip pat patvirtina ir nuosaikiai, tačiau nuosekliai auganti darbuotojų skaičiaus statistika. Kai kurių finansinio sektoriaus įmonių efektyvumo (našumo) didinimo ir skaitmenizavimo procesai lemia nežymius darbuotojų skaičiaus pasikeitimus centrinės bankininkystės, kito kreditų teikimo, vertybinių popierių ir prekių sutarčių sudarymo tarpininkavimo ir rizikos bei žalos vertinimo ekonominėse veiklose.

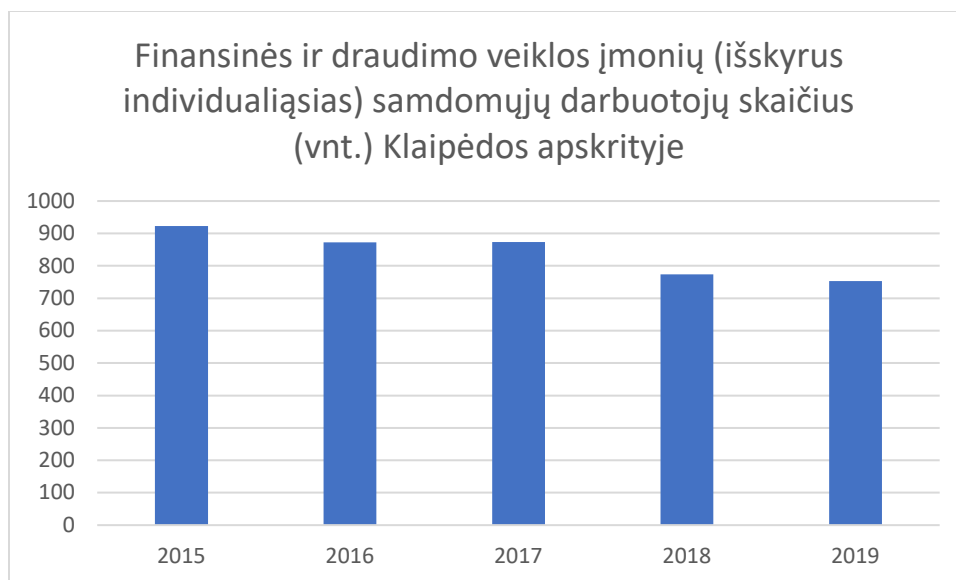
⁶¹ Oficialiosios statistikos portalas duomenys. Prieiga internete: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=c75ebd2f-76c2-4e03-bac9-624aed0a8613#/>. Autoriaus skaičiavimai.

		Finansinės ir draudimo veiklos įmonių (įskaitant individualiąsias) dirbančiųjų skaičius vnt.				
		2014	2015	2016	2017	2018
K	Finansinė ir draudimo veikla	16 621	16 630	16 643	17 451	18 075
K6411	Centrinė bankininkystė	613	624	604	615	597
K6419	Kitas piniginis tarpininkavimas	9 133	9 222	8 713	8 967	9 185
K6420	Kontroliuojančiųjų bendrovių veikla	75	100	127	196	202
K6430	Trestų, fondų ir panašių finansinių institucijų veikla	0	0	0	0	0
K6491	Finansinė išperkamoji nuoma	283	276	237	233	258
K6492	Kitas kredito teikimas	1 085	1 058	992	1 026	1 020
K6499	Kita, niekur kitur nepriskirta, finansinių paslaugų veikla, išskyrus draudimą ir pensijų lėšų kaupimą	183	194	233	235	274
K6511	Gyvybės draudimas	738	669	659	506	542
K6512	Ne gyvybės draudimas	1 840	1 837	2 139	2 217	2 232
K6530	Pensijų lėšų kaupimas	0	0	0	0	0
K6611	Finansų rinkos valdymas	33	32	31	40	40
K6612	Vertybinių popierių ir prekių sutarčių sudarymo tarpininkavimas	71	33	56	102	95
K6619	Kita pagalbinė finansinių paslaugų, išskyrus draudimą ir pensijų lėšų kaupimą, veikla	394	480	665	924	1 253
K6621	Rizikos ir žalos vertinimas	92	84	57	113	91
K6622	Draudimo agentų ir brokerių veikla	1 949	1 888	1 971	2 103	2 060
K6630	Fondų valdymo veikla	132	133	159	174	226

20 lentelė. Finansinės ir draudimo veiklos įmonių (įskaitant individualiąsias) darbuotojų skaičius⁶²

Klaipėdos regiono finansinės ir draudimo veiklos įmonių samdomųjų darbuotojų skaičiaus tendencijos lieka negatyvios – nuosekliai mažėja 5 analizuojamus metus iš eilės (bendras šio sektoriaus darbuotojų skaičius Klaipėdos regione 2015 m. – 923, o 2019 m. – 763 darbuotojai).

⁶² Oficialiosios statistikos portalų duomenys. Prieiga internete: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=c75ebd2f-76c2-4e03-bac9-624aed0a8613#/>. Autoriaus skaičiavimai.

10 pav. Finansinės ir draudimo veiklos įmonių (išskyrus individualiąsias) samdomųjų darbuotojų skaičius (vnt.) Klaipėdos apskrityje⁶³

Pateikiama išsami finansinės ir draudimo veiklos įmonių (išskyrus individualiąsias) samdomųjų darbuotojų skaičiaus Klaipėdos apskrityje informacija.

		Finansinės ir draudimo veiklos įmonių (išskyrus individualiąsias) samdomųjų darbuotojų skaičius vnt.				
		2015	2016	2017	2018	2019
Klaipėdos apskritis	Kitas piniginis tarpininkavimas (kredito įstaigos)	524	487	441	367	329
	Lizingo (finansinės nuomos) įmonės	9	4	9	1	10
	Kito kredito teikimo įmonės	111	110	110	103	97
	Kitos kito finansinio tarpininkavimo įmonės	7	6	14	14	20
	Gyvybės draudimo įmonės	15	14	14	14	9
	Ne gyvybės draudimo įmonės	110	110	119	115	112
	Finansų maklerio įmonės	-	-	-	-	-
	Valdymo įmonės	-	-	2	3	3
	Draudimo brokeriai	114	119	120	115	101
	Draudimo agentų įmonės	33	23	45	42	42
	Kito pagalbinio finansinio tarpininkavimo įmonės	-	-	-	-	40

21 lentelė. Finansinės ir draudimo veiklos įmonių (išskyrus individualiąsias) samdomųjų darbuotojų skaičius (vnt.) Klaipėdos apskrityje⁶⁴

⁶³ Oficialiosios statistikos portalo duomenys. Prieiga internete: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=c75ebd2f-76c2-4e03-bac9-624aed0a8613#/>. Autoriaus skaičiavimai.

⁶⁴ Oficialiosios statistikos portalo duomenys. Prieiga internete: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=c75ebd2f-76c2-4e03-bac9-624aed0a8613#/>.

(L sektorius) Ekonominių veiklų grupė „Nekilnojamojo turto operacijos“

Šią ekonominių veiklų grupę sudaro:

- nuosavo nekilnojamojo turto pirkimo ir pardavimo veiklų grupė;
- nuosavo arba nuomojamo nekilnojamojo turto nuomos ir eksploataavimo veiklų grupė;
- nekilnojamojo turto operacijų už atlygį arba pagal sutartį veiklų grupė (pvz., tvarkyba, vertinimas ir pan.).

VĮ Registrų centro duomenimis, 2020 m. trečiąjį ketvirtį, palyginti su tų pačių metų antruoju ketvirčiu, Lietuvoje įregistruota 51 proc. daugiau butų ir 52 proc. daugiau namų pirkimo–pardavimo sandorių. Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose ir Panevėžyje per tą patį laikotarpį fiksuojamas sandorių augimas tiek butų (Vilniuje – 30 proc., Kaune – 53 proc., **Klaipėdoje – 81 proc.**, Šiauliuose – 66 proc. ir Panevėžyje – 95 proc.), tiek ir namų (Vilniuje – 48 proc., Kaune – 47 proc., **Klaipėdoje – 0 proc.**, Šiauliuose – 37 proc. ir Panevėžyje – 22 proc.) segmente. Lyginant šių ir ankstesnių metų Lietuvos būsto rinkos aktyvumą matyti, kad šių metų trečiąjį ketvirtį jis pasiekė ar net viršijo 2019 m. lygį. Per 2020 m. trečiąjį ketvirtį Lietuvoje parduota tik 3 proc. mažiau butų nei per tą patį 2019 m. laikotarpį. Namų per tą patį laikotarpį parduota 16 proc. daugiau nei 2019 m. ir pardavimo apimtys pasiekė visų laikų aukštumas⁶⁵.

		Paslaugų įmonių pardavimo pajamos (be PVM) tūkst. EUR ¹				
		2016	2017	2018	2019	2020
L68	Nekilnojamojo turto operacijos	1 339 755,8	1 410 976,4	1 611 969,4	1 548 398,9	1 761 497,6
L681	Nuosavo nekilnojamojo turto pirkimas ir pardavimas	158 254,2	139 234,4	183 979,2	156 623,9	317 080,3
L682	Nuosavo arba nuomojamo nekilnojamojo turto nuoma ir eksploataavimas	985 802,6	1 027 365,8	1 187 598,0	1 179 132,8	1 207 813,5
L683	Nekilnojamojo turto operacijos už atlygį arba pagal sutartį	195 699,0	244 376,2	240 392,2	212 642,2	236 603,8
L6831	Nekilnojamojo turto agentūrų veikla	46 785,8	73 278,2	73 609,0	85 699,3	113 191,5
L6832	Nekilnojamojo turto tvarkyba už atlygį arba pagal sutartį	148 913,2	171 098,0	166 783,2	126 942,9	123 412,2

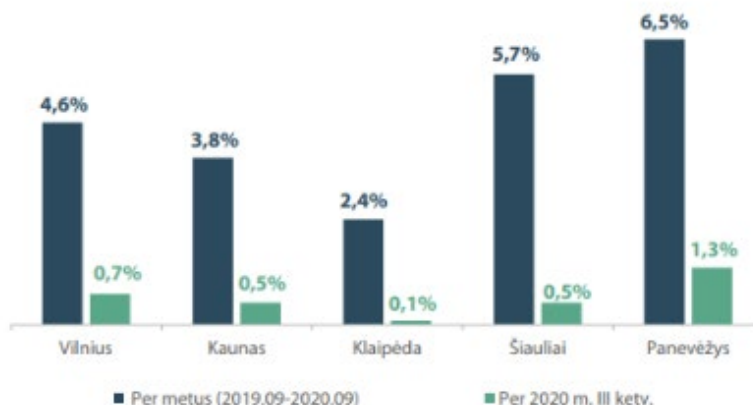
22 lentelė. Paslaugų įmonių pardavimo pajamos (be PVM): nekilnojamojo turto operacijos⁶⁶

Per 2020 m. trečiąjį ketvirtį butų pardavimo kainos Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose ir Panevėžyje atitinkamai augo 0,7 proc., 0,5 proc., 0,1 proc., 0,5 proc. ir 1,3 proc. Kalbant apie trečiąjį ketvirtį, būsto rinkoje iš esmės jau vyravo teigiamos naujienos. Sparčiai pagerėję gyventojų lūkesčiai dėl šalies ekonominės ir jų pačių finansinės padėties prisidėjo prie augančio bendro būsto rinkos aktyvumo, padėjo išvengti neigiamų būsto pardavimo kainų pokyčių. Statistikos departamento duomenimis, vartotojų pasitikėjimo rodiklis šalyje nuo 2020 m. balandžio iki rugsėjo išaugo 16 procentinių punktų.

⁶⁵ Prieiga internete: <https://www.ober-haus.lt/wp-content/uploads/OH-Gyvenamasis-2020-III-ketv.pdf>.

⁶⁶ Oficialiosios statistikos portalo duomenys. Prieiga internete: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=c75ebd2f-76c2-4e03-bac9-624aed0a8613#/>.

VIDUTINIAI BUTŲ PARDAVIMO KAINŲ POKYČIAI

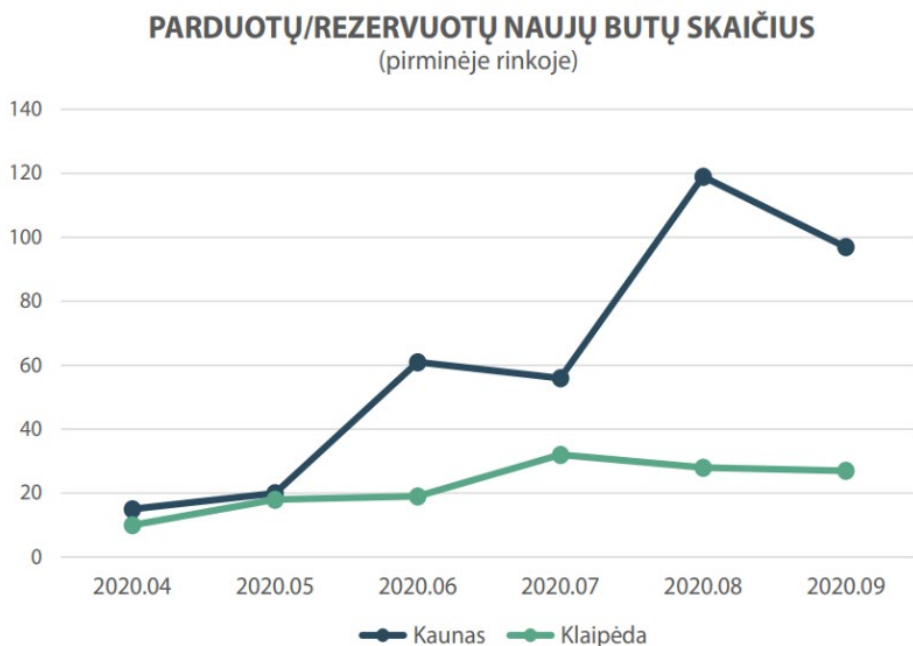
11 pav. Vidutiniai butų pardavimo kainos pokyčiai⁶⁷

Per 2020 m. antrąjį ketvirtį Vilniuje butų nuomos kainos vidutiniškai sumažėjo apie 2–3 proc., Kaune ir **Klaipėdoje – apie 1 proc.** Būtent stipri vidinė būsto nuomos paklausa, sumažėjus užsienio turistų srautui šalies didmiesčiuose, padėjo kompensuoti išaugusią pasiūlą. 2020 m. trečiasis ketvirtis buvo pastebimai aktyvesnis būsto nuomos rinkoje ne tik dėl atsigavusio ekonominio gyventojų aktyvumo ir pagerėjusių jų nuotaikų, bet ir dėl būsto nuomos rinkoje įprasto sezoniškumo. Šalies didmiesčiuose ūgtelėjęs aktyvumas būsto nuomos rinkoje pastebimai sumažino ir nuomojamų objektų skaičių, kuris karantino metu ūgtelėjo. Daug daugiau pozityvių naujienų visoje nekilnojamojo turto rinkoje ir išaugęs būsto nuomos segmento aktyvumas iš esmės butų nuomos kainas šalies didmiesčiuose sugrąžino į metų pradžioje buvusį kainų lygį. Lyginant 2020 m. trečiojo ketvirčio vidutines butų nuomos kainas šalies didmiesčiuose su 2019 m. tuo pačiu laikotarpiu, matyti, kad jos yra 1–3 proc. aukštesnės. 2020 m. trečiąjį ketvirtį vidutinė 1–3 kambarių nuomos kaina Vilniuje buvo 450 Eur/mėn., Kaune – 363 Eur/mėn., **Klaipėdoje – 362 Eur/mėn.**, Šiauliuose – 254 Eur/mėn. ir Panevėžyje – 255 Eur/mėn.

Klaipėdos pirminėje butų rinkoje stebimas šiek tiek kuklesni realizacijos apimčių padidėjimas nei Vilniuje ar Kaune. Per 2020 m. trečiąjį ketvirtį Klaipėdoje tiesiogiai iš plėtotojų buvo nupirkti ir rezervuoti 87 naujos statybos butai jau pastatytuose ir statomuose daugiabučiuose. Tai yra 1,8 karto daugiau nei jų buvo realizuota per 2020 m. antrąjį ketvirtį ir 25 proc. mažiau nei per 2020 m. pirmąjį ketvirtį. Tačiau kukliau augančias naujų butų pardavimo apimtis reikėtų sieti ne tiek su vangesne būsto rinka Klaipėdoje, kiek su **mažesnėmis gyvenamųjų projektų statybų apimtims.** Skaičiuojant 1 000 miesto gyventojų tenkantį bendrą įregistruotų butų (senos ir naujos statybos) sandorių skaičių, Klaipėda pagal šį rodiklį yra vienoje gretoje su šalies sostine (2019 m. Vilniuje ir Klaipėdoje šis rodiklis buvo vienodas – 21,9 sandorio 1 000 miesto gyventojų) ir lenkia Kauną (2019 m. – 18,2). Išliekantį aukštą aktyvumą ne tik senos, bet ir naujos statybos butų segmente Klaipėdoje rodo ne tik bendras sandorių skaičius atsižvelgiant į gyventojų skaičių, bet ir nuosekliai mažėjančios neparduotų naujų butų apimtys. 2020 m. trečiojo ketvirčio pabaigoje Klaipėdoje bendras neparduotų naujos statybos butų jau pastatytuose daugiabučiuose skaičius sudarė 227, o tai

⁶⁷ Prieiga internete: <https://www.ober-haus.lt/wp-content/uploads/OH-Gyvenamasis-2020-III-ketv.pdf>.

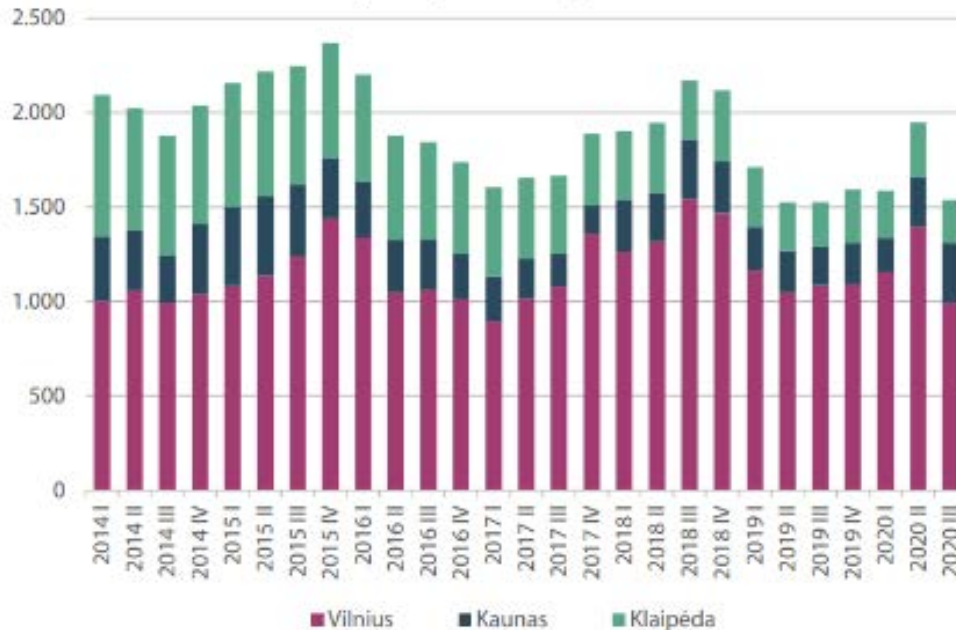
23 proc. mažiau nei 2020 m. antrąjį ketvirtį. Šiuo metu esantis neparduotų naujų butų skaičius šiame mieste yra mažiausias per pastarąjį dešimtmetį. Tai rodo, kad būsto plėtotojai Klaipėdoje galėtų būti drąsesni ir aktyviau investuoti į daugiabučių plėtrą. Jeigu Vilniuje ir Kaune 2017–2019 m. butų statybų apimtys buvo atitinkamai 20 proc. ir 7 proc. mažesnės nei 2006–2008 m., tai Klaipėdoje tuo pačiu laikotarpiu fiksuojamos net 61 proc. mažesnės butų statybų apimtys. Tai atskleidžia, kad Vilnius ir Kaunas jau yra netoli daugiau nei prieš dešimtmetį buvusių rekordinių daugiabučių statybų apimčių, o Klaipėdoje statybų apimtys vis dar 2,5 karto mažesnės nei prieš dešimtmetį buvusios statybos apimčių aukštumos. 2020–2021 m. ši tendencija išliks nepakitusi – mažiausia būsto plėtotojų tarpusavio konkurencija bus Klaipėdoje.

12 pav. Parduotų / rezervuotų naujų butų skaičius⁶⁸

⁶⁸ Prieiga internete: <https://www.ober-haus.lt/wp-content/uploads/OH-Gyvenamasis-2020-III-ketv.pdf>.

NEPARDUOTI NAUJOS STATYBOS BUTAI (pastatytuose daugiabučiuose)

13 pav. Neparduoti naujos statybos butai⁶⁹

Komercinis nekilnojamasis turtas. Lietuvos komercinio nekilnojamojo turto (NT) rinkoje dėl išaugusio darbo iš namų apimčių stiprės biurų ploto atsisakymo tendencijos. Labiausiai dėl pandemijos nukentėję viešbučių, prekybos ir maitinimo patalpų segmentai turės rinktis kitas turto strategijas, o išsiplėtusi elektroninė prekyba spartins logistikos ir gamybos segmentų plėtrą. Tuščių biurų lygis didės, tačiau paklausą gali padidinti iš Baltarusijos persikeliančios įmonės. Lietuvos regionas išliks patrauklus investuotojams, nors plėtojai gręšis į nestandartinius nekilnojamojo turto projektus. 2021 m. labiau plėsis daugiavalių biurų, vadinamųjų „stock office“, apimančių prekybai, biurui, sandėliavimui ir gamybai pritaikytas patalpas, ir „build-to-suit“ modelio, kai užsakovui suteikiama galimybė nuomotis specialiai jo individualiems poreikiams suprojektuotas, pastatytas ir pritaikytas patalpas, segmentai⁷⁰.

(M sekcija) Ekonominių veiklų grupė „Profesinė, mokslinė ir techninė veikla“

Šią ekonominių veiklų grupę sudaro:

- teisinių veiklų grupė;
- apskaitos, buhalterijos, audito ir konsultacijų mokesčių klausimais veiklų grupė;
- pagrindinių buveinių veiklų grupė;
- konsultacinių valdymo veiklų grupė;
- architektūros ir inžinerijos veiklų grupė;
- techninio tikrinimo ir analizės veiklų grupė;

⁶⁹ Prieiga internete: <https://www.ober-haus.lt/wp-content/uploads/OH-Gyvenamasis-2020-III-ketv.pdf>.

⁷⁰ Prieiga internete: <https://www.delfi.lt/verslas/nekilnojamas-turtas/ekspertai-4-kryptys-komercinio-turtoRTO-rinkai-2021-aisiais.d?id=86095137>.

- gamtos mokslų ir inžinerijos mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos veiklų grupė;
- socialinių ir humanitarinių mokslų mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos veiklų grupė;
- reklamos veiklų grupė;
- rinkos tyrimų ir viešosios nuomonės apklausų veiklų grupė;
- specializuotų projektavimo veiklų grupė;
- fotografavimo veiklų grupė;
- vertimo raštu ir žodžiu veiklų grupė;
- kitų niekur nepriskirtų profesinių, mokslinių ir techninių veiklų grupė;
- veterinarinių veiklų grupė.

Profesinės, mokslinės ir techninės veiklos ekonominė apimtis Klaipėdos regione nėra išskiriama bendruosiuose statistiniuose šaltiniuose. Pažymėtina, kad nacionaliniu mastu šių ekonominių veiklų apimtys nuosekliai augo ketverius metus iš eilės, o šiokia tokia korekcija įvyko 2020 m. COVID–19 pandemijos kontekste.

		Paslaugų įmonių pardavimo pajamos (be PVM) tūkst. EUR ¹				
		2016	2017	2018	2019	2020
M_NOT_M72	Profesinė, mokslinė ir techninė veikla, išskyrus moksliniai tyrimai ir taikomoji veikla	1 804 704,0	2 058 296,1	2 172 048,9	2 531 983,1	2 459 941,3
M691	Teisinė veikla	284 929,9	310 656,1	275 040,3	279 433,3	312 959,5
M692	Apskaitos, buhalterijos ir audito veikla; konsultacijos mokesčių klausimais	168 881,8	223 189,8	213 502,4	270 515,5	315 302,4
M701	Pagrindinių buveinių veikla	40 126,4	43 148,7	69 725,2	98 061,8	93 327,3
M702	Konsultacinė valdymo veikla	327 312,1	385 153,7	449 406,5	545 199,4	389 676,9
M711	Architektūros ir inžinerijos veikla bei su ja susijusios techninės konsultacijos	290 497,3	308 707,5	328 067,3	416 169,8	445 321,3
M712	Techninis tikrinimas ir analizė	81 888,1	95 132,7	89 160,9	99 743,4	96 921,2
M73	Reklama ir rinkos tyrimas	447 630,5	504 558,5	558 822,9	624 581,2	600 729,0
M741	Specializuota projektavimo veikla	26 590,3	44 706,4	38 474,4	44 757,3	38 309,5
M742	Fotografavimo veikla	24 003,9	26 201,7	27 925,7	30 514,7	25 927,9
M743_M749	Vertimo raštu ir žodžiu bei kita profesinė, mokslinė ir techninė veikla	97 437,8	98 685,3	100 033,5	104 910,6	116 471,3
M75	Veterinarinė veikla	15 406,0	18 155,7	21 889,8	18 096,2	24 995,3

23 lentelė. Paslaugų įmonių pardavimo pajamos (be PVM): profesinė, mokslinė ir techninė veikla, išskyrus mokslinių tyrimų ir taikomąją veiklą⁷¹

Pažymėtina, kad gamtos mokslų ir inžinerijos mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos, socialinių ir humanitarinių mokslų mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos bei kitų niekur nepriskirtų profesinių, mokslinių ir techninių veiklų prioritetai ir perspektyvos aptariamoms specializacijos horizontaliojo prioriteto „Ugdantis regionas“ veiksmų plane.

(N sekcija) Ekonominių veiklų grupė „Administracinė ir aptarnavimo veikla“

Šią ekonominių veiklų grupę sudaro:

- variklinių transporto priemonių nuoma ir išperkamoji nuoma;
- intelektinės nuosavybės ir panašių produktų, išskyrus autorių teisių saugomus objektus, išperkamoji nuoma;

⁷¹ Oficialiosios statistikos portalas duomenys. Prieiga internete: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=c75ebd2f-76c2-4e03-bac9-624aed0a8613#/>.

- įdarbinimo veiklų skyrius (apima įdarbinimo agentūrų, laikinojo įdarbinimo agentūrų ir kito darbo jėgos teikimo paslaugas);
- kelionių agentūrų, ekskursijų organizatorių, išankstinio užsakymo paslaugų ir susijusi veikla;
- apsaugos ir tyrimo veikla;
- kombinuota patalpų funkcionavimo užtikrinimo veikla;
- valymo veikla;
- kraštovaizdžio tvarkymas;
- įstaigų administracinė ir aptarnavimo veikla;
- užsakomųjų informacinių paslaugų centrų veikla;
- posėdžių ir verslo renginių organizavimas;
- niekur kitur nepriskirta verslui būdingų paslaugų veikla (apima išieškojimo agentūrų, fasavimo, pakavimo ir pan. veiklas).

Šioje ekonominių veiklų grupėje matoma jau pasikartojanti tendencija – po nuoseklaus kasmetinio augimo labiausiai pokyčiai fiksuojami su COVID–19 pandemija susijusiuose sektoriuose: dėl karantino sumažėjus turistų srautams ypač reikšmingai Klaipėdos regione krito kelionių agentūrų, ekskursijų organizatorių, išankstinio užsakymo paslaugų ir susijusios veiklos paslaugų įmonių pajamos (pajamų kritimas 2020 m., palyginti su 2019 m. – net 77,57 proc.) ir tai lėmė beveik visą šios ekonominių veiklų grupės pajamų sumažėjimą.

		Paslaugų įmonių pardavimo pajamos (be PVM) tūkst. EUR ¹				
		2016	2017	2018	2019	2020
N	Administracinė ir aptarnavimo veikla	1 546 334,5	1 818 400,5	2 109 525,9	2 452 540,8	2 126 212,2
N771	Variklinių transporto priemonių nuoma ir išperkamoji nuoma	157 471,0	186 713,0	296 466,6	391 080,5	404 734,4
N772	Asmeninių ir namų ūkio prekių nuoma ir išperkamoji nuoma	25 933,1	25 485,0	30 164,4	31 562,4	34 777,6
N773_N774	Kitų mašinų, įrangos ir materialijų vertybių nuoma ir išperkamoji nuoma; intelektinės nuosavybės ir panašių produktų, išskyrus autorių teisių saugomus objektus, išperkamoji nuoma	193 472,4	232 989,6	252 357,9	287 430,8	238 920,6
N78	Įdarbinimo veikla	221 263,5	251 745,8	291 380,6	344 758,2	370 879,7
N79	Kelionių agentūrų, ekskursijų organizatorių, išankstinio užsakymo paslaugų ir susijusi veikla	312 350,7	369 017,4	461 246,9	490 700,9	110 033,8
N80	Apsaugos ir tyrimo veikla	136 575,7	134 745,0	154 278,0	150 102,5	149 375,3
N811	Kombinuota patalpų funkcionavimo užtikrinimo veikla	86 300,7	87 169,2	93 322,7	138 795,9	173 070,9
N812	Valymo veikla	238 135,3	260 509,0	275 531,0	313 211,3	307 584,6
N813	Kraštovaizdžio tvarkymas	30 805,7	32 034,0	24 452,2	32 475,8	45 712,1
N82	Administracinė veikla, įstaigų ir kitų verslo įmonių aptarnavimo veikla	144 026,4	237 992,5	230 325,6	272 422,5	291 123,3

¹ *Neįskaitytas Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių biudžetų finansavimas*
24 lentelė. Paslaugų įmonių pardavimo pajamos (be PVM): administracinė ir aptarnavimo veikla⁷²

Tai rodo, kad Klaipėdos regionas labai priklauso nuo turizmo industrijos ekonominių svyravimų, todėl įgyvendinant Klaipėdos regiono specializacijos kryptių veiksmų planus svarbu tvarus ekonominis regiono subalansavimas mažinant priklausomybę nuo vieno ekonominės veiklos sektoriaus.

⁷² Oficialiosios statistikos portalas duomenys. Prieiga internete: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=c75ebd2f-76c2-4e03-bac9-624aed0a8613#/>.

(O sekcija) Ekonominių veiklų grupė „Viešasis valdymas ir gynyba; privalomasis socialinis draudimas“

Šią ekonominių veiklų grupę sudaro:

- valstybės valdymas ir bendroji ekonominė bei socialinė bendruomenės politika;
- bendroji viešojo valdymo veiklų grupė;
- sveikatos priežiūros, švietimo, kultūros ir kitų socialinių paslaugų, išskyrus socialinį draudimą, veiklos reguliavimas;
- verslo veiklos reguliavimas ir parama efektyviau ją organizuoti;
- bendruomenei teikiamų paslaugų užtikrinimas:
 - o užsienio reikalai,
 - o gynybos veikla,
 - o teisingumo ir teisminė veikla,
 - o viešosios tvarkos ir apsaugos veikla,
 - o priešgaisrinių tarnybų veikla;
- privalomojo socialinio draudimo veikla.

Šių ekonominių veiklų apimtis ir įtaka paslaugų ekonomikoje nėra išskiriama viešai prieinamuose statistiniuose šaltiniuose ir juo labiau nėra detalizuojama regioniniu mastu. Dalis šioje grupėje esančių veiklų yra išskirtinai nacionalinio lygmens atsakomybės, todėl tai neaptariama Klaipėdos regiono veiksmų plano dokumente.

Šioje ekonominių veiklų grupėje regiono savivaldybių lygiu svarbu išskirti tas viešojo valdymo ir reguliavimo paslaugas, kurios labiausiai lemia Klaipėdos regiono specializacijos kryptį įtvirtinimą. Profesionalus, į gyventojus ir veikiantį verslą orientuotas viešasis valdymas, kompetentingi viešojo valdymo darbuotojai, bendras administracinės naštos verslui mažinimas, viešųjų paslaugų skaitmeninimas ir vieno langelio principų įgyvendinimas – tai sritys, reikalaujančios daugiausia viešojo valdymo modernizacijos dėmesio ir konkrečių priemonių.

(P sekcija) Ekonominių veiklų grupė „Švietimas“

Šią ekonominių veiklų grupę sudaro:

- ikimokyklinis ugdymas;
- pradinis ugdymas;
- vidurinis ugdymas;
- aukštasis mokslas;
- kitas mokymas:
 - o sportinis ir rekreacinis švietimas,
 - o kultūrinis švietimas,
 - o vairavimo mokyklų veikla,
 - o kitas niekur kitur nepriskirtas švietimas;
- švietimui būdingų paslaugų veikla.

Švietimo sektoriaus apimtis ir dinamika paslaugų ekonomikoje pateikta 25 lentelėje.

		Paslaugų įmonių pardavimo pajamos (be PVM) tūkst. EUR ¹				
		2016	2017	2018	2019	2020
P	Švietimas	310 325,6	344 906,3	368 618,1	422 727,9	409 264,7
P851_TO_P8532_P8541	Ikimokyklinis, pradinis, vidurinis ugdymas ir aukštojo mokslo nesuteikiantis mokymas baigus vidurinę mokyklą	40 474,4	55 584,3	49 447,0	74 551,4	72 689,7
P8542	Aukštasis (tretinis) mokslas	143 239,6	148 917,7	150 117,2	150 159,1	155 383,1
P855_P856_NOT_P8553	Sportinis, rekreacinis, kultūrinis ir kitas švietimas bei švietimui būdingos paslaugos	103 484,5	120 427,3	151 985,0	177 171,6	163 928,9
P8553	Vairavimo mokyklų veikla	23 127,1	19 977,0	17 068,9	20 845,8	17 263,0

25 lentelė. Paslaugų įmonių pardavimo pajamos (be PVM): švietimas⁷³

Apžvelgiant paslaugų ekonomikos kryptį aktualu formuluoti prioritetus ir veiklas, susijusias su Klaipėdos regiono stiprinimu specializacijos kryptyse. Dėl didelio kompleksiško ir veiklų apimties švietimo veiklos perspektyvos ir strateginiai prioritetai aptariami atskirame dokumente „Klaipėda – ugdantis regionas“.

(Q sekcija) Ekonominių veiklų grupė „Žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas“

Šią ekonominių veiklų grupę sudaro:

- žmonių sveikatos priežiūros veikla;
 - o ligoninių veikla,
 - o medicininės ir odontologinės praktikos veikla,
 - o kita žmonių sveikatos priežiūros veikla;
- kita stacionarinė globos veikla;
- nesusijusio su apgyvendinimu socialinio darbo veikla.

Žmonių sveikatos priežiūros ir socialinio darbo ekonominė sritis yra vienas svarbiausių ir labiausiai atpažįstamų gyventojų gyvenimo kokybės veiksnių. Būtent sveikatos priežiūros ir socialinių paslaugų kokybė yra bene stipriausias gyventojų pasitenkinimo gyvenimo kokybe veiksnys. Šių ekonominių veiklų apimtis ir reikšmė Klaipėdos regiono ekonomikoje atskirai neskaičiuojama ekonominės statistikos šaltiniuose, tačiau akivaizdu, kad, nepriklausomai nuo ekonominių ciklų, pandemijos poveikio ar kitų transformacijas lemiančių tendencijų, ši sritis turi būti ir likti prioritetinga. Tai rodo ir nuolat auganti šių ekonominių veiklų įmonių pajamų dalis.

		Paslaugų įmonių pardavimo pajamos (be PVM) tūkst. EUR ¹				
		2016	2017	2018	2019	2020
Q	Žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas	1 516 620,9	1 591 970,1	1 787 889,4	2 054 095,7	2 293 062,8
Q86	Žmonių sveikatos priežiūros veikla	1 462 127,6	1 536 158,8	1 710 290,7	1 970 755,6	2 186 176,0
Q861_Q862	Ligoninių veikla; medicininės ir odontologinės praktikos veikla	1 392 351,4	1 468 800,1	1 624 500,4	1 872 707,0	2 071 619,0
Q86102122_NOT_861030	Ligoninių veikla, neįeina Reabilitacijos ligoninių veikla; bendrosios praktikos gydytojų veikla; gydytojų specialistų veikla	1 204 167,8	1 262 629,8	1 411 162,3	1 622 346,8	1 857 449,8
Q861030	Reabilitacijos ligoninių veikla	58 923,2	61 961,0	64 148,0	63 213,0	51 253,9
Q8623	Odontologinės praktikos veikla	129 260,4	144 209,2	149 190,1	187 147,2	162 915,3
Q87	Kita stacionarinė globos veikla	44 862,2	42 708,4	59 650,6	67 344,7	79 117,6
Q88	Nesusijusio su apgyvendinimu socialinio darbo veikla	9 631,0	13 103,0	17 948,1	15 995,3	27 769,2

⁷³ Oficialiosios statistikos portalas duomenys. Prieiga internete: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=c75ebd2f-76c2-4e03-bac9-624aed0a8613#/>.

26 lentelė. Paslaugų įmonių pardavimo pajamos (be PVM): žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas⁷⁴

Sveikatos priežiūros ir socialinių paslaugų apimčių, kokybės ir savalaikiškumo stebėseną turi būti nuolatiniu Klaipėdos regiono viešojo valdymo institucijų prioritetu nepriklausomai nuo ekonominės specializacijos pasirinkimo.

(R sekcija) Ekonominių veiklų grupė „Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla“

Šią ekonominių veiklų kategoriją sudaro:

- kūrybinių, meninių ir pramogų organizavimo veiklų grupė;
- bibliotekų, archyvų, muziejų ir kitos kultūrinės veiklos grupė;
- azartinių žaidimų ir lažybų organizavimo veiklų grupė;
- sportinės veiklos, pramogų ir poilsio organizavimo veiklų grupė.

Ši ekonominės veiklos grupė bene labiausiai nukentėjo nuo COVID-19 pasaulinės pandemijos sąlygotų apribojimų ir suvaržymų. Ketverius metus iš eilės nuosekliai augusios (nuo 780 mln. Eur 2016 m. iki 945 mln. Eur 2019 m.) visos šio sektoriaus įmonių šių veiklos rūšių 2020 m. pajamos smuko (bendrasis nuosmukis sudaro 20 proc.):

- kūrybinių, meninių ir pramogų organizavimo veiklų įmonių pajamos sumažėjo 19,73 proc.;
- bibliotekų, archyvų, muziejų ir kitos kultūrinės veiklos įmonių pajamos smuko 46,48 proc.;
- azartinių žaidimų ir lažybų organizavimo veiklų įmonių pajamos krito 10,69 proc.;
- sportinės veiklos, pramogų ir poilsio organizavimo veiklų įmonių pajamos sumenko 30,72 proc.

		Paslaugų įmonių pardavimo pajamos (be PVM) tūkst. EUR ¹				
		2016	2017	2018	2019	2020
R	Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla	780 033,3	903 841,6	942 362,0	945 198,7	758 678,3
R90	Kūrybinė, meninė ir pramogų organizavimo veikla	95 990,3	93 773,8	117 721,1	124 270,2	66 504,6
R91	Bibliotekų, archyvų, muziejų ir kita kultūrinė veikla	13 708,7	14 097,0	20 560,1	21 773,2	17 375,6
R92	Azartinių žaidimų ir lažybų organizavimo veikla	564 979,7	670 481,1	645 413,5	604 926,1	540 245,3
R93	Sportinė veikla, pramogų ir poilsio organizavimo veikla	105 354,6	125 489,8	158 667,3	194 229,3	134 552,7

27 lentelė. Paslaugų įmonių pardavimo pajamos (be PVM): meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla⁷⁵

Meninės, pramoginės ir poilsio organizavimo veiklos perspektyvos iš dalies aptariamą darnaus jūrinio ir pakrančių turizmo krypties ir šiame veiksmų plane.

(S sekcija) Ekonominių veiklų grupė „Kita aptarnavimo veikla“

Šią ekonominių veiklų grupę sudaro:

⁷⁴ Oficialiosios statistikos portalo duomenys. Prieiga internete: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=c75ebd2f-76c2-4e03-bac9-624aed0a8613#/>.

⁷⁵ Oficialiosios statistikos portalo duomenys. Prieiga internete: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=c75ebd2f-76c2-4e03-bac9-624aed0a8613#/>.

- narystės organizacijų veiklų grupė (pvz., verslininkų, darbdavių ir profesinių narystės organizacijų veikla);
- kompiuterių ir asmeninių bei namų ūkio reikmenų taisymo veiklų grupė;
- kita asmenų aptarnavimo veiklų grupė (pvz., kirpyklų ir kitų grožio salonų veikla, fizinės gerovės užtikrinimo veikla ir pan.).

Kitos aptarnavimo veiklos įmonių pardavimo pajamos paslaugų ekonomikos dalyje pateiktos 28 lentelėje. Pažymėtina, kad ši sritis pastaruosius penkerius metus toliau augo nepaisant kai kurių veiklos sričių pajamų kompensuoto kitų sričių augimo.

		S94 Kita aptarnavimo veikla, išskyrus narystės organizacijų veikla	S95 Kompiuterių ir asmeninių bei namų ūkio reikmenų taisymas	S96 Kita asmenų aptarnavimo veikla
Paslaugų įmonių pardavimo pajamos (be PVM) tūkst. EUR ¹	2020	350 864,9	101 465,3	249 399,6
	2019	336 382,8	82 517,7	253 865,1
	2018	301 444,7	75 921,0	225 523,7
	2017	272 448,5	66 321,6	206 126,9
	2016	266 604,9	66 655,6	199 949,3

28 lentelė. Paslaugų įmonių pardavimo pajamos (be PVM)⁷⁶

		Paslaugų įmonių pardavimo pajamos (be PVM) tūkst. EUR ¹				
		2016	2017	2018	2019	2020
S96	Kita asmenų aptarnavimo veikla	199 949,3	206 126,9	225 523,7	253 865,1	249 399,6
S9601	Tekstilės ir kašmironų gaminių skalbimas ir (sausasis) valymas	19 781,1	21 386,9	23 500,8	26 846,3	21 151,6
S9602	Kirpyklų ir kitų grožio salonų veikla	127 303,2	137 374,5	151 010,3	171 361,0	164 342,0
S9603	Laidotuvių ir su jomis susijusi veikla	25 589,8	27 674,3	30 223,6	32 445,2	38 024,4
S9604	Fizinės gerovės užtikrinimo veikla	19 463,5	12 934,9	11 807,9	13 149,8	18 526,4
S9609	Kita, niekur kitur nepriskirta, asmenų aptarnavimo veikla	7 811,6	6 756,3	8 981,1	10 062,8	7 355,3

29 lentelė. Paslaugų įmonių pardavimo pajamos (be PVM): kita asmenų aptarnavimo veikla⁷⁷

(T sekcija) Ekonominių veiklų grupė „Namų ūkių, samdančių darbininkus, veikla, susijusi su savoms reikmėms tenkinti skirtų nediferencijuojamų gaminių gamyba ir paslaugų teikimu“

Šią ekonominių veiklų grupę sudaro:

- namų ūkių, samdančių namų ūkio personalą, veiklos;
- privačių namų ūkių veikla, susijusi su savoms reikmėms tenkinti skirtų nediferencijuojamų gaminių gamyba ir paslaugų teikimu.

Namų ūkių, samdančių namų ūkio personalą, veikla apima namų ūkių, samdančių namų ūkio darbuotojus, tokius kaip kambarių tvarkytojai, virėjai, padavėjai, tarnai, vyresnieji liokajai, skalbėjai, sodininkai, vartininkai (durininkai), arklidžių darbininkai, vairuotojai, sargai, guvernantės, ateinančios auklės ir namų mokytojai (repetitoriai), sekretoriai ir kt., veiklą. Tai leidžia įdarbintam namų ūkio personalui surašymuose ar tyrimuose deklaruoti savo darbdavio

⁷⁶ Oficialiosios statistikos portalo duomenys. Prieiga internete: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=c75ebd2f-76c2-4e03-bac9-624aed0a8613#/>.

⁷⁷ Oficialiosios statistikos portalo duomenys. Prieiga internete: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=c75ebd2f-76c2-4e03-bac9-624aed0a8613#/>.

veiklą net tuo atveju, jei darbdavys yra fizinis asmuo. Sukuriami produktai yra suvartojami tame pačiame namų ūkyje. Į šią klasę neįeina: paslaugų, tokių kaip valgių gaminimas, sodininkystė ir kt., veikla, atliekama nepriklausomų paslaugos teikėjų (įmonių ar fizinių asmenų), žr. pagal teikiamų paslaugų pobūdį.

Privatų namų ūkių veikla, susijusi su savoms reikmėms tenkinti skirtų nediferencijuojamų gaminių ar reikmenų gamyba, apima medžioklę, rinkimą (derliaus dorojimą), ūkininkavimą, būsto statybą, drabužių ir kitų gaminių bei reikmenų, skirtų namų ūkio reikmėms tenkinti, gamybą. Jeigu namų ūkiai gamina ir parduoti skirtus produktus, jie klasifikuojami pagal atitinkamą EVRK produkto gamybos klasę. Jeigu jie daugiausia užsiėmę specifinio, tik pragyvenimui skirto, produkto gamyba, jie klasifikuojami pagal atitinkamą EVRK produkto gamybos klasę.

Privatų namų ūkių veikla, susijusi su savoms reikmėms tenkinti skirtų nediferencijuojamų paslaugų teikimu, apima namų ūkių nediferencijuotų pragyvenimui skirtų paslaugų veiklą. Šios veiklos rūšys apima valgio gaminimą, mokymą, šeimos narių slaugą ir kitų paslaugų, suvartojamų namų ūkyje, gamybą. Jeigu namų ūkiai yra taip pat užsiėmę pragyventi skirtų įvairių produktų gamyba, jie klasifikuojami pagal nediferencijuojamų produktų, vartojamų namų ūkyje, gamybos klasę.

Aptariama ekonominių veiklų grupė nedetalizuojama ir neišskiriama ekonominės apimtys ar poveikio paslaugų ekonomikai aspektu. Viešai prieinamuose statistikos šaltiniuose duomenų apie šios veiklos mastą nerasta, todėl šiame dokumente poveikis ir ateities perspektyvos neanalizuojamos.

(U sekcija) Ekonominių veiklų grupė „Ekstrateritorinių organizacijų ir įstaigų veikla“

Šią ekonominių veiklų grupę sudaro:

- ekstrateritorinių organizacijų ir įstaigų veikla.

Ekstrateritorinių organizacijų ir įstaigų veikla apima tarptautinių organizacijų, tokių kaip Jungtinės Tautos ir šios sistemos specializuotos agentūros, regioniniai padaliniai ir kt., Tarptautinis valiutos fondas, Pasaulio bankas, Pasaulinė muitų organizacija, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija, naftą eksportuojančių šalių organizacijos, Europos Sąjungos, Europos laisvosios prekybos asociacijos ir kt., veiklą, taip pat šalims atstovaujančių diplomatų ir konsulų misijų, jeigu jos registruojamos įkurinančioje šalyje, veiklą.

Pagal pobūdį ši veikla neatsispindi viešai prieinamuose statistinės informacijos šaltiniuose nurodant apimtį paslaugų ekonomikoje ir nėra atskirai išskiriama regionuose, todėl toliau šiame dokumente ji neanalizuojama.

Esminės įžvalgos dėl paslaugų ekonomikos Klaipėdos regione

Apibendrinant paslaugų ekonomikai priskiriamų ekonominių veiklų tendencijas verta akcentuoti šių ekonominių veiklų svarbą bendram regiono ekonominiam stabilumui. Paslaugų ekonomika yra daugiausiai BVP sukuriančių ir didžiausią skaičių dirbančiųjų sutelkiančių ekonominių veiklų rinkinys. Nėgana to, paslaugų ekonomika dažnai pasitarnauja ekonominius regiono svyravimus amortizuojančiomis charakteristikomis – gyventojų ir vartotojų poreikis paslaugoms taip greitai nekinta (išskyrus nebūtinąsias paskirties, pramogines ar atidėto vartojimo paslaugas) arba yra greičiausiai atsigaunanti ekonominės veiklos sritis. Tačiau analizuojant ir vertinant Klaipėdos regiono paslaugų ekonomikos sudėtį ir struktūrą svarbu paminėti, kad išsamių specializuotų ir vieningai paslaugų ekonomikos kategorijai priskiriamų duomenų stoka apsunkina objektyvų longitudinį įvertinimą ir stebėseną.

Pagal paslaugų ekonomikos specializacijos dokumento rengimo metu surinktą informaciją ir prieinamus statistinius duomenis būtina išskirti šias Klaipėdos regiono tvariam ekonominiam vystymuisi svarbiausias sritis:

- **Kvalifikuota darbo jėga ir talentai.**

Europos Sąjungos komisijos, Lietuvos Banko, VŠĮ „Investuok Lietuvoje“ ir kitų institucijų rengiamos ekonominės apžvalgos akcentuoja pagrindinį Lietuvos ir Klaipėdos regiono ekonominės ateities uždavinį – aukštos kvalifikacijos darbo vietų kūrimą ir atitinkamos kvalifikacijos talentų pritraukimą į regionus. Bendrame senstančių Europos šalių visuomenių kontekste tai tampa svarbiausiu tvarios ekonominės ateities galvosūkiu nacionalinių ir regioninių ekonominių plėtros veiksnių darbotvarkėse. Klaipėdos regionas pasižymi nuosekliai augančiomis gyventojų pajamomis, tai sudaro puikias sąlygas paslaugų ekonomikos plėtrai regione, tačiau mažėjantis gyventojų skaičius kelia nerimą ir verčia šį klausimą kelti aukščiausiu ilgalaikiu prioritetu. Talentų ir aukštos kvalifikacijos specialistų pritraukimas, perkvalifikavimo galimybių sukūrimas, sidabrinės ekonomikos (senstančios visuomenės) įveiklinimo priemonių sukūrimas turi tapti viso Klaipėdos regiono vieningų veiksnių prioritetu, leidžiančiu kurti aukštesnės pridėtinės vertės ir aukštesnės kvalifikacijos darbo vietas regiono specializacijai reikšmingose ekonominėse, mokslo ir tyrimų veiklų srityse, taip išlaikant ir užtikrinant ekonominį regiono gyvybingumą.

- **Gyvenamojo ir komercinio nekilnojamo turto infrastruktūra.**

Kaip rodo nekilnojamo turto ekonominių veiklų analizė ir tendencijos, Klaipėdos regiono gyvenamojo ploto plėtra aktyvumu itin atsilieka nuo Vilniaus ir Kauno regionų. Įvertinus dar ir Klaipėdos regiono unikalią kurortinę paskirtį, gyvenamojo būsto pasiūla ir jos nulemtas kainų lygis gali tapti svarbiu apribojimu pritraukti aukštos kvalifikacijos darbo jėgą ir talentus. Dėl to subalansuota viso regiono mastu nuosekliai vykdoma urbanistinė gyvenamosios infrastruktūros plėtra yra būtina Klaipėdos regiono tvarios ekonominės ateities sąlyga.

Komercinio nekilnojamo turto infrastruktūra atliepia ir tenkina dabartinius verslo poreikius, susijusius su sandėliavimo ekonomine veikla, tačiau administracinės paskirties poreikius ir pasiūlą vertėtų vertinti atidžiau. Pritraukiant naujus investuotojus, kuriantis naujoms darbo vietoms pagal Klaipėdos regiono specializacijos kryptis, įgyvendinant aukštos kvalifikacijos ir talentų pritraukimo tikslus bus aktualu atliepti augančius administracinės paskirties ir naujas darbo formas atitinkančio nekilnojamojo turto poreikius viso regiono mastu.

- **Regiono pasiekiamumas ir judumas.**

Klaipėdos regionas unikalus savo geografine padėtimi ir transporto rūšių gausa: jūrų uostas Klaipėdoje, oro uostas Palangoje, geležinkelių jungtys, automobilių transporto koridoriai patogiam susisiekimui su kaimyninėmis šalimis. Patogi transporto infrastruktūra sukuria prielaidas ekonominių, ypač transportavimo, sandėliavimo ir su tuo susijusių paslaugų plėtrai regione ir yra gana sėkmingai išnaudojamos. Aptariant ekonomines regiono perspektyvas ateinančiam strateginiam periodui, verta šią infrastruktūrą daugiau išnaudoti užtikrinant regiono ekonominiam augimui aktualios darbo jėgos pritraukimą iš kitų regionų ar užsienio, sklandų mobilumą regiono viduje (tarp savivaldybių). Taip pat svarbu vieningai regiono mastu spręsti transporto draugiškumo gamtai ir infrastruktūros patogumo klausimus, siekiant įgyvendinti transporto rūšių įvairovės (pakeičiamumo keliaujant) ir ekologijos uždavinius.

- **Regiono specializaciją atitinkančios investicijos ir verslo plėtra.**

Klaipėdos regiono specializacija pagal jūrinės ekonomikos, bioekonomikos bei darnaus jūrinio ir pakrančių turizmo kryptis reikalauja sutelkti viso regiono dėmesį ir pastangas į proveržį: pritraukti naujų investuotojų (tiesioginės užsienio investicijos), skatinti vietos verslo augimą ir investicijas, kurti prielaidas ir paskatas naujų subjektų kūrimuisi ir akceleracijai. Ekonominių veiklų analizė parodė, kad Klaipėdos regiono ekonomika labai priklauso nuo turistų srautų ir turistinės infrastruktūros apkrovos (apgyvendinimas, maitinimas ir kitos susijusios paslaugos). Siekiant ekonominio cikliškumo ar kritinių pasaulinių reiškinių (pvz., pandemija) sukeltamų rizikų valdymo ateityje svarbu Klaipėdos regione sustiprinti kitas dvi specializacijos kryptis (jūrinės ekonomikos ir bioekonomikos), padidinant jų ekonominę reikšmę regionui.

Aukštos pridėtinės vertės darbo vietų kūrimas ir talentų įveiklinimas, investicijos į darbuotojų kvalifikacijos kėlimą ar perkvalifikavimą, kūrybinių sprendinių taikymas ir eksperimentinė veikla, pramonės skaitmenizacija ir automatizacija – tai svarbiausi Klaipėdos regiono tvaraus ekonominio stabilumo, gyvybingumo ir regiono patrauklumo investuoti ir dirbti prioritetai.

- **Kokybiškas viešųjų paslaugų ir viešojo valdymo sektorius.**

Viešojo valdymo paslaugų kokybės kontrolė ir stebėseną iš vartotojų perspektyvos (klientų požiūriu) dažnu atveju yra labiau naujovė nei natūrali savistaba. Klaipėdos regiono viešojo valdymo ir paslaugų kokybė gali tapti išskirtinumo ir regione gyvenančių ar veiklą vykdančių žmonių patirties dalimi, taip prisidėdama prie tikslų pritraukti žmones į Klaipėdos regioną: aplankyti, dirbti, gyventi. Viešojo sektoriaus paslaugų indėlis į bendrą regiono paslaugų ekonomikos apimtį nėra skaičiuojamas ir pateikiamas viešais statistiniais duomenimis, todėl šios srities reikšmę galima apibūdinti tik fragmentuotais funkcinų sektorių rezultatais. Tačiau pagal laikmetį atspindinčias geriausias vadybos ir valdysenos praktikas vartotojo patirties (patyrimo) stebėseną ir nuolatinis vertinimas gali labai prisidėti prie regiono reputacijos ir patrauklumo kūrimo, tai padėtų įgyvendinti įvardytus Klaipėdos regiono ekonominio gyvybingumo uždavinius.

Viešojo sektoriaus specialistų kvalifikacijos kėlimas regiono mastu, viešųjų paslaugų skaitmenizavimas, administracinės naštos ūkio subjektams mažinimas – tai dalis prioritetų, kurie padėtų kurti ir įtvirtinti Klaipėdos regiono išskirtinumą ir patrauklumą.

Klaipėdos regiono paslaugų ekonomikos plėtros tikslas ir uždaviniai

Apibendrinus esamą regiono paslaugų ekonominę būklę ir tendencijas, siekiant sėkmingos Klaipėdos regiono specializacijos jūrinės ekonomikos, bioekonomikos ir darnaus jūrinio ir pakrančių turizmo kryptyse įtvirtinimo, laikantis visuotinai pripažįstamų darnios plėtros prioritetų keliamas toks pagrindinis paslaugų ekonomikos iki 2030 m. tikslas:

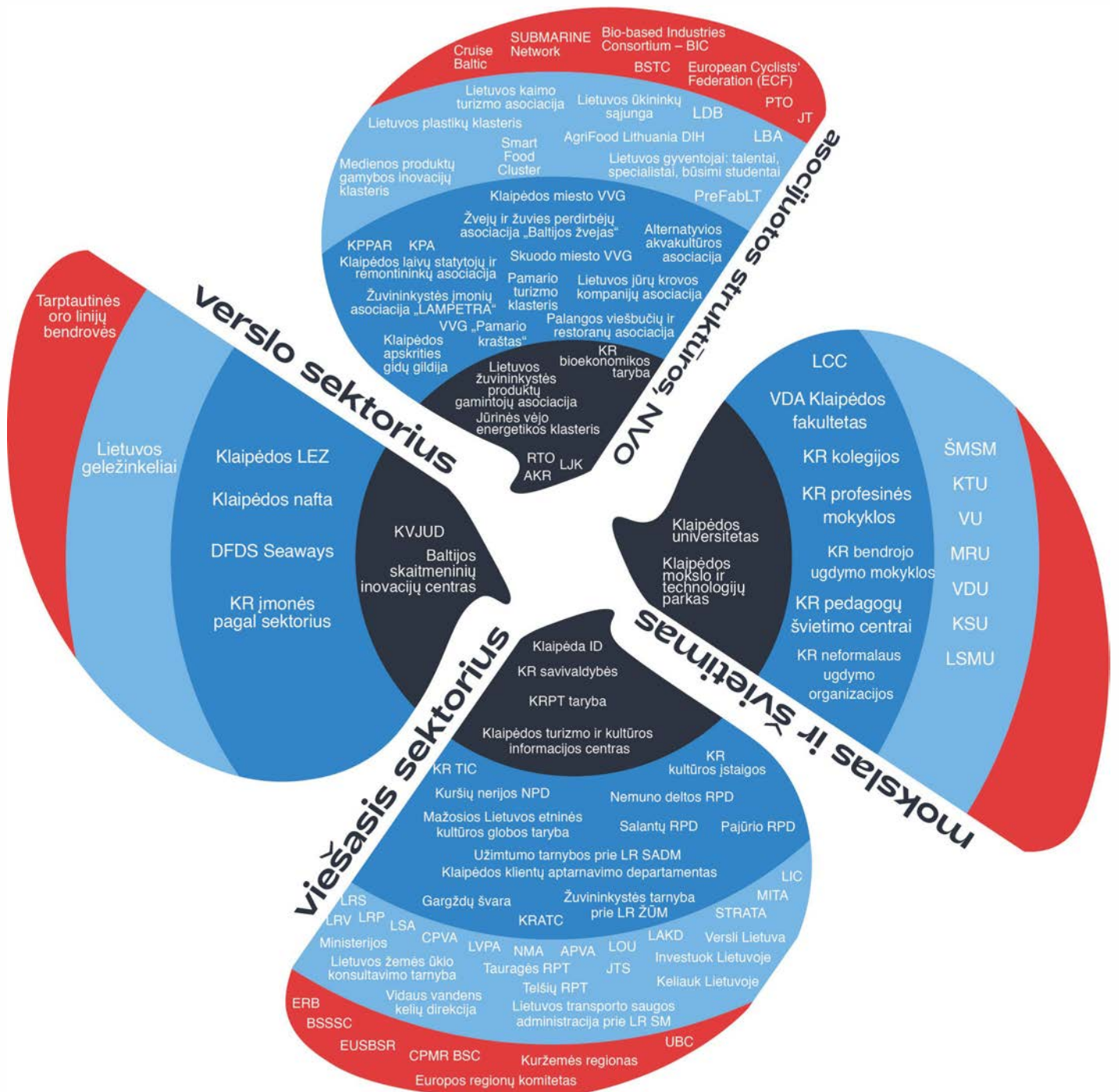
didinti paslaugų ekonomikos dalį Klaipėdos regione užtikrinant būtinais prielaidas tvariam Klaipėdos regiono konkurencingumui ir plėtrai.

Tikslo įgyvendinimui išskiriami tokie uždaviniai ir priemonės:

- pritraukti aukštos kvalifikacijos darbo jėgą ir talentus į regioną pagal specializacijos sritis:
 - o Klaipėdos regiono prekės ženklo, atliepiančio geriausios vietos gyventi ir dirbti identitetą, sukūrimas ir rinkodaros / komunikacijos kampanijos su priemonių planu ir stebėsenos rodikliais parengimas ir vykdymas,
 - o tikslinių aukštos kvalifikacijos specialistų pritraukimo į Klaipėdos regioną programos parengimas ir įgyvendinimas,
 - o paskatų sistemos kurti aukštos kvalifikacijos ir pridėtinės vertės darbo vietas pagal regiono specializacijos kryptis sukūrimas ir įgyvendinimas;
- regiono mastu vykdyti sinchronizuotą urbanistinę nekilnojamo turto ir su juo susijusios infrastruktūros plėtrą:
 - o vieningos Klaipėdos regiono gyvenamojo būsto plėtros vizijos ir rekomendacijų savivaldybėms parengimas,
 - o vieningos Klaipėdos regiono komercinio nekilnojamojo turto plėtros vizijos ir rekomendacijų savivaldybėms parengimas,
 - o galimybių studijos su rekomendacijomis vasaros biuro ir laikinų darbo vietų erdvių plėtrai Klaipėdos regione parengimas (vietos ir užsienio darbuotojams);
- užtikrinti patogų regiono pasiekiamumą ir judumą jo viduje:
 - o Klaipėdos regiono pasiekiamumo ir judumo jo viduje įvairiomis transporto rūšimis situacijos analizės ir vystymo veiksmų plano parengimas,
 - o transporto taršos mažinimo rekomendacijų ir paskatų sistemos regione sukūrimas ir įgyvendinimas,
 - o ekologiško transporto plėtrai palankios infrastruktūros rekomendacijų ir priemonių plano parengimas;
- skatinti investicijas į paslaugų ekonomikos ir verslo plėtrą pagal specializacijos kryptis Klaipėdos regione:
 - o užsienio investicijų pritraukimo (darbo vietų kūrimo) į Klaipėdos regioną kampanijos parengimas ir vykdymas,
 - o paslaugų centrų pritraukimas į Klaipėdos regioną (ypač prioritetą skiriant veikiantiems pagal regiono specializacijos kryptis),
 - o paskatų sistemos paslaugų ekonomikos ir kūrybinių industrijų srityse sukūrimas ir įgyvendinimas,
 - o jaunų įmonių (startuolių) verslų vystymo akseleravimo struktūrizuotos programos paslaugų ekonomikos ir kūrybinių industrijų srityse parengimas ir įgyvendinimas;
- didinti viešojo valdymo ir viešųjų paslaugų kokybę;

- viešojo sektoriaus paslaugų kokybės stebėsenos ir vertinimo sistemos sukūrimas ir įgyvendinimas;
- viešojo administravimo specialistų kvalifikacijos klientų patirties valdymo ir aptarnavimo srityse kėlimas;
- viešojo administravimo specialistų kvalifikacijos klientų patirties valdymo ir aptarnavimo srityse kėlimas;
- viešojo sektoriaus paslaugų skaitmenizacijos audito ir rekomendacijų regiono savivaldybėms parengimas.

KR SS suinteresuotųjų šalių žemėlapis

Veiksmų plano priemonių koordinatoriai

Vidinė aplinka: Regioninis lygmuo

Išorinė aplinka: Nacionalinis lygmuo

Išorinė aplinka: Tarptautinis lygmuo

DARNAUS VYSTYMOŠI RODIKLIŲ SĄRAŠAS, PRIE KURIŲ PASIEKIMO PRISIDEDAMA ĮGYVENDINANT KR SS

DVT uždavinys	JTO rodiklis	Regioninis darnaus vystymosi rodiklis[1]	Matavimo vienetai	Duomenų šaltinis
3 tikslas. Užtikrinti sveiką gyvenseną ir skatinti visų amžiaus grupių gerovę				
3.1. Iki 2030 metų sumažinti gimdyvių mirtingumą visame pasaulyje iki mažiau nei 70 iš 100 000 gyvų gimusiųjų kūdikių.	3.1.1. Nėščiųjų ir gimdyvių mirtingumo rodiklis	3.1.1. Mirtingumas dėl nėštumo, gimdymo ir po gimdymo laikotarpio ligų	Mirusiųjų skaičius 100 tūkst. gyvų gimusių kūdikių	Higienos institutas, Lietuvos statistikos departamentas
3.2. Iki 2030 metų užkirsti kelią naujagimių ir vaikų iki penkerių metų mirtims, kurių galima išvengti, visoms šalims siekiant sumažinti neonatalinį mirtingumą bent iki 12 iš 1 000 gyvų gimusiųjų kūdikių, o vaikų iki penkerių metų mirtingumą – bent iki 25 iš 1 000 gyvų gimusiųjų kūdikių.	3.2.1. Vaikų iki penkerių metų amžiaus mirtingumo lygis	3.2.1. Vaikų (0–4 metų) mirtingumas	1 tūkst. atitinkamo amžiaus gyventojų teko šio amžiaus mirusiųjų	Lietuvos statistikos departamentas
	3.2.2. Naujagimių mirtingumo lygis	3.2.2. Naujagimių mirtingumas	1 tūkst. gyvų gimusių kūdikių teko mirusių kūdikių (0–27 dieną amžiaus)	Lietuvos statistikos departamentas
3.3. Iki 2030 metų įveikti AIDS epidemiją, tuberkuliozę, maliariją ir apleistą tropinę ligas, kovoti su hepatitu, su per vandenį plintančiomis ligomis ir kitomis užkrečiamomis ligomis.	3.3.1. Naujų ŽIV infekcijos atvejų, tenkančių 1 tūkst. neinfekuotų gyventojų, skaičius pagal lytį, amžių ir pagrindines rizikos grupes	3.3.1. Naujai nustatytų ŽIV nešiotojų skaičius	100 tūkst. gyventojų teko naujų atvejų	Higienos institutas, Lietuvos statistikos departamentas
		Vyrai	100 tūkst. gyventojų teko naujų atvejų	Higienos institutas, Lietuvos statistikos departamentas
		Moterys	100 tūkst. gyventojų teko naujų atvejų	Higienos institutas, Lietuvos statistikos departamentas
	3.3.2. Sergamumas tuberkulioze (įskaitant recidyvus), tenkantis 100 tūkst. gyventojų	3.3.2. Sergamumas tuberkulioze (neįskaitant recidyvų)	100 tūkst. gyventojų teko pirmą kartą susirgusių	Higienos institutas, Lietuvos statistikos departamentas
3.3.4. Sergamumas hepatitu B, tenkantis 100 tūkst. gyventojų	3.3.4. Sergamumas hepatitu B	100 tūkst. gyventojų teko pirmą kartą susirgusiųjų	Higienos institutas, Lietuvos statistikos departamentas	
3.4. Iki 2030 metų trečdaliu sumažinti priešlaikinį mirtingumą nuo neužkrečiamųjų ligų taikant prevenciją ir gydymą bei skatinti psichinę sveikatą ir gerovę.	3.4.1. Mirtingumas dėl kraujotakos sistemos, vėžio, cukrinio diabeto, kvėpavimo sistemos ligų	3.4.1. Mirtingumas dėl:		
		kraujotakos sistemos ligų	100 tūkst. gyventojų teko mirusiųjų	Higienos institutas, Lietuvos statistikos departamentas

DVT uždavinys	JTO rodiklis	Regioninis darnaus vystymosi rodiklis[1]	Matavimo vienetai	Duomenų šaltinis
		vėžio	100 tūkst. gyventojų teko mirusiųjų	Higienos institutas, Lietuvos statistikos departamentas
		cukrinio diabeto	100 tūkst. gyventojų teko mirusiųjų	Higienos institutas, Lietuvos statistikos departamentas
		kvėpavimo sistemos ligų	100 tūkst. gyventojų teko mirusiųjų	Higienos institutas, Lietuvos statistikos departamentas
	3.4.2. Mirtingumo dėl savižudybių lygis	3.4.2. Mirtingumas dėl savižudybių	100 tūkst. gyventojų teko mirusiųjų	Higienos institutas, Lietuvos statistikos departamentas
3.5. Stiprinti piktnaudžiavimo psichoaktyviomis medžiagomis, įskaitant piktnaudžiavimą narkotinėmis medžiagomis ir žalingą alkoholio vartojimą, prevenciją ir gydymą.	3.5.2. Alkoholinių gėrimų suvartojimas, tenkantis vienam 15 metų ir vyresnio amžiaus gyventojui, litrais grynojo alkoholio per kalendorinius metus	3.5.2. Legalių alkoholinių gėrimų suvartojimas	Vienam 15 m. ir vyresniam gyventojui teko absoliutaus alkoholio, litrų	Lietuvos statistikos departamentas
3.6. Iki 2020 metų visame pasaulyje per pusę sumažinti mirčių ir sužalojimų kelių eismo avarijose skaičių.	3.6.1. Mirtingumo dėl kelių eismo įvykių metu patirtų traumų lygis	3.6.1. Mirtingumas dėl kelių eismo įvykių metu patirtų traumų	100 tūkst. gyventojų teko mirusiųjų	Higienos institutas, Lietuvos statistikos departamentas
3.7. Iki 2030 metų užtikrinti visuotinę galimybę gauti seksualinės ir reprodukcinės sveikatos priežiūros paslaugas, įskaitant šeimos planavimo, informavimo ir švietimo bei reprodukcinės sveikatos įtraukimo į nacionalines strategijas ir programas tikslus.	3.7.2. Gimstamumo tarp paauglių (10–14 ir 15–19 metų amžiaus) lygis (gimusių skaičius, tenkantis 1 tūkst. šio amžiaus moterų)	3.7.2. Gyvų gimusių kūdikių skaičius (10–14 metų amžiaus moterų)	Gyvų gimusių kūdikių teko 1 tūkst. atitinkamo amžiaus moterų	Lietuvos statistikos departamentas
		Gyvų gimusių kūdikių skaičius (15–19 metų amžiaus moterų)	Gyvų gimusių kūdikių teko 1 tūkst. atitinkamo amžiaus moterų	Lietuvos statistikos departamentas
3.8. Pasiekti visuotinę sveikatos priežiūros paslaugų aprėptį, įskaitant apsaugą nuo finansinės rizikos, galimybę gauti kokybiškas būtiniausias sveikatos priežiūros paslaugas bei saugius, veiksmingus, kokybiškus ir pasiekiamus būtiniausius vaistus ir vakcinas.	3.8.2. Gyventojų, patiriančių dideles išlaidas sveikatai, palyginti su visomis namų ūkio išlaidomis arba pajamomis, dalis	3.8.2. Gyventojų, patiriančių dideles (>10 %) išlaidas sveikatai, palyginti su visomis namų ūkio išlaidomis arba pajamomis, dalis	%	Jungtinių Tautų darnaus vystymosi rodiklių duomenų bazė
		Gyventojų, patiriančių dideles (>25 %) išlaidas sveikatai, palyginti su visomis namų ūkio išlaidomis arba pajamomis, dalis	%	Jungtinių Tautų darnaus vystymosi rodiklių duomenų bazė
3.9. Iki 2030 metų reikšmingai sumažinti mirčių ir ligų, kurias sukėlė pavojingi chemikalai, oro, vandens ir dirvožemio tarša ir užterštumas, skaičių.	3.9.2. Mirtingumo dėl geriamojo vandens užterštumo, antisanitarinių sąlygų ir higienos trūkumo (patikimų, visiems prieinamų geriamojo vandens, sanitarijos ir higienos (GVSH) paslaugų trūkumo) lygis	3.9.2. Mirtingumas nuo diarėjos (A00–A01, A03–A04, A06–A09), žarnyno kirmėlių sukeltų infekcijų (B76–B77, B79), prastos mitybos sukeltų ligų (E40–E46)	100 tūkst. gyventojų teko mirusiųjų	Higienos institutas, Lietuvos statistikos departamentas
	3.9.3. Mirtingumo dėl atsitiktinio apsinuodijimo lygis	3.9.3. Mirtingumas dėl atsitiktinio apsinuodijimo (X40, X43–X44, X46–X49)	100 tūkst. gyventojų teko mirusiųjų	Higienos institutas, Lietuvos statistikos departamentas

DVT uždavinys	JTO rodiklis	Regioninis darnaus vystymosi rodiklis[1]	Matavimo vienetai	Duomenų šaltinis
3.a. Stiprinti Pasaulio sveikatos organizacijos tabako kontrolės pagrindų konvencijos įgyvendinimą atitinkamai visose šalyse.	3.a.1. Tabako vartojimo paplitimas tarp 15 metų amžiaus ir vyresnių gyventojų, standartizuotas pagal amžių	3.a.1. Tabaką vartojančių 15 metų ir vyresnio amžiaus gyventojų dalis	%	Lietuvos statistikos departamentas
		pagal amžiaus grupes:		
		15–24	%	Lietuvos statistikos departamentas
		25–34	%	Lietuvos statistikos departamentas
		35–44	%	Lietuvos statistikos departamentas
		45–54	%	Lietuvos statistikos departamentas
		55–64	%	Lietuvos statistikos departamentas
		65–74	%	Lietuvos statistikos departamentas
		75 ir vyresni	%	Lietuvos statistikos departamentas
	15 metų ir vyresnio amžiaus gyventojų tabako vartojimas	Vienam 15 metų ir vyresniam gyventojui teko tabako gaminių, cigarečių	Lietuvos statistikos departamentas	
3.b. Remti vaistų ir vakcinų nuo užkrečiamų ir neužkrečiamų ligų, kurios pirmiausia paveikia besivystančias šalis, mokslinius tyrimus ir kūrimą, suteikti galimybę gauti patikimų būtiniausių vaistų ir vakcinų remiantis Dohos deklaracija dėl TRIPS susitarimo ir visuomenės sveikatos, kurioje patvirtinama besivystančių šalių teisė visapusiškai pasinaudoti Sutarties dėl intelektinės nuosavybės teisių, susijusių su prekyba, nuostatomis dėl lanksčių būdų saugoti visuomenės sveikatą ir, pirmiausia, suteikti visiems galimybę gauti vaistų.	3.b.1. Tikslinės populiacijos, apimamos nacionalinės vakcinavimo programos, dalis	3.b.1. Tikslinės gyventojų populiacijos, kurią apima nacionalinė vakcinavimo programos, dalis:		
		Tuberkuliozė	%	Lietuvos statistikos departamentas
		Kokliušas, difterija, stabligė (pirma dozė)	%	Lietuvos statistikos departamentas
		Kokliušas, difterija, stabligė (trečia dozė)	%	Lietuvos statistikos departamentas
		Poliomielitas (pirma dozė)	%	Lietuvos statistikos departamentas
		Poliomielitas (trečia dozė)	%	Lietuvos statistikos departamentas
		Tymai (pirma dozė)	%	Lietuvos statistikos departamentas
		Tymai (antra dozė)	%	Lietuvos statistikos departamentas
		Raudonukė (pirma dozė)	%	Lietuvos statistikos departamentas
		Hepatitas B (pirma dozė per 24 val. po gimimo)	%	Lietuvos statistikos departamentas
		Hepatitas B (trečia dozė)	%	Lietuvos statistikos departamentas
Haemophilus influenzae B infekcija (trečia dozė)	%	Lietuvos statistikos departamentas		

DVT uždavinys	JTO rodiklis	Regioninis darnaus vystymosi rodiklis[1]	Matavimo vienetai	Duomenų šaltinis
3.c. Labai padidinti finansavimą sveikatos priežiūrai ir sveikatos priežiūros specialistų įdarbinimui, tobulinimuisi, mokymui ir išlaikymui besivystančiose šalyse, ypač mažiausiai išsivysčiusiose šalyse ir mažose besivystančiose salų valstybėse.	3.c.1. Sveikatos priežiūros darbuotojų tankis ir pasiskirstymas	3.c.1. Sveikatos priežiūros darbuotojai:		Higienos institutas, Lietuvos statistikos departamentas
		gydytojų	10 tūkst. gyventojų teko	
		slaugos ir akušerijos personalo	10 tūkst. gyventojų teko	
4 tikslas. Užtikrinti visa apimantį ir lygiavertį kokybišką švietimą ir skatinti visą gyvenimą trunkantį mokymąsi				
4.1. Iki 2030 metų užtikrinti, kad visos mergaitės ir berniukai įgytų nemokamą, lygiavertį ir kokybišką pradinį ir vidurinį išsilavinimą, suteikiantį galimybę pasiekti atitinkamų ir veiksmingų mokymosi rezultatų.	4.1.1. Vaikų ir jaunuolių (a) 2–3-oje klasėje, (b) baigusią pradinę mokyklą, (c) baigusią pagrindinę mokyklą ir pasiekusių bent minimalų (i) skaitymo ir (ii) matematikos mokėjimo lygį, dalis pagal lytį	4.1.1. Jaunuolių, baigusią pagrindinę mokyklą ir pasiekusių bent minimalų matematinio raštingumo gebėjimų lygį, dalis (Tarptautinio penkiolikmečių tyrimo (PISA) duomenys)	%	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
		Moterys	%	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
		vyrai	%	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
		Jaunuolių, baigusią pagrindinę mokyklą ir pasiekusių bent minimalų skaitymo gebėjimų lygį, dalis (Tarptautinio penkiolikmečių tyrimo (PISA) duomenys)	%	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
		Moterys	%	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
		Vyrai	%	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
		Vaikų, baigusią pradinę mokyklą ir pasiekusių bent minimalų matematikos gebėjimų lygį, dalis (Tarptautinio matematikos ir gamtos mokslų gebėjimų tyrimo (TIMSS) duomenys)	%	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
		Moterys	%	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
		vyrai	%	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
		Vaikų, baigusią pradinę mokyklą ir pasiekusių bent minimalų skaitymo gebėjimų lygį, dalis (Tarptautinio skaitymo gebėjimų tyrimo ((PIRLS) duomenys)	%	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija

DVT uždavinys	JTO rodiklis	Regioninis darnaus vystymosi rodiklis[1]	Matavimo vienetai	Duomenų šaltinis
		Moterys	%	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
		Vyrai	%	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
		4.1.2. Išsilavinimo lygis (pradinis, pagrindinis, vidurinis)	–	–
4.2. Iki 2030 metų užtikrinti, kad visos mergaitės ir berniukai gautų kokybišką ankstyvąjį ugdymą, priežiūrą ir ikimokyklinį išsilavinimą ir būtų pasirengę pradiniam ugdymui.	4.2.1. Vaikų iki 5 metų amžiaus, kurių sveikatos, mokymosi ir psichosocialinis vystymasis nėra sutrikęs, dalis pagal lytį	–	–	Higienos institutas
		4.2.2. Dalyvavimo organizuotoje mokymo veikloje vieni metai iki sukankant oficialiajam pradiniam mokykliniam amžiui lygis pagal lytį	%	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
		Moterys	%	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
		vyrai	%	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
4.3. Iki 2030 metų užtikrinti vienodas galimybes visoms moterims ir vyrams įgyti prileinamą ir kokybišką techninį, profesinį ir aukštąjį išsilavinimą, įskaitant universitetinį.	4.3.1. Jaunimo ir suaugusiųjų dalyvavimo formaliam ir neformaliame mokyme ir tobulinimasis (kursai) per paskutinius 12 mėn. lygis pagal lytį	4.3.1. 25–64 metų amžiaus gyventojų, per paskutinius 12 mėn. dalyvavusių formaliam arba neformaliame mokyme, dalis (Rodiklis, išreiškiamas 25–64 metų amžiaus gyventojų, per paskutinius 12 mėn. dalyvavusių formaliam arba neformaliame mokyme, ir to paties amžiaus visų gyventojų santykiu)	%	Lietuvos statistikos departamentas
		Moterys	%	Lietuvos statistikos departamentas
		vyrai	%	Lietuvos statistikos departamentas
4.4. Iki 2030 metų labai padidinti jaunimo ir suaugusiųjų, turinčių įgūdžių, įskaitant techninius ir profesinius įgūdžius, užimtumui, tinkamam darbui ir verslumui, skaičių.	4.4.1. Jaunimo ir suaugusiųjų, turinčių informacijos ir komunikacijos technologijų (IKT) įgūdžių, dalis pagal įgūdžių tipą	4.4.1. 16–74 metų amžiaus gyventojų, pagal informacinių technologijų naudojimosi įgūdžius, dalis		
		neturi įgūdžių arba nesinaudoja internetu	%	Lietuvos statistikos departamentas
		žemas skaitmeninių įgūdžių lygis	%	Lietuvos statistikos departamentas
		vidutinis skaitmeninių įgūdžių lygis	%	Lietuvos statistikos departamentas
		aukštesnis už vidutinį skaitmeninių įgūdžių lygis	%	Lietuvos statistikos departamentas

DVT uždavinys	JTO rodiklis	Regioninis darnaus vystymosi rodiklis[1]	Matavimo vienetai	Duomenų šaltinis
4.5. Iki 2030 metų panaikinti lyčių skirtumus švietimo srityje ir užtikrinti vienodas galimybes pažeidžiamoms asmenų grupėms, įskaitant žmones su negalia, vietinius gyventojus ir pažeidžiamoje padėtyje atsidūrusius vaikus, įgyti visų lygių išsilavinimą ir dalyvauti profesinio mokymo programose.	4.5.1. Lygybės indeksai (moterų / vyrų, kaimo / miesto gyventojų, žemiausios / aukščiausios turto kvintilės ir kiti, tokie kaip žmonių su negalia, vietinių tautų ir dėl konfliktų nukentėjusių gyventojų, priklausomai nuo turimų duomenų) visiems išskaidomiems šio sąrašo švietimo rodikliams	4.5.1. Jaunuolių, baigusią pagrindinę mokyklą ir pasiekusių bent minimalų matematinio raštingumo gebėjimų lygį, lygybės indeksai (Jungtinių Tautų darnaus vystymosi rodiklių duomenų bazė)	-	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
		Jaunuolių, baigusią pagrindinę mokyklą ir pasiekusių bent minimalų skaitymo gebėjimų lygį, lygybės indeksai (Jungtinių Tautų darnaus vystymosi rodiklių duomenų bazė)		Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
		Dalyvavimo organizuotoje mokymo veikloje vieni metai iki sukankant oficialiajam pradiniam mokykliniam amžiui lygybės indeksai (6 metų amžiaus vaikai, ugdomi pagal priešmokyklinio ugdymo programą)		Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
		Vaikų, baigusią pradinę mokyklą ir pasiekusių bent minimalų matematikos gebėjimų lygį, lygybės indeksai (Jungtinių Tautų darnaus vystymosi rodiklių duomenų bazė)		Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
		Vaikų, baigusią pradinę mokyklą ir pasiekusių bent minimalų skaitymo gebėjimų lygį, lygybės indeksai (Jungtinių Tautų darnaus vystymosi rodiklių duomenų bazė)		Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
4.6. Iki 2030 metų užtikrinti, kad visi jauni žmonės ir didžioji dalis suaugusiųjų, tiek vyrų, tiek moterų, mokėtų skaityti ir skaičiuoti.	4.6.1. Tam tikros amžiaus grupės gyventojų, pasiekusių bent nustatyto įgūdžių lygio funkcinio (a) raštingumo ir (b) mokėjimo skaičiuoti srityje, dalis pagal lytį	4.6.1. (a) raštingumas 16–65 metų amžiaus asmenų (Tarptautinio suaugusiųjų kompetencijų (PIAAC) 2015 m. tyrimo duomenys)	%	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
		Moterys	%	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
		vyrų	%	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
		(b) mokėjimas skaičiuoti 16–65 metų amžiaus asmenų (Tarptautinio suaugusiųjų kompetencijų (PIAAC) 2015 m. tyrimo duomenys)	%	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
		Moterys	%	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija

DVT uždavinys	JTO rodiklis	Regioninis darnaus vystymosi rodiklis[1]	Matavimo vienetai	Duomenų šaltinis
		vyrų	%	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
4.a. Statyti ir modernizuoti švietimo įstaigas, kuriose būtų atsižvelgiama į vaikų, asmenų su negalia ir skirtingų lyčių interesus, ir suteikti saugią, nesmurtinę, įtraukią ir veiksmingą mokymosi aplinką visiems.	4.a.1. Mokyklų, teikiančių pagrindines paslaugas, dalis pagal paslaugos rūšį	4.a.1. Mokyklos, turinčios galimybes naudotis:		
		(a) elektra		
		Pradinė mokykla	%	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
		Pagrindinė mokykla, progimnazija	%	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
		Gimnazija, vidurinė mokykla	%	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
		Profesinio mokymo įstaiga	%	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
		(b) interneto prieiga pedagoginiams tikslais		
		Pradinė mokykla	%	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
		Pagrindinė mokykla, progimnazija	%	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
		Gimnazija, vidurinė mokykla	%	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
		Profesinio mokymo įstaiga	%	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
		(c) kompiuteriais pedagoginiams tikslais		
		Pradinė mokykla	%	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
		Pagrindinė mokykla, progimnazija	%	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
		Gimnazija, vidurinė mokykla	%	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
Profesinio mokymo įstaiga	%	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija		
(e) prieiga prie geriamojo vandens šaltiniu				
Pradinė mokykla	%	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija		
Pagrindinė mokykla, progimnazija	%	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija		
Gimnazija, vidurinė mokykla	%	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija		
Profesinio mokymo įstaiga	%	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija		
4.b. Iki 2020 metų labai padidinti pasauliniu mastu stipendijų besivystančioms šalims, ypač mažiausiai išsivysčiusioms šalims, mažoms besivystančioms salų valstybėms ir Afrikos šalims, skirtų stojantiems į aukštąsias mokyklas, įskaitant profesinio mokymo, informacinių ir ryšių technologijų, technines, inžinerines ir mokslines programas, skaičių išsivysčiusiose	4.b.1. Stipendijoms skiriamos oficialios paramos vystymuisi srautų apimtis pagal sektorius ir mokslų sritis	4.b.1. Atvykusių studentų, kuriems skiriama stipendija ir išmoka, skaičius		

DVT uždavinys	JTO rodiklis	Regioninis darnaus vystymosi rodiklis[1]	Matavimo vienetai	Duomenų šaltinis
šalyse ir kitose besivystančiose šalyse.		Rytų Europa	Studentų skaičius	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
		Kaukazas	Studentų skaičius	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
		Azija	Studentų skaičius	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
		Pietų ir Šiaurės Amerika	Studentų skaičius	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
9 tikslas. Kurti atsparią infrastruktūrą, skatinti visa apimančią industrializaciją ir skatinti naujoves				
9.1. Kurti kokybišką, patikimą, tvirtą ir atsparią infrastruktūrą, įskaitant regioninę ir tarpvalstybinę infrastruktūrą, skirtą ekonominei plėtrai ir žmonių gerovei didinti, sutelkiant dėmesį į prieinamą ir lygiateisę galimybę ją naudotis visiems.	9.1.1. Kaimo gyventojų, gyvenančių 2 km spinduliu nuo visus metus funkcionuojančio kelio, dalis	9.1.1. Kaimo gyventojų, gyvenančių 2 km spinduliu nuo visus metus funkcionuojančio kelio, dalis	%	Lietuvos statistikos departamentas
		9.1.2. Keleivių skaičius ir krovinių kiekis pagal transporto rūšis	9.1.2. Keleivių vežimas visų rūšių transportu	Tūkst.
	Geležinkelių transportas		Tūkst.	Lietuvos statistikos departamentas
	Kelių transportas		Tūkst.	Lietuvos statistikos departamentas
	Vandens transportas		Tūkst.	Lietuvos statistikos departamentas
	Oro transportas		Tūkst.	Lietuvos statistikos departamentas
	9.1.2. Krovinių vežimas visų rūšių transportu		Tūkst. tonų	Lietuvos statistikos departamentas
	Geležinkelių transportas		Tūkst. tonų	Lietuvos statistikos departamentas
	Kelių transportas		Tūkst. tonų	Lietuvos statistikos departamentas
	Vandens transportas		Tūkst. tonų	Lietuvos statistikos departamentas
	Oro transportas		Tūkst. tonų	Lietuvos statistikos departamentas
Naftotiekis	Tūkst. tonų	Lietuvos statistikos departamentas		
9.2. Skatinti visa apimančią ir darnią industrializaciją ir iki 2030 metų smarkiai padidinti pramonės sektoriaus dalį, atsižvelgiant į užimtumo ir bendrojo vidaus produkto rodiklius, atitinkamai pagal nacionalines aplinkybes, ir padvigubinti jo dalį mažiausiai išsivysčiusiose šalyse.	9.2.1. Apdirbamosios gamybos sektoriuje sukurta pridėtinė vertė, palyginti su BVP ir tenkanti vienam gyventojui	9.2.1. Apdirbamojoje gamyboje sukurta pridėtinė vertė, palyginti su BVP	%	Lietuvos statistikos departamentas
		Apdirbamojoje gamyboje sukurta pridėtinė vertė tenkanti, vienam gyventojui	EUR	Lietuvos statistikos departamentas
	9.2.2. Užimtieji apdirbamosios gamybos sektoriuje, palyginti su visais užimtaisiais	9.2.2. Apdirbamojoje gamyboje užimti gyventojai, palyginti su visais užimtaisiais	%	Lietuvos statistikos departamentas

DVT uždavinys	JTO rodiklis	Regioninis darnaus vystymosi rodiklis[1]	Matavimo vienetai	Duomenų šaltinis
9.3. Didinti mažų pramonės ir kitų įmonių galimybes, visų pirma besivystančiose šalyse, naudotis finansinėmis paslaugomis, įskaitant prieinamus kreditus, ir jų integraciją į vertės grandines ir rinkas.	9.3.1. Smulkių pramonės įmonių sukurta pridėtinė vertė, palyginti su bendrąja pramonėje sukurta pridėtine verte	9.3.1. Mažų (0–49 darbuotojai) pramonės įmonių sukurta pridėtinė vertė, palyginti su pramonėje sukurta pridėtine verte (gamybos sąnaudomis)	%	Lietuvos statistikos departamentas
	9.3.2. Smulkių pramonės įmonių, turinčių paskolą ar kredito liniją, dalis	9.3.2. Mažų (0–49 darbuotojai) pramonės įmonių, turinčių paskolą ar kredito liniją, dalis	%	Lietuvos bankas
		Mažų (0–19 darbuotojų) pramonės įmonių, turinčių paskolą ar kredito liniją, dalis	%	
9.4. Iki 2030 metų modernizuoti infrastruktūrą ir aprūpinti naujais įrenginiais pramonės sektorius, kad jie taptų tvaresni, padėtų pagerinti išteklių naudojimo veiksmingumą ir taikytų daugiau švairių ir aplinkai nekenksmingų technologijų ir gamybos procesų, visoms šalims imantis veiksmų pagal jų atitinkamus pajėgumus.	9.4.1. CO2 išlakos, tenkančios pridėtinės vertės vienetui	9.4.1. Energetikos sektoriaus išmetamo CO2 kiekis, tenkantis pridėtinės vertės vienetui	Kilotonos/mln. EUR BPV	Aplinkos ministerija, Lietuvos statistikos departamentas
9.5. Plėsti mokslinius tyrimus, modernizuoti pramonės sektorių technologinius pajėgumus visose šalyse, visų pirma besivystančiose šalyse, įskaitant ir siekį iki 2030 metų skatinti naujoves ir labai padidinti mokslinių tyrimų ir plėtros srities darbuotojų skaičių 1 milijonui gyventojų bei valstybines ir privačias lėšas, skiriamas moksliniams tyrimams ir plėtrai.	9.5.1. Išlaidos moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai, palyginti su BVP	9.5.1. Išlaidos moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai, palyginti su BVP	%	Lietuvos statistikos departamentas
	9.5.2. Mokslinių tyrimų personalo skaičius (išreikštas visos darbo dienos ekvivalentu), tenkantis milijonui gyventojų	9.5.2. Sąlyginis mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros darbuotojų skaičius	1 mln. gyventojų teko	Lietuvos statistikos departamentas
9.b. Remti šalies technologijų plėtrą, mokslinius tyrimus ir naujoves besivystančiose šalyse, įskaitant palankios politinės aplinkos, skirtos, inter alia, pramonės įvairinimui ir prekių vertės didinimui, užtikrinimą.	9.b.1. Pažangiųjų ir vidutiniškai pažangių technologijų gamybos sektoriaus sukurta pridėtinė vertė, palyginti su bendrąja pridėtine verte	9.b.1. Pažangiųjų ir vidutiniškai pažangių technologijų gamybos sektoriaus sukurtos pridėtinės vertės dalis apdirbamosios gamybos sukurtoje pridėtinėje vertėje	%	Lietuvos statistikos departamentas

DVT uždavinys	JTO rodiklis	Regioninis darnaus vystymosi rodiklis[1]	Matavimo vienetai	Duomenų šaltinis
9.c. Labai padidinti galimybes naudotis informacinėmis ir ryšių technologijomis bei siekti užtikrinti visuotinę ir prieinamą prieigą prie interneto mažiausiai išsivysčiusiose šalyse iki 2020 metų.	9.c.1. Gyventojų, aprėptų judriojo ryšio tinklu, dalis pagal technologijas	9.c.1. Gyventojų, gyvenančių judriojo ryšio tinklu aprėptoje teritorijoje, dalis pagal technologiją	%	Ryšių reguliavimo tarnyba
		3G ryšiu	%	Ryšių reguliavimo tarnyba
		4G ryšiu	%	Ryšių reguliavimo tarnyba
14 tikslas. Išsaugoti ir tausiai naudoti vandenynus, jūras ir jūrų išteklius darniam vystymuisi				
14.1. Iki 2025 metų užkirsti kelią ir labai sumažinti visų rūšių jūrų taršą, visų pirma taršą, kurią kelia sausumoje vykdoma veikla, įskaitant jūrines šiukšles ir taršą biogeninėmis medžiagomis.	14.1.1. (a) Pakrantės zonų eutrofikacijos indeksas ir (b) plūduriuojančių plastikinių šiukšlių tankis	14.1.1. Pakrantės zonų eutrofikacijos indeksas*		
		Chlorofilas „a“	µg/l	Aplinkos ministerija
		Bendras azotas	mg/l	Aplinkos ministerija
		Bendras fosforas	mg/l	Aplinkos ministerija
14.2. Iki 2020 metų tausiai valdyti ir saugoti jūrų ir pakrančių ekosistemas, siekiant išvengti didelio neigiamo poveikio, įskaitant jų atsparumo didinimą, ir imtis veiksmų joms atkurti, siekiant užtikrinti, kad vandenynai būtų sveiki ir produktyvūs.	14.2.1. Šalių, taikančių ekosistemomis pagrįstus jūros zonų valdymo metodus, skaičius	14.2.1. Pajūrio juostos plotis nuo jūros iki apsauginio paplūdimio kopagūbrio	m	Aplinkos ministerija
14.3. Kuo labiau sumažinti ir spręsti vandenynų rūgštėjimo poveikio problemą, įskaitant ir glaudesnį mokslinį bendradarbiavimą visais lygiais.	14.3.1. Vidutinis jūros vandens rūgštingumas (pH), matuojamas nustatytoje reprezentatyvių mėginių ėmimo stotyse	14.3.1. Vidutinis jūros vandens rūgštingumas	pH	Aplinkos ministerija
14.5. Iki 2020 metų išsaugoti bent 10 proc. pakrantės ir jūros zonų vadovaujantis nacionaliniais ir tarptautiniais įstatymais ir geriausia turima moksline informacija.	14.5.1. Saugomų jūros zonų dalis	14.5.1. Saugomų jūros zonų dalis	%	Aplinkos ministerija

DVT uždavinys	JTO rodiklis	Regioninis darnaus vystymosi rodiklis[1]	Matavimo vienetai	Duomenų šaltinis
14.a. Gilinti mokslines žinias, plėtoti mokslinių tyrimų pajėgumus ir perduoti jūrų technologijas, atsižvelgiant į Tarpvyriausybines okeanografijos komisijos kriterijus ir Jūrų technologijų perdavimo gaires, siekiant pagerinti vandenynų sveikatą ir didinti jūrinės biologinės įvairovės indėlį į besivystančių šalių vystymąsi, pirmiausia mažose besivystančiose salų valstybėse ir mažiausiai išsivysčiusiose šalyse.	14.a.1. Mokslinių tyrimų biudžeto lėšų, skiriamų tyrimams jūrų technologijų srityje, dalis	14.a.1. <i>Regiono ekosistemos lėšos</i> , skirtos jūriniam tyrimams	Tūkst. EUR	Regione veikiančios institucijos

* Chlorofilo „a“ reikšmės yra nuo birželio iki spalio mėn. iš integruoto (0–10 m) vandens sluoksnio, bendro fosforo ir bendro azoto reikšmės yra nuo birželio iki spalio mėn. iš paviršinio (0–10 m) sluoksnio.

[1] <https://osp.stat.gov.lt/nacionaliniai-darnaus-vystymosi-rodikliai>

Klaipėdos regiono specializacijos strategijos iki 2030 m. (nurodyti Krypties pavadinimą) krypties įgyvendinimo (nurodyti trejų metų laikotarpį) programa

Tikslo Nr.	Uždavinio Nr.	Priemonės Nr.	Priemonės pavadinimas	Veiksmo Nr.	Veiksmas	Veiksmo vykdytojas	Veiksmo įvykdymo terminas	Veiksmo įvykdymo vertinimo rodiklis	Planuojama pasiekti rodiklio reikšmė	Pastabos (informacija apie priemonės/veiksmų vykdymo finansavimą, kita papildoma informacija)
1	<i>Krypties tikslo pavadinimas</i>									
1	1	<i>Krypties uždavinio pavadinimas</i>								
1	1	1	<i>Priemonės pavadinimas</i>	1	<i>Veiksmo pavadinimas</i>					
				2	<i>Veiksmo pavadinimas</i>					
				3	<i>Veiksmo pavadinimas</i>					

Suderinta:

Krypties koordinatorius

Priemonių koordinatoriai

Priemonių vykdytojai

Data

Klaipėdos regiono specializacijos strategijos iki 2030 m. (nurodyti Krypties pavadinimą) krypties įgyvendinimo (nurodyti trejų metų laikotarpį) programos įgyvendinimo ataskaita (nurodyti ataskaitinius metus)

Tikslo Nr.	Uždavinio Nr.	Priemonės Nr.	Priemonės pavadinimas	Veiksmo Nr.	Veiksmas	Veiksmo vykdytojas	Veiksmo įvykdymo terminas		Veiksmo įvykdymo vertinimo rodiklis	Rodiklio reikšmė		Pastabos (informacija apie priemonės/veiksmų vykdymo finansavimą, kita papildoma informacija)
							Planuota	Faktinis		Planuota	Faktinis	
1	<i>Krypties tikslo pavadinimas</i>											
1	1	<i>Krypties uždavinio pavadinimas</i>										
1	1	1	<i>Priemonės pavadinimas</i>	1	<i>Veiksmo pavadinimas</i>							
				2	<i>Veiksmo pavadinimas</i>							
				3	<i>Veiksmo pavadinimas</i>							

Suderinta:

Krypties koordinatorius

Priemonių koordinatoriai

Priemonių vykdytojai

Data

metų Klaipėdos regiono specializacijos strategijos iki 2030 m. kryptių įgyvendinimo ataskaita

Kryptis	Krypties tikslas	Krypties tikslo pasiekimo vertinimo rodikliai	2021 m. reikšmė	2023 m. faktas	2025 m.		2027 m. faktas	2029 m. faktas	2030 m.		Duomenų šaltinis	Pastabos	
					Siektina reikšmė	Faktas			Siektina reikšmė*	Faktas*			
I. JURINĖ EKONOMIKA	I.1. Tikslas. Pasiiekti, kad Klaipėdos regionas iki 2030 taptų moderniu ir patraukliu investicijoms jūrinės ekonomikos lyderiu Pietryčių Baltijoje	Dėl jūrinės ekonomikos sektoriaus išvystymo išaugusi Lietuvos BVP vertė			-				5-10 %				
		Dėl sukurtų inovatyvių technologijų jūrinės ekonomikos poreikiams tenkinti išaugusi Klaipėdos regione sukuriama BVP vertė			-				15%				
		Kuriant inovatyvius produktus ir paslaugas išaugusi Klaipėdos regiono laivų statybos ir remonto sektoriaus apyvarta, proc. (Šaltinis: jūrinio sektoriaus ekonominių duomenų analizės ir monitoringo sistema)			15%					30%			
		Klaipėdos regione išaugintos aukštesnės vertės žuvies produkcijos dalis kasdieniniame žuvies ir jūros gėrybių vartojime			-					50%			
II. BIOEKONOMIKA	II.1. Tikslas. Iki 2030 m. tapti lyderiaujančiu bioekonomikos regionu nacionaliniu ir Baltijos jūros makroregiono lygmeniu	Bioekonomikos sektoriuose sukuriama BPV vidutinis metinis augimo tempas, %			-				> 3,5 % vidutinis metinis augimo tempas 2021–2030 metais				
		Dirbančiųjų bioekonomikos sektoriuose skaičiaus augimas, %			-				> 0 %, lyginant su 2023 m., kada pradėdama įgyvendinti daugiau priemonių				
III. DARNUS JŪRINIS IR PAKRANČIŲ TURIZMAS	III.1. Tikslas. Stiprinti Klaipėdos regiono jūrinio ir pakrančių turizmo konkurencingumą, vadovaujantis darnios plėtros principais	Turistų pasitenkinimo indeksas, proc.			80				95				
		Regiono žinomumo rodiklis, proc.			80				95				
		Turistų išlaidų didėjimas, proc.			50					90			
		Turistų nakvynių skaičiaus augimas, proc.			50					90			
IV. PAŽANGIOS PRAMONĖS EKONOMIKA	IV.1. Tikslas. Vystyti pažangiais sprendimais grįstą tarptautiniu mastu konkurencingą Klaipėdos regiono pramonę	Klaipėdos regiono apdirbamosios pramonės sektoriaus sukuriama pridėtinė vertė, tenkanti vienam darbuotojui per metus (Eur) (Šaltinis: Statistikos departamentas)			30 tūkst.				35 tūkst.				
		Klaipėdos regiono pažangios pramonės įmonių dalis, lyginant su visa pramone (proc.) (Šaltinis: Statistikos departamentas)			30%				50%				

Kryptis	Krypties tikslas	Krypties tikslo pasiekimo vertinimo rodikliai	2021 m. reikšmė	2023 m. faktas	2025 m.		2027 m. faktas	2029 m. faktas	2030 m.		Duomenų šaltinis	Pastabos
					Siektina reikšmė	Faktas			Siektina reikšmė*	Faktas*		
V. PASLAUGŲ EKONOMIKA	V.1. Tikslas. Didinti paslaugų ekonomikos dalį Klaipėdos regione užtikrinant būtinausias prielaidas tvariam Klaipėdos regiono konkurencingumui ir plėtrai	Klaipėdos regiono BVP išaugimas, proc.			-				6%			
		Dirbančiųjų skaičiaus Klaipėdos regione išaugimas, proc.			-				3%			
		Aukštos pridėtinės vertės ir kvalifikacijos darbo vietų skaičiaus išaugimas, proc.			-				>5% lyginant su Lietuvos vidurkiu			
		Disponuojamųjų pajamų vienam namų ūkio nariui išaugimas, proc.			-				>+1% punktas lyginant su Lietuvos vidurkiu			
		Pasitenkinimo viešojo sektoriaus paslaugomis rodiklis (<i>net promoter score</i>)			-				augimas >10% nuo stebėsenos pradžios 2023 metais			

* Skaiciuojama kaupiamuoju būdu.

I.1.3.	Uždavinys. Išvystyti Lietuvos laivų statybos ir remonto sektorių į inovatyvią, konkurencingą, žaliojo kurso tikslus atliepiančią pramonės šaką														
I.1.3.1	Priemonė. Jūrinio sektoriaus pramonės kaitos skatinimas „Industry 4.0“	Igyvendinti gamybos modernizavimo projektai			10				15		2021		2030	KMTP (KU, KLEZ, LJK)	50 mln.; ES finansavimas, privataus sektoriaus lėšos
I.1.3.2	Priemonė. Investicijų į žaliąjį jūrinį transportą skatinimas	Igyvendinti inovatyvūs viešieji pirkimai, laivams užtikrinantiems valstybės poreikius - „One of the Kind“ koncepcija			1				2		2022		2030	LJK	40 mln.; ES finansavimas, valstybės valdomų įmonių kapitalas
I.1.3.3	Priemonė. Inovacijų ekosistemos plėtra	Įkurtos technologinės įmonės, pritrauktos į laivų statybos ir remonto sektorių orientuotos technologinės kompanijos			3				6		2022		2030	Klaipėda ID (LJK, KU)	30 mln.; ES finansavimas, privataus sektoriaus lėšos
I.1.3.4	Priemonė. Jūrinio sektoriaus rezultatų analizė ir monitoringas	Sukurta jūrinio sektoriaus ekonominių rezultatų analizės ir monitoringo sistema			1				1		2022		2030	KU (KVJUD)	0,5 mln.; ES finansavimas
I.1.4.	Uždavinys. Išvystyti žuvininkystę Klaipėdos regione į tvarų ir aukštos kokybės mokslu grįstą sektorių														
I.1.4.1	Priemonė. Tvaraus žuvininkystės sektoriaus subalansavimas ir išvystymas ilgalaikėje perspektyvoje	Įmonių, dirbančių pagal išteklių būklę subalansuotus žvejybos pajėgumus, skaičius			5				10		2022		2030	LŽPGA	-
		Igyvendintų projektų/tyrimų skaičius tvariam žuvininkystės sektoriaus vystymui			15				30		2021		2030	KU JTI (ŽIA)	800 tūkst.; ES finansavimas, privataus sektoriaus lėšos
I.1.4.2	Priemonė. Žuvininkystės sektoriaus kuriamos pridėtinės vertės augimo skatinimas	Naujų aukštos vertės žuvis produkcijos perdavimo įmonių skaičius			1				3		2022		2030	LŽPGA	2 mln.; ES finansavimas, privataus sektoriaus lėšos
		Didesnės pridėtinės vertės produkcijos vertės padidėjimas procentais			20				50		2023		2030	LŽPGA	1 mln.; ES finansavimas, privataus sektoriaus lėšos
I.1.4.3	Priemonė. Klaipėdos universiteto, kaip jūrinės bioekonomikos mokslo ir technologijų centro, lyderystės Pietryčių Baltijos regione įtvirtinimas	Aktyvių ir komerciškai sėkmingų akvakultūros ir jūrinių biotechnologijų atstovų skaičius LJK			3				8		2021		2030	LJK	-
		Inicijuotų jūrinių akvakultūrinių/biotechnologinių projektų skaičius			1					2		2022		2030	KU JTI

II KRYPTIS. BIOEKONOMIKA															
Nr.	Tikslai, uždaviniai ir priemonės	Rodiklis	2021 m. reikšmė	2023 m. faktas	2025 m.		2027 m. faktas	2029 m. faktas	2030 m.		Igyvendinimo		Priemonės koordinatorius (priemonės vykdytojai)	Pastabos (panaudotos lėšos (Eur), jų šaltiniai bei pan.)	
					Siektina reikšmė	Faktas			Siektina reikšmė*	Faktas*	Siekis	Faktas			Siekis
II.1.	Tikslas. Iki 2030 m. tapti lyderiaujančiu bioekonomikos regionu nacionaliniu ir Baltijos jūros makroregiono lygmeniu														
II.1.1.	Uždavinys. Skatinti tarpsektorinį bendradarbiavimą ir klasterizaciją														
II.1.1.1.	<p>Priemonė. Klaipėdos regiono bioekonomikos tarybos, sudarytos iš vietos valdžios, verslo, mokslo ir nevyriausybinių sektorių atstovų, įsteigimas ir veiklos užtikrinimas</p>	Veiksmų plane prie Bioekonomikos krypties numatytų priemonių įgyvendinimo rezultatų pasiekimas			Pasiekti 2021–2025 metais numatytų priemonių įgyvendinimo rezultatai				Pasiekti 2021–2030 metais numatytų priemonių įgyvendinimo rezultatai			2021		2030	<p>AKR (KRPT)</p> <p>162 tūkst.; savivaldybių lėšos, kitų dalyvių lėšos</p>
Parengta Klaipėdos regiono bioekonomikos MTEPI programa, įtraukiant platesnį ratą dalininkų bei ekspertus				1				1		2021			2022		
Parengtos metinės Klaipėdos regiono bioekonomikos tarybos ataskaitos				5				10		2021			2030		
II.1.1.2.	<p>Priemonė. Klasterių sukūrimas regionui strategiškai svarbioje bioekonomikos srityse, t. y., agro-maisto, mėlynosios bioekonomikos ir biogrįstos pramonės srityse, bei jų veiklos koordinavimas, sinergijos su LJK sukūrimas</p>	Klasterių narių skaičius			Bent 10 narių iki 2023 m. pabaigos (bendras trijų klasterių narių skaičius – bent 30)				Bent 20 narių, įskaitant organizacijas iš užsienio, iki 2030 m. pabaigos (bendras trijų klasterių narių skaičius – bent 60)			2023		2030	<p>Klaipėda ID (KMTP, verslo asocijuotos struktūros, LJK)</p> <p>864 tūkst.; savivaldybių lėšos steigimui, veiklos užtikrinimas per narystės mokesčių, pritrauktos projektinės lėšos iš ES klasterius skatinančių programų, MITA priemonių</p>
Klasterių narių projektų skaičius				Bent 3				Bent 9							
Aktyvių ir komerciškai sėkmingų akvakultūros ir jūrinių biotechnologijų atstovų skaičius Lietuvos jūriniam klasteryje				Bent 3				Bent 8							

II.1.2.														Uždavinys. Aktyviai dalyvauti bioekonomikos plėtra užsiimančių organizacijų veikloje ir pozicionuoti Klaipėdos regioną kaip bioekonomikos regioną									
II.1.2.1.	Prieimone. Dalyvavimas bioekonomikos plėtra užsiimančių Europos, regioninių ir nacionalinių organizacijų veikloje	Kiekvienais metais suformuluojamų dalyvavimo bioekonomikos plėtra užsiimančių organizacijų veikloje tikslų pasiekimas				Pasiekti 2021–2025 metais suformuluoti tikslai					Pasiekti 2026–2030 metais suformuluoti tikslai			2023		2030	AKR (KRPT)	20 tūkst.; savivaldybių lėšos, kitų dalyvių lėšos, skirtos padengti narysčių mokesčius					
		Dalyvavimas visų lygių – Europos, regioninių ir nacionalinių – organizacijų veikloje				3					3												
II.1.2.2.	Prieimone. Tarptautinio renginio „Baltic Bioeconomy Summit“ organizavimas kas dvejus metus	Renginių skaičius				2022 m. (bandomasis) renginys – 100 dalyvių					2026 m. renginys – 600 dalyvių			2021		2030	KU (KMPT)	680 tūkst.; savivaldybių lėšos, KU lėšos, KMTP lėšos, renginio rėmėjų lėšos, ES finansavimas, valstybės lėšos, gali būti taikomas renginio dalyvio mokestis					
		Renginių dalyvių skaičius			2024 m. renginys – 300 dalyvių					2028 m. renginys – 800 dalyvių													
						-					2030 m. renginys – 1000 dalyvių												
II.1.2.3.	Prieimone. Virtualios platformos, kurioje teikiama informacija apie Klaipėdos regiono bioekonomiką, sukūrimas ir palaikymas	Virtualios platformos sukūrimas				1					1			2021		2023	AKR (KRPT)	410 tūkst.; savivaldybių lėšos, skirtos sukurti ir palaikyti virtualią platformą					
		Užsiregistravusių ir bendras lankytojų skaičius				Platformos steigėjai kasmet apibrėžia					Platformos steigėjai kasmet apibrėžia			2022		2030							
II.1.3.														Uždavinys. Skatinti bioekonomikos srities mokslinius tyrimus, inovacijas ir verslo plėtrą									
II.1.3.1.	Prieimone. Klaipėdos regiono bioekonomikos akceleratoriaus, apjungiančio regione veikiančių MTEP, inovacijų ir verslo plėtos organizacijų kompetencijas, įsteigimas ir veiklos užtikrinimas	Išvystytų inovacinių projektų skaičius				9-15					24-40			2023		2030	Klaipėdos regiono bioekonomikos taryba (KU, KMTP, Klaipėda ID, KLEZ, vietos verslo asocijuotos struktūros)	576 tūkst.; savivaldybių lėšos, ES finansavimas					
		Moderuotų verslo subjektų skaičius (vienas verslo subjektas gali būti moderuojamas kelis metus)				Kiekvienais metais 3-5 verslo subjektai					Kiekvienais metais 3-5 verslo subjektai												
II.1.3.2.	Prieimone. Inovacinių čekių tipo paramos bioekonomikos srities regiono inovuojančioms įmonėms, įskaitant potencialius startuolius, teikimas (susijusi su II.1.3.1 priemone - viena iš Klaipėdos regiono bioekonomikos akceleratoriaus veiklų)	Gautų paraiškų skaičius (10-15 paraiškų per metus)				30-45					80-120			2023		2030	Klaipėdos regiono bioekonomikos akceleratorius (KMTP)	472 tūkst.; savivaldybių lėšos, ES finansavimas, galimybė didžiosioms regiono įmonėms įsteigti inovacinius čekius jų gamybos technologijoms vystyti ar inovacijoms diegti					
		Projektų skaičius (įskaitant startuolių įsikūrimą (mažiausiai 5 projektai per metus))				15					40												
		Įsteigtų naujų įmonių skaičius (mažiausiai 1 per metus)				3					8												

II.1.3.3.	Priemonė. Bioekonomikos plėtrai aktualių nacionalinių ir tarptautinių finansavimo priemonių sistemingas monitoringas, galimų pareiškėjų regione informavimas ir konsultavimas dėl paraiškų teikimo (susijusi su II.1.3.1 priemone - viena iš Klaipėdos regiono bioekonomikos akceleratoriaus veiklų)	Galimų pareiškėjų skaičius kontaktų duomenų bazėje			Akseleratoriaus dalininkai apibrėžia				Akseleratoriaus dalininkai apibrėžia		2023	2030	Klaipėdos regiono bioekonomikos akceleratorius (regione veikiančios MTEP (Klaipėdos universiteto Jūros tyrimų institutas), inovacijų ir verslo plėtros organizacijos, asocijuotos verslo (žvejybos įmonių) struktūros)	288 tūkst.; savivaldybių lėšos
		Suteiktų konsultacijų dėl paraiškų rengimo skaičius			Akseleratoriaus dalininkai apibrėžia				Akseleratoriaus dalininkai apibrėžia					
		Pateiktų paraiškų skaičiaus augimas			Pagal ankstesnio laikotarpio rezultatus apibrėžiama				Pagal ankstesnio laikotarpio rezultatus apibrėžiama					
		Patvirtintų paraiškų skaičiaus augimas			Pagal ankstesnio laikotarpio rezultatus apibrėžiama				Pagal ankstesnio laikotarpio rezultatus apibrėžiama					
		Pritrauktų projektinių lėšų augimas			Pagal ankstesnio laikotarpio rezultatus apibrėžiama				Pagal ankstesnio laikotarpio rezultatus apibrėžiama					
		Įgyvendintų projektų, įskaitant tyrimus, tvariam žuvininkystės sektoriaus vystymui skaičius			10				30 (projektų, pritraukusių 800 tūkst. Eur ES investicijų ir privataus kapitalo lėšų)					
		Inicijuotų jūrinių akvakultūrinių / biotechnologinių projektų skaičius			1				2 (projektai, pritraukę 500 tūkst. Eur ES investicijų)					
II.1.3.4.	Priemonė. Industrinės doktorantūros studijų regionui strategiškai svarbiose bioekonomikos srityse rėmimas (susijusi su II.1.3.1 priemone - viena iš Klaipėdos regiono bioekonomikos akceleratoriaus veiklų)	Inicijuotos industrinės doktorantūros vietos (mažiausiai 2 studijų vietos per metus), doktorantų skaičius			6			16		2023	2030	Klaipėdos regiono bioekonomikos akceleratorius (KU)	160 tūkst.; privataus sektoriaus lėšos, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos finansavimas, savivaldybių lėšos	

II.1.3.5.	Priemonė. Modernaus mėlynosios bioekonomikos kompetencijų centro išvystymas, įgyvendinant Klaipėdos universiteto Jūros tyrimų instituto Žuvininkystės ir akvakultūros laboratorijos MTEP veiklų ir infrastruktūros plėtros strategiją iki 2030 m. (KU JTI ŽAL strategija)	Modernizuota Klaipėdos universiteto Jūros tyrimų instituto Žuvininkystės ir akvakultūros laboratorija		Pagal KU JTI ŽAL strategiją				Pagal KU JTI ŽAL strategiją							2021	2030	KU	1,1 mln.; KU JTI ŽAL strategijoje numatyti finansavimo šaltiniai
		Įgyvendintų akvakultūros ir/ar jūrinių biotechnologijų srities tyrimų skaičius		6				15 (pritraukusių 3 mln. Eur ES investicijų)										
		Parengtų specialistų, regione vystysiančių mėlynąją bioekonomiką, skaičius		15				35										
		Kiti KU JTI ŽAL strategijoje apibrėžti rodikliai		Pagal KU JTI ŽAL strategiją				Pagal KU JTI ŽAL strategiją										
II.1.4.	Uždavinys. Skatinti žiedinės bioekonomikos plėtrą																	
II.1.4.1.	Priemonė. Industrinės simbiozės vystymo Klaipėdos regione galimybių studijos atlikimas	Atlikta galimybių studija		1				1							2021	2022	Klaipėdos regiono bioekonomikos taryba	70 tūkst.; savivaldybių lėšos, asociuotų verslo struktūrų lėšos
II.1.4.2.	Priemonė. Industrinės simbiozės kompetencijų centro įsteigimas ir veiklos užtikrinimas	Išvystytų industrinės simbiozės projektų skaičius		0				5						2023	2030	Klaipėdos regiono bioekonomikos taryba/AKR (KU, KMTP, Klaipėda ID, KLEZ, vietos verslo asocijuotos	576 tūkst.; savivaldybių lėšos, ES finansavimas	
		Pritauktos investicijos		0				Bent 100 mln. eurų										
		Perdirbtų ir panaudotų biologškai skaidžių atliekų dalis (KRATC, regiono įmonių apklausos duomenys)		0				Pagal atliktos studijos rezultatus apibrėžiama										
II.1.5.	Uždavinys. Skatinti tvarų regiono biomasės išteklių panaudojimą ir iš jų pagamintų produktų realizavimą vietos rinkoje																	
II.1.5.1.	Priemonė. Vietos ūkininkų, žuvininkystės ir akvakultūros įmonių interesų bei poreikių, susijusių su ekologine gamyba, vykdomos veiklos diversifikavimu ir AEI gamyba, tyrimo atlikimas ir rekomendacijų, apibrėžiančių galimus šių sričių vystymo regione sprendimus, parengimas	Atliktas tyrimas ir parengtos rekomendacijos		1				1							2021	2022	AKR, Klaipėdos regiono savivaldybės (regione veikiančios MTEP, inovacijų ir verslo plėtros organizacijos, asocijuotos verslo struktūros)	50 tūkst.; savivaldybių lėšos, ES finansavimas, valstybės lėšos
II.1.5.2.	Priemonė. Ekologinės gamybos metodus taikančių, diversifikuotų ir AEI generuojančių ūkių bei žuvininkystės ir akvakultūros įmonių skatinimo programos įgyvendinimas (organizuojami seminarai ūkininkams, žuvininkystės ir akvakultūros įmonėms ir kitų aktualių sričių verslininkams (iš maisto pramonės, energetikos sektoriaus, kt.) sprendimų, nustatytų įgyvendinant II.1.5.1 priemonę, pristatymui ir aptarimui, galimų bendradarbiavimo iniciatyvų apibrėžimui)	Ekologinių ūkių dalis (pagal ūkininkų skaičių ir naudojamą žemės ūkio naudmenų plotą) (VSI „Ekoagros“ duomenys)		0				Bent 25 %						2023	2027	Savivaldybės (regione veikiančios MTEP, inovacijų ir verslo plėtros organizacijos, asocijuotos verslo struktūros)	90 tūkst.; savivaldybių lėšos	
		Vietos ūkininkų, žuvininkystės ir akvakultūros įmonių ir/ar jų partnerių įgyvendintų AEI gamybos projektų skaičius		0				Pagal atlikto tyrimo rezultatus apibrėžiama										
		Vietinė žuvininkystės ir akvakultūros produkcija perdirbančių įmonių dalis (pagal įmonių skaičių ir panaudojamos produkcijos kiekį)		0				Pagal atlikto tyrimo rezultatus apibrėžiama										

II.1.5.3.	Priemonė. Žaliųjų viešųjų pirkimų kriterijų platesnis taikymas vykdant savivaldybių, jų įstaigų ir įmonių viešuosius pirkimus	Žaliųjų viešųjų pirkimų, skaičiuojant pagal apibrėžtų prekių, paslaugų ir darbų viešųjų pirkimų skaičių ir pagal vertę, kuriems taikytini aplinkos apsaugos kriterijai, dalis			Ne mažiau nei 50 %				Ne mažiau nei 50 %		2022		2030	Savivaldybės	162 tūkst.; savivaldybių lėšos
II.1.5.4.	Priemonė. Trumpųjų maisto tiekimo grandinių kūrimas organizuojant maitinimo paslaugas Klaipėdos regiono viešosiose įstaigose (mokyklose, ligoninėse, kt.)	Atitinkamus kriterijus taikančių viešųjų įstaigų skaičius			Siektina reikšmė nustatoma savivaldybių				Siektina reikšmė nustatoma savivaldybių		2022		2030	Savivaldybės	162 tūkst.; savivaldybių lėšos, asocijuotų verslo institucijų lėšos
		Pirkimų, kuriuose taikyti atitinkami kriterijai, dalis nuo visų ūkininkams, žuvininkystės ir akvakultūros įmonėms aktualių pirkimų, skaičiuojant pagal pirkimų skaičių ir pagal vertę			Siektina reikšmė nustatoma savivaldybių				Siektina reikšmė nustatoma savivaldybių						
		Pirkimuose dalyvaujančių vietos ūkininkų, žuvininkystės ir akvakultūros įmonių skaičius			Siektina reikšmė nustatoma savivaldybių				Siektina reikšmė nustatoma savivaldybių						
II.1.5.5.(i)	Priemonė. Gyventojų švietimas apie bioekonomiką (gyventojų informavimo kompanijos organizavimas kiekvienais metais)	Renginių (ar renginių ciklai) skaičius (kasmet po vieną)			4				9		2022		2030	Savivaldybės (AKR)	432 tūkst.; savivaldybių lėšos, ES finansavimas, valstybės lėšos
II.1.5.5.(ii)	Priemonė. Gyventojų švietimas apie bioekonomiką (specialios neformaliojo švietimo programos mokiniams parengimas ir įgyvendinimas)	Parengta speciali neformaliojo švietimo programa mokiniams			1				1		2021		2022	Klaipėdos regiono bioekonomikos taryba (savivaldybės)	101 tūkst.; savivaldybių lėšos, ES finansavimas, valstybės lėšos
		Programą įgyvendinančių mokyklų ir neformaliojo švietimo įstaigų skaičius			Siektina reikšmė nustatoma savivaldybių				Siektina reikšmė nustatoma savivaldybių		2022		2030		
		Programą išklausių mokinių skaičius			Siektina reikšmė nustatoma savivaldybių				Siektina reikšmė nustatoma savivaldybių						

III KRYPTIS. DARNUS JŪRINIS IR PAKRANČIŲ TURIZMAS																
Nr.	Tiksiai, uždaviniai ir priemonės	Rodiklis	2021 m. reikšmė	2023 m. faktas	2025 m.		2027 m. faktas	2029 m. faktas	2030 m.		Igyvendinimo		Igyvendinimo	Priemonės koordinatoriaus (priemonės vykdytojai)	Pastabos (panaudotos lėšos (Eur), jų šaltiniai bei pan.)	
					Siektina reikšmė	Faktas			Siektina reikšmė*	Faktas*	Siekis	Faktas				Siekis
III.1.	Tikslas. Stiprinti Klaipėdos regiono jūrinio ir pakrančių turizmo konkurencingumą, vadovaujantis darnios plėtros principais															
III.1.1.	Uždavinys. Užtikrinti efektyvų Klaipėdos regiono, kaip turistinės vietovės, valdymą															
III.1.1.1.	Priemonė. Klaipėdos RTO sukūrimas ir veiklos tęstinumo užtikrinimas	Sukurta RTO, vnt.			1					1		2021		2030	AKR (savivaldybės ir Klaipėdos RTO, asocijuotos turizmo verslo struktūros)	5-7 mln.; savivaldybių lėšos, ES finansavimas, privataus sektoriaus lėšos
III.1.1.2.	Priemonė. Klaipėdos RTO veiklos strategijos ir kasmetinių veiklos planų	Parengta strategija, vnt. Parengtas veiksmų planas, vnt.			1 4					1 9		2022 2022		2022 2030	Klaipėdos RTO	Klaipėdos RTO veiklos užtikrinimo lėšos
III.1.1.3.	Priemonė. Turizmo rinkos ir vartotojų tyrimų atlikimas	Apklausų (tyrimų) skaičius, vnt.			3					5		2022		2029	Klaipėdos RTO	100 tūkst.; savivaldybių lėšos, privataus sektoriaus lėšos
III.1.1.4.	Priemonė. Infrastruktūros priemonių įgyvendinimo nuolatinis monitoringas	Monitoringo ataskaita, vnt.			4					9		2021		2030	Klaipėdos RTO (savivaldybės)	Klaipėdos RTO lėšos
III.1.2.	Uždavinys. Įgyvendinti Klaipėdos regiono turizmo srities suinteresuotų šalių bendradarbiavimo skatinimo priemonės															
III.1.2.1.	Priemonė. Efektyvaus kruizinio turizmo vystymo skatinimo modelio, atsižvelgiant į darnaus turizmo principus ir kruizinio turizmu suinteresuotų šalių poreikius, sukūrimas	Pajamų iš kruizinio turizmo augimas, proc.			20					50		2023		2025	Klaipėdos turizmo ir kultūros informacijos centras (KVJUD, Klaipėdos RTO, savivaldybės, turizmo verslo atstovai)	Klaipėdos RTO veiklos užtikrinimo lėšos
III.1.2.2.	Priemonė. Bendradarbiavimo modelio, su apgyvendinimo, maitinimo įstaigomis, kelionių organizatoriais ir agentūromis, traukos objektų valdytojais, informacijos centrais dėl paslaugų kokybės gerinimo, inovacijų diegimo ir įvaizdžio gerinimo, sukūrimas	Sukurta modelis, vnt.			1					1		2022		2023	Klaipėdos RTO (asocijuotos turizmo verslo struktūros, TIC, turizmo verslo atstovai)	100 tūkst.; ES finansavimas, privataus sektoriaus lėšos
		Projektų skaičius			1					1		2023		2025		
III.1.2.3.	Priemonė. Bendradarbiavimo su Klaipėdos švietimo ir mokymo įstaigomis modelio sukūrimas, stiprinant turizmo specialistų kompetencijas ir užtikrinant turizmo rinkos poreikius	Sukurta modelis, vnt.			1					1		2022		2024	Klaipėdos RTO (KU, KVK, asocijuotos turizmo verslo struktūros)	150 tūkst.; ES finansavimas, valstybės lėšos, privataus sektoriaus lėšos
		Programų skaičius			1					2		2025		2030		

III.1.2.4.	Prieimone. Bendradarbiavimo modelio su jūrinio turizmo verslo atstovais dėl paslaugų kokybės gerinimo, inovacijų diegimo ir įvaidžio gerinimo sukūrimas	Sukurta modelis, vnt.			1			1		2022		2024	Klaipėdos RTO (TIC, turizmo verslo atstovai)	30 tūkst.; ES finansavimas, privataus sektoriaus lėšos
		Projektų skaičius			1			1		2025		2030		
III.1.2.5.	Prieimone. Bendradarbiavimo modelio su vietos lygmen turizmo paslaugų teikėjais (gidais, privatus apgyvendinimo atstovais, NVO, kultūros organizacijomis bei kt.) dėl paslaugų kokybės gerinimo ir pridėtinės vertės kūrimo sukūrimas	Projektų skaičius			2			4		2023		2030	Klaipėdos RTO (TIC, turizmo verslo atstovai, viešojo sektoriaus organizacijos)	30 tūkst.; ES finansavimas, privataus sektoriaus lėšos
III.1.2.6.	Prieimone. Teminių turizmo klasterių, kurių veiklos apimtų bendrų produktų kūrimą, pardavimus, rinkodaros priemonių įgyvendinimą, kūrimosi skatinimas	Klasterių skaičius			3			5		2024		2030	Klaipėdos RTO (TIC, turizmo verslo atstovai, viešojo ir privataus sektoriaus organizacijos)	100 tūkst.; ES finansavimas, privataus sektoriaus lėšos
		Projektų skaičius			3			5		2024		2030		
III.1.3.	Uždavinys. Kurti išskirtinį Klaipėdos regiono darnaus jūrinio ir pakrančių turizmo įvaidžį ir kryptingai vykdyti turizmo rinkodaros veiklą													
III.1.3.1.	Prieimone. Užsienio turizmo rinkų analizės atlikimas, vykdant rinkų kaštų-naudos vertinimą; tikslinių užsienio rinkų atranka	Parengta kaštų-naudos vertinimo ataskaita, vnt.			1			2		2022		2022	Klaipėdos RTO	Klaipėdos RTO veiklos užtikrinimo lėšos
		Tikslinių užsienio rinkų skaičius			2			4		2023		2030		
III.1.3.2.	Prieimone. Kompleksinės rinkodaros tikslinėse užsienio rinkose įgyvendinimas	Reklamos kampanijų skaičius			10			20		2023		2030	Klaipėdos RTO	2 mln.; ES finansavimas, privataus sektoriaus lėšos
		Turistų skaičius iš tikslinių rinkų augimas, proc.			30			70		2023		2030		
III.1.3.3.	Prieimone. Regiono turizmo rinkodaros ir komunikacijos strategijos parengimas	Turistų nakvynių skaičiaus iš tikslinių rinkų augimas, proc.			50			90		2023		2030	Klaipėdos RTO	30 tūkst.; Klaipėdos RTO veiklos užtikrinimo lėšos, ES finansavimas
		Parengta strategija, vnt.			1			2		2022		2026		
III.1.3.4.	Prieimone. Reklamos kampanijų vietos ir užsienio rinkose (turistų pritraukimui ir sezoniskumo mažinimui) įgyvendinimas	Reklamos kampanijų skaičius			6			15		2023		2030	Klaipėdos RTO (TIC)	500 tūkst.; ES finansavimas, savivaldybių lėšos, privataus sektoriaus lėšos
		Vietinių turistų skaičiaus augimas, proc.			20			40		2023		2030		
		Užsienio turistų skaičiaus augimas, proc.			30			70		2023		2030		
III.1.3.5.	Prieimone. Klaipėdos regiono turizmo platformos sukūrimas	Platformų skaičius			1			1		2022		2023	Klaipėdos RTO	50 tūkst.; savivaldybių lėšos, ES finansavimas
III.1.4.	Uždavinys. Vystyti bendrus Klaipėdos regiono jūrinio ir pakrančių turizmo produktus													
III.1.4.1.	Prieimone. Klaipėdos regiono jūrinio ir pakrančių turizmo produktų (kruizinis, pramoginių laivų ir jachtų, paplūdimių, dviračių, vandens, pėsčiųjų turizmas) audito atlikimas	Produktų audito ataskaitų skaičius			6			6		2021		2025	Klaipėdos RTO (AKR, TIC)	Klaipėdos RTO veiklos užtikrinimo lėšos
		Turizmo produkto skaičius			1			1		2024		2025		
III.1.4.2.	Prieimone. Jūrinio turizmo produkto sukūrimas ir populiarinimas	Reklamos kampanijų skaičius			1			3		2025		2030	Klaipėdos RTO (TIC)	100 tūkst.; ES finansavimas, privataus
		Turizmo produkto skaičius			1			1		2022		2022		
III.1.4.3.	Prieimone. Paplūdimių ir pramogų jūros pakrantėse produkto sukūrimas	Reklamos kampanijų skaičius			1			2		2023		2030	Klaipėdos RTO (TIC)	50 tūkst.; ES finansavimas, privataus
		Turizmo produkto skaičius			1			2		2022		2023		
III.1.4.4.	Prieimone. Dviračių turizmo produktų sukūrimas ir „EuroVelo“	Turizmo produkto skaičius			1			2		2022		2023	Klaipėdos RTO (TIC)	100 tūkst.; ES finansavimas, privataus
		Reklamos kampanijų skaičius			2			4		2023		2030		

III.1.4.5.	Priemonė. Vandens turizmo produktų sukūrimas ir populiarinimas	Turizmo produktų skaičius			1			2		2023		2024		Klaipėdos RTO (TIC)	30 tūkst.; ES finansavimas, privataus
		Reklamos kampanijų skaičius			1			2		2024		2030			
III.1.4.6.	Priemonė. Pėsčiųjų turizmo produktų sukūrimas ir populiarinimas	Turizmo produktų skaičius			2			6		2022		2023		Klaipėdos RTO (TIC)	150 tūkst.; ES finansavimas, privataus
		Reklamos kampanijų skaičius			3			5		2023		2030			
III.1.4.7.	Priemonė. Pavieniams (solo) keliautojams ir lėtajam turizmui	Turizmo produktų skaičius			2			6		2022		2023		Klaipėdos RTO (TIC)	30 tūkst.; ES finansavimas, privataus
		Reklamos kampanijų skaičius			1			2		2023		2030			
III.1.4.8.	Priemonė. Nišinio (ornitologinio, gastrominio, nardymo ir kt.) ir kultūrinio turizmo (kultūros kelių) produktų sukūrimas ir populiarinimas	Turizmo produktų (paketų) skaičius			3			7		2023		2025		Klaipėdos RTO (TIC, viešojo ir privataus turizmo sektoriaus organizacijos)	30 tūkst.; ES finansavimas, privataus sektoriaus lėšos
		Reklamos kampanijų skaičius			3			5		2023		2025			
III.1.4.9.	Priemonė. Užsienio rinkoms skirtų komercinių turizmo pasiūlymų (paketų) sukūrimas (nakvynė, maitinimas, ekskursijos ir kt.), bendradarbiaujant su kelionių organizatoriais, agentūromis ir informacijos centrais	Turizmo pasiūlymų (paketų) skaičius			5			10		2022		2030		Klaipėdos RTO (TIC)	30 tūkst.; ES finansavimas, privataus sektoriaus lėšos
		Reklamos kampanijų skaičius			5			10		2023		2030			
III.1.5.	Uždavinys. Sukurti patrauklią turizmo aplinką, vadovaujantis Klaipėdos regiono turizmo infrastruktūros plėtros prioritetais ir darnios plėtros principais**														
III.1.5.1.	Priemonė. Dviračių turizmo tinklo plėtra	Naujų dviračių takų įrengimas / esamų atnaujinimas, km			n.d.			n.d.		2021		2030		Savivaldybės (Klaipėdos RTO)	ES finansavimas, savivaldybių lėšos, valstybės lėšos
		Sukurta dviračių dalijimosi ir nuomos sistemos punktų modelis, vnt.			n.d.			n.d.							
		Dviračių dalijimosi ir nuomos sistemos punktų plėtra, proc.			30			70							
III.1.5.2.	Priemonė. Kruizinių laivų turizmo infrastruktūros plėtra	Sukurty (atnaujintų) objektų skaičius			n.d.			n.d.		2021		2030		Savivaldybės (KVJUD, Klaipėdos RTO)	ES finansavimas, savivaldybių lėšos, valstybės lėšos
		Projektų skaičius			n.d.			n.d.							
III.1.5.3.	Priemonė. Keltų infrastruktūros plėtra ir naujų keltų kryptių vystymas	Sukurty (atnaujintų) objektų skaičius			n.d.			n.d.		2021		2030		Savivaldybės (Klaipėdos RTO)	ES finansavimas, savivaldybių lėšos, valstybės lėšos
		Projektų skaičius			n.d.			n.d.							
III.1.5.4.	Priemonė. Naujų turizmo traukos objektų ir infrastruktūros kūrimas	Sukurty (atnaujintų) objektų skaičius			n.d.			n.d.		2021		2030		Savivaldybės (Klaipėdos RTO)	ES finansavimas, savivaldybių lėšos, valstybės lėšos
		Projektų skaičius			n.d.			n.d.							
III.1.5.5.	Priemonė. Mėlynosios vėliavos paplūdimių plėtra	Sukurty (atnaujintų) objektų skaičius			n.d.			n.d.		2021		2030		Savivaldybės (Klaipėdos RTO)	ES finansavimas, savivaldybių lėšos, valstybės lėšos
		Projektų skaičius			n.d.			n.d.							
III.1.5.6.	Priemonė. Laivybos plėtra vidaus vandenyse (uostų, krantinių rekonstrukcija ir statybos darbai, laivai ir keltai reguliariu grafiku)	Sukurty (atnaujintų) objektų skaičius			n.d.			n.d.		2021		2030		Savivaldybės (Klaipėdos RTO)	ES finansavimas, savivaldybių lėšos, valstybės lėšos

IV KRYPTIS. PAŽANGIOS PRAMONĖS EKONOMIKA															
Nr.	Tikslai, uždaviniai ir priemonės	Rodiklis	2021 m. reikšmė	2023 m. faktas	2025 m.		2027 m. faktas	2029 m. faktas	2030 m.		Igyvendinimo		Igyvendinimo	Priemonės koordinatoriaus (priemonės vykdytojai)	Pastabos (panaudotos lėšos (Eur), jų šaltiniai bei pan.)
					Siektina reikšmė	Faktas			Siektina reikšmė*	Faktas*	Siekis	Faktas			
IV.1.	Tikslas. Vystyti pažangiais sprendimais grįstą tarptautinių mastu konkurencingą Klaipėdos regiono pramonę														
IV.1.1.	Uždavinys. Skatinti pramonės skaitmeninę transformaciją														
IV.1.1.1.	Priemonė. Regioninio skaitmenio inovacijų centro stiprinimas šiose srityse: kompetencijos, infrastruktūra, tarptautinė tinklaveika	Regioninio skaitmeninių inovacijų centro paslaugomis pasinaudojusių ir įdiegusių skaitmenines technologijas Klaipėdos regiono pramonės įmonių skaičius (Šaltinis: Regioninio skaitmeninių inovacijų centro veiklos ataskaita)			300				600		2021		2030	BSIC (KU, KMTP, savivaldybės)	5 mln.; ES finansavimas
IV.1.1.2	Priemonė. Pramonės įmonių darbuotojų technologinių /skaitmeninių kompetencijų ir įgūdžių stiprinimas	Klaipėdos regiono pramonės įmonės, kurių darbuotojai sustiprino technologines / skaitmenines kompetencijas ir įgūdžius (Šaltinis: įmonių apklausa)			3 000				5 000		2021		2030	KU (BSIC, Klaipėdos verslo kolegija, KMTP, verslo asociacijos)	5 mln.; ES finansavimas, privataus sektoriaus lėšos
IV.1.1.3	Priemonė. Skaitmeninių technologijų pramonės sektoriuje diegimo paskatų sistemos regione sukūrimas ir įgyvendinimas	Sukurta skaitmeninių technologijų pramonės sektoriuje diegimo paskatų sistema (Šaltinis: sistemos funkcionavimo ataskaita)			1				1		2021		2022	Savivaldybės (KMTP, BSIC)	100 tūkst.; savivaldybių lėšos, ES finansavimas
		Paskatų sistema pasinaudojusių pramonės įmonių skaičius (Šaltinis: sistemoje dalyvaujančių subjektų ataskaitos)			400				800		2021		2030		3 mln.; ES finansavimas, savivaldybių lėšos
IV.1.1.4	Priemonė. Regiono pramonės sektoriaus skaitmeninio progreso vertinimo ir stebėsenos sistemos sukūrimas ir įgyvendinimas	Sukurta ir veikia regiono pramonės sektoriaus skaitmeninio progreso vertinimo ir stebėsenos sistema (Šaltinis: stebėsenos įgyvendinimo ataskaita)			1				1		2021		2030	AKR (savivaldybės)	0,5 mln.; ES finansavimas, savivaldybių lėšos
IV.1.2.	Uždavinys. Skatinti su jūrine ir bioekonomika susijusių pažangių pramonės įmonių plėtrą														
IV.1.2.1.	Priemonė. Finansinio instrumento (pvz., čekius), skatinančio bendrų verslo ir mokslo MTEPI projektų pagal tarptautines MTEPI programas inicijavimą ir įgyvendinimą, sukūrimas	Su jūrine ekonomika ir bioekonomika susijusio pažangios pramonės sektoriaus išlaidos MTEP (Šaltinis: įmonių apklausa)			5 mln. Eur				10 mln. Eur		2021		2030	KMTP (savivaldybės)	10 mln.; savivaldybių lėšos, ES finansavimas, kiti tarptautiniai fondai

IV.1.2.2.	Priemonė. Pramonės įmonių iniciatyvų rėmimas diegiant didelę pridėtinę vertę kuriančių technologijų diegimą, siekiant perėjimo prie pažangios gamybos	Su jūrine ekonomika ir bioekonomika susijusios pramonės įmonių dalis, įsidiegusių didelę pridėtinę vertę kuriančias technologijas (Šaltinis: įmonių apklausa)			25 proc.				50 proc.		2021		2030	Savivaldybės, Klaipėdos mokslo ir technologijų parkas	2,5 mln. ES SF, RRF, savivaldybės lėšos
IV.1.2.3.	Priemonė. Paskatų sistemos pramonės sektoriaus tarptautiniam įsitinklinimui (integracijai į strategines vėrtės kūrimo grandines, inovacijų partnerystes, tarptautines MTI srities programas) sukūrimas ir įgyvendinimas	Su jūrine ekonomika ir bioekonomika susijusio pažangios pramonės sektoriaus eksporto apimtys (Šaltinis: įmonių apklausa)			4 mln. Eur				10 mln. Eur		2021		2030	KMTP (AKR, savivaldybės, Klaipėda ID)	1 mln.; ES finansavimas, kiti tarptautiniai fondai
IV.1.2.4.	Priemonė. Sąlygų pritraukti potencialius aukštos kvalifikacijos darbuotojus į pramonės sektorių (pvz., finansinė parama, dalinis ar bendras persikėlimo kaštų dengimas, būsto lengvatos, užsieniečių pritraukimo sistema, tyrėjų darbo vietos ir pan.) sudarymas	Skaičius aukštos kvalifikacijos darbuotojų dalis su jūrine ekonomika ir bioekonomika susijusio pažangios pramonės sektoriuje (Šaltinis: įmonių apklausa)			3 000				5 000		2021		2030	Savivaldybės, Klaipėda ID	1,2 mln.; ES finansavimas, savivaldybių lėšos
V KRYPTIS. PASLAUGŲ EKONOMIKA															
Nr.	Tikslai, uždaviniai ir priemonės	Rodiklis	2021 m. reikšmė	2023 m. faktas	2025 m.		2027 m. faktas	2029 m. faktas	2030 m.		Įgyvendinimo		Priešmonės koordinatoriūs (priemonės sąlygojimas)	Pastabos (panaudotos lėšos (Eur), jų šaltiniai bei pan.)	
					Siektina reikšmė	Faktas			Siektina reikšmė*	Faktas*	Siekis	Faktas			Siekis
V.1.	Tikslas. Didinti paslaugų ekonomikos dalį Klaipėdos regione užtikrinant būtinas prielaidas tvariam Klaipėdos regiono konkurencingumui ir plėtrai														
V.1.1.	Uždavinys. Pritraukti aukštos kvalifikacijos darbo jėgą ir talentus į regioną specializacijos srityse														
V.1.1.1.	Priemonė. Klaipėdos regiono prekės ženklo, atliepiančio geriausios vietos gyventi ir dirbti identitetą, sukūrimas ir rinkodaros / komunikacijos kampanijos su priemonių planu ir stebėsenos rodikliais parengimas ir vykdymas	Sukurta Klaipėdos regiono prekės ženklas (vnt.)			1				1		2022		2022	Klaipėdos RTO (AKR, savivaldybės)	20 tūkst.; ES finansavimas, savivaldybių lėšos
V.1.1.1.1.		Parengta tęstinė rinkodaros kampanija (su priemonių planu ir stebėsenos rodikliais) (vnt.)			1				1		2023		2024	AKR (Klaipėdos RTO, Klaipėda ID, savivaldybės)	0,5 mln.; ES finansavimas, savivaldybių lėšos, privataus sektoriaus lėšos
V.1.1.1.2.		Įgyvendinta tęstinė rinkodaros kampanija (su priemonių planu ir stebėsenos rodikliais) (proc.)			10				100		2024		2030		
V.1.1.2.	Priemonė. Tikslinių aukštos kvalifikacijos specialistų pritraukimo į Klaipėdos regioną programos parengimas ir įgyvendinimas	Parengta aukštos kvalifikacijos specialistų pritraukimo programa (vnt.)			1				1		2022		2023	AKR (Klaipėda ID, savivaldybės)	0,5 mln.; ES finansavimas, savivaldybių lėšos, privataus sektoriaus lėšos
V.1.1.2.1.		Įgyvendinta aukštos kvalifikacijos specialistų pritraukimo programa (proc.)			25				100		2023		2030		
V.1.1.3.	Priemonė. Paskatų sistemos kurti aukštos kvalifikacijos ir pridėtinės vėrtės darbo vietas regiono specializacijos kryptyse sukūrimas ir įgyvendinimas	Sukurta paskatų sistema (vnt.)			1				1		2023		2030	Savivaldybės (AKR)	5 mln.; ES finansavimas, savivaldybių lėšos, privataus sektoriaus lėšos
V.1.1.3.1.		Naujai sukurtų aukštos kvalifikacijos ir pridėtinės vėrtės darbo vietų dalis (proc.)			10				50		2024		2030		

V.1.2.	Uždavinys. Regiono mastu vykdyti sinchronizuotą urbanistinę nekilnojamo turto ir su juo susijusios infrastruktūros plėtrą																	
V.1.2.1.	Priemonė. Vieningos Klaipėdos regiono gyvenamojo būsto plėtros vizijos ir rekomendacijų savivaldybės parengimas	Parengta gyvenamojo būsto plėtros regione kompleksinė plėtros vizija ir rekomendacijos (kompl.)				1				1			2024		2026		AKR (savivaldybės, nekilnojamojo turto vystytojai)	150 tūkst.; ES finansavimas, savivaldybių lėšos, privataus sektoriaus lėšos
V.1.2.2.	Priemonė. Vieningos Klaipėdos regiono komercinio nekilnojamojo turto plėtros vizijos ir rekomendacijų savivaldybės parengimas	Parengta komercinio nekilnojamojo turto plėtros regione kompleksinė vizija ir rekomendacijos (kompl.)				1				1			2024		2025		AKR (savivaldybės, nekilnojamojo turto vystytojai)	150 tūkst.; ES finansavimas, savivaldybių lėšos, privataus sektoriaus lėšos
V.1.2.3.	Priemonė. Galimybių studijos su rekomendacijomis vasaros biuro ir laikinų darbo vietų erdvių plėtrai Klaipėdos regione parengimas (vietos ir užsienio darbuotojams)	Vasaros biuro ir laikinų darbo vietų galimybių studija ir rekomendacijos plėtrai (kompl.)				1				1			2022		2023		AKR (savivaldybės, nekilnojamojo turto vystytojai)	20 tūkst.; ES finansavimas, savivaldybių lėšos, privataus sektoriaus lėšos
V.1.3.	Uždavinys. Užtikrinti patogų regiono pasiekiamumą ir judumą jo viduje																	
V.1.3.1.	Priemonė. Klaipėdos regiono pasiekiamumo ir judumo jo viduje įvairiomis transporto rūšimis situacijos analizė ir vystymo veiksmų plano parengimas	Parengta Klaipėdos regiono pasiekiamumo įvairiomis transporto rūšimis situacijos analizė ir veiksmų planas (kompl.)				1				1			2022		2024		AKR (savivaldybės, Klaipėdos regiono viešojo transporto paslaugų teikėjai, RTO, KVJUD)	2 mln.; Savivaldybių lėšos, Klaipėdos regiono viešojo transporto paslaugų teikėjų lėšos
Įgyvendintas Klaipėdos regiono pasiekiamumo įvairiomis transporto rūšimis veiksmų planas (proc.)					10				90			2024		2030				
Sukurta tikslinis efektyvus regiono pasiekiamumo finansavimo mechanizmas siekiant pritraukti skrydžių ir vandens transporto linijų; Naujų skrydžių krypčių skaičius						2				5			2021		2030			
Keltų krypčių skaičius						2				4								
		Keleivių skaičiaus augimas (proc.)				20				50								
V.1.3.2.	Priemonė. Transporto taršos mažinimo rekomendacijų ir paskatų sistemos regione sukūrimas ir įgyvendinimas	Sukurta transporto taršos mažinimo paskatų sistema su rekomendacijomis (kompl.)				1				1			2022		2023		Savivaldybės (Klaipėdos regiono viešojo transporto paslaugų teikėjai)	5 mln.; Savivaldybių lėšos, Klaipėdos regiono viešojo transporto paslaugų tiekėjų lėšos, ES finansavimas, valstybės lėšos
		Įgyvendintų transporto taršos mažinimo priemonių (iniciatyvų) skaičius				30				70			2023		2030			
V.1.3.3.	Priemonė. Ekologiško transporto plėtrai palankios infrastruktūros rekomendacijų ir priemonių plano parengimas	Parengtas ekologiško transporto infrastruktūros plėtros rekomendacijų ir priemonių planas (kompl.)				1				1			2022		2023		Savivaldybės (Klaipėdos regiono viešojo transporto paslaugų teikėjai, AKR)	2 mln.; Savivaldybių lėšos, ES finansavimas
		Įgyvendintas ekologiško transporto infrastruktūros plėtros priemonių planas (proc.)				25				100			2023		2030			

V.1.4. Uždavinys. Skatinti investicijas į paslaugų ekonomikos ir verslo plėtrą specializacijos kryptyse Klaipėdos regione														
V.1.4.1.	Prieimė. Užsienio investicijų pritraukimo (darbo vietų kūrimo) į Klaipėdos regioną kampanijos parengimas ir vykdymas	Parengta tęstinė rinkodaros kampanija su priemonių planu (vnt.)			1			1		2023		2024	AKR (Klaipėda ID, savivaldybės, VšĮ Investuok Lietuvoje, KLEZ)	5 mln.; ES finansavimas, savivaldybių lėšos, privataus sektoriaus lėšos
		Igyvendinta tęstinė rinkodaros kampanija su priemonių planu (proc.)			10			100		2024		2030		
V.1.4.2.	Prieimė. Paslaugų centrų į Klaipėdos regioną pritarukimas (ypač prioritetą skiriančioms veikiantiems regiono specializacijos kryptyse)	Naujai pritraukti paslaugų centrai Klaipėdos regione (vnt.)			2			6		2022		2030	Klaipėda ID (savivaldybės, AKR)	500 tūkst.; ES finansavimas, savivaldybių lėšos, privataus sektoriaus lėšos
V.1.4.3.	Prieimė. Paskatų sistemos paslaugų ekonomikos ir kūrybinių industrijų srityse sukūrimas ir įgyvendinimas	Sukurta paskatų sistema (vnt.)			1			1		2023		2024	Savivaldybės (AKR)	3 mln.; ES finansavimas, savivaldybių lėšos,
		Pasinaudojusį paskatų sistema subjektų skaičius			20			120		2024		2030		
V.1.4.4.	Prieimė. Jaunų jonių (startuolių) verslų vystymo akceleravimo struktūrizuotos programos paslaugų ekonomikos ir kūrybinių industrijų	Parengta akceleravimo programa (vnt.)			1			1		2021		2022	KMPT (savivaldybės)	6 mln.; savivaldybių lėšos, valstybės lėšos, ES finansavimas, privataus sektoriaus
		Akseleravimo programos dalyvių skaičius (vnt.)			180			600		2022		2030		
V.1.5. Uždavinys. Didinti viešojo valdymo ir viešųjų paslaugų kokybę														
V.1.5.1.	Prieimė. Viešojo sektoriaus paslaugų kokybės stebėsenos ir vertinimo sistemos sukūrimas ir įgyvendinimas	Sukurta viešojo sektoriaus paslaugų kokybės stebėsenos ir vertinimo sistema (vnt.)			1			1		2021		2023	Savivaldybės (AKR)	100 tūkst.; savivaldybių lėšos, ES finansavimas
		Viešojo sektoriaus paslaugų kokybės stebėsenos ir vertinimo sistemoje numatytų rodiklių stebėsenos vykdymas (proc.)			100			100		2023		2030		
V.1.5.2.	Prieimė. Viešojo administravimo specialistų kvalifikacijos klientų patirties valdymo ir aptarnavimo veiklose kėlimas	Kvalifikacijos kėlimo programose dalyvavę viešojo administravimo ir viešųjų paslaugų specialistai (proc.)			20			80		2022		2030	Savivaldybės (AKR)	1 mln.; savivaldybių lėšos, valstybės lėšos, ES finansavimas
V.1.5.3.	Prieimė. Administracinės naštos verslui mažinimo priemonių plano regione (kuriant regiono išskirtinumą ir patrauklumą) parengimas	Parengtas regioninis administracinės naštos apimčių mažinimo priemonių planas (vnt.)			1			1		2023		2024	Savivaldybės (KMTP)	50 tūkst.; savivaldybių lėšos, valstybės lėšos, ES finansavimas
		Igyvendintas regioninis administracinės naštos apimčių mažinimo priemonių planas (proc.)			10			100		2024		2030		
V.1.5.4.	Prieimė. Viešojo sektoriaus paslaugų skaitmenizacijos audito ir rekomendacijų regiono savivaldybėms parengimas	Atliktas viešojo sektoriaus paslaugų skaitmenizacijos auditas ir parengtos rekomendacijos (kompl.)			1			1		2023		2024	AKR (savivaldybės)	120 tūkst.; savivaldybių lėšos, valstybės lėšos, ES finansavimas

* Skaičiuojama kaupiamuoju būdu.

** Rodikliai ir lėšų poreikis gali būti patikslintas tik atlikus produktų auditą pagal III.1.4. uždavinio priemones.

KLAIPĖDOS REGIONO IDENTITETO IR VERTYBINIO PAGRINDO ANALIZĖ

TURINYS

KLAIPĖDOS REGIONO IDENTITETO ANALIZĖ IR VERTYBINIS PAGRINDAS	5
1. Svarbiausi Klaipėdos regiono identiteto formavimo elementai	6
1.1. Istoriniai ir kultūriniai elementai	6
1.2. Regiono santykis su nacionaline ir vietos tapatybe	7
1.3. Ekonominiai regiono tapatybės elementai	9
1.4. Galimybės regiono identiteto vystymui	9
2. Vertybėmis grįstas požiūris į identiteto vystymą	10
2.1. Politikos formuotojų ir skirtingų sektorių kūrybinės dirbtuvės: Regiono vertybių atskleidimas	10
2.2. Kūrybinių dirbtuvių rezultatai	13
3. Siūlymai regiono identiteto vystymui	22
3.1. Pagrindinės Klaipėdos regiono identiteto vystymo kryptys	23
3.2. Veiksmai regiono identiteto vystymui	25
3.3. Regiono ekosistemos dalyvių vaidmuo vystant regiono identitetą	30
3.4. Regiono identiteto vystymo iššūkiai:	34
REGIONO PLĖTROS HORIZONTALIOSIOS KRYPTYS IR JŲ SĄSAJOS SU DARNAUS VYSTYMOŠI TIKSLAIS	35
1. Aktualiausi DVT įgyvendinant Klaipėdos regiono specializacijos kryptis ir jų santykis su nacionaliniais DVT	36
2. Rekomendacijos darniam Klaipėdos regiono vystymui	39
2.1. Regiono vystymo kryptis: Ugdantis regionas	40
2.2. Regiono vystymo kryptis: Gerovės regionas	42
2.3. Regiono vystymo kryptis: Aukštos pridėtinės vertės regionas	45

2.4. Regiono vystymo kryptis: Mėlynosios ekonomikos regionas	47
2.5. Regiono vystymo kryptis: Atviras regionas	48
4. Darnaus Klaipėdos regiono augimo modelis	51
5. DVT lokalizavimas Klaipėdos regiono vystyme	58
REGIONO VYSTYMO SI KRYPTIŲ SAŠAJOS SU STRATEGINIAIS DOKUMENTAIS	60

Svarbiausi Klaipėdos regiono identiteto formavimo elementai	3
Istoriniai ir kultūriniai elementai	4
Regiono santykis su nacionaline ir vietos tapatybe	5
Ekonominiai regiono tapatybės elementai	7
Galimybės regiono identiteto vystymui	7
Vertybėmis grįstas požiūris į identiteto vystymą	8
Politikos formuotojų ir skirtingų sektorių kūrybinės dirbtuvės: Regiono vertybių atskleidimas	9
Kūrybinių dirbtuvių rezultatai	12
III. Siūlymai regiono identiteto vystymui	24
Pagrindinės Klaipėdos regiono identiteto vystymo kryptys	25
Veiksmai regiono identiteto vystymui	28
Regiono ekosistemos dalyvių vaidmuo vystant regiono identitetą	35
Regiono identiteto vystymo iššūkiai	38

KLAIPĖDOS REGIONO IDENTITETO ANALIZĖ IR VERTYBINIS PAGRINDAS

Bet koks aktyvus veiksmas reikalauja vertinimo. Tvirtas vertybinis pagrindas leidžia lengviau kolektyviškai vertinti iškylančias situacijas, naujas praktikas, planuoti. Vertybėmis grįstas požiūris į planavimą visų pirma skatina pačių vertybių įsisąmoninimą. Jis kelia sąmoningumą apie vertybes, kurias siekia realizuoti skirtingi žmonės, organizacijos, institucijos, verslai, ir leidžia ieškoti bendrystės. Toks vertybinis požiūris leidžia peržengti standartinį ekonominį požiūrį, kuris vertę redukuoja į ekonominius mainus. Kai ekonominis požiūris leidžia atsakyti į klausimą *ko reikia*, vertybinis kviečia pagalvoti apie tai, *kas yra svarbu*. Vertybės yra santykinės, nes atsiskleidžia tik santykyje tarp skirtingų veikėjų. kažkas vertinama labiau, ar mažiau tik santykyje su kitu. Taigi, siekiant išsiaiškinti regiono vertybinį pagrindą, būtina pačių regione veikiančių suinteresuotųjų šalių paklausti – *kas yra svarbu regionui*. Žinant, kas yra svarbu regionui, ir jungiant tai su vietai būdingu identitetu kuriama ašis darniam vystymuisi.

Regiono vystymas prasideda nuo vietos tapatybės su savo unikalia istorija suvokimo. Toks pamatas leidžia aiškiai suprasti, kurie veiksmai yra kylantys iš vietos poreikių ir kuria naudą ilgalaikėje perspektyvoje, o kurie yra primetami iš išorės ir trumpalaikiai. Taip sudaromos sąlygos efektyvesniam ir į poveikį orientuotam regiono vystymo veiksmų planui. Darnus vystymasis ir tvarus augimas yra visuotinis prioritetas tiek tarptautiniu, tiek nacionaliniu, tiek organizaciniu lygmeniu. Klientai, vartotojai, gyventojai reikalauja atsakomybės ir veiksmų užtikrinančių ne tik ekonominę, bet ir visapusišką gerovę. Tai neišvengiamai lemia ir regioninės politikos planavimą ir įgyvendinimą. Tačiau tam, kad darnaus vystymosi integravimas netaptų vien deklaratyviu veiksmu, būtina įvertinti regionui aktualiausius siekius, kurie labiausiai siejasi su jo tapatybe. Toks darnus požiūris į regionų vystymąsi plačiai naudojamas Skandinavijos šalyse, ir vis dažniau atsiduria tarp Europos Sąjungos finansavimo priemonių, nes leidžia efektyviau panaudoti resursus, kokybiškiau planuoti ateitį, lengviau pritraukti investicijas, tikslingiau komunikuoti, kurti tvaresnes iniciatyvas, ir įveikinti infrastruktūrą. Visa tai įmanoma tik tada, jei veiksmai grįsti tarpusavio supratimu ir bendradarbiavimu. Tokio tvaraus ir ilgalaikio augimo garantas yra regioninė lyderystė – visų savivaldybių kryptingas darbas nuolatiniam regiono vystymui įgyvendinti. Klaipėdos regiono situacija yra itin palanki prisiimti šią lyderystę nacionaliniu mastu ir tapti pavyzdžiu gerovės valstybės kūrimo.

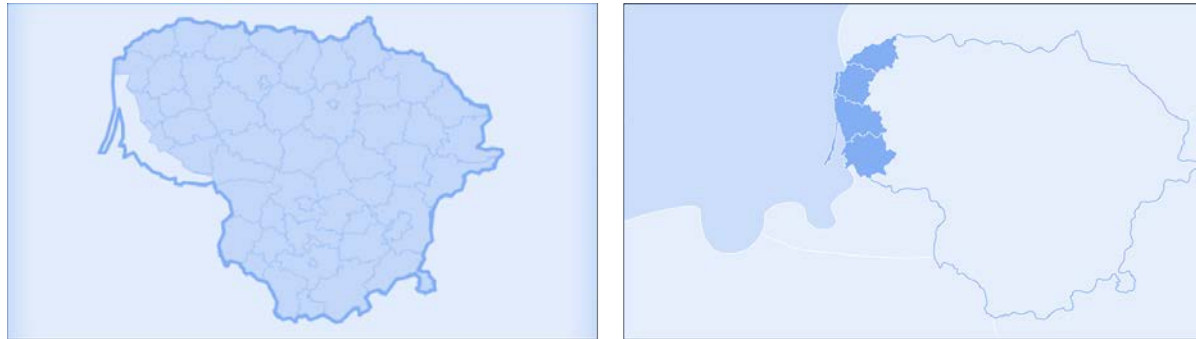
1. Svarbiausi Klaipėdos regiono identiteto formavimo elementai

Tapatybė yra aktyvus veiksmas ir turi būti suprasta ir praktikuojama, kaip kažkas įgyjamo, o ne suteikiamo. Klaipėdos regiono formacija iš kitų Lietuvos regionų išsiskiria savo savitumu, ir suteikia skirtingą tapatybę bei savivoką šio krašto gyventojams.

1.1. Istoriniai ir kultūriniai elementai

Svarbiausias Klaipėdos regiono identifikavimo elementas yra istorinis, tačiau nemaža dalimi prisideda ir etniniai, kultūriniai bei socialiniai ir kiti elementai. Vienas iš trukdžių kurti vieningą tapatybės pasakojimą ir tai, jog šiandieninis administracinis Klaipėdos regionas apjungia du

istorinius/kultūrinius regionus su prasilenkiančiomis geografinėmis ir vertybinėmis ribomis: Žemaitiją ir Klaipėdos kraštą. Mažoji Lietuva susiformavo iki XVI a. Ją sudarė etnoteritorinė etnokultūrinė grupė lietuvininkai arba Prūsijos lietuviai. Teritorijos atžvilgiu ji apėmė Karaliaučiaus kraštą, Klaipėdos kraštą ir Geldapės apylinkės. Krašte vykdyta germanizacija, taigi ji turėjo sąryšio su germaniškąja tapatybe bei protestantizmu. Tik XX a. atsiranda Klaipėdos krašto sąvoka, kuri šiek tiek prasilenkia su Mažąja Lietuva, nes šios didžioji dalis liko dabartinio Kaliningrado srityje, o jį užėmus sovietams, kraštas rusifikuotas. Šiandien Klaipėdos kraštas tapatinamas su Klaipėdos regionu. Nors Klaipėdos regioną sudaro germaniškoji/lietuvininkiškoji ir lietuviškoji dalis. Klaipėdos miestas ir rajonas, Neringos savivaldybė, Šilutės savivaldybė priskiriami pirmajam, o Skuodo, Palangos ir Kretingos savivaldybės yra lietuviškos/žemaitiškos. Dalinai dėl to ir atsiranda dvi skirtingos istorinės tapatybės regione. Poliarizuojamas paveldas, identitetas, etninė tapatybė, religiniai įsitikinimai¹.

Paveikslas 1. Skirtingos etnografinės (kairėje) ir administracinės (dešinėje) Klaipėdos regiono tapatybės ribos.

Būtent dėl šio krašto specifiškumo, po Antrojo pasaulinio karo Klaipėdos krašte kūrėsi nauja visuomenė. Šis Lietuvos regionas paženklintas politinių, demografinių, socialinių virsmų, kurie po Antrojo pasaulinio karo suformavo visiškai kitokią visuomenę, nei buvo iki tol. Tai nurodo į šiuandieninės regiono tapatybės fragmentacijos priežastis.

1.2. Regiono santykis su nacionaline ir vietos tapatybe

Nors nacionalinė Lietuvos įvaizdžio strategija yra dar tik kūrimo stadijoje, konfliktuojančios istorinės ir kultūrinės tapatybės regiono viduje leidžia numanyti, kad regiono naratyvas ne iki galo sutampa su nacionaliniu mastu kuriamu naratyvu. Visų pirma, Klaipėdos regione teritoriškai daugiausia yra istorinio Klaipėdos krašto/Mažosios Lietuvos dalies. Antra vertus, regiono centru yra laikoma Klaipėda, jungianti

¹ Monografija „Klaipėdos kraštas 1945–1960 m.: naujos visuomenės kūrimasis ir jo atspindžiai šeimų istorijose“

lietuvišką ir vokišką identitetus. Vis dėlto, visa regiono istorija ir ypač pokarinės aplinkybės lėmė, kad į regioną buvo atkelta daug žmonių ne tik iš kitų Lietuvos, bet ir Tarybų Sąjunga vietų, o vokiškoji regiono tapatybės dalis buvo trinama. Tai suardė ne tik regiono tapatumą, bet ir atmintį apie jį, paliekant pasakojimą apie tapatybę kažkur tarp atminties ir užmaršties, naujo ir seno. Tačiau yra ir kita, teritoriškai kiek mažesnė, regiono dalis – lietuviškosios savivaldybės (Palanga, Skuodas, Kretinga), kurių istorinė raida visuomet buvo Lietuvos istorijos dalis ir jos neturi tokios priešpriešos tarp tautinių/etninių tapatybių. Lietuviškosios savivaldybės gali pabrėžti dar ir žemaitiškąją savo tapatybę (tai ypatingai daro Skuodas). Kai nėra vientiso regiono identiteto suvokimo, jį sudarančių savivaldybių savivoka irgi yra skirtinga, akcentuojant skirtingus elementus.

		PAGRINDINĖS ŽINUTĖS	KOMUNIKUOJAMAS IŠSKIRTINUMAS
KLAIPĖDA		#laisvė #gerovė #jūra #draugiški aplinkai #naujovės #konkurencingumas #ateitis	mėlynoji ekonomika
KLAIPĖDOS RAJONAS		#atvirumas #draugiški aplinkai #gerovė #verslumas #kūryba #tvarumas #gamta	tarp pramonės ir gamtos
KRETINGA		#gerovė #tvarumas #gamta #žmogus #kultūra #istorija	rajono patrauklumo didinimas ir tvaraus rajono vystymas, turizmas
NERINGA		#draugiški aplinkai #savitumas #legenda #pamarys ir #jūra #paveldas	ekologija, turizmas, sveikatingumas
PALANGA		#atvirumas #sveikatingumas #tarptautiškumas #saugumas #draugiški aplinkai	rekreacija, turizmas
SKUODAS		#žemaičiai #gerovė #verslumas	žemės ūkis, verslas, turizmas
ŠILUTĖ		#verslumas #žmogus #tvarumas #draugiški aplinkai #globalumas	turizmas, ekologiškas žemės ūkis ir žuvininkystė

Paveikslas 2. Klaipėdos regiono savivaldybių komunikacijos žinutės apie tapatybę (parengta remiantis savivaldybių tinklapių informacija).

Pagrindiniai gamtinio atžvilgiu Klaipėdos regioną vienijantys elementai yra jūra ir pamarys. Ypač per gamtinį unikalumą save išskiria Neringos savivaldybė. Palangos savivaldybės geografinė padėtis skatina didesnę dėmesį skirti rekreacinei sričiai. Klaipėdos miestas – nors savivaldybė savo ateities viziją susieja su mėlynąja ekonomika ir uostu, tačiau tapatybėje pati jūra ne visada užima centrinį vaidmenį. Klaipėdos rajono, Skuodo, Šilutės, Kretingos savivaldybės, esančios labiau žemyninės, su gamta save susieja per ekologiją, draugiškumą aplinkai.

1.3. Ekonominiai regiono tapatybės elementai

Prieštarigai interpretuojant regiono praeitį, bendrystės siekiama žvelgiant į jo ekonominę ateitį. Susitarti dėl ekonominių tikslų paprastai yra kur kas lengviau, nes jie nesikėsina į konkrečią tapatybę, yra universaliai naudojami, o dažnai ir tiesiogiai perimami iš tarptautinių praktikų. Tačiau ne atsispyrus nuo stipraus vietos vertybinio pagrindo, ekonominiai siekiai rizikuoja tapti abstrakčiais tikslais, tokiais kaip skatinti mažesnę regiono emigraciją, gerinti socialinę sritį, skatinti verslumą, naujų darbo vietų kūrimąsi ir t.t. Sunku kalbėti apie vieningą ekonominį regiono planą, kai didžiausias verslumo lygis nustatytas Klaipėdoje, o didesnis nei vidutinis Neringos ir Palangos savivaldybėse, žemiausias verslininkystės lygis – Skuode ir Šilutėje. Svarbu pažymėti ir tai, jog Skuodo, Kretingos ir Šilutės yra atokiau nuo aktyvių ekonominių veiklos zonų, pagrindinė ekonominė cirkuliacija vyksta didžiosiose (kurortinėse) regiono savivaldybėse: Neringos, Klaipėdos, Klaipėdos rajono ir Palangos.

1.4. Galimybės regiono identiteto vystymui

Kadangi Klaipėdos regiono tapatybę sudaro daug įvairių ir dažnai viena kitai prieštaraujančių dedamųjų, skirtingi naratyvai konstruojami, pabrėžiant tam tikrai visuomenės grupei aktualiausius elementus. Ekonominiam naratyvui tai išskirtinė strateginė padėtis (geografinė padėtis, jūrininkystė, rekreacija, turizmas, industrija, žemės ūkis, pažanga), kultūrinis naratyvas teigia multikultūriškumą (europietiškumą, atvirumą, drąsą, tarptautiškumą), akademinis naratyvas nagrinėja turtingą ir prieštaringą istoriją (kitokia kultūrinė savastis), kasdienis – buitinis naratyvas kalba apie kur kas žemiškesnes ir niūresnes temas (pasyvumas, susipriešinimas).

Tačiau tokį regiono išskirtinumą reikėtų matyti kaip unikalią galimybę išgryninti unikalią savo tapatybę. Kaip įvardijama Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano 2030 Konceptijoje: Lietuva, gali kurti ne tik lokalią ar nacionalinę, bet ir regioninę kultūrinę tapatybę. Nauji naratyvai, grįsti regioniniu išskirtinumu, prisideda prie šalies gerovės, siūlo vietos žmonėms ir atvykstantiems autentišką kultūrinę patirtį ir stiprina identitetą bei tapatumo jausmą. Matomas augantis potencialas išnaudoti skirtingas vietines kultūras, kurti vietinius „ženklus“ (identitetą). Vietos identitetas turi būti vystomas atsižvelgiant vietos kontekstą. Tai negali būti primestas iš išorės veiksmas, susiję sprendimai negali būti nulemti vienpusiško požiūrio į regioną. Vietos identitetas turi būti tvarus, nepaisant pasikeitimų regiono viduje ir integralus nesikoncentruojant tik į trumpalaikes naudas. Pavyzdžiui, vietos identitetas neturėtų būti grindžiamas tik ekonominiu pagrindu, kuris kartais neįtraukia sociokultūrinių erdvės vystymosi aspektų ir tokiu būdu būna mažiau pastovus ar netvarus. Vietos identitetas turėtų būti grindžiamas stipriais ryšiais tarp skirtingų sektorių, savivaldos ir vietinių bendruomenių, atsižvelgti į teritorijos socialinę, kultūrinę ir istorinę sanklodą².

² Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas, Konceptija, 2019.

2. Vertybėmis grįstas požiūris į identiteto vystymą

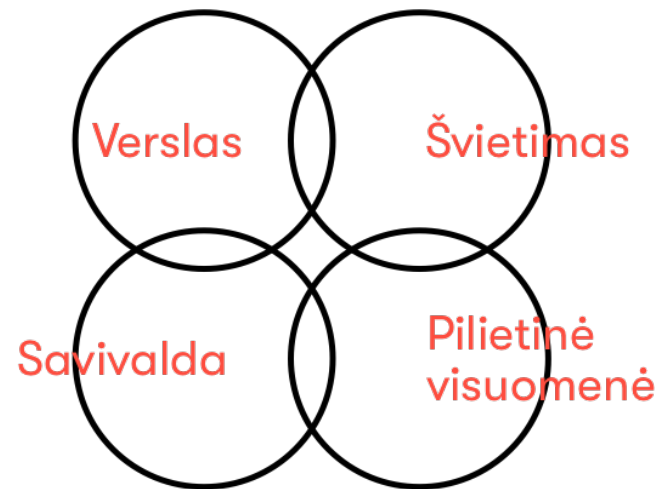
Klaipėdos regiono identitetas yra neatskiriamas nuo regiono dalyvių vertybinės sąrangos, tad šie reiškiniai privalo būti analizuojami kartu. Negalima kalbėti apie identitetą, nekalbant apie vertybes, ir atvirkščiai. Taigi šioje situacijoje naudinga apibrėžti identiteto ir vertybių santykį, kurio pagrindu būtų tiksliau identifikuojami esminiai regiono elementai.

Vertybės yra regiono veikėjų sprendimų priėmimą lemianti struktūra. Tačiau pačios vertybės niekada neveikia vakuume. Jos yra apspręstos ir gali reikštis tik tam tikrame vietos kontekste, per tam tikrą vietos tapatybę. Identitetas, kaip įvairių per laiką susiformavusių elementų visuma, sudaro galimybes vertybėms realizuotis. Taigi tam, kad vertybes būtų galima sėkmingai taikyti, jos turi atliepti vietos identitetą. Atitinkamai, identitetas gali atskleisti savo potencialą tik per veikimą vertybiniu pagrindu.

Siekiant aktyviai kurti Klaipėdos regiono tapatybę ir sudaryti sąlygas tvariam jo augimui, surengtos visų regiono savivaldybių politikos formuotojų ir skirtingų sektorių kūrybinės dirbtuvės. Išgryninant pamatines regiono vertybes ir plėtros kryptis, skirtingos dalyvių komandos siekė susitarti dėl pamatinių elementų, apsprendžiančių regiono identitetą.

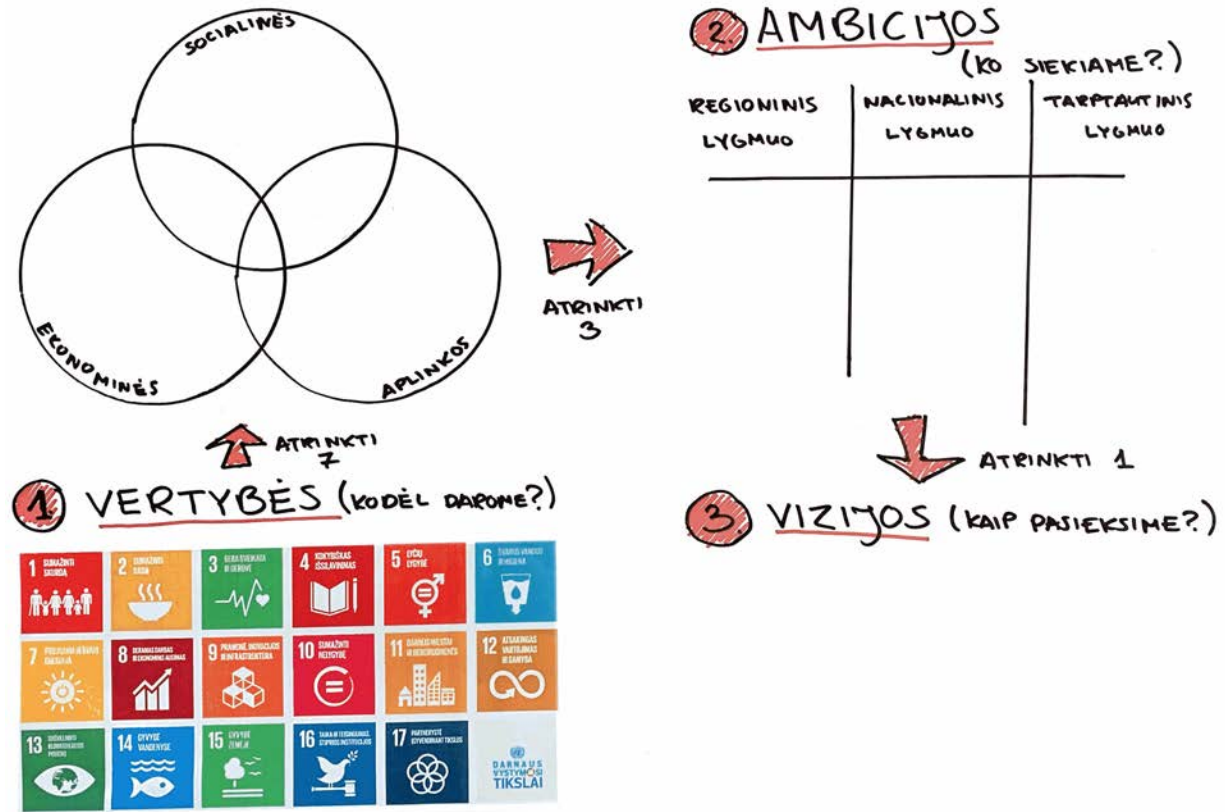
2.1. Politikos formuotojų ir skirtingų sektorių kūrybinės dirbtuvės: Regiono vertybių atskleidimas

Į pirmą kūrybinių dirbtuvių sesiją buvo pakviesti regioninės politikos formuotojai iš septynių Klaipėdos regiono savivaldybių: Klaipėdos miesto, Klaipėdos rajono, Kretingos rajono, Neringos, Palangos miesto, Skuodo rajono bei Šilutės rajono. Antrojoje sesijoje, remiantis keturių sraigtų modeliu, dalyvavo keturių regionui svarbių sektorių (pilietinė visuomenė, švietimas, verslas, vietos savivalda) atstovai.

Paveikslas 3. Keturių sraigtų suinteresuotųjų šalių modelis.

Kūrybinės dirbtuvės buvo įgyvendintos naudojant pasaulio kavinės metodą. Pasaulio kavinė (angl. *World cafe*) – grupių darbo metodas, kurio dėka per trumpą laiką daug žmonių gali apsikeisti nuomonėmis, pagilinti savo idėjas, rasti bendraminčių ir priėti prie bendrų išvalgų. Ypač, kai grupė turi pakankamai žinių ir patirties svarstomuose klausimuose, tačiau nuomonių skirtumai yra ryškūs.

Paveikslas 4. Regiono vertybių atskleidimo kūrybinių dirbtuvių dizainas.

Tikslas	Įtraukti, sudaryti gyvą bendradarbiavimo tinklą, galintį spręsti konkrečius klausimus/situacijas, rasti visiems priimtinius sprendimus
---------	--

Prielaidos	Žinios ir žinojimas jau egzistuoja kolektyve, yra pasiekiami, kolektyvinės išvalgos vystosi per individualų indėlį, jungiant patirtis, žinias, idėjas, ieškant supratimo, sąsajų, bendrumo
Principai	Artima aplinka, nagrinėjami visiems rūpimi klausimai, užtikrinama susirinkusiųjų įvairovė, skatinamas asmeninis įsitraukimas, bendrai sukurtos žinios yra visiems matomos

Dirbtuvių dalyviai grupėse pildė pateiktas drobes, kurios leido struktūruoti procesą ir nustatė bendras taisykles. Dalyviai pildydami drobes turėjo susitarti dėl trijų pagrindinių regiono identiteto vystymo klausimų: vertybių, ambicijų ir vizijų.

2.2. Kūrybinių dirbtuvių rezultatai

2.2.1. Regiono vertybės - kodėl darome?

Regiono vertybės – tai pagrindas, kuriuo remiantis planuojama ateitis, bendros nuostatos, leidžiančios susikalbėti ir konstruktyviai priimti reikalingus sprendimus. Tad visų pirma buvo kviečiama atsakyti į pagrindinį klausimą: kodėl (ar kuo remiantis) turėtų būti daromi vienokie ar kitokie veiksmai. Siekiant per ribotą laiką gauti konkrečius ir palyginamus rezultatus, atskleidžiant regiono vertybes buvo remiamasi Darnaus vystymosi tikslų (DVT) vertybiniu modeliu³. Dalyviai turėjo susitarti dėl septynių, jų manymu svarbiausių, konkrečių DVT, kurie labiausiai atitinka jų vertybes:

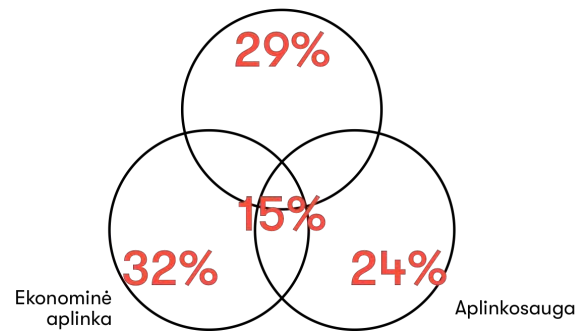
³ Vertybinis modelis grįstas Darnaus vystymosi tikslų kompasu: https://sdgcompass.org/wp-content/uploads/2015/12/019104_SDG_Compas_Guide_2015.pdf

Paveikslas 5. Darnaus vystymosi darbotvarkėje 2030 nustatytų 17 universalių, pasaulinių ir tarpusavyje susijusių darnaus vystymosi tikslų (DVT).

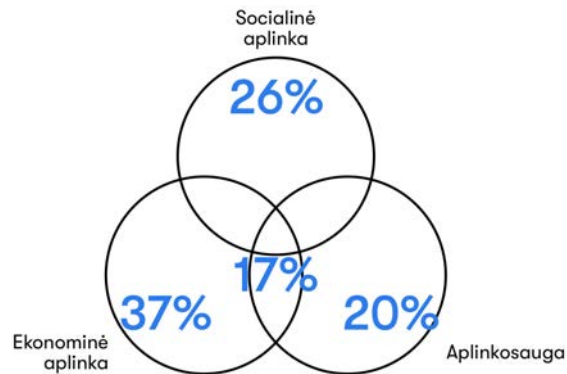
Atrinkus po septynis DVT, atstovaujančius svarbiausias vertybes, dalyviai turėjo jas sukategorizuoti į tris grupes: socialinės (orientuotos į visuomenės gerovę), ekonominės (orientuotos į ekonominį augimą), aplinkosauginės (orientuotos į balansą su aplinka). Buvo suteikta galimybė palikti persidengiančias vertybes, kurios dalyvių nuomone apima keletą sričių.

Bendras rezultatas rodo, jog dalyviai siekė subalansuoto vystymosi, apimant visas sritis, kiek daugiau dėmesio buvo skiriama ekonominei aplinkai (32 proc.), po jos sekė socialinė aplinka (29 proc.) ir aplinkosauga (24 proc.).

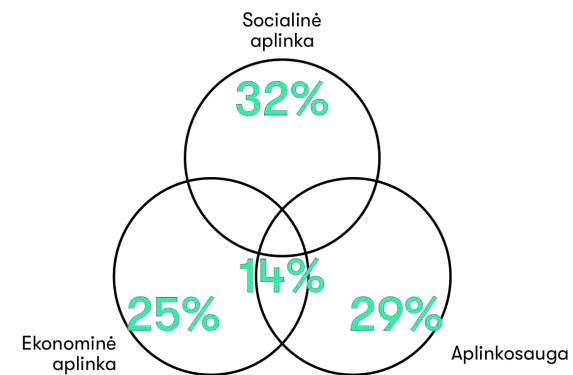

Paveikslas 6. Bendras vertybių pasiskirstymas pagal sritis.

Lyginant regiono politikos ir sektorių atstovų grupių rezultatus, matyti, jog politikai daugiau dėmesio teikė vertybėms susijusioms su ekonominiu vystymusi (37 proc.), o sektoriai – su socialine aplinka (32 proc.).

Politikos formuotojai

Sektorių atstovai

Paveikslas 7. Regiono politikos formuotojų ir sektorių atstovų vertybių pasiskirstymas pagal sritis.

Lengviausiai dirbtuvių dalyviams pavyko susitarti dėl Geros sveikatos ir gerovės (DVT3) bei Kokybiško išsilavinimo (DVT4) svarbos. Toliau seka Atsakingas vartojimas ir gamyba (DVT12) bei Deramas darbas ir ekonominis augimas (DVT8). Po to sekė Pramonė, inovacijos ir infrastruktūra (DVT9) ir Gyvybė vandenyse (DVT14).

Paveikslas 8. Septynios pagrindinės regiono politikos formuotojų ir sektorių atstovų išskirtos vertybės (proc. nuo visų pasirinkimų).

Lyginant politikos formuotojų ir sektorių atstovų darbo rezultatus atrenkant pagrindines vertybes, aiškiai dominuoja kokybiško išsilavinimo aktualumas bei deramas darbas ir ekonominis augimas. Itin skiriasi požiūris į atsakingą vartojimą ir gamybą – sektorių atstovams jis pasirodė gerokai svarbesnis.

Paveikslas 9. Septynios pagrindinės regiono politikos formuotojų išskirtos vertybės (proc. nuo visų pasirinkimų).

Paveikslas 10. Septynios pagrindinės sektorių atstovų išskirtos vertybės (proc. nuo visų pasirinkimų).

2.2.2. Regiono ambicijos - ką darome?

Kitas žingsnis, konkretinant svarbiausias atrinktas vertybes, buvo vertybėmis grįstų regiono ambicijų formavimas. Ambicijos – tai motyvuoti ir ryžtingi siekiai, aiškios gairės, nustatančios kaip regionas save mato skirtinguose lygmenyse. Dirbtuvių dalyviai turėjo susitarti dėl trijų pirmame etape atrinktų vertybių ir, remiantis jomis, suformuoti regionines, nacionalines ir tarptautines regiono ambicijas.

Pagrindinės trys vertybės išskirtos regiono ambicijoms įgyvendinti yra šios: Kokybiškas išsilavinimas (DVT4), Gera sveikata ir visuomenės gerovė (DVT3) ir Pramonė, inovacijos ir infrastruktūra (DVT12).

Paveikslas 11. Trys pagrindinės regiono politikos formuotojų ir sektorių atstovų išskirtos vertybės regiono ambicijoms įgyvendinti (proc. nuo visų pasirinkimų).

Politikos formuotojai ir sektorių atstovai vieningai pagrindines ambicijas telkė ties kokybiško švietimo įgyvendinimu, tačiau dėl kitų vertybių nuomonės išsiskyrė.

Politikos formuotojai ambicijų siekimui išskyrė tokias tris pagrindines vertybes:

Išsaugoti jaunimą regione.	Būti tarp inovatyviausių regionų Europoje.	Būti pirmaujančių regionu vystant darnią vandens ekosistemą Baltijos jūros regione.
Aukštesnis mokytojų atlyginimas šalies mastu.	Turėti stiprią bendrą regiono infrastruktūrą.	Vystyti ekologinį švietimą ir vandens turizmą tarptautiniu lygmeniu.
Stiprus profesinis mokymas šalies mastu.	Jungti mokslą, verslą ir bendruomenę regione.	
Klaipėdos Universitetas tarp šimto geriausių universitetų.		

Paveikslas 12. Trys pagrindinės regiono politikos formuotojų išskirtos vertybės ir ambicijos joms įgyvendinti.

Sektorių atstovai ambicijų siekimui išskyrė tokias tris pagrindines vertybes:

Moderni, inovatyvi, ambicinga, sistemiška regiono mokslo bendruomenė.	Skirtingų sektorių bendradarbiavimas darniai regiono plėtrai.	Sprendimų priėmimas atsižvelgiant į visuomenės sveikatą ir gerovę
Būti tarptautiniu pavyzdžiu siekiant mokyklų, kolegijų ir universiteto integracijos.	Regiono atstovavimas tarptautiniuose tinkluose	Regionas kaip sveikatinimo turizmo ir rekreacijos lyderis
Darnių vystymosi tikslų integracija į švietimo sistemą.	Gyventi lokaliai, veikti globaliai	
Klaipėdos Universitetas tarp šimto geriausių universitetų.		

Paveikslas 13. Trys pagrindinės regiono sektorių atstovų išskirtos vertybės ir ambicijos joms įgyvendinti.

Žinant, jog kiekvieno stalo diskusiją vedė tam tikro sektoriaus atstovas, nepastebimas tiesiogiai su sektoriumi siejamų vertybių propagavimas. Vertinant vertybių pasiskirstymą pagal skirtingus sektorius, galima teigti, jog suveikė skirtingų požiūrių įtraukimas ir buvo išgrynintos universalios ir partnerystę grįstos vertybės. Verslo vedamoje diskusijoje išryškėjo Atsakingas vartojimas ir gamyba, švietimo – Gyvybė vandenyse, pilietinės visuomenės ir savivaldos – Partnerystė įgyvendinant tikslus.

Paveikslas 14. Vertybių ir ambicijų joms įgyvendinti pasiskirstymas pagal sektorius.

2.2.3. Regiono vizijos - kaip darome?

Susiaurinus vertybes iki konkrečių ambicijų, kitas žingsnis buvo susitarti dėl viena svarbiausia vertybe paremtų vizijų – konkrečių žingsnių ambicijų įgyvendinimui. Vizija šiuo atveju suprantama kaip konkretus veiksmų planas su pamatuojamais rezultatais ir išdėstymu laike.

Paveikslas 15. Pagrindinės regiono politikos formuotojų ir sektorių atstovų išskirtos vertybės regiono vizijoms įgyvendinti.

Kalbant apie konkrečius žingsnius ir vizijas regionui, politikos formuotojų ir sektorių nuomonės išsiskyrė. Politikams lengviausia buvo susitarti dėl konkrečių žingsnių įgyvendinimo mėlynosios ekonomikos ir gyvybės vandenyse temoje. Tuo tarpu sektoriai itin pabrėžė bendradarbiavimo svarbą ir kūrė konkrečius žingsnius jo stiprinimui. Kiti svarbūs tikslai, dėl kurių pavyko susitarti, yra Atsakingas vartojimas ir gamyba, Gera sveikata ir visuomenės gerovė, Deramas darbas ir ekonominis augimas, Pramonė, inovacijos ir infrastruktūra.

	
<p>Inventorizuoti esamą ekologinę Baltijos jūros situaciją</p>	<p>Sukurti mišraus bendradarbiavimo bendruomenių tinklą</p>

Sukurti bendrą strategiją ir priemonių planą iki 2050 m. Baltijos jūros situacijos gerinimui	Kurti, ugdyti ir stiprinti skirtingų sektorių bendruomenių lyderių kompetencijas
Vykdyti nuolatinį Baltijos jūros monitoringą ir fiksuoti pokyčius	Formuoti ir įgyvendinti bendrus konkrečius skirtingų sektorių tikslus
Sukurti bendrą pakrančių susisiekimo infrastruktūrą (dviračių takų tinklą ir kt.)	Perimti gerąsias bendradarbiavimo patirtis nacionaliniu ir tarptautiniu mastu
Kartu su kitomis šalimis įgyvendinti Baltijos jūros švarinimo programą iki 2030 m.	Parengti ir įgyvendinti bendrą regiono komunikacijos strategiją
Kurti bendras turizmo plėtros rinkodaros programas	Kartu sumažinti didėjančią centralizacijos poveikį regionui
	Stiprinti regiono pozicijas Baltijos jūros regiono bendradarbiavimo tinkluose

Paveikslas 16. Regiono politikos formuotojų (kairėje) ir sektorių atstovų (dešinėje) išskirtos vertybėmis grįstos vizijos.

Skirtingų sektorių atstovai siekė aktyviai kurti Klaipėdos regiono tapatybę ir sudaryti sąlygas tvariam jo augimui. Per įsitraukimą į procesą pavyko pasiekti aukštą bendradarbiavimo lygį, identifikuoti pagrindines bendras vertybes, ambicijas ir vizijas, sukurti tarpusavio bendradarbiavimo pagrindą.

3. Siūlymai regiono identiteto vystymui

Dirbtuvių metu, aktyviai įtraukiant suinteresuotąsias šalis, buvo suformuotas vertybinis pagrindas, atliepiantis išorinius veiksnius, nacionalinius prioritetus ir vietos situaciją. Šis vertybinis pagrindas naudojamas rengiant tolimesnį regiono vystymo veiksmų planą.

Klaipėdos regionas išskirtinis nacionaliniu mastu ne tik pajūrio zona, tačiau ir specifine istorine perspektyva. Ši teritorija yra pažymėta ryškiu pokyčio ženklu. Ji priklausė skirtingoms valstybėms, persismelkė įvairiomis kultūromis, ir todėl suformavo savitą charakterį. Dėl šios situacijos į regioną reikia žvelgti ir jį interpretuoti kitaip nei likusią Lietuvos teritoriją. Klaipėdos regiono apibrėžiantis žodis galėtų būti *tarp*:

tarp sausumos ir jūros, tarp skirtingų vandenų, tarp kurorto ir miesto, tarp ramybės ir šurmulio, tarp gamtos ir infrastruktūros, tarp Helsinkio ir Kaliningrado, tarp kūrybiškumo ir pasyvumo. Visa tai ir dar daugiau sudaro daugiasluoksnį regiono vaizdą. Vaizdą, paženklintą tapatybės fragmentacija, tradicijos nevienalytiškumu, istorijos įvairialypiškumu. Dėl šios priežasties formuojant tiek ilgalaikes strategijas, tiek atliekant taktinius veiksmus reikia nepažeisti bei atliepti iš vietos kylančios identiteto ašies – išlaisvinti. Vystant regiono identitetą būtina suprasti, jog jis bus vertinami per skirtingas, ir dažnai prieštaringas, vertybines logikas. Tad svarbu ne užimti vienos pozicijos, o veikti *tarp* šių vertinimo logikų, atvirai pripažįstant vienos ir kitos egzistavimo galimybę, panaudojant teigiamus jų aspektus, ir taip atskleidžiant regiono, jo istorijos ir žmonių patirčių kompleksumą.

3.1. Pagrindinės Klaipėdos regiono identiteto vystymo kryptys

Nagrinėjant Klaipėdos regiono esamą identiteto situaciją ir pagrindinių regiono suinteresuotųjų šalių vertybinį pagrindą išryškėjo dominuojančios ekonominės ir socialinės kryptys. Šie naratyvai, diktuojami regiono geografinės, gamtinės, istorinės padėties, šiandien yra aktualiausi.

Paveikslas 17. Pagrindinės Klaipėdos regiono identiteto vystymo kryptys ir jų sąveika.

Kaip svarbiausius socialinio naratyvo elementus galima išskirti išsilavinimo ir visuomenės gerovės aspektus. Visų lygių švietimas, formali ir neformali edukacija, mokymasis visą gyvenimą, sąmoningumo kėlimas, visų regiono suinteresuotųjų šalių buvo išskiriamas kaip pagrindas regiono vystymui. Tai svarbus tapatybės elementas, įgalinantis kitų sričių vystymąsi, padedantis įveikti skirtumus ir atrasti bendrą kalbą. Visuomenės sveikata ir gerovė suprantama kaip bazinė kokybiško gyvenimo regione sąlyga. Ji persipina su regionui būdingomis ekonominėmis veiklomis (rekreacija, sveikatinimo turizmas), bei ekologiniu naratyvu (taršos mažinimas, sveika gyvensena). Svarbiausios ekonominio naratyvo dalys yra pramonė, inovacijos ir infrastruktūra bei gyvybė vandenyse. Svarbu paminėti, kad gyvybės vandenyse siekį regiono atstovai naudojo mėlynosios ekonomikos kontekste. Regiono tapatybė taip pat neatsiejama nuo turizmo, kuris veikia tiek socialinę, tiek ekonominę sferas. Siekiant visų tikslų akcentuojama partnerystė, kaip vystymosi pagrindas.

Visi šie identiteto elementai sąveikauja tarpusavyje ir kuria vientisą pasakojimą apie tai, kas yra svarbu regionui. Kokybiškas išsilavinimas kuria „minkštąsias“ ir „kietąsias“ kompetencijas, leidžiančias inovatyviai vystyti regiono pramonę ir viešąją infrastruktūrą. Kartu tai įgalina regioną vystyti atsakingai ir subalansuotai, pasitelkiant mėlynosios ekonomikos principus, kuriant pridėtinę vertę ne tik ekonomikai, atvykstantiems turistams, bet ir pačiai vietai ir kitoms sritims, prisidedant prie visapusiškos visuomenės gerovės. Tai leidžia sukurti kokybišką gyvenamąją aplinką, kuri pritraukia ir išlaiko ateities specialistus, siekiančius kokybiško išsilavinimo. Visa tai įmanoma tik kokybiškai bendradarbiaujant tarp skirtingų regiono sektorių ir suinteresuotųjų šalių.

Regiono tapatybės ir vertybių analizė atskleidžia esmines regiono identiteto vystymo kryptis:

- I. **Ugdantis regionas.** Paversti Klaipėdos regiono švietimo sistemą tvairiu pagrindu, įgalinančią klestinčią ir konkurencingą aplinką bei ugdyti sąmoningą, atvirą ir kuriantį žmogų. Užtikrinti efektyvią visų pakopų švietimo, profesinio rengimo ir perkvalifikavimo, mokslo ir inovacijų sistemą, grįstą glaudžiu mokslo ir verslo bendradarbiavimu, darbo jėgos mobilumu, pritraukimu ir išlaidymu.
- II. **Gerovės regionas.** Generuoti visokeriopą naudą visuomenės gerovei, didinti gyvenimo kokybę regione, naudoti ją kaip stiprybę pritraukiant investicijas, vietos ir užsienio turistus, žmogiškuosius išteklius, pozicionuojantis nacionaliniame ir tarptautiniame kontekste.
- III. **3. Aukštos pridėtinės vertės regionas.** Tapti tarptautinio masto konkurencinga ekonomika, skatinant nišines, aukštesnių ir aukščiausių technologijų pramonės šakas ir daug žinių reikalaujančias paslaugas teikiančias ir inovatyvias veiklas.
- IV. **Mėlynosios ekonomikos regionas.** Transformuoti tradicinę jūrinę ekonomiką į inovacijomis, moksliniais tyrimais ir žiniomis pagrįstą mėlynąją ekonomiką, racionaliai ir subalansuotai naudojant esamus išteklius, kuriant pridėtinę vertę visuomenei ir aplinkai.
- V. **Atviras regionas.** Skatinti bendradarbiavimą didinant ekonominės, socialinės, kultūrinės ir kitų sričių integracijos laipsnį nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu.

3.2. Veiksmai regiono identiteto vystymui

Pagrindinės regiono identiteto vystymo kryptys diktuoja turinį, tačiau būtina apibrėžti konkrečius veiksmus įgyvendinimui, kurie leistų aktualizuoti atsirandantį potencialą. Šie veiksmai išpildo identiteto vystymosi kryptis ir atliepia esamą regiono situaciją. Kiekvienas veiksmas identifikuojamas per poveikį (ilgalaikis, tarptautinis aktyvus / trumpalaikis, vietinis, pasyvus) ir veikimo lauką (rizikų valdymas, atsparumo kūrimas, darnus vystymasis).

I. Bendrų regiono ženklų (simbolių) vystymas

Atskiros dalys gali veikti efektyviai tik jungiamos bendros ašies. Tačiau tam, kad būtų tikima tokia vienijančia kryptimi, ji turi būti autentiška – atliepti vietos kontekstą. Bendras regiono vizualinis ir komunikacinis identitetas leistų visoms suinteresuotoms šalims žengti kitą kokybinį

žingsnį. Tokiu būdu kuriamas pasitikėjimas vietos prekiniu ženklu, formuojamas pagrindas stiprioms bendruomenėms. Identifikuojant regioną žyminčius ženklus, būtina regionui svarbių infrastruktūrinių, simbolių, kultūrinių objektų inventorizacija ir analizė. Klaipėdos regionui, turinčiam itin fragmentuotą istorinę, kultūrinę, ekonominę ir net gamtinę tapatybę, labai svarbu turėti vienijančius ženklus, kurie formuotų bendrystę.

Rizikų valdymas:

- Rengti ir tinkamais kanalais platinti su regiono identiteto vystymo kryptimis susijusią informaciją. Kadangi regiono identiteto paieškos yra tik pradiniam etape, labai svarbu tęsti šį darbą, aiškiai komunikuojant turimus rezultatus ir renkant grįžtamąjį ryšį.
- Organizuoti regiono forumą, kuriame paraleliai būtų sprendžiami regiono identiteto turinio klausimai, įtraukiamos suinteresuotosios šalys ir išgryninami jų vaidmenys identiteto vystyme.

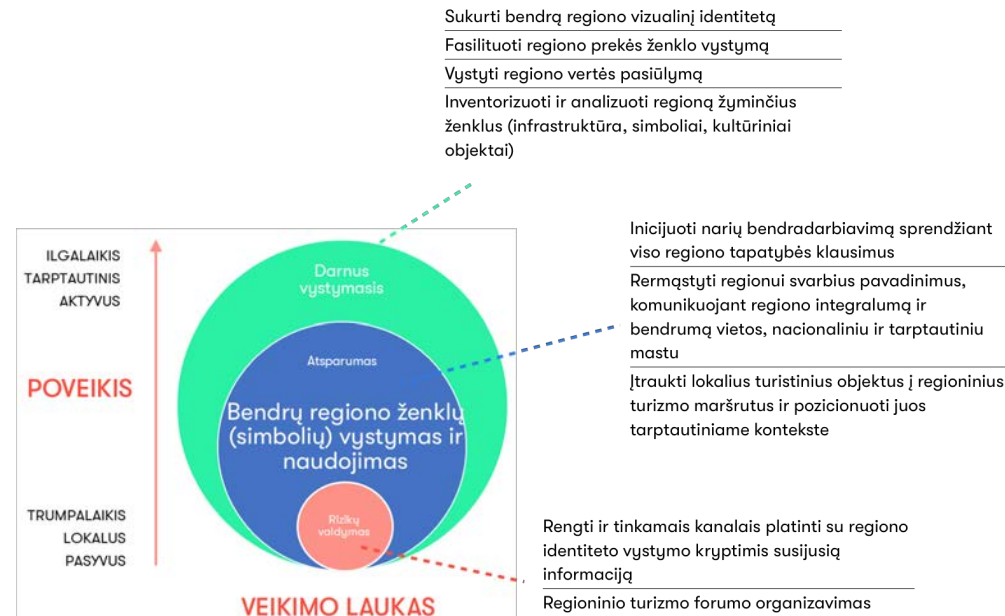
Atsparumo kūrimas:

- Inicijuoti nuolatinį regiono suinteresuotųjų šalių bendradarbiavimą sprendžiant viso regiono tapatybės klausimus ir koordinuojant veiksmus jų įgyvendinime.
- Permažstyti regionui svarbius pavadinimus, komunikuojant regiono integralumą ir bendrumą vietos, nacionaliniu ir tarptautiniu mastu (“Asociacija Klaipėdos Regionas”, “Palangos oro uostas”, “Klaipėdos regionas”). Kalbant apie bendrumą vienas pirmųjų probleminių klausimų iškyla kalbant apie pavadinimus. Pavadinimai yra tiesioginiai vartai į vietoje vyraujančią kultūrą – jie tarsi simbolinė vertybių, ambicijų ir vizijų reprezentacija. Jie turi indikuoti regiono integralumą ir bendrumą tiek lokaliu, tiek nacionaliniu mastu.
- Įtraukti lokalius turistinius objektus į regioninius turizmo maršrutus ir pozicionuoti juos tarptautiniame kontekste. Bendras turistinių objektų pozicionavimas ir vientisas naratyvas leistų lengviau komunikuoti regiono tapatybę ir išskirtinumą į išorę – vietiniam ir atvykstamajam turizmui bei investuotojams.

Tvarus augimas:

- Sukurti bendrą regiono vizualinį identitetą. Vizualinis identitetas įprasmina regiono charakterį bei tikslus, vizualiai atspindi krašto identitetą, jį sustiprina bei padeda komunikuoti kitiems. Nuosekli vizualinė kalba būtina išlaikant regiono atpažįstamumą bei vientisumą.
- Fasilituoti regiono prekės ženklo vystymą ir vystyti regiono vertės pasiūlymą. Regiono tapatumas gali būti naudojamas kaip atspirties taškas tam, kad būtų galima jį išskirti iš kitų. Regioninio prekės ženklo kūrimo procese visas regionas tampa vienu produktu, siūlydamas regioninių produktų ir paslaugų rinkinį.
- Inventorizuoti ir analizuoti regioną žyminčius ženklus (infrastruktūra, simboliai, kultūriniai objektai). Tokių ženklų žemėlapis leidžia ne tik surinkti informaciją, bet ir ją analizuoti, interpretuoti, bei identifikuoti ryšius ir naudojimo būdus. Pats tokios inventorizacijos

procesas atkreipia dėmesį į regionui svarbių ženklų egzistavimą ir svarbą. Rezultatai nurodo problemas, kurias reikia išspręsti, arba stipriąsias puses, kuriomis reikia remtis. Proceso viešinimas gali būti panaudotas tam, kad šie klausimai būtų įtraukiami į politinę darbotvarkę, tolimesnį planavimą ir suinteresuotųjų šalių įtraukimą.

Paveikslas 18. Veiksmų planas bendrų regiono ženklų (simbolių) vystymui ir naudojimui.

II. Regioninės platformos sukūrimas

Regiono tapatybė didele dalimi yra palaikoma regiono mastu veikiančių formalių ir neformalių institucijų. Institucinę regiono sistemą sudaro oficialios organizacijos ir nusistovėjusios praktikos: seniūnijos, asociacijos, tinklai, mokyklos, nevyriausybinės organizacijos, savivalda, ir neformalios institucijos, tokios kaip bendruomenės ar tradicijos, kurios reprezentuoja regiono pavadinimą ir kitus teritorinius simbolius. Formalios ir neformalios institucijos palaiko regiono įvaizdį ir gyventojų tapatumą, įtraukia aktyvias organizacijas ir socialines grupes, ugdo socialinį kapitalą ir pasitikėjimą, kuria kokybišką aplinką ir vietos kultūrą.

Rizikų valdymas:

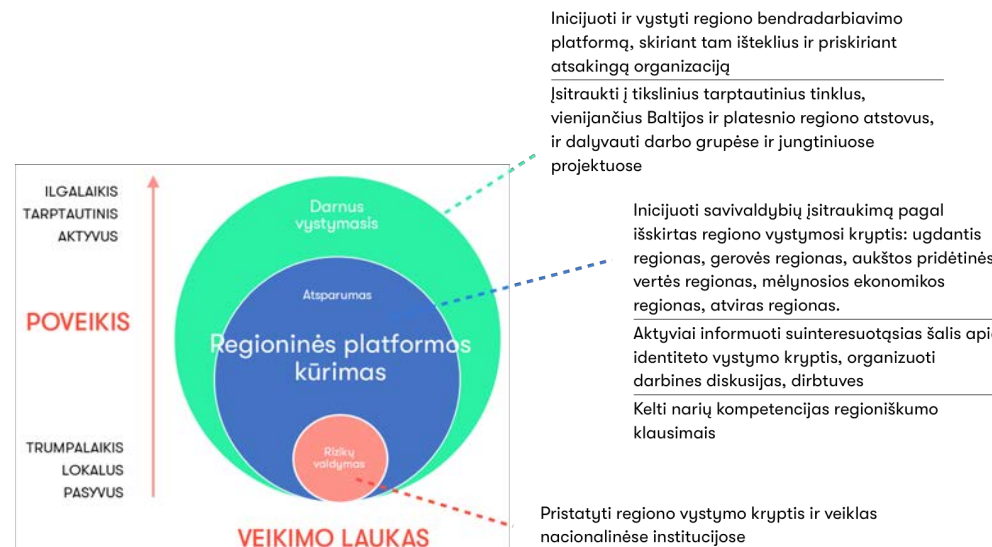
- Pristatyti regiono vystymo kryptis ir veiklas nacionalinėse institucijose. Itin svarbu kurti ne tik nuoseklų vidinį pokalbį apie regioną ir jo vystymo kryptis, bet ir komunikuoti tai į išorę, pozicionuojantis kaip regioninio vystymo lyderiu šalyje, ir būnant pavyzdžiu kitiems.

Atsparumo kūrimas:

- Inicijuoti savivaldybių įsitraukimą pagal išskirtas regiono vystymosi kryptis: ugdantis regionas, gerovės regionas, aukštos pridėtinės vertės regionas, mėlynosios ekonomikos regionas, atviras regionas. Įvardijus pagrindines kryptis, negalima jų tiesiog “nuleisti iš viršaus” įgyvendinimui. Būtinai nuoseklus procesas, įtraukiantis regiono savivaldybes ir padedantis atrasti savo poziciją ir specializaciją šiame vystyme.
- Aktyviai informuoti suinteresuotąsias šalis apie identiteto vystymo kryptis, organizuoti darbinės diskusijas, dirbtuves.
- Kelti narių kompetencijas regioniško klausimais. Regiono vystymas reikalauja ne vien sąmoningumo apie jo svarbą, bet ir specifinių kompetencijų, tarpsektorinio matymo ir lyderystės.

Tvarus augimas:

- Inicijuoti ir vystyti regiono bendradarbiavimo platformą, skiriant tam išteklius ir priskiriant atsakingą organizaciją. Siekiant vystyti regiono identitetą instituciniu lygmeniu, būtina platforma, kuri galėtų jungti skirtingas regioniniu lygmeniu veikiančias ar jį reprezentuojančias institucijas. Tam reikia stiprinti visų lygmenų bendradarbiavimą, skatinti decentralizaciją ir kurti regioninę ekosistemą. Platforma turėtų jungti skirtingus sektorius (visuomenė, mokslas, verslai, NVO, viešojo sektoriaus institucijos ir kt.) į regioninę ekosistemą, kaip esminį tolimesnės veiklos pagrindą.
- Įsitraukti į tikslinius tarptautinius tinklus, vienijančius Baltijos ir platesnio regiono atstovus, ir dalyvauti darbo grupėse ir jungtiniuose projektuose

Paveikslas 19. Veiksmų planas regioninės platformos sukūrimui.

III. Regiono specializacijos įgyvendinimas lokalizuojant darnaus vystymosi tikslus

Siekiant pritraukti ateities investicijas ir vystytis, būtina atliepti pasaulines tendencijas, ir įsisąmoninti, ką iš tikrųjų reiškia būti regionu. Tokioje situacijoje regionui būtina lokalizuoti tarptautines praktikas, ir tapti svarbiu partneriu jų įgyvendinime. Regionų veikimas yra paremta tinklaveikos principu, kuriame vertė yra apibrėžiama ne priklausymo, o dalyvavimo pagrindu.

Rizikų valdymas:

- Nišinių tarptautinių renginių, susijusių su prioritetinių sričių vystymu organizavimas. Siekiant susieti regiono identitetą ir specializacijos procesą, būtina imtis lyderystės plėtojant ir vystant jas siejančias temas – įvardintas regiono vystymo kryptis.

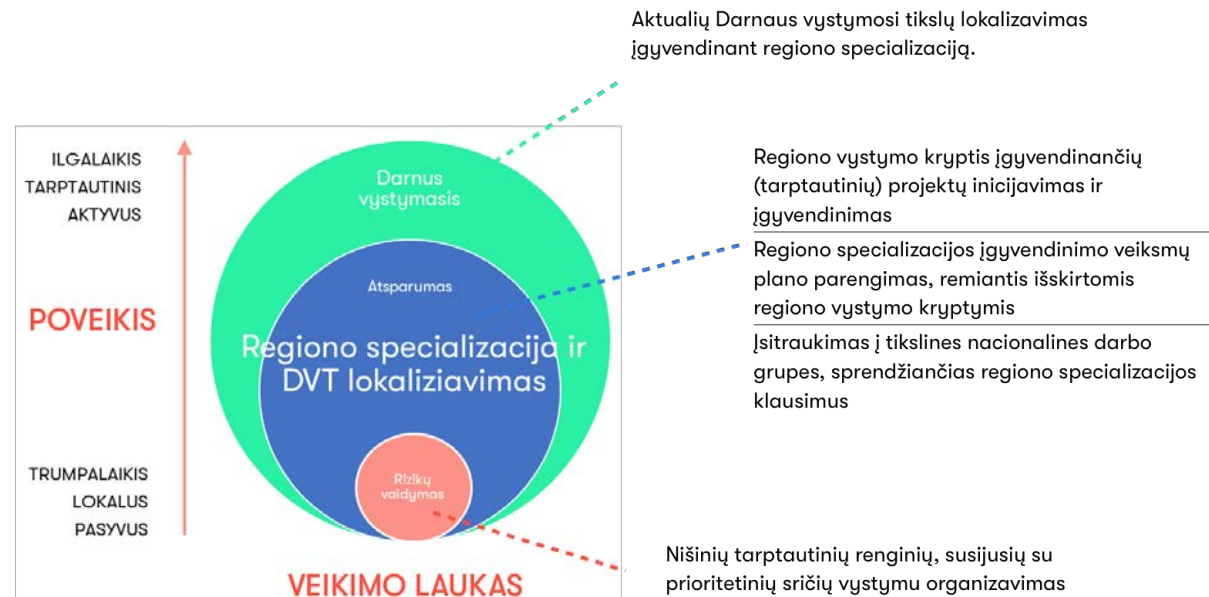
Atsparumo kūrimas:

- Regiono vystymo kryptis įgyvendinančių (tarptautinių) projektų inicijavimas ir įgyvendinimas.
- Regiono specializacijos įgyvendinimo veiksmų plano parengimas, remiantis išskirtomis regiono vystymo kryptimis.

- Įsitraukimas į tikslines nacionalines darbo grupes, sprendžiančias regiono specializacijos klausimus.

Tvarus augimas:

- Aktualių Darnaus vystymosi tikslų lokalizavimas įgyvendinant regiono specializaciją. Darnaus vystymosi tikslai yra pritaikyti plačiam problemų spektrui ir yra vienas svarbiausių elementų formuojant bet kurią strategiją. Tai modernios ir atsakingos valstybės bei jos visuomenės raidos kelias, kuris remiasi trimis lygiavertėmis politikos sritimis – aplinkos apsauga, ekonominiu vystymusi ir socialine gerove. Klaipėdos regiono kontekste analizės ir darbo su suinteresuotomis šalimis metu išryškėjus vietos vertybėmis paremti tikslai (*Paveikslas XX*), kurie ir turėtų tapti integraliu regiono specializacijos pagrindu.

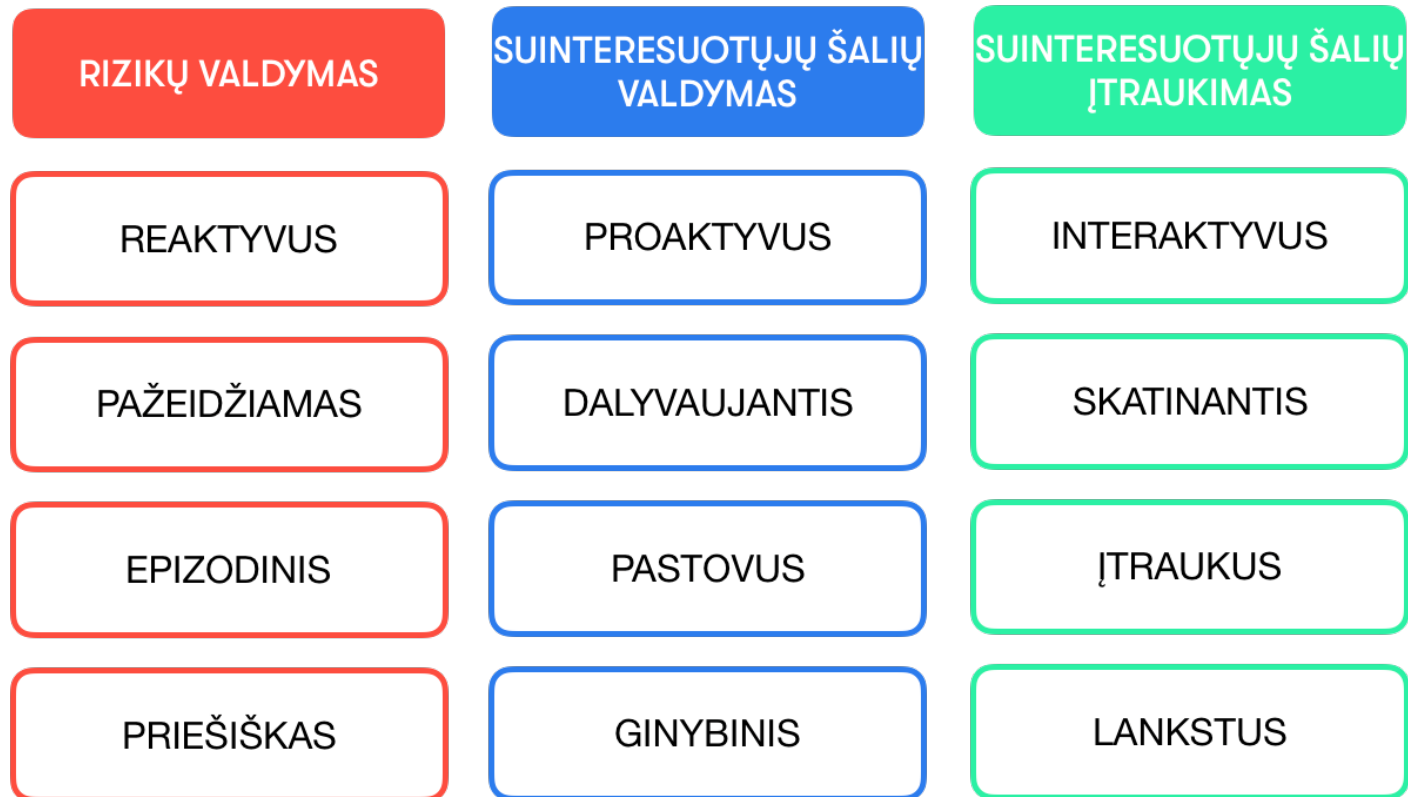

Paveikslas 20. Veiksmų planas bendrų regiono ženklių (simbolių) vystymui ir naudojimui.

3.3. Regiono ekosistemos dalyvių vaidmuo vystant regiono identitetą

Regionas dažnai suprantamas kaip teritorinis vienetas, ir apibrėžiamas kaip turintis aiškias ribas, pagal jį lemiančius aspektus: gamta, geografija, kultūra, istorija, ekologija, socio-ekonomika. Regionas yra savaime suprantama, ribota duotybė, kuriai palaikyti nereikia

pastangų. Toks supratimas lemia nenorą keisti(s), pasyvų įsitraukimą, pozityvaus pokyčio nematymą, neįsisąmonintą potencialą, stagnaciją. Būti regionišku reiškia suprasti individualią atsakomybę, aktyviai dalyvauti pagal pareigas, pripažinti regiono būtinybę vystymuisi ir prisidėti prie bendruomenės gyvavimo. Ši perspektyva skatina suinteresuotąsias šalis įsipareigoti atlikti tam tikras funkcijas, kad jos galėtų vadintis regioniškomis. Duotybė tampa veiksmu, kuris reikalauja nuolatinių pastangų. Tai savaime kuria bendruomeniškumą ir aktyvų dalyvavimą. Regionas pradedamas suprasti kaip pastoviai kintantis fenomenas, o ne ribotas objektas. Kartu vystant regiono identitetą būtina pereiti nuo rizikų ar suinteresuotųjų šalių valdymo lygmens prie įtraukimo lygmens.

Paveikslas 21. Trys suinteresuotųjų šalių įtraukimo lygiai.

Puoselėjant ir vystant regiono identitetą svarbu ne atskirų funkcijų įgyvendinimas, o bendras sutarimas ir pritarimas dėl jo krypties. Kaip rodo regiono savivaldybių oficialiuose tinklapiuose pateikiamų komunikacinių žinučių analizė, jos visos yra unikalios, turinčios savo vertybinę orientaciją ir dominuojantį naratyvą:

- Klaipėdos miestas orientuojasi į atvirumą, ateitį ir grindžia ją mėlynosios ekonomikos principais.
- Klaipėdos rajonas derina skirtingas gamtos ir industrijos bei Žemaitijos ir Klaipėdos krašto priešpriešas.
- Kretingos rajonas demonstruoja potencialą augti turizmo, verslo ir socialinėse srityse, siekia prisitaikyti prie besikeičiančių regiono ir šalies aplinkybių, konkuruoti pritraukiant investuotojus, kvalifikuotą darbo jėgą, verslus.
- Neringa akcentuoja ekologiją, gamtos stichijas, istorinį ir geografinį išskirtinumą, baltiškumą ir germaniškumą, pamarį ir jūrą bei turizmą kaip jų įveiklinimo būdą.
- Palangos miestas pozicionuojasi kaip modernus, atsinaujinantis, lengvai pasiekiamas, siekiantis veikti ištisus metus kurortas, kuriame dera vietos žmonių ir atvykstančių poreikiai.
- Skuodo rajono identitetas išskirtinai žemaitiškas, su stipriomis žemės ūkio, verslo ir socialinėmis sritimis.
- Šilutės rajonas akcentuoja išskirtinę gamtą, vandenį, darnų verslo ir socialinių sričių sugyvenimą.

Dėl itin skirtingų regioną sudarančių administracinių vienetų, bet koks bandymas suvienodinti neatsižvelgiant į skirtumus, būtų labiau supriešinantis, nei vienijantis veiksmas. Tad svarbu pasitelkti savo stiprybes ir naudoti jas atrastoms bendroms vertybėms įgyvendinti, kiekvienai savivaldybei prisidedant tuo, ką turi geriausia.

Skirtingi vaidmenys regiono identiteto vystyme gali būti priskirti atskiriems sektoriams, turintiems daugiausiai potencialo spręsti skirtingus klausimus:

Pagrindiniai ekosistemos veikėjai	Vaidmuo identiteto vystyme
Savivalda	<ul style="list-style-type: none"> • Turėti bendrą viziją ir imtis lyderystės ją įgyvendinant. • Atsižvelgti į regiono identiteto vystymo kryptis planuojant vietos ir regionines politines iniciatyvas ir programas. • Skatinti dialogą ir bendradarbiavimą su kitų Baltijos jūros regiono valstybių savivaldomis ir vietos lygmens institucijomis. • Skatinti iniciatyvas, prisidedančias prie regioninio identiteto vystymo vietos lygmeniu. • Komunikuoti regiono identitetą ir jo svarbą kitoms savivaldybėms nacionaliniu ir tarptautiniu lygmenimis. • Priskirti atsakingus žmones, kurie koordinuotų regiono identiteto vystymą tarp savivaldybių.
Verslas	<ul style="list-style-type: none"> • Kurti regiono identitetą atliepiančias paslaugas ir produktus. • Prisidėti prie identitetą vystančių veiklų įgyvendinimo. • Plėtoti dialogą tarp skirtingų sektorių ir ieškoti sinergijos.
Švietimas	<ul style="list-style-type: none"> • Inicijuoti tyrimus, nagrinėjančius regiono identiteto problematiką, ir jų sklaidą.
Pilietinė visuomenė	<ul style="list-style-type: none"> • Kelti visuomenės sąmoningumą apie regiono identitetą ir jo iššūkius, aktyviai inicijuoti pokyčius.
Asociacija Klaipėdos regionas	<ul style="list-style-type: none"> • Veikti kaip pagrindinis informacijos centras regiono tapatybės klausimais. • Fasilituoti regioninės platformos sukūrimą, skatinti ir regiono suinteresuotųjų šalių įsitraukimą ir konsultuoti regioninių veiklų įgyvendinime.

Paveikslas 22. Klaipėdos regiono pagrindinių ekosistemos dalyvių vaidmenys identiteto vystyme.

3.4. Regiono identiteto vystymo iššūkiai:

IŠŠŪKIS	VALDYMAS
Skirtingi vertybiniai krūviai	Vystant regiono identitetą atsižvelgti į jo narių skirtumus ir vadovautis jų pačių išskirtomis vienijančiomis vertybėmis
Pasitikėjimo stoka	Pasitikėjimo trūksta tiek instituciniu, tiek asmeniniu lygmenimis. Pasitikėjimą kuria rizikų mažinimas (aiškiau apibrėžti ateities pokyčius, komunikuoti apie status quo laikinumą, akcentuoti bendrystę ir tarptautinį palaikymą), nuveiktų darbų demonstravimas, praktinės naudos išaiškinimas.
Politika versus praktika	Nors regioninė politika ir darnus vystymasis yra deklaruojami kaip prioritetai, lokaliame lygmenyje, jų atsiradimas turi būti įrodomas praktiškai, per tiesioginę (dažnai finansinę) naudą trumpuoju laikotarpiu.
Lokali savimonė ir elgesys kaip status quo	Esama padėtis leidžia veikti lokaliai, tačiau būtina parodyti, jog tik regioniniame veikime galimas bet koks lokalus vystymasis.
Savivaldybių konkurencija	Tiek institucinio, tiek asmeninio lygio konkurenciją, leistų įveikti savivaldybių funkcinių sričių išgryninimas ir bendradarbiavimas papildomumo principu.

Paveikslas 23. Klaipėdos regiono identiteto vystymo pagrindiniai iššūkiai ir jų galimas valdymas .

**REGIONO PLĖTROS HORIZONTALIOSIOS KRYPTYS IR
JŲ SAŠAJOS SU DARNAUS VYSTYMOSI TIKSLAIS**

Darni ir tvari regionų plėtra turi būti vykdoma remiantis objektyviais regionų socialinės ir ekonominės analizės duomenimis, garantuojant ilgalaikius ir efektyvius rezultatus. Ekonominė regiono specializacija gali nurodyti jo augimo kryptis, tačiau ji neatskleidžia realaus specializacijos poveikio visai regiono ekosistemai. Šis poveikis apibrėžiamas ne tik rinkos procesais, bet ir sociokultūrine verte. Tad regiono plėtrą matuoti vien ekonominiiais rodikliais neužtenka. Visą specializacijos procesą būtina vertinti ir planuoti kaip visapusišką ir integralų – darnų – regiono ekonominės ir socialinės plėtros ir gerovės augimo modelį. Darnus vystymasis tai modernios ir atsakingos valstybės bei jos visuomenės raidos kelias, kuris remiasi trimis lygiavertėmis politikos sritimis – aplinkos apsauga, ekonominiu vystymusi ir socialine gerove⁴.

[darnų vystymą nurodo ir esama Klaipėdos regiono, kaip mėlynojo augimo regiono, vizija: „Integralus ir išmanus pajūrio regionas, tvaraus ekonominio augimo, inovacijų, kultūros ir turizmo centras, kuriame kokybiška aplinka kūrybiškam ir bendruomeniškam žmogui gyventi“. Šiai vizijai įgyvendinti buvo išskirtos šešios ekonomikos specializacijos kryptys. Regioninė specializacija kaip pagrindinė plėtros priemonė akcentuojama tiek Europos Sąjungos, tiek ir nacionalinės politikos kontekste. Ji yra esminis regiono vystymo variklis, tačiau neturi apsiriboti vien tik ekonominiiais siekiais. Formuojant visapusišką regiono specializacijos strategiją, darnaus vystymosi tikslai (DVT) suteikia pagrindines gaires, apimančias ne tik ekonominį, bet ir socialinį bei aplinkosauginį regiono vystymąsi.

1. Aktualiausi DVT įgyvendinant Klaipėdos regiono specializacijos kryptis ir jų santykis su nacionaliniais DVT

Darnaus vystymosi tikslai yra universalūs siekiai, pritaikyti plačiam problemų spektrui, tad siekiant juos efektyviai lokalizuoti, būtina išsiaiškinti sau aktualius, ir daryti tai remiantis vietos vertybiniu pagrindu. Klaipėdos regiono kontekste išryškėjo šie prioritetiniai tikslai: Darnaus vystymosi partnerystė (17), Gyvybė vandenyse (14), Kokybiškas išsilavinimas (4), Gera sveikata ir gerovė (3), Pramonė, inovacijos ir infrastruktūra (9). Įvardinti penki Klaipėdos regionui vystytis tinkamiausi DVT nurodo pagrindines kryptis, kurios atitinka vietos kontekstą ir yra priimtinos suinteresuotosioms šalims.

⁴ JT darnaus vystymosi darbotvarkės iki 2030 m. Įgyvendinimo Lietuvoje ataskaita.

Paveikslas 24. Pagrindinės regiono politikos formuotojų ir sektorių atstovų išskirti DVT vertybiniam pagrindui.

Vertinant išskirtų DVT santykį, matoma tam tikra loginė struktūra, kurią diktuoja ir regiono tapatybės naratyvas. Kokybiškas išsilavinimas (DVT4) kuria kompetencijas, leidžiančias inovatyviai vystyti regiono pramonę ir viešąją infrastruktūrą (DVT9). Kartu tai įgalina regioną vystyti atsakingai ir subalansuotai (DVT12), pasitelkiant mėlynosios ekonomikos principus (DVT14), kuriant pridėtinę vertę ne tik ekonomikai, atvykstantiems turistams, bet ir pačiai vietai ir kitoms sritims, prisidedant prie visapusiškos visuomenės gerovės (DVT3). Tai leidžia sukurti kokybišką gyvenamąją aplinką, kuri pritraukia ir išlaiko ateities specialistus (DVT8), siekiančius kokybiško išsilavinimo. Visa tai įmanoma tik kokybiškai bendradarbiaujant tarp skirtingų regiono sektorių ir suinteresuotųjų šalių (DVT17).

Lietuva, siekdama užtikrinti ekonominio vystymosi, socialinių problemų sprendimo ir aplinkos apsaugos suderinamumą ir integravimą, sukūrė institucinę ir strateginio planavimo sistemą, besiremiančią darnaus vystymosi principais. Atitinkamai lokalizuoti 17 DVT (jiems priskiriant nacionalinius stebėjimo rodiklius⁵):

1 tikslas. Panaikinti visų formų skurdą visose šalyse.

⁵ Statistikos departamento lokalizuoti Nacionaliniai darnaus vystymosi rodikliai: <https://osp.stat.gov.lt/nacionaliniai-darnaus-vystymosi-rodikliai>

- 2 tikslas.** Panaikinti bada, užtikrinti apsirūpinimą maistu ir geresnę mitybą, skatinti darnų žemės ūkį.
- 3 tikslas.** Užtikrinti sveiką gyvenseną ir skatinti visų amžiaus grupių gerovę.
- 4 tikslas.** Užtikrinti visa apimantį ir lygiavertį kokybišką švietimą ir skatinti visą gyvenimą trunkantį mokymąsi.
- 5 tikslas.** Pasiiekti lyčių lygybę ir moterų ir mergaičių įgalėjimą.
- 6 tikslas.** Užtikrinti visiems vandens prieinamumą, darnų valdymą ir sanitariją.
- 7 tikslas.** Užtikrinti visiems galimybę naudotis prieinama, patikima, darnia ir modernia energija.
- 8 tikslas.** Skatinti tvarų, įtraukų ir darnų ekonomikos augimą, produktyvų įdarbinimą ir deramą darbą.
- 9 tikslas.** Kurti atsparią infrastruktūrą, skatinti visa apimančią industrializaciją ir skatinti naujoves.
- 10 tikslas.** Mažinti nelygybę tarp šalių ir pačiose šalyse.
- 11 tikslas.** Pasiiekti, kad miestai ir gyvenvietės taptų įtraukūs, saugūs, atsparūs ir darnūs.
- 12 tikslas.** Užtikrinti darnius vartojimo ir gamybos modelius.
- 13 tikslas.** Imtis skubių kovos su klimato kaita ir jos poveikiu veiksmy.
- 14 tikslas.** Išsaugoti ir tausiai naudoti vandenynus, jūras ir jūrų išteklius darniam vystymuisi.
- 15 tikslas.** Saugoti, atkurti ir skatinti darnų sausumos ekosistemų naudojimą, darniai valdyti miškus, kovoti su dykumėjimu, sustabdyti žemės būklės blogėjimą ir pakeisti šį procesą priešinga kryptimi bei sustabdyti biologinės įvairovės praradimą.
- 16 tikslas.** Skatinti taikias ir įtraukias visuomenes darniam vystymuisi, suteikti visiems galimybes reikalauti teisingumo ir kurti veiksmingas, atsakingas ir įtraukias institucijas visais lygiais.
- 17 tikslas.** Stiprinti įgyvendinimo priemones ir atgaivinti pasaulinę darnaus vystymosi partnerystę.

Nacionaliniai prioritetai DVT kontekste yra: skurdo, socialinės atskirties ir pajamų nelygybės mažinimas, užimtumo skatinimas, visuomenės sveikatos stiprinimas, sveikatos priežiūros kokybės ir paslaugų prieinamumo didinimas, inovatyvios ekonomikos ir išmaniosios energetikos

plėtra, kokybiškas išsilavinimas ir vystomasis bendradarbiavimas⁶. Lyginant nacionalinių ir Klaipėdos regiono DVT, akivaizdu, jog regiono ir nacionaliniai prioritetai iš esmės sutampa. Darnus bendradarbiavimas, kokybiškas išsilavinimas, inovatyvi ekonomika, sveikata ir gerovė – yra bendri sąlyčio taškai tarp regiono ir nacionalinio požiūrių į tolimesnį vystymąsi. Tačiau, siekiant išgryninti prioritetus ir vertinant Klaipėdos regiono kontekstą, 14 tikslas: išsaugoti ir tausiai naudoti vandenynus, jūras ir jūrų išteklius darniam vystymuisi yra aktualesnis, nei likę nacionaliniai DVT. Jis nurodo kryptį ir specializaciją, jog taikant mėlynosios ekonomikos principus, galima siekti ir kitų nacionaliniu lygmeniu svarbių tikslų.

Paveikslas 25. Nacionalinių ir regiono DVT santykis.

2. Rekomendacijos darniam Klaipėdos regiono vystymui

Siekiant sukurti integralų regiono vystymosi modelį atlikti šie žingsniai:

⁶ JT Darnaus Vystymosi Tikslų darbotvarkės iki 2030 m. įgyvendinimo Lietuvoje ataskaita

- I. **Vertybiniu pagrindu išskirti** trys horizontalieji regiono vystymo prioritetai, **atliepiančios nacionalinius ir tarptautinius horizontaliuosius prioritetus:**
 - 1) Švietimas (formalus ir neformalus arba išsilavinimas kaip prielaida kitoms plėtros kryptims).
 - 2) Darnus vystymasis (trijų vystymo sričių – aplinkos apsauga, ekonominis vystymasis ir socialinė gerovė – balansas).
 - 3) Įtrauktis (informacijos prieinamumas ir dalyvavimas sprendimų priėmimo procesuose).
- II. **Vertybiniu pagrindu išskirtos** penkios regiono vystymo kryptys, **atliepiančios regiono identitetą:**
 - 1) Ugdantis regionas
 - 2) Gerovės regionas
 - 3) Aukštos pridėtinės vertės regionas
 - 4) Mėlynosios ekonomikos regionas
 - 5) Atviras regionas
- III. **Suinteresuotųjų šalių įtraukimo pagrindu išskirtos** šešios ekonominės specializacijos kryptys:
 - 1) Jūros ekonomika
 - 2) Bioekonomika
 - 3) Pažangi pramonė
 - 4) Kūrybinė ir paslaugų ekonomika
 - 5) Darnus pakrančių ir jūros turizmas
 - 6) Inovatyvus ekologinis žemės ūkis

Siekiant darnaus regiono vystymosi būtina horizontaliųjų prioritetų, vystymo krypčių ir ekonominės specializacijos integracija. Toliau pateikiami penki modeliai, kaip regiono vystymo kryptys gali atliepti horizontaliuosius prioritetus, kokie DVT ir konkretūs nacionaliniai uždaviniai, bei kokios ekonominės specializacijos kryptys gali padėti jas įgyvendinti.

2.1. Regiono vystymo kryptis: Ugdantis regionas

Siekiant paversti Klaipėdos regiono švietimo sistemą tvariu pagrindu, įgalinančią klestinčią ir konkurencingą aplinką bei ugdyti sąmoningą, atvirą ir kuriantį žmogų, Klaipėdos regione, kaip nacionaliniu mastu, reikalinga švietimo sistemos pertvarka, užtikrinanti specialistų, gebančių prisitaikyti prie ateities ekonomikos poreikių, parengimą.

Šioje regiono vystymo kryptyje kūrybinės ir paslaugų ekonomikos ekonominė specializacija matoma kaip daugiausiai potencialo turinti, siekiant efektyvios visų pakopų švietimo, profesinio rengimo ir perkvalifikavimo, mokslo ir inovacijų sistemos, grįstos glaudžiu mokslo ir verslo bendradarbiavimu, darbo jėgos mobilumu, pritraukimu ir išlaikymu. Nacionalinėje pažangos programoje „Lietuva 2030“ kūrybiškumas, kūrybiška visuomenė ir kūrybinė ekonomika yra įvardijami kaip esminiai šalies gerovės varikliai. Šios sritys, jungdamos verslumą, kūrybiškumą ir inovacijas, yra itin perspektyvios visuotinės automatizacijos ir robotizacijos kontekste. Kūrybinio potencialo

išlaisvinimui būtina „minkštoji“ infrastruktūra. Tokia infrastruktūra gali padėti sujungti skirtingus sektorius, studijų disciplinas, mokslinius tyrimus, švietimo programas ir verslą bei kurti aukštos pridėtinės vertės produktus ir paslaugas.

Įgyvendinant horizontalųjį švietimo prioritetą, ir siekiant ne vien ekonominio, bet subalansuoto ugdančio regiono vystymo, rekomenduojama siekti šių, regionui aktualių DVT ir konkrečių uždavinių:

4 tikslas. Užtikrinti visa apimantį ir lygiavertį kokybišką švietimą ir skatinti visą gyvenimą trunkantį mokymąsi:

4.4. Iki 2030 metų labai padidinti jaunimo ir suaugusiųjų, turinčių įgūdžių, įskaitant techninius ir profesinius įgūdžius, užimtumui, tinkamam darbui ir verslumui, skaičių.

4.7. Iki 2030 metų užtikrinti, kad visi besimokantys asmenys įgytų žinių ir įgūdžių, reikalingų darniam vystymuisi skatinti, įskaitant, be kitų dalykų, švietimą darnaus vystymosi ir darnios gyvensenos, žmogaus teisių, lyčių lygybės, taikos ir nesmurtinės kultūros skatinimo, pasaulinės pilietybės bei kultūrų įvairovės ir kultūros indėlio į darnų vystymąsi vertinimo klausimais.

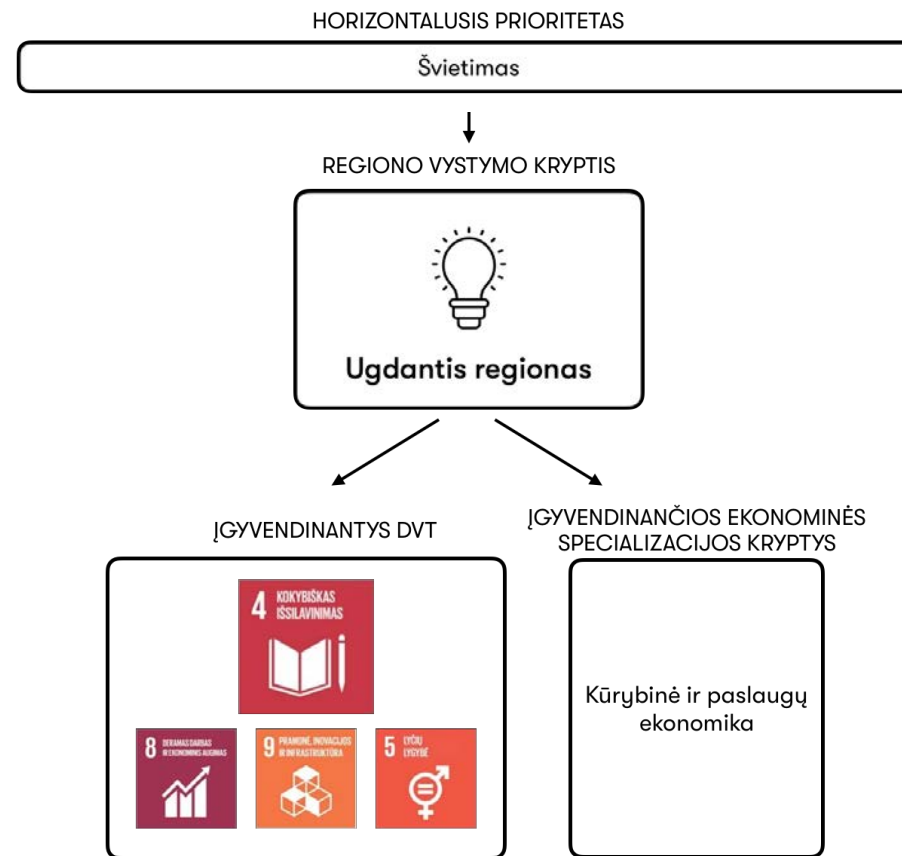
5 tikslas. Pasiiekti lyčių lygybę ir moterų ir mergaičių įgalėjimą.

8 tikslas. Skatinti tvarų, įtraukų ir darnų ekonomikos augimą, produktyvų įdarbinimą ir deramą darbą:

8.9. Iki 2030 metų sukurti ir įgyvendinti politiką, skirtą darniam turizmui, kuris padeda sukurti darbo vietas, taip pat pristatyti vietos kultūrą ir produktus, plėtoti.

9 tikslas. Kurti atsparią infrastruktūrą, skatinti visa apimančią industrializaciją ir skatinti naujoves:

9.5. Plėsti mokslinius tyrimus, modernizuoti pramonės sektorių technologinius pajėgumus visose šalyse, visų pirma besivystančiose šalyse, įskaitant ir siekį iki 2030 metų skatinti naujoves ir labai padidinti mokslinių tyrimų ir plėtros srities darbuotojų skaičių 1 milijonui gyventojų bei valstybines ir privačias lėšas, skiriamas moksliniams tyrimams ir plėtrai.

Paveikslas 26. Ugdančio regiono vystymo modelis.

2.2. Regiono vystymo kryptis: Gerovės regionas

Siekiant generuoti visokeriopą naudą visuomenės gerovei, kūrybinė ir paslaugų ekonomika bei darnus pakrančių ir jūros turizmas gali turėti daugiausiai potencialo didinti gyvenimo kokybę regione, naudoti ją kaip stiprybę pritraukiant investicijas, vietos ir užsienio turistus, žmogiškuosius išteklius, pozicionuojantis nacionaliniame ir tarptautiniame kontekste.

Igyvendinant horizontalųjį darnaus vystymosi prioritetą, ir siekiant ne vien ekonominio, bet subalansuoto gerovės regiono vystymo, rekomenduojama siekti šių, regionui aktualių DVT ir konkrečių uždavinių:

3 tikslas. Užtikrinti sveiką gyvenseną ir skatinti visų amžiaus grupių gerovę:

3.4. Iki 2030 metų trečdaliu sumažinti priešlaikinį mirtingumą nuo neužkrečiamųjų ligų taikant prevenciją ir gydymą bei skatinti psichinę sveikatą ir gerovę.

3.5. Stiprinti piktnaudžiavimo psichoaktyviomis medžiagomis, įskaitant piktnaudžiavimą narkotinėmis medžiagomis ir žalingą alkoholio vartojimą, prevenciją ir gydymą.

3.6. Iki 2020 metų visame pasaulyje per pusę sumažinti mirčių ir sužalojimų kelių eismo.

11 tikslas. Pasiekti, kad miestai ir gyvenvietės taptų įtraukūs, saugūs, atsparūs ir darnūs:

11.2. Iki 2030 metų suteikti galimybę naudotis saugiomis, prieinamomis, pasiekiamomis ir darniomis transporto sistemomis visiems, gerinant kelių eismo saugumą, ypač plečiant viešąjį transportą, ypatingą dėmesį skiriant pažeidžiamų asmenų, moterų, vaikų, asmenų su negalia ir pagyvenusių žmonių poreikiams. avarijose skaičių.

11.4. Didinti pastangas apsaugoti ir išsaugoti pasaulio kultūros ir gamtos paveldą.

11.6. Iki 2030 metų sumažinti vienam gyventojui tenkantį neigiamą miestų poveikį aplinkai, ypatingą dėmesį skiriant oro kokybei bei komunalinių ir kitų atliekų tvarkymui.

11.a. Remti teigiamus ekonominius, socialinius ir aplinkosauginius miesto, priemiesčių ir kaimo vietovių ryšius stiprinant nacionalinės ir regioninės plėtros planavimą.

7 tikslas. Užtikrinti visiems galimybę naudotis prieinama, patikima, darnia ir modernia energija.

12 tikslas. Užtikrinti darnius vartojimo ir gamybos modelius:

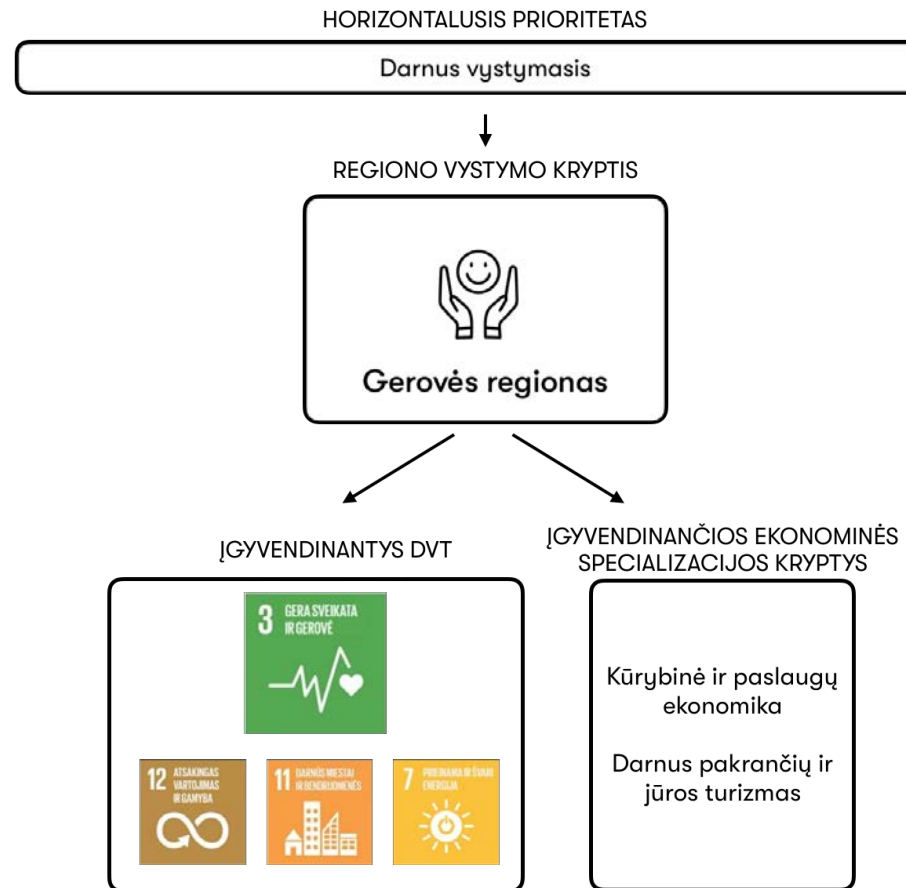
12.2. Iki 2030 metų pasiekti darnų gamtos išteklių valdymą ir veiksmingą jų naudojimą.

12.4. Iki 2020 metų užtikrinti aplinkai nekenksmingą chemikalų ir visų atliekų tvarkymą per jų gyvavimo ciklą, laikantis suderintų tarptautinių programų, ir labai sumažinti jų išmetimą į orą, vandenį ir dirvožemį, kad kuo labiau sumažėtų neigiamas jų poveikis žmogaus sveikatai ir aplinkai.

12.5. Iki 2030 metų labai sumažinti atliekų susidarymą, taikant prevenciją, mažinimą, perdirbimą ir pakartotinį panaudojimą.

12.8. Iki 2030 metų užtikrinti, kad žmonės visame pasaulyje turėtų atitinkamos informacijos ir būtų informuoti apie darnų vystymąsi ir darnų sugyvenimą su gamta.

12.b. Kurti ir įgyvendinti priemones, skirtas stebėti darnaus vystymosi poveikį darniam turizmui, kuris padeda kurti darbo vietas ir pristatyti vietas kultūrą ir produktus.

Paveikslas 27. Gerovės regiono vystymo modelis.

2.3. Regiono vystymo kryptis: Aukštos pridėtinės vertės regionas

Siekiant subalansuotos, aukštą pridėtinę vertę kuriančios ekonominės struktūros, regionas turėtų ieškoti galimybių diversifikacijai. Tai įgyvendinant, Klaipėdos regionas jau orientuojasi į aukštesnės pridėtinės vertės paslaugas, vysto sumaniąsias specializacijas. Visos jau išskirtos ekonominės specializacijos (jūrinės ekonomikos, kūrybinės ir paslaugų ekonomikos, bioekonomikos, pažangios pramonės ekonomikos, inovatyvaus žemės ūkio, darnus pakrančių ir jūros turizmo) turi potencialo kurti nišines, aukštesnių ir aukščiausių technologijų pramonės šakas ir daug žinių reikalaujančias paslaugas teikiančias ir inovatyvias veiklas.

Įgyvendinant horizontalųjį darnaus vystymosi prioritetą, ir siekiant ne vien ekonominio, bet subalansuoto aukštos pridėtinės vertės regiono vystymo, rekomenduojama siekti šių, regionui aktualių DVT ir konkrečių uždavinių:

9 tikslas. Kurti atsparią infrastruktūrą, skatinti visa apimančią industrializaciją ir skatinti naujoves:

9.1. Kurti kokybišką, patikimą, tvarią ir atsparią infrastruktūrą, įskaitant regioninę ir tarpvalstybinę infrastruktūrą, skirtą ekonominei plėtrai ir žmonių gerovei didinti, sutelkiant dėmesį į prieinamą ir lygiateisę galimybę ją naudotis visiems.

9.4. Iki 2030 metų modernizuoti infrastruktūrą ir aprūpinti naujais įrenginiais pramonės sektorius, kad jie taptų tvaresni, padėtų pagerinti išteklių naudojimo veiksmingumą ir taikytų daugiau švarių ir aplinkai nekenksmingų technologijų ir gamybos procesų, visoms šalims imantis veiksmų pagal jų atitinkamus pajėgumus.

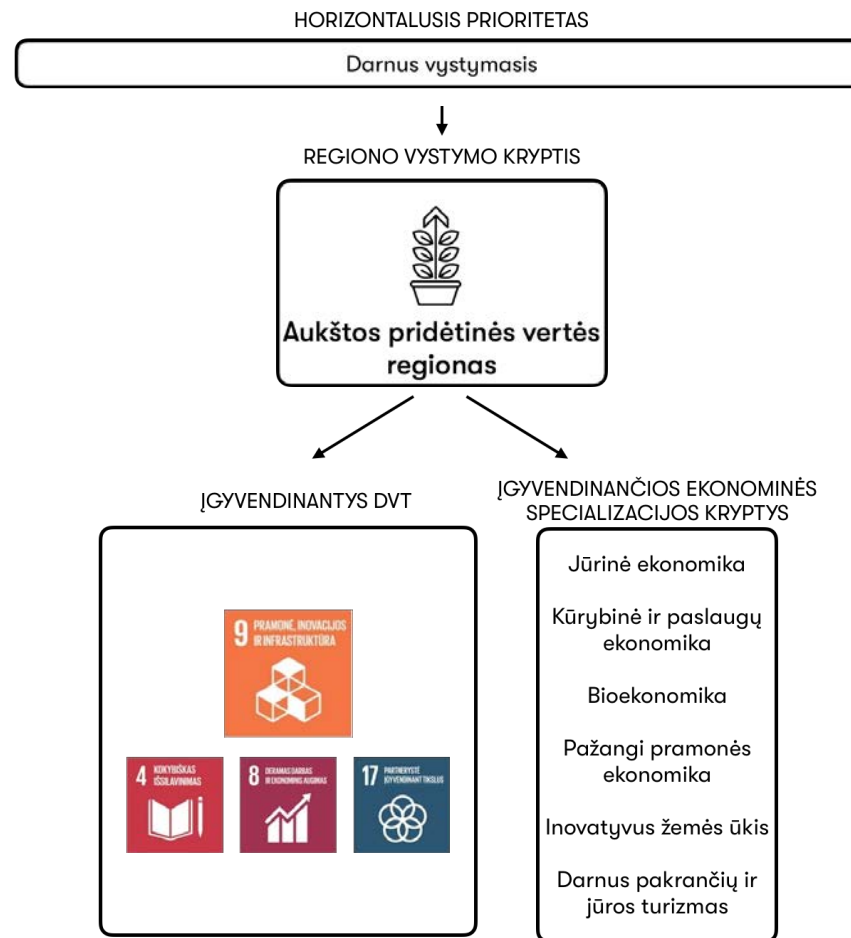
4 tikslas. Užtikrinti visa apimančią ir lygiavertį kokybišką švietimą ir skatinti visą gyvenimą trunkantį mokymąsi.

17 tikslas. Stiprinti įgyvendinimo priemones ir atgaivinti pasaulinę darnaus vystymosi partnerystę.

8 tikslas. Skatinti tvarų, įtraukų ir darnų ekonomikos augimą, produktyvų įdarbinimą ir deramą darbą:

8.2. Pasiekti aukštesnį ekonomikos našumo lygį užtikrinant įvairinimą, technologijų modernizavimą ir naujoves, įskaitant dėmesio sutelkimą į didelės pridėtinės vertės ir darbui imlius sektorius.

8.9. Iki 2030 metų sukurti ir įgyvendinti politiką, skirtą darniam turizmui, kuris padeda sukurti darbo vietas, taip pat pristatyti vietas kultūrą ir produktus, plėtoti.

Paveikslas 28. Aukštos pridėtinės vertės regiono vystymo modelis.

2.4. Regiono vystymo kryptis: Mėlynosios ekonomikos regionas

Siekiant transformuoti tradicinę jūrinę ekonomiką į inovacijas, moksliniais tyrimais ir žiniomis pagrįstą mėlynąją ekonomiką, jūrinės ekonomikos, darnus pakrančių ir jūros turizmo bei bioekonomikos ekonominės specializacijos kryptys gali labiausiai prisidėti prie racionalaus ir subalansuoto esamų išteklių naudojimo, kuriant pridėtines vertes visuomenei ir aplinkai.

Įgyvendinant horizontalųjį darnaus vystymosi prioritetą, ir siekiant ne vien ekonominio, bet subalansuoto mėlynosios ekonomikos regiono vystymo, rekomenduojama siekti šių, regionui aktualių DVT ir konkrečių uždavinių:

14 tikslas. Išsaugoti ir tausiai naudoti vandenynus, jūras ir jūrų išteklius darniam vystymuisi:

14.1. Iki 2025 metų užkirsti kelią ir labai sumažinti visų rūšių jūrų taršą, visų pirma taršą, kurią kelia sausumoje vykdoma veikla, įskaitant jūrines šiukšles ir taršą biogeninėmis medžiagomis.

3 tikslas. Užtikrinti sveiką gyvenseną ir skatinti visų amžiaus grupių gerovę.

17 tikslas. Stiprinti įgyvendinimo priemones ir atgaivinti pasaulinę darnaus vystymosi partnerystę:

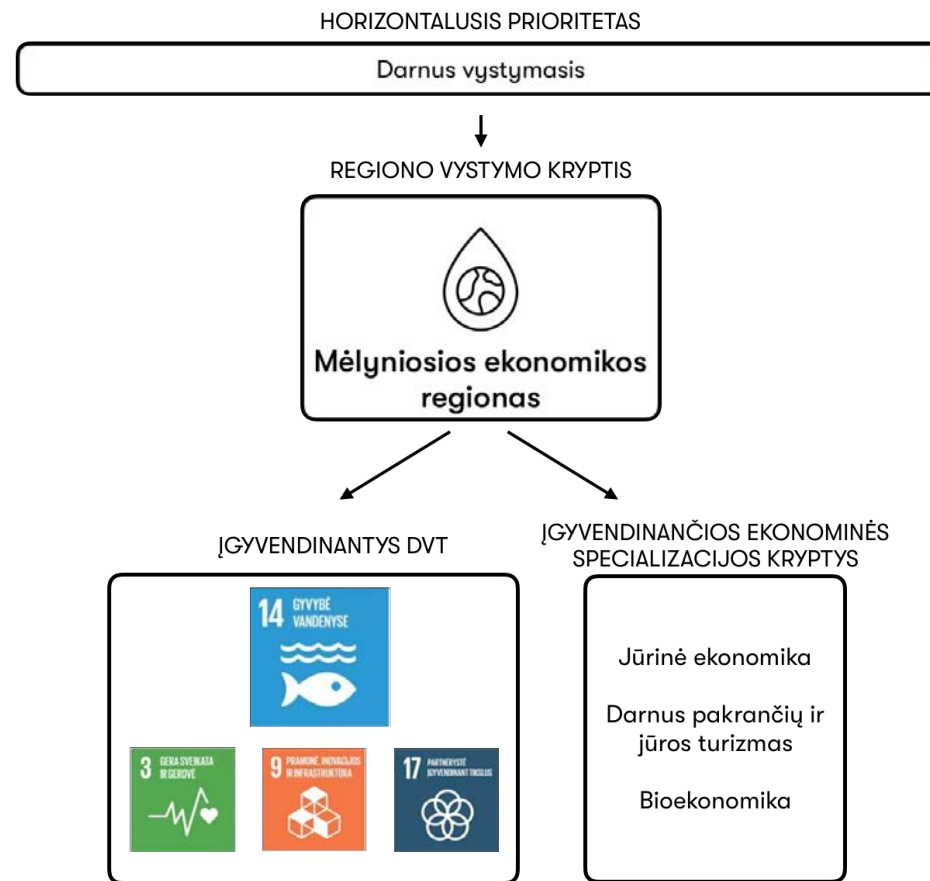
17.19. Iki 2030 metų vadovautis esamomis iniciatyvomis rengiant pažangos, padarytos užtikrinant darnų vystymąsi, vertinimo rodiklius, papildančius bendrąjį vidaus produktą ir remti statistinių gebėjimų stiprinimą besivystančiose šalyse.

9 tikslas. Kurti atsparią infrastruktūrą, skatinti visa apimančią industrializaciją ir skatinti naujoves:

9.1. Kurti kokybišką, patikimą, tvarią ir atsparią infrastruktūrą, įskaitant regioninę ir tarpvalstybinę infrastruktūrą, skirtą ekonominei plėtrai ir žmonių gerovei didinti, sutelkiant dėmesį į prieinamą ir lygiateisę galimybę ją naudotis visiems.

9.4. Iki 2030 metų modernizuoti infrastruktūrą ir aprūpinti naujais įrenginiais pramonės sektorius, kad jie taptų tvaresni, padėtų pagerinti išteklių naudojimo veiksmingumą ir taikytų daugiau švaresnių ir aplinkai nekenksmingų technologijų ir gamybos procesų, visoms šalims imantis veiksmų pagal jų atitinkamus pajėgumus.

9.5. Plėsti mokslinius tyrimus, modernizuoti pramonės sektorių technologinius pajėgumus visose šalyse, visų pirma besivystančiose šalyse, įskaitant ir siekį iki 2030 metų skatinti naujoves ir labai padidinti mokslinių tyrimų ir plėtros srities darbuotojų skaičių 1 milijonui gyventojų bei valstybines ir privačias lėšas, skiriamas moksliniams tyrimams ir plėtrai.

Paveikslas 29. Mėlyniosios ekonomikos regiono vystymo modelis.

2.5. Regiono vystymo kryptis: Atviras regionas

Siekiant skatinti bendradarbiavimą didinant ekonominės, socialinės, kultūrinės ir kitų sričių integracijos laipsnį nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu, būtina įtraukti visas ekonominės specializacijos kryptis (**jūrinė ekonomika, kūrybinė ir paslaugų ekonomika, bioekonomika, pažangi pramonės ekonomika, inovatyvus žemės ūkis, darnus pakrančių ir jūros turizmas**). Visų suinteresuotųjų šalių įsitraukimas į planavimo procesą yra svarbus strateginis veiksnys. Dalyvavimas sprendinių priėmime kuria dialogą tarp skirtingų sektorių,

padeda spręsti regiono problemas ir užtikrinti įsiklausymą priimant politinius ir programinius sprendimus, padeda nustatyti bendruomenės poreikius ir prioritetus, sudaro galimybę gauti reikalingos informacijos geriausiam sprendimui priimti ir ugdo abipusį pasitikėjimą.

Įgyvendinant horizontalųjį įtraukimo prioritetą, ir siekiant ne vien ekonominio, bet subalansuoto atviro regiono vystymo, rekomenduojama siekti šių, regionui aktualių DVT ir konkrečių uždavinių:

17 tikslas. Stiprinti įgyvendinimo priemones ir atgaivinti pasaulinę darnaus vystymosi partnerystę:

17.6. Stiprinti šiaurės–pietų ir pietų–pietų krypčių bei trišalį regioninį ir tarptautinį bendradarbiavimą ir galimybę naudotis mokslo, technologijų ir naujovių teikiamais laimėjimais, didinti dalijimąsi žiniomis tarpusavyje suderintomis sąlygomis, įskaitant geresnį esamų mechanizmų koordinavimą, pirmiausia Jungtinių Tautų lygiu, ir pasitelkiant pasaulinį technologijų perdavimo palengvinimo mechanizmą.

17.14. Didinti darnaus vystymosi politikos nuoseklumą.

17.19. Iki 2030 metų vadovautis esamomis iniciatyvomis rengiant pažangos, padarytos užtikrinant darnų vystymąsi, vertinimo rodiklius, papildančius bendrąjį vidaus produktą ir remti statistinių gebėjimų stiprinimą besivystančiose šalyse.

11 tikslas. Pasiiekti, kad miestai ir gyvenvietės taptų įtraukūs, saugūs, atsparūs ir darnūs:

11.3. Iki 2030 metų didinti įtraukią ir darnią urbanizaciją bei visų dalyvavimu pagrįsto, kompleksinio ir darnaus gyvenviečių planavimo ir valdymo gebėjimus visose šalyse.

11.a. Remti teigiamus ekonominius, socialinius ir aplinkosauginius miesto, priemiesčių ir kaimo vietovių ryšius stiprinant nacionalinės ir regioninės plėtros planavimą.

4 tikslas. Užtikrinti visa apimantį ir lygiavertį kokybišką švietimą ir skatinti visą gyvenimą trunkantį mokymąsi:

4.7. Iki 2030 metų užtikrinti, kad visi besimokantys asmenys įgytų žinių ir įgūdžių, reikalingų darniam vystymuisi skatinti, įskaitant, be kitų dalykų, švietimą darnaus vystymosi ir darnios gyvensenos, žmogaus teisių, lyčių lygybės, taikos ir nesmurtinės kultūros skatinimo, pasaulinės pilietybės bei kultūrų įvairovės ir kultūros indėlio į darnų vystymąsi vertinimo klausimais.

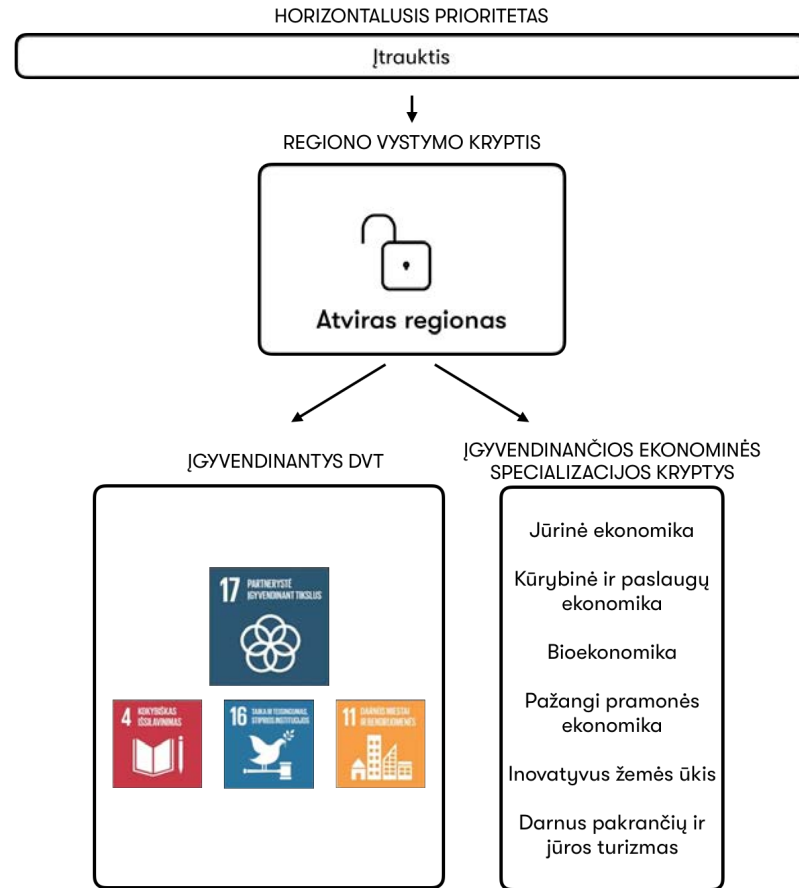
4.a. Statyti ir modernizuoti švietimo įstaigas, kuriose būtų atsižvelgiama į vaikų, asmenų su negalia ir skirtingų lyčių interesus, ir suteikti saugią, nesmurtinę, įtraukią ir veiksmingą mokymosi aplinką visiems.

16 tikslas. Skatinti taikias ir įtraukias visuomenes darniam vystymuisi, suteikti visiems galimybes reikalauti teisingumo ir kurti veiksmingas, atsakingas ir įtraukias institucijas visais lygiais:

16.3 Skatinti pagarbą teisei valstybei nacionaliniu ir tarptautiniu lygiu ir užtikrinti visiems vienodą teisę reikalauti teisingumo.

16.6. Kurti veiksmingas, atsakingas ir skaidrias institucijas visais lygiais.

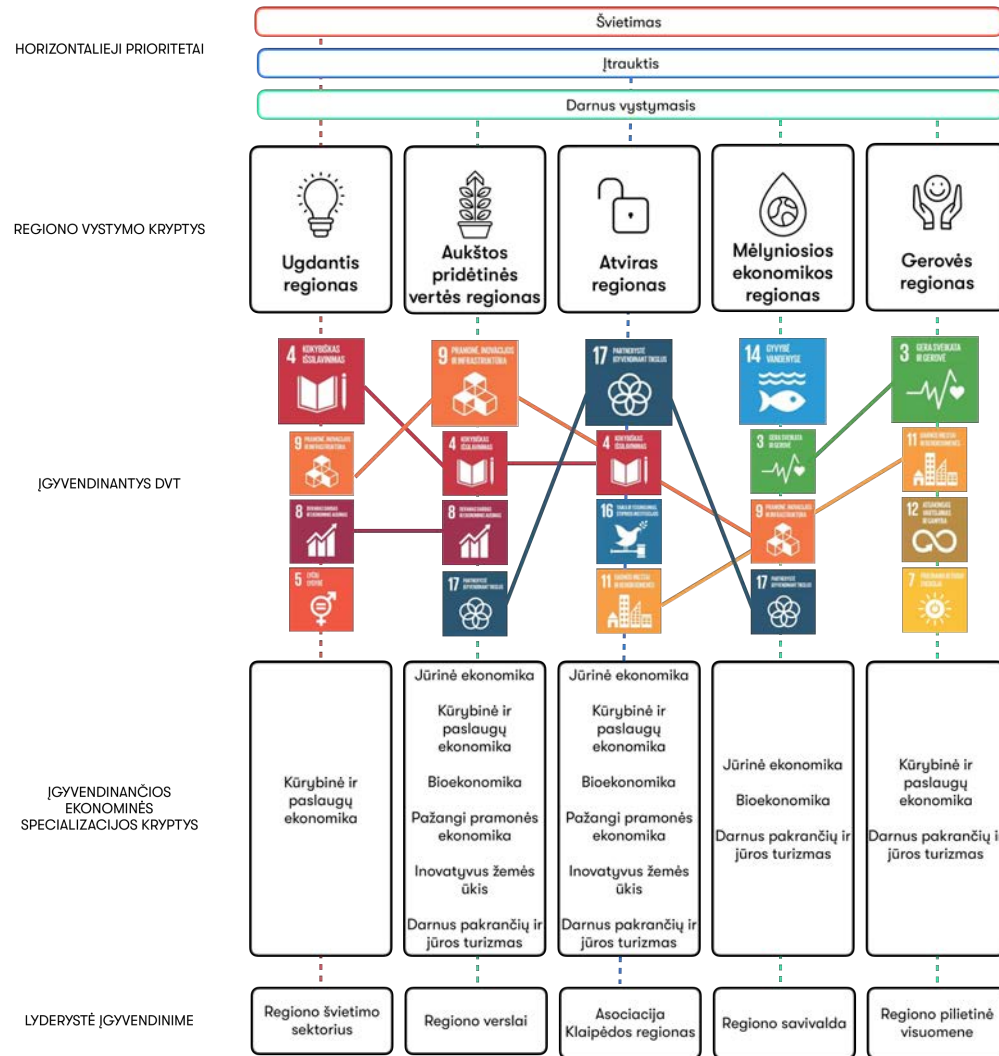
16.7. Užtikrinti atsakomųjų, įtraukių, pagrįstų visų dalyvavimu ir atstovaujамųjų sprendimų priėmimą visais lygiais.

Paveikslas 30. Atviro regiono vystymo modelis.

4. Darnaus Klaipėdos regiono augimo modelis

Kapitalizmu grįstoje santvarkoje pagrindinis vystymosi rodiklis yra ekonominis augimas. Tačiau, kaip parodė pastarasis dešimtmetis parodė, jo vieno nepakanka, norint realiai matuoti ir planuoti gerovę. Atsirado poreikis žvelgti į augimą iš tvarumo perspektyvos. Darnaus vystymosi principų taikymas leidžia į augimą įtraukti socialinius, aplinkosauginius ir kultūrinius aspektus, kurie vaidina itin svarbų vaidmenį regiono vystymesi, ir sudaro pagrindinę jo tapatybės dalį. Remiantis tokiu supratimu, į Klaipėdos regiono vystymosi kryptys buvo analizuojamos per DVT modelį, jungiant iš regiono identiteto kylančias horizontaliąsias kryptis su regiono specializacija. Tokiu būdu buvo suformuotas pilnavertis vaizdas, kaip regionas turėtų vystytis ir realizuojant savo unikalaus identiteto potencialą.

Paveikslas 31. Darnaus Klaipėdos regiono vystymo modelis.

Kiekvienai regiono vystymosi kryptimi artimi DVT nurodo į konkrečius uždavinius, kurie leidžia kurti partnerystes, planuoti veiksmus ir matuoti jų poveikį. Tokiu būdu yra užtikrinamas ne tik tvarumas strateginiu lygmeniu, tačiau atsiranda ir veiksmų planas skirtas visoms suinteresuotoms šalims prisidėti prie regiono vystymo. Taip regiono plėtra įgyja ašį, kuri jungia krašto istoriją su žmonių vizija, ir motyvuoja veiksmui.

Skirtingos regiono vystymo kryptys reikalauja lyderystės iš skirtingų regiono ekosistemos veikėjų. Tam būtinas aiškus vaidmenų ir atsakomybių pasiskirstymas. Tačiau kaip regiono identitetas bei iš jo kylančios vertybės negali būti primestos iš šalies, taip ir vaidmenys lyderystei turi būti prisiimti, o ne paskirti "iš viršaus". Remiantis jau išryškėjusia lyderyste, žemiau pateikiamos rekomenduojamos suinteresuotųjų šalių įtraukimo kryptys.

Pagrindiniai ekosistemos veikėjai	Vaidmuo regiono vystymo kryptių įgyvendinime	Lyderystė
Asociacija Klaipėdos regionas	<ul style="list-style-type: none"> • Atlikti pagrindinį telkiantį vaidmenį regiono vystymo kryptių įgyvendinimo koordinavime. • Vertinti pažangą, pasiektus rezultatus ir juos komunikuoti. • Užtikrinti informacijos apie regiono vystymo kryptis prieinamumą, konsultuotis su nacionalinėmis institucijomis ir siekti jų įsitraukimo. 	<p>Vystymo kryptis: Atviras regionas</p> <p>AKR turi pasitikėjimą ir reikalingą įdirbį jungiant skirtingus sektorius (visuomenė, mokslas, verslai, NVO, viešojo sektoriaus institucijos ir kt.) į regioninę ekosistemą, kaip esminį tolimesnės veiklos pagrindą</p>

<p>Regiono savivalda</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Įtraukti regiono vystymo kryptių klausimus į savivaldybių Tarybų darbotvarkes, siekiant skatinti politikų dalyvavimą ir glaudesnius ryšius su įgyvendinamomis kryptis. • Užtikrinti, kad į regionines vystymo kryptis būtų atsižvelgiama rengiant savivaldybių strateginį planavimą, įgyvendinant esamą politiką, programas ir finansines priemones. • Skatinti dialogą ir bendradarbiavimą su suinteresuotomis šalimis iš kitų suinteresuotų Baltijos jūros regiono valstybių. • Priskirti prioritetinių sričių koordinatorius, kurie būtų atsakingi už regiono vystymo kryptių įgyvendinimą tarp savivaldybių. • Politiškai įsipareigoti teikti politinę paramą regiono vystymo kryptių įgyvendinimui vietos ir regioniniu lygiais. • Kreiptis į susijusias valdžios institucijas siekiant sutelkti programas / finansines priemones, kad būtų remiamas regiono vystymo kryptių įgyvendinimas. • Matuoti vystymo kryptių įgyvendinimo poveikį, sukuriant rodiklių sistemą ir stebėsenos modelį. 	<p>Vystymo kryptis: Mėlynosios ekonomikos regionas</p> <p>Nors mėlynoji ekonomika nėra vienodai aktuali visoms regiono savivaldybėms, darnus pakrančių vystymasis ir tvarus išteklių naudojimas yra bendras regiono prioritetas. Perėjimas prie šio veikimo modelio yra naujas žingsnis ir turi prasidėti nuo regiono politikos formuotojų.</p>
<p>Regiono verslai</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Labiau įsitraukti į regioninį planavimą, vystyti dialogą su savivalda. • Integruoti regiono poreikius į verslo plėtros planus. • Įtraukti vietos bendruomenes, skirtingus sektorius į verslo plėtrą ir siekti, kad verslo tikslai darniai derėtų su visuomenei kuriama pridėtine verte. • Bendradarbiauti su švietimo sektoriumi inicijuojant aukštos pridėtinės vertės kūrimą. 	<p>Vystymo kryptis: Aukštos pridėtinės vertės regionas</p> <p>Aukštos pridėtinės vertės kūrimas ir greitas prisitaikymas prie pasaulinės rinkos pokyčių reikalauja lyderystės iš šiose srityse jau veikiančio privataus sektoriaus – regiono skėtinių verslo organizacijų.</p>

Regiono pilietinė visuomenė	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti ekosistemos dalyvių skaidrumą ir atskaitomybę įgyvendinant regiono vystymo kryptis. • Didina informuotumą apie visuomenės problemas ir iššūkius bei siūlyti pokyčius. • Suteikti specifinių žinių formuojant politiką ir strategiją bei nustatant ir kuriant sprendimus. • Suteikti galią ir balsą nepakankamai atstovaujamos visuomenės grupėms. • Skatinti gyventojų įsitraukimą ir ginti jų teises. • Savo veiklomis propaguoti regiono vertybes. 	<p style="text-align: center;">Gerovės regionas</p> <p>Gerovė regione gali formotis tik ten, kur yra aktyvi pilietinė visuomenė. Nes tik iš bendruomenės kylanti iniciatyva kuria bendrą poreikį bei užtikrina įgyvendinimo ilgalaikiškumą.</p>
Regiono švietimo sektorius	<ul style="list-style-type: none"> • Inicijuoti ir vykdyti tyrimus, bendradarbiaujant su privačiu sektoriumi, teikiant pramonei ir investuotojų bendruomenei informaciją apie rinkas, siekiant pagerinti rinkos pokyčių suvokimą ir supratimą. • Ugdyti visuomenės įgūdžius ir norą panaudoti kompetencijas, plėtoti galimybes gauti finansavimą regioninių paslaugų plėtrai ir veikloms. • Suteikti gyventojams mokymosi visą gyvenimą įgūdžių, padėsiančių prisitaikyti prie pokyčių darbo rinkoje. • Steigti regioninį kompetencijų centrą, sujungiant aukštojo mokslo įstaigas, pramonės lyderius ir mažesnius verslus. • Per mokymąsi ir savanorišką veiklą kryptingai į regioninę plėtrą įtraukti studentus. 	<p style="text-align: center;">Ugdantis regionas</p> <p>Švietimas visų suinteresuotųjų šalių įvardijamas kaip pagrindinis pažangos ir gerovės variklis, tad tai puiki proga regiono švietimo atstovams imtis lyderystės ir iniciatyvos ieškant sinergijų su kitais sektoriais.</p>

Paveikslas 32. Klaipėdos regiono ekosistemos dalyvių vaidmenys regiono vystymo kryptių įgyvendinime.

Skirtingos regiono vystymo kryptys reikalauja lyderystės iš skirtingų regiono ekosistemos veikėjų. Tai reikalauja aiškaus vaidmenų ir atsakomybių pasiskirstymo. Tačiau kaip regiono identitetas bei iš jo kylanti vertybės negali būti primestos iš šalies, taip ir vaidmenys

lyderystei turi būti prisiimti, o ne paskirti "iš viršaus". Tik tada lyderystė bus tikra, efektyvi ir iš tiesų reprezentuos regioną. Tam įvykti reikalingas įtraukus procesas, padėsiantis pasiskirstyti ir prisiimti veiklos sritis ir lyderystės vaidmenis. Tai turi būti daroma pristatant regiono tapatybę, jo vystymo viziją, nurodant lyderystės kryptis ir įgalinant skirtingų sektorių atstovus pradėti dirbti kartu, o ne fragmentiškai. Šis žingsnis yra jungtis, kuri aktyvuos regiono lyderius veikti tvaraus augimo labui ir leis toliau pasiskirstyti konkrečiomis užduotimis.

Paveikslas 33. Regiono ekosistemos dalyvių įtraukimo į vystymo krypčių įgyvendinimą procesas.

I ETAPAS: Planavimas (įgyvendinta). Šio etapo metu nustatyti pagrindiniai suinteresuotųjų šalių įtraukimo tikslai, identifikuotos pačios suinteresuotosios šalys, įvardinta užduotis, pagal išgrynintas regiono vystymo sritis priimti atsakomybes ir imtis lyderystės konkrečiose srityse.

II ETAPAS: Suinteresuotųjų šalių supratimas (įgyvendinta). Per darbinės sesijas buvo analizuojami pagrindiniai suinteresuotųjų šalių poreikiai ir vertybės, išgryninant motyvaciją, bendrus interesus ir veiklos kryptis.

III ETAPAS: Pasiruošimas ir suderinimas (įgyvendinta). Atlikta regiono vystymo krypčių ir suinteresuotųjų šalių poreikių lyginamoji analizė, išskirti pagrindiniai suinteresuotųjų šalių atstovai, kurie toliau aktyviai bus įtraukiami į procesą.

IV ETAPAS: Pasitikėjimo kūrimas (įgyvendinta). Skirtingos suinteresuotosios šalys turi skirtingą pasitikėjimo ir įsitraukimo lygius. Įtraukūs regiono identiteto ir vertybių atskleidimo dirbtuvių metodai, sukūrė tikėjimą vieningo regiono idėja ir pasitikėjimą tarp pačių ekosistemos dalyvių. Žinoma, pasitikėjimo kūrimas nėra baigtinis procesas, ir reikalauja nuolatinių pastangų.

V ETAPAS: Konsultavimasis. Kitas žingsnis regiono vystymo krypčių įgyvendinime yra aktyvus įtraukimas, komunikuojant jau turimus rezultatus ir rengiant darbinės sesijas vaidmenų pasiskirstymui ir konkrečių žingsnių formulavimui. Čia svarbus visų reikalingų dalyvių įsitraukimas ir pateikiamos informacijos kontekstualizavimas. Konsultavimosi formos gali apimti interviu, darbinės sesijas, fokus grupes, apklausas, kūrybines dirbtuves, forumus.

VI ETAPAS: Prisitaikymas ir įgyvendinimas. Po konsultavimosi etapo svarbu susisteminti surinktą informaciją, užfiksuoti susitarimus, įsivardinti siektinus rodiklius ir jų monitoringą.

VII ETAPAS: Monitoringas vertinimas ir dokumentacija. Žinių valdymas yra labai svarbus norint toliau planuoti ir pasidalinti tuo, kas išmokta. Proceso skaidrumui labai padeda tiksli dokumentacija ir jos komunikacija, pranešant suinteresuotosioms šalims apie padarytą pažangą jiems tinkama forma.

5. DVT lokalizavimas Klaipėdos regiono vystyme

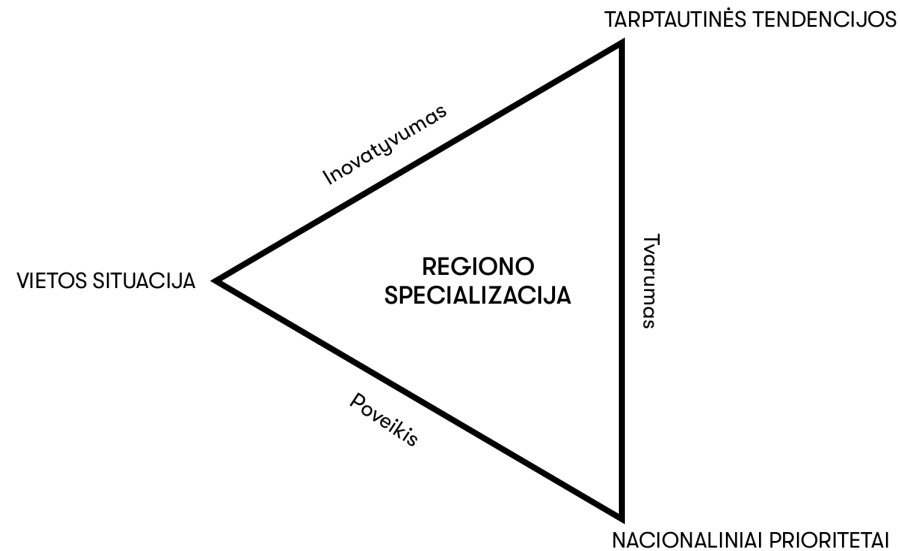
Jungtinių Tautų suformuoti DVT yra atsakas į poreikį pasauliui vystytis darniai ir tvariai. DVT gali būti praktiškai taikomi organizaciniu, vietos, regioniniu, nacionaliniu ir tarptautiniu lygmenimis, ir virsti puikiu planavimo įrankiu. Tačiau nuleidžiant juos iš viršaus, neieškant sinergijų tarp vietos konteksto, regiono praeities ir ateities, šie tikslai gali likti tiesiog deklaratyviais, nieko vietai ir jos žmonėms nereiškiančiais šūkais. Klaipėdos regionas turi išskirtinę galimybę pasinaudoti galimybe ir tinkamai lokalizuoti darnaus vystymosi principus. Teisingai pradėtas procesas, atsispyrimas nuo regiono tapatybės ir jo ekosistemos veikėjų vertybių, leidžia kurti aktualius darnaus vystymosi scenarijus, kurie bus lengvai priimami ir kokybiškai visų įgyvendinami.

Nacionaliniu mastu lokalizuota Jungtinių Tautų vizija sutampa su regiono matymu: darnus bendradarbiavimas, kokybiškas išsilavinimas, inovatyvi ekonomika, sveikata ir gerovė – yra bendri sąlyčio taškai tarp regiono ir nacionalinio požiūrių į tolimesnį vystymąsi. Tuo pačiu, Klaipėdos regionas papildo nacionalinę viziją sau aktualiais tikslais ir lokalizuoja juos savo kontekstui. Taip atsiskleidžia penkios pagrindinės regiono ambicijos: ugdantis regionas, gerovės regionas, aukštos pridėtinės vertės regionas, mėlynosios ekonomikos regionas, atviras regionas.

Šiuo metu regionas, neturėdamas tvirto vientiso vertybinio pagrindo ir aiškios vystymosi krypties, veikia rizikų valdymo lygmenyje, kurį būtina peržengti. Tai padėtų tvariau augti, didintų regiono atsparumą išgyventi krizes ir kurtų aktyvų atsparumą, leidžiantį krizių išvengti. Tokio tvaraus ir ilgalaikio, į ateitį orientuoto, augimo garantas yra regioninė lyderystė – visų savivaldybių kryptingas darbas nuolatiniame regiono vystymui įgyvendinti. Klaipėdos regiono situacija yra itin palanki prisiimti šią lyderystę nacionaliniu mastu ir tapti pavyzdžiu gerovės valstybės kūrimui.

REGIONO VYSTYMOŠI KRYPČIŲ SAŠAJOS SU STRATEGINIAIS DOKUMENTAIS

Regiono vystymasis priklauso nuo vietos situacijos, nacionalinių prioritetų ir tarptautinių veiksnių. Tarptautinės tendencijos nurodo į siekiamų tikslų universalumą, ir atveria interesais paremtas tarptautinio bendradarbiavimo galimybes. Nacionaliniai prioritetai nustato apribojimus ir galimybes šalies viduje. Tuo tarpu vietos situacija identifikuoja ir esamus resursus, kuriais bus remiamasi įgyvendinant iškeltus tikslus. Ši visuma yra kompleksinė, nes vienam elementui pasikeitus, keičiasi ir kiti. Aukščiausio lygio prioritetai diktuoja specializacijos kryptis, o lokalus jų įgyvendinimas atitinkamai formuoja ateities prioritetus. Tad žinant regiono vertybinį pagrindą, esminius jo tapatybės elementus ir, nusistačius juos atliepiančias darnaus vystymo kryptis, būtina įsivertinti jų santykį su nacionaliniais ir tarptautiniais prioritetais. Toks veikimo būdas leidžia kurti tvarią, inovatyvią ir į realų poveikį orientuotą regioninę specializaciją. Vertinant Klaipėdos regiono vystymosi krypčių sąsajas su strateginiais dokumentais, remiamasi Vyriausybės skelbiamu aktualių strateginio planavimo dokumentų sąrašu ir svarbiausias tarptautiniais planavimo dokumentais.

Paveikslas 34. Regiono specializaciją apsprendžiančių veiksnių santykis.

Regiono vystymo kryptų atitiktis tarptautiniams dokumentams

Ugdantis regionas

Gerovės regionas

Aukštos pridėtinės
vertės regionas

Mėlynosios ekonomikos
regionas

Atviras regionas

62

Darnaus vystymosi tikslų 2030 darbotvarkė (2015 m.)

Tai planas žmonėms, planetai ir klestėjimui, kuriuo siekiama įveikti pagrindinius pasaulio iššūkius, tokius kaip badas, nepritekliai, ligos, tarša ir kitus. Jungtinės tautos yra paskelbusius 17 darnaus vystymosi tikslų, kurie negali būti išspręsti vien technologiniais sprendimais, daugelyje jų slypi socialinių ir humanitarinių mokslų indėlis bei kultūra. Paminėtina, kad akcentuojamas vietinių kultūrų, tradicinių užsiėmimų išlaikymas, puoselėjimas ir jų perdavimas kaip galimybė užtikrinti tvarią ateitį. Šiuo atžvilgiu Lietuvos regioninė politika galėtų sekti darnaus vystymosi tiksluose iškeltus uždavinius. Pripažįstama regioninių ir subregioninių aspektų, regioninės ekonominės integracijos ir tarpusavio sąsajų svarba darniajam vystymuisi. Teigiama, kad regioninės ir subregioninės programos gali padėti darnaus vystymosi politiką veiksmingai paversti konkrečiais nacionalinio lygmens veiksmais.

<p>Aktualūs darnaus vystymosi tikslai:</p> <p>Kokybiškas išsilavinimas</p> <p>Lyčių lygybės užtikrinimas</p>	<p>Aktualūs darnaus vystymosi tikslai:</p> <p>Sveikata, gerovė.</p> <p>Bado ir nepritekliaus mažinimas.</p> <p>Darni visuomenė</p>	<p>Aktualūs darnaus vystymosi tikslai:</p> <p>Tvari, visapusiška ir darni ekonomikos raida, tinkamos darbo vietos užtikrinimas.</p> <p>Partnerystė įgyvendinant tikslus.</p> <p>Pramonės augimas, inovacijos, infrastruktūra.</p>	<p>Aktualūs darnaus vystymosi tikslai:</p> <p>Gyvybė vandenyje</p>	<p>Aktualūs darnaus vystymosi tikslai:</p> <p>Darnūs miestai ir bendruomenės</p> <p>Taika ir teisingumas</p> <p>Stiprios institucijos</p>
<p align="center">Jungtinių Tautų Habitat tarptautinės rekomendacijos miestų ir teritorijų planavimui (2015 m.)</p> <p>Šiame dokumente teigiama, kad miestų planavimas negali būti atsiejamas nuo kultūrinių ir socialinių tikslų. Taip pat tvirtinama, kad planavimas turėtų netgi įgalinti socialinius ryšius ir skirtingų kultūrų įvairovę. Miestų planavimas neatsiejamai susijęs su gyvenimo kokybe ir sėkmingais globalizacijos procesais. Akcentuojama vietinės valdžios rolė įgyvendinant DVT.</p>				
	<p>Geros gyvenimo kokybės užtikrinimas</p>			<p>Vietinės valdžios vaidmuo</p> <p>Stiprūs socialiniai ryšiai</p>

Jungtinių Tautų Habitat naujoji urbanistinė darbotvarkė (2016 m.)

Naujoji miestų darbotvarkė patvirtina visuotinį įsipareigojimą siekti darnaus miestų vystymosi, kaip esminio žingsnio, integruotai ir koordinuotai įgyvendinant darnią plėtrą pasauliniu, regioniniu, nacionaliniu, subnacionaliniu ir vietos lygmenimis, dalyvaujant visiems atitinkamiems veikėjams. Naujoji miestų darbotvarkė prisideda prie integruoto Darnaus vystymosi darbotvarkės iki 2030 m. įgyvendinimo bei lokalizavimo ir Darnaus vystymosi tikslų ir uždavinių, įskaitant 11 tikslą – padaryti gyvenamąsias vietas įtraukias, saugias, atsprias ir darnias, siekio. Šioje gyvenimo kokybė, akcentuojamas miesto ekonomikos perėjimas prie aukštos pridėtinės vertės kūrimo apimant kultūrinės kūrybines industrijas, tvarų turizmą.

		Akcentuojamas miesto ekonomikos perėjimas prie aukštos pridėtinės vertės		Darnus miestų vystymasis per partnerytes
--	--	--	--	--

Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategija (2009 m.)

yra pirmoji makroregioninė strategija, apimanti visas suinteresuotas regiono valstybes – Daniją, Estiją, Suomiją, Vokietiją, Latviją, Lietuvą, Lenkiją ir Švediją. ES BJRS įgyvendinimu siekiama 1) Išsaugoti jūrą 2) Sujungti regioną, 3) Didinti gerovę regione. ES BJRS pateikiama kaip komunikatas ir veiksmų planas, kuriame išdėstyta 17 prioritetinių sričių, 5 horizontalieji veiksmai ir prioritetiniai projektai (angl. flagship projects), skirti strategijos tikslams pasiekti ir apimantys energetikos, transporto, aplinkosaugos, inovacijų, mokslinių tyrimų, nusikalstamumo mažinimo, švietimo, turizmo ir kitas sritis.

Lietuva siekia diegti inovatyvius tarpsektorinius sveikatos apsaugos ir mokslo projektus, stiprinti bendradarbiavimą tarp regiono universitetų	Lietuva siekia skatinti ekologiškų gyvenviečių plėtrą kaimo vietovėse, taikyti prevencijos priemones kovoje su prekyba žmonėmis ir teikti paramą bei apsaugą prekybos žmonėmis esamoms ir potencialioms aukoms	Lietuva siekia stebėti Baltijos energetikos jungčių plano (BEMIP) įgyvendinimą regioną	Lietuva siekia sukurti Baltijos jūros regiono programą, skirtą inovacijų, klasterių, smulkaus ir vidutinio verslo tinklaveikai Saugoti Baltijos jūrą	Lietuva siekia dalintis gerosiomis teritorinio bendradarbiavimo praktikomis su ES rytų partnerystės šalimis įgyvendinant energetikos jungčių planą
<p>Baltijos jūros regiono ilgalaikio vystymo perspektyva iki 2030 m (2009 m.)</p> <p>Ši perspektyva skatina geresnę Baltijos jūros regiono teritorinę integraciją (vidinę) ir jos integraciją su kitomis Europos sritimis (išorinę), yra kaip priemonė teritorinei sanglaudai pasiekti. Perspektyva susitelkia ties trimis temomis: miestų tinklas bei miesto ir kaimo ryšiai; prieinamumas, įskaitant prieigą prie energijos, informacijos ir komunikacijos technologijų tinklai ir paslaugos; ir jūrų erdvės planavimo ir valdymo klausimai. Baltijos jūros regiono ilgalaikio vystymo perspektyvoje numatyta, kad 2030 m. Baltijos jūros regionas yra gerai integruotas ir nuoseklus makroregionas. Jame yra gerai subalansuota metropolinių centrų sistema, o mažieji ir vidutinio dydžio miestai veikia užtikrindami aukštą gyventojų gyvenimo kokybę tiek miesto, tiek kaimo vietovėse.</p>				
		Prieinamumas, įskaitant prieigą prie energijos, informacijos ir komunikacijos technologijų tinklai ir paslaugos	Jūrų erdvės planavimas ir valdymas	Miestų tinklas bei miesto ir kaimo ryšiai

Urbanistinė darbotvarkė Europos Sąjungai „Amsterdamo paktas“ (2016 m.)

Šis dokumentas pabrėžia miestų svarbą pasaulyje. Miestų planavimas ir miestų rolė suprantama kaip itin sudėtinga ir kompleksiška. Darbotvarkėje teigiama, kad norint kurti kokybišką gyvenimą miestuose, reikia įtraukti skirtingus sektorius ir skirtingo lygmens valdžias. Pabrėžiamas šių sektorių ir suinteresuotų šalių bendradarbiavimas.

	Kokybiškas gyvenimas miestuose			Skirtingų sektorių ir skirtingų valdžių įtraukimas. Partnerystė siekiant tikslų.
Regiono vystymo kryptių atitiktis nacionaliniam dokumentams				
Ugdantis regionas	Gerovės regionas	Aukštos pridėtinės vertės regionas	Mėlynosios ekonomikos regionas	Atviras regionas

Valstybės pažangos strategija „Lietuva 2030“ (2012 m.)

tai Lietuvos ateities vizija. Jos pagrindas – bendruomenių, nevyriausybinių organizacijų ir aktyvių piliečių idėjos, kaip paversti Lietuvos ateitį sėkminga. Šio strateginio dokumento paskirtis – žadinti ir vienyti idėjas, kurių įgyvendinimas garantuotų visuomenės gerovę, piliečių orumą ir valstybės saugumą.

Strategijoje teigiama, jog norint pasiekti tikslą, reikia susitarti dėl mus vienijančių vertybių ir idealų, būtent per tai formuojama ugdymo, švietimo, kultūros sistema, kuriamos verslo plėtros nuostatos. Nuo bendrų vertybių atspindiama kuriant ir Klaipėdos regiono vystymo strategiją. Jau pirminiame etape iškeltas ir įgyvendintas pagrindinis uždavinys – susitarti dėl regiono vertybių ir jomis grįstų plėtros krypčių.

Pažangos strategijoje išskiriamos trys pažangios sritys: visuomenė, ekonomika ir valdymas, iš esmės koreliuoja su Klaipėdos regiono išskirtomis vertybėmis ir ambicijomis. Strategijoje formuluojama vizija, jog Lietuva, „tai šalis, kurioje skatinamas žmonių kūrybiškumas, saviraiška ir kurios gerovę kuria atsakingi, kūrybingi ir atviri žmonės. Puoselėdami savo šalį, branginsime istorinę atmintį, tausosime aplinką, mokysimės iš geriausios kitų šalių patirties, sieksime kultūrinio, socialinio ir ekonominio bendrumo su Šiaurės ir Baltijos regiono valstybėmis.“ Vertybės, padėsiančios įgyvendinti šią viziją: atvirumas, kūrybingumas, atsakomybė. Klaipėdos regiono identiteto vystymosi kryptys lokalizuoja šią viziją ir papildo ją regionui svarbiais elementais.

	<p>Nacionalinė strategija paremta ambicija kurti aukštą visuomenės gyvenimo kokybę. Visuomenės sveikatos gerinimo būklė įtraukta į vieną iš sumanios visuomenės esminių pokyčių punktą.</p> <p>Atsižvelgiant ir priimant į regiono valstybių kultūrinius bei tapatybinius skirtumus, pabrėžiama vertybinė konvergencija, kurios pagrindas – šiuolaikinės vertybės, neatsiejamoms nuo sėkmingo gerovės valstybės gyvavimo.</p>	Pažanga per visuomenę, ekonomiką ir valdymą		<p>Susitarimas dėl vertybių ir idealų.</p> <p>Šiaurės ir Baltijos valstybių regiono kūrimas.</p>
--	---	---	--	--

Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas iki 2050 m. (2019 m.)

Regionų vystymasis ir plėtra yra išsamiai pristatoma ir rengiamame naujajame LR teritorijos bendrajame plane iki 2050 m. (toliau – LRTBP). Seimo priimtoje antrojoje šalies vystymo alternatyvoje siūloma plėtoti savivaldybių ir regionų partnerystės principus, t. y. formuoti funkcinis regionus, sudarant sąlygas optimizuoti savivaldų turimus išteklius, jų išlaikymo finansinius kaštus.

LRTBP teigiama, kad būtina kalbėti apie valstybės politikos atnaujinimą, orientuotą į šalies identiteto stiprinimą, konkurencingumo didinimą, regionų partnerysčių ir nacionalinių koalicijų skatinimą, klimato kaitos švelninimą ir prisitaikymą prie klimato kaitos, nacionalinio saugumo stiprinimą. Kalbant apie regioninę politiką, akcentuojama, kad regioninei politikai būdingas ilgas ciklas, kurio metu būtina užtikrinti visų partnerių veiksmų nuoseklumą ir tvarumą.

Atsižvelgiant į LRTBP siūlomus sprendinius, aišku, kad regionas turi stiprinti jėgas ir dar aktyviau dirbti kartu, siekiant išnaudoti bendras stiprybes ir pranašumą prieš kitus regionus, tikslingai investuoti ir koncentruotis ties didžiausią potencialą turinčiomis sritimis.

Klaipėdos regiono vystymo vizija papildo LRTBP kryptyse išskirtus prioritetus: švietimo sistemos, kaip pagrindo šalies gerovei, gerinimas, visuomenės sveikatos ir gyvenimo kokybės siekis, sąlygų aukštos pridėtinės vertės kūrimui sudarymas, tvarus jūros ir pakrančių naudojimas, bei visų lygių partnerystė įgyvendinant šiuos tikslus.

Švietimo sistema – pagrindas gerinti šalies gerovę	Gera sveikata ir gerovė	Regionų stiprinimas per specializaciją	Tvarus jūros ir pakrančių naudojimas	Partnerystė įgyvendinant šiuos tikslus
--	-------------------------	--	--------------------------------------	--

Regioninės politikos baltoji knyga 2017-2030 m. (2017 m.)

Pagrindiniai akcentai tenka Lietuvos regionų specifiškumo paieškoms, jų stiprybių atskleidimui, sudarant geriausias sąlygas savivaldybėms gerinti jų ekonominę aplinką.

Vienas iš dokumente įtvirtintų uždavinių (nr. 2) regionų ekonominės specializacijos kryptių identifikavimas, siekiant stiprinti regionus, telkti jų finansines, ekonominės plėtros, švietimo, mokslo, technologijų, inovacijų bei kitas priemones. Atsižvelgiant į regionų specializacijos procesą ir jo įgyvendinimo rezultatus, knygoje įrašyta nuostata svarstyti savivaldybių administracinių ribų reformą prieš 2023 m. rinkimus į savivaldybių tarybas, o ateityje svarstyti galimybę keisti esamų regionų ribas ar nustatant NUTS klasifikatoriaus II lygmeniui priskirtinus administracinius regionus.

	<p>Lietuvos regioninės politikos „Baltoji knyga“ darniai ir tvariai plėtrai 2017–2030 iškelia teritorinės sanglaudos siekį – užtikrinti, kad bet kuris žmogus galėtų kuo geriau pasinaudoti visomis savo gyvenamosios vietos, valstybės, Europos Sąjungos ir globalaus pasaulio galimybėmis, o kartu ir įdėti savo indėlį į tvarų ir tolygų savo valstybės vystymąsi</p>	<p>Dokumente įtvirtinta, kad regionas turi apibrėžti keletą stipriausių savo ekonominės specializacijos krypčių, siekiant jas stiprinti ir telkti finansines, ekonominės plėtros, švietimo, mokslo, technologijų, inovacijų bei kitas priemones. Esami regionai turi tapti lyderiais savo apibrėžtos ekonominės specializacijos srityse, o tam būtų skirti reikiami finansiniai, ekonominiai, švietimo ir kultūros ištekliai.</p>		<p>Regiono specifiškumo paieška ir jo stiprybių atskleidimas.</p> <p>Parengta siekiant suderinti nacionalinės valdžios ir vietos savivaldos institucijų bei socialinių ir ekonominių partnerių teritorinės sanglaudos vizijas ir veiksmus joms pasiekti.</p>
--	--	---	--	--

Nacionalinės pažangos programa (2012 m.)

skirta įgyvendinti Valstybės pažangos strategiją „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“. Siekiama sukurti pažangią, modernią ir stiprią valstybę, pasižyminčią sumanios visuomenės, sumanios ekonomikos ir sumanaus valdymo derme.

<p>Programoje išskiriami šie švietimo srities regioniniai iššūkiai – maža neformaliojo ugdymo formų įvairovė ir ypač ribotas prieinamumas regionuose – svarbiausios problemos; aktyvus suaugusiųjų mokymas (pavyzdžiui, anksčiau taikytos priemonės nepasiekdavo žemesnį išsilavinimą turinčius, gyvenančius regionuose ir vyresnio amžiaus asmenis). Siūloma skatinti aukštojo mokslo tarptautiškumą (įskaitant studentų mainų rėmimą, ypač skatinant mainus su Šiaurės ir Baltijos jūros regionų valstybėmis. Tai ypač aktualu Klaipėdos regionui.</p>	<p>Siekiant geresnės gyvenimo kokybės visuose šalies regionuose ir savivaldybėse, numatomos valstybės investicijos į regionų ekonomikai svarbios susisiekimo, energetinės, turizmo infrastruktūros išvystymo skirtumų mažinimą. Ypatingą dėmesį numatoma skirti aplinkos kokybės gerinimui ir sveikatingumo didinimui, taip prisidedant prie darnios regionų plėtros.</p>	<p>Skatinamas verslumas ir ekonomikos integralumas per vertės kūrimo tinklų plėtrą ir įsiliejimą į tarptautines vertės kūrimo grandis, ypač Šiaurės ir Baltijos valstybių regione.</p> <p>Infrastruktūros gerinimas.</p>		<p>Išskiriami Programos horizontalieji principai, kurie koreliuoja su Klaipėdos regiono vizija: darnus vystymasis; parama jaunimui (pavyzdžiui, nevyriausybinių organizacijų rėmimas), lyčių lygybė ir nediskriminavimas.</p>
--	---	--	--	---

Nacionalinė darnaus vystymosi strategija (2003 m.)

teigia, jog darnus vystymasis turi būti įtrauktas į regionų plėtros planavimą. Vienas iš prioritetų – regionų gyvenimo lygio skirtumo mažinimas išsaugant jų savitumą. Tai ypač tinka Klaipėdos regionui, kaip regionui pabrėžiančiam savo unikalų identitetą Lietuvos kontekste. Stengiamasi skatinti regioninių ir nacionalinių veiksmų darną, kad jie labiau prisidėtų prie darnaus vystymosi.

<p>Švietimas ir mokslas – gerinti Lietuvos gyventojų gyvenimo kokybę, pailginti gyvenimo trukmę – mažinti sergamumą, mirtingumą ir neįgalumą, ypač nuo nelaimingų atsitikimų ir traumų, kraujotakos sistemos, onkologinių ligų, psichikos sveikatos sutrikimų, gerinti sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ir kokybę.</p>	<p>Visuomenės sveikata – gerinti Lietuvos gyventojų gyvenimo kokybę, pailginti gyvenimo trukmę – mažinti sergamumą, mirtingumą ir neįgalumą, ypač nuo nelaimingų atsitikimų ir traumų, kraujotakos sistemos, onkologinių ligų, psichikos sveikatos sutrikimų, gerinti sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ir kokybę.</p>	<p>Bendras ekonomikos vystymasis – ilgalaikis bendrasis tikslas – sukurti šiuolaikišką žiniomis ir mokslu pagrįstą stabiliai ir teritoriškai tolygiai augančią ekonomiką, užtikrinančią spartų gyvenimo kokybės gerėjimą nebloginant aplinkos kokybės.</p> <p>Pramonė – sukurti naujausiomis, palankioms aplinkai technologijomis pagrįstą, ekonominiu, aplinkosauginiu ir socialiniu požiūriais veiksmingą pramonę.</p> <p>Turizmas – įgyvendinti darnaus vystymosi principus, planuojant ir vykdant teritorinę turizmo plėtrą, įgyvendinant turizmo infrastruktūros projektus nacionaliniu ir savivaldybių lygmenimis.</p>	<p>Tausojantis vartojimas – augant bendram gaminių ir paslaugų vartojimui, pasiekti, kad didėjantis vartojimas neprastintų aplinkos būklės, pirmenybę teikti palankioms aplinkai paslaugoms ir gaminiams, kurių gamybai ir eksploatavimui sunaudojama kuo mažiau energijos ir kitų gamtos išteklių, nenaudojama toksinių medžiagų, kurie daro kuo mažesnę neigiamą poveikį aplinkai per visą būvio ciklą.</p>	
---	--	--	---	--

Nacionaline aplinkos apsaugos strategija (2015 m.)

Lietuvoje stengiamasi kurti žaliają ekonomiką, tuo tarpu Klaipėdos regionas savo vizijoje pabrėžia mėlynosios ekonomikos svarbą. Šiuo atžvilgiu tiek nacionaliniu, tiek regioniniu lygmeniu galima rasti bendrų interesų kuriant draugišką aplinkai ekonomiką.

Strategijoje patvirtintas ir siekis mažinti Baltijos jūros taršą. Tai tiek regioniniu, tiek tarptautiniu lygiu yra svarbu Klaipėdos regionui. Aplinkos apsaugos strategijos nuostatos gali būti pritaikytos įgyvendinant tokius planus kaip natūralaus hidrografinio tinklo struktūros išsaugojimas ar pavojingų cheminių medžiagų vandens telkiniuose valdymas ir t.t. Dar vienas Aplinkos apsaugos strategijos tikslas, sutinkantis su Klaipėdos regiono vizija – “sustabdyti biologinės įvairovės nykimą ir ekosistemų ir jų paslaugų kokybės blogėjimą, kur įmanoma, jas atkurti”. Tai Klaipėdos regionui gali būti aktualu tvariai naudojantis vandens telkinių ekosistema.

Klaipėdos regiono vystymuisi svarbus ir gamtos, miesto bei periferijų santykis. Pavyzdžiui, Aplinkos apsaugos strategijoje urbanistikos aplinkos srities tikslu įvardijama – pasiekti gerą urbanistinės aplinkos kokybę, kartu užtikrinant tolygų šalies teritorijų vystymą, palankias urbanizuotų teritorijų socialinės ir ekonominės plėtros sąlygas. Taip pat pažymima, jog “Reikiamų teritorijų planavimo dokumentų nebuvimas lemia padriką ūkio ir ekonominę plėtrą, apsunkina investavimą, taip didina netolygią regionų plėtrą ir aplinkos apsaugos problemas. Tokia padėtis nesudaro veiksmingų sąlygų darniai urbanizuotos aplinkos plėtrai”. Taip pat atkreipiamas dėmesys, jog Lietuvoje urbanizacija dar ne iki galo atitinka darnaus vystymosi tikslus. Šią problematiką nagrinėja ir Klaipėdos regiono vystymosi kryptis. DVT integracija ir vienas esminių elementų regiono vystymosi kryptių formavime.

	Darni urbanistinė erdvė. Atsakingas vartojimas ir gamyba		Ekonomika draugiška aplinkai. Baltijos jūros taršos mažinimas Tvari vandens telkinių ekosistema	
--	---	--	---	--

Baltijos jūros aplinkos apsaugos strategijos (2010 m.)				
<p>tikslas – pasiekti ir (ar) išlaikyti gerą Baltijos jūros aplinkos būklę. Siekiai tiesiogiai koreliuoja su Klaipėdos regiono vizija bei tikslais (mėlynąja ekonomika kaip darniu ir tvariu išteklių naudojimu). Siekiama, jog žmogaus veiklos poveikis neturėtų negrįžtamų padarinių Baltijos jūros ekosistemai ir aplinkai (pavyzdžiui, siekiama mažinti maistinių medžiagų, pavojingų cheminių medžiagų patekimą į jūros aplinką. Taip pat, jog laivyba ir kita ūkinė veikla Baltijos jūroje būtų vykdoma aplinkai palankiu būdu). Stengiamasi pasiekti tinkamą Baltijos jūros biologinės įvairovės išsaugojimo lygį.</p>				
			Pasiekti ir (ar) išlaikyti gerą Baltijos jūros aplinkos būklę.	
Nacionalinė klimato kaitos valdymo politikos strategija (2012 m.)				
<p>tai dokumentas, užtikrinantis valstybės atsakomybę valdant klimato kaitą. Remiamasi strategija „Europa 2020“, kurioje išryškintas bendras poreikis skatinti veiksmingą išteklių naudojimą. Teigiama, jog Lietuvoje dėl klimato kaitos pažeidžiamiausias yra Baltijos jūros regionas. Kadangi ES priimtuose dokumentuose daugiausia atsižvelgiama į bendra(darbia)vimą europiniu regioniniu lygiu (Lietuvoje išsiskiria Baltijos jūros regionas), todėl Klaipėdos regionas turi galimybę veikti tarptautiniu lygiu.</p>				
	Socialinė bei ekonominė gerovė ir nauda aplinkai.		Tvarus ir darnus gamtos išteklių naudojimas	

Nacionaline gyventojų senėjimo pasekmių įveikimo strategija (2004 m.)

siekama spręsti su gyventojų senėjimu susijusius iššūkius. Tai Klaipėdos aktualu regionui, nes greta siekio pritraukti jaunus žmones į regioną, būtina spręsti ir gyventojų senėjimo problemą. Pabrėžiami dalykai susiję su senjorų normalios ar aukštos gyvenimo kokybės išlaikymu, sveikatingumu, integravimu į visuomenę ir pan. Pabrėžiami regioniniai skirtumai, pavyzdžiui, švietimo institucijų, galinčių priimti vyresnio amžiaus žmones trūkumas. Taip pat siekiama mažinti nelygybę ir didinti prienamumą sveikatos priežiūros srityje. Šie siekiai yra tiesiogiai susiję su Klaipėdos regiono, kaip gerovės regiono, kūrimu.

<p>Senjorų normalios ar aukštos gyvenimo kokybės išlaikymu, sveikatingumu, integravimu į visuomenę ir pan.</p> <p>Siekiami mažinti nelygybę ir didinti prienamumą sveikatos priežiūros srityje</p>			
--	--	--	--

Lietuvos sveikatos 2014-2025 metų strategijoje (programoje) (2014 m.)

pabrėžiama, jog sveikata yra visuomenės nacionalinis turtas ir kapitalas, kurio saugojimas ir puoselėjimas yra svarbiausias valstybės tikslas, užtikrinantis šalies socialinę ir ekonominę plėtrą. Siekiama sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį taip pat kurta sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką bei formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą ir pan. Šios programos siekiai bei tikslai atitinka ir Klaipėdos regiono norą užtikrinti gerą sveikatą bei gerovę.

	Siekama užtikrinti gerą sveikatą bei visuomenės gerovę			Darnios bendruomenės stiprinimas
Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija (2013 m.)				
remiasi Valstybės pažangos strategijoje „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ įtvirtintais vertybiniais principais, kaip demokratija, tolerancija, atsakomybė, ir kūrybiškumas.				
Siekama paversti Lietuvos švietimą tvariu pagrindu valstybės gerovės kėlimui, ugdyti veržliam ir savarankiškam žmogui, atsakingai ir solidariai kuriančiam savo, Lietuvos ir pasaulio ateitį.	Skatinama išnaudoti įvairaus lygmens mokyklų potencialą, siekiant geresnės kokybės ir sąveikos su žmogaus ir visuomenės poreikiais.			
LR Regioninės politikos įstatymas (2000 m.)				
Šiuo metu parengtas Regioninės politikos plėtros įstatymo pataisos, kurios be kitų regioninės politikos pertvarkų, taip pat akcentuoja regionų svarbą, savivaldų bendradarbiavimo stiprinimą, savarankiškumo planuojant regioninės svarbos projektus ir investicijas, tvirtinant regiono plėtros kryptis.				

				Darnus, tvarus, dalinai savarankiškas regionų vystymasis
--	--	--	--	--

Paveikslas 35. Vystymosi kryptių atitiktis nacionaliniams ir tarptautiniams prioritetams.

Europos Sąjungos teisės integravimas į Lietuvos teisinę sistemą yra reglamentuotas, tačiau kitų tarptautinių dokumentų taikymas yra labiau rekomendacinio pobūdžio. Siekiant išlaikyti aukštą sąmoningumo lygį bei nuosekliai laikytis tarptautiniuose dokumentuose, taip pat ir mūsų šalies išsakytas prioritetas, vertybines nuostatas, būtinas jų tęstinumas regioninio vystymo planavime. Identifikuotos regiono vystymo kryptių sąsajos su nacionaliniais ir tarptautiniais prioritetais, turėtų būti detalizuotos integruojant konkrečias priemones kituose tolimesniuose etapuose.

Nagrinėjamų nacionalinių ir tarptautinių dokumentų aptariami aspektai nėra konceptualiai nauji. Esminiai vertybiniai aspektai yra išreikšti regiono vystymo analizėje, įgyvendinamas siekis juos labiau išplėtoti ir sukonkretinti. Priimtų dokumentų prioritetų integravimas į regiono vystymo strategiją rodytų nuoseklų, tęstinį vertybių laikymąsi ir tuo pačiu didintų orientaciją į apčiuopiamą rezultatą, sudarytų sąlygas tarptautinių dokumentų nuostatų realizacijai regiono lygmeniu, kur poveikis yra lokalus, ir labiausiai jaučiamas visuomenės.

Klaipėdos regiono galimybių plėtoti funkcines zonas (regionus) su Telšių, Tauragės ir Latvijos Kuržemės regionais analizė

Turinys

IVADAS	4
1. FUNKCINIŲ ZONŲ KŪRIMO PRIVALUMAI IR IŠŠŪKIAI	6
1.1. PRIVALUMAI	6
1.2. IŠŠŪKIAI	6
2. TARP KLAIPĖDOS IR KAIMYNINIŲ REGIONŲ EGZISTUOJANTYS FUNKCINIAI RYŠIAI	7
3. SU FUNKCINIŲ ZONŲ (REGIONŲ) VYSTYMU SUSIJĘ NACIONALINIAI PRIORITETAI	10
4. KLAIPĖDOS IR KAIMYNINIŲ REGIONŲ POTENCIALAS FUNKCINIŲ ZONŲ (REGIONŲ) VYSTYMO PRIORITETAI	14
4.1. KLAIPĖDOS REGIONAS	14
4.2. TAURAGĖS REGIONAS	15
4.3. TELŠIŲ REGIONAS	16
4.4. KURŽEMĖS REGIONAS	17
5. KLAIPĖDOS IR KAIMYNINIŲ REGIONŲ FUNKCINIŲ ZONŲ (REGIONŲ) VYSTYMO PRIORITETAI	18
5.1. TVARUS IŠTEKLIŲ NAUDOJIMAS	20
5.2. DARNUS PATIRTINIS TURIZMAS	24
5.3. Į ŽMOGŲ ORIENTUOTOS VIEŠOSIOS PASLAUGOS	30
5.4. AUKŠTOS PRIDĒTINĖS VERTĖS KŪRIMAS	35
6. FUNKCINIŲ ZONŲ (REGIONŲ) VALDYMO MODELIS	38

6.3. TARPREGIONINIO BENDRADARBIAVIMO ETAPAI	38
6.4. FUNKCINIŲ ZONŲ (REGIONŲ) BENDRADARBIAVIMO PLATFORMA	39
7. PASITIKĖJIMU GRĮSTAS VALDYMAS KAIP <i>REGIONIŠKUMĄ</i> ĮGALINANTIS MODELIS	41
8. ŽINGSNIAI FUNKCINIŲ ZONŲ (REGIONŲ) VYSTYMUI	41
ŠALTINIAI	44
PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS	46
LENTELIŲ SĄRAŠAS	47

Išvadas

Funkcinė (zona) yra ekonominiais ar socialiniais ryšiais pasižyminti, bendrai naudojama infrastruktūrą ar paslaugų tinklą turinti teritorija, kurios vystymas numatytas regiono plėtros plane ar kelių regionų plėtros planuose¹. Funkcines zonas kuria funkciniai ryšiai – santykiai, priklausomybės ir įtakos – veikiančios kaip vieninga sistema. Funkciniai ryšiai nepaiso administracinio skirstymo ribų ir yra vystomi partnerystėse, besiremiant funkcinio papildomumo ir dalinimosi principais.

Bendradarbiavimas kuriant funkcines zonas tampa itin aktualus regionams, išgyvenantiems transformaciją iš teritorinių vienetų į lokalius lyderius. Siekiant nustatyti bendradarbiavimo kryptis būtina atrasti ir sutarti dėl regionus jungiančių principų, kurie įgalintų kurti bendrą aktyvų atsparumą. Bendradarbiavimas kuriant funkcines zonas regioniniu lygmeniu leidžia kurti aktyvų atsparumą, veikiant tarp lokalaus savivaldybių lygmens, platesnio regioninio ir nacionalinio bei tarptautinio lygmens.

Pagrindinis funkcinų zonų (regionų) formavimo ir vystymo tikslas – optimizuoti ir efektyviau išnaudoti savivaldybėse esančios viešosios infrastruktūros ir paslaugų tinklą, užtikrinti, kad šia infrastruktūra ir paslaugomis galėtų naudotis kuo platesnis ratas vietos gyventojų. Funkcinių regionų poreikis bei svarba akcentuojami ir baigiamame rengti LR teritorijos bendrajame plane iki 2030 m. Pateiktuose plano sprendiniuose siūloma regionų plėtrą formuoti remiantis policentriškumo principu. Policentriškumas – tai teritorijų planavimo koncepcija, skatinanti regionus ir miestus kurti daugiafunkčius urbanistinius darinius, užtikrinančius gyvenimo kokybės, gyventojų aptarnavimo pasiekiamumo ir judumo parametrus. Dirbant su gretimomis teritorijomis, išnaudoti bendras stipriausias puses ir atskleisti galimus papildomus pranašumus, kurie sąveikaudami suteikia papildomą vertę bei kurios, veikiant atskirai, negalima būtų pasiekti². 2018 m. daugelis Lietuvos regionų diskutavo ir išsiginčijo savo ekonominės plėtros – specializacijos – kryptis, kurios turi didžiausią augimo ir plėtros potencialą bei galimybę ateityje kurti pridėtinę vertę visam regionui.

Ši galimybių analizė siekia išsiaiškinti ir įvertinti Klaipėdos regiono bei kaimyninių Tauragės, Telšių ir Latvijos Kurzemės regionų (toliau – Kaimyniniai regionai) galimybes formuoti ir vystyti bendras funkcines zonas (regionus). Remiantis strateginiais dokumentais, jau atliktais tyrimais bei savivaldybių viešai prieinamais duomenimis, vertinama atskirų regionų situacija ir potencialas funkcinų zonų kūrimui, atsižvelgiant į kiekvieno regiono galimybes didinti bendrą atsparumą, pasitelkiant numatytas regioninės specializacijos kryptis. Atsparumas regioninio vystymosi kontekste yra regionų veikimo struktūra, formuojanti tiek tvarų augimą, tiek gebėjimą kokybiškai reaguoti į neigiamus (ekonominius, socialinius, kultūrinius, ekologinius) išorinius pokyčius ilgalaikėje perspektyvoje.

¹ Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymo Nr. VIII-1889 pakeitimo įstatymas (2020 m.)

² Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas, Koncepcija (2020 m.)

Siekiant padidinti regionų plėtros planavimo efektyvumą, Lietuvoje dar tik išbandomas naujas regionų plėtros planavimo ir įgyvendinimo būdas – funkcinų zonų plėtra. Funkcinių ryšių kūrimas yra ilgalaikis, tačiau dar naujas regionų plėtros procesas. Sėkmingas įgyvendinimas, be tiesioginės naudos suinteresuotoms grupėms ir partneriams, gali tapti gera praktika ir kitiems regionams Lietuvoje bei Europoje. Vis dėl to, net ir sklandi proceso eiga retai būna be iššūkių, o pati funkcinė zona – be apribojimų ar trūkumų. Šios pirminės analizės tikslas yra padėti tvirtą pamatą Klaipėdos ir Kaimyninių regionų bendradarbiavimui kuriant funkcinės zonas. Siekiama identifikuoti svarbius probleminius klausimus, prioritetines bendro veikimo sritis, preliminarias galimybes investicijų pritraukimui. Į funkcinų zonų (regionų) vystymą žvelgiant per specializacijos prizmę, nagrinėjamos ne tik standartinės bendro ekonominio vystymosi ar viešųjų paslaugų plėtojimo perspektyvos, bei siekiama pakeisti dabartinį regioninio planavimo būdą, kai veiksmai planuojami, atsižvelgiant į regionui skirtas lėšas, į planavimą, kai finansavimas skiriamas jau parengtoms pagrįstoms strategijoms įgyvendinti.

1. Funkcinių zonų kūrimo privalumai ir iššūkiai

1.1. Privalumai

Funcinių ryšių kūrimas ugdo suinteresuotųjų šalių kompetencijas, reikalingas vėliau bendradarbiauti ne tik vystant funkcines zonas, bet ir kitokio pobūdžio bendradarbiavimui. Vystant funkcines zonas įtraukiamos skirtingos savivaldybės ir skirtingos suinteresuotosios šalys, todėl kuriasi ir stiprėja horizontaliosios ir vertikaliosios partnerystės. Bendradarbiaujant taip pat mažėja investicijų ir sprendimų priėmimo fragmentiškumas, atsižvelgiama į kaimyninių regionų (savivaldybių) situaciją. Funkcinės zonos kuria galimybes įsitraukti vietos bendruomenei ir suinteresuotosioms šalims į savivaldą, pagrįstą ne administraciniu suskirstymu, bet kultūriniais, gamtiniais, ekonominiais, judumo ir kitais funkciniais ryšiais.

Funkcinės zonos leidžia pasiekti geresnę projektų kokybę: savivaldybės keičiasi informacija apie planuojamas investicijas bei praktine patirtimi, atsiranda galimybė pretenduoti į didesnę skaičių struktūrinių ir investicinių fondų, kitų paramos šaltinių. Savivaldybės gali priimti saugesnius sprendimus, kur verta skirti pinigus ir pastangas teikiant paraišką finansavimui. Ištekliai taip pat geriau panaudojami, kai sumažėja konkurencija dėl išorinio finansavimo. Suinteresuotosios šalys, kuriant funkcines teritorijas, yra skatinamos grupuotis į klasterius ir kartu vystyti investicinius projektus bei vizijas. Verslai gali kurti bendradarbiavimo tinklus ir ryšius, suteikiančius priėjimą prie infrastruktūros, kuria dalijamasi kuriant inovacijas bandomiesiems produktams ir testavimui.

1.2. Iššūkiai

Funcinių zonų kūrimas yra susijęs ir su tam tikra rizika bei iššūkiais. Šių veiksnių galima išvengti arba juos minimizuoti, jei skiriamas tinkamas dėmesys jų numatymui ir suvaldymui. Bet kokiems veiksams, kuriais siekiama sukurti naują ar atnaujinti esamą valdymo modelį, kyla suderinamumo su jau egzistuojančiu valdymu, infrastruktūra ir jos naudojimo būdais rizika.

Kuriant tarpreregioninius darinius, vietos valdžios institucijos siekia išlaikyti savarankiškumą, tad kyla iššūkis bendradarbiauti taip, kad naujai sukurta regioninio bendradarbiavimo sistema galėtų spręsti vietos bendruomenėms reikšmingus klausimus. Nepalaikantys bendradarbiavimo gali argumentuoti, kad iš dalies prarandama vietos valdžios nepriklausomybė priimti sprendimus. Silpstanti sprendimo galia gali pasireikšti ir kai egzistuoja vietos valdžios institucijų politiniai skirtumai.

Funkcinėms zonoms ir jų valdymo modeliui gali trūkti dinamiškumo bei lankstumo, reikalingo greitiems sprendimams priimti. Atsiranda biurokratinio mechanizmo ir lėto sprendimų priėmimo proceso bei su tuo susijusių iššūkių rizika. Bendradarbiaujantys regionai (savivaldybės) gali turėti skirtingus organizacinius išteklius, todėl turi būti atsižvelgta ne tik į poreikius bei interesus, bet ir į žmogiškųjų, finansinių, politinių ir kitų išteklių galimybes. Kad funkcinės zonos išliktų aktualios, jos turėtų būti reguliariai atnaujinamos, tinkamai planuojant monitoringą ir imantis būtinų parengiamųjų veiksnių. Priešingai nei administracinės sritys,

funkcinės zonos gali vystytis, susijungti ar net išnykti, priklausomai nuo besikeičiančios judumo, demografinės, socialinės ir ekonominės situacijos.

Funkcinių zonų su Latvijos Kuržemės regionu vystymui būtinas tinkamas teisinis pagrindas, įgalinantis vietos suinteresuotosioms šalims veikti tarpvalstybiniu mastu, naudojant pasienyje turimus išteklius ir parengiant geriausias jų panaudojimo strategijas. Bendros teisinės bazės vystymas leidžia gerinti prieigą prie viešųjų paslaugų, kurios kitu atveju gali būti ribojamos tik vienoje sienos pusėje gyvenantiems piliečiams, bei formalizuoti viešųjų paslaugų per sieną naudojimą, tokiu būdu pasidalijant išlaidas tarp visų susijusių šalių. Tarptautiniai bendradarbiavimo susitarimai leidžia efektyvesnę paslaugų plėtoją ir išlaidų perskirstymą, tačiau galimybė kartu teikti tarpvalstybines viešąsias paslaugas turi būti palyginta su teisine sistema, pagal kurią sudaromi tokie susitarimai. Europos Komisijos parengtas tarpvalstybinio bendradarbiavimo įrankis³ rekomenduoja, jog bendra teisinė sistema turėtų:

- Pakankamai lanksti, jog galėtų apimti skirtingų teisinių formų suinteresuotųjų šalių bendradarbiavimą.
- Papildyta įstatais ir administraciniais teisės aktais, kuriuose aiškiai nustatyta bendradarbiavimo projekto vystymo procedūra; gairėmis sprendžiant teisinius klausimus, užtikrinant saugumą ir skaidrumą.
- Neturėtų būti pernelyg sudėtinga ar per daug reguliuojama, kad vietos valdžios institucijoms būtų palikta pakankamai vietos pasirinkti sprendimus, kurie geriausiai atitiktų vietos sąlygas.

2. Tarp Klaipėdos ir Kaimyninių regionų egzistuojantys funkciniai ryšiai

Remiantis Klaipėdos ir Kaimyninių regionų savivaldybių viešai prieinama informacija, nustatyti ir įvertinti jau egzistuojantys ryšiai tarp regionų ir pavienių jų savivaldybių. Nors egzistuoja regioninių iniciatyvų spręsti bendras problemas, iki šiol Lietuvoje nebuvo regioninio lygmens institucijų. Visos Klaipėdos regiono savivaldybės 2017 m. pasirašė rezoliuciją dėl Klaipėdos regiono ekonominės specializacijos, kurioje susitaria suvienyti pastangas ir veiksmus, siekiant identifikuoti Klaipėdos regiono ekonominę specializaciją, bei įvertinti Klaipėdos regiono ekonominės plėtros potencialą ir iššūkius⁴, tačiau regioninės plėtros tarybos, kaip realią galią turintys juridiniai vienetai, galintys prisidėti prie tokių tikslų įgyvendinimo, atsirado tik neseniai. Nagrinėjamų Kaimyninių regionų vidinis bendradarbiavimas Lietuvoje ir per sieną su Latvija dažniausiai apsiriboja Latvijos – Lietuvos Interreg Programa ir nėra aktyviai palaikomas.

³ CROSS-ORDER COOPERATION TOOLKIT, Centre of Expertise for Local Government Reform, Council of Europe in cooperation with Daniele Del Bianco, Italy, and John Jackson, UK (2012 m.)

⁴ Rezoliucija dėl Klaipėdos regiono ekonominės specializacijos (2017 m.)

Nors Lietuvos Respublikos bendrojo plano sprendiniai numato stiprinti partnerystę tarp Vakarų Lietuvos urbanistinių centrų ir Vakarų Latvijos urbanistinių centrų bei regioninės jūrinės ir žemyninės jungties stiprinimą⁵, regioniniu mastu egzistuoja vis dar silpni ryšiai. Apibendrinant nagrinėjamų Lietuvos regionų bendradarbiavimą su Latvijos Kuržemės regionu, iš prieinamų duomenų⁶ galima teigti, jog tarpsieninis bendradarbiavimas nėra intensyviai plėtojamas. Dėl geografinio konteksto panašumų, daugiausia partnerysčių su Kuržemės regionu vystoma Klaipėdos regione, bendradarbiaujant socialinių ir švietimo paslaugų bei ūkio/miesto plėtros, kultūros, turizmo srityse. Daugiausia partnerysčių su Lietuva vysto arba planuoja Rucavos sav.: bendradarbiauja su Klaipėdos regionu (Klaipėdos m., Palangos m., Skuodo raj.): prekių ir paslaugų prieinamumo, susisiekimo, krovinių gabenimo, turizmo pakrantės išteklių naudojimo, švietimo ir sporto srityse. Telšių regione tik Mažeikių raj. sav. bendradarbiauja su Saldus sav. (su kuria turi bendrą sieną) verslo veiklos vystyme, informacijos technologijų prieinamumo ir panaudojimo plėtojime, infrastruktūros gerinime, darbo jėgos išteklių vystyme, aplinkosaugos gerinime, gyventojų socialinės paramos ir sveikatos apsaugos vystyme, žmonių ir materialinių vertybių saugumo užtikrinime, kultūros, sporto, turizmo vystymas, savivaldybių bendradarbiavimo stiprinime. Įgyvendinant 2014–2020 m. Interreg V–A Latvijos ir Lietuvos programą nagrinėjami pasienio regionai (Klaipėdos, Telšių, Kuržemės), bendradarbiavo įgyvendinant 27 projektus, daugiausia susijusius su viešųjų paslaugų plėtojimu (12 projektų), turizmu (5 projektai), aukštos pridėtinės vertės kūrimu (4 projektai), tvariu išteklių naudojimu (2 projektai). Aktyviausiai šioje programoje dalyvauja Klaipėdos regioną atstovaujanti institucijos ir organizacijos (23 projektai) ir tik 7 iš jų dalyvavo Telšių regiono atstovai.

⁵ „Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano sprendiniai“ (tvirtinama Vyriausybės, 2020 m.)

⁶ Remiamasi Kuržemės regiono savivaldybių bei Latvijos – Lietuvos Interreg Programos tinklapiuose skelbiama informacija.

Pav. 1. Nagrinėjama teritorija.

3. Su funkcinėmis zonų (regionų) vystymu susiję nacionaliniai prioritetai

Lietuvos Respublikos bendrojo plano sprendiniai numato stiprinti Klaipėdos, Tauragės ir Telšių urbanistinių centrų vaidmenį, siekiant užtikrinti Vakarų Lietuvos teritorijos urbanistinės struktūros stabilumą, išnaudoti jūrinių teritorijų ekonominę, rekreacinę, susisiekimo potencialą regionų atskirties mažinimui ir Vakarų Lietuvos regiono augimui. Specializuotos partnerystės yra regiono lygmens partnerystės, skirtos apjungti ir stiprinti vieną ar kelis funkciškai papildančius vienas kitą sektorius, objektus, išteklius ar infrastruktūrą, kurti naują produktą ar paslaugą. Šio tipo partnerystės taikomos įveikinti gamtinius, kultūros ir nematerialaus paveldo, rekreacinius išteklius, aukštos kokybės paslaugoms teikti, turizmo sektoriaus sezoniškumui mažinti, naujiems turizmo maršrutams kurti, vystyti mokslo ir verslo sinergiją, kurti aukštos pridėtinės vertės produktus. Partnerystės įgyvendinamos inicijuojant bendrus projektus, programas ar planus, taikant visus galimus partnerystės modelius⁷.

Horizontalios partnerystės modelis

numato to paties rango, bet skirtingus sektorinius interesus atstovaujančių institucijų bendradarbiavimą

Vertikalios partnerystės modelis

numato skirtingo rango institucijų bendradarbiavimą

Mišrus partnerystės modelis

numato skirtingo rango institucijų, privataus ir viešo sektorių bendradarbiavimą, regionų plėtros tarybų, miestų savivaldybių, bendruomenių organizacijų, verslo struktūrų, asociacijų bendradarbiavimą.

Pav. 2. Partnerystės modeliai. Parengta remiantis: „Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano sprendiniai“ (tvirtinama Vyriausybės, 2020 m.)

⁷ „Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano sprendiniai“ (tvirtinama Vyriausybės, 2020 m.)

Vertinant regionų situaciją ir potencialą funkcinų zonų kūrimui buvo atsižvelgiama į kiekvieno regiono galimybes didinti atsparumą, pasitelkiant numatytas regioninės specializacijos kryptis:

Regionai	Klaipėdos regionas	Tauragės regionas (patvirtintos)	Telšių regionas	Kuržemės regionas
Preliminarios specializacijos kryptys	<p>Pagrindinės:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jūrinė ekonomika; • Bioekonomika; • Darnus pakrančių ir jūros turizmas. <p>Persidengiančios:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kūrybinė ir paslaugų ekonomika; • Pažangi pramonės ekonomika; • Inovatyvus ekologinis žemės ūkis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Inovatyvi eksportuojanti gamyba; • Miškininkystė, mediena ir baldų pramonė; • Maistas ir žemės ūkis; • Sumani specializacija (Cleantech/ Greentech); • Paslaugų centrų kūrimas; • Interaktyvus turizmas. <p>Tauragė+ strategijos kryptys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Investicinio patrauklumo didinimas ir verslo plėtros skatinimas; • Tvaraus judumo skatinimas; • Viešųjų paslaugų teikimo kokybės gerinimas; • Vandens tiekimo ir nuotekų šalinimo mažuose miesteliuose ir kaimuose sistemų sukūrimas; • Turizmo plėtros svarbių paslaugų ir infrastruktūros plėtros skatinimas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Konkurencingos pramonės įmonės; • Paslaugos ir turizmas; • Tvari energetika; • Žmogiškųjų išteklių rengimo sistemos kūrimas (reikalinga įgyvendinti regiono specializacijos kryptis). 	<ul style="list-style-type: none"> • Investicijos į technologinių kompetencijų ugdymą; • Ištekliai inovacijų plėtrai siekiant padidinti pridėtinę vertę; • Valdžios, verslo, mokslo ir mokslinių tyrimų institucijų bendradarbiavimas; • Infrastruktūros plėtra; • Jūros išteklių naudojimas.
Horizontalieji prioritetai	<ul style="list-style-type: none"> • Ugdantis regionas; • Gerovės regionas; • Atviras regionas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Žalias ir švarių technologijų regionas; • Šeimai draugiškas regionas. 	Nėra išskirta.	<ul style="list-style-type: none"> • Sumani plėtra; • Patraukli gyvenamoji aplinka;

Regionai	Klaipėdos regionas	Tauragės regionas (patvirtintos)	Telšių regionas	Kuržemės regionas
				• Globalus ryšys ir atvirumas.

Lentelė 1. Preliminarios regionų specializacijos kryptys.

Formuojant funkcinį zonų (regionų) vystymo prioritetus atsižvelgiama į Sumaniosios specializacijos strategijos (2014–2020 m.) išskiriamas šešias prioritetines kryptis⁸:

1. Energetika ir tvari aplinka. Šiuo prioritetu siekiama užtikrinti vartotojui švarią, patikimą ir sumaniai naudojamą energiją. Europos Sąjungos energijos ir klimato kaitos politika siekiama padidinti energijos vartojimo efektyvumą teikiant vartotojams teisingus sprendimus ir užtikrinti, kad Europa taptų atsinaujinančių energijos šaltinių lydere. Sparčiai plėtojami alternatyvių energijos šaltinių, alternatyvaus kuro ir energiją taupančios technologijos padėtų švelninti klimato kaitos poveikį ir didinti galutinio vartojimo energinį efektyvumą, tai itin aktualu regionams, siekiantiems pereiti prie *žaliojo ir mėlynojo* vystymosi krypties.

2. Agroinovacijos ir maisto technologijos. Šiuo prioritetu siekiama užtikrinti tvarią ir saugią maisto grandinę, kuri aprūpintų vartotojus sveikesniu maistu, plėtoti agrobiologinių išteklių, saugesnių maisto žaliavų, maisto sudėtinųjų dalių ir produktų, maisto priedų, inovatyvių maisto pakuočių ir saugojimo technologijas. Klaipėdos ir Kaimyniniuose regionuose vyrauja žemos pridėtinės vertės produkcijos gamyba, pastebimas nepakankamas pramonės inovatyvumo lygis, tad šis prioritetas yra itin aktualus inovacijų diegimo kontekste.

3. Nauji gamybos procesai, medžiagos ir technologijos. Šiuo prioritetu siekiama užtikrinti efektyvią ir tvarią verslo plėtrą bei skaitmeninių sprendimų ir naujų technologijų diegimą pramonės srityje ir taip didinti produktyvumą ir pridėtinę vertę. Įgyvendinamas prioritetas itin aktualus pramonės skaitmeninimo („Pramonė 4.0“) kontekste. Šio prioriteto siekimas gali padėti nagrinėjamiems regionams pertvarkyti esamą „minkštąją“ bei „kietąją“ mokslo ir verslo partnerysčių infrastruktūrą.

4. Sveikatos technologijos ir biotechnologijos. Šiuo prioritetu siekiama įveikti senėjančios visuomenės keliamus iššūkius bei skatinti gyvybės mokslų industrijos verslo ir mokslo bendradarbiavimą, vertės tinklų kūrimą ir plėtrą, bei mokslinių tyrimų rezultatų komercinimą. Šis prioritetas itin aktualus regionams, kurie susiduria su visuomenės senėjimo ir su tuo susijusiomis pasekmėmis.

5. Transportas, logistika ir informacinės ir ryšių technologijos. Šiuo prioritetu siekiama sukurti tarpusavyje susijusią, visas transporto rūšis apimančią, sistemą, kurioje žmonės, transporto priemonės ir transporto infrastruktūra nuolat sąveikautų, ribos tarp transporto rūšių išnyktų, o žmonės ir verslas gautų kokybiškas paslaugas. Taip pat siekiama kurti ir plėtoti bendrąją

⁸ [Lietuvos sumanios specializacijos programa](#) (2019 m.)

Europos skaitmeninę rinką ir e. valdysenos sistemą. Dirbtinio intelekto ir daiktų interneto skverbtis į daugelį sričių (sveikatos priežiūra, transportas, valstybės valdymas, finansų sektorius, gamyba), didėjantis didžiųjų duomenų analizės poreikis, nauji blokų grandinių technologijos panaudojimo būdai atveria kelius naujiems verslo modeliams ir naujoms įmonėms. Orientavimasis į išmanią logistiką ir informacines ryšių technologijas yra būtina sąlyga regionams, siekiantiems subalansuotos, aukštą pridėtinę vertę kuriančios ekonominės struktūros ir diversifikacijos.

6. Įtrauki ir kūrybinga visuomenė. Šiuo prioritetu siekiama padidinti kūrybinio potencialo indėlį ir paskatinti kūrybinių ir kultūrinių industrijų bei netechnologinių inovacijų plėtrą. Regionams, atsižvelgiant į pasaulines tendencijas, svarbu sutelkti dėmesį į švietimo technologijas, kurios apimtų individualizuotas, bendradarbiavimo ir mišriąsias mokymosi technologijas.

4. Klaipėdos ir Kaimyninių regionų potencialas funkcinių zonų (regionų) vystymui

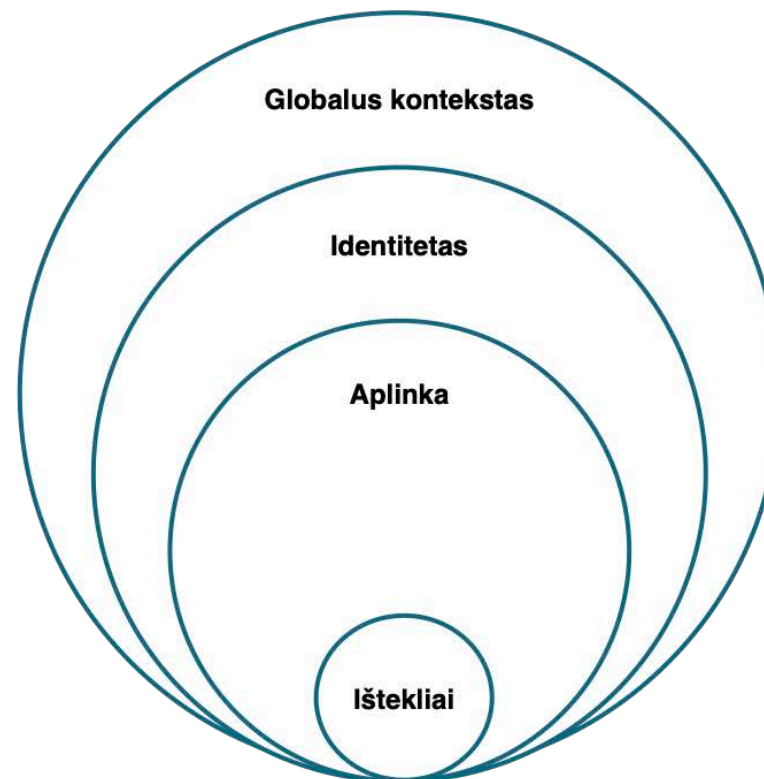
Vertinant regionines specializacijas, jų kuriamą atsparumą ir potencialą funkcinių zonų vystymui, išskirtos keturios analizuojamos temos, tapusios lyginamosios analizės pagrindu:

Globalus kontekstas - pasaulinės tendencijos lemiančios regiono vystymą(si).

Identitetas - regiono savęs suvokimas, identifikavimas pagal tam tikrus apibrėžtus naratyvus.

Aplinka - turimų išteklių panaudojimo būdas ir jais kuriamos sąlygos.

Ištekliai - gamtos, infrastruktūros ir žmogiškieji resursai.

Pav. 3. Funkcinių zonų vystymo galimybių analizuojamos temos.

4.1. Klaipėdos regionas

Klaipėdos regiono *mėlynojo* vystymosi kryptys, remiasi tvariu išteklių naudojimu ir darnios aplinkos kūrimu. Dėl palankios geografinės padėties regione egzistuoja tinkamos sąlygos plėtoti atsinaujinančius energetikos išteklius, juos išgaunant jūroje ir pakrantėse bei panaudojant biomasę. Taip pat regionas turtingas geoterminiais vandenimis, turinčiais aukštą energetinį potencialą, bei suteikiančiais galimybę kurti bei plėtoti reabilitacinę ir gydomąją paslaugų infrastruktūrą. Siekiant tvaraus išteklių naudojimo, regionui reikia ne tik pasiekti ambicingus regiono energetikos diversifikacijos rodiklius, bet ir padidinti santykinį švarios energijos vartojimo lygį.

Klaipėdos regione egzistuoja aukštas gamtinių teritorijų, sveikatinimosi ir rekreacinis potencialas, turtingas istorinis ir kultūrinis paveldas bei susiformavusios senos pajūrio ir pamaro kultūros renginių bei festivalių tradicijos; unikali Kuršių nerija 2000 metais įrašyta į UNESCO Pasaulio paveldo objektų sąrašą. Regione taip pat yra saugomų teritorijų, išvystyti kurortai – Neringa ir Palanga – kurių plėtra numatyta prioritetą teikiant rekreacinių išteklių įveiklinimui, turizmo ir rekreacinės infrastruktūros plėtrai⁹. Regionas turi daug rekreacinių išteklių, išsiskiriančių kultūros paveldu, atspindinčių būdingus šio krašto bruožus, pajūrio zonos, Žemaitijos ir Mažosios Lietuvos savitumą, įvairių kultūrų įtakas. Regiono identitetas, nors yra fragmentuotas savivaldybių lygmeniu, tačiau turi bendrų istorinių, geografinių, kultūrinių vardiklių¹⁰. Tiesioginio Klaipėdos regiono pasiekiamumo užtikrinimas yra vienas svarbiausių veiksnių, skatinančių atvykstantąjį turizmą ir kuriančių palankią ekonominę aplinką verslui ir investicijoms. Šiuo tikslu pastebimas bendras regiono savivaldybių siekis didinti Klaipėdos regiono žinomumą ir pasiekiamumą įvairiomis transporto rūšimis, įgyvendinant jungtines rinkodaros priemones, gerinant darnaus judumo infrastruktūrą rekreacinėse teritorijose, plėtojant vandens kelius¹¹.

Klaipėdos regionas siekia tapti tarptautinio masto konkurencinga ekonomika, skatinant nišines, aukštesnių ir aukščiausių technologijų pramonės šakas bei daug žinių reikalaujančias paslaugas teikiančias ir inovatyvias veiklas¹². Geografinė regiono padėtis bei turimi ištekliai lėmė, jog čia dominuoja labai mažos įmonės, dažniausiai veiklą vykdančios mažai našiose, su žinių ekonomika ir inovacijų plėtra menkai susijusiose, ekonominėse veiklose, vyrauja žemos pridėtinės vertės produkcijos gamyba, nepakankamas pramonės inovatyvumo lygis bei verslo įmonių bendradarbiavimas dalyvaujant klasterių veikloje¹³. Todėl būtina vystyti aukštesnę pridėtinę vertę kuriančią profesinę, mokslinę ir techninę veiklą. Investicijos į šias veiklas ir su jomis susijusius produktus leistų užtikrinti ilgalaikį regiono ekonomikos konkurencingumą bei tolygų augimą.

4.2. Tauragės regionas

Tauragės regionas akcentuoja žalios energijos (biomasė, vėjo ir saulės energija, hidroenergija) svarbą vystant regioninę specializacijos strategiją.¹⁴ Atsižvelgiant į dabartinę ekonominę struktūrą Tauragės regionas siekia plėtoti išmaniąją gamybą ir pritraukti žaliąsias technologijas gaminančią ir šią sritį aptarnaujančią pramonę (angl. greentech). Tauragės regiono ateities kryptį gerai nusako jo šūkis, kviečiantis investuotojus: „Tauragės regionas: kur žalia energija įgalina tradicinę pramonę“ (angl. – „*Tauragė*

⁹ „Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano sprendiniai“ (tvirtinama Vyriausybės, 2020 m.)

¹⁰ „Klaipėdos regiono identiteto ir vertybinio pagrindo analizė“ (2020 m.)

¹¹ Klaipėdos regiono bevariklio, lengvojo, viešojo ir vandens transporto sistemos optimizavimo ir pėtros galimybių studijoje „Vakarų krantas“ (2018 m.)

¹² Ten pat.

¹³ „Klaipėdos apskrities ekonomikos struktūra ir raida. Regioninė ekonomikos apžvalga“ (2020 m.)

¹⁴ „Tauragė region - your business location in Lithuania“ (2019 m.)

region: where green energy feeds traditional industry).¹⁵ Taigi regiono akcentais tampa žalios energijos (modernumo) ir pramonės (tradicijos) sinergija. Šis siekis atspindi globalias tendencijas, susijusias su klimato kaitos poveikio mažinimu, ES žaliuoju kursu¹⁶ ir nacionaliniais prioritetais.

Tauragės regiono turizmo sektorius atsilieka nuo kaimyninių regionų. Regione negausu turizmo ir rekreacinių objektų, trūkstant apsisistojimo vietų, regionas gali tapti konkurencingas ir sėkmingai plėtoti tik pravažiuojamąjį turizmą, turistams atvykstant, bet neapsistojant regione. Nors istoriškai/kultūriškai Tauragės regionas apima Žemaitiją ir Mažąją Lietuvą bei turi kultūrinio potencialo apjungti skirtingus istorinius ir etnografinius aspektus, pati regiono tapatybė daugiau siejama su pramone, o tai formuoja regiono specializaciją ir ateities viziją. Nepaisant dabartinės turizmo esamos situacijos, mažas gamtos užterštumas regione, žemės ūkyje gaminama ekologiškai švari produkcija suteikia sąlygas formuoti alternatyvias veiklas – kaimo turizmą, amatus, paslaugas, kitus smulkiųjų verslų sektorius, didinti regioninių, nacionalinių ir tarptautinių turistų srautus, taip kuriant pridėtinę vertę regionu.

Tauragės regione, lyginant su kitais regionais, sukuriama mažiausia BVP dalis Lietuvoje. Dėl mažai išvystytos apdirbamosios gamybos ir žinioms imlių sektorių, regionas nėra patrauklus užsienio investuotojams ir aukštos kvalifikacijos specialistams, kurie galėtų prisidėti prie aukštesnės pridėtinės vertės kūrimo. Nedidelė dalis užsienio kapitalo įmonių, vyraujančios žemos pridėtinės vertės verslo šakos, santykinai aukštas nedarbo lygis lemia žemiausią darbo užmokestį Lietuvoje. Tad dabartinės ekonominės sąlygos nėra palankios tolygiam ekonomikos vystymuisi, modernizacijai bei persiorientavimui į našesnes veiklos sritis.

4.3. Telšių regionas

Telšių regiono ekonomikoje apdirbamoji gamyba, ypač rafinuotų naftos produktų gamyba, užima reikšmingą dalį. Tokia regiono specializacija yra susijusi su Mažeikiuose veikiančia naftos perdirbimo gamykla Orlen¹⁷. Didžiausio naftos produktų gamintojo Baltijos šalyse buvimas regione pritraukia investicijas, kuria darbo vietas ir jau tapo regiono atpažįstamumo bei net tapatybės ženklu. Tačiau regionas pasižymi ne tik nafta ir koku, bet ir gausiausiais šalyje geoterminės energijos ištekliais Plungės ir Telšių rajonuose¹⁸.

¹⁵ Ten pat.

¹⁶ ES žaliasis kursas - tai veiksmų planas, kuriuo siekiama skatinti veiksmingą išteklių naudojimą pereinant prie švarios žiedinės ekonomikos bei atkurti biologinę įvairovę ir sumažinti taršą. Taip pat vienas iš šio kurso akcentuojamų dalykų tai, kad ekonomikos augimas būtų atsietas nuo išteklių naudojimo: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_lt.

¹⁷ „TelŪ!! apskrities ekonomikos struktūra ir raida. Regioninė ekonomikos apŪvalga“ (2020 m.)

¹⁸ „Plungės rajono savivaldybės 2010 – 2020 metų strateginis plėtos planas“ (2009 m.)

Telšių regione pagal organizuojamas ekskursijas, lankomus objektus ir pan. labiausiai vystomas pažintinis, pramoginis, gamtinis turizmas. Pabrėžiamas regiono išskirtinumas, jo žemaitiškumas, tokios lankytinos vietos, kaip Žemaitijos nacionalinis parkas ar Varnių regioninis parkas..

Telšių regione egzistuoja dvilypė tapatybė, pvz.: Telšiai tapatinasi su kultūra ir istorija, o Mažeikiai su pramone ir infrastruktūra. Tai suteikia kelių skirtingų turizmo kryptių vystymui, su žemaitiškais Klaipėdos regiono savivaldybėmis (Palangos miesto, Skuodo rajono ir Kretingos rajono ir iš dalies Klaipėdos rajono)¹⁹ bei su pramoninę tapatybę turinčiomis Tauragės regiono savivaldybėmis (Tauragės, Pagėgių ir Jurbarko rajonai bei, iš dalies Šilalės rajonas)²⁰.

Telšių regione veikia potencialo tapti aukštos pridėtinės vertės kūrėjais turinčios įmonės: konkurencingos pramonės įmonės (chemija ir farmacija, metalo apdirbimas, miškininkystės, medienos apdirbimo, baldų gamybos, maisto ir žemės ūkio produktų gamybos, tekstilės ir aprangos gamybos) bei paslaugos ir turizmas (logistika, turizmo paslaugos).²¹ Vis dėl to, dėl silpnai išvystytų paslaugų ir žinioms bei inovacijoms imlių sektorių, regionas nėra patrauklus aukštos kvalifikacijos specialistams, kurie galėtų prisidėti prie aukštesnės pridėtinės vertės kūrimo. Telšių regione nėra išnaudojamos visos galimybės diegti technologines naujoves ir skatinti konkurencingumą, o tai lemia ir regiono plėtros lėtumą. Nors regionas turi potencialo, bet nėra aiškaus plėtros veiksmų plano jo aktualizavimui.

4.4. Kuržemės regionas

Kuržemės regionas identifikuoja poreikį orientuotis į atsinaujinančių išteklių tvarų išgavimą ir naudojimą bei integruoti juos į aukštos pridėtinės vertės kūrimą žaliosios ekonomikos ir bioekonomikos srityse. Siekiama atlikti daugiau sunaudojant mažiau: nuo mažo išgaunamų išteklių apdirbimo pereiti prie didesnio bei nuo energijos suvartojimo persiorientuoti į energijos taupymą²². Siekiant šių tikslų regionas teikia prioritetą vystyti vandens, vėjo, saulės, geoterminės energijos gavybą bei biomasės naudojimą ir atliekų perdirbimą energijos gavybai. Ateities regiono plėtros iššūkiai ir plėtros galimybės yra susijusios su ekonominių interesų ir aplinkos apsaugos reikalavimų derinimu bei šios srities strateginiu valdymu.

Kuržemės regionas pasižymi gamtinių išteklių, kurie gali būti panaudoti turizmo plėtrai, gausa: miškai, upės, ežerai, jūra ir jos pakrantė, nacionaliniai parkai, rezervatai. Tai suteikia galimybes vystyti platų su šiais ištekliais susijusį turizmo rūšių spektrą: rekreacinį, gamtinį, nuotykių, sporto. Šie ištekliai taip pat formuoja unikalius kraštovaizdžius pakrantėje ir sausumoje: kopos,

¹⁹ Klaipėdos regiono identiteto ir vertybinio pagrindo analizė (2020 m.)

²⁰ *Funkcinės zonos Tauragė+ plėtros strategijoje* aprašytą regiono situaciją.

²¹ „Telšių apskrities ekonomikos struktūra ir raida. Regioninė ekonomikos apžvalga“ (2020 m.)

²² „Kurzeme Planning Region Sustainable Development Strategy 2030“ (2018 m.)

statūs krantai, marių ežerai, upių slėniai, senoviniai kaimai ir kt., kurie jungia gamtinį ir kultūros paveldą bei tradicijas. Regione gausu svarbių kultūrinių ir istorinių vietovių bei unikalių architektūros ir meno paminklų.

Kuržemės regionas, turėdamas gausius gamtinius išteklius, siekia transformuotis iš tradicinių, bet ne tokią aukštą vertę kuriančių, ūkio šakų į pažangią, inovatyvią ir konkurencingą ekonomiką. Vizijoje „Kurzeme 2030“ regionas matomas kaip sumanus, kūrybingas, ekologiškas, tarptautiniu mastu konkurencingas ir patrauklus regionas Baltijos jūros pakrantėje²³. Vystant konkurencingą ekonomiką susiduriama su iššūkiais derinant regiono esamą situaciją, jo stiprybes ir istorinį identitetą su ateities vizija, išlaikant geografiškai ir kultūriškai suformuotus aspektus. Regione vyrauja žuvininkystės, drabužių gamybos, turizmo, metalo apdirbimo, miškininkystės, maisto gamybos, didmeninės prekybos, sandėliavimo ir transportavimo sektoriai, du iš trijų šalies uostų yra šiame regione. Siekiant ekonomikos transformacijos į aukštos pridėtinės vertės kūrimą, numatyti žaliųjų energetinių išteklių, bioekonomikos prioritetai. Jų įgyvendinimui iššūkius kelia žemas verslumo lygis, specialistų trūkumas, profesinių ir aukštojo mokslo įstaigų trūkumas²⁴, mažas bendradarbiavimas tarp verslo, mokslo ir vietos valdžios.

5. Klaipėdos ir Kaimyninių regionų funkcinų zonų (regionų) vystymo prioritetai

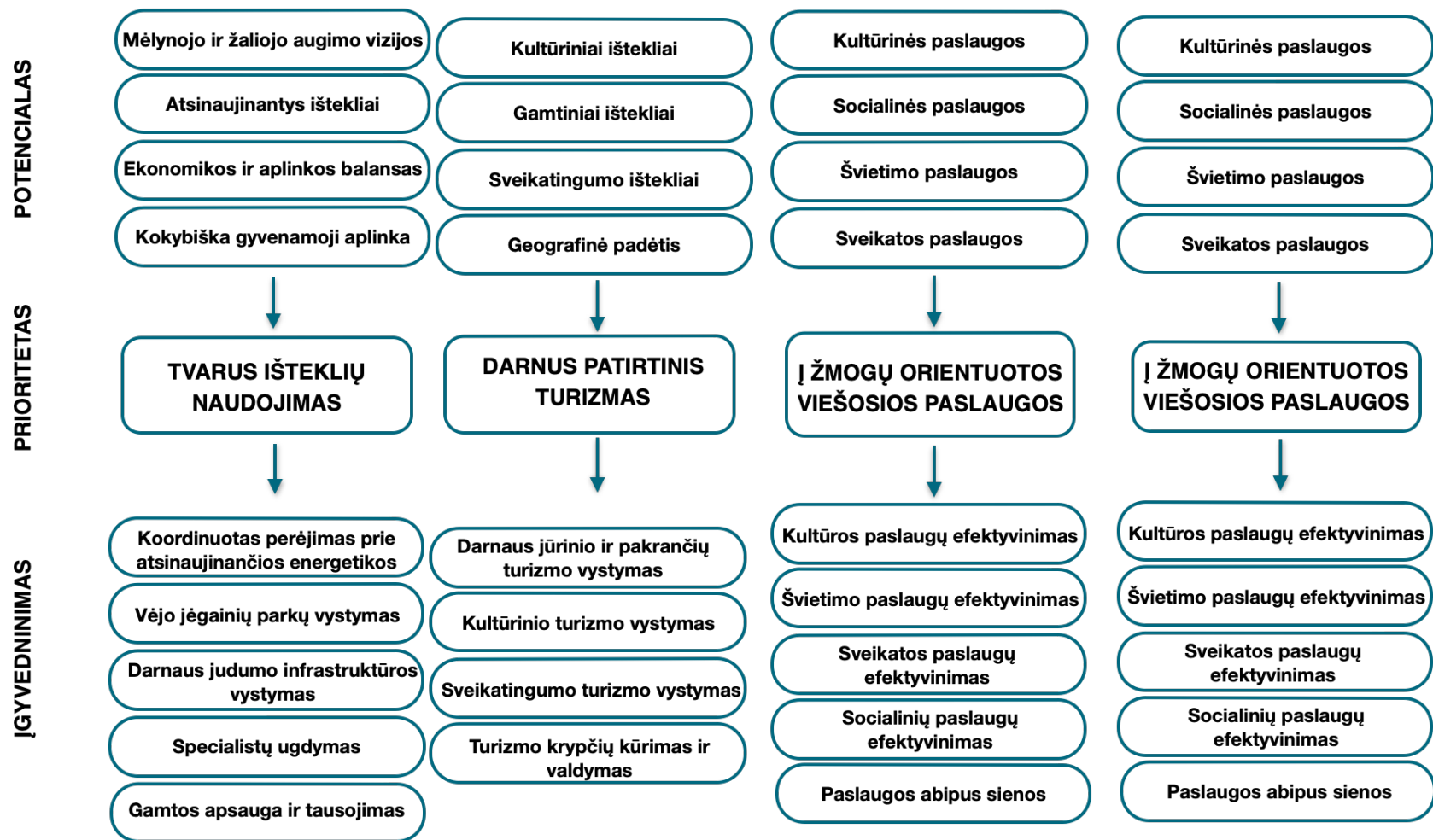
Šios analizės pagrindu, remiantis regionų specializacijos kryptimis, regioninėmis išteklių sistemomis bei jų panaudojimu, įvertinant persidengimus tarp regioninių tapatybių bei specializacijų kryptį atitikimą pasaulinėms darnaus vystymosi tendencijoms, nacionaliniams strateginiams ir teritorijų planavimo dokumentams, toliau formuojami funkcinų zonų (regionų) prioritetai. Išskirti keturi prioritetai, bendri visiems analizuojamiems regionams ir jų specializacijos kryptims:

- Tvarus išteklių naudojimas – kaip balansą tarp skirtingų sričių kuriantis prioritetas.
- Darnus patirtinis turizmas – kaip skirtingas patirtis vietiniams ir atvykstantiems kuriantis prioritetas.
- Į žmogų orientuotos viešosios paslaugos – kaip kokybiškos gyvenamosios aplinkos ir paslaugų prioritetas.
- Aukštos pridėtinės vertės kūrimas – kaip ekonominį augimą skatinantis prioritetas.

Visi prioritetai turi savo įgyvendinimo priemones, numatytą įgyvendinimo laikotarpį (trumpasis – 2 metai; vidutinis – 5 metai; ilgasis – 10 metų), bei pagrindinius į jų įgyvendinimą įsitraukusius regionus.

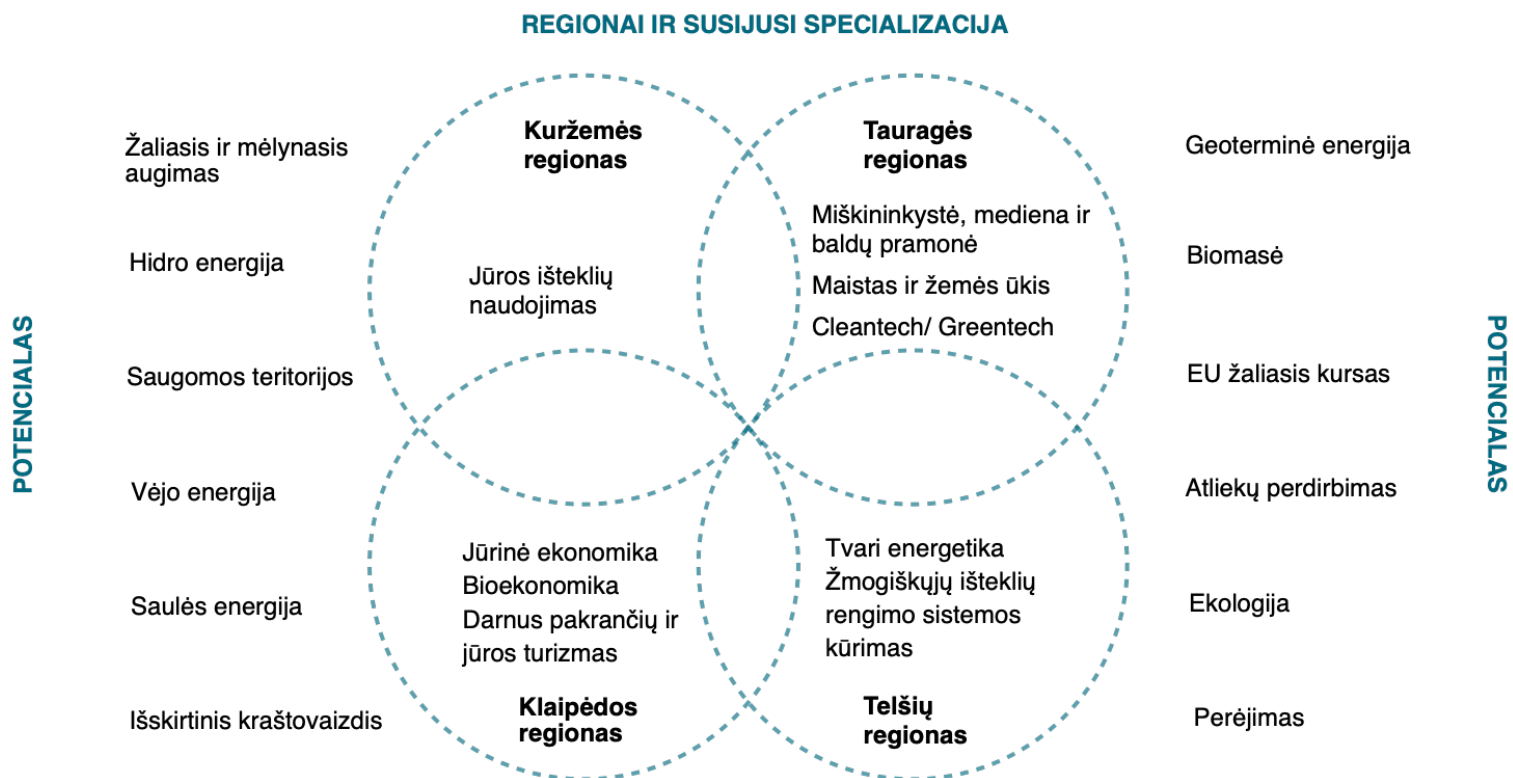
²³ Ten pat.

²⁴ „Analysis of Kurzeme Planning Region in the Context of Smart Specialization Strategy“ (2016 m.)

Pav. 4. Funkcinių zonų (regionų) vystymo schema.

5.1. Tvarus išteklių naudojimas

Pav. 5. Regionų potencialas įgyvendinti tvaraus išteklių naudojimo prioritetą ir susijusios specializacijos kryptys.

Pokyčiai atsinaujinančių ir neatsinaujinančių išteklių naudojimo persibalansavime yra susiję ir su aplinkosauga, transporto bei viešąja infrastruktūra. Tvarus išteklių naudojimas apima procesus nuo strateginio planavimo iki aplinką tausojančios ir subalansuotos gamybos, energijos gavybos bei vartojimo. Šie veiksniai yra reikšmingi ilgalaikėje perspektyvoje, didinant regionų konkurencinį pranašumą, pritraukiant ir išlaikant žmogiškuosius išteklius, kuriant aukštą pridėtinę vertę bei kokybišką gyvenamąją aplinką. Vystant regionines su tvariu išteklių naudojimu ir darnios aplinkos skatinimu susijusias veiklas jūrinėje bei pakrančių dalyse, įgyjamas pranašumas Baltijos jūros regione ir sukuriama galimybė jį realizuoti tarptautiniu mastu. Bendro potencialo analizė atskleidžia galimybes kurti ir eksploatuoti vėjo jėgaines, išgauti turimus žemės gelmių išteklius, diegti inovacijas. Tai formuoja naują – balanso su aplinka ir visuomene ieškančią – ekonomikos kryptį. Kadangi visiems regionams *mėlynosios ir žaliosios ekonomikos* strateginės kryptys yra aktualios, atsiranda galimybė kartu vystyti darnią veiklų plėtrą,

nuoseklų ir tvarų veiklų augimą, sudarant reikiamas sąlygas jų įgyvendinimui tarpregioniniu mastu. Atlikta analizė parodė, jog *mėlynoji* kryptis, daugiausia dėl geografinių panašumų ir strateginių pranašumų, gali būti efektyviau įgyvendinama bendradarbiaujant su Kuržemės regionu. Tuo tarpu *žalioji* kryptis nurodo į Klaipėdos regiono bendradarbiavimą su Tauragės ir Telšių regionais, kuriems abiems itin aktualus perėjimas nuo tradicinės prie žaliosios pramonės.

Prioritetai	Laikotarpis	Regionų įsitraukimas
5.1.1. Koordinuotas tarpregioninis perėjimas prie atsinaujinančių energijos šaltinių.	Ilgasis	Klaipėdos ir Telšių bei Tauragės regionai (geoterminė energija).
5.1.2. Tarpregioninis vėjo jėgainių parkų vystymas ir klasterizacija.	Vidutinis	Klaipėdos ir Kuržemės regionai.
5.1.3. Tarpregioninis darnaus judumo infrastruktūros kūrimas ir atnaujinimas.	Trumpasis	Klaipėdos regionas, Tauragės regionas, Telšių regionas, Kuržemės regionas.
5.1.4. Tarpregioninis reikiamų specialistų ugdymas.	Vidutinis	Klaipėdos regionas, Tauragės regionas, Telšių regionas, Kuržemės regionas.
5.1.5. Tarpregioninė gamtos apsauga ir aplinkos tausojimas.	Trumpasis	Klaipėdos regionas, Tauragės regionas, Telšių regionas, Kuržemės regionas.

Lentelė 2. Darnaus išteklių naudojimo prioritetai.

5.1.1. Koordinuotas tarpregioninis perėjimas prie atsinaujinančių energijos šaltinių

Energijos gamybos iš atsinaujinančių šaltinių (ypač vėjo ir biomasės) potencialas yra didelis visuose nagrinėjamuose regionuose, tad turi būti inicijuojamas ir palaikomas perėjimas prie atsinaujinančių energijos šaltinių telkiant bendrus regioninius išteklius, vystant tarpregioninę atsinaujinančios energijos gamybą. Turi būti skatinamas aktyvus tarpregioninis bendradarbiavimas, įsitraukiant ir į platesnius tarptautinius tinklus, formuojant bendras ilgalaikes vizijas siekiant geros jūros ir aplinkos būklės, sklandžių aktualios informacijos ir duomenų mainų, darnaus mėlynosios ir žaliosios ekonomikos išvystymo, inovacijų aplinkos bei stebėsenos²⁵. Bendri ir gausūs geoterminiai ištekliai atveria bendradarbiavimo galimybes su Telšių ir Tauragės regionu, siekiančiais plėsti geoterminės energijos panaudojimą, atliepiant vartotojų poreikius ir prisidedant prie žaliojo kurso vizijos. Geoterminiai vandenys gali būti panaudoti tiek energijos gavyboje, tiek vystant sveikatingumo turizmo sektorių.

²⁵ Geroji praktika pateikiama priede Nr. 1: „Forest biomass plant for the production of thermal energy“.

5.1.2. Tarprejoninis vėjo jėginių parkų vystymas ir klasterizacija

Atsinaujinančių išteklių potencialas jau dabar pasitelkiamas planuojant infrastruktūros, ekonominę ir socialinę plėtrą: Klaipėdos regione planuojama statyti vėjo jėginių parką²⁶, kuris suteiktų postūmį Klaipėdos valstybiniame jūrų uoste kurtis šiai infrastruktūrai reikalingos priežiūros bei jėginių dalių gamybos, surinkimo ir sandėliavimo įmonėms. Kuržemės regionas taip pat siekia atsinaujinančių energijos išteklių potencialą vystyti darnoje su aplinka. Atsiranda galimybė bendradarbiauti su Klaipėdos regionu vystant vėjo jėginių parką jūroje, nes Latvija turi ilgą jūros pakrantę, o Lietuva ieško galimybių vystyti vėjo jėginių jūroje gamybos, surinkimo ir priežiūros infrastruktūrą ir ją aptarnaujančias paslaugas. Šis ir panašūs didelio biudžeto, ilgalaikiai projektai turėtų būti atliekami koordinuotai tarp regionų, nes bendradarbiavimas galimas keliais lygmenimis – dalijantis kompetencijomis ir gerą patirtimi, vykdant mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros (MTEP) bei kuriant partnerystę jėginių ir kitų objektų statybos, gamybos, montavimo veiklose.

5.1.3. Tarprejoninis darnaus judumo infrastruktūros kūrimas ir atnaujinimas

Dėl geografinės Klaipėdos ir Kuržemės regionų padėties panašumo, veikiančios ir funkcionuojančios diversifikuotos transporto jungtys sumažintų regioninę atskirtį ir paskatintų ekonominę veiklą – ypač prekybos sektoriuje tiek bendradarbiaujant, tiek konkuruojant dėl rinkų. Nors geležinkelio linijų tinklas yra retas, aukšto potencialo naujai geležinkelio jungčiai tarp Klaipėdos ir Kuržemės regionų nebuvo identifikuota²⁷. Klaipėdos, Tauragės ir Telšių regionai aktyviai plečia elektrinių automobilių įkrovimo stotelių tinklą, atnaujina elektrinėmis transporto priemonėmis miesto autobusų parkus. Darnaus judumo infrastruktūros kūrimas ir atnaujinimas turėtų būti koordinuojamas tarprejoniniu mastu, bendrai atliekant pirkimus infrastruktūrai įrengti ir planuojant naujas elektromobilių įkrovimo aikštes, viešojo transporto sistemos plėtrą, dviračių takų vystymą ir pan.²⁸

5.1.4. Tarprejoninis reikiamų specialistų ugdymas

Siekiant tvaraus išteklių naudojimo tikslų būtinas tinkamas specialistų spektras, efektyvus inovacijų kūrimo ir tyrimų centrų tinklas. Todėl būtina plėsti visų Klaipėdos regiono švietimo įstaigų bendradarbiavimą su kitomis Baltijos jūros regiono (BJR) kolegijomis, profesiniais centrais, aukštosiomis mokyklomis ir mokslo centrais, plėsti aktualių specialybių spektrą, auginti mokymo kokybę, stiprinti jūrinio mokslo slėnį, plėsti mokslinių tyrimų sritis. Lietuvos Respublikos bendrojo plano sprendiniai numato stiprinti Klaipėdos įtaką BJR, plečiant su tuo susijusių specialistų rengimo spektrą švietimo įstaigose, stiprinant mokslo ir inovacijų centrus²⁹. Tam tikrų specialistų rengimas aktualus tik Klaipėdos regionui, pavyzdžiui, jūrų transporto, jūrų uosto, mechanikos ar suskystintųjų gamtinių dujų terminalų inžinierių. Tačiau Klaipėdos regiono švietimo sistema gali rengti specialistus, kurių trūksta visiems nagrinėjamiems regionams – IT, inžinerijos, logistikos, duomenų analitikos srityse, nes Telšiuose ir Tauragėje

²⁶ <https://mano-gargzdai.lt/component/k2/item/22684-klaipedos-rajone-ruosiamasi-statyti-pirmaja-vejo-jegain-projektas-finiso-tiesiojoje>

²⁷ “Comprehensive analysis of the existing cross-border rail transport connections and missing links on the internal EU borders” (2018 m.)

²⁸ Geroji praktika pateikiama priede Nr. 1: „SMARTA: Sustainable Shared Mobility Interconnected with Public Transport in European Rural Areas“.

²⁹ „Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano sprendiniai“ (tvirtinama Vyriausybės, 2020 m.)

nėra šių programų, o Klaipėdos regione – jos dėstomos. Dėl ypač reikšmingo šių sričių specialistų trūkumo Klaipėdoje regione, taip pat galimas apgyvendinimo ir kelionių lengvatų suteikimas nusprendusiems mokytis ir judėti į Klaipėdos miestą iš Kaimyninių regionų.

Siekdamos suteikti Baltijos šalių, studentams daugiau galimybių studijuoti ir atlikti mokslinius tyrimus pripažintose Baltijos šalių aukštojo mokslo institucijose, bei didesnio Baltijos šalių piliečių mobilumo Lietuva, Latvija ir Estija pasirašė sutartis dėl bendros švietimo erdvės sukūrimo vidurinio bendrojo lavinimo paskutinės pakopos ir profesinio mokymo lygiu³⁰, bei bendros aukštojo mokslo erdvės sukūrimo³¹ Baltijos šalyse. Sutartyse įsipareigojama leisti studentams mokytis pagal priimančios šalies bendrojo lavinimo ir profesinio mokymo programas, bei sudaryti sąlygas studijuoti kitų Baltijos šalių aukštojo mokslo institucijose tomis pačiomis finansinėmis sąlygomis, kaip ir savos šalies studentams.

5.1.5. Tarpregioninė gamtos apsauga ir aplinkos tausojimas

Gamtos išsaugojimas ir tvarus išteklių naudojimas reiškia erdvės įveiklinimą tokiu būdu, kad ja būtų galima naudotis visoms suinteresuotoms grupėms, tuo pat metu garantuojant vietos natūralų išliekamumą. Kokybiška ir darni aplinka yra rekreacinio turizmo, mokslinės ir edukacinės veiklos formavimo ir įgyvendinimo pagrindas, vis reikšmingiau veikiantis gyventojų apsisprendimą dėl gyvenamosios vietos lokacijos³². Tarpregioninė gamtos apsauga ir aplinkos tausojimas kartu su gamtiniu bei kraštovaizdžio paveldu yra vienas iš nagrinėjamų regionų tvarios plėtros pagrindų. Regionų gamtinio ir kultūrinio paveldo objektai gali būti išsaugoti bendradarbiaujant Kaimyniniams regionams ir bendrai pritraukiant ES programų lėšas.

Pripažindamos, kad daugelį aplinkos problemų galima išspręsti bendradarbiaujant tarptautiniu lygmeniu, Lietuva, Latvija ir Estija pasirašė susitarimą dėl bendradarbiavimo aplinkos srityje³³. Susitarime numatyta, kad šalys plėtoja ir tęsia trišalį bendradarbiavimą aplinkos apsaugos ir aplinkos taršos prevencijos srityje visų šalių labai bei skatina toliau plėtoti ekonominius, mokslinius ir techninius ryšius siekiant bendromis pastangomis išspręsti regionines ir globalias aplinkos problemas; bendru sutarimu bendradarbiauja aplinkos srityje; nuolat keičiasi informacija apie aplinkos būklę ir galimą tarpvalstybinį poveikį.

³⁰ Sutartis dėl bendros švietimo erdvės Baltijos šalyse sukūrimo vidurinio bendrojo lavinimo paskutinės pakopos ir profesinio mokymo lygiu (neapimant aukštojo mokslo) (2000 m.).

³¹ Sutartis dėl bendros aukštojo mokslo erdvės sukūrimo Baltijos šalyse (2001 m.)

³² Geroji praktika pateikiama priede Nr. 1: „EGTC ZASNET: Cross-border Nature Protection and Environmental Preservation“).

³³ Susitarimas dėl bendradarbiavimo aplinkos srityje (2010 m.)

5.2. Darnus patirtinis turizmas

Pav. 6. Regionų potencialas įgyvendinti darnaus patirtinio turizmo prioritetą ir susijusios specializacijos kryptys.

Tarpregininį bendradarbiavimą vystant turizmo paslaugas sąlygoja poreikis pagerinti turizmo infrastruktūrą, ypač atsižvelgiant į turistų mobilumą, paslaugų prieinamumą ir jungiamumą ekologišku ir integruotu būdu³⁴. Atsižvelgiant į turimus bendrus regioninius išteklius ir nacionalinius bei tarptautinius prioritetus, rekomenduojama skatinti regionus ir atskiras savivaldybes

³⁴ „Darnaus turizmo plėtra Baltijos jūros regione“ (2020 m.)

bendradarbiauti tarpusavyje, pasirinkti bendras ir jų išskirtinumą, konkurencinį pranašumą, unikalumą atitinkančias turizmo kryptis: išskiriant ir prioretizuojant sveikatinimo, gamtinio ir kultūrinio turizmo vystymo kryptis³⁵.

Šiuolaikiniai keliautojai linkę rinktis teminius maršrutus ir tikisi kuo daugiau tuose maršrutuose patirti. Ieškoma veiklų, kurios suteiktų naujų žinių per kiekvienam maršrutui būdingą patirtį³⁶. Tokio turizmo paklausa taip išaugo, jog šiandien ją apibūdina konkretus terminas: patirtinis turizmas. Šio tipo turizmas teikia pirmenybę patyriminėms veikloms, kurios kuria intensyvų keliautojų santykį su vietos identitetu ir specifine vietos kultūra. Tokių turizmo krypčių kūrimas ir populiarinimas prisideda prie regionų žinomumo, kultūrinės, edukacinės, socialinės, ekonominės vertės kūrimo, turizmo plėtros ir regioninio identiteto vystymo. Patirtinis turizmas taip pat padeda įgyvendinti ir darnių principų turizmo srityje taikymą.

Patirtinis turizmas leidžia diferencijuoti turizmo krypčių siūlomas veiklas ir padeda vystyti tų veiklų pagrindu kuriamas partnerystes skirtingomis temomis: nuo architektūros ir kraštovaizdžio iki nematerialaus kultūros paveldo, vietinio maisto, kultūros renginių, vaizduojamojo ir scenos meno.

Pripažindamos turizmo plėtros svarbą ir jo indėlį į šalių ekonominį, kultūrinį bei socialinį gyvenimą Lietuva, Latvija ir Estija pasirašė susitarimą dėl bendradarbiavimo turizmo srityje³⁷. Susitarimas numato bendradarbiavimą tarp šalių skatinant turistų srautus tarp Baltijos šalių, kad jų gyventojai geriau pažintų vieni kitų gyvenimo būdą, istoriją ir kultūrą; remti glaudesnę savo turizmo valdymo institucijų ir turizmo organizacijų, fizinių ir juridinių asmenų, kurie verčiasi turizmo verslu, ir visuomeninių turizmo organizacijų, dalyvaujančių plėtojant atvykstamąjį bei vietinį turizmą, tarpusavio bendradarbiavimą; keistis statistine ir kita informacija turizmo srityje; skatinti tobulinti gebėjimus turizmo industrijos srityje, bendradarbiaujant švietimo, mokymo srityse, keičiantis turizmo srities ekspertais, darbuotojais bei studentais.

Prioritetai	Laikotarpis	Įsitraukimas
5.2.1. Tarprejoninis darnaus jūrinio ir pakrančių turizmo vystymas		
5.2.1.1. Bendras vandens kelių ir kitų gamtinių maršrutų vystymas.	Trumpasis	Klaipėdos regionas, Tauragės regionas, Telšių regionas, Kuržemės regionas.
5.2.1.2. Bendras turizmo ir žemės ūkio išteklių naudojimas (medžioklė ir kaimo	Trumpasis	Klaipėdos regionas, Kuržemės regionas.

³⁵ Geroji praktika pateikiama priede Nr. 1: „Sustainable tourism in unique Estonian and Latvian ethno-cultural regions“).

³⁶ AARP Research, 2017 Travel Trends, https://www.aarp.org/content/dam/aarp/research/surveys_statistics/life-leisure/2017-travel-trends.doi.10.26419%252Fres.00134.001.pdf

³⁷ Susitarimas dėl bendradarbiavimo turizmo srityje (2002 m.)

Prioritetai	Laikotarpis	Įsitraukimas
turizmas, trumposios maisto tiekimo grandinės kūrimas, žvejybinis turizmas, geoterminiai vandenys).		
5.2.1.3. Bendro žvejų kaimo kraštovaizdžio pažintinio turizmo vystymas.	Trumpasis	Klaipėdos regionas, Kuržemės regionas.
5.2.1.4. Vieningo pajūrio ruožo įveiklinimo ir pramogų juostos formavimas, vystant jūrų ir pakrančių turizmą.	Trumpasis	Klaipėdos regionas (Palangos m. sav., Neringos sav.), Kuržemės regionas (Liepojos sav., Ventspilio sav.)
5.2.1.5. Bendras lėtojo turizmo ir ekoturizmo krypčių vystymas.	Trumpasis	Klaipėdos regionas, Tauragės regionas, Telšių regionas, Kuržemės regionas.
5.2.2. Tarpregininis kultūrinio turizmo vystymas		
5.2.2.1. Kultūros paveldo išteklių integravimas ir bendras naudojimas.	Ilgasis	Klaipėdos regionas (Žemaitijos ir Mažosios Lietuvos etnografiniai regionai), Kuržemės regionas (Rucavos, Nicos ir Bārtos etnografiniai regionai).
5.2.2.2. Jungtinė Lietuvos kultūros paveldo vertybių užsienyje apsauga ir įveiklinimas.	Ilgasis	Klaipėdos, Tauragės ir Telšių regionai, Kuržemės regionas.
5.2.2.3. Bendras nacionalinės reikšmės Klaipėdos krašto ir Vakarų Žemaitijos kultūros paveldo arealo plėtojimas ³⁸ .	Ilgasis	Klaipėdos regionas, Tauragės regionas, Telšių regionas.
5.2.2.4. Kultūros paveldo reprezentacinių centrų ³⁹ ir tarptautinę vertę turinčių objektų įveiklinimas, kuriant bendrus regioninius kultūros kelius, turizmo ir rekreacijos infrastruktūras.	Ilgasis	Klaipėdos regionas (Klaipėdos sav., Šilutės raj. sav.) Tauragės regionas (Tauragės raj. sav., Pagėgių sav.) Telšių regionas (Telšių raj. sav.)
5.2.2.5. Tarpregininis apleistų pramonės teritorijų ir industrinio paveldo įveiklinimas.	Trumpasis	Klaipėdos regionas, Tauragės regionas, Telšių regionas, Kuržemės regionas.

³⁸ Konkretios arealų teritorijos nurodomos „Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano sprendiniai“ (tvirtinama Vyriausybės, 2020 m.) brėžinyje „Kultūros politika ir rekreacija“, schemoje „Kultūriniai ištekliai tapaybės formavimui ir vystymui“, http://www.bendrasisplanas.lt/wp-content/uploads/2020/07/7_Kulturos-politika_rekreacija.pdf

³⁹ "Klaipėdos–Tauragės–Telšių regioninės plėtros arealą formuoja nacionalinės reikšmės Klaipėdos krašto ir Vakarų Žemaitijos kultūros paveldo arealas ir kultūros paveldo reprezentaciniai centrai – Telšiai ir Tauragė ir Mažosios Lietuvos miestai – Klaipėda, Šilutė, Pagėgiai.“ („Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano sprendiniai“ (tvirtinama Vyriausybės, 2020 m.))

Prioritetai	Laikotarpis	Įsitraukimas
5.2.3. Tarpregioninis sveikatingumo turizmo vystymas		
5.2.3.1. Bendras sveikatingumo išteklių įveiklinimas ir sveikatingumo turizmo krypties pozicionavimas.	Vidutinis	Klaipėdos regionas, Tauragės regionas, Telšių regionas, Kuržemės regionas.
5.2.4. Tarpregioninis turizmo krypčių kūrimas ir valdymas		
5.2.4.1. Aktualių turizmo produktų (kultūrinių, gamtinių, sveikatingumo) klasterizacija ir bendradarbiavimas kultūrinio, gamtos ir sveikatingumo turizmo apimtyje.	Trumpasis	Klaipėdos regionas, Tauragės regionas, Telšių regionas, Kuržemės regionas.

Lentelė 3. Darnaus patirtinio turizmo prioritetai.

5.2.2. Tarpregioninis darnaus jūrinio ir pakrančių turizmo vystymas

Baltijos jūra, gamtiniai pajūrio ir vandens išteklių suteikia Klaipėdos regionui unikalumo. Efektyvus išteklių naudojimas ir tinklaveikos stiprinimas sudaro galimybes didinti Klaipėdos regiono konkurencingumą, stiprinant ekologinį turizmą, apimantį atsakingą keliavimą ir lankymąsi gamtinėse vietovėse⁴⁰. Jūrinis ir pakrančių turizmas yra viena iš prioritetinių regiono turizmo plėtros sričių. Ne tik jūra ar Kuršių marios, bet ir Nemunas, Šventoji, Minija ir kitos upės turi potencialo tapti lankytojų traukos objektais ekoturizmo, rekreacinio, pažintinio turizmo srityse⁴¹.

Jungiančius vandens kelius turintys regionai gali koordinuoti ir bendradarbiauti kurdami rinkodaros bei viešinimo strategijas, pozicionuodami vidaus vandenų turizmą, nepriklausomai nuo administracinio teritorinio suskirstymo. Klaipėdos regiono unikali geografinė padėtis šalies lygmeniu yra ne vien privalumas, bet ir iššūkis. Čia atsiskleidžia potencialas bendradarbiauti su panašioje situacijoje esančiu Kuržemės regionu bei panaudoti turizmo ir žemės ūkio sektorių persidengimą: medžioklė ir kaimo turizmas, trumposios maisto tiekimo grandinės kūrimas, žvejiškas turizmas, geoterminiai vandenys⁴². Šiuos du regionus sieja jūrinis ir pakrančių kultūrinis, ir istorinis žvejų kaimo kraštovaizdžio potencialas bei su juo susijusio kultūrinio–pažintinio turizmo vystymas. Plėtojant jūrinį ir pakrančių turizmą regionai susiduria su ta pačia sezoniškumo problema. Įveiklinant Klaipėdos ir Kuržemės regionų potencialą, galima vystyti rekreacijos ir turizmo paslaugas pajūrio kurortuose (Palangoje ir Neringoje bei Liepojoje ir Ventspilyje) ir teritorijose, turinčiose vertingiausias pajūrio bei pamario rekreacinius išteklius, formuojant vieningą pajūrio paslaugų ir pramogų juostą, sudarant prielaidas paskirstyti poilsiautojų srautus didesnėje teritorijoje bei sumažinti pajūrio juostos

⁴⁰ Geroji praktika pateikiama priede Nr. 1: „The Via Francigena“.

⁴¹ Geroji praktika pateikiama priede Nr. 1: „Integrated Ecotourism Development of the Drava Basin (HU)“

⁴² „Klaipėdos regiono turizmo sektoriaus plėtra“ (2019 m.)

rekreacinių išteklių apkrovą. Tam prielaidas sudaro ir Latvijoje planuojamos dviračių takų jungtys „Eurovelo 10“ ir „Eurovelo 13“, kurios susijungs su jau egzistuojančiomis atkarpomis Klaipėdos regione⁴³.

Unikalus jūros ir pakrantės gamtos ir kultūros išteklių derinys įgalina pasiūlyti iki šiol pasyviai Klaipėdoje ir Kaimyniniuose regionuose vystomą turizmo rūšį – lėtąjį turizmą, pristatant vietovių autentiškumą ir su tuo susijusią gyvenimo kokybę, taip pritraukiant turistus, besidominčius darniu ir patirtiniu turizmu. Taip būtų pristatant ne tik kultūrinį paveldą, įskaitant tradicijas ir papročius, bet kraštovaizdžio elementus, gastronomiją ir šiuolaikinį meną. Identifikavus Klaipėdos ir Kaimyniniuose regionuose esančias savitą identitetą turinčias teritorijas, būtų galima jas pristatyti kaip lėtojo ir darnaus turizmo kryptis. Taip būtų išplėsta į regionus atvykstančių turistų imtis, taip pat sumažinta sezoniškumo įtaka turistų srautams. Lėtojo ir darnaus turizmo augantis poreikis yra ilgalaikė ir auganti tendencija.

5.2.3. Tarpregioninis kultūrinio turizmo vystymas

Turimi bendri kultūriniai ir kultūros paveldo ištekliai suteikia galimybes vystyti funkcines kultūrinio turizmo zonas, integruojant tarp–regioninio planavimo ir valdymo sistemas bei kompleksiskai rengiant planavimo dokumentus. Siekiant bendro kultūros išteklių disponavimo ir panaudojimo rekreacijai bei turizmo infrastruktūros plėtrai, į šių zonų vystymą būtina įtraukti viešojo, privataus ir nevyriausybinių sektorių partnerystes.

Klaipėdos regionas, jungdamas skirtingus etnografinius regionus, turi itin daug panašumų su Kuržemės regionu, kuris apjungia Rucavos, Nicos ir Bārtos Latvijos etnografinius regionus⁴⁴. Tai sudaro sąlygas integruoti kultūros paveldo vietas ir arealus, etnografinius kaimus, dvarus, archeologinį, sakralinį ir memorialinį kultūros paveldą į vieningą kultūrinio turizmo funkcinę zoną, koordinuotai naudojančią bendrus naratyvus. Klaipėdos ir Kuržemės regionai turi ir bendras nematerialiojo kultūros paveldo tradicijas. Saugant Lietuvos kultūros paveldo vertybes užsienyje, galima kurti ir skatinti Klaipėdos–Tauragės–Telšių arealo partnerysčių su Latvija atsiradimą, šiam tikslui kurti vertikalias, horizontalias ir mišrias partnerystes⁴⁵.

Bendras kultūros paveldo išteklių įveiklinimas galimas ir plėtojant Klaipėdos–Tauragės–Telšių nacionalinės reikšmės Klaipėdos krašto ir Vakarų Žemaitijos kultūros paveldo arealą⁴⁶. Kultūros paveldo reprezentacinių centrų (Telšiai ir Tauragė bei Mažosios Lietuvos miestai – Klaipėda, Šilutė, Pagėgiai) partnerystė, įtraukiant regioninio lygmens centrus ir kuriant ilgalaikius funkcinius ryšius, įgalintų tarptautinę vertę turinčių objektų įveiklinimą, naudojimą tausojant, pritaikymą universalaus dizaino ir darnaus

⁴³ „Kurzeme Planning Region Sustainable Development Strategy 2030“ (2018 m)

⁴⁴ Kuržemėje esanti Suitų kultūrinė erdvė įtraukta į nematerialaus kultūros paveldo, kurį reikia skubiai saugoti, sąrašą. Regione taip pat yra du objektai, pretenduojantys į UNESCO paveldo sąrašą (Grobinos archeologinis ansamblis ir Kuldīgos Hanza miestas).

⁴⁵ „Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano sprendiniai“ (tvirtinama Vyriausybės, 2020 m.)

⁴⁶ Ten pat.

vystymosi principams. Tarpreregioniniam kultūros paveldo išteklių įveiklinimui gali būti naudojamos regioninių kultūros kelių, turizmo ir rekreacijos infrastruktūras⁴⁷.

Klaipėdos ir Kaimyniniuose regionuose yra daug apleistų teritorijų (buvusių karinių, pramoninių objektų, teritorijų, geležinkelio koridorių). Regionai privalės spręsti panašius ateities iššūkius⁴⁸, susijusius su jų regeneracija, nekeliant grėsmės aplinkai, bei panaudojant verslo ir turizmo plėtrai. Bendradarbiavimas kuriant bendrą lankytinų industrinio turizmo rūšį, padidintų turistų skaičių ne sezono metu, aktyvuotų tarpreregioninį bendradarbiavimą ir būtų puikus tvaraus turizmo plėtotės elementas.

5.2.4. Tarpreregioninis sveikatingumo turizmo vystymas

Tarpreregioninio sveikatingumo turizmo plėtra galima, naudojant bendrus, regionams būdingus, natūralius išteklius – jūrinius išteklius, terminius vandenį, smėlį, pušynus. Tai suteikia galimybę partnerystėje vystyti šią turizmo rūšį. Bendram sveikatingumo turizmo vystymui, būtina kartu plėtoti sveikatos ir sveikatinimo paslaugas, didinti jų įvairovę įveiklinant turimus išteklius ir pasinaudojant regionams būdingais išskirtinumais.

5.2.5. Tarpreregioninis turizmo kryptų kūrimas ir valdymas

Glaudesnis regionų bendradarbiavimas vystant bendras turizmo kryptis galimas per bendras visuomenės įtraukimo, tikslinių tyrimų, planavimo, reglamentavimo bei finansines priemones, įtraukiant bendruomenes, NVO, jas įgalinant ir suteikiant reikalingą pagalbą pritraukiant turistų srautą, siekti minimalaus turizmo sektoriaus poveikio gamtai ir tausaus vartojimo, mažinti turizmo sektoriaus sezoniškumą⁴⁹.

Pasaulinė praktika rodo, kad už turistinių vietovių valdymą atsakingos organizacijos yra DMO (angl. Destination Management Organisation), kurios įgyvendina valdymo, koordinavimo, rinkodaros ir įvaizdžio kūrimo bei tinkamos turizmo aplinkos kūrimą bei kokybės kontrolę⁵⁰. Pirmas žingsnis link tarpreregioninės DMO galėtų būti aktualių turizmo produktų (kultūrinių, gamtinių, sveikatingumo) klasterizacija. Tai padėtų mažinti konkurenciją ir išlaidas tarp regionų bei atskirų savivaldybių, siūlant skirtingas

⁴⁷ Pavyzdžiui, Durbės mūšio tarpšieninis įveiklinimas turizmui, Šv. Jokūbo kelio atkarpos infrastruktūros ir aptarnavimo plėtra, įveiklinant pakelių kultūros paveldo objektus bei didinant nematerialaus paveldo sklaidą). Taip pat galima bendradarbiauti plečiant renginių ir koordinuojant tematinių švenčių kalendorių (pvz.: Jūros šventės Klaipėdoje pabaiga sutampa su renginio kitame regione (savivaldybėje) pradžia).

⁴⁸ „Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano sprendiniai“ (tvirtinama Vyriausybės, 2020 m.)

⁴⁹ „Turizmo sektoriaus analizė bei strateginės plėtros kryptys“ (2019 m.)

⁵⁰ „Darnus jūros ir pakrančių turizmas“ (2021 m.)

patirtis, ir sujungiant skirtingų regionų išskirtinumus, formuojant vieningą rinkodaros strategiją ir žinutę tikslinėms užsienio rinkoms bei atrinkant tinkamiausius kelionių pasiūlymų paketus, didinant žinomumą ir atpažįstamumą⁵¹.

5.3. Į žmogų orientuotos viešosios paslaugos

Pav. 7. Regionų potencialas įgyvendinti į žmogų orientuotų viešųjų paslaugų prioritetą ir susijusios specializacijos kryptys.

Regioninė politika gali prisidėti prie geresnio valstybės valdymo ir paslaugų teikimo, spręsdama viešųjų paslaugų reformų erdvinio modeliavimo, efektyvumo vertinimo ir kitus uždavinius, padedančius mažinti viešųjų paslaugų teikimo kaštus ir gerinti paslaugų

⁵¹ Geroji praktika pateikiama priede Nr. 1: „Cross-border tourism products for seniors 55+“.

kokybę⁵². Kaip nurodoma Lietuvos regioninės politikos Baltojoje knygoje, viena iš priežasčių, kodėl žmonės migruoja iš mažesnių miestelių į didmiesčius, o iš ten – į užsienį, yra jų poreikių netenkinanti gyvenamoji aplinka ir kokybiškų paslaugų trūkumas. Tiek šiame dokumente, tiek LR BP sprendiniuose nustatomi viešųjų paslaugų planavimo, valdysenos ir teritorinės plėtros principai, užtikrinantys pakankamą viešųjų paslaugų lygį ir paskatas gyventi, dirbti, mokytis, auginti vaikus visuose Lietuvos regionuose. Baltojoje knygoje numatoma, jog visi Lietuvos gyventojai, nepaisant to, kur jie įsikūrę, turi turėti galimybes gyventi kokybiškoje aplinkoje ir gauti pakankamos kokybės viešąsias paslaugas ne toliau kaip pusvalandžio kelionės automobiliu atstumu⁵³. LR BP sprendiniai sukonkretina šią nuostatą viešųjų paslaugų teikimo sistemą susiejant su formuojama šalies urbanistine sistema. Viešąsias paslaugas urbanistinėje struktūroje siūloma išdėstyti atsižvelgiant į viešųjų paslaugų pasiūlą ir paklausą, paslaugų gavėjų mobilumą, kai pačios būtiniausios ir dažnai naudojamos paslaugos teikiamos visų lygmenų urbanistiniuose centruose, o santykinai reto ir santykinai vidutinio poreikio naudojimo paslaugos teikiamos aukštesnio lygmens urbanistiniuose centruose (metropoliniuose ir regioniniuose)⁵⁴. Taikant partnerysčių, paslaugų papildomumo ir specializacijos principus, efektyviai naudojant ekonominius išteklius, regionai gali teikti specializuotas viešąsias paslaugas, atsižvelgiant į nacionalinius prioritetus, esamą infrastruktūrą, esamą ir planuojamą susisiekimo lygį bei geografinę regiono sandarą. Siekiant vientisos viešųjų paslaugų struktūros ir jų integracijos, būtina stiprinti funkcinis ryšius tarp urbanistinių Klaipėdos, Telšių, Tauragės centrų bei eksperimentuoti teikiant viešąsias paslaugas abipus sienos su Latvija. Tarpreregioninių viešųjų paslaugų funkcinis zonų vystymas leistų efektyviau naudoti turimą infrastruktūrą, tolygiai paskirstant išteklius, lanksčiau atliepiant kintančią demografinę situaciją ir taip kuriant bendrą atsparumą. LR BP sprendiniuose numatoma efektyvinti švietimo, sveikatos ir kultūros paslaugų teikimo tinklą, tad gretimi regionai privalės bendradarbiauti tarpusavyje, koordinuojant specializuotų paslaugų teikimą ir pasiskirstant prioritetinėmis sritimis.

Esant perteklinei viešųjų paslaugų infrastruktūrai ir atsižvelgiant į demografinę situaciją, LR Bendrojo plano sprendiniuose numatoma vykdyti tokios infrastruktūros efektyvinimą, diegti funkcijų sujungimo, daugiav funkciškumo ir infrastruktūros bendro valdymo ir dalijimosi principus. Lokalizuojant LR Bendrojo plano sprendinių išskirtus viešųjų paslaugų efektyvinimo sprendinius, išskirti šie, Klaipėdos ir Kaimyniniams regionams aktualūs, prioritetai:

Prioritetai	Laikotarpis	Įsitraukimas
5.3.1. Tarpreregioninis kultūros paslaugų efektyvinimas		
5.3.1.1. Vystyti partnerystės skirtinguose sektoriuose (švietimo, verslo ar kt.) su vietos bendruomene, siekiant didinti	Trumpasis	Klaipėdos regionas, Tauragės regionas, Telšių, Kuržemės regionas.

⁵² „Lietuvos regioninės politikos BALTOJI KNYGA darniai ir tvariai plėtrai 2017-2030“ (2017 m.)

⁵³ Ten pat.

⁵⁴ „Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano sprendiniai“ (tvirtinama Vyriausybės, 2020 m.)

Prioritetai	Laikotarpis	Įsitraukimas
kultūros ir meno įstaigų veiklos kokybę, efektyvumą ir prieinamumą, optimaliai paskirstant paslaugas.		
5.3.1.2. Apjungti atskirus kultūros objektus ir jų vykdomas funkcijas į skirtingo lygmens kultūros paslaugas teikiantį tinklą – kultūros paslaugų sistemą.	Ilgalaikis	
5.3.1.3. Atsižvelgiant į turimus gausesnius kultūrinius išteklius Klaipėdos regione, užtikrinti efektyvų jų panaudojimą ir mobilumą, kuriant bendrą pridėtinę vertę.	Trumpasis	
5.3.2. Tarprejoninis švietimo paslaugų efektyvinimas		
5.3.3.1. Siekiant darnaus švietimo infrastruktūros tinklo, tarprejoniniu lygmeniu užtikrinti tinkamą ikimokyklinio ugdymo aprėptį.	Vidutinis	Klaipėdos regionas, Tauragės regionas, Telšių regionas.
5.3.3.1. Efektyvinti aukštųjų mokyklų tinklą, regionuose, užtikrinant jo paslaugų mobilumą.	Trumpasis	
5.3.3.1. Tęsti profesinių mokyklų tinklo pertvarką, efektyvinant šių įstaigų tinklą tarprejoniniu lygmeniu.	Vidutinis	
5.3.3.1. Plėtoti visą gyvenimą trunkantį mokymą(si), sprendžiant regionų demografines problemas ⁵⁵ .	Ilgalaikis	
5.3.3.1. Kurti bendras stažuocių ir praktikų programas, skatinant jaunas žmones pasilikti gyventi regionuose, atliepiant vis augantį kvalifikuotos darbo jėgos poreikį ⁵⁶ .	Trumpasis	
5.3.3. Tarprejoninis sveikatos paslaugų efektyvinimas		

⁵⁵ Geroji praktika pateikiama priede Nr. 1: „Enhancing digital skills in Świętokrzyskie and Śląskie, Poland“.

⁵⁶ Geroji praktika pateikiama priede Nr. 1: „Job-oriented training for cross-border Austrian and Slovenian youth“.

Prioritetai	Laikotarpis	Įsitraukimas
5.3.3.1. Vykdyti sveikatos priežiūros įstaigų tinklo efektyvinimą, aukščiausio lygio ir pažangiausiomis technologijomis pagrįstas sveikatos priežiūros paslaugos teikiant Klaipėdos mieste.	Vidutinis	Klaipėdos regionas, Tauragės regionas, Telšių regionas.
5.3.3.2. Vykdyti alternatyvių stacionarioms sveikatos priežiūros paslaugoms veiklos formų plėtrą.	Vidutinis	
5.3.3.3. Plėsti ambulatorinių paslaugų, ypač pirminės sveikatos priežiūros, aprėptį.	Trumpasis	
5.3.4. Tarpreregioninis socialinių paslaugų efektyvinimas		
5.3.4.1. Vykdyti nestacionarių socialinių paslaugų plėtrą.	Vidutinis	Klaipėdos regionas, Tauragės regionas, Telšių regionas.
5.3.4.1. Vykdyti nestacionarių socialinių paslaugų, teikiamų namuose, plėtrą.	Vidutinis	
5.3.5. Galimybė naudotis viešosiomis paslaugomis abipus sienos		
5.3.5.1. Reabilitacinio gydomojo tinklo kūrimas ir plėtimas, įveiklinant bendrus geoterminius regionų išteklius abipus sienos.	Vidutinis	Klaipėdos regionas, Kuržemės regionas.
5.3.5.2. Bendradarbiauti plėtojant informacinių ir ryšių technologijų tinklo aprėptį Latvijos pasienio zonoje.	Trumpasis	
5.3.5.3. Teikiant viešąsias paslaugas diegti vieno bilieto sistema (angl. single ticket-system), supaprastinant viešojo transporto naudojimą vietos gyventojams ir turistams.	Vidutinis	

Lentelė 4. Į žmogų orientuotų viešųjų paslaugų prioritetai.

5.3.3. Tarprejoninis kultūros paslaugų efektyvinimas

Prioritetinis kultūros paslaugų tinklo efektyvinimas iki 2025 m. numatytas Tauragės ir Klaipėdos regionuose, apimant Tauragės raj., Pagėgių, Neringos, Klaipėdos m., Palangos m., Šilutės raj., Kretingos raj. ir Skuodo raj. sav. Tai suteikia galimybę gerinti kultūros paslaugų tinklą ne atskirai, o derinant veiksmus ir kartu įgyvendinant numatytus prioritetus⁵⁷.

5.3.4. Tarprejoninis švietimo paslaugų efektyvinimas

Prioritetinis švietimo paslaugų tinklo efektyvinimas iki 2025 m. numatytas Tauragės ir Klaipėdos regionuose, apimant Jurbarko r., Pagėgių, Klaipėdos r., Neringos, Palangos m., Skuodo r. Tai suteikia galimybę gerinti švietimo paslaugų tinklą ne atskirai, o derinant veiksmus ir kartu įgyvendinant numatytus prioritetus⁵⁸.

5.3.5. Tarprejoninis sveikatos paslaugų efektyvinimas

Prioritetinis sveikatos paslaugų tinklo efektyvinimas iki 2025 m. numatytas Tauragės, Telšių ir Klaipėdos regionuose, apimant Jurbarko r., Pagėgių, Klaipėdos r., Kretingos r., Plungės r., Telšių r. sav. Tai suteikia galimybę gerinti sveikatos paslaugų tinklą ne atskirai, o derinant veiksmus ir kartu įgyvendinant numatytus prioritetus⁵⁹.

5.3.6. Tarprejoninis socialinių paslaugų efektyvinimas

Prioritetinis socialinių paslaugų tinklo efektyvinimas iki 2025 m. numatytas Tauragės, Telšių ir Klaipėdos regionuose, apimant Pagėgių, Šilutės r., Klaipėdos r., Kretingos r., Neringos, Palangos m., Mažeikių r. Tai suteikia galimybę gerinti socialinių paslaugų tinklą ne atskirai, o derinant veiksmus ir kartu įgyvendinant numatytus prioritetus⁶⁰.

5.3.7. Galimybė naudotis viešosiomis paslaugomis abipus sienos

Viešųjų paslaugų prieinamumo užtikrinimas yra svarbus kiekvieno regiono bei šalies kokybiško gyvenimo garantas. Remiantis turimais resursais, pasienio Lietuvos ir Latvijos regionai gali sėkmingai bendradarbiauti plėtojant viešųjų paslaugų infrastruktūrą, ypač sveikatos, reabilitacinę ir gydomąją paslaugų infrastruktūrą.

⁵⁷ „Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano sprendiniai“ (tvirtinama Vyriausybės, 2020 m.)

⁵⁸ Ten pat.

⁵⁹ „Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano sprendiniai“ (tvirtinama Vyriausybės, 2020 m.)

⁶⁰ Ten pat.

5.4. Aukštos pridėtinės vertės kūrimas

Pav. 8. Regionų potencialas įgyvendinti aukštos pridėtinės vertės kūrimo prioritetą ir susijusios specializacijos kryptis.

Nagrinėjami regionai siekia pertvarkyti esamą „minkštąją“ bei „kietąją“ mokslo ir verslo partnerysčių infrastruktūrą, pritraukiant reikalingus specialistus, bei atitinkamai formuojant ir įgyvendinant regionų specializacijų kryptis. Siekiant subalansuotos, aukštą pridėtinę vertę kuriančios ekonominės struktūros, nagrinėjami regionai siekia diversifikacijos, orientuojasi į aukštesnės pridėtinės vertės paslaugas, grynina specializacijas. Sekama pasaulinėmis tendencijomis, planuojant atsižvelgiama į deglobalizacijos elementus tiekimo grandinėse, pažangią pramonę, robotiką, sidabrinę ekonomiką, viešųjų paslaugų prieinamumą, jų kokybę. Taip ekonomika matoma kaip tam tikro gyvenimo kokybės lygio siekimo ir palaikymo įrankis, bendras visuomenės veikimo būdas. Klaipėdos ir Kaimyninių regionams bioekonomikos sektorius ir su juo siejamos pramonės šakos yra reikšmingi BVP ir pridėtinės

vertės kūrimo elementai. Bioekonomikos sektoriaus stabilumui skatinti ir rizikų valdymo sistemai kurti būtina tarpreregioninio bendradarbiavimo ir kitų suinteresuotųjų šalių iniciatyva.

Prioritetai	Laikotarpis	Įsitraukimas
5.4.1. Koordinuotas žaliavų pirkimas per verslo klasterius.	Trumpasis	Klaipėdos regionas, Tauragės regionas, Telšių regionas.
5.4.2. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės modelis biokuro gamyboje, patenkinant neišvengiamai augsiantį visų trijų regionų biokuro poreikį.	Ilgalaikis	Klaipėdos regionas, Tauragės regionas, Telšių regionas.
5.4.3. Tikslinė programa regionų smulkiųjų ūkininkų ir SVV atstovų kompetencijų aukštai pridėtinei vertei kurti stiprinimui.	Trumpasis	Klaipėdos regionas, Tauragės regionas, Telšių regionas.
5.4.4. Tarpreregioninio bioekonomikos centro kūrimas.	Ilgalaikis	Klaipėdos regionas, Tauragės regionas, Telšių regionas.

Lentelė 5. Aukštos pridėtinės vertės kūrimo prioritetai.

5.4.2. Koordinuotas žaliavų pirkimas per verslo klasterius

Viena pagrindinių verslo išlaidų sudedamųjų yra žaliavos, kurias apima ne tik tiesiogiai į paslaugos ar produkto sukūrimą įeinantys elementai, bet ir ekspertinės žinios, patentai, technologijos, elektros bei šiluminė energija. Šių žaliavų bendras koordinuotas pirkimas per klasterius padidintų derybinę galią dėl palankesnių jų įsigijimo sąlygų. Telšiuose, Klaipėdoje ir Tauragėje išvystyti žemės ūkio, miškininkystės, maisto (pieno perdirbėjai ir žuvininkystė) bei baldų pramonės sektoriai, kurių žaliavų įsigijimai potencialiai gali būti atlikti koordinuotai.

5.4.3. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės

Viešojo ir privataus sektorių partnerystės modelis biokuro gamyboje, patenkinant neišvengiamai augsiantį visų trijų regionų biokuro poreikį, leistų efektyviau spręsti bendrus iššūkius ir kurti aukštesnę pridėtinę vertę, nei veikiant atskirai.

5.4.4. Kompetencijų kėlimo programa

Žemas nagrinėjamuose regionuose gausių SVV atstovų ir smulkiųjų ūkininkų kooperacijos lygis iš dalies lemia lėtą technologinį atsinaujinimą ir atitinkamai lėtai gerėjantį gamybinį efektyvumą, neišvystytas alternatyvias papildomas pajamas galinčias generuoti veiklas (pvz., bioenergijos gamyba iš žemės ūkio atliekų). Tikslinė programa, apimanti Tauragės, Telšių, Klaipėdos

regionų smulkiuosius ūkininkus ir SVV atstovus bei ugdanti kompetencijas, reikalingas aukštai pridėtinei vertei, inovacijoms ir verslumui, gali sukurti sinergijos efektą, kai bendraujant kuriasi naujos pažintys, ryšiai, idėjos ir iniciatyvos⁶¹.

5.4.5. Tarpregioninio bioekonomikos centro kūrimas

Bioekonomika ir su ja siejamos pramonės šakos (maisto, medienos, žemės ūkio) – Klaipėdos, Tauragės ir Telšių regionus jungianti specializacijos kryptis, todėl tikslingai šiai sričiai sukurtas visus tris regionus aptarnaujantis centras, specializuojantis strategiškai svarbiose srityse, gali reikšmingai prisidėti prie aukštos pridėtinės vertės kūrimo⁶². Daugiafunkcinis bioekonomikos centras, apimantis verslo inkubatorių, kompetencijų centrą ir klasterį su atstovybėmis visuose trijuose regionuose, būtų efektyvus būdas rinkti informaciją apie regionuose vykstančius, su bioekonomika susijusius, procesus ir iniciatyvas, todėl leistų tinkamai paskirstyti išteklius. Pavyzdžiui, šio centro žmogiškasis kapitalas galėtų laisvai judėti tarp regionų pagal naujai besikuriančių ir esamų verslo subjektų poreikį regionuose. Bioekonomikos verslų inkubatoriaus, kompetencijų centro ir klasterio integravimas su galimybe dalį funkcijų atlikti visuose trijuose regionuose, sukurtų lokalųjį poreikį atitinkančią ir efektyviai išteklius naudojančią daugiafunkcinę platformą.

⁶¹ Geroji praktika pateikiama priede Nr. 1: „Smart Specialisation: Creating Growth through Transnational cooperation and Value Chains“

⁶² Geroji praktika pateikiama priede Nr. 1: SmartIC: Helping Estonia's transition to high-tech manufacturing).

6. Funkcinių zonų (regionų) valdymo modelis

6.3. Tarpreregioninio bendradarbiavimo etapai

Teigiami ir sinergijos efektą kuriantys tarpreregioninio bendradarbiavimo rezultatai galimi, jei suinteresuotosios šalys nuosekliai įgyvendina tinkamai parengtą ir jų poreikius atitinkantį bendradarbiavimo modelį. Partnerystės inicijavimo procesas turi daug komponentų, tad veiklos proceso padalijimas į keturis aiškius ir apibrėžtus etapus supaprastina jo įgyvendinamumą⁶³:

Pav. 9. Tarpreregioninio bendradarbiavimo etapai.

- a. **Pasiruošimo etapas** trys pagrindiniai tikslai yra (1) identifikuoti regionų galimybes, bendrus tikslus, iššūkius ir esamus neatitikimus, (2) pasiūlyti naujas tematinės partnerystės ir (3) identifikuoti potencialius partnerius bendradarbiavimo projektams. Atlikta galimybių analizė išpildo Klaipėdos, Telšių, Tauragės ir Kuržemės regionų bendradarbiavimo pasiruošimo etapą ir leidžia pereiti prie kitų įgyvendinimo žingsnių.

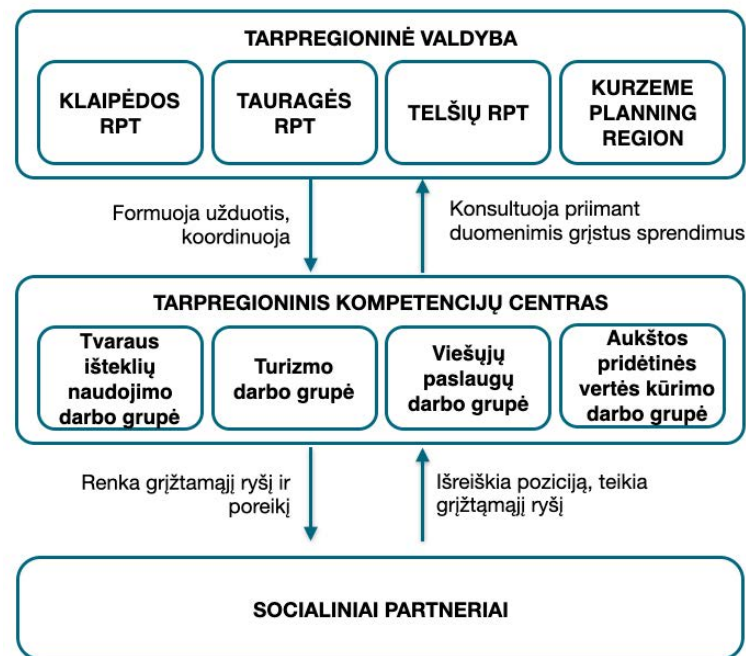
⁶³ Vanguard Initiative sukurta metodologija: <https://www.era-learn.eu/documents/eralearn2020t4-4casestudies5vanguard.pdf>

- b. **Konsolidacijos etapo** metu inicijuojamas bendrų veiklų vystymas. Šiame etape sukuriama bendradarbiavimo platforma, suinteresuotųjų šalių atsakomybės ir pasirenkamos konkrečios bendros veiklos. Partneriai taip pat sukuria veiksmų planą ir susitaria dėl pradinių pavyzdinių (angl. flagship) bandomųjų projektų. Atlikus paruošiamuosius darbus, šioje galimybių analizėje pateikiamas funkcinų zonų (regionų) įgyvendinimo priemonių spektras, iš kurio būtų galima formuoti konkrečias jungtines veiklas.
- c. **Apibrėžimo etapo** metu (1) parengiami finansuojami projektai ir verslo planai; (2) apibrėžiamos finansinės priemonės ir įvykdomi investiciniai planai. Projektai, kurie buvo aptarti ir iš anksto parengti per ankstesnius etapus, struktūrizuojami, ieškoma bendrų finansavimo galimybių.
- d. **Įgyvendinimo etapo** metu pereinama prie produktų / paslaugų komercializacijos ir realaus bendrų projektų įgyvendinimo tarpregioniniu mastu.

6.4. Funkcinių zonų (regionų) bendradarbiavimo platforma

Nauja LR Regioninės plėtros įstatymo redakcija⁶⁴ suteikia daugiau sprendimo galios patiems regionams. Atnaujintos įstatymo nuostatos skatina didesnę regionų decentralizaciją stiprinant regiono plėtros tarybų (RPT) vaidmenį bei pozicijas formuojant regioninę politiką. Naujosios tarybos planuos ir koordinuos nacionalinės regioninės politikos įgyvendinimą regionuose, tad yra geriausiai tinkamos ir tarpregioninio bendradarbiavimo įgyvendinimui. Klaipėdos, Tauragės ir Telšių regionai jau turi įsteigtas RPT, o jų atitikmuo Kuržemės regione yra Kurzemes plėnošanas reģions (angl. Kurzeme Planning Region). Į **tarpregioninę valdybą** deleguoti jų atstovai koordinuotų visus tarpregioninio bendradarbiavimo etapus.

Remiantis LR Regioninės plėtros įstatyme numatoma regioninio kompetencijų funkcija, šalia tarpregioninės valdybos turėtų veikti **tarpregioninis kompetencijų centras**, kurs atliktų analitines funkcijas, nes RPT savaime neturi išteklių rengti išsamias analizes ir tyrimus. Centrą sudarytų ekspertinės konsultacinės komandos, atsakingos už atitinkamų funkcinų zonų (regionų) prioritetų įgyvendinimą. Jos padėtų kurti plėtros strategijas, pritraukti viešąsias ir privačias

⁶⁴ Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymo Nr. VIII-1889 pakeitimo įstatymas (2020 m.)

investicijas, gerinti regiono komunikaciją bei įvaizdį ir kt. Tarpreregioninis kompetencijų centras nuolat konsultuotų ir regionų savivaldybių institucijas.

Paraleliai turėtų būti nuolat gerinamas konsultacijų su visomis **suinteresuotosiomis šalimis** mechanizmas, gaunant grįžtamąjį ryšį, įgalinant išreikšti poziciją ar strategijos įgyvendinimo procesas atitinka suinteresuotųjų šalių lūkesčius ir ar atsižvelgiama į jų poreikius.

7. Pasitikėjimu grįstas valdymas kaip *regioniškumą* įgalinantis modelis

Pasitikėjimas tarp visuomenės narių ir skirtingų institucijų turi įtakos ne tik šalies gyvenimo kokybei, bet ir ekonominiam vystymuisi. Ne veltui pasitikėjimas vadinamas išsivysčiusių šalių valiuta, o skandinavai pasitikėjimą vadina savuoju auksu. Investuodami į tai, jie pasiekė tiek bendruomeniškumo, tiek ekonominio tvarumo, tiek maksimaliai sumažintos šešėlinės ekonomikos. Kitos šalys, įskaitant ir Lietuvą, pasižymi žemu pasitikėjimo lygiu⁶⁵, nes tam neskiriama pakankamai dėmesio ir resursų.

Regioniniame planavime pasitikėjimas turi būti suprantamas kaip pamatas, be kurio neįmanomas joks ilgalaikis ir tvarus augimas. Tačiau ir regioniniu lygmeniu matomas bendradarbiavimo trūkumas. Dažnai pasitikėjimas suprantamas kaip pakankamai abstraktus ir natūraliai besiklostantis reiškinys. Tačiau pats pasitikėjimo kūrimo tarp regioninių suinteresuotųjų šalių procesas gali būti iš dalies formalizuotas. Norint valdyme kurti pasitikėjimo struktūrą yra būtina:

- Identifikuoti esamas kompetencijas. Tai reiškia nustatyti suinteresuotąsias šalis, galinčias priimti geriausią sprendimą, nes jos geriausiai žino situaciją ir gali greičiausiai jį įgyvendinti.
- Įgalinti kompetentingas suinteresuotąsias šalis veikti savarankiškai. Tai reiškia, suteikti autonomiją veikti ir minimizuoti atskaitomybę. Tam būtina užtikrinti efektyvią komunikaciją, bei esant poreikiui remtis kitų kompetencijomis.
- Vadovų darbas kuriant pasitikėjimą yra puoselėti vidinę kultūrą, skatinti žmones veikti, kreipti ilgalaikį organizacijos vystymą tvarumo link.

Funkcinių zonų (regionų) vystymas nėra savaiminis procesas ir priklauso nuo bendrų veiksmų ir sprendimų. Aktyvus ir bendradarbiaujantis modelis sukuria galimybes tvariam vystymuisi, leidžia peržengti rizikų valdymą ir kurti atsparumą įvairioms krizėms⁶⁶, tačiau reikalauja pasitikėjimo kitais proceso dalyviais. Tai reiškia pasitikėjimu grįstą valdymą, kai funkcinės zonos (regionai) kuriamos ir bendra vizija įgyvendinama, įgalinant daugiausiai potencialo turinčias sritis ir specializuojantis jų bendrame vystyme.

8. Žingsniai funkcinių zonų (regionų) vystymui

⁶⁵ Duomenys apie Lietuvos tarpasmeninio pasitikėjimo lygį nėra nuolat renkami. 2013 m. duomenys identifikuoja, kad Lietuvoje gyventojai (≥16 m.), vertindami pasiikėjimą dešimtbalėje sistemoje, 5,9 balus skiria policijai, 4,9 - teisinei sistemai, 4,5 politinei sistemai ir 6,1 kitais žmonėmis (https://ourworldindata.org/uploads/2016/07/OECD2015_TrustInstitutions.png)

⁶⁶ COVID19 įtaka Klaipėdos regiono specializacijos kryptų plėtrai ir augimui pristatoma Priede Nr. 5.

Formuojant *atsparumą* kuriančias funkcines zonas, paremtas regionų specializacijos kryptimis, šiame dokumente buvo analizuojamos egzistuojančios regionų išteklių sistemos, lyginamas jų panaudojimas ir aplinka, ieškoma persidengimų tarp regioninių tapatybių bei vertinama regioninių specializacijų krypčių atitikimas pasaulinėms darnaus vystymosi tendencijoms:

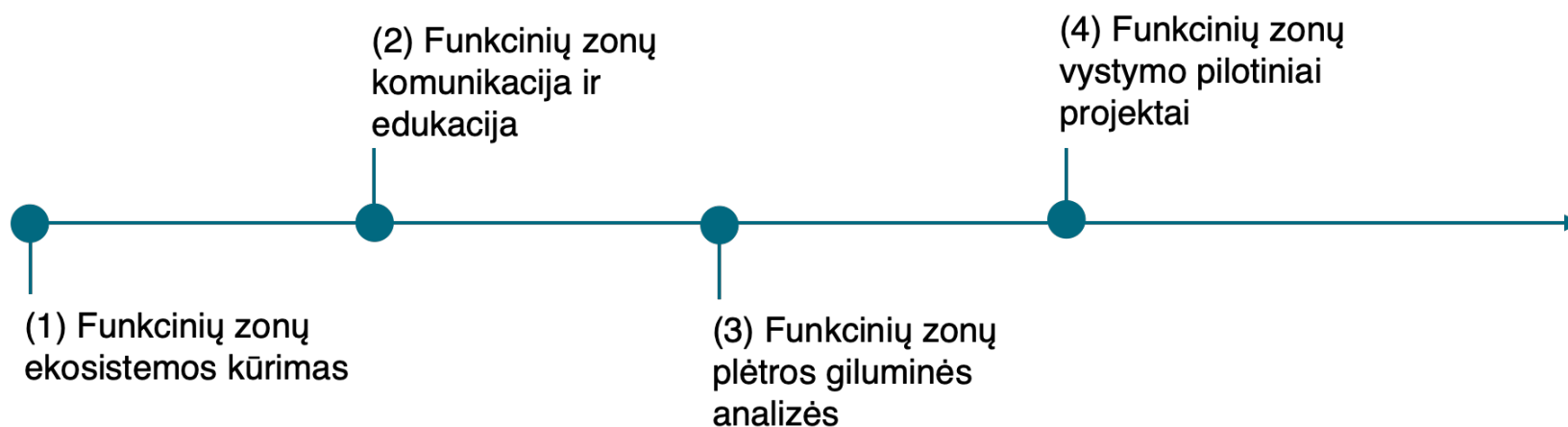
- **Regioniniai ištekliai** – gamtos, infrastruktūros ir žmogiškieji resursai.
- **Regioninė aplinka** – turimų išteklių panaudojimo būdas ir jais kuriamos sąlygos.
- **Regioninis identitetas** – regiono savęs suvokimas, identifikavimas pagal tam tikrus apibrėžtus naratyvus.
- **Globalus kontekstas** – pasaulinės tendencijos lemiančios regiono vystymąsi.

Teikiamos rekomendacijos ir siūlymai funkcinų zonų (regionų) vystymui bei plėtrai remiasi darnios infrastruktūros, efektyvios vadybos, tinklaveikos ir partnerystės skatinimo, finansiniu (sąnaudų–naudos efektyvumo) ir paslaugos kokybės požiūriu, santykinio pranašumo principais. Vertinant Klaipėdos ir Kaimyninių regionų potencialą kurti funkcines zonas, buvo atsižvelgiama ir į jų gryninamas specializacijas, atitikimą regioniniam, nacionaliniam ir tarptautiniam kontekstui, bei nacionaliniams strateginiams ir teritorijų planavimo dokumentams. Taip išskirti keturi prioritetai bendrų funkcinų zonų (regionų) vystymui:

- **Tvarus išteklių naudojimas** – prioritetas siekti balanso tarp skirtingų vystomų sričių ir sektorių. Ilguoju laikotarpiu koordinuotai pereinant prie atsinaujinančių energijos šaltinių, vidutiniu – vystant vėjo jėgainių parkus ir klasterizaciją ir ugdant reikiamus specialistus, pirmieji žingsniai šio prioriteto įgyvendinime gali būti tarpregioninis darnaus judumo infrastruktūros kūrimas ir atnaujinimas, bei veiklos susiję su tarpregioninė gamtos apsauga ir aplinkos tausojimu.
- **Darnus patirtinis turizmas** – prioritetas kurti darnias su aplinka ir unikalias patirtis vietiniams ir atvykstantiems. Ilguoju ir vidutiniu laikotarpiu vystant tarpregioninį kultūros ir sveikatingumo turizmą, rekomenduojama pradėti nuo prioritetinės darnaus jūrų ir pakrančių turizmo krypties, bendradarbiaujant ir klasterizuojant aktualius turizmo produktus.
- **Į žmogų orientuotos viešosios paslaugos** – prioritetas kokybiškai gyvenamajai aplinkai ir prieinamoms paslaugoms. Ilgalaikėje perspektyvoje efektyvinant kultūros, socialines, švietimo ir sveikatos paslaugas, rekomenduojama pradėti tarpregioninį bendradarbiavimą sprendžiant iki 2025 m. išskirtų prioritetinių savivaldybių viešųjų paslaugų iššūkius⁶⁷.
- **Aukštos pridėtinės vertės kūrimas** – prioritetas ekonominio augimo skatinimui. Klaipėdos ir Kaimyninių regionams bioekonomikos sektorius ir su juo siejamos pramonės šakos yra reikšmingi BVP ir pridėtinės vertės kūrimo elementai. Kuriant tarpregioninį bioekonomikos centrą, bei viešojo ir privataus sektorių partnerystes biokuro gamyboje ilgajame laikotarpyje, plėtojant tarpregioninį biologinės kilmės atliekų utilizavimą vidutiniu laikotarpiu, rekomenduojama pradėti nuo koordinuoto žaliavų pirkimo iniciavimo per verslo klasterius, bei tikslinės programos SVV atstovų kompetencijų stiprinimui.

⁶⁷ Prioritetinės savivaldybės išskirtos remiantis „Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano sprendiniai“ (tvirtinama Vyriausybės, 2020 m.), skyriuje 5.3. Į žmogų orientuotos viešosios paslaugos.

Ši analizė yra pirmasis žingsnis identifikuojant funkcinių zonų vystymo galimybes. Ja siekta atrasti Klaipėdos, Tauragės, Telšių ir Kuržemės regionus jungiančias temas, jungtinį potencialą, bendrus iššūkius ir prioritetus jų sprendimui. Skirtingi funkcinių zonų vystymo prioritetai reikalauja lyderystės iš skirtingų veikėjų bei aiškaus vaidmenų ir atsakomybių pasiskirstymo. Funkcinės zonos negali būti nustatytos ir primestos iš šalies, o vaidmenys lyderystei turi būti prisiimti, o ne paskirti "iš viršaus". Tam įvykti reikalingas įtraukus procesas, padėsiantis pasiskirstyti ir prisiimti veiklos sritis ir lyderystės vaidmenis:

Pav. 11. Artimiausi žingsniai funkcinių zonų (regionų) vystymui.

1. **Funcinių zonų ekosistemos kūrimas.** Būtina stiprinti visų lygmenų bendradarbiavimą ir kurti ekosistemą, brėžiant lyderystės kryptis ir įgalinant skirtingų sektorių atstovus pradėti dirbti kartu, o ne fragmentiškai. Tai galima daryti inicijuojant ir vystant tarpregioninę funkcinių zonų vystymo platformą, skatinant atskirų savivaldybių įsitraukimą pagal tam tikrą prioritetą, veiklos sritį ar funkciją, organizuojant darbinės diskusijas, įsitraukiant į tikslinius tarptautinius tinklus, vienijančius Baltijos ir platesnio regiono atstovus, dalyvaujant jungtiniuose tarptautiniuose projektuose susijusiuose su funkcinių zonų plėtra.
2. **Funcinių zonų komunikacija ir edukacija.** Kadangi funkcinių zonų plėtra yra naujas procesas, būtina pradėti nuo funkcinių zonų, jų vystymo vizijos ir prioritetų pristatymo visoms suinteresuotosioms šalims, keliant ekosistemos narių kompetencijas funkcinių zonų vystymo klausimais, pristatant savo veiklas nacionaliniu lygmeniu.
3. **Funcinių zonų plėtros giluminės analizės.** Analizėje įvardinti pagrindiniai funkcinių zonų vystymo prielaidos ir plėtros prioritetai. Kiekvienas įvardintas prioritetas reikalauja detalesnės giluminės studijos, leisiančios nustatyti konkrečius jo etapus ir įgyvendinimo priemones.

4. **Funkcinių zonų vystymo pilotiniai projektai.** Stiprinant ekosistemos bendradarbiavimą, vykdant aktyvią komunikaciją ir atlikus gilumines konkrečių prioritetų įgyvendinimo analizes, galimas pilotinių funkcinų zonų projektų kiekviename išskirtame prioritete iniciavimas.

Šaltiniai

1. „2021–2030 metų nacionalinis pažangos planas“, (2020 m.), prieiga internete: <https://lrv.lt/lt/aktuali-informacija/xvii-vyriausybe/strateginis-valdymas/2021-2030-m-nacionalinis-pazangos-planas>.
2. „Alignment at Trans-Regional Level: Case Study No.5“, (2020 m.), prieiga internete: <https://www.era-learn.eu/documents/eralearn2020t4-4casestudies5vanguard.pdf>.
3. „Analysis of Kurzeme Planning Region in the Context of Smart Specialization Strategy“ (2016 m.), prieiga internete: <http://www.tf.llu.lv/conference/proceedings2016/Papers/N241.pdf>.
4. „Baltic Green and Blue growth – are we ready to exploit what’s available?“ (2019 m.), prieiga internete: <https://klaipedaregion.lt/wp-content/uploads/2019/10/A.GRAZULIS-Baltic-Green-and-Blue-growth.pdf>.
5. „Comprehensive analysis of the existing cross-border rail transport connections and missing links on the internal EU borders“, (2018 m.), prieiga internete: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/cb_rail_connections_en.pdf.
6. „Darnaus turizmo plėtra Baltijos jūros regione“ (2020 m.), (rengimo studija).
7. „Funkcinės zonos Tauragė+ plėtros strategija“ (2020 m.).
8. „Klaipėdos apskrities ekonomikos struktūra ir raida. Regioninė ekonomikos apžvalga“ (2020 m.), prieiga internete: https://www.versli Lietuva.lt/wp-content/uploads/2020/09/2020_Klaip%C4%97dos-apskritis.pdf.
9. „Klaipėdos regiono 2014–2020 metų plėtros planas“ (2013 m.), prieiga internete: http://www.lietuvosregionai.lt/upload/Lietuvos%20regionai/Klaipedos%20apskritis/Posedziai/2020%2009%2029/Klaipedos%20ORPP_%20analize%20ir%20strategija.pdf.
10. „Klaipėdos regiono ekonominės specializacijos apžvalga“ (2017 m.).
11. „Klaipėdos regiono identiteto ir vertybinio pagrindo analizė“ (2020m.), prieiga internete: <https://klaipedaregion.lt/wp-content/uploads/2020/04/Klaipedos-regiono-identiteto-ir-vertybio-pagrindo-analize.pdf>.
12. „Klaipėdos regiono specializacijų kryptų įgyvendinimo planas“, (2020 m.).
13. „Klaipėdos regiono turizmo ir žemės ūkio sektorių plėtros studija“ (2019 m.).
14. „Klaipėdos regiono turizmo rinkodaros strategija 2016– 2022 m.“ (2015 m.).
15. „Klaipėdos regiono turizmo sektoriaus plėtra“ (2019 m.).
16. „Kurzeme Planning Region Sustainable Development Strategy 2030“ (2018 m.), prieiga internete: https://www.kurzemesregions.lv/wp-content/uploads/2018/11/01_Kurzeme_ENG.pdf.

17. „KURZEME REGION – Geography and history”, prieiga internete:
https://circabc.europa.eu/webdav/CircaBC/ESTAT/regportraits/Information/lv003_geo.htm
18. „Kurzemes Plānošanas Reģiona Pašreizējās Situācijas Raksturojums” (2020 m.).
19. „Latvia and Estonia plan joint wind energy project in Gulf of Riga”, (2020), prieiga internete:
<https://www.evwind.es/2020/08/03/latvia-and-estonia-plan-joint-wind-energy-project-in-gulf-of-riga/76216>.
20. „Lietuvos regioninės politikos BALTOJI KNYGA darniai ir tvariai plėtrai 2017–2030” (2017 m.)
21. „Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano sprendiniai” (tvirtinama Vyriausybės, 2020 m.).
22. „Lietuvos savivaldybių indeksas”, (2019 m.), prieiga internete: <https://www.llri.lt/lietuvos-savivaldybiu-indeksas-2019>.
23. „Mažeikių privalumai ir svarbiausi darbai, siekiant pritraukti pramonės investicijų į Mažeikių rajoną”. Prieiga internete:
http://www.iqforumas.lt/wp-content/uploads/2018/11/7_VR_virgilijus_radvilas.pdf.
24. „Mažeikių rajono savivaldybės 2021–2023 m. strateginis veiklos planas” (2020 m.).
25. „Plungės rajono savivaldybės 2010 – 2020 metų strateginis plėtros planas”, (2009 m.).
26. „Practical Guide for Developing Cross-border Public Services” (2019 m.), prieiga internete:
<https://www.espon.eu/sites/default/files/attachments/ESPON%20CPS%2002%20Practical%20guide.pdf#viewer.action=download>.
27. „Savivaldybių darnios plėtros pažangos vertinimas” (2019 m.).
28. „Tauragė region – your business location in Lithuania” (2019 m.), prieiga internete:
<https://investlithuania.com/wp-content/uploads/Taurage-region-overview.pdf>.
29. „Tauragės apskrities ekonomikos struktūra ir raida. Regioninė ekonomikos apžvalga” (2020 m.)”, prieiga internete:
https://www.versli Lietuva.lt/wp-content/uploads/2020/09/2020_Taurag%C4%97s-apskritis_v2.pdf.
30. „Tauragės regiono plėtros planas 2014–2020”, Tauragė, (2015 m.), prieiga internete:
<http://www.lietuvosregionai.lt/upload/Lietuvos%20regionai/Taurage%C2%97s%20apskritis/2017%20m.%20Opos%C4%97dziai/2017-06-06/RPP%20patvirtintas%2020151019%20AR%2020160915.pdf>.
31. „Telšiai region – your business location in Lithuania”, Investuok Lietuvoje, prieiga internete:
<https://investlithuania.com/wp-content/uploads/Telsiai-region-overview.pdf>.
32. „Telšių apskrities ekonomikos struktūra ir raida. Regioninė ekonomikos apžvalga” (2020 m.), prieiga internete:
https://www.versli Lietuva.lt/wp-content/uploads/2020/09/2020_Tel%C5%A1i%C5%B3-apskritis-v2.pdf.
33. „Telšių rajono savivaldybės 2020–2022 m. strateginis veiklos planas” (2020 m.).
34. „Turizmo sektoriaus analizė bei strateginės plėtros kryptys” (2019 m.), prieiga internete:
<https://eimin.lrv.lt/uploads/eimin/documents/files/Turizmo%20sektoriaus%20analiz%C4%97%20bei%20strategin%C4%97s%20pl%C4%97tros%20kryptys.pdf>.

35. CROSS-ORDER COOPERATION TOOLKIT, Centre of Expertise for Local Government Reform, Council of Europe in cooperation with Daniele Del Bianco, Italy, and John Jackson, UK, (2012 m.), prieiga internete: <https://rm.coe.int/cbc-cross-border-co-operation/1680747160>
36. Euroregion Baltic Action Plan (2019), prieiga internete: https://klaipedaregion.lt/wp-content/uploads/2018/08/ERB_action_plan.pdf.
37. Imants Viksne, „Ventspilians fight against forest being replaced with huge wind generators”, (2020 m.), prieiga internete: <https://neatkariga.com/article/326704-ventsphilians-fight-against-forest-being-replaced-with-huge-wind-generators>.
38. Jurijs Kondratenko, „Spatial analysis on existing development challenges, cross border functional territories and opportunities for smart specialization of Kurzeme Planning region” (2021m.).
39. Klaipėdos regiono be variklio, lengvojo, viešojo ir vandens transporto sistemos optimizavimo ir plėtros galimybių studijoje „Vakarų krantas”, prieiga internete: <https://www.klaipeda.lt/data/public/uploads/2018/04/vkfullfinal.pdf> (2018 m.)
40. Lietuvos pažangos strategija „Lietuva2030”, Valstybės pažangos taryba, prieiga internete: <https://www.docdroid.net/OHqeBsc/lietuva2030-pdf#page=14>.
41. Lietuvos sumanios specializacijos programa (2019 m.), prieiga internete: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/d68981a0b2a311e98451fa7b5933515d>.
42. Rezoliucija dėl Klaipėdos regiono ekonominės specializacijos (2017 m.)
43. Susitarimas dėl bendradarbiavimo aplinkos srityje (2010 m.), prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.380938>.
44. Susitarimas dėl bendradarbiavimo turizmo srityje (2002 m.), prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.173991>.
45. Sutartis dėl bendros aukštojo mokslo erdvės sukūrimo Baltijos šalyse (2001 m.), prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.132096>.
46. Sutartis dėl bendros švietimo erdvės Baltijos šalyse sukūrimo vidurinio bendrojo lavinimo paskutinės pakopos ir profesinio mokymo lygiu (neapimant aukštojo mokslo) (2000 m.), prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.104181>.

Paveikslų sąrašas

Pav. 1. Nagrinėjama teritorija.

Pav. 2. Partnersyčių modeliai. Parengta remiantis: „Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano sprendiniai“ (tvirtinama Vyriausybės, 2020 m.)

Pav. 3. Funkcinių zonų vystymo galimybių analizuojamos temos.

Pav. 4. Funkcinių zonų (regionų) vystymo schema.

Pav. 5. Regionų potencialas įgyvendinti tvaraus išteklių naudojimo prioritetą ir susijusios specializacijos kryptys.

Pav. 6. Regionų potencialas įgyvendinti darnaus patirtinio turizmo prioritetą ir susijusios specializacijos kryptys.

Pav. 7. Regionų potencialas įgyvendinti į žmogų orientuotų viešųjų paslaugų prioritetą ir susijusios specializacijos kryptys.

Pav. 8. Regionų potencialas įgyvendinti aukštos pridėtinės vertės kūrimo prioritetą ir susijusios specializacijos kryptys.

Pav. 9. Tarpreregioninio bendradarbiavimo etapai.

Pav. 10. Funkcinių zonų (regionų) bendradarbiavimo platforma.

Pav. 21. Artimiausi žingsniai funkcinių zonų (regionų) vystymui.

Lentelių sąrašas

Lentelė 2. Preliminarios regionų specializacijos kryptys.

Lentelė 2. Darnaus išteklių naudojimo prioritetai.

Lentelė 3. Darnaus patirtinio turizmo prioritetai.

Lentelė 4. Į žmogų orientuotų viešųjų paslaugų prioritetai.

Lentelė 5. Aukštos pridėtinės vertės kūrimo prioritetai.

Priedai

PRIEDAS NR. 1.....	50
FUNKCINIŲ ZONŲ (REGIONŲ) BENDRADARBIAVIMO KRYPTIŲ GERŲJŲ PRAKTIKŲ ANALIZĖ.....	50
1. FUNKCINIŲ ZONŲ KŪRIMO KRYPTIS: TVARUS IŠTEKLIŲ NAUDOJIMAS IR DARNI APLINKA.....	50
1.1. RDI2CLUB: BUILDING BIOECONOMY INNOVATION ECOSYSTEM IN CROSSBORDER AND RURAL CONTEXT.....	50
1.2. EGTC ZASNET: CROSS-BORDER NATURE PROTECTION AND ENVIRONMENTAL PRESERVATION	52
1.3. SMARTA: SUSTAINABLE SHARED MOBILITY INTERCONNECTED WITH PUBLIC TRANSPORT IN EUROPEAN RURAL AREAS	53
1.4. FOREST BIOMASS PLANT FOR THE PRODUCTION OF THERMAL ENERGY.....	54
2. FUNKCINIŲ ZONŲ KŪRIMO KRYPTIS: DARNUS PATIRTINIS TURIZMAS.....	55
2.1. SUSTAINABLE TOURISM IN UNIQUE ESTONIAN AND LATVIAN ETHNO-CULTURAL REGIONS.....	55
2.2. REVIVING LATVIA AND ESTONIA’S INDUSTRIAL HERITAGE	56
2.3. CROSS-BORDER TOURISM PRODUCTS FOR SENIORS 55+	57
2.4. INTEGRATED ECOTOURISM DEVELOPMENT OF THE DRAVA BASIN (HU).....	58
2.5. “BORGHI – VIAGGIO ITALIANO” ITINERARIES IN CULTURE, HISTORY, TRADITIONS AND LANDSCAPES.....	59
2.6. THE VIA FRANCIGENA IS AN HISTORICAL ITINERARY REVIEWED FOR FORMS OF SLOW AND EXPERIENTIAL TOURISM, TIED TO EMOTIONS AND WITH A CLOSE APPROACH TO THE TERRITORY.....	60
3. FUNKCINIŲ ZONŲ KŪRIMO KRYPTIS: Į ŽMOGŲ ORIENTUOTOS VIEŠOSIOS PASLAUGOS.....	61
3.1. UNITED CROSS-BORDER HEALTHCARE FOR THE LOWER AUSTRIA – SOUTH BOHEMIAN REGION	61
3.2. JOB-ORIENTED TRAINING FOR CROSS-BORDER AUSTRIAN AND SLOVENIAN YOUTH	61
3.3. ENHANCING DIGITAL SKILLS IN ŚWIĘTOKRZYSKIE AND ŚŁĄSKIE, POLAND.....	62

4.	FUNKCINIŲ ZONŲ KŪRIMO KRYPTIS: AUKŠTOS PRIDĒTINĖS VERTĖS KŪRIMAS.....	63
4.1.	REGIONAL INNOVATION NODE NORTH HÅLSINGLAND	63
4.2.	A CROSS BORDER COOPERATION FOR SMART SPECIALISATION (ACCESS)	64
4.3.	SMARTIC: HELPING ESTONIA’S TRANSITION TO HIGH-TECH MANUFACTURING	64
4.4.	NORTHERN IRELAND, SCOTLAND, IRELAND COMBINE RESOURCES TO BETTER PROTECT MARINE HABITATS	65
4.5.	AQUACULTURE COMPANIES IN ZEELAND, NETHERLANDS COLLABORATE TO DELIVER INNOVATION	66
4.6.	SMART SPECIALISATION: CREATING GROWTH THROUGH TRANSNATIONAL COOPERATION AND VALUE CHAINS.....	66
4.7.	PROMOTION OF NEW INNOVATION MARKETS.....	67
4.8.	SUPPORT FOR DIGITAL TRANSFORMATION IN LOWER AUSTRIA	67
PRIEDAS NR. 2.....		69
SUINTERESUOTOSIOS ŠALYS FUNKCINIŲ ZONŲ VYSTYMUI		69
1.	PRIORITETAS: TVARUS IŠTEKLIŲ NAUDOJIMAS	69
2.	PRIORITETAS: DARNUS PATIRTINIS TURIZMAS.....	73
3.	PRIORITETAS: Į ŽMOGŲ ORIENTUOTOS VIEŠOSIOS PASLAUGOS.....	81
4.	4. PRIORITETAS: AUKŠTOS PRIDĒTINĖS VERTĖS KŪRIMAS	86
PRIEDAS NR. 3.....		91
1.	„SAVIVALDYBIŲ DARNIOS PLĒTROS PAŽANGOS VERTINIMAS”	91
5.	COVID19 ĮTAKA KLAIPĒDOS REGIONO SPECIALIZACIJOS KRYPTIŲ PLĒTRAI IR AUGIMUI	93
5.1.	NEPASITIKĒJIMAS INSTITUCIJOMIS	94
5.2.	NUOTOLINIO DARBO SUTEIKIAMOS GALIMYBĖS	94
5.3.	VIENTINĖS EKONOMIKOS APSIPIRKIMO INTERNETE TEIKIAMOS GALIMYBĖS	95

Priedas Nr. 1.

FUNKCINIŲ ZONŲ (REGIONŲ) BENDRADARBIAVIMO KRYPTIŲ GERŲJŲ PRAKTIKŲ ANALIZĖ

Regionų bendradarbiavimas yra praktika leidžianti kiekvieno regiono galimybėms realizuotis, o iššūkių pasekmėms turėti mažesnę poveikį. Todėl remtis kitų patirtimi, kaip galima pasiekti geriausių rezultatų bendradarbiaujant, yra naudinga planuojant naujas regioninio bendradarbiavimo veiklas. Žemiau atrinkti pavyzdžiai yra suskirstyti pagal funkcinę zonų bendradarbiavimo krypties struktūrą.

Analizuotos gerosios praktikos apžvelgia pavyzdžius, kuriuose partneriai buvo ir skirtingų šalių regionai, ir tos pačios šalies kaimyniniai regionai, ir bendradarbiaujantys regionai esantys pasienio teritorijose. Tokiu būdu parodoma, kad nėra vieno sėkmingų partnerystės formato ir partnerystės galimos suderinus poreikius, išteklius ir iniciatyvą. Gerosios praktikos turėtų būti ne tik būdas pasisemti idėjų konkreitiems projektams įgyvendinti, bet ir ekspertinių žinių ir patirties šaltinis, siekiant efektyvesnių regioninio bendradarbiavimo veiksmų.

6. Funkcinių zonų kūrimo kryptis: Tvarus išteklių naudojimas ir darni aplinka

6.1.RDI2CluB: Building Bioeconomy Innovation Ecosystem in Crossborder and Rural Context

Dalyvaujančios šalys: Norvegija ir Švedija.

Problema ir tikslas: Sustiprinti regionų poziciją nacionaliniu mastu bioekonomikos sektoriuje Švedijoje ir įsipareigojimų vykdymas kaimo plėtros strategijai įgyvendinti Norvegijoje sudarė palankias sąlygas bioekonomikos inovacijų ekosistemai. Tai paskatino klasterių formavimąsi per regiono administracijos, mokslo institucijų ir verslo bendradarbiavimą trijų sraigtų principu (angl. triple-helix). Bioekonomikos strategija regionui buvo sukurta apjungti savivaldybes. Strategijos tikslai siejami su ekspertinėmis žiniomis ir žmogiškaisiais verslumo ištekliais, akcentuojant jų prieinamumą regionui. Tai suteiktų galimybę tapti matomu ir atviru lyderiu tvarios gamybos plėtroje.

Sprendimo būdas: Bioekonomika yra stipriai išvystyta abiejuose regionuose. Išteklių kaip biomasė prieinamumas kuria stiprų pagrindą inovacijoms ir augimui. Vietinio, regioninio ir nacionalinio lygmens politiniai įsipareigojimai bioekonomikos plėtrai yra ilgalaikiai ir stipriai remiami finansiškai. Tokios aplinkybės kuria pagrindą ir geras sąlygas šios srities inovacijų ekosistemoms ir klasteriams kurtis. Abu regionai kuria modelius, kur verslas, tyrimų centrai ir vietos valdžia bendradarbiauja sudarydami sąlygas bioekonomikai būti stipria šalių ekonomikos varomąja jėga.

Norvegijos Inland (2020 metais sujungti buvę Hedmark ir Oppland regionai) regiono bioekonomikos strategija 2017–2024 metams buvo sukurta ir patvirtinta Hedmark ir Oppland savivaldybių tarybų ir jų merų. Į kūrimą įsitraukė regioniniai partneriai per vizitus į įmones, dirbtuves, seminarus ir susitikimus. Bioekonomikos Augimo Taryba (BioCouncil) įkurta koordinuoti visuomenės interesus, vyriausybines organizacijas, verslo ir mokslo institucijas. Tarybą sudaro 6–8 ekspertai atstovaujantys verslo ir mokslo institucijas.

Inland regiono nacionalinė lyderystė bioekonomikos plėtroje paremta tuo, kad jame gausu žemės biologinių išteklių, stipri profesinė ir ekspertinė aplinka ir užbaigtos tiekimo grandinės bioproduktams vystyti. Su šiomis galimybėmis, ištekliais ir stiprybėmis regionas sukūrė viziją tapti šalies lyderiaujančiu tvarios bioekonomikos centru. Regionas siekia ir tikisi tyrimų bioekonomikos srityje pagausėjimo ir pozicionuoja save kaip vieta inovacijoms kurti. Tarptautinis bendradarbiavimas per tokias programas kaip Horizon 2020 kuriant ryšius su bioekonomikoje veikiančiomis ekosistemomis kitose šalyse – vienas iš prioritetų.

Pasienio bendradarbiavimas gali sukurti pridėtinę vertę kaimo regionuose dėl atsirandančios didesnės žmogiškųjų išteklių pasiūlos, ekspertinių žinių, tyrimų infrastruktūros dalinimosi ir dėl to padidėjusių galimybių inovacijoms. Dalijimasis žiniomis, ištekliais ir rinkomis leidžia SMV lengviau testuoti naujas idėjas, produktus ir paslaugas bei rasti naujas rinkas komercializacijai. Bendradarbiavimas kuriant vertės grandines yra naudingas verslo konkurencingumui didinti bei padeda pritraukiant talentus – kai sektorius yra stiprus, žinomas ir turintis finansinių ir infrastruktūros resursų inovacijoms. Hedmark ir Varmland regionuose esanti bioekonomikos ekosistema yra sudaryta iš tyrimų centrų, verslo klasterių ir viešosios politikos paremtos strategijos inicijuoti subjektams bendradarbiauti ir kurtis geografiškai apibrėžtoje teritorijoje.

Karlstad Inovacijų Parkas

Karlstad Inovacijų Parkas, kurį sudaro apie 70 įmonių, apima tyrimų centrus, verslo subjektus ir “Paper Province” klasterį. Tai yra geras bioekonomikos inovacijų centro pavyzdys, kurio misija yra padėti plėstis ir kurtis tvarioms įmonėms regione. Pagrindinis parko principas yra ‘vienos stotelės’ parduotuvė, verslo subjektui leidžianti idėją paversti apčiuopiamu produktu ar paslauga su galimybe susitikti su ekspertais ir tinkamą patirtį turinčiais žmonėmis vienoje vietoje. Startuoliai gali išsinuomoti erdvę už simbolinį 10 eurų mokestį per mėnesį pirmiems pusei metų. Inovacijų parkas neatsitiktinai turi tik vieną kavos aparatą, kad rastųsi naujos pažintys. Kartą per savaitę vyksta formalesni susitikimai, kur idėjos pristatomos tikintis grįžtamojo ryšio iš kolegų ir ekspertų. Taip pat parkas turi išteklius burti komandas problemoms spręsti, kurias sudaro įvairių sričių ekspertai – nuo studentų iki inžinierių, programuotojų ir visuomenės interesų atstovų. Tai leidžia aktyvuoti visą vertės kūrimo grandinę nuosekliai.

Sumanios Specializacijos Akademija

Karlstad Universiteto esančiame Varmland regione sumanios specializacijos akademija yra gerai žinomas Europos mastu gerosios praktikos pavyzdys. Akademijos pradžia buvo EBPO 2004–2007 metų studija, kurios rekomendacijos buvo sujungti aukštojo mokslo švietimo įstaigas su regiono plėtros strategija, kad padidėtų regiono konkurencingumas ir vietos įsitraukimas.

EBPO studija rekomendavo regionui veikti strategiškai – integruojant trijų sraigtų (angl. triple helix) regioninius partnerius, sukuriant jiems bendrus tikslus ir veiksmų planus. Rezultatas buvo „Tyrimų ir inovacijų“ sutartis 2010–2014 metams (Research and Innovation agreement, 2010–2014) su tikslu sukurti ilgalaikius ryšius tarp „Paper Province“ klasterio, regiono plėtros strategijos ir Karlstad Universiteto. Procesas tęsėsi 2015–2020 metais su Varmland tyrimų ir inovacijų strategija, kurios dalis ir buvo akademijos sumaniajai specializacijai kūrimas, kaip įrankis keisti ir atnaujinti verslo ir viešuosius sektorius bei tyrimų ir mokslo plėtra universitete. Akademijos studentai ir mokslininkai aktyviai prisideda prie regiono transformacijos bioekonomikos sektoriuje ir su šia sritimi susijusių projektų.

Sting Bioekonomika

„Sting bioekonomika“ yra naujas specializuotas inkubatorius priklausantis lyderiaujančiai Skandinavijoje „Sting“ inkubatorių programai, kuri padeda skaitmenines inovacijas ir startuolius paversti vertingais rinkos žaidėjais. Inkubatoriuje antreprenieriai mokomi ekspertų ir buvusių rizikos kapitalo fondų valdytojų. Startuoliai gali surinkti iki 300.000 Švedijos kronų pradinio etapo rėmimui, nemokamą biuro erdvę, prieigą prie įdarbinimo startuoliams agentūros paslaugų ir ryšius su inkubatoriaus tarptautiniais partneriais ir investuotojais. Inkubatorius yra dalis didelio „Sting“ programų ir startuolių tinklo, nors geografiškai yra miškų bioekonomikos inovacijų ekosistemoje Karlstad mieste, kas taip pat leidžia įtraukti šiuos ryšius į bendrą ekosistemą.

Pritaikomumas: Šis gerosios praktikos pavyzdys parodo, kad bioekonomikos inovacijos ir verslo klasteriai gali veikti drauge ir papildyti vienas kitą. Regioninis bendradarbiavimas prideda vertės visiems ekosistemos subjektams. Inovacijų ekosistemoms, ypač esančioms kaimo vietovėse, strateginiai ryšiai ir partnerystė yra kritiškai svarbūs, nes globalios rinkos reikalauja konkurencingų ir greitų inovacinių sprendimų. Bioekonomika yra ilgalaikė ir reikšminga Klaipėdos regiono sumanios specializacijos kryptis. Inovacijų parko steigimas apjungiant verslo, mokslo ir visuomenės interesus yra ilgalaikis procesas, bet gerųjų praktikų pavyzdžiai rodo, kad tokie inovacijų centrai pritraukia žmones į regioną, kuria naujas darbo vietas ir padeda verslams vystyti aukštos pridėtinės vertės produktus bei sprendimus. Geografinė lokalizacija ir koncentracija yra darnios aplinkos kūrimo ir tvaraus išteklių naudojimo pagrindas.

6.2. EGTO ZASNET: Cross-border nature protection and environmental preservation

Dalyvaujančios šalys: Portugalija ir Ispanija.

Problema ir tikslas: Tarpreginė gamtos apsauga ir aplinkos tausojimas kartu su gamtiniu ir kraštovaizdžio paveldu yra vienas iš regiono tvarios plėtros pagrindų. Nuoseklus ir visas suinteresuotąsias šalis įtraukiantis procesas tokiais atvejais būna iššūkis.

Sprendimo būdas: EGTC (European Grouping of Territorial Cooperation) buvo įkurtas suteikti stabilumo skatinant tvarų turizmą ir įdarbinimą. EGTC ZASNET projektas buvo inicijuotas suteikti struktūrą darbui ir bendriems iššūkiams tarp Portugalijos ir Ispanijos esančiam 2015 metais į UNESCO paveldą įtrauktam Meseta Iberica biosferos rezervatui. Ši teritorija turi būti griežtai saugoma, bet tuo pat metu suteikia galimybę mokslininkams tyrinėti aplinką bei vystyti edukacinius projektus. Rezervate yra ne tik saugomų kraštovaizdžio objektų, gyvybės formų, bet ir Romos laikų bei viduramžių pilių ir tvirtovių.

Šalys narės koordinuoja ne tik gamtinio, bet ir kultūrinio paveldo priežiūrą, stebėseną ir atnaujinimą. Bendradarbiavimas prižiūrint biosferos rezervatą leido atsirasti kitoms projektų idėjoms, tokioms kaip “Cultural Heritage, native products, nature and tourism”, kuri dabar yra finansuojama “Interreg CBC Spain–Portugal” programos. Vienas iš projektų yra “Žiemos kaukių” šventė – kartą metuose rengiamas pasirodymas su kaukėmis vienoje iš rezervate esančių pilių, o kitas – “Sustainable lighting and Starlight Destination” projektas, pateiktas finansavimui gauti, kad reikšmingi turizmui pastatai būtų vaizdingai apšviesti panaudojant tvarius energijos išteklius.

Pritaikomumas: Ši geroji praktika yra reikšmingas pavyzdys kaip gamtinio ir kultūrinio paveldo objektai gali būti išsaugoti bendradarbiaujant kaimyniniams regionams ir panaudojant ES programų kaip EGTC lėšas. Tokių teritorijų, kurios yra šalia arba ribojasi su kaimyniniais regionais ir potencialiai turi reikšmės ne tik kaip turistinės ir gamtinės erdvės, bet ir kaip mokslinių studijų objektai ir edukacinių užsiėmimų vietos, Klaipėdos regione yra keli: Minijos ichtiologinis draustinis, Reiškių tyro telmologinis draustinis, Margininkų botaninis–zoologinis draustinis ir Vainuto miškų biosferos poligonas. Gamtos išsaugojimas ir tvarus išteklių naudojimas reiškia erdvės įveiklinimą tokiu būdu, kad ja būtų galima naudotis visoms suinteresuotoms grupėms tuo pat metu garantuojant vietos natūralų išliekamumą. Be to, kaip rodo praktika viena įgyvendinta idėja gali leisti bendradarbiavimui tęstis vystant ir realizuojant kitus veiksmų planus. Kokybiška ir darni aplinka– rekreacinio turizmo, mokslinės ir edukacinės veiklų formavimo ir įgyvendinimo pagrindas, vis reikšmingiau veikiantis gyventojų apsisprendimą dėl gyvenamosios vietos lokacijos.

6.3. SMARTA: Sustainable shared mobility interconnected with public transport in European rural areas

Dalyvaujančios šalys: Nyderlandai (Groningeno ir Drenthe regionai).

Problema ir tikslas: Lyginant su miestuose įprastai veikiančiomis keliomis viešojo transporto rūšimis, kaimuose transporto infrastruktūros integracija atsilieka. Kita vertus, integruoti sistemą, kurioje yra mažiau transporto rūšių gali būti paprasčiau ir greičiau. Dėl socialinės visuomenės struktūros pokyčio kylančio iš mažėjančios populiacijos kaimuose ir urbanizacijos, judumas yra ir darysis vis rimtesne problema. Daugės teritorijų, kur susisiekimas bus neišvystytas, judumo dalyviai (ypač vyresnio amžiaus) gali patirti socialinę atskirtį optimizuojant transporto infrastruktūrą ir kuriant darnią aplinką. Dėl to, kad Nyderlanduose

didelis procentas žmonių naudojami dviračiais, populiacijos tankis labai aukštas ir elektromobilių keliuose skaičius nuolat auga, naujų transporto mazgų (mikro stotelių) poreikis yra integralus kokybiškos ir darnios aplinkos elementas.

Sprendimo būdas: Groningeno ir Drenthe regionai Nyderlanduose koordinuodami savo planus ir veiksmus sukūrė 55 transporto centrų–mazgų tinklą, kuris neapsiriboja administraciniu suskirstymu, bet paremtas tuo, kad bet kuriam regionų gyventojui transporto mazgas nėra nutolęs daugiau nei 15 km nuo gyvenamosios vietos. Transporto mazgas yra fizinė aplinka, kurioje yra siūlomos įvairios su transportu susijusios paslaugos: automobilių stovėjimo aikštelės, elektromobilių pakrovimo stotelės, dviračių nuomos punktai ir jų saugojimo erdvės. Kitos paslaugos, kaip bevielis internetas, kavinės ar keleivių paėmimo stotelės taip pat yra įrengiamos transporto mazge.

Transporto mazgą galima įsivaizduoti kaip mažo mastelio stotį, esančią mieste, jo pakraštyje ar kaimo vietovėje ir į kurią atvykę keleiviai toliau gali važiuoti viešuoju transportu į galutinį tikslą. Tokiu būdu yra sumažinami eismo srautai, išmetamųjų dujų kiekis ir sutaupomas laikas. Taip pat šios stotelės yra tinkamos atsverti eismo judėjimą į autobusų ar traukinių stotis, nes kelionės tikslas pasiekiamas optimaliausiu maršrutu. Keleiviui, atvykstančiam iš kaimo į miestą, nebereikia važiuoti į stotį, kad iš jos nusigautų į kitame miesto krašte esantį tikslą. Atsiranda galimybė išlipti dar iki miesto ribos esančiame transporto mazge ir naudojantis dviračiu, pavėžėjimo paslaugomis, ar viešuoju transportu vykti ten, kur reikia. Regioninis bendradarbiavimas būtinas rengiant tokius transporto mazgus, nuo pat poreikio identifikavimo ir galimybių studijos iki poveikio visuomenei vertinimo, nes didesnė aprėptis lemia tikslingesnį mazgų išdėstymą ir jų geografinį atitikimą vietos poreikiams.

Pritaikomumas: Klaipėdos regionas susiduria su kaimo populiacijos mažėjimo, gyventojų gyvenamųjų vietų išsisklaidymo, didėjančio poreikio elektromobilių stotelėms iššūkiais. Ši situacija galėtų būti sprendžiama kuriant judumo sistemos visapusišką ir strateginį atnaujinimą įtraukiant kaimyninius regionus ir visas suinteresuotas grupes.

6.4. Forest biomass plant for the production of thermal energy

Dalyvaujančios šalys: Italija (Abruzzo ir Piemonte regionai).

Problema ir tikslas: Abruzzo regionas identifikavo poreikį inicijuoti stabilią ir modernią ekonomiką užmiesčiuose. Šis pokytis yra paremtas būtinybe prisitaikyti prie ateities pokyčių ir galimų iššūkių, todėl turimi vietos resursai, tokie kaip miškų biomasė tapo šio projekto pagrindu, nauju bendradarbiavimo modeliu ir atsparia tiekimo grandine energetikos srityje. Pagrindu tampa tvarus, teisiškai legitimus ir įstatymiškai reglamentuotas miškų išteklių valdymas, paremtas neigiamu poveikiu gamtai minimizavimu.

Sprendimo būdas: Tvari, miškų biomase paremta šiluminė elektrinė buvo įrengta remiantis kito regiono (Piedmonte) know-how,

patirtimi, ir noru bendradarbiauti. Technologinės pažangos dėka, mažo pajėgumo elektrinė leido efektyviau panaudoti atsinaujinančius energijos išteklius, ir tai ne tik padidino biomasės pelningumą, bet ir sumažino tam tikrų medžiagų emisijas į atmosferą. Projekte dalyvavo miškų ištekliams paremtos energijos gamybos grandinės dalyviai. Tai buvo Collelongo savivaldybė, kaip mokyklos, kuriai yra tiekama šiluminė energija ir miškų, kurių ištekliai naudojami, jai sukurti, savininkė. Miškų konsorciumas Le Valli dell'Orso kaip privataus ir viešojo valdymo bendras junginys, miškų bendruomenės ir su jais susijusių interesų asociacija, statybų vykdytojas bei elektrinės operatorius ir valdytojas bei biomasės tiekėjas. Šis žiedinės ekonomikos, trumpos tiekimo grandinės pavyzdys puikiai suveikė kalnuotose vietovėse įsikūrusiems gyventojams. Elektrinė veikia sėkmingai be nenumatyto veiklos stabdymo, atitinkdama visus išmetamųjų dalelių kiekio reikalavimus su 90% našumu. Visa šiluminė energija buvo pagaminta naudojant vietinę biomasę, taip buvo padidintos miško valdytojo pajamos bei sumažintos išlaidos, nes sumažėjo logistiniai kaštai. Kai kuriamos trumpos tiekimo grandinės energetiniai sprendimai, kiekvieno partnerio indėlis yra reikšmingas, todėl riziką mažinantys saugikliai turi būti įvertinti ir įvesti.

Pritaikomumas: Klaipėdos regionas turėdamas didelius miškų plotus ir žemu tankumu apgyvendintas teritorijas galėtų ne tik vystyti tokių nedidelių, vietos gyventojų poreikius atitinkančių elektrinių tinklą viešosioms erdvėms energiją teikti, bet vėliau dalintis ir žiniomis, kaip tai padaryti kaimyniniams regionams. Taip pat galima ir visa elektrinės surinkimo bazė vienoje vietoje, po to transportuojant mažo mastelio dalis į galutinį tašką.

7. Funkcinių zonų kūrimo kryptis: Darnus patirtinis turizmas

7.1. Sustainable tourism in unique Estonian and Latvian ethno-cultural regions

Dalyvaujančios šalys: Estija ir Latvija.

Problema ir tikslas: Kultūrinio ir gamtinio paveldo priežiūra, išsaugojimas ir žinomumo didinimas yra reikšmingas tvaraus turizmo elementas, ne tik padidinantis turistų srautus, bet ir kuriantis ekonominę bei kultūrinę vertę vietos bendruomenei.

Sprendimo būdas: Setomaa ir Kihnu Estijoje bei Suii ir Livonijos pakrantė Latvijoje yra maži regionai kur senos kultūros tradicijos išlikusios gyvos kaip vietos gyventojų kasdienybės dalis. Šie regionai jau yra UNESCO nematerialaus kultūros paveldo sąrašė. ES finansuotas UNESCO turizmo projektas remiasi keturių regionų dar išlikusio gyvo paveldo unikalumu ir UNESCO pripažinimu, kas leidžia vystyti ir pristatyti regionus kaip tvaraus turizmo kryptis.

UNESCO turizmo partneriai dalijasi žiniomis ir patirtimi kaip sukurti vieną rinkinį turizmui skirtų produktų visiems keturiems regionams, įskaitant turizmo maršrutus, ir turistinius paketus, vienas kurių buvo sukurtas specialiai Japonijos rinkai. Pasiūlymas remiasi vietiniu kultūrinio paveldu ir patraukliomis geografinėmis vietovėmis bei yra sukurtas bendradarbiaujant su turizmo agentūromis ir kitais turizmo paslaugų tiekėjais. Kiekvienas regionas turi savo vizualinio identiteto ir stiliaus gidą, kuris yra prieinamas naudojimui ir prezentacijoms savivaldos institucijoms ir NVO. Su turizmu susiję verslai ir paslaugų tiekėjai aktyviai įsitraukė į naujų produktų būsimiems turistams vystymą ir rinkodaros veiklas ir tai yra tiesioginis ir pradinis tokios turizmo strategijos poveikis regionams. Padidėjusio turistų kiekio tikimasi po kelerių metų, kai turistiniai produktai bus parengti ir keturi regionai pristatyti kaip kultūrinio turizmo kryptys vietos ir užsienio rinkoms.

Kitas projekto aspektas yra sukūrimas jungtinės, unifikuotos ir bendros rinkodaros kampanijos, įskaitant žinutes ir temas. Turistiniai maršrutai viešinami per atspausdintus žemėlapius, brošiūras ir tinklalapius. Partneriai taip pat pasirinko bendrą rinkodaros šūkį: "Gyvos kultūros – suvienytos unikalumo". Išteklių suvienijimas ieškoti ir identifikuoti regionus jungiančias žinutes ir pristatyti regionus kaip vieną paketą padeda pritraukti daugiau dėmesio ir padidinti turistų skaičius, ypač naudojant UNESCO kaip atpažinimo ir išskirtinumo ženklą užsienio rinkose.

Pritaikomumas: Klaipėdos regionas kartu su kaimyniniais regionais taip pat turi gamtos, kraštovaizdžio ir kultūrinio paveldo objektų, kurių viešinimas galėtų būti paremtas regioniniu bendradarbiavimu. Be to visi aukščiau paminėti regionai yra reikšmingu atstumu vienas nuo kito, juos sieja ne geografinis artumas, bet kultūrinis ir istorinis unikalumas. Tai reiškia, kad Klaipėdos regionui bendrumo elementų su kitais regionais nebūtinai reikia ieškoti geografinėje plotmėje, bet pagal vietos identitetą ir jos tikslinę rinką.

7.2. Reviving Latvia and Estonia's industrial heritage

Dalyvaujančios šalys: Estija ir Latvija.

Problema ir tikslas: ES finansuotas projektas transformuoja unikalias, bet apleistas šalių dalyvių erdves, likusias dar nuo Pramonės Revoliucijos laikų, į naujas ir įdomias aplankyti turizmo kryptis.

Sprendimo būdas: Penki teminiai maršrutai apie kuriuos galima sužinoti giduose, žemėlapiuose elektroninėje ir spausdintoje formose anglų, latvių, estų ir rusų kalbomis. Tai leidžia pažinti įvairovę lankytinų objektų, tokių kaip malūnai, vandens bokštai, švyturiai, gamyklos ir geležinkeliai. Vandens bokštai buvo modernizuoti ir pritaikyti turistams pasikelti į viršų kaip į apžvalgos aikštes, o švyturiai ir gamyklos praturtinti ekspozicijomis. Tuo tarpu unikalūs traukiniai – siaurukai vis dar veikia. Jaunajai kartai šie Pramonės Revoliucijos elementai ir palikimas gali priminti šalių technologinę istoriją ir jos raidą. Tokie pastatai, kaip Liatne popieriaus fabrikas, Aizpute vandens bokštas ar Tootsi durpių gamykla pasakoja istorijas apie regionų pramonės praeitį. Iki šiol

nebuvo formalaus būdo apleistus objektus sujungti ir įtraukti į turistinius maršrutus, ko buvo imtasi šio projekto metu. Padidėjęs žinomumas apie istorinę pramonės paveldo reikšmę ir tarptautiškumo aspektas kuria palankias sąlygas atrasti regionus iš naujo visoms lankytojų amžiaus grupėms.

Pirmas projekto žingsnis buvo sukurti bendradarbiavimo tinklą pasienio turizmo sektoriuje. Šis tinklas identifikavo 85 pramonės paveldo erdves ir objektus galimus įtraukti į maršrutą. 25 objektai buvo atnaujinti, kai kuriuose buvo įrengtos parodos panaudojant multimediją ir interaktyvų turinį. Visi lankytini objektai taip pat yra ir elektroniniame tinklalapyje, kur virtualūs turai, istorijos, video medžiaga, nuotraukų galerijos ir interaktyvus žemėlapis lengvai pasiekiami ir padeda susikurti maršrutą pagal norimus aplankyti objektus. Rinkodarai buvo panaudotos ir socialinės medijos bei kiti skaitmeniniai kanalai. Projektas susilaukė nepaprasto susidomėjimo, nes buvo planuota sulaukti 2500 lankytojų per pirmus penkis savaitgalius nuo atidarymo pradžios, bet net 13000 lankytojų dalyvavo pažintiniuose žygiuose.

Pritaikomumas: Bendradarbiavimas su regionais kuriant bendrą lankytinų pramonės revoliucijos paveldo objektų sąrašą ir tada jį įgyvendinant remiantis gerąja kaimyninių šalių praktika padidintų turistų skaičių ne sezono metu, aktyvuotų tarpregioninį bendradarbiavimą ir būtų puikus tvaraus turizmo plėtotės elementas.

7.3. Cross-border tourism products for seniors 55+

Dalyvaujančios šalys: Austrija, Slovėnija, Kroatija.

Problema ir tikslas: Minimos šalys nusprendė bendradarbiauti naujiems turistiniams tarptautiniams produktams vyresnio amžiaus žmonėms kurti.

Sprendimo būdas: EDEN yra iniciatyva skatinanti tvaraus turizmo plėtos modelius Europos Sąjungoje. Ji paremta nacionalinių konkursų, kurie vyksta kas antrus metus, rengimu. Šis projektas apjungė 4 kaimynines šalis ir 5 kryptis. Tarptautinis kaimyninių šalių bendradarbiavimas skatina turizmo sektoriaus prisitaikymą, plėtrą ir konkurencingumą. Tai naudinga SVV, kuris gali prisitaikyti greičiau ir lanksčiau. Iš viso 4 turizmo produktai buvo sukurti tikslinei grupei (moteris ir poroms), tada ištestuoti ir įvertinti keleto žmonių grupių iš Italijos. Procese taip pat dalyvavo SVV atstovai, kad visas grįžtamasis ryšys būtų surinktas atsižvelgiant į poreikius. Buvo sukurti du 10 dienų turistiniai paketai (moterims ir poroms). Į paketus taip pat buvo įtrauktas maitinimas ir jie buvo pritaikyti lankyti tikslines šalis ne sezono piko metu. Turistinės kelionės ilgos, nes tikimasi, kad lėtasis turizmas paskatins vietos gyventojų ir turistų bendravimą, ir suteiktų daugiau kokybės suteikiamoms paslaugoms. Paketą sudaro turizmo agentūrų pasiūlymai, kuriuose EDEN kryptys visose trijose šalyse gali būti rezervuotos kartu, kad būtų aplankytos vienos kelionės metu. Po projekto paketai, kaip produktas, buvo pristatyti rinkoje.

Kadangi projekte dalyvavo tik EDEN kryptys, jos galėjo tiesiogiai dalyvauti ir teikti pasiūlymus turistinių paketų kūrimo, kurie vėliau buvo naudojami turizmo agentūrų. Projektas padėjo integruoti SVV ir regionų rinkodaros strategijas vietos lygmeniu.

Projekto konsorciumas sukūrė keturis tinklus, kad būtų užtikrintas sklandus žinių perdavimas ir tvarumas:

- EDEN krypčių tinklas: Idrija, Northern Velebit, Vulkanland, Kolpa, Solčavsko;
- Svarbiausių ir labiausiai įsitraukusių organizacijų tinklas;
- Turizmo srityje veikiančių organizacijų tinklas – kad būtų stebima ir įvertinta ilgalaikė paslaugų kokybė (virš 50 dalyvių);
- Atvykstančius turistus aptarnaujančių agentūrų ir turistų informacijos centrų tinklas – rinkodara tikslinėms grupėms (55 metų ir vyresniems žmonėms) iš projekto metu surinktos medžiagos.

Tokio tarpsektorinio ir tarptautinio tinklo sukūrimas prisidėjo prie regiono žinomumo padidėjimo ir prie sidabrinio turizmo tikslingo kūrimo ir vystymo. Žmonės, vyresni nei 55 metai, yra labai reikšmingo rinkos segmento dalis ne tik dabar, bet ir ilgalaikėje perspektyvoje.

Pritaikomumas: Dalis atvykstančių vyresnio amžiaus turistų į Klaipėdos regioną yra iš Vokietijos ir Nyderlandų savo transportu keliaujantys žmonės. Sukūrimas specialiai šių šalių gyventojams skirtų turizmo produktų galėtų padidinti konkurencinį regionų pranašumą įgyvendinant ilgalaikę tvaraus turizmo strategiją.

7.4. Integrated Ecotourism Development of the Drava Basin (HU)

Dalyvaujanti šalis: Vengrija (Baranya ir Somogy regionai).

Problema ir tikslas: Padidinti turistinių objektų pasiūlą sukūriant naujo pobūdžio paslaugas ir turistines kryptis ekoturizmo srityje. Įtraukti vietos bendruomenę į vietokūros, aplinkos vystymo ir turizmui skirtą smulkaus verslo plėtrą.

Sprendimo būdas: Integruoto ekoturizmo plėtros projektas Dravos baseine siekia išnaudoti visą Drava upės potencialą investuojant į turizmą ir gamtos išsaugojimą bei sukūriant naujas paslaugas vietos bendruomenei ir atnaujinant nusidėvėjusius turizmo traukos objektus. Projektas apjungia geografiškai ir kultūriškai jau egzistuojantį regioną ir pristato naują turistinį sprendimą kaip save pozicionuoti. Tai leidžia konkuruoti su kitomis turizmo kryptimis sutelkiant dėmesį į augantį turizmo segmentą – ekoturizmą. Projekto lyderis, Baranya savivaldybės vietos valdžia, kartu su Somogy regiono vietos valdžia daugiausia išteklių skyrė viešųjų ryšių veikloms ir rinkodaros strategijai formuoti. Duna–Drava nacionalinio parko valdyba ir Drava turizmo ir gamtos išsaugojimo asociacija taip pat buvo projekto partneriai. Veiklos sugrupuotos į tris pagrindines sudedamąsias:

1. Su ekoturizmu susijusios infrastruktūros statybos palei Drava upę;

2. Integruotas gamtos išsaugojimas;
3. Jungtinė ir vientisa teritorijos rinkodara ir pristatymas.

Infrastruktūros plėtojimas įtraukė nemokamą paplūdimio teritoriją, nardymo centrą, stebėjimo bokštus, paukščių parką, daugiafunkcinį turistų centrą ir parodų erdves bei edukacines paslaugas. Iš viso 44 konstrukcijos buvo įgyvendintos teritorijoje ir jų dizainas buvo pasirinktas taip, kad būtų atpažįstamas kaip to paties vieno projekto dalis. Teritorijos rinkodaros strategija buvo pakeista iš pavienių teritorijų savęs reklamavimo į nuoseklią kampaniją, kurios dalimis tapo įvairios organizacijos ir partneriai. Infrastruktūros plėtros dizaino sprendimai sukūrė teritorijai vientisą ir atpažįstamą identitetą, kuris ir tapo rinkodaros pagrindu.

Tiesioginiai naudos gavėjai buvo vietinė regionų valdžia, smulkus ir vidutinis vietos verslas ir bendruomenė. Projekto rezultatai gali būti suskirstyti į apčiuopiamus (kaip nauji ir renovuoti pastatai ir turizmo infrastruktūra) ir neapčiuopiamus (kaip išsaugota natūrali gyvūnų buvimo teritorija, naujos galimybės kultūrinio ir gamtinio paveldo pažinimui, padidėjęs projekto partnerių bendradarbiavimas ir sustiprėję arba naujai sukurti ryšiai). Formavimo procese buvo įtrauktos ir vietos bendruomenės turizmo paslaugų kūrime ir jų teikime.

Pritaikomumas: Vidaus vandenų ir pakrančių turizmas yra viena iš prioritetinių turizmo plėtros sričių. Nemunas, Šventoji, Minija ir kitos upės turi potencialo tapti lankytojų traukos objektais ekoturizmo, rekreacinio, pažintinio turizmo srityse. Regionai gali koordinuoti ir bendradarbiauti kurdami rinkodaros ir viešinimo strategijas, pozicinuodami vidaus vandenų turizmą nepriklausomai nuo administracinio teritorinio suskirstymo.

7.5. “Borghi - Viaggio Italiano” Itineraries in culture, history, traditions and landscapes

Dalyvaujančios šalys: Italija (18 Italijos regionų).

Problema ir tikslas: Sukurti maršrutus įtraukiančius 1000 Italijos kaimų ir paskatinti turistus išbandyti naują turizmo sritį – lėtąjį turizmą, pristatant kaimų autentiškumą ir su tuo susijusią gyvenimo kokybę. Šios iniciatyvos tikslas patenkintų turistų, besidominčių tvariu ir patyriminiu turizmu. Taip būtų pristatytas ir kultūrinis paveldas, įskaitant tradicijas ir papročius, kraštovaizdžio elementus, gastronomicinį ir meninį paveldą.

Sprendimo būdas: Keletas kriterijų buvo sukurta, pagal kuriuos buvo atrinkti tinkantys projektui kaimai ir vietovės. Teritorija turėjo būti šalia jūros, istoriniai elementai ir vietos gyventojų bendruomeniškumas, su socialinėmis ir ekonominėmis veiklomis istoriškai būdingomis tai gyvenvietei. Išlaikyti autentiškos vietovės statusą, vietos bendruomenės įsitraukimas yra būtinas, nes kriterijai turi būti patenkinti ir įsipareigojimai turi būti atskaitingai vykdomi. Dėmesys skiriamas jaunimui, kuris lems teritorijos plėtros ateitį.

Įsitraukimas vykdomas per susitikimus ir renginius, kurie atviri ir platesnei publikai. Pavyzdžiui, Italijos Abruzzo regionas įgyvendino tokius veiksmus: identifikavo kriterijus atitinkančius kaimus, sukūrė panoraminių skrydžių maršrutus virš visų teritorijų regione, bendradarbiavimo modelis su kitais kaimais ir kitais regionais buvo sukurtas ir inicijuotas, regioninių fondų panauda vietovių atnaujinimui ir sutvarkymui. Kampanija buvo sėkminga skaitmeninėje erdvėje ir sulaukė didelės sklaidos. Ši iniciatyva ir ypatingai kai kurie jos elementai gali būti pritaikyti ir kitose šalyse. Buvo sukurta koordinavimo ir bendradarbiavimo sistema, pristatytas gastronomicinis, meninis ir tradicinis paveldas, sustiprintas bendruomeniškumo jausmas ir padidintas vietos gyventojų įsitraukimas, skatinamas turizmas ir ne sezono metu, sukurti nauji pasiūlymai turistams. Kuriant vientisus tarpregioninius maršrutus tarp kaimų taip pat buvo siekta per bendradarbiavimą vietos teritorijoms atpažinti ir sustiprinti lokalųjį identitetą.

Pritaikomumas: Identifikavus Klaipėdos ir kaimyniniuose regionuose esančias savitą identitetą turinčias teritorijas, būtų galima jas pristatyti kaip lėtojo ir tvaraus turizmo kryptis. Taip būtų išplėsta į regionus atvykstančių turistų imtis, taip pat sumažinta sezoniškumo įtaka turistų srautams. Lėtojo ir tvaraus turizmo augantis poreikis yra ilgalaikės tendencijos išraiška.

7.6. The Via Francigena is an historical itinerary reviewed for forms of slow and experiential tourism, tied to emotions and with a close approach to the territory

Dalyvaujančios šalys: Italija (Toskanos regionas inicijavo, 39 savivaldybės prisijungė).

Problema ir tikslas: Sukurti naują būdą atostogauti, per teritorijos autentiškumą, su tuo susijusius atradimus ir naujas patirtis.

Sprendimo būdas: Via Francigena arba lietuviškai – Frankų ir romėnų kelias yra piligriminis kelias einantis per didžiąją dalį Italijos iki pat Jungtinės Karalystės. Italijoje kelias yra padalytas į 15 etapų ir atspindi ne tik piligrimystę, bet ir materialųjį ir nematerialųjį paveldą bei prisideda prie socialinio ir ekonominio teritorijų, per kurias jis eina, augimo. Idėją inicijavo Toskanos regionas 380 kilometrų per Italiją besitęsiančiame kelyje pastatyti turistams ir visiems, keliu einantiems, skirtus ženklus, saugumo standartų įgyvendinimą ir verslų, esančių šalia kelio rėmimą, kad maitinimo ir apgyvendinimo paslaugos būtų pagerintos. Kitas etapas buvo idėjos viešinimas ir tikslinė komunikacija, įtraukiant partnerius, vykdant apklausas, renginius ir pasitelkiant tokius medijos kanalus kaip laikraščiai ir žurnalai. Netoli nuo tako esantys muziejai, vienuolynai, parkai buvo įtraukti vietos savivaldybių tapti integruotais kelio ir visos kelionės elementais. Via Francigena kelias driekiasi per 10 savivaldybių, kurios turi gerai išvystytą ir turistams pritaikytą infrastruktūrą ir per likusias mažiau išvystytas turistų poreikiams tenkinti. Nuo projekto pradžios per šešerius metus turistų padaugėjo 1%, bet žiūrint tik į tas savivaldybes, kurios stipriai priklausomos nuo turistų, einančių keliu, šis skaičius išauga iki 29%. Sukurti vieną, homogenišką, keliautojams skirtą turistinį produktą nebuvo paprasta, nes turėjo įsitraukti visi partneriai. Šiuo metu visos vietinės turizmo agentūros viešina ir pristato šį kelią ir susijusias veiklas suinteresuotiems asmenims.

Pritaikomumas: Per Klaipėdos regioną (taip pat Telšių ir Kuržemės regionus– švento Jokūbo – Žemaitijos kelias) eina kelio atkarpa, kuri galėtų būti įveiklinta kaip alternatyvaus– lėtojo, tvaraus, pažintinio turizmo sritis, su istorinėmis ir kultūrinėmis vertybėmis, vietos tradicijomis ir galimybe jas pažinti keliaujantiems.

8. Funkcinių zonų kūrimo kryptis: Į žmogų orientuotos viešosios paslaugos

8.1. United cross-border healthcare for the Lower Austria – South Bohemian region

Dalyvaujančios šalys: Austrija ir Čekija.

Problema ir tikslas: České Velenice (Čekijoje) galimybė naudotis kokybiška sveikatos priežiūra yra problematiška, ypač kritiniais atvejais. Artimiausias skubios pagalbos centras yra už 18 km Suchdol nad Lužnicí, o artimiausia ligoninė – daugiau nei už 60 km České Budějovice. Tačiau kitapus sienos Austrijoje yra Gmündo ligoninė. Tarpvalstybinio regioniniu bendradarbiavimu galima užtikrinti, kad Čekijos pacientai galėtų tiesiog pereiti per sieną, kad gautų kokybišką ambulatorinį ir stacionarinį gydymą Gmündo ligoninėje. Siekdamas pagerinti gyventojų gyvenimo kokybę, projektas koncentruojasi į tai kaip užtikrinti aukštos kokybės sveikatos priežiūros prieinamumą.

Sprendimo būdas: Šis bendradarbiavimas regioninius ir tarpregioninius sveikatos priežiūros interesus sujungia į vieną tarptautinį bendro veikimo ir keitimosi informacija tinklą. Suderinus dviejų miestų sveikatos sistemas, projektas sėkmingai atliepė poreikį užtikrinti vienodas galimybes naudotis medicinine priežiūra abiejose sienos pusėse. Trumpesnis kelionės laikas ir greitesnis gydymas tiesiogiai prisideda prie kylančios gyvenimo kokybės regione. Ateityje papildžius tarpvalstybinį sveikatos priežiūros centrą, visi galės naudotis aukščiausios kokybės regiono medicinos pagalba. Siekiant užtikrinti ilgalaikį šių paslaugų tvarumą, projekto metu buvo bendradarbiaujama su atitinkamos vyriausybės sveikatos administracija (abiejuose regionuose).

Pritaikomumas: Su sveikata susijusių paslaugų užtikrinimas yra svarbus kiekvieno regiono bei šalies kokybiško ir sveiko gyvenimo garantas. Regionai gali sėkmingai bendradarbiauti plėtojant reabilitacinę ir gydomąją paslaugų infrastruktūrą. Be to, naudojantis gydymosiomis paslaugomis (pavyzdžiui, sanatorijomis) galima skatinti turizmo plėtrą. Taip pat toks bendradarbiavimas vystytų ne tik turizmą ne sezono metu, tačiau ir prisidėtų prie sidabrinės ekonomikos auginimo.

8.2. Job-oriented training for cross-border Austrian and Slovenian youth

Šalys: Austrija ir Slovėnija.

Problema ir tikslas: Oststeiermark ir Pomurje regionuose, esančiuose prie Slovėnijos ir Austrijos sienos, gyventojų senėjimas vyksta dėl jaunų žmonių migracijos į miestus ir užsienio šalis. Šiuose regionuose daugiausia plėtojamas žemės ūkis, veikia sveikatingumo centrai ir terminiai SPA centrai. Turizmo pramonė yra svarbus regiono pajamų šaltinis, tačiau ji nepritraukia darbingo amžiaus žmonių. Projekto metu buvo siekiama suteikti naujų karjeros perspektyvų abiturientams, siūlant papildomą mokymą viduriniame lygmenyje. Tam tikslui buvo parengta speciali mokymosi ir stažuočių programa, kuri skatintų mokinius identifikuoti regionus kaip vietą gyventi.

Sprendimo būdas: Dėl poreikio suprasti jaunimo padėtį darbo rinkoje, projekto metu buvo atliktas tyrimas ir identifikuoti iššūkiai, kuriuos galėtų padėti išspręsti tarpregioninė švietimo sistema. Šio tyrimo rezultatai paskatino sukurti papildomas mokymų klases moksleiviams Austrijos BORG Bad Radkersburg vidurinėje mokykloje. „Matura +“ vadinama mokymo programa yra parengta vokiečių, slovėnų ir anglų kalbomis ir moko verslumo, verslo teorijos, socialinių ir skaitmeninių įgūdžių. Taip pat projekto (mokymo programos) įgyvendinimui atskirai buvo ruošiami mokytojai. Patys mokiniai projekto metu turėjo galimybę semtis ne tik teorinių, bet ir praktinių žinių, reikalingų įsidarbinimui regiono įmonėse. Tai buvo naudinga ir projekte dalyvaujančioms įmonėms, nes mokiniai galėjo netiesiogiai padėti spręsti kvalifikuotų darbuotojų trūkumo problemą perkeliant specifinių įgūdžių nereikalaujančias užduotis jiems.

Pritaikomumas: Žmogiškųjų išteklių problema yra aktuali visiems keturiems (Klaipėdos, Telšių, Tauragės ir Kuržemės) regionams. Išanalizavus jų bendradarbiavimo galimybes, galima įgyvendinti panašų projektą, kuris skatintų jaunos žmones pasilikti gyventi regione, skatintų jų stažuotes ir judumą regionų teritorijoje. Tuo pačiu atlikdami praktikas studentai galėtų atliepti vis augantį kvalifikuotos darbo jėgos poreikį.

8.3. Enhancing digital skills in Świętokrzyskie and Śląskie, Poland

Šalys: Lenkija (Świętokrzyskie ir Śląskie regionai).

Problema ir tikslas: Įvairaus amžiaus suaugę žmonės mokėsi kompiuterinio ir internetinio raštingumo dalyvaudami Lenkijos skautų ir gidų asociacijos organizuojamame projekte. Maždaug 5% besimokančiųjų buvo neįgalieji. Projekto tikslas – kelti kompiuterinio raštingumo lygį, apmokant atlikti būtinas skaitmenines funkcijas bei plečiant skaitmeninių galimybių ribas (mokoma kurti savo tinklaraščius ir svetainių turinį).

Sprendimo būdas: Mokymai buvo sukurti atliepti tikslinės auditorijos poreikį. Lektoriai patys galėjo susikurti pamokų planus ir testus, o mokiniai – paskelbti pamokose naudojamą mokymo medžiagą arba jomis dalintis. Projektas buvo įgyvendinamas minėtų

regionų savivaldybių bibliotekose, biuruose, mokyklose. Projekto metu buvo sukurtas skaitmeninių lyderių (t.y. lektorių) bendradarbiavimo tinklas skatinantis keistis žiniomis ir patirtimi.

Pritaikomumas: Visą gyvenimą trunkantis mokymas(is), įvairių amžių ir socialinių grupių edukacija yra aktuali Klaipėdos ir kaimyninių regionų darnios plėtros programose sprendžiant kylančias demografines problemas.

9. Funkcinių zonų kūrimo kryptis: Aukštos pridėtinės vertės kūrimas

9.1. Regional Innovation Node North Hälsingland

Dalyvaujančios šalys: Švedija.

Problema ir tikslas: Verslumo ir MVĮ augimo, vystymosi, plėtros ir paramos organizavimo būdas kaimo ir retai apgyvendintose teritorijose turi būti skatinamas inovatyviais ir lanksčiais būdais.

Sprendimo būdas: Švedijos Gävleborg regione suinteresuotosios šalys suformavo regioninį inovacijų centrą kaip asociaciją. Dalyvio mokestis padengia būtinausias išlaidas asociacijos misijai įgyvendinti, kuri formuojama viešosios regioninės ir savivaldybių politikos lygmenyse. Tai suteikia centrui politinį rėmimą ir kuria strateginį vientisumą su regiono ilgalaikę plėtros kryptimi. Inovacijų centras valdo dar iki inkubatoriaus lygio esančių startuolių palaikymo ir paramos programą, kuri leidžia sutraukti inovatorius iš skirtingų sektorių. Startuoliai, kurie turi aukštą potencialą, perkeliama į regioninį inkubatorių. Asociacija taip pat valdo skaitmeninių inovacijų centrą tvariai skaitmeninei transformacijai įgyvendinti. Šis modelis, kai dalis Europos retai apgyvendintų regionų sunkiai randa būdų skatinti inovacijas, pasirodė veikiantis ir labai sėkmingas. Inovacijų centro valdyboje yra atstovų iš regionų ir savivaldybių tarybų, kas padeda misijai ir tikslus atitikti vietos poreikį. Centro veikla yra koordinuojama Švedijos vieno didžiausio tyrimų instituto RISE, todėl nacionaliniai ir tarptautiniai kontaktai pozicionuoja centrą kaip traukos tašką. Taip suderinamas veiklos modelis pagrįstas lokalumu ir tarptautiškumu regionui siekti plėtros ir tvarios transformacijos.

Pritaikomumas: Tauragės ir Telšių regionams trūksta tinkamos infrastruktūros remti verslus pačioje jų kūrimosi pradžioje – pereinant nuo idėjos iki prototipo sukūrimo, nors apie verslumo ir naujų įmonių kūrimosi reikšmę kalbama abiejų regionų strateginiuose plėtros dokumentuose. Tuo tarpu Klaipėdos regionas turi išvystytą infrastruktūrą startuoliui vystytis nuo prototipo į masinės gamybos etapą, todėl geografinis startuolio “judėjimas” paremtas jo augimu ir vystymosi etapu iš vieno inkubatoriaus į kitą, galėtų padėti išlikti per pirmuosius etapus, per kuriuos statistiškai dauguma naujų verslų žlunga.

9.2. A Cross Border Cooperation for Smart Specialisation (aCCeSS)

Šalys: Prancūzija ir Ispanija

Problema ir tikslas: aCCeSS projektu siekiama skatinti žinių ir technologijų perdavimą iš universitetų į pasienio teritorijų MVĮ, siekiant sustiprinti jų inovacijų potencialą. Regionų partnerių pažangiosios specializacijos strategijų analizė paskatino projekto konsorciumą sutelkti dėmesį į 6 pagrindines sritis: sveikata ir paslaugos, maisto perdirbimas, išmanieji miestai, atsinaujinanti energija, aeronautika, gamyba. Veiksmai vykdomi universitetų, prekybos rūmų ir MVĮ grupių tinkle padės įdiegti skaitmeninę platformą, kuri pristatys tarpvalstybinį bendradarbiavimą.

Sprendimo būdas: Projekto rezultatai bus perduoti kitiems teritoriniams socialiniams ir ekonominiams veikėjams, kurių plėtra priklauso projekte nurodytiems ekonomikos sektoriams. Plėtojant tarpvalstybinį bendradarbiavimą inovacijų srityje, bus sukurtas strateginis dokumentas, siekiant užtikrinti projekto rezultatų patvarumą.

Tikimasi *sukurti įmonėms naudingus novatoriškus įrankius ir paskatinti tyrimų centrų bendradarbiavimą su privačiu sektoriumi*. Skatinti verslo investicijas į mokslinius tyrimus ir inovacijas, plėtoti ryšius ir sinergijas tarp įmonių, mokslinių tyrimų ir plėtros centrų bei aukštojo mokslo sektoriaus. Skatinti investicijas į produktų ir paslaugų plėtrą, technologijų perdavimą, socialines inovacijas, ekologines naujoves, viešųjų paslaugų taikymą, paklausos skatinimą, tinklų kūrimą, grupių kūrimą ir atviras inovacijas pasitelkiant pažangią specializaciją, remiant technologinius ir taikomuosius tyrimus ir pan.

Pritaikomumas: aCCeSS projektu metu iškeltos problemos ir analizuojamos specializacijos kryptys yra labai artimos tiek Klaipėdos regionui, tiek Telšių, Tauragės ir Kuržemės regionams. Todėl, jei Prancūzijos ir Ispanijos bendradarbiavimo praktika bus sėkminga (projektas pabaigtas tik 2020 m. lapkritį), sprendimo būdus, novatoriškus įrankius ir pan. galima bandyti pritaikyti ir Baltijos jūros regione. Be to, aCCeSS projekto patirtis naudinga tuo, jog plėtojamas tyrimo centrų ir privačių sektorių bendradarbiavimas (tai panašu ir į Klaipėdos regiono siekius, kuriant Mėlynąją ekonomiką).

9.3. SmartIC: Helping Estonia's transition to high-tech manufacturing

Šalys: Estija.

Problema ir tikslas: SmartIC projektas remia Estijos ir Europos pramonės perėjimą prie „Industry 4.0“ gamybos, kurdamas naujos kartos technologijas mechanikos, mechaninės inžinerijos, automatikos, mechatronikos, medžiagų mokslo ir inžinerijos bei IKT srityse. SmartIC buvo įkurta 2017 m., siekiant geriau koordinuoti mokslinius tyrimus ir pagerinti esamos ir naujos infrastruktūros, skirtos „Industry 4.0“ tyrimams, naudojimą.

Sprendimo būdas: Vykdydamas Europos pramonės skaitmeninimą, projektas SmartIC skatina pažangiosios gamybos tyrimus, bendradarbiaujant kartu su Talino technologijos universitetu (TalTech) ir Gyvybės mokslų universitetu (ULS) Tartu.

Už europinį finansavimą „TalTech“ pastatė naują prototipų kūrimo laboratoriją, skirtą tik 3D metalo ir sudėtiniam spausdinimui. Universitetas įsigijo selektyvų lazerio lydymo įrenginį su patentuota daugybinių spindulių technologija. ULS įdiegė naują kompiuterinės tomografijos laboratoriją su aukštos raiškos 3D skaitytuvu dvigubo vamzdžio sistema, užtikrinančiu didesnę tikslumą ir pažangias technologines galimybes.

Projektas praktiškai sujungė šias ir kitas laboratorijas, kad paskatintų mokslinius tyrimus ir plėtrą pažangios gamybos ir gamybos srityse, tokiose kaip pramoninė robotika, prototipų gamyba ir kokybės kontrolė, pramoninė virtuali ir papildyta realybė, savaeigės transporto priemonės ir autonominės sistemos, saugūs ir tvarūs energijos sprendimai pažangiai pramonei ir t.t.

Pritaikomumas: Pramonė 4.0 yra ir Lietuvos regionų ateities vizijos dalis, todėl Estijos pavyzdys gali būti pritaikomas ne tik regioniniu, bet ir tarpreregioniniu lygmeniu.

9.4. Northern Ireland, Scotland, Ireland combine resources to better protect marine habitats

Šalys: Jungtinė Karalystė ir Airija

Problema ir tikslas: ES finansuojamas *Compass* projektas vienija pagrindinius Šiaurės Airijos, Škotijos ir Airijos jūrų tyrimų institutus, kurie bendradarbiauja tam, jog sukurtų nuoseklų stebėjimo tinklą, skirtą saugomoms jūrų teritorijoms ir rūšims valdyti. Siekiama rinkti ilgalaikius duomenis, susijusius su jūros aplinka. *Compass* projektas padeda pagrįsti naujausių technologijų poreikį ir novatorišką požiūrį tokiems tyrimams.

Sprendimo būdas: Pritraukiant viso regiono mokslininkų patirtį projektas kuria tarpvalstybinius pajėgumus veiksmingam saugomų jūrų teritorijų (MPA) stebėsenai ir valdymui. Mokslininkai kuria ilgalaikio stebėjimo strategijas labai judrioms saugomoms rūšims, įskaitant jūrų žinduolius ir lašišas. Taip pat plėtojama infrastruktūra, reikalinga pradiniam okeanografiniam ir aplinkos triukšmo stebėjimui. Visi duomenys susisteminti standartizuota forma. Jais dalijamasi visame regione, sudarant pagrindą modeliavimo programoms, kurios padės palaikyti tarpvalstybinį bendradarbiavimą valdant saugomas teritorijas ir įvairias rūšis.

Pritaikomumas: Aplinkosauga, jūrinių išteklių naudojimas, žinios, edukacija ir t.t. yra Klaipėdos regiono specializaciją atliepančios temos.

9.5. Aquaculture companies in Zeeland, Netherlands collaborate to deliver innovation

Šalys: Nyderlandai.

Problema ir tikslas: Nyderlandų Zelandijos regiono akvakultūros įmonės susibūrė įgyti žinių ir jomis pasidalinti, kad skatintų naujoves. Vandens slėnio (*the Aqua Valley*) projektas padeda įmonėms įgyvendinti technologinius proveržius, pritaikyti geresnius ūkininkavimo metodus ir reklamuoti naujus produktus bei sprendimus. Šis projektas stiprina regioninės svarbos pramonės konkurencinę padėtį.

Sprendimo būdas: Iš įmonių buvo sudarytos darbo grupės, kurių veikla turėjo skatinti pokyčius sektoriuje. Tokio pasidalijimo esmė yra bendradarbiavimas, nes dalijamasi perspektyviomis technikomis ir eksperimentais. Pavyzdžiui, viena darbo grupės įmonė daugiausia dėmesio skiria gyvų pašarų gamybai, kita bando alternatyvius pašarus. Partneriai nebekonkuruoja, bet bendradarbiauja, sutrumpindami tiekimo grandinę dalindamiesi medžiaga ir tiekėjais.

Pritaikomumas: Projekte naudotas darbo principas tinka ir kuriant, valdant/organizuojant funkcinę zoną: eksperimentuojant, taikant naujus (darbo) veiklos metodus, įgyvendinant technologinį proveržį ir t.t. Be to, projekto turinys taip pat tinka mūsų nagrinėjamiems keturiems regionams (ypač Kuržemei ir Klaipėdai) – tai gali būti idėja kaip įveiklinti savo geografinę padėtį ir turimus jūrinius išteklius.

9.6. Smart Specialisation: Creating Growth through Transnational cooperation and Value Chains

Šalys: Portugalija (Norte) ir Ispanija (Galisisija).

Problema ir tikslas: Sukurti bendrą tarpvalstybinę pažangiosios specializacijos strategiją.

Sprendimo būdas: Siekdamas geriau panaudoti skirtingas finansavimo sistemas, ypač regioninės veiklos programas ir tarpvalstybinį bendradarbiavimą, Ispanija ir Portugalija pradėjo kurti bendrą specializacijos strategiją, pirmiausia sudarydama tarpvalstybinę darbo grupę, sudarytą iš Galisijos inovacijų agentūros ir Šiaurės Portugalijos regioninės koordinavimo ir plėtros komisijos atstovų. Jie nustatė bendros strategijos valdymą ir atliko analizę, kurioje buvo nustatytos pagrindinės dviejų subjektų bendradarbiavimo sritys. Šių strateginių pratybų pabaigoje buvo sukurta bendra ateities vizija, apimanti mokslinių tyrimų ir inovacijų tikslų suderinimą ir pasiūlymą dėl bendrų prioritetų, paramos veiksmų, taip pat vertinimo sistemą su rodikliais, kurie padės stebėti strategijos įgyvendinimą.

Pritaikomumas: Šis projektas – vienas iš pavyzdžių kaip gali bendradarbiauti, idėją įgyvendinti ir ją valdyti skirtingų šalių regionai.

9.7. Promotion of new innovation markets

Šalys: Italija (Marche regionas).

Problema ir tikslas: Vietos valdžios institucijoms tapti paklausos inovatyvioms paslaugoms ir produktams kūrėja.

Sprendimo būdas: Italijos Marche regione tyrimų ir inovacijos kūrimas spartinamas per viešosios administracijos, kaip inovacijos paklausos kūrėją naujiems socialiniams ir kitiems iššūkiams (visuomenės senėjimas, klimato kaita ir kt.) spręsti. Regione siūlomos naujos viešųjų pirkimų procedūros, IT inovacijų platformos, čekiai (vouchers), suteikiantys ribotas, bet tikslines įsigijimų galimybes. Šie instrumentai kuria pokytį regiono veiksmų programoje, kuri nuolatos testuojama, gerinama ir kuri turės naudą iš dalijimosi informacija ir patirtimi su kitais regionais.

Instrumentas "HIGHER" suteikia kofinansavimą, kai SVV, švietimo įstaigos, tyrimų centrai bei vietos valdžios atstovai bendradarbiauja kurdami inovacijas skatinančią aplinką, kai pirmiausia kuriamas poreikis naujovėms, tada jis aiškiai komunikuojamas ir vėliau tikimasi verslo ir tyrimų centrų bendrai sukurtų, rinkai tinkančių sprendimų. Šiame kontekste svarbu kelti viešosios administracijos poreikio inovacijoms kokybę, nes ji veda prie didesnio skaičiaus inovatyvių įmonių, efektyvių viešųjų išlaidų inovacijoms ir geresnės finansuojamų projektų kokybės.

Pritaikomumas: Šis projektas – vienas iš pavyzdžių kaip poreikis inovacijai gali būti kuriamas vietos valdžios institucijų proaktyviai bendradarbiaujant regionuose ar savivaldybėse, su tikslu padidinti pridėtinės vertės kūrimo, inovacijų ir verslumo kultūrą.

9.8. Support for digital transformation in Lower Austria

Šalys: Austrija

Problema ir tikslas: Mąstant apie regiono ekosistemą ir skaitmeninę transformaciją buvo sukurti *Skaitmeninimo namai*, tam, jog būtų įveiktos kliūtys, trukdančios skaitmeninei transformacijai įmonėse ir padidintų jų produktyvumą. *Skaitmeninimo namai* suteikia žinių ir infrastruktūrą, leidžiančią Žemosios Austrijos įmonėms (ypač labai mažoms ir vidutinio dydžio įmonėms) kurti naujus produktus ir procesus. Be to, jie kuria naujus mokymo ir kvalifikacijos formatus bei problemų, kurias sukelia „Covid-19“ sprendimus.

Pagrindinis *Skaitmeninimo namų* tikslas yra padidinti verslininkų supratimą apie skaitmeninimo naudą, suteikiant verslui galimybę keistis patirtimi. Tai taip pat stiprina bendradarbiavimą tarp tyrimų centrų ir verslo.

Sprendimo būdas: Pirmiausia buvo išanalizuoti Žemosios Austrijos regiono skaitmeniniai įgūdžiai ir nustatyti partneriai, reikalingi tinklui sukurti. Šis tinklas apima šešis pagrindinius valstybės mokslinių tyrimų centrus, teikiančius skaitmeninę ekspertizę ir bandymų infrastruktūrą.

Šie centrai glaudžiai bendradarbiauja su 12 verslo palaikymo organizacijų, kurios palaiko ryšius su verslininkais ir palengvina projektų plėtrą. Tinklo dėka buvo pradėta daugiau nei 50 skaitmeninių inovacijų projektų. Projekto rezultatai – nuo algoritmų skirtų virtualiai realybei kūrimo iki sprendimų tradicinėms įmonėms.

Pritaikomumas: Skaitmenizacija yra inovacijų priemonė, reikalinga įgyvendinti Lietuvos regionų ateities vizijas. *Skaitmeninimo namų* pavyzdys gali būti pritaikomas tiek viename regione (pavyzdžiui, Klaipėdos), tiek bendradarbiaujant keliems ir kuriant verslo ir mokslo sinergijos tinklą šioje srityje.

Priedas Nr. 2.

SUINTERESUOTOSIOS ŠALYS FUNKCINIŲ ZONŲ VYSTYMIUI⁶⁸

Remiantis tyrimo metu išskirtomis horizontaliosiomis funkcinių regionų vystymo kryptimis, kiekvienai kryptčiai nurodomas regionas ir jame veikiančios suinteresuotosios šalys, galinčios prisidėti organizuojant/plėtojant/vykdamas regionines funkcines zonas. Kadangi visos Klaipėdos, Tauragės, Kuržemės ir Telšių regionų savivaldybės ir „Asociacija Klaipėdos regionas“ bei „Kurzeme planning region“ apima ir savo veiklą vykdo visose horizontaliosiose kryptyse, todėl atskirai nebus išskirtos.

1. Prioritetas: Tvarus išteklių naudojimas

Savivaldybė	Sektorius	Organizacija	Pasirinkimo argumentacija
Klaipėdos regionas			
Klaipėdos miesto	Logistika	Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcija	Vienas svarbiausių Lietuvoje transporto mazgų, galintis prisidėti plėtojant ir tobulinant infrastruktūrą bei darnią aplinką.
Klaipėdos miesto	Infrastruktūra	VšĮ „Klaipėdos keleivinis transportas“	VšĮ atsakinga už Klaipėdos transportą, todėl yra naudinga permąstant ir plėtojant regioninę/savivaldybinę infrastruktūrą.
Klaipėdos miesto	Transportas/aplinkosauga	VšĮ „Žalieji laivai“	Viena iš įmonės veiklų – elektra varomų laivų kūrimas. Tokios idėjos atitinka ir gali prisidėti įgyvendinant funkcinio regiono žaliają ir mėlynąją idėjas.
Klaipėdos miesto	Žuvininkystė	Vakarų Žuvininkystės vietos veiklos grupė	Asociacijos tikslai – rengti ir įgyvendinti žuvininkystės ir akvakultūros regiono vietos plėtros strategiją ir investicinius bei eksperimentinius

⁶⁸ Sąrašas nėra baigtinis

Savivaldybė	Sektorius	Organizacija	Pasirinkimo argumentacija
			projektus, atsižvelgiant į vietinius poreikius ir potencialą. Atliepiant keturių regionų strateginius panašumus, asociacija gali prisidėti plėtojant žuvininkystės sektorių.
Klaipėdos miesto	Žemės ūkis	Priekrantės verslinės ir rekreacinės žuvininkystės asociacija	Asociacija vienijanti žuvininkystės verslą.
Klaipėdos miesto	Švietimas/žemės ūkis	Klaipėdos Universitetas, Jūros tyrimų institutas	Institutas užsiima tarptautinio lygio jūrinių kryptių moksliniais tyrimais, teikia moksliniais tyrimais ir inovacijų vystymu grįstas MTEPI paslaugas verslui, dalyvauja formuojant universiteto ir nacionalines jūrines MTEP veiklų kryptis bei studijų procese.
Klaipėdos miesto	Žemės ūkis	Žuvininkystės ir laivybos tarpšakinė organizacija	Organizacija, galinti prisidėti prie žuvininkystės ir laivybos tvarios veiklos.
Palangos miesto	Infrastruktūra	Tarptautinis Palangos oro uostas	Svarbus partneris planuojant, efektyvinant ir plėtojant oro susisiekimą.
Kretingos rajonas	Žemės ūkis	LŽŪKT Kretingos skyrius	Gali prisidėti prie konsultacijų žemės ūkio klausimais, keliant ūkininkų kvalifikaciją ir t.t.
Kretingos rajonas	Žemės ūkis	LŪS Kretingos skyrius	Sąjunga vienijanti ūkininkus, galinti prisidėti ir prie žemės ūkio probleminių klausimų sprendimo.
Neringa	Žemės ūkis	Asociacija „Vidmarės“	Asociacija, vienijanti versline žvejyba užsiimančius asmenis

Savivaldybė	Sektorius	Organizacija	Pasirinkimo argumentacija
Skuodas	Žemės ūkis	Žemdirbių sąjunga	Sąjunga vienijanti žemdirbius, galinti prisidėti ir prie žemės ūkio probleminių klausimų sprendimo.
Tauragės regionas			
Pagėgiai	Žemės ūkis	Pagėgiai13	Vėjo jėginių parkas, gaminantis alternatyvią energiją ir prisidedantis prie tvarios ir darnios aplinkos kūrimo.
Tauragės rajonas	Žemės ūkis	Tauragės rajono ūkininkų sąjunga	Sąjunga vienijanti ūkininkus, galinti prisidėti ir prie žemės ūkio probleminių klausimų sprendimo
Tauragės rajonas	Žuvininkystė	Žuvininkystės regionų vietos veiklos grupių tinklas	Organizacija vienijanti žuvininkystės vietos bendruomenes, galinti prisidėti prie tvarios ir darnios aplinkos kūrimo bei pasidalinti savo tarptautiniais ryšiais.
Šilalės rajonas	Žemės ūkis	Žemės ūkio rūmų savivaldos organizatorius Šilalės r.	Organizacija, vienijanti nevyriausybinės žemdirbių ir kaimo gyventojų organizacijas, atstovaujanti bendriems visų kaimo žmonių interesams, skatinanti žemės ūkio bei kaimo sektoriaus vystymąsi
Telšių regionas			
Telšiai	Žemės ūkis	UAB „Žemaitijos energija“	„Žemaitijos energija“ turi patirties naudojant alternatyvius energijos šaltinius šildymui, todėl dėl savo patirties ir veikloje naudojamų „įrankių“ gali prisidėti prie tvarios ir darnios aplinkos kūrimo.
Telšiai	Žemės ūkis	UAB „Bio zona“	„Bio zona“ turi patirties naudojant alternatyvius energijos šaltinius šildymui, todėl dėl savo patirties ir

Savivaldybė	Sektorius	Organizacija	Pasirinkimo argumentacija
			veikloje naudojamų "įrankių" gali prisidėti prie tvarios ir darnios aplinkos kūrimo.
Telšių rajonas	Žemės ūkis	Lietuvos pieno ūkių asociacija	Asociacija siekia, kad ūkiuose būtų gaminama daugiau aukštos kokybės pieno, iš kurio perdirbėjai, diegdami pažangią patirtį, naudodami modernias pieno produktų gamybos technologijas būtų pajėgūs gaminti kokybiškus ir paklausą rinkose turinčius produktus.
Mažeikių rajonas	Žemės ūkis	Mažeikių rajono medžiotojų ir žvejų draugija	Bendradarbiaujant su kitomis draugijomis ar organizacijomis, LMŽD gali prisidėti prie tvaresnės ir darnesnės aplinkos kūrimo.
Kuržemės regionas			
Ventspilis arba Liepoja	Žemės ūkis	Kurzemes ogļu elektrostacija (Kuržemės anglies elektrinė)	Elektrinė paremta neatsinaujinančių energijos šaltinių naudojimu, tačiau gali bendradarbiauti projekte mąstant apie mažesnę taršą aplinkai ir pan.
Ventspilis	Žemės ūkis	Ventspils termoelektrostacija (Ventsplio šiluminė elektrinė)	Elektrinė paremta neatsinaujinančių energijos šaltinių naudojimu, tačiau gali bendradarbiauti projekte mąstant apie mažesnę taršą aplinkai ir pan.
Liepoja	Žemės ūkis	Liepājas termoelektrostacija (Liepojos šiluminė elektrinė)	Elektrinė paremta atsinaujinančių ir neatsinaujinančių energijos šaltinių naudojimu, todėl gali pasidalinti savo patirtimi bei prisidėti kuriant daresnę ir tvaresnę aplinką.
Grobina	Žemės ūkis	Grobiņas vēja parks	Didžiausias vėjo energijos parkas Baltijos šalyse. Grobiņas vėjo jėgainių parke yra 33 vėjo

Savivaldybė	Sektorius	Organizacija	Pasirinkimo argumentacija
		(Grobinos vėjo jėginių parkas)	generatoriai, kurių kiekvienas turi 600 kW galią. Parkas, galintis tiekti vėjo energiją kitiems subjektams, taip užtikrindamas tvarų energijos vartojimą.
Ventspilis	Žemės ūkis	Ventspils vėjo parks (Ventspilio vėjo jėginių parkas)	Šiame vėjo parke yra naujausios kartos Siemens generatoriai.
Ventspilis	Infrastruktūra	Freeport of Ventspils authority	Ventspilio uostas yra tarptautinės svarbos transporto, tranzito ir gamybos centras.
Nica	Žemės ūkis	Nīca Solar power station (Nicos saulės elektrinė)	Parkas, gali tiekti saulės energiją kitiems subjektams, taip užtikrindamas tvarų energijos vartojimą.
Kuldīga	Žemės ūkis	Biomazas koģenerācijas elektrostacija Kuldīgā (biomasės kogeneracinė jėgainė Kuldigoje)	Partneris bedram regionų ištekliui – biomasės – gavybai ir naudojimui.
Roja	Žemės ūkis	Kurzemes Zvejniecības Ražotāju Organizācija (pažodinis vertimas: Kurzemės žuvininkystės gamintojų organizacija)	Organizacija prisideda prie žuvininkystės sektoriaus plėtros.

2. Prioritetas: Darnus patirtinis turizmas

Savivaldybė	Sektorius	Organizacija	Pasirinkimo argumentacija
Klaipėdos regionas			
Klaipėdos miesto	Kultūra/turizmas	Lietuvos jūrų muziejus	Muziejaus misija – skatinti ir išlaikyti žmogaus harmoniją su jūra. Muziejus yra ne tik pažinimo centras, bet ir turistų traukos centras.
Klaipėdos miesto	Kultūra/turizmas	VšĮ „Klaipėdos turizmo ir kultūros informacijos centras“	Centro veikla apima turistų pritraukimą ir jų skatinimą pažinti Klaipėdą.
Klaipėdos miesto	Kultūra/turizmas	Klaipėdos universitetas	Ruošia specialistus susijusius su turizmu ir rekreacija
Klaipėdos miesto	Kultūra/turizmas	VšĮ „Klaipėdos šventės“	Klaipėdos miesto savivaldybės kuruojama organizacija, besirūpinanti kultūriniu gyvenimu Klaipėdoje bei turistų trauka.
Klaipėdos miesto	Kultūra	Mažosios Lietuvos istorijos muziejus	Supažindina su Mažąją Lietuva, organizuoja įvairias veiklas, renginius ir t.t.
Klaipėdos miesto	Turizmas	Klaipėdos apskrities gidų gildija	Organizacija vienijanti gidus, gali prisidėti prie turizmo vystymo; probleminių klausimų sprendimo ir t.t.
Neringos	Turizmas/aplinkosauga	Kuršių nerijos nacionalinis parkas	Parko veikla susijusi tiek su turistų pritraukimu, tiek krašto savotiškumo išsaugojimu. Todėl bendrosios Klaipėdos regiono idėjos, vizija jam taip pat yra svarbi.
Šilutės rajono	Turizmas/kultūra	Tradicinių ir istorinių laivų asociacija	Asociaciją vienija krašto identiteto tradicijos, svarbios kultūros pažinimui ir turistų traukai.

Savivaldybė	Sektorius	Organizacija	Pasirinkimo argumentacija
Palangos miesto	Turizmas	Šventosios turizmo asociacija	Asociacijos pagrindinė veikla yra susijusi su turizmu, antroji – su bendradarbiavimu, todėl jos veikla yra naudinga ir reikalinga plėtojant Klaipėdos regiono funkcinį turizmą.
Palangos miesto	Turizmas	Palangos viešbučių ir restoranų asociacija	Asociacija susijusi su turizmu, todėl gali padėti spręsti tam tikrus su šia sritimi susijusius klausimus.
Palangos miesto	Turizmas	Įl „Kurortų pramogos“	Įmonė teikia su laisvalaikiu ir turizmu susijusias paslaugas.
Palangos miesto	Turizmas/aplinkosauga	Pajūrio regioninis parkas	Parkas įsteigtas siekiant išsaugoti žemyninio pajūrio kraštovaizdžius, gamtines bei kultūros paveldo vertybes, biologinę Baltijos jūros įvairovę, jūrinius riedulynus, todėl jis tinka tiek turizmo, tiek aplinkosauginiams tikslams.
Neringa	Turizmas/kultūra	Nidos kultūros ir turizmo informacijos centras „Agila“	Informuoja ir plėtoja Nidos turizmą taip pat gali prisidėti prie Klaipėdos regiono turizmo plėtojimo (taip pat ir funkcinės zonos).
Neringa	Švietimas/turizmas	Neringos muziejus	Muziejus ne tik skatina pažinti Neringą, edukuoja lankytojus, bet ir traukia turistus.
Klaipėdos rajonas	Turizmas	Pamario turizmo klasteris	Asociacija, apjungusi 20 turizmo paslaugas teikiančių įmonių, įstaigų ir fizinius asmenis Klaipėdos ir Šilutės rajonuose bei Neringoje, todėl ji svarbi dėl savo socialinių tinklų bei plėtojamų veiklos.

Savivaldybė	Sektorius	Organizacija	Pasirinkimo argumentacija
Klaipėdos rajonas	Turizmas	Radailių dvaras, Dino parkas	Paslauga susijusi su turizmu, todėl gali prisidėti plėtojant šį sektorių.
Klaipėdos rajonas	Turizmas	Vinetu kaimas	Paslauga susijusi su turizmu, todėl gali prisidėti plėtojant šį sektorių.
Klaipėdos rajonas	Turizmas	Asociacija „Klaipėdos rajono turizmo informacijos centras“	Centro pagrindinė veikla – pritraukti turistus ir skatinti juos atrasti bei pažinti Klaipėdą ir jos rajoną.
Klaipėdos rajonas	Turizmas	Gargždų krašto muziejus	Turistų traukos objektas, skatinants pažinti Gargždų kraštą.
Šilutės rajonas	Turizmas/kultūra/edukacija	Šilutės Hugo Šojaus dvaras-muziejus	Muziejus ne tik skatina pažinti Šilutę, Mažąją Lietuvą (krašto identitetas) edukuoja lankytojus, bet ir traukia turistus.
Šilutės rajonas	Turizmas	Šilutės turizmo informacijos centras	Centro tikslas informuoti ir skatinti turizmą krašte, todėl jis dėl savo veiklos ir socialinių tinklų yra reikalingas ir naudingas funkcinio regiono projekte.
Šilutės rajonas	Aplinkosauga/turizmas	Nemuno deltos regioninis parkas	Parkas gali prisidėti prie Pamaro krašto pažinimo, aplinkosaugos ir saugaus turizmo skatinimo.
Šilutės rajonas	Turizmas	Šilutės turizmo ir informacijos centras	Centro veikla – pritraukti turistus ir skatinti juos atrasti bei pažinti Šilutės kraštą.
Šilutės rajonas	Turizmas	Laisvalaikio ir poilsio centras "Vėtrinė"	Paslauga susijusi su turizmu, todėl gali prisidėti plėtojant šį sektorių.
Šilutės rajonas	Turizmas	Salos etnokultūros ir informacijos centras	Regiono identitetui svarbios etninės kultūros sklaida, populiarinimu, kultūriniu turizmu ir t.t.

Savivaldybė	Sektorius	Organizacija	Pasirinkimo argumentacija
Kretingos rajonas	Turizmas	Kretingos muziejus	Turistų traukos objektas, skatinantis pažinti Kretingos kraštą.
Kretingos rajonas	Turizmas	Kretingos rajono turizmo informacijos centras	Centro veikla – pritraukti turistus ir skatinti juos atrasti bei pažinti Šilutės kraštą.
Kretingos rajonas	Turizmas	Salantų regioninis parkas	Parkas įsteigtas siekiant išsaugoti Erlos–Salanto–Minijos senslėnio ir jo apylinkių gamtinę ekosistemą bei kultūros paveldo vertybes.
Kretingos rajonas	Turizmas	UAB „Atostogų parkas“	Paslauga susijusi su turizmu, todėl gali prisidėti plėtojant šį sektorių.
Skuodo rajonas	Turizmas	Respublikinis Vaclovo Into akmenų muziejus	Visa parko teritorija – rekreacinė zona. Slėnyje – akmenų lauko ekspozicija su retų medžių ir augalų kolekcija bei nedidelėmis poilsio aikštelėmis, todėl muziejus yra ir turistų traukos objektas.
Skuodo rajonas	Turizmas	Skuodo informacijos centras	Centro tikslas informuoti ir skatinti turizmą krašte, todėl jis dėl savo veiklos ir socialinių tinklų yra reikalingas ir naudingas funkcinio regiono projekte.
Klaipėdos rajonas	Turizmas/edukacija	VšĮ „8 gidai“	Organizuoja ekskursijas ir turi vaikų užimtumo centrą. Šiomis temomis ir galima juos įveiklinti.
Šilutės rajonas	Turizmas/edukacija/kultūra	Kintų Vydūno kultūros centras	Pagrindinė kultūros centro užduotis puoselėti ir saugoti Vydūno gyvenimo ir kūrybos palikimą, pamario krašto istoriją, jo etnokultūrinį paveldą,

Savivaldybė	Sektorius	Organizacija	Pasirinkimo argumentacija
			rūpintis Kintų ir Saugų seniūnijose veikiančių mėgėjų meno kolektyvų programų parengimu ir įgyvendinimu, rengti profesionalaus meno sklaidos, etnokultūrinius – edukacinius projektus pristatant vietos lankytinų vietų maršrutus.
Telšių regionas			
Rietavo rajonas	Viešas/kultūra	Rietavo kraštiečių klubas	Visuomeninė organizacija galinti prisidėti formuojant savo krašto kultūrinį gyvenimą.
Rietavo rajonas	Kultūra	Vakarų Lietuvos dvarų kultūros asociacija	Lietuvos dvarus vienijanti organizacija prisideda prie jų kultūros pažinimo skatinimą bei gali prisidėti ir prie turistų traukos.
Plungės rajonas	Kultūra	VšĮ „Žemaitijos paveldas“	Žemaitijos ir žemaičių paveldu bei jo išsaugojimu besirūpinanti organizacija, prisidedanti prie savo krašto identiteto išsaugojimo/kūrimo.
Plungės rajonas	Edukacija	Lietuvos nacionalinė vyndarių asociacija	Vyndarių paslaugos gali būti siejamos su edukacija bei turizmu, todėl asociacija gali prisidėti plėtojant šį sektorių.
Telšių rajonas	Turizmas	Telšių turizmo klasteris	Teikiamos paslaugos susijusios su turizmu ir jo plėtra Telšiuose
Mažeikių rajonas	Edukacija	Lietuvos vyndarių asociacija	Vyndarių paslaugos gali būti siejamos su edukacija ir turizmu, todėl asociacija gali prisidėti plėtojant šį sektorių.

Savivaldybė	Sektorius	Organizacija	Pasirinkimo argumentacija
Telšių rajonas	Kultūra	Žemaičių kultūros draugija	Žemaitijos ir žemaičių paveldu bei jo išsaugojimu besirūpinanti organizacija, prisidedanti prie savo krašto identiteto išsaugojimo / kūrimo.
Tauragės regionas			
Šilalės rajonas	Kultūra / edukacija / turizmas	Šilalės Vlado Statkevičiaus muziejus	Muziejus skatina pažinti Šilalės kraštą, jame yra turizmo informacijos centras, todėl būtent jo žinios ir (socialiniai) tinklai gali praversti kuriant funkcinis regionus.
Tauragės rajonas	Kultūra / edukacija	Lietuvos didžiosios kunigaikštystės pažinimo draugija	Draugija, skatinanti pažinti LDK, o kartu ir savo krašto istoriją bei kultūrą.
Jurbarko rajonas	Kultūra / edukacija	Smalininkų tautinio kulinarinio paveldo puoselėjimo bendruomenė	Bendruomenė, užtikrinant savo krašto kulinarinio paveldo išsaugojimą. Be to, kulinarinis paveldas gali būti ir turistų traukos objektu.
Jurbarko rajonas	Kultūra / edukacija / turizmas	Pėsčiųjų žygių asociacija	Per pėsčiųjų žygių organizavimą, asociaciją gali prisidėti prie krašto kultūros ir istorijos pažinimo.
Pagėgių rajonas	Turizmas	Pagėgių krašto turizmo informacijos centras	Centras skatina pažinti ne tik Pagėgius, bet ir Mažąją Lietuvą. Būtent dėl krašto identiteto puoselėjimo, turizmo plėtojama galima funkcinis regionų projekte bendradarbiauti su šiuo centru.
Pagėgių rajonas	Aplinkosauga / kultūrinis paveldas	Rambyno regioninis parkas	Svarbus bendradarbiaujant funkcinuose regionuose aplinkosaugos, kultūrinio paveldo, turizmo srityse.

Savivaldybė	Sektorius	Organizacija	Pasirinkimo argumentacija
Jurbarko rajonas	Turizmas	Jurbarko turizmo informacijos centras	Centro tikslas informuoti ir skatinti turizmą krašte, todėl jis dėl savo veiklos ir socialinių tinklų yra reikalingas ir naudingas funkcinų regionų projekte.
Tauragės rajonas	Turizmas/kultūra/edukacija	Tauragės krašto muziejus	Muziejus savo veikla siekia pritraukti lankytojus, juos edukuoti bei pažinti ir saugoti savo krašto identitetą. O šie dėmenys yra svarbūs ir funkcinų regionų projekte.
Kuržemės regionas			
Kuldiga	Turizmas	Kuldīgas Tūrisma Informācijas Centrs	Centro tikslas informuoti ir skatinti turizmą krašte, todėl jis dėl savo veiklos ir socialinių tinklų yra reikalingas ir naudingas funkcinų regionų projekte.
Liepoja	Turizmas	Liepojos regiono Turizmo informacijos biuras	Centro tikslas informuoti ir skatinti turizmą krašte, todėl jis dėl savo veiklos ir socialinių tinklų yra reikalingas ir naudingas funkcinų regionų projekte.
Slyterė	Turizmas/aplinkosauga	Slyterės nacionalinis parkas (Slītere National Park)	Slyterės nacionalinio parko teritoriją galima laikyti unikaliu Baltijos jūros geologinės istorijos muziejumi. Parkas yra tiek turistų traukos, tiek aplinkosaugos ir istorijos pažinimo objektas.
Kuldiga	Turizmas	Kurzemes tourism association	Asociacijos tikslas informuoti ir skatinti turizmą krašte, todėl jis dėl savo veiklos ir socialinių tinklų yra reikalingas ir naudingas funkcinų regionų projekte.
Ventspils	Kultūra/turizmas	Ventspilio muziejus	Muziejus prisideda prie krašto kultūros ir istorijos pažinimo.

3. Prioritetas: Į žmogų orientuotos viešosios paslaugos

Savivaldybė	Sektorius	Organizacija	Pasirinkimo argumentacija
Klaipėdos regionas			
Kretingos rajono	Švietimas/socialinis	Kretingos moterų informacijos ir mokymo centras	Centre stengiamasi, jog būtų bendruomenės nariams būtų suteikta galimybė prisitaikyti prie besikeičiančių ekonominių ir socialinių sąlygų, tokiu būdu centras gali prisidėti ir įgyvendinant pokyčius susijusius su funkciniais regionais.
Kretingos rajono	Sporto	Kretingos sporto klubas „Žalgiris“	Organizacija siekianti užtikrinti visuomenės sveikatą vietos leygmeniu.
Klaipėdos miestas	Švietimas	VšĮ „Socialinių paslaugų informacijos centras“	Centre teikiama informacija įvairiais socialiniais klausimais.
Klaipėdos miesto	Sveikatos	VšĮ „Klaipėdos universitetinė ligoninė“	Sveikatos apsaugos įstaiga.
Klaipėdos miesto	Sveikatos	VšĮ „Respublikinė Klaipėdos ligoninė“	Sveikatos apsaugos įstaiga.
Klaipėdos rajono	Švietimas	Klaipėdos rajono Švietimo centras	Centras gali prisidėti įgyvendinant regionui ir savivaldybei reikalingas specialistų ruošimo programas.
Klaipėdos miestas	Švietimas	Klaipėdos Jaunimo Organizacijų Asociacija "Apskritasis Stalas"	Asociacija gali prisidėti įveiklinant jaunimą funkcinų zonų praktiniame kūrime (pavyzdžiui, per praktikas).
Kretingos rajono	Švietimas	Kretingos rajono jaunimo nevyriausybių	Asociacija gali prisidėti įveiklinant jaunimą funkcinų zonų praktiniame kūrime (pavyzdžiui, per praktikas).

Savivaldybė	Sektorius	Organizacija	Pasirinkimo argumentacija
		organizacijų asociacija „Apskritasis stalas“	
Neringos	Švietimas	Asociacija Neringos jaunimo apskritis stalas	Asociacija gali prisidėti įveiklinant jaunimą funkcinų zonų praktiniame kūrime (pavyzdžiui, per praktikas).
Klaipėdos miestas	Švietimas	Klaipėdos turizmo mokykla	Turėdama šiuolaikinę infrastruktūrą, atliepdama regionų ir vietos ekonomikos plėtotės poreikius ir strategijas, kokybiškai įgyvendina paslaugų asmenims bei verslo ir administravimo sričių mokymo programas.
Palangos miestas	Edukacija/verslas	Veslo ir lyderystės akademija "In corpore"	Akademija gali prisidėti ugdant savivaldybės/regiono gyventojų verslumą, o tai svarbu skatinant verslo augimą ne tik Palangoje, bet ir visame regione.
Klaipėdos miesto	Edukacija	Klaipėdos "Senamiesčio" Rotaract klubas	Tarptautines ištakas turintis klubas vienija 18–30 m. žmones, orientuotus į lyderystę ir profesionalumo ugdymą. Jie prisideda prie įvairių projektų bei iniciatyvų. Šis klubas – tai terpė rasti bendradarbiavimo ryšius arba jaunus žmones, galinčius ir gebančius dirbti numatytose Klaipėdos regiono specializacijos kryptyse arba bendradarbiaujant.
Telšių regionas			
Rietavo rajonas	Švietimas	Žemaitijos kolegija	Kolegija gali prisidėti įgyvendinant regionui ir savivaldybei reikalingas specialistų ruošimo programas.

Savivaldybė	Sektorius	Organizacija	Pasirinkimo argumentacija
Plungės rajonas	Sportas	Plungės sporto ir rekreacijos centras	Centras gali prisidėti skatinant sportą ir sveikatingumą taip prisidedant prie visuomenės sveikatos užtikrinimo.
Plungės rajonas	Sveikata	Lietuvos gydytojų sąjungos Plungės filialas	Sąjunga gina gydytojų profesines, darbo, ekonomines, socialines teises bei interesus. Taip pat gali prisidėti prie sveikatos apsaugos geresnės kokybės užtikrinimo.
Telšių rajonas	Švietimas	Telšių jaunimo centras, VšĮ	Centras gali prisidėti įveiklinant jaunimą funkcinių zonų praktiniame kūrime (pavyzdžiui, per praktikas).
Telšių rajonas	Socialinės paslaugos	Telšių r. senelių globos Namai	Partneris sprendžiant visuomenės senėjimo problemas.
Mažeikių rajonas	Socialinės paslaugos	Liberta, Mažeikių Rotary klubas	Klubas vienija aukštos reputacijos profesionalus ir verslininkus, kurių veikla gali prisidėti ir kuriant/plėtojant viešąsias paslaugas.
Mažeikių rajonas	Sveikata	Lietuvos gydytojų sąjungos Mažeikių filialas	Sąjunga gina gydytojų profesines, darbo, ekonomines, socialines teises bei interesus. Taip pat gali prisidėti prie sveikatos apsaugos geresnės kokybės užtikrinimo.
Telšių rajonas	Švietimas	Telšių Trečiojo amžiaus universitetas	Rūpinasi senjorų edukacija, pažinimu.
Rietavo rajonas	Socialinės paslaugos	Rietavo iniciatyvos, vietos veiklos grupė	VVG bendras strateginis tikslas – apjungti įvairių vietos organizacijų, institucijų ir kitų kaimo plėtros dalyvių pastangas ir suteikti jiems papildomas

Savivaldybė	Sektorius	Organizacija	Pasirinkimo argumentacija
			galimybes įtakoti pasikeitimus, gerinančius kaimo vietovių gyventojų gyvenimo kokybę.
Rietavo rajonas	Švietimas/socialinis	Asociacija Rietavo moterų užimtumo centras	Centre stengiamasi, jog būtų bendruomenės nariams būtų suteikta galimybė prisitaikyti prie besikeičiančių ekonominių ir socialinių sąlygų, tokiu būdu centras gali prisidėti ir įgyvendinant pokyčius susijusius su funkciniais regionais.
Rietavo rajonas	Švietimas	Rietavo trečiojo amžiaus universitetas, asociacija	Rūpinasi senjorų edukacija, pažinimu.
Tauragės regionas			
Tauragės rajonas	Švietimas	Tauragės Trečio amžiaus universitetas	Rūpinasi senjorų edukacija, pažinimu.
Tauragės rajonas	Sveikatas	VšĮ „Tauragės ligoninė“	Sveikatos apsaugos įstaiga.
Tauragės rajonas		Lietuvos gydytojų sąjungos Tauragės filialas	Sąjunga gina gydytojų profesines, darbo, ekonomines, socialines teises bei interesus. Taip pat gali prisidėti prie sveikatos apsaugos geresnės kokybės užtikrinimo.
Tauragės rajonas	Švietimas, socialinės paslaugos	Tauragės apskritis stalias, Tauragės jaunimo ir jaunimo organizacijų sąjunga	Asociacija gali prisidėti įveiklinant jaunimą funkcinį zonų praktiniame kūrime (pavyzdžiui, per praktikas).
Jurbarko rajonas	Švietimas, socialinės paslaugos	Jurbarko jaunimo organizacijų sąjunga	Asociacija gali prisidėti įveiklinant jaunimą funkcinį zonų praktiniame kūrime (pavyzdžiui, per praktikas).

Savivaldybė	Sektorius	Organizacija	Pasirinkimo argumentacija
Šilalės rajonas	Socialinės paslaugos	Šilalės rajono partnerystės vietos veiklos grupė	VVG bendras strateginis tikslas – apjungti įvairių vietos organizacijų, institucijų ir kitų kaimo plėtros dalyvių pastangas ir suteikti jiems papildomas galimybes įtakoti pasikeitimus, gerinančius kaimo vietovių gyventojų gyvenimo kokybę.
Pagėgių rajonas		Penktas regionas asociacija	tai Mažosios Lietuvos regione veikianti profesionalių darbuotojų ir savanorių komanda. Asociacijos veikla tiesiogiai nukreipta į nevyriausybinių organizacijų stiprinimą, aktyvinimą, tobulinant jų veiklą, padedant spręsti aktualius klausimus, telkiant bendrai veiklai vietos identiteto, pilietiškumo, demokratizacijos, socialinės atskirties mažinimo, verslumo skatinimo ir kitose srityse.
Tauragės rajonas	Edukacija/kultūra/turizmas	Tauragės kultūros rūmai	Tauragės kultūros centras skatina ir ugdo meninę ir kultūrinę gyventojų saviraišką, sudaro sąlygas lankytis liaudies ir profesionaliojo meno renginiuose.
Tauragės rajonas	Švietimas	Tauragės moters užimtumo ir informacijos centras	Centre stengiamasi, jog būtų bendruomenės nariams būtų suteikta galimybė prisitaikyti prie besikeičiančių ekonominių ir socialinių sąlygų, tokiu būdu centras gali prisidėti ir įgyvendinant pokyčius susijusius su funkciniais regionais.
Šilalės rajonas	Socialinės paslaugos	Šilalės rajono verslininkų sąjunga	Sąjunga, vienijanti verslininkus, galinti prisidėti prie didesnio asmenų verslumo regionuose.
Šilalės rajonas	Švietimas	Apskritasis stalas, Šilalės rajono visuomeninių	Asociacija gali prisidėti įveiklinant jaunimą funkcinį zonų praktiniame kūrime (pavyzdžiui, per praktikas).

Savivaldybė	Sektorius	Organizacija	Pasirinkimo argumentacija
		jaunimo organizacijų sąjunga	
Kuržemės regionas			
Liepoja	Socialinių paslaugų	Kurzemes NGO Center	Asociacija gali prisidėti įveiklinant nevyriausybinių sektorių funkcinių zonų praktiniame kūrime (pavyzdžiui, per praktikas).
Liepoja	Socialinių paslaugų	Kurzemes biznesa inkubators / Kurzeme's Business Incubator	Organizacija suinteresuotoms šalims teikia finansinę paramą, apskaitos paslaugas, edukacinius renginius, keitimąsi praktika ir bendradarbiavimo erdves, bendradarbiauja su švietimo ir mokslo institucijomis, savivaldybėmis, valstybinėmis agentūromis ir kitais investuotojais.
Liepoja	Švietimas	Liepāja University	Gali užtikrinti regionui (-iams) reikalingų profesionalų ruošimą; prisidėti prie mokslinių tyrimų vykdymo ir t.t.
Kuldiga	Švietimas	Kuldigas Technology and Tourism Vocational School	Gali užtikrinti regionui (-iams) reikalingų profesionalų ruošimą; prisidėti prie mokslinių tyrimų vykdymo ir t.t.

4. Prioritetas: Aukštos pridėtinės vertės kūrimas

Savivaldybė	Sektorius	Organizacija	Pasirinkimo argumentacija
Klaipėdos regionas			

Savivaldybė	Sektorius	Organizacija	Pasirinkimo argumentacija
Klaipėdos miesto	Viešas/pramonė/transp ortas	Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcija	Direkcija yra orientuota į pramonę ir aukštos pridėtinės vertės paslaugų kompleksą Baltijos jūros pakrantėje.
Klaipėdos miesto	Pramonė	VšĮ KLAIPĖDOS LAIVYBOS TYRIMŲ CENTRAS	Atstovaudama narių interesams, asociacija dalyvauja sprendžiant uosto veiklos ir plėtros klausimus, kitas uosto kompanijoms aktualias problemas, glaudžiai bendradarbiauja su vietos ir valstybinėmis valdžios institucijomis, daug dėmesio skiria socialinėms, aplinkosaugos ir kitoms visuomeninėms iniciatyvoms.
Klaipėdos miesto	Prekyba/pramonė	Klaipėdos prekybos pramonės ir amatų rūmai	KPPAR vienija daugiau nei 230 narių. Jų narių tinklas bei veikla padeda plėtoti prekybos pramonę bei gali prisidėti kuriant aukšto pridėtinės vertės produktus.
Klaipėdos miesto	Verslas	Klaipėdos ID	Agentūros veikla yra orientuota į ekonominę plėtrą, o tai suteikia galimybę kurti aukštą pridėtinę vertę.
Klaipėdos miestas	Inovacijos	Baltic Tech Park	Baltijos technologijų parkas yra inovacijomis paremta verslumo ekosistema, jungianti talentus, žinias ir išteklius Baltijos jūros regione.
Klaipėdos miestas	Inovacijos	Baltijos skaitmeninių inovacijų centras (Baltijos SIC)	Tai skaitmeninių inovacijų paramos platforma, padedanti Klaipėdos regiono įmonėms, įstaigoms ir organizacijoms, pasitelkus skaitmenines technologijas, dinamiškai plėtoti verslo ir gamybos procesus, didinti kuriamą pridėtinę vertę.
Klaipėdos miestas	Inovacijos	Klaipėdos mokslo ir technologijų parkas	Tai Klaipėdos regiono inovacinės aplinkos skatinimo centras, siekiantis glaudaus ir kryptingo mokslo bei

Savivaldybė	Sektorius	Organizacija	Pasirinkimo argumentacija
			verslo bendradarbiavimo, didesnio ekonominio konkurencingumo, kuriantis palankias sąlygas startuolių ekosistemai.
Klaipėdos miestas	Verslas	Klaipėdos LEZ	Laisvoji ekonominė zona, kuri skatina aukštos pridėtinės vertės kūrimą.
Klaipėdos miestas	Švietimas	Klaipėdos universitetas	Gali užtikrinti regionui (-iams) reikalingų profesionalų ruošimą; prisidėti prie mokslinių tyrimų vykdymo ir t.t.
Klaipėdos miestas	Infrastruktūra	Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcija	Klaipėdos uostas – labiausiai į šiaurę nutolęs neužšalantis rytinės Baltijos jūros uostas. Tai svarbiausias ir didžiausias Lietuvos transporto centras, kuriame susijungia jūros, sausumos ir geležinkelio keliai iš rytų ir vakarų.
Klaipėdos miestas	Švietimas	KU JTI Žuvininkystės ir akvakultūros laboratorija	Institutas užsiima tarptautinio lygio jūrinių kryptių moksliniais tyrimais, teikia moksliniais tyrimais ir inovacijų vystymu grįstas MTEPI paslaugas verslui, dalyvauja formuojant universiteto ir nacionalines jūrines MTEP veiklų kryptis bei studijų procese.
Klaipėdos miestas	Infrastruktūra/žemės ūkis	Klaipėdos suskystintų gamtinių dujų terminalas	Terminalas ne tik suteikia energetinį saugumą, bet ir skatina dujų rinkos plėtrą šalyje; užtikrina trečiųjų šalių prieigą prie SGD terminalo pajėgumų ir t.t.
Tauragės regionas			

Savivaldybė	Sektorius	Organizacija	Pasirinkimo argumentacija
Tauragės rajonas	Pramonė/verslas	Tauragės industrinis parkas	TIP yra išvystytas šeimos valdomas industrinis parkas Lietuvoje. Pramonė, verslas ir jų plėtra padeda kurti aukštos pridėtinės vertės produktus.
Telšių regionas			
Mažeikių rajonas	Pramonė	UAB „Orlen Lietuva“	Didžiausias naftos produktų gamintojas Baltijos šalyse, kuris kuria darbo vietas, pritraukia investicijas ir pan. tuo pačiu sukurdamas galimybę kurti aukšto pridėtinės vertės produktus.
Plungės rajonas	Pramonė/verslas	Plungės industrinis parkas	Tai privataus kapitalo parkas Vakarų Lietuvoje. Daugiau, negu 30 000 m ² įvairios paskirties patalpų gamybai ir sandėliavimui, kurios pritaikomos pagal individualius poreikius, taip pat daugiau kaip 20 000 m ² ploto skirta plėtrai. Industrinio parko teritorija apimanti daugiau kaip 6 ha ploto yra patraukti vieta dėl netoli esančių magistralinių kelių, geležinkelio linijos bei jūrų uosto.
Plungės rajonas	Verslas	Plungės smulkiojo verslo asociacija	Asociacija, vienijanti verslą ir galinti prisidėti prie aukštos pridėtinės vertės kūrimo.
Kuržemės regionas			
Ventspilis	Infrastruktūra	Ventspils Free Port	Ventspilio uostas yra tarptautinės svarbos transporto, tranzito ir gamybos centras, įsikūręs Latvijoje, Baltijos jūros regione. Iš šio uosto galima susisiekti su Europa, Vidurio Azija bei NVS.
Liepoja	Verslas	Liepaja special economic zone	Laisvoji ekonominė zona, kuri skatina aukštos pridėtinės vertės kūrimą.

Savivaldybė	Sektorius	Organizacija	Pasirinkimo argumentacija
Ventspilis	Švietimas	Ventspils High Technology Park (VHTP)	VHTP prisideda prie Ventspilio miesto ir Kuržemės regiono ekonomikos skatinant besivystančių pramonės šakų plėtrą ir naujų gerai apmokamų darbo vietų kūrimą.

Priedas Nr. 3

1. „Savivaldybių darnios plėtros pažangos vertinimas“

2019 metais Lietuvos Energetikos Agentūra (LEA) atliko pirmąjį savivaldybių vertinimą pagal savivaldybių pasiektą pažangą atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo skatinimo ir energijos vartojimo efektyvumo didinimo srityse. Vertinimas atliktas vadovaujantis Agentūros parengtu Savivaldybių darnios plėtros indeksavimo aprašu, kuriame pateiktas savivaldybių palyginimui pasirinktų kriterijų sąrašas ir kiekvienam kriterijui priskirtas balas. Apraše savivaldybių palyginimo tikslais bendradarbiaujant su energetikos ekspertais pasirinkta 11 kriterijų, kurie leidžia įvertinti *savivaldybių vaidmenį didinant energijos vartojimo efektyvumą, skatinant atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo plėtrą bei atitinkamai keičiant jos teritorijoje gyvenančių žmonių elgseną*. Kiekvienam kriterijui nustatytas maksimalus balas, atsižvelgiant į galimą kriterijaus poveikį didinti energijos vartojimo efektyvumą ir skatinti atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo plėtrą.

Pateikiama analizės autorių parengtas Klaipėdos regiono savivaldybių reitingas, parodant, kiek taškų surinko kiekviena iš Klaipėdos regiono savivaldybių pagal LEA pasirinktus kriterijus. Paskutinis stulpelis parodo susumuotus taškus. Klaipėdos regiono vidurkis yra 22 taškai iš 100 galimų. Apatinė eilutė parodo kiek vidutiniškai taškų buvo surinkta pagal kiekvieną kriterijų ir maksimalų taškų skaičių, kurį buvo galima surinkti pagal tą konkretų kriterijų.

		Kriterijai											Suma
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
Taškai	Klaipėdos miestas	0	6	1	6	10	2	1,5	0,5	1	2,5	2,5	33
	Šilutės raj.	5	0	0,5	7	7	3	3	0,5	0	0,5	0	26,5
	Palanga	0	0	5,5	4	7	2	3,5	1	1	0,5	0,5	25
	Klaipėdos raj.	0	6	0,5	6	0	1	6	1	1	0,5	2,5	24,5

	Skuodo raj.	0	6	0,5	3	5	1	2,5	0	0	0,5	2	20,5
	Kretingos raj.	0	0	0,5	3	5	1	2	0,5	0	0,5	2	14,5
	Neringa	0	0	0	0	0	0	1,5	5	2	0,5	2,5	11,5
	Regiono vidurkis/maksi malu per kriterijų	1/11	2/12	1/20	4/8	5/13	2/6	3/6	1/5	1/6	1/9	2/4	22/100

Vertinimo kriterijai:

1. „Merų paktas“ – Europos Sąjungos merų paktas dėl klimato ir energetikos (toliau – Merų paktas) vienija tūkstančius vietos valdžios institucijų, savanoriškai įsipareigojusių įgyvendinti Europos Sąjungos klimato ir energetikos tikslus.
2. „AEI naudojimo plėtros veiksmų planas“ – įstatyme „Savivaldybių atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planai“ nustatyta, kad savivaldybės pasitvirtina ir viešai skelbia savo 2011–2020 m. atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planus, kuriuose įvertina esamą padėtį ir nusistato atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo tikslus ir priemones šiems tikslams pasiekti.
3. „Renovuotų daugiabučių dalis“ – Lietuvos savivaldybėse daugiabučių gyvenamųjų namų renovacija (dar vadinama atnaujinimu, modernizavimu) pagal savivaldybių programas ir gyventojų iniciatyvas vertinta tik 2013–2019 m. laikotarpiu.
4. „Vidutinė šilumos kaina“ – kriterijui „Vidutinė šilumos kaina“ balai yra skiriami atsižvelgiant į tai, kiek savivaldybėje 2019 m. IV ketvirtyje šilumos kaina gyventojams yra didesnė ar mažesnė už to paties laikotarpio vidutinę šilumos kainą Lietuvoje.
5. „Biokuro pajėgumų išnaudojimas“ – šis kriterijus padeda įvertinti, ar savivaldybės teritorijoje šilumos gamybos šaltinių instaliuotoji galia atitinka tos savivaldybės maksimalų šilumos galios poreikį, ar minėti šilumos gamybos šaltiniai yra / gali būti racionaliai panaudojami energijai gaminti.

6. „Savivaldybių darnios plėtros projektai“ – kriterijus pasirinktas siekiant įvertinti ir paskatinti savivaldybių iniciatyvumą savanoriškai imtis veiksmų, kurie didina savivaldybių teritorijose energijos vartojimo efektyvumą ir (arba) skatina atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo energijai gaminti plėtrą.
7. „Gaminančių vartotojų įrenginių galia“ – elektros energiją gaminantis vartotojas – fizinis arba juridinis asmuo, įsirengęs atsinaujinančių išteklių technologijų elektrinę ir gaminantis elektrą savo reikmėms, o nesuvartotą elektros kiekį pateikiantis į elektros tinklus.
8. „Elektromobilių skaičius“ – vertinimo metu Lietuvoje buvo taikomos dvi pagrindinės skatinimo priemonės rinktis elektromobilį: (1) galimybė naudotis specialiai pažymėtomis maršrutinio transporto eismo juostomis ir (2) parkavimo ir įvažiavimo rinkliavų lengvatos Lietuvos miestuose.
9. „Elektromobilių įkrovimo stotelių skaičius“ – Daugelis Lietuvos savivaldybių elektromobilių įkrovimo prieigas yra numačiusios savo parengtuose ar rengiamuose darnaus judumo mieste planuose.
10. „Finansuojami projektai“ – Europos Sąjungos struktūrinių fondų finansavimas yra skiriamas projektams, kurie prisideda prie 2014–2020 metų ES fondų investicijų veiksmų programos tikslų įgyvendinimo.
11. „Nekilnojamojo turto mokestis AEI jėgainėms“ – Minėti savivaldybių atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planai turi užtikrinti, kad savivaldybių teritorijose nebūtų kuriamos sąlygos, ribojančios atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo plėtrą.

9. Savivaldybių vertinimas pagal kriterijų „Elektromobilių įkrovimo stotelių skaičius“

10. Savivaldybių vertinimas pagal kriterijų „Finansuojami projektai“

11. Savivaldybių vertinimas pagal kriterijų „Nekilnojamojo turto mokestis AEI jėgainėms“

10. COVID19 įtaka Klaipėdos regiono specializacijos krypčių plėtrai ir augimui

Pandemija daro įtaką absoliučiai visoms gyvenimo sritims, keisdama jų veiklos principus tiek trumpalaikiu, tiek ilgalaikiu laikotarpiu. Natūralu, jog tokioje situacijoje yra būtina peržiūrėti ir strateginius regionų planus. Pandemijos sukelta neapibrėžtumo būsena suformavo uždaresnius ir mažiau judrius žmonių elgesio įpročius, privertė permąstyti buvusius jų lūkesčius ir poreikius. Tai keičia regioninių specializacijų krypčių įgyvendinimo žingsnius ir verčia permąstyti jų prielaidas. Toliau apžvelgiami esminiai, jau dabar pastebimi pokyčiai, kurie turės ilgalaikės įtakos Klaipėdos regiono specializacijos kryptims.

10.1. Nepasitikėjimas institucijomis

Karantino sąlygos sulėtino iki šiol įprastą visuomenės gyvenimo ritmą, privertė permąstyti savo veiklas, laisvalaikį ir kasdienybę. Atsirado naujas supratimas apie tai, kas yra vertinga, kas yra namai, kokia yra šeimos svarba ir pan. Naujas gyvenimo ritmas ir radikalūs pokyčiai kelia didelį nerimą ir nepasitikėjimą supančia aplinka. Tai palietė ir viešąsias sritis, tokias kaip sveikatos apsauga, finansinis užtikrinumas, politikos formavimas. Kadangi viešojo sektoriaus institucijos matomos kaip atsakingos už stabilumo palaikymą, pasitikėjimas jomis smuko (pvz., kaip nurodoma pasaulinėje „Edelman“ atliktoje apklausoje, 85% respondentų teigia norintys mažiau žinių girdėti iš politikų ir daugiau iš mokslininkų ir medikų⁶⁹). Post-pandeminė aplinka aiškiai nurodo į poreikį atstatyti pasitikėjimą fundamentaliomis socialinėmis institucijomis ir aktyviai investuoti į augančią naujo tipo paslaugų paklausą įvairiais formatais.

Esamos situacijos keliama iššūkiu specializacijos kryptims:

- Tampa sudėtinga kurti ir auginti pasitikėjimą tarp specializaciją vystančių suinteresuotųjų šalių.
- Būtina kurti strateginius planus, remiantis ilgalaikėmis vertybėmis, o ne trumpalaikėmis naudomis.
- Reikia nuolatos skatinti ilgalaikį ir aktyvų dialogą su visuomene įvairiais lygmenimis.

Esamos situacijos atveriamos galimybės specializacijos kryptims:

- Sukurti naują, pasitikėjimu grįstą, kokybišką bendradarbiavimą tarp regioninės politikos formuotojų ir visuomenės.
- Transformuoti deklaratyviuosius strateginius planus į visuomenę motyvuojančius ir vietos identitetą bei poreikius atliepančius veiksmus.
- Mažinti konfrontaciją ir konfliktus aktyvuojant nuolatinį dialogą su visuomene.
- Kurti darnią ir tvarią regionų infrastruktūrą.

10.2. Nuotolinio darbo suteikiamos galimybės

Pandemijos situacija perkėlė darbą ir mokymąsi į privačias erdves. Tai aktyvavo poreikį atlikti įprastas veiklas nuotoliniu būdu, pasitelkiant virtualų dalyvavimą įgalinančias technologijas. Nors pastebimas technologijų, galinčių kokybiškai pakeisti įprastus darbo ir mokymosi scenarijus, trūkumas, tačiau akivaizdu, jog post-pandeminėje aplinkoje veikimo virtualiai tik daugės. Šis pokytis nukreipia biurų ir kitos infrastruktūros planuotojų dėmesį į darbą iš bet kur (angl. Work From Anywhere) koncepciją. Ši tendencija reiškia galimybes žmonėms laisviau rinktis gyvenamąją vietą ir lanksčiau migruoti. Tokių darbuotojų poreikiai renkantis kur vyksti, iš kur dirbti ir kur gyventi remsis tais pačiais principais, kurie apibrėžia tvarų turizmą: ekologiška gyvenimo aplinka, darnus judumas, patirtį kuriančios pramogos, ir kokybiškų komunikacijų prieinamumas.

⁶⁹ Edelman Trust Barometer Special Report on Covid 19 (2020 m.)

Esamos situacijos keliama iššūkiu specializacijos kryptims:

- Iš naujo įveikinti ištuštėjusias erdves.
- Prisitaikyti prie pasikeitusių žmonių judumo poreikių.
- Išplėsti kokybiškos komunikacijos tinklą.
- Kurti kokybišką gyvenamąją aplinką infrastruktūrą.

Esamos situacijos atveriamos galimybės specializacijos kryptims:

- Pritraukti naujų gyventojų ir atvykstančių turistų.
- Gauti ekonominės naudos iš naujai įveiktos infrastruktūros.
- Aktyviau įgyvendinti darnaus judumo tikslus.
- Transformuoti infrastruktūrą remiantis „žalioju kursu“.

10.3. Vietinės ekonomikos apsipirkimo internete teikiamos galimybės

Pandemijos aplinkybės, pakeisdamos gyvenimo ritmą, savaime pakeitė ir patiriamo atstumo suvokimą. Dėl vyraujančio neapibrėžtumo aktualu tapo tai, kas artima ir sava. Didesnis dėmesys skiriamas patirčiai namuose ir aplink juos gerinti, galvojant kas ir iš kur perkama. „Nextdoor“ tyrimo duomenimis, po pandemijos 72% žmonių dažniau apsipirkinės lokaliai⁷⁰. Tuo pačiu itin didelė dalis patogaus, greito ir impulsyvaus pirkimo persikėlė į internetines parduotuves. Tokia situacija nurodo į vietinės ekonomikos svarbą tiek gyventojui, tiek turistui išskiriant lokalumo vertę ir ją kultivuojant. O visas patogumu grįstas pardavimas, kuris nekuria patyriminės pridėtinės vertės, turi būti realizuotas virtualiai.

Esamos situacijos keliama iššūkiu specializacijos kryptims:

- Identifikuoti vietai būdingą prekių ir paslaugų kūrimą.
- Sukurti sąlygas kurtis vietai būdingai prekių ir paslaugų ekosistemai.
- Sukurti pakankamai infrastruktūrą plėstis paslaugų ir prekių pardavimui internetu.

Esamos situacijos atveriamos galimybės specializacijos kryptims:

- Auginti vietos verslo kultūrą per SVV skatinimą.
- Tapti itin svarbiu regionu aptarnaujančiu internetinę prekybą pasauliniu mastu.

⁷⁰ Nextdoor Insights Series: In an era of social distancing, neighborliness is on the rise (2020 m.)

Klaipėdos regiono vizija iki 2030 m.

Turinys

Vizijos formulavimo procesas ir turinys	2
Vizijos paskirtis ir objektai	2
Reikšmingos ateities tendencijos	3
Savęs (Klaipėdos regiono) suvokimas.....	6
Konkurencinė aplinka.....	8
Vizijos objektas ir ambicijos	10
Klaipėdos regiono vizija iki 2030 m.....	14

Vizijos formulavimo procesas ir turinys

Rengiant Klaipėdos regiono viziją iki 2030 m. greta įvairių planavimo dokumentuose aptartų kryptių ir savivaldybių strateginių pasirinkimų buvo apklaustos regionui svarbios suinteresuotosios pusės ir apibendrinti jų išsakyti lūkesčiai. Šiame dokumente pateikiama kūrybinių dirbtuvių surengtų diskusijų medžiagos santrauka, pagrindžianti Klaipėdos regiono vizijos ambicijas ir kryptis, kuriomis šis regionas turėtų būti plėtojamas, kokius prioritetus sau turėtų kelti ir į ką turėtų sutelkti dėmesį bei išteklius. Regiono vizijos formuluotė nurodo siekiamą regiono konkurencinį pranašumą ir lyderystę įsivardytos apimties teritorijoje.

Vizija – tai įkvepiantis emocinės ir patirtinės Klaipėdos regiono ateities įvardijimas akcentuojant poveikį regionui, valstybei ir pasauliui. Vizija nėra tik dokumentas, tai – įkvėpimo, pasitikėjimo ir susitelkimo instrumentas.

Rengiant Klaipėdos plėtros viziją įvyko trys kūrybinių dirbtuvių diskusijos (2021 01 15, 2021 02 03 ir 2021 02 12) su skirtingomis suinteresuotosiomis šalimis: regiono savivaldybių politikais ir administracijų darbuotojais bei strateginio planavimo specialistais, taip pat su šio regiono verslininkais, gyventojais, švietimo, kultūros ir sveikatos bei kitų sektorių atstovais.

Vizija formuluota tokiais nuosekliai vykdytais, diskusijomis ir individualiu darbu su informacijos šaltiniais bei dokumentų analize grįstais etapais:

1. Įvardijama vizijos paskirtis ir objektas (-ai);
2. Aptariamos reikšmingos ir didžiausią įtaką regionui darančios ateities tendencijos;
3. Pasidalijama lūkesčiais dėl Klaipėdos regiono ateities;
4. Apžvelgiamas dabartinis Klaipėdos regiono suvokimas;
5. Analizuojama konkurencinė aplinka;
6. Aptariami vizijos įgyvendinimo rodikliai.

Vizijos paskirtis ir objektai

Aptariant asociacijos „Klaipėdos regionas“ steigėjų – septynių savivaldybių (Skuodo rajono, Šilutės rajono, Palangos miesto, Neringos, Kretingos rajono, Klaipėdos rajono, Klaipėdos miesto) – bendru sutarimu kuriamos Klaipėdos regiono vizijos paskirtį, įvardytos šios aktualios temos – objektai:

- **Žmonės;** regiono lankytojai, čia nuolat ar laikinai dirbantys bei gyvenantys žmonės;

- **investicijos;** tiesioginių užsienio investicijų, Europos Sąjungos (ES) investicinių priemonių ir lėšų regionui plėtoti pritraukimas. Vietinio verslo investicijų skatinimas regione;

- **įvaizdis;** visus vienijanti bendra tema kryptiniai, pasididžiavimui ir pasitikėjimui regione kurti. Bendrų tarptautinių ambicijų įvardijimas.

Kūrybinėse dirbtuvėse išskirtos dvi pagrindinės perspektyvos, kurias siekiama atliepti formuluojant Klaipėdos regiono plėtros viziją:

1. Akcentuoti regiono autentiškumą ir išskirtinumą, šitaip nekonkuruojant su kitų Lietuvos regionų vizijomis;
2. Būti vizija – įkvepiančia ir pritraukiančia žmogų turizmo, darbo ar nuolatinio gyvenimo tikslais.

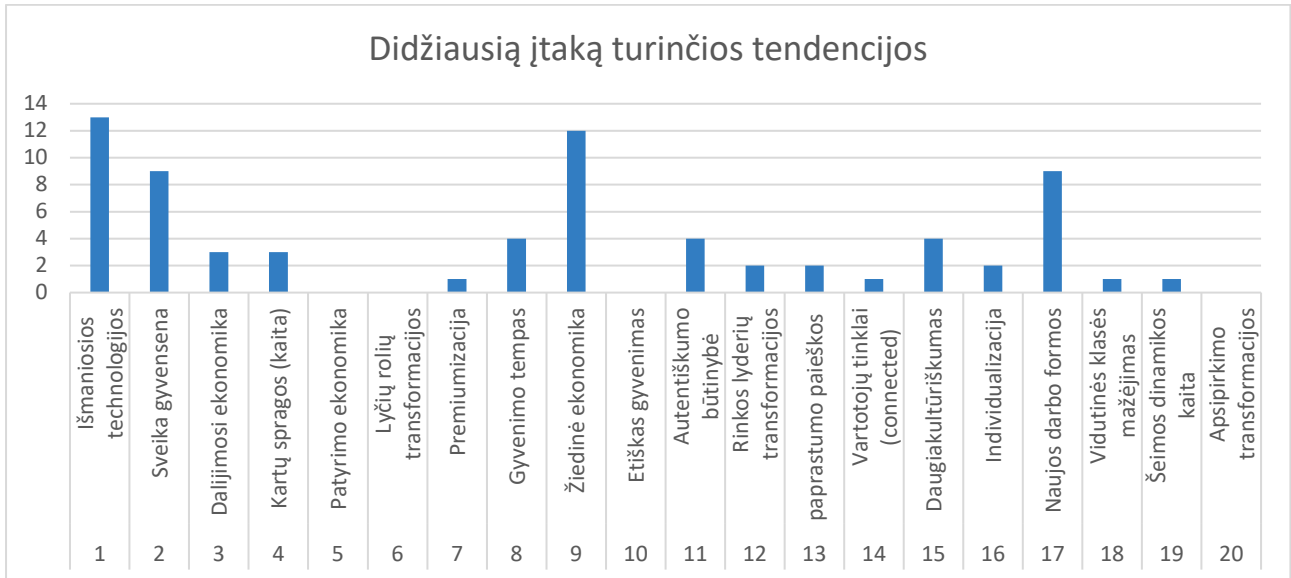
Reikšmingos ateities tendencijos

Strateginio planavimo ir vizijos formulavimo rezultatams neginčijamai didelę reikšmę turi aplinkos kontekstas ir tendencijos. Remiantis įtakingiausios pasaulyje strateginių rinkų tyrimų bendrovės „Euromonitor international“ apžvalga (2020), reikšmingiausios socialinį ir ekonominį gyvenimą artimiausią dešimtmetį keisiančios tendencijos yra šios:

1. Išmaniosios technologijos;
2. Sveika gyvensena;
3. Dalijimosi ekonomika;
4. Kartų spragos (kaita);
5. Patyrimo ekonomika;
6. Lyčių vaidmens pokyčiai;
7. Kokybinio lygio kėlimas (angl. *premiumization*);
8. Gyvenimo tempas;
9. Žiedinė ekonomika;
10. Etiškas gyvenimas;
11. Autentiškumo būtinybė;
12. Rinkos lyderių transformacijos;
13. Paprastumo paieškos;
14. Vartotojų tinklai (angl. *connected*);
15. Daugiakultūriškumas;
16. Individualizacija;

17. Naujos darbo formos;
18. Vidutinės klasės mažėjimas;
19. Šeimos dinamikos kaita;
20. Apsipirkimo pokyčiai.

Kūrybinių vizijos rengimo dirbtuvių diskusijose aptarus globalias tendencijas atlikta apklausa apie didžiausią įtaką Klaipėdos regionui turėsiančias tendencijas. Apibendrinus apklausos rezultatus išskirtos trys Klaipėdos regionui ateityje reikšmingiausios tendencijos.

Didžiausią įtaką turėsiančios tendencijos (kūrybinių dirbtuvių dalyvių vertinimu):

1. **Išmaniosios technologijos.** Tobulėjant technologijoms keisis darbo, gyvenimo ir viešojo administravimo funkcionalumas, veiklų organizavimo procesai, kuriamos bei teikiamos paslaugos ir pan. Technologinis progresas vyks nesustabdomai adaptuojant vis naują funkcionalumą, diegiant vis įvairesnius sprendinius, tobulinant įgūdžius. Išmaniosios technologijos neišvengiamai privers skaitmeninti verslo ir viešojo sektorių paslaugas, prisitaikyti prie didėjančio gyventojų skaitmeninio raštingumo, adaptuoti vidinius procesus ir sistemas, atliepti aktualėjančias skaitmeninio saugumo temas. Kita vertus, išmaniosios technologijos paspartina ir palengvina darbo procesus, todėl ir globalus pasaulis tampa pasiekiamas, kad ir kur mes būtume.

2. **Žiedinė ekonomika.** ES, besąlygiškai rinkdamasi žaliąjį kursą, įsipareigojo iki 2050 m. pasiekti poveikio klimatui neutralumą. Siekiant šio tikslo numatoma transformuoti Europos visuomenę ir ekonomiką, o transformacija turės būti ekonomiškai efektyvi, teisinga ir socialiniu požiūriu subalansuota. Žiedinė ekonomika

neišvengiamai palies kiekvieną privataus ir viešojo verslo subjektą, o vėliau ir namų ūkį, todėl transformacijos klimato kaitos mažinimo tikslais yra neišvengiamos ir reikalauja daug daugiau aktyvumo ir investicijų.

3. **Naujos darbo formos.** Pasaulyje nuvilnijus visuotinei COVID-19 pandemijai didžioji dalis organizacijų ir verslo įmonių persiorientavo pritaikydamos naujas darbo organizavimo formas. Tikėtina, kad net ir visiškai suvaldžius COVID-19 poveikį dalis hibridinių ar nuotolinių darbo formų tikrai liks, o tai keis gyventojų, tarnautojų, darbuotojų įpročius ir veikimo taktikas. Taigi Klaipėdos regionas turi galimybes pritraukti daugiau gyventojų į gamtos išteklių turtingą vietovę, sukurdamas galimybes dirbti globaliame pasaulyje ir mėgautis gyvenamosios aplinkos natūralumu.

Savęs (Klaipėdos regiono) suvokimas

Šalia visų iki šiol rengtų individualių Klaipėdos regiono savivaldybių ar bendro regiono identiteto dokumentų ir jų įžvalgų kūrybinių dirbtuvių dalyvių buvo teirautasi: „Kas mums yra Klaipėdos regionas? Kas mums labai patinka Klaipėdos regione, o kas mus ypač erzina?“.

Kas mums yra Klaipėdos regionas? (Kalba netaisyta.)

- *Tai mūsų susitelkimas, nes pavieniui mes neišgyventumėm.*
- *Reikia ryšių, kontaktų, gal net didesnio regiono – Vakarų Lietuva (pvz., Plungė, Rietavas, Šilalė, dalis Telšių).*
- *Visos savivaldybės regione turi būti lygiavertės.*
- *Mes visi esame „mentališkai“ artimi.*
- *Mus ne visada supranta centras (Lietuvos sostinė Vilnius, aut. past.).*
- *Mes likę nuošalyje susiformavusio dipolio – Vilnius / Kaunas.*
- *Kartu lengviau pasiektume didesnes galias ir suverenitetą.*

Kas Klaipėdos regione patinka? (Kalba netaisyta.)

- *Pasiekiamumas.*
- *Gamtinės sąlygos – oras ir vanduo.*
- *Tarptautinis atstovavimas.*
- *Turizmas.*
- *Ryški ekonominė specializacija.*
- *Susisiekimasis su regiono centru.*
- *Gerai, kad kalbamės, kad yra asociacija.*
- *Artumas – viskas arti (Nida, Palanga).*
- *Vėjas (prapučia / laisvė).*
- *Galimybės – laisvė ir erdvė veikti.*
- *Specializacija jūrinėje tematikoje.*
- *Mokymai.*
- *Raudonų plytų pastatai.*
- *Istorinė krašto praeitis.*
- *Jaučiu perspektyvas.*
- *Kompaktiškumas ir erdvės pojūtis.*
- *Darna su gamta.*
- *Vandens kelio ir oro uosto magistralės.*

- *Krašto istorija ir turizmo potencialas.*
- *Universiteto bendradarbiavimas su verslu.*

Kas Klaipėdos regione šiuo metu erzina? (Kalba netaisyta.)

- *Paklodės tampymas tarpusavyje (dėl to pralaimim kitom savivaldybėm).*
- *Finansavimo veikloms trūkumas.*
- *Skirtingos savivaldybių (regiono narių) vizijos.*
- *Kad neliktumėm užribio regionas.*
- *Nėra bendro visumos vaizdo.*
- *Klaipėdos regiono pavadinimas – galbūt supriešina.*
- *Gal patys mažai argumentuojam pasiūlymus.*
- *Erzina gyventojų skaičiaus parametras (regiono savivaldybių lyginimas*

pagal gyventojų skaičių, aut. past.).

- *Klaipėdos miesto susireikšminimas.*
- *Procesų neaiškumas / nebuvimas tarp institucijų, tarp skyrių.*
- *Išsibarstę, nėra sistemos, nėra linijų.*
- *Nenoras pripažinti, kur skauda.*
- *Nėra specializacijos.*
- *Savo kiemo sindromas, trūksta bendruomeniškumo.*
- *Ribotas požiūris.*
- *Bijome drąsiau daryti, nusivertinam.*
- *Uždarumo efektas (bendrystės jausmo mažoka).*
- *Nejaučiu mieste energijos, nėra gyvasties.*
- *Žiniasklaidoje „tarša“ ir „uostas“ – reikia atsvaros.*
- *Bendradarbiavimas daugiau imitacinis.*
- *Kad Klaipėdą maišo su žemaičiais.*
- *Patys kalbam apie tuščią senamiestį.*
- *Trūksta lyderystės.*
- *Užsieniečių įsidarbinimas neįmanomas (diskriminacija kitokiems).*
- *Turizmui neišnaudojamas vanduo.*

Akivaizdu, kad neginčijamas ir bendrai suvokiamas regiono pranašumas yra gamtinis ir kultūrinis unikalumas. Klaipėdos regionas, kaip joks kitas Lietuvoje, turi vandens (jūra, Kuršių marios, kanalai ir pan.) ir pajūrio vėjo galimybių kuriamą prigimtinį pranašumą. Tačiau kultūriškai

susiformavęs regiono gyventojų charakteris labai dažnai išreikštas susireikšminimu arba užsispyrimu, susiskaldymu ir bendruomeniškumo stoka.

Konkurencinė aplinka

Vizijos paieškų procese labai svarbu apžvelgti konkurencinę aplinką ir tokiu būdu išgryninti savo konkurencinį pranašumą apibrėžtoje teritorijoje. Analizuojant svarstyta vidinė konkurencija Lietuvos mastu ir konkurencija Baltijos jūros regione.

Apibendrintai galima sakyti, kad Lietuvoje tiesiogiai su Klaipėdos regionu nekonkuruoja jokia kita teritorija. Klaipėdos regionas ypač savitas dėl gamtinio pranašumo: Baltijos jūra, Kuršių marios, potencialas vystyti mėlynosios ekonomikos priemones. Taip pat šiame regione išskirtinis kultūrinis, architektūrinis ir istorinis paveldas, susisiekimo infrastruktūra (uostas), didžiulė gyvenamųjų teritorijų įvairovė.

Kūrybinių dirbtuvių metu išskirtos šios intensyviausios konkurencinės aplinkos:

- **teritorijos aspektu** konkuruojame su Druskininkų ir kitomis panašiomis kurortinėmis vietovėmis, tačiau tik kurorto ir poilsio aspektu;
- **talentų (žmonių pritraukimo) aspektu** konkuruojame su didmiesčiais – Kaunu ir Vilniumi, kaimyniniais Lenkijos regionais, kitais Baltijos jūros regiono didmiesčiais;
- **tiesioginių užsienio investicijų** aspektu konkuruojame su didmiesčiais: Kaunu, Vilniumi, taip pat ir kaimyninės Latvijos sostine Ryga;
- **turizmo srautų** aspektu konkuruojame su Baltijos jūros regiono teritorijomis, Lenkijos ir Latvijos pajūrio vietovėmis.

Analizuojant konkurencinę aplinką svarbu įsivertinti ir platesnį Baltijos jūros regioną, t. y. Baltijos jūrą supančių šalių Danijos, Vokietijos, Lenkijos, Latvijos, Estijos, Rusijos, Suomijos, Švedijos ir visos Lietuvos pozicionavimą ir vizijas.

Baltijos jūros regione analogiškai Klaipėdos regionui galima išskirti šias pagal identitetą konkretizuotas artimiausio savitumo kaimynines teritorijas:

- Kuržemės regionas (Latvija);
- trimiestis Gdynė, Gdanskas ir Sopotas (Lenkija).

Kuržemės regionas (Latvija)

Arčiausiai Klaipėdos regiono esanti ir pagal geografinę padėtį bei infrastruktūrą labai panaši kaimyninė teritorija – Kuržemė. Tai istorinis etnografinis savo tradicijas išsaugojęs Latvijos regionas, atskirais laikotarpiais apėmęs ir dalį dabartinės Lietuvos teritorijos. Didesni ekonominiai Kuržemės centrai – Liepoja ir Ventspilis.

Pažymėtina, kad atskirai įvardyto pozicionavimo ar vizijos Kuržemės regionas neturi.

Trimiestis Gdynė, Gdanskas ir Sopotas (Lenkija)

Gdanskas, Sopotas ir Gdynė dar vadinami Trimiesčiu („Tricity“). Nors jie turi daug bendro, visgi visi miestai labai skirtingi. Gdanskas yra senas Hanzos miestas, o dabar Pomeranijos regiono sostinė. Sopotas yra daug jaunesnis ir populiarus SPA miestas. Jis mėgstamas jaunimo dėl savo lengvabūdiško požiūrio ir didelio diskotekų bei barų skaičiaus. Jauniausia trimiesčio narė yra Gdynė, nes ji gimė tik 1926 m., kai Lenkijos vyriausybė, negalėdama naudotis vokiečių dominuojamu Gdansko uostu, nusprendė šio nedidelio žvejų kaimelio vietoje pastatyti naują uostą.

Trimestis neturi aiškiai suformuluotos bendros vizijos ir plačiau nei tik turizmo srityje išreikšto identiteto.

Analizuojant tarptautinės konkurencinės aplinkos dalyvius buvo peržiūrėtos ir asocijuotų ar kitokių organizacijų identitetų ir vizijų formuluotės. Iš Baltijos jūros regione veikiančių asocijuotų formalių ir neformalių organizacijų aiškesnę viziją yra suformulavusi Baltijos jūros valstybių taryba su aiškiu akcentu į regiono tvarumą. **Baltijos jūros valstybių tarybos** (<https://cbss.org/>) bendra 2030 m. vizija – Baltijos jūros regionas yra vienas iš pirmųjų tikrai tvarių regionų Žemėje:

- Baltijos jūros regionas yra pertvarkytas ir įgalintas, nes mes dirbome kartu bendradarbiaudami;
- po naujovių ir verslumo skatinamos pertvarkos Baltijos jūros regiono ekonomika vadovaujasi tvariu modeliu, kuris tausoja išteklius, saugo ekosistemas ir teikia visiems prasmingą darbą;
- Baltijos jūros regionas, atsižvelgdamas į Paryžiaus susitarimą, sureagavo į klimato kaitos iššūkius ir padidino atsparumą klimato pokyčiams;
- mūsų miestai, miesteliai ir bendruomenės yra gyvybiškai svarbios vietos, suteikiančios galimybes ir aukštą gyvenimo kokybę bet kokio amžiaus ir kilmės žmonėms;
- visi gali naudotis puikiomis švietimo galimybėmis kiekviename gyvenimo etape;
- gerbiama lyčių lygybė, sprendžiamos visų rūšių nelygybės problemos ir ginamos visų teisės, ypatingą dėmesį skiriant vaikų teisėms.

Vizijos objektas ir ambicijos

Nagrinėjant kūrybinių dirbtuvių dalyvių atsakymus į klausimą „Kas mums yra Klaipėdos regiono sėkmė ateityje?“ buvo išsiaiškinti ir apibendrinti dalyvavusių suinteresuotųjų šalių atstovų požiūriai į Klaipėdos regiono sėkmę. (Kalba netaisyta.)

- *Decentralizacijos procese nesusiskaidyti per smulkiai ir kokybiškai atstovauti regiono specifinius interesus.*
- *Lyderystė ties Baltijos jūra. Pažanga Baltijos jūroje (vėjas ir jūra) nepamirštant kitų sektorių (žemės ūkis, žuvininkystė).*
- *Būti naująja Airija (sektorių apjungimo pavyzdys).*
- *Augantis žmonių laimės indeksas: gyventojų kiekybės ir kokybės balansas.*

- *Tvarumas regiono ekonomikoje, gyvensenoje ir gamtoje. Išsaugoti gamtą, bet būti moderniu: draugystėje su gamta dirbu visam pasauliui.*
- *Pirmasis pasirinkimas gyvenimui ir darbui.*
- *Suderintos savivaldybių specializacijos.*
- *Išmanių pakrančių regionas.*
- *Didelė konkurencija patekti į Klaipėdos aukštąsias mokyklas.*
- *Susivienijimas vardan bendros sėkmės, kad viduje regione nekonkuruotumėm tarpusavyje.*
- *Įgalinimas lengvai keliauti, net jei neturi individualaus transporto.*
- *Gyventojų skaičiaus augimas ir kad čia būtų patrauklu kurtis.*
- *Visos savivaldybės susitartų ir įgyvendintų bendrą viziją.*

Apibendrinimas. Apžvelgiant kūrybinių dirbtuvių dalyvių įžvalgas akivaizdžiai matyti keletas esminių raktinių temų:

- susitarimas tarpusavyje ir suderintas veikimas siekiant bendros sėkmės;
- lyderystė su Baltijos jūra susijusiose srityse;
- gyventojų skaičiaus augimas ir gyvenimo kokybė.

Kūrybinių dirbtuvių metu aptarti ir apibendrinti suinteresuotosioms pusėms aktualūs raktažodžiai, apibūdinantys siekiamybę Klaipėdos regione:

- jūra, pasididžiavimas (jaučiamės ypatingi);
- patriotiškumas;
- rekreaciniai išteklių;
- vėjas galvose (laisvesni, atviresni);
- Vakarai ir kitoniškumas;
- darnesnis gyvenimas;
- geresnė gyvenimo kokybė (ypač šeimoms ir vyresniems žmonėms);
- puiki lokacija;
- jūra, pajūris – laimės DNR;
- darna ir harmonija.

Formuluojant Klaipėdos regiono viziją atsižvelgta ir į šio regiono jungiamų savivaldybių vizijas (vadovaujantis Vizijos rengimo metu savivaldybių pateiktais plėtros planų dokumentais):

- **Skuodo** rajono savivaldybės vizija – žemės ūkio ir verslo plėtros kraštas, kuriame patogiu ir sveiku gyventi bei ilsėtis.
- **Šilutės** kraštas – kur vanduo ir žmonės kuria veržlų gyvenimą (kultūrinis ir gamtinis turizmas, draugiškas gamtai verslas, ekologiškas žemės ūkis ir

žuvininkystė, žalioji energija šiuolaikinėje infrastruktūroje, darni paslaugų plėtra, aktyvus ir jaunėjantis kraštas). Čia žmogui gyventi ir dirbti gera.

- **Palanga** – tvarus, atviras, saugus ir patogiai pasiekiamas kurortas, Baltijos jūros regiono lyderis su konkurencinga ir inovatyvia sveikatingumo, kultūros ir sporto infrastruktūra bei nuolat puoselėjama integralia kultūrinio paveldo, gamtos išteklių ir modernia aplinka gyvenimui, darbui ir poilsiui.
- **Neringa** – legenda, kuri įkvepia. Gyventojus, dalyvauti Neringos gyvenime ir jausti didelę atsakomybę už ją. Svečius, kuriems Neringa sukuria jaukumo ir vienybės su gamta pojūtį – visi jaučiasi kaip namie.
- **Kretingos** rajonas – pažangi ir atvira Klaipėdos regiono dalis, paliekanti neišdildomas patirtis ir siūlanti begalines galimybes, kurianti pridėtinę vertę vietos gyventojams ir užtikrinanti aktyvų profesinį bei kultūrinį gyvenimą saugioje, efektyviai valdomoje aplinkoje.
- **Klaipėdos** rajono savivaldybė – atverianti horizontus.
- **Klaipėda 2035** – veržli, sumani, įtrauki.

Savivaldybė	 KLAIPĖDA	 KLAIPĖDOS RAJONAS	 KRETINGOS RAJONAS	 NERINGA	 PALANGA	 SKUODO RAJONAS	 ŠILUTĖS RAJONAS
Pagrindinės žinutės	#laisvė #gerovė #jūra #draugiški aplinkai #naujųsės #konkurencingumas #ateitis	#atvirumas #draugiški aplinkai #gerovė #verslumas #kūryba #tvarumas #gamta	#gerovė #tvarumas #gamta #žmogus #kultūra #istorija	#draugiški aplinkai #savitumas #legenda #pamarys ir #jūra #paveldas	#atvirumas #sveikatingumas #tarptautiskumas #saugumas #draugiški aplinkai	#žemaičiai #gerovė #verslumas	#veržlumas #žmogus #tvarumas #draugiški aplinkai #globalumas
Komunikuojamas išskirtinumas	mėlynoji ekonomika	tarp pramonės ir gamtos	rajono patrauklumo didinimas ir tvaraus rajono vystymas	ekologija, turizmas, sveikatingumas, kurortas	rekreacija, turizmas, kurortas	žemės ūkis, verslas, turizmas	turizmas, ekologiškas žemės ūkis ir žuvininkystė

Šaltinis *Darnus Klaipėdos regiono vystymas: identitetas, vertybės, išoriniai veiksniai*. 2020.

Apibendrinus visą surinktą planavimo dokumentų medžiagą, atsižvelgus į suinteresuotųjų pusių nuomonę ir lūkesčių perspektyvas, peržiūrėjus analogiškų regionų ar teritorijų vizijas, siūloma Klaipėdos regioną identifikuoti ir pristatyti kaip **Vakarų Lietuvos regioną**. Toks terminas turi keletą reikšmingų pranašumų:

- Vakarų Lietuva yra aiškus geografinis regionas, atpažįstamas bet kokios interesantų grupės, nes apibūdina Lietuvos dalį pasaulio kryptį atžvilgiu;

- Vakarų Lietuva turi semantinį kontekstą, siejamą su „Vakarais“ kaip labiau išvystytomis ekonomikomis ir teritorijomis (priešprieša „Rytams“);
- Vakarų Lietuva – patogi pozicionavimo ir identiteto pozicija, sumažinanti įtampą tarpmiestinėje konkurencijoje Lietuvoje, taip pat ir Klaipėdos regiono viduje;
- terminas „Vakarų Lietuva“ neklaidina interesantų ir nesuriša su miesto pavadinimu regiono mastu. Turistai geriau atpažįsta didesnius teritorinius vienetus, nesuspainioja tarp skirtingų savivaldybių ar miestų, juolab kad Europoje įprasta analogiškai vadinti didesnių valstybių mažesnes teritorijas (pvz., Vokietijos žemes, Italijos ar Prancūzijos provincijas ir pan.);
- „Vakarų Lietuva“ nėra naujas ar neįprastas terminas, jis jau vartojamas viešojoje komunikacijoje.

Klaipėdos regiono vizija iki 2030 m.

Klaipėdos regiono vizija iki 2030 m.:

„Vakarų Lietuva – tvarios jūrinės ekonomikos lyderė Baltijos jūros regione, turtinga patirčių apsilankantiems ir dosni gerovės gyvenantiems“.

Vizija atliepia dvi pagrindines perspektyvas:

- tokia vizija yra patraukli ir patogi Lietuvai išryškinant nacionalinę lyderystę ir išskirtinumą Baltijos jūros regione. Vakarų Lietuva savitumu ir unikaliais ištekliais nekonkuruoja su kitomis vidinėmis Lietuvos teritorijomis;
- ši vizija yra įkvepianti kelti ambicingus tikslus, kviečianti ir pritraukianti žmones. Klaipėdos regionas, derindamas gamtos pranašumus su technologinėmis naujos gyvenimo kokybės galimybėmis, siekia tapti labiausiai į žmogų orientuotu kraštu Lietuvoje.

Vizija apima šias reikšmines sritis:

- **tvari jūrinė ekonomika** – žiedinė, tausojanti, su jūra susijusi ekonomika, apimanti pramonines ir pramogines, turizmo ar laisvalaikio industrijas (transportas, ištekliai, turizmas, mokslas ir pan.). Taip pat ši vizijos dalis apima ir periferinių (susijusių) ekonominių sričių integravimą, t. y. šis ekonominis prioritetas vizijoje nepaneigia kitų ekonominės veiklos rūšių būtinybės ir aktualumo, tačiau siekiant tvaraus išskirtinumo akcentuojama ši specializacija;
- **lyderystė Baltijos jūros regione** – tai specializacijos krypties deklaravimu ir kompetencijų, priemonių bei išteklių sutelkimu grįsta minties, iniciatyvos ir ambicijų lyderystė dėl jūrinės bioekonomikos, vandens ir pakrančių turizmo ekonominės

plėtros Baltijos jūros regione, išsaugant jūros išteklius, mažinant taršą ir išnaudojant šį gamtinį pranašumą;

- **turtinga patirčių apsilankantiems** – tai Vakarų Lietuvos istorijos, kultūros, gamtos išteklių, objektų, tradicijų, mokslo, žinių ir kitų kraštą aplankančių žmonių unikalios ir įsimintinos patirties elementų visuma;

- **dosni gerovės gyvenantiems** – tai gamtos ir technologijų darnos įgalintas šiuolaikinis gyvenimas veikiant greitai besikeičiančiame globaliame pasaulyje, tačiau tuo pat metu išsaugant pusiausvyrą, darną, fizinę ir emocinę sveikatą.
